שער יוסף

ספר כולל מורכב מחלקים א-ג

פרקים במחשבת ישראל, בנושאי האמונה,
הנפש, החיים שלאחר המוות, גלגול נשמות,
אסטרולוגיה, היסטוריה, קבלה וכדו׳.

המחבר

יוסף שבתאי (שני)

מהדורה מתוקנת וכוללת

ירושלים תשע״ח

כתובת המחבר

ת. ד. 3200 בני ברק

P. O. B. 3200 BENE BERAK ISRAEL

JO.SHABTAI@GMAIL.COM

©
כל הזכויות שמורות למחבר

ALL RIGHTS RESERVED
Printed In Israel Land

מותר להעתיק מאמרים בודדים
לצורך זיכוי הרבים,
אבל לא לצורך מסחר.

הקדמה זו נדפסה בספר "שער יוסף" ח"א

בשער

לאחר שב"ה, הקונטרסים "תקות שני" "חוט השני" ו"חמדת שני" שנכתבו על ידי נתקבלו באהדה בין הצבור הרחב על גווניו השונים, החוג המצומצם שהייתי שותף בהקמתו, ושבו דנו בנושאים אלה, התרחב והפך למקום מפגש למבקשי אמונה, תורה ודעת, ומחפשי האמת הנצחית. ונקרא בשם המכון לתודעה יהודית "שער יוסף" (על שם החיד"א זצ"ל), רבים ורבות נכנסו דרך שער זה לעולם שכולו שלוה, חדוות חיים ואמת. ומצאו תוכן אמיתי לחייהם עלי אדמות אשר אבד מהם עקב חנוך מוטעה, וחוסר ידע משווע בהבנת היהדות, אותה לא נטשו אבותינו גם במחיר חייהם בכל שנות גלותנו, וכאן בארץ חמדת אבות נכזבו כל התקוות, וקם דור חדש אשר לא ידע את אלקים ותורתו, כי הועלמה מהם ידיעת היהדות האמיתית על כל מקורותיה וטעמיה, בלמדם בבתי הספר של משרד "החנוך" השייך למדינת "ישראל". ונוער זהב זה אשר נשמתו מגלה כמיהה עזה לרוחניות, בחלקו הנכבד נופל לצערנו ברשתות זרים מאחזי עינים ורודפי בצע, ובצל אמונות מזרח ומערב, וכתות כגורו, קרישנה, אסט, מדיטציה וכדו', מובלים הם ככבשים לטבח נפשי ורוחני, ועינינו רואות וכלות ואין לאל ידינו להושיע. אך ברוך ה' אשר לא השבית לעמו גואל ואלפים רבים שבים לאמונת היהדות הצרופה, בה מוצאים הם "דרך חיים" ועל דרכיהם נגה אור, ובהם נחמתנו ותקותנו כי לא יטוש ה' את עמו, ונחלתו לא יעזוב.

חוברת זו מכילה חלק קטן מההרצאות שנתתי במכוננו. ברצוני לציין את מקורות הדברים, השתדלתי לא להכביד על אלה שגישתם לספרים גופם או לכתוב בהם, מוגבלת, ולכן השתדלתי בכל מקום שהמפרש הדגול רש"י הביא מדרש או אגדה או כל נושא אחר בו דברתי, ציינתי לעיין בו כי שפתו נוחה, וספרי התנ"ך עם פירושו נמצאים בידי כל.

תקוותי כי דברי אלה יביאו לאותם המרוחקים בזרוע מדרך תורתינו הקדושה את המסר הדרוש, לקרבם אל אבינו שבשמים ולתורתנו תורת חיים אשר דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום.

י.ש.

הקדמה נוספת למהדורה זו.

אודה לה׳ שזיכני לכתוב את הספרים ״שער יוסף״ חלקים א-ב ולהדפיסם בכמה מהדורות ולפתוח צוהר ליהדות לרבים וטובים.

חשבתי להוציא ספר ״שער יוסף ״ חלק ג׳ העוסק בנושאים דומים, אך לאחר מחשבה עלה בדעתי לצרף את שלשת החלקים לספר אחד ערוך מחדש לפי נושאים זהים כדי שיקל על הקורא למצא את הדברים מרוכזים יחד ולא יצטרך לעבור מספר לספר. ואכן ספר זה הנו תרכובת של שער יוסף חלקים א-ב שנדפסו, עם הוספות רבות השייכים לחלק ג׳.

תקוותי שדברים היוצאים מן הלב יכנסו ללב הקוראים לעוררם ללכת בדרך התורה ואורחות צדיקים לשמור. נערך בחדש הרחמים אלול תשע״ב. **י.ש.**

ספר זה יצא לאור בתרומת הנדיב הנכבד מר י. ע. שליט״א להקמת שכינתא מעפרא ולהצלחתו ברוחניות ובגשמיות בכל טוב

מפתחות.

הידיעה והאמונה	א
הקבלה והשכל	ו
המחשבה	ז
נפש נשמה ותרי״ג מצוות	ט
היהדות כדת	יז
תורת חיים	כד
הטבעת והמקוה	כט
מהות הקבלה	ל
השתלשלות הקבלה	לא
אותיות	מג
הנפש	מד
מאגיא	נא
מעמד האשה ביהדות	נג
קונטרס הצפורן	סב
חכמת כף היד	עא
פסח	עד
חג המצות	פא
חג הפסח	פז
קריעת ים סוף	צא
שבועות	קד
חדש תשרי והמועדים בתלמוד ובקבלה	קז
ענין ראש השנה	קיד
התשובה	קטו
כפור	קל
שבת ויום הכפורים	קלא
סוכות	קלא
סוכות והושענה רבה	קלג
חנוכה במקורות היהדות והאסטרולוגיה	קלז
חנוכה	קמז
עשרה בטבת	קנג
עניין שובבים	קנז

פורים	קנח
מהות יום הפורים	קנט
חג הפורים	קסב
פורים	קסה
גלגול נשמות בקבלה	קסז
גלגול נשמות בצפת	קפ
גלגול נשמות במצרים	קצא
גלגול נשמות בירושלים	קצד
גלגול נשמות בשיקאגו	רד
גלגול נשמות בטורונטו	רח
גלגול נשמות בניו יורק	רי
גלגול נשמות בפריז	ריא
מעשה הכלב	ריז
יש דין ויש דיין	ריח
ר׳ אברהם עדס ובן המקובל	ריט
גלגול נשמות בעירק	ריט
גלגול נשמות בימי הבעל שם טוב הקדוש	רכא
האלמנה והתפוז	רכא
בקורת על ספרי הכפירה של א. קורמן	רכב
בקורת על ספרי א. דניקן	רנה
צדיק ה׳ בכל דרכיו	שט
עיונים במגילת רות	שיא
עיונים בספר איוב	שכה
העמדת השמש על ידי יהושע בן נון	שנא
הרב שלמה בן אדרת (הרשב״א)	שנד
הרב חיים יוסף דוד אזולאי (החיד״א)	שסח
בת ישראל	שעד
השבת ומנוחתה	שעה
מיבנה וחכמיה ועד חתימת התלמוד	שפ

תקות שני **חמדת שני** **חוט השני**

הידיעה והאמונה

ההבדל בין אמונה לידיעה הוא, כי דבר שאדם ראהו בפועל, ידיעתו בו ברורה, אבל דבר שידיעתו בה היא מתוך שמיעה מאנשים נאמנים, או שהיא נובעת מתוך הוכחות נסיבתיות, נקראת אמונה. לדוגמא, אדם שבקר באמריקה, לגביו הידיעה שאמריקה קיימת היא מוחלטת, אך אדם שמעולם לא ביקר בה אבל שמע עליה מאנשים נאמנים, או שהגיע להכרה זו על ידי ראיית מטבעות ובולים אמריקאים ותמונות נוף שצולמו שם, הוא נקרא **מאמין**. וככל שיגדלו ההוכחות תגדל אמונתו, אבל מכלל אמונה לכלל ידיעה טרם יגיע עד שיראה בעצמו ויווכח. וכל זמן שלא יראה זאת בעיניו אפשר שאם יבא אדם בעל לשון משכנעת יוכל לשכנעו שרימוהו, והחפצים, והמטבעות ותמונות הנוף הם מחבל ארץ אחרת בעולם שנדפסו על שם אמריקה מתוך זיוף וכדו׳. מה שאין כן באדם **היודע** שיש אמריקה כיון שנוכח בעצמו במציאותה, כל רוח וכל לשון חלקלקה ככל שתהיה לא יזיזוהו מדעתו[1].

ענין זה שייך גם באמונה בכל דת שהיא, כשהאמונה נובעת עקב הוכחות נסיבתיות, כשנויים במערכת הטבע (ניסים ומופתים) או מתוך הכרה פלוסופית או חנוכית. שונה היא דת ישראל[2] שמבוססת לא רק על **אמונה** בה׳ אלא גם על **ידיעה**, וכמו שנאמר לגבי מעמד הר סיני, "אתה הראת **לדעת**, כי ה׳ הוא האלהים אין עוד מלבדו"[3].

במאורע קריעת ים סוף שקדם למתן תורה נאמר "ויושע ה׳ ביום ההוא את ישראל מיד מצרים, וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים, וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה ה׳ במצרים, ויירא העם את ה׳, **ויאמינו** בה׳ ובמשה עבדו"[4]. ההוכחה הנסיבתית שיש כח אלהים המלווה את ישראל ומשדד את כחות הטבע למענם ובוקע ים לפני משה, ומיד בכניסת המצרים שב הים לאיתנו ויכסה את הרכב ואת הפרשים לכל חיל פרעה, גרמה להם **לאמונה** חזקה וליראה מאת ה׳ ומהדר גאונו. אבל היתה זו רק **אמונה**, והמפקפק יכל לומר שיתכן שמשה מדען מצליח שיודע טכניקות המאפשרות לו להשתלט על הטבע, וכמו שבאמת פקפקו ישראל אח"כ ושאלו "היש ה׳ בקרבנו, אם אין"[5].

במעמד הר סיני הפך עם ישראל כולו לפרק זמן קצר לנביא, ושמע בנבואה את קול אלקים, והגיע **לידיעה**[6] שיש אלקים המצווה למשה חוקים להורותם, ובאופן כללי **ידעו** שמשה הוא נביא האלהים. וגברה **אמונתם** בו גם בדברים שמשה מסר בשמו,

1. לגבי שמואל הנביא נאמר "**וידע** כל ישראל מדן ועד באר שבע כי נאמן שמואל לנביא לה" (שמואל א׳, ג) ידיעתם היתה בהכרה פנימית עקב התבוננות בכל מעשיו ודרכי התנהגותו, ולא מחמת חזיונותיו בלבד. ולכן נאמר "וה׳ היה עמו", כי בגלל חזיונות בלבד לא היו מגיעים לידיעת אמיתות הענין כיון שיש גם אנשים העוסקים בדרכי מאגיה ואסטרולוגיה שיכולים לצפות עתידות. 2. ליהודים וגם לגרים שאף נשמתם עמדה במעמד הר סיני (מס׳ שבת קמ"ו). 3. דברים ד׳, לה. 4. שמות י"ד, לא. 5. שמות י"ז, ז.

וכמ״ש הכתוב ״הנה אנכי בא אליך בעב הענן, בעבור ישמע העם בדברי עמך, וגם בך **יאמינו** לעולם[7]״.
ליודע אין ספקות, וגם כאשר הדבר סותר את ההגיון יודע הוא שזו המציאות, ואם אין זה מתאים להגיון יש לתקן את ההגיון ולא את המציאות. וכשבמעבדה מוכח דבר הנוגד את חוקי הטבע הידועים, מה שיש לעשות הוא למצא חוק נוסף בטבע שיתאים את חוקי הטבע למציאות החדשה. וכשלפני למעלה מארבע מאות שנה כתב המקובל הגדול האר״י מצפת, שהאויר תופס מקום ומשקל[8], לעגו לו כולם, כי הדבר נגד את ההגיון בטענה שאם האויר תופס מקום כיצד אפשר לנוע מבלי שיעכב בפנינו, ואם יש לו משקל, כיצד גובה האויר לא מכביד מעל לראשינו. אך המקובלים **שהאמינו** שהאריז״ל **ידע** זאת ברוח קדשו, לא חששו ללועגים, וכמאתיים שנה אחריו גילו אנשי המדע החילוני שהאויר תופס מקום ומשקל ומצאו את חוק המשיכה המיישב מדוע אין זה מכביד ומפריע לנו בהליכתנו[9].

במעמד הר סיני הגיעו ישראל **לידיעת** האלהות, והשתתפו בו נשמות ישראל שבכל הדורות[10], והנפש זוכרת את כל מה שארע לה מאז בריאתה ודרך כל גלגוליה ועד עמדה בגופה הנוכחי, ומעבירה את רגשותיה למח שבתת ההכרה, אלא שהגוף באמצעות המח מכיר את חיי ההווה, ורגש העבר נדחק לצד. וכולנו פועלים לעיתים לא מתוך שיקול דעת בלבד אלא מתוך דחף פנימי ורגש הפועל מתחת לסף ההכרה וגורם לנו שלא לעשות את רצוננו, או להיפך להזדרז ולעשותו. ובחלק ממקרים אלו הדחף בא על ידי הנפש הפועלת לפי מאורעות שקרו לה בעברה הרחוק[11].

מעמד הר סיני שהיה מעמד נשגב ועלאי ושכאמור היו כל נשמותינו עדים לו, נחרת עמוק בנפש האדם היהודי, ואף לאדם הרחוק ביותר מיהדות שגדל מעודו בסביבה חילונית, משדרת נפשו אליו דרך מוחו מדי פעם רגשות הקשורים במעמד הנשגב הזה, ולא נותנת לו מנוח באורח חייו החילוני, ולכן גם אנשים אלו שואפים לחיי רוח, ונפשם מחפשת את הקשר לאל אחד ולמצוותיו, אלא שאין להם את ההכוונה

6. גם בידיעה יש דרגות שונות וכשיודעים אנו על אדם שהוא קיים אין זה מחייב שנדע את טיבו ומהותו. וכ״ש בדרגות האלהות שיש בהם בחינות רבות. 7. שמות י״ט, ט. 8. מבא שערים שער ב׳. 9. ראה בענין זה בספר ״הברית״ חלק א׳ מאמר ז׳ פ״ג. 10. מס׳ שבת קמ״ו. וראה שם שאף מזלם של גרים עמד במעמד הר סיני. 11. לדוגמא, ר׳ חיים ויטאל היה נחרד כשראה אנשים נקבצים לחזות בהוצאה להורג, והאריז״ל גילה לו כי הסיבה היא שנפשו זוכרת שבאחד מגלגוליה הקודמים היא הוצאה להורג. (שער הגלגולים הקדמה ל״ח). ויש אנשים שבבואם למקום מסויים פעם ראשונה, מיד הם משתלבים במקום ובאורח החיים הזר להם, והכל נראה להם מוכר, כי בגלגולם הקודם זה היה מקומם. (מכיר אני גב׳ ארופאית שהגיעה בחצות לילה בפעם הראשונה בחייה לכלכותא שבהודו ימיד התמצאה בסבך רחובותיה, ועשתה קצורי דרך בין בתים וחצרות כתושבת העיר והכל נראה לה מוכר, ונהנתה מכל רגע משהותה שם).

הנכונה. ובהנתן להם ההזדמנות ללמוד ולדעת פשר חיים שכאלה, הם נדבקים ונמשכים אחריהם. ובאמת מצאנו מקרים רבים מאוד שאנשים כאלה בהגיע המבחן הגדול שבין יהדות ואפי׳ ריקה מתוכנה האמיתי, לבין מעבר לאמונה אחרת, עמדו ומסרו נפשם על קדוש שמו הגדול ולא המירו כבודם בלא יועיל, ואף אלה אשר הברק המסנוור של תענוגי העולם הזה קסם להם בשעת המבחן ונכשלו בו, הנה רגעי החרטה אשר לוום על צעדם המוטעה, החזירו את רובם לחיק היהדות הצרופה, ומכאן היה גם הכח באלפיים שנות גלותינו למאות אלפי יהודים אנשים נשים וטף אשר ידיעתם ביהדות היתה קטנה ומופשטת, לעמוד מנגד לנצרות אשר הבטיחה "דת חסד וחמלה וחנינה" למי שיעבור לשורותיה, וענויים אכזריים ומוקדות בוערים למי שישאר בדתו. ועמדו בסבל הגדול, ובנסיון הכבד, ואמרו "שמע ישראל" בגו זקוף ובראש מורם, בעלותם על מוקדי האינקווזיציה בספרד, ומדורות האש וחרבות נוסעי הצלב באשכנז, וכמאמר הפסוק[12] "כל זאת באתנו ולא שכחנוך ולא שקרנו בבריתך, לא נסוג אחור לבנו ותט אשורנו מני אורחך". ואין יהודי שנשמתו שעמדה בהר סיני לא משדרת לו ומטה אותו עפ"י דרכה ורמזיה, ואמרו חז"ל [13] "כל מי שאין לו בושת פנים, בידוע שלא עמדו רגלי אבותיו מול הר סיני". אבותיו אין הכוונה להוריו הגשמיים שיכולים להיות גדולים בתורה ובמצוות ומעולים בחינוך שהעניקו לבניהם בחום לבם, ובטח שהם עמדו על הר סיני, אלא אבותיו קרויים נפשו, רוחו, ונשמתו בגלגוליהם הקודמים, שהם אבותיו האמיתיים של כל גוף שהוא[14], והם לא עמדו על הר סיני. ואין מי שיזכירנו ויחשלהו בעומדו בפני נסיונות החיים. ולזה כוונה התורה באמרה, "ולא אתכם לבדכם אנכי כורת את הברית הזאת ואת האלה הזאת, כי את אשר ישנו פה עמנו עומד היום לפני ה׳ אלהינו, ואת אשר איננו פה עמנו היום"[15].

כל יהודי באשר הוא, גם אם מצהיר הוא שאינו מאמין באלהים, בתת הכרתו יודע הוא את אלהיו מאז מעמד הר סיני. ולכן גם אם גדל הוא על החילוניות ושונא את הדת, כולו מלא סתירות, משל לבן המתנכר לאביו שאם לא היה מכיר באביו לא היה מתייחס אליו כלל, אבל היות ויודע הוא את אביו וידיעה זו אינה לרוחו, נאבק הוא בין הכרתו באביו לבין התנכרותו. ולכן אפילו שונאי דת מובהקים שכל נושא דתי מרגיז אותם ומכריזים הם על עצמם ככנענים, אתאיסתים, שונאי דת והפוקרטיה, רובם ככולם מלים הם את בניהם, וכשנעצור ונשאל אותם, אתם רואים את מנהגי היהדות כטקסים פרימיטיביים המתאימים לחוג אינדיאנים ים תיכוניים, מדוע הסכמתם להתעלל בתינוקכם בן שמונת הימים ולחתוך את ערלתו (ואפילו בלי סמי הרדמה, ועוד בחגיגיות מסויימת) יבלעו את לשונם. רובם הגדול גם עושה טקסי "בר מצוה" כולל הנחת תפילין ועליה לתורה בבית הכנסת, כשבזה הם לועגים

12. תהלים מ"ד יח-יט. 13. נדרים כ׳. 14. דבש לפי מערכת ג׳ אות ט"ז. 15. דברים כ"ט, יג-יד.

לעצמם ולכל שנאת הדת שלא פוסקת מפיהם, וכשנשאלים מה להם ולטכס משונה של כריכת רצועות עור על יד בנם ועל ראשו, ועליה לתורה בבית הכנסת שהוא סמל ההפוקרטיה, ולספר הדורש מהם אורח חיים שונה ושמירת תרי"ג המצוות השנואים אליהם, ימלאו פיהם מים, כי אין שום תשובה הגיונית להפכפכנות בוטה זו ביחסיהם לאלהיהם ולתורתו בקיום מצוות משונות אלה בניגוד לאורח חייהם, שלא לדבר על "קדיש" שאומרים רובם הגדול בהלווית יקיריהם.

התשובה האמיתית להתנהגות סותרת זו, היא הידיעה החבויה בתת הכרתם ש"משה אמת ותורתו אמת", אלא שחנוכם המוטעה, או שרירות לבם שמשכם לרצות בחיים ללא עול ומשמעת "לאלהי אבותם אברהם יצחק ויעקב" מונע אותם מהכרת היהדות וקיום מצוותיה. והידיעה הפנימית נאבקת בהם ומביאה אותם לנהוג לעיתים בסתירה מוחלטת להתנהגותם "הנאורה", וגם רוב ראשי ומנהיגי החנוך החילוני נוהגים לומר עליהם קדיש בהלווייתם, הגדיל מהם משה סנה שהיה מראשי המפלגה הקומוניסטית, שצוה שיאמרו קדיש ופרקי תהילים על קברו, וכל דרך חייו החלונית נמוגה ונעלמה כשברגעי אמת, הקול הבוקע מהר סיני בקע מעומק נפשו ואמר לו, עד כאן. צווה ויקדישו את אלהי יעקב ואת אלהי ישראל יעריצו, ויאמרו קדיש לעילוי נשמתך בחיים הנצחיים שלאחר המוות, שכפרת בהם כל חייך.

אין הכוונה לרובם הגדול של עדות המזרח שהאמונה שבהכרתם צמודה לידיעה שבתת הכרתם, ומאמינים הם בני מאמינים, ולמרות שעוברים הם על התורה והמצוות עקב החינוך ה"נאור" של מדינת ישראל, שגזל מהם את אמונתם התמימה ומסורתם המפוארת, ותוך כדי חלול שבת מאמינים הם באלהי ישראל ורצים לבית הכנסת להתפלל לרפואתם והצלחתם, ואפילו להצלחת קבוצת הכדורגל שלהם המחללת שבת במשחקיה, אלא אפילו לאלה הקוראים לעצמם "האנשים החושבים" חניכי ה"שומר הצעיר" ודומיהם, מדוע פוצעים הם תינוק בן שמונת ימים אלמלא **הידיעה** הזועקת מתת הכרתם באמיתות מצות ברית המילה שבה כרת אלהי אבותם ברית עם אברהם אבינו וזרעו בני יצחק ויעקב אחריו, כי עם שבתת הכרתו נמצאת **הידיעה** באלהיו, לא יוכל להתכחש לו בצורה מוחלטת בגלל רצון התאב לפרוק עול, ותמיד הידיעה תתערב ותגרום לו סתירות ובלבול בין הרצון לבין הידיעה, ולכן רק בעם ישראל יש נגודים סותרים כל כך במעשים, כשיש הצמים בכפור אך מחללים שבת, ויש שלא אוכלים חזיר אבל אוכלים עוף שלא נשחט כדין, ויש המתפללים בבית הכנסת אך לא דוברים אמת, או מניחים תפילין ומספרים לשון הרע, וכאלה רבים.

תורת ישראל מתחלקת לארבע דרגות, **פשט, רמז ודרש,** הנקראים תורת הנגלה, **וסוד** הנקרא תורת הנסתר (קבלה).

תורת הנגלה מלמדת את האדם **להאמין** בה'. ואת **המאמין,** את החוקים והמצוות אשר יעשה אותם האדם וחי בהם.

תורת הנסתר מלמדת **לדעת** את ה׳, דרך ההכרה הברורה והקשר הישיר לכחות הרוחניים ולעולמות שמעבר לחושים, וזאת ע״י ידיעת סודות האלהות, ותכנם של העולמות הרוחניים שמעלינו, והמבנה הרוחני של עולמנו ובעקבותם ידיעת שמות הקודש וההשתמשות בהם, הפוקחים את עיני הבשר ומגדילים את כח ראייתם מעבר לגלים הנראים לעין[16], ואז רואה הוא בעיני רוחו דברים רוחניים הנעשים בעולמות העליונים. כי תורת הקבלה אינה רק תיאוריה יפה של סדר עולמות וספירות, אלא מערכת שהלומד אותה וחי לפיה, רואה ושומע מעל לכח הראיה והשמיעה המוגבלת של החושים הרגילים. ובידו לראות את הנעשה במרחקים, ואת אשר נעשה בעבר, ואשר ייעשה בעתיד, והכל בעיניו הגשמיות, שכן כל העבר והעתיד נמצאים במקום שנעשו וייעשו, ורק הגופות המשתתפים בפועל, לא נמצאים אלא בזמן ההוה, אבל נפשם שבערך הגוף היא רוחנית, מעולם קיימת במקום אשר אמור להתהוות בו אח״כ הדבר בפועל, ולעולם נשאר רושמה הברור במקום בו נתהוותה[17]. וראיה זו היא הנקראת ״רוח הקודש[18]״. תורת הקבלה גורמת לאדם להגיע לזאת, רק אם הוא חי לפיה בקדושה ובטהרה, והיא הופכת לחלק מיישותו העצמית. ולא תתן מאומה ללומדים זאת ללא רגש רוחני, ומי שקורא בתנ״ך בלי תחושה שספר תורת אלהי ישראל בידו, ושלכן כל דבריו ומלותיו מחייבות, מתעסק באותיות מתות שלא יקרינו לו ולא כלום.

*

הרואה בהתגשמות דברי הנביאים בתנ״ך, הרי הוא מתחיל **לדעת** כי יש אלהים המכוון את העולם כרצונו.

כשאנו רואים את עם ישראל קם לאחר אלפיים שנות גלות, ושב ובונה את ארצו, ומתבונן בדברי הנביאים על קבוץ הגלויות לארץ מכל העמים ומכל הארצות ״באחרית הימים״, כשחלק מדבריהם כבר מתחיל להתגשם מול עינינו, למרות ששכל אדם לא יכל לשער זאת אף בימינו, וכל שכן בגלויות קשות ומרות המתפרסות על אלפי שנים, מתחיל לדעת הוא כי התנ״ך ניתן ע״י אלקים המנבא את נביאיו ולא ע״י בני אדם ויהיו חכמים ככל שיהיו.

.

16 . בנושא גלים אלה, ראה בספרי ״תקות שני״. 17. מעין זה קורה לעתים לכל אחד על ידי ראיה בחלום דברים שקרו בעבר או שעתידים לקרות. ובתוך זה הוא המצב הנקרא ״שאלת חלום״ שבה מקבל האדם תשובה לשאלותיו בכח שמות הקודש הנודעים לו. 18. והדרגה הגבוהה ממנה היא הנבואה השורה על נשמת האדם השלם. מעין ראית רוח זו בדרגה נמוכה יש גם בין עובדי האלילים והמכשפים למיניהם, שהתנזרותם מתענוגות העולם הזה מגבירה את כח נפשם לראות ולשמוע מעבר לחושים. אלא שאין ראייתם מגעת אלא בתחום החיים והעולם הגשמי, והקשר עם הדרגה הרוחנית המכוערת ביותר הנקראת שדים, ושטן, ולא בספירות הרוחניות וצבא השמים.

המתבונן בהיסטוריה של ארץ ישראל ורואה שהארץ למרות היותה מקום מרכזי המקשר בין מצרים וסוריה, ושלמרות שעיני כל העולם נשאו אליה, וידעה אלף תשע מאות שנים תחת כובשים רבים שבכל מקום אחר בעולם שהגיעו, בנו את הארץ הכבושה והפריחוה, ורק בארץ ישראל גרו הם, אבל בתוך שממה בלתי הגיונית. ואותם ערבים שכאשר כבשו את ספרד ואת דמשק בנו אותם ושכללום, ועד היום מבנים ערביים יפים מאותה תקופה ממלאים אותם, כשכבשו את ארץ ישראל הניחוה בחרבנה ובשוממותה, למרות שגרו בה והתנחלו עליה. ורואה גם את הבטחת התורה עוד לפני כאלפיים וחמש מאות שנה שהבטיחה שכאשר נצא לגלות עקב עוונותינו **יבוא עם זר שיכבוש את הארץ ויתנחל בה ויגור בה לאורך ימים ושנים, ובכל זאת הארץ תשאר שממה כי אלקים ישאירנה בשוממותה, ולא יתן לה להבנות עד שישובו עם ישראל ויבנוה ויפריחוה משוממותיה,** וכמאמר הכתוב "והשימותי אני את הארץ, ושממו עליה אויביכם היושבים בה, ואתכם אזרה בגוים והריקותי אחריכם חרב, והיתה ארצכם שממה, ועריכם יהיו חרבה. כל ימי השמה, ואתם בארץ אויביכם, אז תשבת הארץ. וזכרתי את בריתי יעקוב, ואף את בריתי יצחק, ואף את בריתי אברהם אזכור, והארץ אזכור"[19], מילים כדרבנות שעין ושכל אדם לא יכלו לצפותם לעולם. והנה לאחר מבט של אלפי שנים אחורה רואה הוא איך הדברים נתגשמו במלואם ע"י הבטחת אלוקי ישראל שהוא אלהי העולם ומכתיב ההסטוריה, יודע שהתנ"ך אמת ומשה אמת ותורתו אמת.

הקבלה והשכל

לפני למעלה מארבע מאות שנה כתב האריז"ל,[1] שהאויר תופס מקום ויש לו משקל, והמדענים לעגו לו מתוך הכרה "שכלית" שפשוט דבר כזה לא יתכן, כי המציאות היא שהאויר נמצא עלינו בכמות אדירה באטמוספירה ואיננו מרגישים במשקלה כלל. ואלו לפי דברי קבלת האר"י היינו צריכים לכרוע תחת משא כל כובד האויר. והמציאות שאנו הולכים חפשי בתוך האויר מבלי שיגביל את הליכתנו, ומכאן שאין הוא תופס מקום. למקובלים הנלעגים לא היתה תשובה שכלית לענות למלעיגיהם אלא השיבום, אמנם השכל מחייב את דבריכם, אבל אחר הקבלה האמיתית אין להרהר, ולמרות שהשכל מצדיק את דעתכם לא נזוז מאמונתנו בקבלה שקבלנו שכן יש לאויר משקל ותופס הוא מקום, ועקב קושיה לא משתנה האמת. יתכן ויש כלל בטבע שטרם ידוע לכם המצדיק את דברי הקבלה למרות השכל וההגיון הנוכחי.

לאחר שנים נתברר שצדקו דברי הקבלה והאויר תופס מקום וניתן לשאוב אותו, ומשקלו כבד ורב, **והשכל הוא שטעה** כי לא נודעו אז כמה חוקי טבע שמיישבים את הסתירות (כובד המשיכה, ועוד) ונוכחו הכל לדעת שהקבלה שנתנה על ידי בורא העולם אמיתית היא **ויש להתאים את השכל אליה, ולא אותה אל השכל.**

19. ויקרא פרק כ"ו. 1. ספר מבוא שערים ח"א סי' ה' פ"ט.

כיום יודע כל ילד קטן שהדם מורכב מכדוריות אדומות ולבנות. וילד גדול גם יודע שהכדוריות הלבנות תפקידם להגן על הגוף ומהווים חסון ממחלות השורצות סביבינו. והכדוריות האדומות הם חיי האדם ותפקודו. אמנם בדורות קודמים לא ידעו זאת וחשבו הכל שהדם הוא אדום, ואם היה אדם מעיז לומר שהדם מורכב גם מצבע לבן היו כולם נדים לו בראשם כשוטה מסכן. ואם היה מעז להגיד שהדם הנוזל מורכב מכדוריות ואם צורתם תשתנה מראה הדבר על חולי וכדו׳, ושמספרם הוא באלפים ואם יפחת יסתכן האדם, היה נחשב לבלתי שפוי לחלוטין כי איך אפשר לחשוב כך כאשר ״רואים״ אנו ב״מציאות״ נוזל אדום בלבד. אכן לאחר שהאיר ה׳ את עיני המדע נתגלה גם ענין זה והפך להיות נחלת הכלל. אמנם דבר זה הכתוב בזוהר, ומפורש בקבלת האר״י לא נודע לאחרים ולכן לא לעגו על דעה זו, כי דבר זה נלמד בצנעה כאשר בזוהר מבואר שהדם מורכב משני כוחות הנקראים חסדים וגבורות. ומוזכר ענין זה בקבלת האר״י בהרבה מקומות ובהרחבה, ובמקום אחר הזכיר האר״י שצבע החסדים הוא לבן וצבע הגבורות אדום. ובמקום אחר כתב שכל הבריאה בנויה על עגולים ויושר, ומתבאר מדבריו שהדם בנוי על מבנה העגולים, והמסקנה שנתבקשה מדבריו והיתה ברורה אצל המקובלים שמבנה הדם הוא **כדוריות, לבנות ואדומות** באלפים, ושמטרת הלבנות (חסדים) הוא להגן על הגוף, ומטרת האדומות (גבורות) להחיות את הגוף. ושוב, דבר שהשכל והעין הכחשוהו אלפי שנים ורק מקובלים עקשניים האמינו בו עפ״י הקבלה, נתגלה כצודק ונכון. ולכן גם בדברים שטרם נתגלה אמיתתם סומכים אנו על הקבלה שהיא הנכונה והאמיתית ונזהרים בכל עניני טומאה וטהרה ומקוה. וגם לזה יבא יום שיתברר למפרע שהקבלה צדקה ולא השכל האנושי. וכשרופא המטפל בחולה בידים עטופות בכפפות גומי וכשמסירם וידיו נקיות לחלוטין למראה עיניים, אינו סומך על נקיונם ושב ושוטפם במים וסבון שמא יש איזה חידק בהם. ברור שהיהודי לא יסמוך על נקיון ידיו בקומו משנתו או לפני אכילתו, וירחצם במים על ידי כלי כפי שההלכה מצווה, והאשה לאחר טומאת דם נדתה תטבול במקוה כשר למרות שכל גופה שטוף ונקי ממי האמבטיה כדי לסלק את ״חיידק״ הטומאה הדבוק בה כפי שקבלנו בסיני למרות שלמראה עינים הגוף נקי לחלוטין. והבן.

המחשבה

השכר והעונש תלויים במחשבה הקשורה במעשה. ואם אדם עשה מעשה בכוונה רעה, אעפ״י שהמעשה נעשה ללא שום איסור בפועל, הוא נענש עליו[1], ואם עשה מעשה בכוונה טובה והזיק, בהרבה מקרים הוא פטור אפילו מדיני אדם. גם הראש נפעל על ידי המחשבה מבלי קשר למציאות. וכשאדם נמצא במקום שנדמה לו שהוא מסוכן, כולו רועד מכל עלה נדף מבלי שתהיה שום הצדקה לפחדיו. ופעמים

שהמחשבה מזמינה את המעשה, וכמו שאמרו חז"ל "כל דקפיד קפדין בהדיה"[2]. וביאורו, מי שמקפיד וחושש מאמונות תפלות, מקפידים אתו וגורמים לו להנזק על ידיהם. אמנם דברים שסכנתם הרוחנית מוחשית, לא תלוי עניינם בהרגשת האדם, ו"עין-הרע" גם אם אדם לא מאמין בו, ינזק על ידו כי הנו דבר שבמציאות[3]. וכמו האדם ההולך ביום סגריר בלבוש דק ומחליט שחם לו, יתכן שעקב מחשבתו לא מרגיש בקור, אבל גופו ינזק מן הקור המציאותי השורר בחוץ ועלול לקבל דלקת ריאות וכדו'. ואמרו בזוהר "במחשבה אתבריר כולא". וביאורו, במחשבה נבנים ונתקנים כל העולמות. ומה שמוציא האדם מפיו תלוי במחשבתו, ויכול לברך ונמצא מקלל ולהיפך. ובלעם ברך את ישראל וכוון לקללם, וחזרו ברכותיו לקללה[4] וכשר' יונתן ור' יהודה בן גרים נראו מקללים, נמצאו מברכים[5] . והסיבה שברכו בלשון קללה כי כששורים על האדם דינים יש פחד שמדת הדין תקטרג על הברכות, וכשנשמע הדבר כקללה, מדת הדין שותקת, ובוחן לבות וכליות ה' הולך אחר המחשבה ומברך. ואמרו חז"ל, שנים שהקריבו את קרבן הפסח בבית המקדש כהלכתו וצלאוהו ואכלוהו כדינו, אבל אחד אכלו לשם קיום מצות אכילת בשר הפסח, והשני אכלו לשם תאוות אכילת בשר צלי, על הראשון נאמר "צדיקים ילכו בם", ועל השני נאמר "ופושעים יכשלו בם"[6]. ובמקדש הוקרב קרבן "עולה" לכפר על המחשבה. ובזמן שעל מעשה החטא בפועל מקריבים קרבן "חטאת", ולא קרב ממנו אלא חלב ודם, בקרבן "עולה" מקריבים גם את הבשר על גבי המזבח, כי המחשבה צריכה תקון יותר מהחטא עצמו, כי מקום המחשבה יותר גבוה ולכן אמרו חז"ל "שהרהורי עבירה קשים מעבירה"[7] .

ולא רק על מחשבה רעה נענש אדם, אלא גם על חוסר מחשבה טובה במקום הנכון נענש בהיותו בדרגה גבוהה. וכתב האריז"ל שראה פעם אחת נשמה שהיתה בגן עדן זמן רב, וכשרצתה לעלות לדרגה גבוהה יותר, דנוה מחדש והכניסוה לגהינם להתנקות, כיון שאותו אדם הסיח דעתו פעם אחת מהתפילין שעליו בהיותו מתפלל[8]. ומצינו בתלמוד "מעשה בחסיד אחד שהיה מהלך בשדהו בשבת וראה פרצה בגדר וחשב לתקנה למחרת, ואעפ"י שמותר להרהר בדברי חול בשבת ורק לדבר דברי חול אסור, החמיר אותו חסיד על עצמו ואמר, כיון שהרהרתי הרהור חול בשבת אני מקבל על עצמי שלא לתקן את הגדר, ומשמים נתנו לו שכרו וצמח במקום הפרצה עץ פרי שגדר את המקום"[9]. ובחיים שלאחר המוות דרגות האור והשפע הרוחני שורים על האדם בהתאם לנקיון מחשבתו בעוה"ז.

לפי סודם של דברים, עולם המחשבה הוא עולם החכמה הנקרא עולם האצילות שהוא העליון בארבעת העולמות הנתנים להשגה כל שהיא, והוא בחינת הראש.

1. במדבר ל', ו. וברש"י שם. 2. פסחים ק"י: 3. בבא מציעא ק"ז: 4. סנהדרין ק"ה: 5. מסכת מועד קטן ט' . 6 נזיר כ"ג. 7.יומא כ"ט. 8. שער הכוונות תפילין דרוש ה' . 9. שבת ק"נ.

וכמ"ש "**ראשית** חכמה". ובזוהר נאמר שמחכמה שהיא סוד המחשבה בחינת "אבא", נולדת ה"בת" שהיא עולם המעשה. וסוף **מעשה, במחשבה** תחילה. ומהמח יוצאים שערות הראש והזקן, ואעפי"כ אינם דומים, ושערות הראש ארוכים ורכים והזקן קצר וקשה, וגם צבעם לא בהכרח זהה. וכל בחינה מאלו מראה על ענין אחר בטבע וברוחניות.

המחשבה היא בחינת "פז", וכמו שאמר הכתוב **"ראשו כתם פז"**, ואמרו חז"ל[10] שאין "פז" בעולם אלא משקל מועט וחציו בידי אדום ברומא, וחציו מפוזר בעולם. ואולי הענין הוא כי עשו ינק מראש יצחק אבינו שהיה מושך אור מהראש הרוחני העליון את בחינת ה"פז" שהיא המחשבה העליונה, וגרם עשו בזה לפגם המחשבה. ולכן בנו "עמלק" שהוא השונא הנצחי לישראל, החטיא את ישראל ב"מחשבה", והסיתם לראות את כל הנעשה בעולם כ"מקרה", ולא כהשגחה מכוונת מהבורא. וע"ז נאמר "אשר קרך בדרך". ולכן אף על פי שנצטווינו לא לפגוע במצרים שענו אותנו מאות שנים, נצטווינו למחות את עמלק וזרעו. כי המצרים פגעו בגופות והעמלקים ב"נשמות" עולם המחשבה. וכשימחה עמלק, כל הפז ישוב אל הקודש ויהיה ה' שלם וכסאו שלם, כי אז יתוקן ענין המחשבה בשלמות.

נפש - נשמה ותרי"ג מצוות.

קריאת נפשו של אדם בשמות חלוקות[1] נפש, רוח ונשמה, לא נעשתה בכדי, וכל שם מסמל דרגה שונה כשדרגת הנפש היא הקטנה שבכולן, דרגת הרוח היא הממוצעת ודרגת הנשמה היא הגבוהה משתיהן גם יחד.

הנפש למרות היותה רוחנית, בת אל-מות ובלתי נתפסת, קשורה היא בקשר אמיץ אל הגוף הפיסי, ולמרות השכלתה הגבוהה קרובה היא להרגשים ותגובות גשמיות אף בהיותה מחוץ לגוף, והאדם החולם מסוגל לפחוד בחלומו מחיות רעות וכדומה, ולשמוח ממתנת כסף והנאות גופניות, למרות שגופו לא מודע לזה ולא נהנה או סובל מזה, ורק נפשו השוכנת בשעת השינה במוחו, חולמת כל זאת לבדה. ולא עוד אלא אפילו המת שנפשו פרשה מהגוף מסוגלת היא להמשיך בדרך חייה הנפסדת למרות התנתקותה מהגוף ואף להסית לגניבה, נקם, וכיוצא[2]. וגם הנאות וסבל הנפש הרוחנית הם כדמיון הנאות וסבל הנפש בהיותה בתוך הגוף.

10. גיטין נ"ח. 1. ראה בראשית רבה פרשה י"ד. וזוהר לך-לך פ"א. 2. במקרא (מלכים א' כ"ב, כ"א) כתוב על ה"רוח" היא "נפש" נבות (ראה שבת קמ"ט.) שיצאה לפתות את אחאב מלך ישראל להלחם במלך ארם, כדי לנקום את נקמתה ממנו. ובתלמוד (יומא פ"ג:) יש מעשה באדם שבא אליו אביו בחלום ואמר לו שיחפור ליד קברו וימצא כסף שהוטמן ע"י אדם אחר למרות שהדבר גזל גמור, וידוע כי הרוחות המתגלים כ"דבוקים" מבקשים את תענוגות החיים להם הם התרגלו בהיותם בגוף (ראה מנחת יהודה פתייא "הרוחות מספרות" יחזקאל ל"ז. דף ק"ג).

הרוח לעומת זאת אין לה קשר עם הרגשים ותגובות גשמיים, וכולה הוא שכל בלתי נתפס המתלבש על נפש האדם הראוי לכך כדי להשכילו ביותר ואף בדברים שמעל לחמשת החושים הרגילים, וכאשר זוכה האדם לנשמה מהווה היא את הכלי המקבל את אורה והארתה כדי להעבירה לנפש האדם שתוכל להשיגה בעודה בגופו.

הנשמה היא ההארה והשכל העמוק והנעלם בהבנת כל מבנה העולמות העליונים והרוחניים ובהקשרם לעולם הזה ועל ידה זוכה האדם לנבואה, ואין ביכולת האדם להגיע לחקר תכליתה בעודו בגופו שכן אין מתלבש בגוף האדם הזוכה אליה כי אם חלק קטן ממנה, וברובה המכריע חופפת היא מעליו, ורק דרך הרוח אפשר להבין קצה דרכה ומקומה, והאדם המושלם זוכה שבעת מותו נכנסת בו הנשמה כולה, ואז מתחברים עמה חלק נשמתו שבגופו ורוחו ונפשו, וכאשר יוצאת הנשמה מהגוף שאינו יכול לסבול את אורה הגדול והרב, יוצאים הם עמה כי באותם רגעים זוכה האדם להבין דרגות אלה בשלמותם. ובצאת הנשמה יוצאים נפשו ורוחו ברצונו, כדי להמשיך ולצפות באור גנוז זה. וע"ז אמר הכתוב[3] "תוסף רוחם יגועון" ולא נאמר תפחית רוחם כפי שמחייב ההגיון, כי דווקא תוספת זו היא הגורמת לרצון הנפש (שזכתה להתעלות ע"י קרינת הנשמה) והרוח לעבור מעולם זה לעולם שכולו טוב, ומות זה הנובע מתוספת כח הנשמה כאמור, נקרא בשם "גויעה" ולזה דייק הכתוב באומרו "יגועון" ולא אמר ימותון. ואותם צדיקים המוזכרים בתנ"ך שמתו מוות כזה, נאמרה במיתתם לשון גויעה ואסיפה "ויגוע ויאסף" להודיע שמתו ע"י אסיפת וחבור נפשם ורוחם אל הנשמה בשלמותה[4].

בטרם ברא אלהים אדם על הארץ נבראו הנפשות, הרוחות והנשמות[5], וכאשר נברא האדם הראשון קבל הוא את שלשת הדרגות גם יחד בתוך גופו מהנשמה ועד הנפש, הוא שהכתוב אומר "ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה"[6]. שכן עקב היותו ברוא אלקים היחידי בעל דעה והשכל היה בהכרח חייב לקבלם כדי שידע כיצד לנהוג בעולם זה ביחסים שבינו לבין האלהות, לידע מי הוא האלקים שבראו, ומדוע ברא את העולם והאדם, ומה תכלית האדם והעולם ואת ידיעה זו יעביר לבניו אחריו. אכן, בניו קין והבל נולדו עם בחינת הנפש בלבד ובעוד שהבל שמר תורת אביו וזכה להגיע ולהשיג את דרגות הרוח והנשמה, קין הלך אחר תאוותיו[7] ונשאר בדרגת נפש עמה נולד בלבד. וכשרצח את הבל אחיו ירד לדרגתה הנמוכה ביותר

3. תהילים קד, כ"ט. ולכן כתוב "תוסף" שפירושו גם אסיפה וגם תוספת, כי התוספת גורמת לאסיפת כל חלקי הנפש רוח ונשמה מהגוף. 4. ואמרו חז"ל שלא נאמרה גויעה אלא בצדיקים, ושישמעאל שב בתשובה, ולכן נאמר בו "ויגוע וימות ויאסף" ראה רש"י בראשית כ"ה פסוק י"ז. על צדיקים אחרים שבטאו את מראה רוחם וחזיונם בעת כניסת הנשמה כולה בדקות האחרונות לחייהם. ראה בתלמוד ירושלמי מס' ע"ז פ"ג ה"א, ובבלי סנהדרין י"א עמוד א'. ועוד.
5. ראה "שערי קדושה" לר' חיים ויטאל ח"ג שער ב'. 6. בראשית ב', ז'. 7. בראשית, פרק ד'.

של הנפש, הנהנית מתאוות בשרים, רכוש וחיי שעה בלבד, וברוח זה חנך את בניו שהלכו בעקבותיו[8] והרבו חמס ונאוף וקלקלו גם את בני שת, עד שעקב מעשיהם גרמו למבול הגדול בימי נח[9]. אכן בנו השלישי של אדם הראשון "שת" (שהיה גלגולו של הבל)[10] השתלם בשלשת הדרגות, ומאז ועד זמן אברהם אבינו ע"ה (כאלפיים שנה לאחר בריאת העולם) למרות שכולם נולדו עם דרגה קטנה של נפש, היו בני אדם שזכו עקב מעשיהם להשיג את שלשת הדרגות גם יחד, אך הדבר לא עבר בתורשה. לדוגמא נח ושם בנו זכו לכך, ויפת בן נח זכה רק לדרגת הרוח[11], ואלו חם לא זכה למאומה. וכן רוב בני שם לא זכו למאומה ואלו עבר בן נכדו זכה לשלשת דרגות אלו בצורה גבוהה ביותר הנתנת להשגה[12].

אברהם אבינו שזכה להגיע אל שלשת הדרגות גם יחד, לא הסתפק בכך ובקש מאלקיו בנים שיקבלו דרגות אלה בתורשה ממנו וינחילום לבניהם, וכך יקום ממנו עם סגולה שדרגות אלה יהיו מוטבעים בו באישיותו, ולאחר שיפתח עם זה את תכונותיו המיוחדות יהיה אור לגויים שיבואו אליהם לדעת את סוד בריאת האדם והעולם ולהכיר את האלוקים הגדול והנורא בורא שמים וארץ. והסכים ה' שבאחד מבני אברהם תתקיים בקשתו זו[13]. ואברהם למרות ש"האמין בה' ויחשבה לו צדקה"[14] ולא פקפק לרגע שלמרות עקרותו ילד הוא בן, הבין שתורשה זו לא תבוא ללא הכנה מוקדמת ולכן הוסיף ושאל "במה אדע כי אירשנה"[15] וינחלו בני דרגות אלו בתורשה, והשיבו ה' "ידוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה, ואחרי כן יצאו ברכוש גדול"[16], דהיינו המחיר הוא סבל של עבדות לאומה שלמה מאות בשנים כדי לזככם ולצרפם כצרוף הזהב מן הסיגים וכמו שכתוב "ויוציאכם מכור הברזל ממצרים"[17], ואברהם שידע את הערך הרוחני הגדול של הזוכה לדרגות אלה הסכים ברצון למחיר כבד זה ובלבד שתקום ממנו אומה היורשת דרגות אלו[18], ואז כרת עמו הקב"ה את ברית בין הבתרים והבטיח לו את ארץ כנען לירושה, עקב היותה מסוגלת ומותאמת לקבל שפע אלהיי גדול מהרגיל וכמ"ש[19] "עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה".[20]

8. ראה זוהר בראשית דף נ"ד: ובהקדמת הזוהר ט': 9. בראשית ו', יג. וראה להלן במבוא על הספר מרכבות האלילים. 10. "לקוטי תורה" פ' שמות. 11. ראה בראשית ט', כ"ז . וגמ' מגילה דף ט'. 12. והקימו שם ועבר ישיבה בה למדו את דרכי ה' המביאים את האדם להשגת דרגות אלו (ראה רש"י בראשית, כ"ה, כ"ב) ואף האבות אברהם יצחק ויעקב למדו בישיבה זו (ראה רש"י בראשית כ"ח, י"א). 13. החיד"א בספרו "ראש דוד" פ' בלק. 14. בראשית פרק ט"ו. 15. שם . 16. שם. 17. דברים ד', כ'. וראה שער הכוונות להאריז"ל דרוש א' מדרושי הפסח. 18. ולכן לא התפלל ולא בקש רחמים לבטל או להפחית מסבל זה כמו שבקש רחמים על אנשי סדום (בראשית פרק י"ח). 19. דברים י"א, י"ב. 20. ואמנם על ידי עבודת הפרך של אבותינו במצרים זכו להגיע למעמד הר סיני ולהבנת ארבעים ותשעה שערי בינה הרוחניים מתוך החמישים שנבראו בעולם.

כשנולד ישמעאל לאברהם משפחתו הגר, קיוה שבבנו זה תתקיים הבטחת ה׳ אליו בעניין תורשת דרגות אלו, וכשנתבשר על הולדת יצחק משרה, בקש מה׳ ״לו ישמעאל יחיה לפניך״[21], כי הזוכה לדרגות אלו חי חיים מלאי ענין ותוכן רוחני ונעלה הן בעודנו חי ואף כי אחרי מותו הפיסי. וענהו ה׳ שלא יתכן שדרגות אלה יבואו בתורשה אלא דרך אשה הנושאת בקרבה ועליה דרגות נעלות אלו, ואמר ״אבל שרה אשתך יולדת לך בן וקראת שמו יצחק והקמותי את בריתי אתו לברית עולם לזרעו אחריו״[22], אמנם לישמעאל וזרעו היות והם מזרעך, אתן כבוד ועושר גשמיים וזה שאמר ״ולישמעאל שמעתיך הנה ברכתי אותו...שנים עשר נשיאים יוליד״[23], אך את הברית להבטחה זו, אקים את יצחק ״כי ביצחק יקרא לך זרע״[24]. ולכן כשנולדו לאברהם בנים נוספים שידע שאינם ראויים לכך. שלחם קדמה אל ארץ קדם[25].

יצחק בן אברהם, נתעלה וזכה להכרת והבנת דרגות אלו וערכם הגדול ולכן יכל לעמוד בנסיון כבד ולהסכים להעקד לקרבן כשה לעולה ולהקריב את חייו בצווי אלקים כשהוא בן שלשים ושבע שנים[26]. ואברהם שידע כי לא על הגבר לבדו תקום תורשה זו, חפש אשה לבנו שאינה מבנות כנען שהיו שטופות בזנות ובתכונות רעות[27], ושלח את אליעזר עבדו נאמן ביתו לבקש אשה ליצחק מבנות נחור אחי אברהם שהיו טועים ברעיונם ובדעותיהם, אך בעלי תכונות אישיות טובות. ולמרות אמונתו הגדולה באליעזר שהתבטאה בהפקדת כל נכסיו בידו, בענין כה חשוב לא נח לא נרגע עד שהשביעו על כך[28]. ואכן, רבקה שנכונה במדות טובות ובמעשים נאים[29] נשאה ליצחק, ובבית אברהם למדה דרך ה׳ וזכתה לדרגות אלה.
יעקב ועשו בני יצחק ורבקה, נולדו עם דרגת ״נפש״ בלבד אבל היה להם את היתרון להגיע לדרגות אלה ללא מאמץ רב. ויעקב שלמד בבית מדרשם של שם ועבר[30], זכה להגיע לדרגות אלה והסכים לשלם את המחיר הכבד של שעבוד כדי לזכות להיות אבי האומה המיוחדת כפי שהובטח לאברהם, ועשו שלא פתח את אישיותו ונשאר בדרגת נפש, פחד מגזירת ברית בין הבתרים וויתר על דרגות אלו ועזב את ארץ כנען כדי שלא ישתעבדו בניו, ״וילך אל ארץ מפני יעקב אחיו״[31], ויעקב ובניו ירדו מצרים, וכאשר יבואר להלן.

כשם ששני בני אדם בעלי דרגת שכל וידיעה שונים אינם יכולים ואינם משמשים

21. בראשית י״ז, י״ח. 22. שם פסוק י״ט. 23. שם פסוק כ׳. 24. בראשית כ״א, י״ב. אמנם תפילת אברהם בכל זאת עשתה רושם וישמעאל זכה בסוף ימיו להגיע לדרגות אלו אבל לא להעבירם בתורשה. ראה לעיל הערה מס׳ 4. 25. בראשית כ״ה, ו׳. 26. בראשית פרק כ״ב, וראה רש״י בראשית כ״ה, כ׳. 27. ראה ויקרא י״ח, ג׳. 28 בראשית כ״ד, ג׳. וראה רש״י שם פסוק י״ד. 29. לכן בחן אותה אליעזר ע״י בקשת חסד של השקאת מים ובהכנסת אורחים. 30. ראה רש״י על התורה בראשית כ״ח, ט׳. 31. בראשית ל״ו, ו׳ וראה רש״י שם. פסוק ז׳.

באותו תפקיד, וככל שהתפקיד נכבד וחשוב יותר מחייב הוא את האדם לנהוג ביתר זהירות ועדינות. לדוגמא, חיל בחיל הרגלים למרות היותו מחוייב לעבור אמונים מתאימים ולהתרגל לסדר צבאי מסוים, ולשמור סודות בטחוניים, אין להשוותו לטייס בחיל האויר אשר בתוקף תפקידו ומעמדו חייב הוא לנהוג במשנה זהירות ואינו יכול להתרועע עם כל אדם ולהתהולל כאוות נפשו, ואף אימוניו תכופים ומסובכים יותר. כן הדבר בבני האדם בעלי דרגות אלו, וכשם שאדם שרכושו מועט אינו שומרו בקפדנות כדוגמת מי שרכושו רב, כן ענין זה. ובעוד שאדם בעל דרגת "נפש" מספיקה לו דרך חיים חילונית כשכל חיובו הוא אמונה באל אחד והתנהגות מוסרית[32] נאותה ללא קיום מצוות וחוקים, הנה האדם בעל דרגת ה"רוח", מלבד חיובו במצוות הנזכרים, חייב הוא עקב דרגתו הגבוהה יותר לשמור משפטים וחוקים מעטים נוספים כדי לשמור על רוחו אליה זכה שלא תכהה ותטושטש ע"י יצרי הגוף המשפיעים על הנפש,[33] והאדם הזוכה לדרגת נשמה מתחייב בהכרח בשמירת מערכת חוקים ומצוות ששומרים על דרגות אלו שלא תכהנה ותטושטשנה (מצוות לא תעשה) ומקדמים את בעליהם במעלות החכמה והבינה אליהם יזכה להגיע עקב מעשיו אלו, לאחר מותו הפיסי. (מצוות עשה).

עד תקופת אברהם אבינו היה כל אדם הרוצה להגיע לדרגות אלו לומד את דרך ה' ותורתו מאותם אשר קבלו ידיעה זו במסורת, או עקב מעשיהם הטובים זכו להשיג מדעתם את הדרך בה ילכו, ולכן נח שהיה בעל דרגות אלו כאמור, ידע להבדיל בין הבהמה הטהורה לשאינה טהורה למרות שעדיין לא נתנה תורה בסיני[34], אך לא היה צורך בשמירת התורה והמצוות אלא לאותם שזכו לדרגות אלו בפועל, ובודדים אלה אמנם שמרו תורת ה' ומצוותיו אך לא צוו את בניהם לשמור זאת כי לא היה טעם בכך שכן אם אין לבניהם דרגות אלו מדוע שישמרו זאת, וכשיזכו בניהם לזאת כבר ידעו את הדרך שילכו בה. ולכן הותר לבני נח לאכול את כל חית ובהמת הארץ[35]. אמנם נח ושם שזכו לדרגות אלו[36], נמנעו מאכילת טמא כדי לא לאבד אוצר זה לו זכו. גם בני שם לא שמרו את דרך אביהם כי לא היה צורך להם בכך, ונח ושם כשראו את בניהם אוכלים טמא לא רק שלא העירו להם אלא אף הגישו להם את מאכלם. וכשעבר בן נכדו של שם התעלה והגיע למעלת נביא עקב הנשמה לה זכה שתשרה עליו בשלמותה[37], שמר את דרך ה' בקיום כל תרי"ג מצוות וענפיהם. וכך נמשך הדבר עד אברהם אבינו ע"ה, שלא רק שקיים את כל תרי"ג

32. הם שבעת המצוות שנתחייבו בהם בני נח. ראה רמב"ם הלכות מלכים פרקים ח' - ט'.
33. ו"נפש" ו"רוח" אלו בערך הכללי נקראים נפש ורוח המדברת. ו"נשמה" המוזכרת כאן נקראת "נפש המשכלת" שמעליהן יש עוד דרגות רבות שכל אחת נשמה לזו שמתחתיה. 34. בראשית ז', ב'. 35. בראשית ט', ג'.ה 36. ושם זכה עקב כך להיות כהן לאל עליון, ראה בראשית יד, י"ח וברש"י שם. 37. ראה רש"י בראשית י', כ"ה.

המצוות וענפיהם, וכמו שאמר הכתוב "עקב אשר שמע אברהם בקולי, וישמור משמרתי מצוותי חוקותי ותורותי", תורה שבכתב ותורה שבעל פה[38], אלא שעקב הבטחת ה' אליו שדרגות אלו יהיו נתונים בתורשה לזרעו החל להקפיד על בניו שינהגו מקטנות בדרך ה' ותורתו מה שלא עשו ולא היה צורך שיעשו הצדיקים שלפניו, הוא שהכתוב אומר "כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו. ואת ביתו אחריו, ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט". והמשיך הכתוב להסביר מדוע נשתנה אברהם מצדיקים אחרים שלא דאגו לחנוך בניהם ואמר "למען הביא ה' על אברהם את אשר דבר עליו"[39], דהיינו דבר תורשת דרגות אלו וכאמור. ולכן גם אברהם למרות שנאמר עליו "כי יצוה את בניו", לא צוה ולא חנך בדרך זו רק את ישמעאל בנו ממנו קוה כי תקויים הבטחה זו וכאמור לעיל, וגם לאחר שנאמר לו "כי ביצחק יקרא לך זרע" המתאים להעברת תורשה זו, המשיך אברהם לחנך את ישמעאל בדרך ה' שכן נאמר לו "ולישמעאל שמעתיך" ולמרות שבתורשה לא יעברו דרגות אלה לזרעו, הוא עצמו יזכה להם[40], אך ביצחק השקיע הוא את כל מרצו למען הקים ה' לו הבטחתו בהורשת דרגות נעלות אלה, ולכן את בניו מפלגשיו, לא חנך בדרך זו, ולימדם שמות טומאה לשמושם[41], דבר שהיה מנוגד לדרכו.

יצחק שידע כי נושא הוא בהבטחה גדולה זו, גם ידע שרק אחד מבניו יוכל לקבל את הבטחת התורשה ממנו, שכן נאמר לאברהם "כי ביצחק יקרא לך זרע" וביאור כוונת הנבואה היא , ביצחק ולא כל יצחק[42], והיה סבור כי עשו הוא המיועד לזאת שכן הוא הבכור, אבל יעקב שאף להשיג את הבכורה מעשו כדי לזכות בהבטחת התורשה ללא עוררין, וקנה את הבכורה מעשו בנזיד עדשים. ועשו לא צעק חמס על מכירה זו למרות שהיתה בהיותו רעב "ויבז עשו את הבכורה"[43], שכן הוא לא היה מעונין בה כלל, ורק הצטער על מכירתה במחיר מוזל כ"כ ליעקב.

גם בברכת התורשה והאצלת נפשו וסמיכת ידו על המתברך כדי שיזכה לה[44]. שעמד יצחק להעניק רק לאחד מבניו, התכוון לתת אותה לעשו בנו ה"בכור", ולפי הצדק היתה מגיעה ליעקב שקנה את הבכורה, דבר שיצחק לא ידע, עשו שאף לה כדי שיוכל למכרה אחר כך במחיר יקר ליעקב שהיה מאד מעונין בה[45], ויעקב היה מעונין לזכות לה ולקבלה אישית מיצחק, ואף בזה גברה ידו של יעקב בהתחזותו לעשו ולקיחת הברכות, וע"ז בכה עשו בראותו את ערמת יעקב וגילה ליצחק שאכן יעקב הפך לבכור, ואמר "את בכורתי לקח ועתה לקח ברכתי"[46]. ויצחק שהכיר

38. בראשית כ"ו, ה' וראה רש"י שם. 39. בראשית י"ח, י"ט. 40. ראה לעיל הערות 4, 24. 41. ראה רש"י בראשית כ"ה, ו'. 42. סנהדרין נ"ט: 43. בראשית כה, ל"ד. 44. ולכן אמר "תברכך נפשי" (בראשית כ"ז, ד'. ופסוק כ"ה) ומעין האמור גבי שבעים הנביאים (במדבר י"א) ומשה ויהושע (שם י"ז, יח-כ). 45. אין הכוונה למכירה כמכירת חפץ, אלא תשלום תמורת ויתור זכותו זאת, וממילא הבטחת אלהים תתקיים ביעקב. 46. בראשית כ"ז, ל"ו.

בחוקיות מכירת הבכורה והבין שהברכה נתנה ליעקב הראוי לה ולא לעשו המעונין בה כרכוש הניתן למכירה, שב וברך את יעקב שנית ואמר לו "ויתן לך את ברכת אברהם", דהיינו התורשה, "לך ולזרעך אתך לרשתך את ארץ מגוריך אשר נתן אלקים לאברהם"[47], ותלה את התורשה בארץ שכן הם קשורים יחד. ועשו שמתחילה לא נשאו לבו לרשת דרגות אלה ואת ארץ כנען הצמודה להם, אמנם סחט את יעקב ככל אשר בלבו וכל מה שלא הצליח לקחת תמורת הבכורה והברכה לקח תמורת חלקו במערת המכפלה[48], עזב את הארץ, "וילך אל ארץ מפני יעקב אחיו"[49], "ואתן לעשו את הר שעיר לרשת אותו, ויעקב ובניו ירדו מצרים"[50].

ברדת בני יעקב למצרים והפכו להיות גרים בארץ לא להם, החל התנאי של ברית בין הבתרים להתקיים, ומיד זכו כל שבעים "נפש" אשר ירדו מצרימה לקבל בתורשה את דרגת הרוח[51], ואותה העבירו בתורשה לבניהם אחריהם, ועמה נשארו עד למעמד הר סיני.

משה שהיה גלגולם של שת-והבל[52] שזכו לנשמה, נולד עם נשמה מושלמת "כי טוב הוא[53]", ונועד להיות גואלם של ישראל ונביא נאמן לה' שעשה את "האותות והמופתים אשר שלחו ה' לעשות בארץ מצרים לפרעה ולכל עבדיו ולכל ארצו ולכל היד החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל[54]", והוציאם ממצרים והעמידם למרגלות הר סיני שם זכו כולם לדרגת נשמה ונגלה עליהם האלקים בעין שכלם, ואף "כי לא ראיתם כל תמונה"[55] גשמית, "פנים בפנים דבר ה' עמכם בהר מתוך האש"[56] בסוד הנבואה, ו"אתה הראת לדעת" — בראית הדעת — "כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו"[57], ועל הר סיני ירדת ודברת עמהם משמים ותתן להם משפטים ישרים ותורות אמת חוקים ומצוות טובים"[58] אשר הוצרכו להם עקב דרגת הנשמה לה זכו, ומאז הפך עם ישראל ל"עם סגולה מכל העמים, ממלכת כהנים וגוי קדוש"[59]. ומאז מעמד נשגב ונורא הוד זה, נולדים כל בני עם ישראל בדרגת נשמה. אך הגויים לא קופחו בגלל כך, וכל גוי שזוכה עקב מעשיו להגיע לשלמות, מתעורר בקרבו רצון לקיום התורה ומצוותיה ומתגייר והופך לחלק בלתי נפרד מעם ישראל ונקרא "גר צדק"[60]. ואם לא זכה

47. בראשית כ"ח, ד'. 48. ראה רש"י בראשית נ', ה'. 49. בראשית ל"ו, ו'. ראה רש"י שם פסוק ז'. 50. יהושע כ"ד,ד . 51. הכוונה לאלה מנכדי יעקב אשר לא זכו לה קודם לכן בארץ כנען, אכן יעקב ובניו כבר קודם לכן זכו לנשמה. 52. "לקוטי תורה" פ' שמות. 53. שמות ב', ב'. וראה "לקוטי תורה" שם. 54. סוף ספר דברים. 55. דברים ד', ט"ו. 56. שם ה', ד'. 57. שם, ד', לה. 58. נחמיה ט', י"ג. 59. שמות י"ט, ה'-ו'. 60. אכן גר המתגייר על דעת לא לקיים תורה ומצוות, אינו גר, ודינו כגוי גמור לכל דבריו, וכשירצה לשמור באמת תורה ומצוות עליו להתגייר שנית. ראה רמב"ם הלכות אסורי ביאה פי"ג הלכה ט"ו. אבל מי שנתגייר בגלל מטרה מסויימת אבל עם זאת כשנתגייר קבל על עצמו לשמור באמת את מצוות היהדות, דינו כגר. שם הלכה י"ז

להגיע אלא לדרגת "רוח" מקבל אותה כשהופך להיות "גר תושב"[61] השומר את שבע מצוות בני נח בתוספת מצוות בודדות שנפשו חפצה בהם, ואין דינו כיהודי, ואינו חייב בשמירת תרי"ג המצוות כי לא זכה לנשמה[62], אמנם "גר צדק" שזכה לנשמה הרי חייב בתרי"ג מצוותיה ללא שיור ודינו כישראל גמור לכל דבריו.

נשמה זו לה זכינו מאז מעמד הר סיני בתורשה, אמנם מאירה היא בגוף מאז הוולדה, אך אין ביכלתו של אדם להרגיש באורה ולהנות ממנה עד שישלים את עצמו במעשי התורה והמצוות, וכדוגמת האדם הנולד עם נפשו שלמרות שלמותה, הנה כלי גופו הקטנים מונעים בעדו מלהלך ולדבר מיד עם הלידה ורק בהדרגה עם גדולו הפיסי נכרת נפשו בפעולתה בהלוך, דבור ומחשבה. כן אף בנשמה אשר למרות היותה שוכנת בקרבו ושורה עליו, כמעט אין האדם הזוכה לה בתורשה מרגיש בקיומה, אך במציאות קיימת היא בקרבו ומאירה מעט, וכאן סוד עצם קיום העם היהודי והשרדותו לאחר אלפי שנות גלות וכאשר אמפריות אדירות כבבל, אשור, יון ורומא נפלו ולא נשאר מהם שריד ופליט פרט לאוסף שברי פסלים אלמים ומצבות אבן, עמנו חי וקיים, ומכאן השיבה למקורות היהדות לאחר דורות של ניתוק גמור מכח או מרצון כשבני נוער קומוניסטים מחפשים את זהותם היהודית, ובני האנוסים מספרד לאחר מאות בשנים שבים אל היהדות, ואף אותם חילונים אשר מאסו בדת אבותם הנה בניהם ונכדיהם שבים ומתקרבים לאור התורה והמצוות אשר לא חונכו ולא גודלו על ברכם. ומכאן חוש הצדק המפותח, ("המצפון" אשר להגדרת שונאי ישראל הוא המצאה יהודית) הדחף לחפוש אחר רוחניות ומיסטיקה, ואף השכל המפותח יותר בערנותו ובכשרונו הנמצא בקרב בני העם היהודי[63]. אכן לאחר קיום תורה ומצוות זוכה האדם להבחין בזוהר נשמה זו המאירה ומזהירה כזוהר הרקיע ולהגיע לדרגת "רוח הקודש" ואף לנבואה, ואמנם "הרבה נביאים עמדו לישראל כפליים מיוצאי מצרים (מליון ומאתיים אלף איש) ורק נבואה שהוצרכה לדורות נכתבה"[64], והכל בכח ואור דרגת הנשמה המאירה באדם בעודו בגופו בעולם גשמי זה ואף כי בארצות החיים הנצחיים.

תורשה מורשה זו לקהילת יעקב, אינה מועברת אלא על ידי אשה יהודיה, וכאמור לעיל לגבי שרה, ולכן בן הנולד מיהודיה דינו כישראל מה שאין כן בבן

61. ראה רמב"ם הלכות מלכים פ"י הלכה י"א-י"ב והלכות אסורי ביאה פרק י"ד הלכות ז'-ח'.
62. יש לציין שדין גר תושב לא שייך בימינו, אלא בזמן שבית המקדש קיים ונוהג דין יובל. 63. היהודים היו בין גדולי הוגי הדיעות והמדעים בכל הדורות ובכל התחומים, גם מבלי שתהיה להם זיקה ליהדותם, מספר המדענים היהודים בעולם הוא כשלושים אחוז מכלל המדענים, והיהודים מקבלי פרס נובל משנת 1955 ועד היום מהווים כעשרים אחוז מכלל המקבלים, ורובם בשטח המדע הריאלי. אין שום תשובה לאחוז גבוה זה פרט ל"גניוס" היהודי. 64. מס' מגילה דף י"ד .

הנולד לגויה מיהודי. ונאסרנו להתחתן עם האומות, הגבר כדי שלא יאבד זרעו במקום שנשמתו לא תוכל לשכון עליה ואז גורם הוא פגם של סירוס ועיקור נשמתו ממקורה העליון, והאשה גם היא נאסרה להזדווג עם גוי כי גורמת היא לסרוס נשמתה ותלישתה ממקור מחצבה העליון[65], ולא תשוב נשמה עקורה זו למקומה אלא ע"י תשובה, ושעל כן שמה תשובה כי היא משיבה את הנשמה למקומה הראוי, ולעולם לא יוכל היהודי למלט נפשו ולומר איני חפץ בנשמה זו שמחייבת אותי בשמירת תרי"ג המצוות,[66] שכן מרגע הוולדו, נשמה זו מלווה אותו הן בהיטיב דרכו ובהגיעו להשגת אורה הגנוז, והן בהרע דרכו ובכריתתה מארץ חיים, מצור מחצבתה. וכשם שאדם שדרגת שכלו גדולה עד מאוד אינו יכול לומר רצוני להיות טיפש ולא לנצל את כשרוני שכן זכותו זו חובתו לעצמו לנצלה ככל האפשר, כן גם בזה. ובעת אשר נהלך כולנו בדרך טובים ואורחות צדיקים נשמור נהיה אור לגוים. וכאמור "והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה', אל בית אלקי יעקב ויורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים"[67]. ויקויים בנו חזון הנביא "והיה אחרי כן אשפוך את רוחי על כל בשר, ונבאו בניכם ובנותיכם, זקניכם חלומות יחלומון, בחוריכם חזיונות יראו, וגם על העבדים והשפחות בימים ההמה אשפוך רוחי[68], וידעתם כי בקרב ישראל אני, ואני ה' אלהיכם ואין עוד, ולא יבושו עמי לעולם"[69].

היהדות כ"דת" ארחות "חיים" (משלי ב, י"ט)

היהדות אינה דת, את המושג דת מוצאים אנו בתנ"ך כחוק, ופקודה[1]. דת במובן החילוני הוא תרגום המונח הלועזי ריליג'ס, דהיינו אמונה שאינה דורשת הרבה ממאמיניה, ואין לה צורך בתרי"ג מצוות. ובאמת ה"דתות" האחרות אינן מבקשות ממאמיניהם אלא דברים בודדים, ואפילו האסלאם שמאמיניו מצווים על צום ארוך בן חדש ימים מצוותיו מסתכמים בעשרות בודדות של חוקים שאינם נפרסים על פני כל שטחי החיים. ואם היתה היהדות "דת" היה מספיק שנאמין באלהים, אולי נצום גם ביום הכפורים כהזדהות, ואי אלו מצוות בודדות. וזו הסיבה שיהודים חילוניים רבים מצהירים שהם יהודים המאמינים בה' והעיקר הלב, כי הבנתם היא שהיהדות

65. האיסור הוא חמור במדה שוה גם אם הזדווגותם עם הגויה, או הגוי עם היהודיה לא נעשית כדי להביא בנים לעולם, כי עצם ההזדווגות במקומות התולדה גורמים לכרת וניתוק הנשמה משרשה. 66. ואף גר הצדק שדינו כישראל לא יכול לומר כן, כי מרגע התדבקות הנשמה בנפשו הפך להיות כיהודי ללא שום הבדל, וראה רמב"ם הלכות אסורי ביאה פרק י"ג. 67. ישעיה ב', ג'. 68. כי העבדים והשפחות של ישראל נמולים וחייבים בחלק ממצוות היהדות. ויזכו לדרגת "רוח", ולכן אמר אשפוך את "רוחי", ומשם אפשר להגיע לדרגה מסויימת של"רוח". 69. יואל ב, כ"ז. ג', א' ב'. 1. אסתר ח', יד.

היא דת ככל הדתות הדורשות אמונה, הרגשה והזדהות. אמנם, היהדות אינה דת אלא דרך חיים, ולכן מקיפה היהדות את כל שטחי החיים ויש בה אפילו דינים והליכות המורות איך להתנהג בשרותים .

להבדיל, כשאדם קונה מכונה קצת מתוחכמת כגון מכונת כביסה, הוא מקבל יחד עם המכונה חוברת הדרכה הכוללת עשה ולא תעשה, כיצד להפעילה, ובאיזו דרגת חום לכל סוג בגד, ובאילו סוגי אבקות להשתמש ומאילו להמנע, ואיך לנקותה וכדו׳. אמנם הקונה יכול לעשות במכונה מה שלבו חפץ ולתפעלה כרצונו, אבל המוכר, מתוך רצון שהמכונה תשאר תקינה, מציע לו לקחת את חוברת ההדרכה ולמלא אחר הוראותיה. שמירת הוראות היצרן אינה ״דת״, אלא דרך הנהגה להחזקת המוצר בצורה תקינה לאורך זמן ולהפקת מירב התועלת ממנה.
בין הוראות היצרן יש על איזה כפתור ללחוץ בהתאם לטיב הכביסה, סוג הבד ואם הצבע יציב וכדו׳, וכשאדם מתנגד להוראות היצרן ומפעיל כפתור שונה עלול לקבל כביסה דהויה ומקולקלת.
יש אבקות שמנקות טוב והיצרן לא מרשה להשתמש בהן כיון שהן מכילות מלחים שהורסים את המתכת, ומי שישתמש באבקות אלה נגד הוראות היצרן, בתחילה יקבל כביסה נקיה יותר מהרגיל, וזאת דווקא בגלל שהוא לא שמע להוראות היצרן והשתמש באבקה זו המתאימה לכבוס ביד בלבד, אבל לאחר איזה זמן תהרס המכונה ותצא מכלל שימוש עקב חורים גדולים וחלודים בה שנעשו ע״י המלחים של אבקה זו. ולכן קיום הוראות היצרן אינה דת אלא דרך חיים למכונה, הנובעת מאמונה בהוראות היצרן.

כשמדובר במכונית, ההגבלה גדולה יותר באיזה סוג חלפים להשתמש ואיזה סוג דלק לצרוך, היצרן הוא הקובע כמה אויר לשים בגלגלי המכונית וכדו׳, וכשמדובר במחשב כבר לא מסתפקים בחוברת קטנה אלא יש ספר שלם של הוראות, כיון שהמכונה יותר מתוחכמת. והאם האדם אינו מכונה מתוחכמת המצריכה ספר הוראות חיים, האם הוא פחות ממכונת כביסה, ומכונית, ומחשב המתקלקלים אם לא מתיחסים אליהם בהתאם. ואמנם כולנו ״דתיים״ המאמינים ברופאים, כל אחד והרופא שלו, מי ברופא רגיל ומי ברופא טבעוני הנותנים הוראות מה לאכול ומתי, לא תמיד נוח לקיים את הוראות הרופא, זה מגביל, וכשנמצאים במקום בו אנשים אוכלים הכל בחופשיות ואדם זה בפקודת הרופא שומר דיאטה ונמנע מאכילת רוב המאכלים כי הוזהר ע״י הרופא שאכילתם למרות שתהיה טעימה ועריבה בשעתה, תגרום לו לסבל לאחר זמן והוא נמנע, נסיונו קשה, אך האמונה בצדקת דרכו ודאגתו לעתיד נותנים בו את הרצון והכח להתמודד ולהצליח. תדרוך הרופא ופקודותיו אינם ״דת״ אלא ארחות חיים, וזאת גם אם הרופא לא מכסה את כל מערכת בריאות הגוף אלא נקודה אחת בלבד, ואם יהיה זה רופא כללי מומחה שיכתיב לנו הוראות אכילה, שינה התעמלות וכדו׳, שיכסו את מערכת הבריאות של

כל הגוף, כולנו נשמע לו ונקיים את הוראותיו מתוך הכרה שהרופא המומחה ציוונו זאת לטובתנו, ולו אישית לא יקרה כל נזק אם נעבור על הוראותיו.

כל יצרן יודע בדיוק את תרכובת מוצריו ואיכותם ודרכי השמוש בהם. וכשם שאם אדם לא נשמע להוראות היצרן או הרופא, לא חש מיד בנזק שמגיע בשלב מאוחר יותר, כן לא ניכר עונש החטא מיד בשעת המעשה אלא נותנים לאדם זמן מה לשוב בו ולתקן מעשיו. ואם לא שב, אז פעמים שנענש בעוה"ז, אך רוב ככל הפעמים ענשו הוא בעולם שלאחר המות, או בעוה"ז לאחר שישוב החוטא ויתגלגל שנית לעולם זה.

האדם נברא לא רק מגוף אלא גם ובעיקר מנפש, הגוף חשוב לנו רק בהיותו אכסניא לנפש, וברגע שהנפש מסתלקת מהגוף קוברים אנו את הגוף. גוף ללא נפש לא רואה ולא שומע, לא מדבר ולא חי, למרות שכל המערכת החיצונית שלו על כל אבריו קיימים בשלמותם, הנה הכח המפעיל אותו שוב לא שוכן בתוכו. נפש זו אינה כח אנרגיה מעין גנרטור או בטריה ללא ישות עצמית המפעיל מכשיר בעל ישות עצמית, אלא היא עצמה בעלת יישות עצמית גדולה ומפותחת שהגוף רק כובל אותה ממלא מרצה ועצמתה, ואף בעודה בגוף שומרת היא על עצמאותה הרוחנית במדה קטנה ואפילו על חשבון צרכי הגוף. ולכן כשאדם מקבל מכות הדבר כואב לו ולגופו, אבל כשהוא סופג נזיפה ברבים למרות שלא נגעו בגופו כלל, כאבו גדול הרבה יותר, כי הנפש היא שנפגעה. ולכן יסורי הנפש והנאותיה תמיד גדולים הם מיסורי הגוף והנאותיו, כי הנפש היא בעלת יישות עצמית הרגישה גם לחלק המחייה את הגוף ובעיקר לסובב אותה ביקום כולו.

אלהים בורא הנפש, כמו כל יצרן טוב ואחראי צרף מערכת חוקים לטובת הנפש בלי כל קשר לגוף, והוא התנ"ך. וכל לשון התנ"ך בחוקותיו ומשפטיו מתייחס לנפש בלבד, ככתוב "**נפש** כי תחטא"[2] "ועניתם את **נפשותיכם**"[3], "ונכרתה **הנפש** ההיא מעמיה"[4], וכדו'. ולכן מצוות התורה לא בהכרח נותנות אותותיהם לגוף המקיימם, ויכול אדם לאכול כשר כל ימיו ולחלות במחלות מעיים ושאר מחלות, או לאכול טרף וטמא בשר חזיר ושקץ ולהיות בריא בכל מערכת גופו. ויכול אדם לשמור שבת ומועד ולהפסיד בעסקיו, ויתכן שמחלל השבת והמועד עסקיו יצליחו, כי הנפש הפגועה ברוחניותה יכולה להצליח בכל עניני העולם הזה, ונפש בריאה יכולה להכשל בעניני עולם הזה, ולא הבטיחה תורה שכר ועונש גשמיים, אלא לכלל האומה ולא לפרטים ממנה, כשחשבון הצלחת כל פרט תלוי במזלו שנתן לו בעיקר עקב מעשיו בגלגולים קודמים, ולעיתים גם בגלל מעשיו מגלגול זה.

כגודל הנפש כן גודל עומס ההוראות החוקים והמשפטים הנצרכים לה להדרכתה

2. ויקרא ה', א. 3. ויקרא כ"ג, כז. 4. ויקרא ז', כא-כב. 5. בראשית ב', כז.

ולהחזקתה, ולכן אומות העולם שהם ברואי אלהים ולהם נפש שבאה כתורשה מאדם הראשון שהוטבעה בו "נשמת חיים ויהי האדם **ל"נפש"** חיה"[5], קבלו ספר הדרכה בהתאם לנפשם הכולל את שבע מצוות בני נח וענפיהם, ואלו עם ישראל שזכו להתגלות האלהית במעמד הר סיני ובהבטחה של "והייתם לי סגולה מכל העמים"[6], וזכו לדרגות הנפש הגבוהות של אדם הראשון הנקראות בשם "**נשמת חיים**", הוצרכו לספר הדרכה גדול יותר המקיף תרי"ג מצוות.

כשם שאדם המזלזל בהוראות היצרן סופו לסבול לבדו מתוצאות התנהגותו, כן ביהדות שאינה "דת" אלא דרך חיים, המזלזל בה סופו לסבול כתוצאה מהתנהגותו. והיות ותורת ישראל תורת הנפש היא כאמור, הנפש היא שתשא בתוצאות בעיקר לאחר היפרדה מהגוף והפיכתה ליישות עצמית וחפשית. לכן דת ישראל היא יותר ליבראלית מכל הדתות ואין בה עונשים לחוטא ולמזיד, והבחירה בין קיום מצוותיה לבין עזיבתם נתונה כולה בידי האדם, ואם יחלל אדם שבת אפילו בפני הסנהדרין או יזיד בכל עבירה אחרת מתרי"ג המצוות, מנועים הם להענישו. אמנם בית הדין והסנהדרין תקנו תקנות מתאימות לסדר ומשטר תקין בארץ ככל מלכות מתוקנת והעובר עליהם נענש, ותקנות אלה כללו גם חוקים דתיים, אבל בעקרון, התורה לא אכפה את חוקיה ולא הענישה ע"י בית הדין אפילו את המזיד.

כל העונשים האמורים בתורה כסקילה, שריפה, הרג, חנק ומלקות וכדו', לא שייכים אלא במי שהותרה בפני עדים שלא יזיד, והוזהר שאם יתעקש לחטוא, יענש. וזלזל בהתראתם וחטא בנוכחותם, בזה צוותה תורה להענישו כדי לא לפרוץ גדר חוקיה ומצותיה בעיני העם, כי מטבע הדברים ממעשה היחיד מושפעים הרואים, וסיבת העונש מפורשת "וכל ישראל ישמעון ויראו ולא יזידון עוד"[7], וכל זה כדי לשמור על עקרון הבחירה שהוא חשוב מאוד כי הוא הנותן לנפש להתבטא כחפצה ומאוויה באמת, כי תרי"ג המצוות נתנו לטובת האדם, להדרכתו בשמירת נפשו ושפורה. ואם מואס הוא בהדרכה זו ואינו מקיימה, תוצאות הנזק במוקדם או במאוחר מובטחות, כי העונש הוא פועל יוצא מחוסר הקפדה על ההוראות ולא נקמה על הזלזול בהן, ולכן היהדות שאינה "דת" אלא דרך חיים נכנסת לפרטי פרטים בהנהגת האדם על כל צעד ושעל, וכשם שלרופא אין ענין אישי אם החולה יאכל או יעשה דבר המזיק לו ורק טובת החולה מול עיניו בהזהירו אותו ובצוותו על דרך והתנהגות מסויימת, כן עניינו של הקב"ה אינו אלא טובתינו וטובת נפשנו בלבד. וכבר אמר הכתוב "אם חטאת מה תפעל בו, ורבו פשעיך מה תעשה לו, אם צדקת מה תתן לו, או מה מידך יקח, לאיש כמוך רשעך, ולבן אדם צדקתך"[8].

כשברא אלהים אדם על הארץ, טבע בו רוח חיים בדרגות שונות הנקראות נפש רוח

6. שמות י"ט, ה. 7. דברים י"ג, יב . 8. איוב ל"ה, יח.

ונשמה[9]. ובעוד שדרגת הנפש נתנה לכל אדם באשר הוא אדם, דרגות רוח ונשמה נתנו רק לראויים להם, והם אותם אשר שמרו על טוהר נפשם והתעלותה. כך נמשך הדבר עד אברהם אבינו ע״ה, שבקש מהקב״ה שזרעו יכיל גנים רוחניים הכוללים את שרש הרוח והנשמה בתוכם, ועל זה נענה בחיוב ככתוב ״כי ביצחק יקרא לך זרע״[10] וכאמרם ״ביצחק, ולא כל יצחק״[11]. דהיינו רק חלק מזרעו והם זרע יעקב שעליהם נאמר ״כי יעקב בחר לו יה, ישראל לסגולתו״[12]. ״ונאמר כי חלק ה׳ עמו, יעקב חבל נחלתו״[13]. וגם זאת לא נתנה לו בקלות אלא לאחר הסכמה על שנות סבל ועבדות לזרעו, וכמ״ש ״ידוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה״[14]. שדבר זה גרם לזכוכם ולעמידתם במעמד הר סיני, ושם קבלו את הגנים של הרוח והנשמה בתורשה והובטחו מפי עליון ״אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי, והייתם לי סגולה מכל העמים״.

למרות שנתן הקב״ה דרגות אלה לעם ישראל ובחר בהם מכל אומה ולשון, אוהב הוא את כל בריותיו ומנהיג את עולמו בחסד ובריותיו ברחמים, ואפילו בעת הצטרכו לאבד את הרשעים עקב רוע מעשיהם, מיצר הוא על אבדנם כאב המיצר על בנו בעת אשר נצרך הוא להלקותו, ולכן בחג הפסח ביום השביעי שלו שהוא יום-טוב, והיה ראוי לומר בו הלל שלם בברכה כמו בכל יום-טוב, נמנעים אנו מלאומרו בשלמות ובברכה, כיוון שבאותו יום טבעו המצרים. וכאומרם ״אמר הקב״ה מעשה ידי טובעים בים, ואתם אומרים שירה לפני״[15]. לכן כל בן נכר שהשלים את נפשו ורוצה לזכות לדרגות הרוח והנשמה יכול להצטרף לעם זה ולשמור מצוותיו באמת ובתמים ומסתפח הוא לנחלת ה׳ צבאות והוא הנקרא ״גר צדק״, הזוכה לדרגות הרוח והנשמה שמטבען הן אוניברסליות ולא גזעניות לעם ישראל בלבד. וכל יחודם של ישראל הוא בכך שמברייתם נולדים הם עם שורש הרוח והנשמה, ואלו שאר העמים יכולים להשיג זאת לאחר שלמות נפשם וטהרתה והסתפחותם לעם הנבחר, ולכן אומות העולם שהם בעלי דרגת נפש בלבד, צריכים הם ספר הדרכה קטן להנהגתם בעולם הזה והוא הכולל את שבע מצוות בני נח המסתעפות לעשרות מצוות בלבד, והשומרם זוכה לעולם הבא בהתאם לרמת נפשו, ״וחסידי אומות העולם יש להם חלק לעולם הבא״[16]. אמנם עם ישראל הנושא בחובו נפש רוח ונשמה הגבוהים ברמתם, ספר הדרכתם הוא גדול ומקיף יותר וכולל את תרי״ג המצוות הנותנות את תוצאותיהן לטוב ולרע, ברוב המקרים בעולם הבא עולם הנפשות, ובמעוטם גם בעולם הזה בהתאם לשיקולי ב״ד של מעלה. הוא שהכתוב אומר ״ושמרת את המצוה ואת החוקים ואת המשפטים אשר

9. בביאורם ראה בחוברת ״תקות שני״. 10. בראשית כ״א, יב. 11. תלמוד בבלי נדרים ל״א עמוד א. 12. תהלים קל״ה, ד. 13. דברים ל״ב, ט. 14. בראשית ט״ו, יג. 15. תלמוד בבלי, מגילה י׳ עמוד ב׳. 16. הרמב״ם, הלכות תשובה פרק ג׳ הלכה ה׳.

אנכי מצווך היום לעשותם"[17]. ובא פירושו בתורה שבעל פה, היום לעשותם בעוה"ז, ולמחר לעולם הבא ליטול את שכרם[18]. כי החיים בתוך הגוף הם מוגבלים, ובעוד שהגוף סופו מות, הנפש היא בת אל-מות וממשיכה את חייה הנצחיים בהתאם לטוב ולרע שסגלה לעצמה בעודה בגוף, בעולם הזה הנקרא עולם הבחירה.

אמונה זו בהשארות הנפש היתה נחלתם של כל עמי קדם כפי שקבלוה מאדם הראשון, חנוך, ונח. ובעוד שאצל עם ישראל נשרשה אמונה זו, אצל אומות העולם הלכה היא ונשכחה, ובזמן האחרון גם הם חזרו להאמין ולהוכיח את השארות הנפש ומכלול החיים שלאחר המות וגלגולי הנשמות[19].

כשאדם שומר רק חלק מהמצוות, נפשו תראה באור החיים לאחר שתסבול צער ועונש גשמי ורוחני לכפר על חטאתיה, ופעמים שתחלק נפשו לשתיים והחלק המתוקנת תאור באור החיים, ואלו הנפש הבלתי מתוקנת תשוב לבדה לעולם בשנית בגלגול נשמות לתקן מעשיה, ובכל אופן כשם שאדם שסובל בידו או ברגלו לא פוצע את שאר גופו בטענה שממילא הוא סובל, ואדרבה הוא מנסה לצמצם את היקף הסבל, כך לא יאמר אדם היות ואיני שומר חלק מהמצוות אין טעם שאשמור את השאר, אלא כל מצוה בפני עצמה מצמצמת את היקף הנזק הרוחני המיועד לנפש עקב אי שמירת מצוותיה, שכן בכל מצוה שאינה מקויימת כחות הנפש שנזקקים לה לא מתפתחים, ובבואה לעולם הנפשות תהיה מוגבלת באותה בחינה. וכשם שבכל ספר לימוד אדם מעשיר את ידיעתו ומסיר חלק מבערותו, כן בכל מצווה מפתח הוא חלק מנפשו הרוחנית.

כשם שאדם שאכל עד גיל מבוגר כל סוגי מאכלים ובבואו לרופא עקב מיחושים מקבל הוא סדר הגבלה במאכלו, ולפתע לאחר עשרות שנים של אכילה בלתי מרוסנת "הופך" הוא לזהיר ושקול במאכלו, מתוך רצון להבריא את גופו, ולא אומר כל כך הרבה אכלתי מאכל מזיק עד שאין לי תקנה, כן הוא בתהליך תקון הנפש. ואדם שחטא בחטאים כלשהם, בבואו לתקן את נפשו משנה הוא את התנהגותו ו"הופך" לזהיר ושקול בהתנהגותו, מתוך רצון להבריא את נפשו ולא יאמר כ"כ הרבה חטאתי וכאשר אבדתי אבדתי. ואם אדם משנה דרכו והתנהגותו במאכלו ובשאר הרגליו כדי לשמור על בריאות גופו שבין כה וכה סופו חדלון, וכל השמירה היא "רק" כדי לחיות עוד כמה עשרות שנים, מדוע לא ישנה דרכו הרוחנית כדי לחיות חיי נצח.

כשם שמצאנו הורים צמחוניים שחנכו את בניהם על משטר אכילה צמחוני, וחלק מהבנים כשגדלו בעטו בשולחן הוריהם כי נמאס להם מהגבלות המאכלים בבית הוריהם, כן הרבה בנים להורים דתיים כשגדלו בגופם בעטו במסורת אבות,

17. דברים ז', יא. 18. ראה רש"י בפרושו, במקום. 19. ראה בחוברת "תקות שני" פרק ה'.

ובשניהם הסיבה אחת. והיא, כי הוריהם למרות שהנהיגום בדרך מסויימת לא השכילו להנחילם את הסיבה וההבנה וההכרה בצדקת מעשיהם. והחסרון אינו בדיאטה או בדת אלא בדרך העברת המידע לבנים.

שום מעשה ויהיה החריף ביותר לא ישנה את הכרתו האמיתית של האדם, אלא יחדדה. לדוגמא, השואה. יש יהודים שהיו בגטאות ובמחנות העבודה ואבדו את משפחתם וכפרו עקב כך בה׳ ובתורתו, ויש יהודים שסבלו כמותם בכל מדורי הגיהנם הנאצי ואבדו את כל יקיריהם ודבר זה רק גרם להם להיות יותר דתיים ולשמור קלה כחמורה, וב״אושויץ״ ובשאר מקומות דומים, בתנאים תת אנושיים עשו תחבולות איך לקיים את המצוות ולא לוותר על מצוות תפילין ושמירת חמץ בפסח, שבת וכדו׳, ככל אשר היה ביכלתם. הווה אומר שהשואה לא הפכה דתיים לכופרים ולא החזירה כופרים לדת, אלא חדדה את ההכרה האמיתית שבאדם שהייתה חבויה אצלו, ואם לפני כן קיים האדם מצוות רק בגלל הסביבה והמשפחה ואמונתו היתה מלאת ספיקות, באה השואה ו״גרמה״ לו לכפור. ואם לפני כן קיים הוא את המצוות מתוך הכרה, הרי באה השואה ו״גרמה״ לו להדבק יותר בדרך התורה והמצוות. ולכן תמצא יהודים עם מספר מקועקע שחלקם מנוער מכל זיק של יהדות, וחלקם שומר על קלה כחמורה בצורה קפדנית ביותר.

המצוות המעשיות אינן כדי להוכיח את אמונתנו בקב״ה, אלא להיפך, אמונתנו בקב״ה מחייבת אותנו לקיימן. כשאדם הולך לרופא, אם אינו מאמין בו לא ישמע להוראותיו, וכשאדם נגש לרופא קודם כל הוא מאמין שהוא הרופא המתאים והמבין בטיב המחלה ושאפשר לסמוך על תרופותיו והנחיותיו. אמונה זו היא בפני עצמה בלי כל קשר לבעיה המיוחדת של אותו חולה, ורק אחרי שיש אמונה כזו ברופא, כשזה יגיע באופן אישי בחולה המאמין הוא יקבל את הנחיותיו וינהג לפיהם. אדם בריא המאמין בכח הרופא לא ילך לשמור דיאטה שנתן הרופא לאחרים כדי להוכיח את אמונתו ברופא, אבל כשאותו רופא יגש אליו ויאמר לו זקוק אתה להנחיות אלה, יעשה אותן מיד ברצון. כמו כן הדבר בדת ישראל, האמונה באלקים שהוא אלקים גדול ונורא וכל יכול, לא מצריכה לקיים תרי״ג מצוות, אבל לאחר שאני כבר מאמין באלקים אם הוא פונה אלי ואומר, אתה בתור יהודי חייב לקיים תרי״ג מצוות לטובתך ולתועלתך כיון שאני מאמין בו, אני נשמע להוראותיו.

רואים אנו אנשים חכמים ומלומדים חזקים ויפים איך מחלת נפש שנבעה מתוך פחד, לחץ נפשי, וכדו׳, הכריעה אותם והפכו לשבר כלי שרחמנות תופסת את כל רואיהם. ואם בתוך גוף, הנפש סובלת וחולה עד להחריד, מה מבהיל הדבר כאשר קורה כן לנפש לאחר הפרדה מהגוף בהיותה בעולם הנפשות, בגלל ש״ספר״ חוקי הנפש שניתן לה לא נשמר בעודה בגוף.

ההיסטוריה של עם ישראל מלאה בדם ואש של קידוש ה׳, שכאשר הגויים רשעי הארץ העמידום בפני ברירה של עזיבת אמונת ישראל או מוות, בחרו במוות מחיים. ונהרגו על מוקדי האנקווזיציה ובנהרות אירופה כשקריאת ״שמע ישראל ה׳ אלהינו ה׳ אחד״ בפיהם, היו אלה אנשים מלומדים וחכמים בכל החכמות והמדעים החלוניים שרווחו אז בעולם, והחזיקו במשרות מדינאיות כשרי אוצר וחוץ, ורוב העם היהודי היה מלומד וידע קרוא וכתוב. וכשרוב העם הגויי היה נבער מכל חכמה ולא הכיר צורת אות מימיו, פארה ספריה מכובדת ביתו של כל יהודי בעל יכולת. עם שבתוך גלות קשה תחת אדונים קשים לא הפסיק לחשוב ולחבר ספרים בחכמה ובמדע, בתורה ובשירה, וכמעט כולם ביום נסיון ועברה קדשו שם שמים במותם, או ביציאתם לגלות לארץ לא נודעת, נאלצו הם לוותר על כל רכושם ולמרות שהם היו בעלי עושר ונכסים יצאו בגלות ובחוסר כל כדי להחזיק בתומתם ובאמונתם. ואם היתה מטרת חוקי התורה כדי לגרום לאדם עושר ובריאות גשמיים, מדוע ויתרו הם על כל זאת בשביל חוקי התורה. אמנם ידיעתם בנפש האדם, ואמונתם בנצחיות הנפש ובידיעה מוחלטת שמצוות התורה תכליתם להיטיב עם הנפש ואפילו על חשבון קפוח הגוף, הוא שהביאם לעמוד בייסורי גוף ורכוש ולהחזיר את נפשם למקורה נקיה ומטוהרת. הם ידעו שמי שאוכל כשר לא חייב להיות בריא בגופו, ומי ששומר שבת לא חייב להיות מיליונר, אלא ששמירת הנפש ע״י קיום המצוות מזכה אותה לכך שחייה לאחר המוות יהיו מושלמים יותר, וכשם שאדם לא יאכל דבר שהוא תאב לו מחשש שמא חיידק נמצא בו שיכול לגרום לו למחלה של כמה ימים, ולא יחליף כמה ימי בריאות במאכל טעים ומושך, כך ויותר מזה הבינו אבותינו את ערך הנפש על הגוף ולא החליפו עולם נצחי של חיי הנפש, בעולם הזה החולף של חיי גוף.

תורת חיים

תורת ישראל היא תורת חיים. עצם העובדה שהתורה התירה לחלל שבת ולעבור על מצוותיה במקום שיש סכנת נפשות, זו הוכחה לכך. אמרה תורה ״אשר יעשה אותם האדם וחי בהם״[1]. ודרשו חז״ל[2]. לחיים נתנה תורה, ולא שימות בהם. זקוקים אנו לגוף, אבל לא כתכלית, אלא כאמצעי שדרכו אפשר להגיע למטרות רוחניות שהם תכלית האדם והבריאה. להעניק את הכל לגוף שסופו יום אחד חדלון ולהתעלם מהנשמה שהיא למעשה בת אל-מות, אין זה מן השכל ומן ההגיון, בתורת חיים משלבים את שניהם. נותנים גם לגוף את שלו אבל יחד עם זה מעלים את צרכי הגוף לרמה רוחנית גבוהה הגורמת לעוסק בו התעלות וספוק גם לנפשו וצרכיה.

1. ויקרא, י״ח ה׳. 2. יומא, פ״ה: .

בתורת חיים אין מקום לסגופים, אמנם יש בתורה מצות צום יום הכפורים אך הוא

יום אחד ויחיד, וגם בזה נצטווינו לאכול יום קודם כדי שהגוף לא יפגע מתענית הכפורים שמטרתה ענוי הנפש וכמ"ש "ועניתם את נפשותיכם"[3], ולא ענוי הגוף. ואם הגוף מסתכן בתענית זה, אז חייב אדם לבטל צומו ולאכול. אח"כ הוסיפו חכמים עוד ארבעה ימי צום לבטוי צערנו על חרבן ירושלים והמקדש[4] , אבל בזה לא הפכה התורה לדת סגופים. בדתות אחרות כל הפורש מחיי אישות מעולה הוא וקדוש, וביהדות הוא פושע, כי הענין הוא לא לברוח מצרכי הגוף, אלא לחיות אותם בקדושה. ולא להמנע מאכילה, אלא לאכול כאדם לצורך הגוף והנפש הזקוקים למזון לבריאותם וקיומם, ולא כבהמה שכל תשומת לבה מרוכז באוכל הנאכל בתענוג ובשקיקה. בתורת חיים יש ענין לאכול ולשתות, להתחתן ולהביא בנים, לחייך ולשמוח, ולא להלך בפרצוף קודר. הידיעה שחיי הנפש הם עיקר, תורמת לרצון להנות לא הנאה רגעית בהבלי העולם הזה, אלא הנאת נצח בדברים רוחניים, ולשלב את ההנאות הגשמיות ברוחניות. ולכן מצוה לאדם שאשתו טהורה מנדתה, לחיות עמה חיי אישות בליל שבת ולשלב בזה מצות עונג שבת[5]. והאדם חייב לבטא את רגש האהבה כלפי אשתו, ואחד מגדולי התלמוד לפני שחי חיי אישות עם אשתו, נהג לשבת שעה ארוכה ולפייסה בדברי רוך וחבה כדי לרצותה[6] .

נפש האדם מושפעת מהצורה שבה הוא נוצר ומשתוף הפעולה שהיה בין הוריו כאשר הרוהו, אם עשו זאת הוריו מתוך שתוף פעולה רגעי בלא שום הכנה נפשית, הבן יצא פגוע בנפשו הרוחנית וברגשותיו, ולכן תורת חיים אוסרת להזדווג כאשר האשה אינה מרוצה ממנו וכמעט אנוסה תחתיו, או ישנה ואינה מרגישה שבעלה חי עמה חיי אישות, או שכאשר מזדווג עמה מהרהר הוא באחרת, או כאשר החליט בלבו לגרשה, ולא הודיעה כוונתו, או כאשר מראה לה פנים שוחקות ולבו רחוק ממנה, וקובעת שבנים שייולדו כתוצאה מהזדווגות זאת יכולים להפגע בנפשם[7] .

תורת חיים עומדת על הרגש והמחשבה ותוצאותיה המוחשיות, וקובעת שאותה פעולה גורמת לתוצאה שונה בהתאם למחשבה שלוותה למעשה. וכאשר אוכל האדם אוכל כשר ואפילו קרבן שהוקרב בבית המקדש בקדושה ובטהרה, התוצאה של המאכל תפעל בהתאם למחשבתו[8]. ואם חושב הוא על תאות האכילה ומטעמיה, אכילה זו תוריד את נפשו לדרגת הבהמה, והדם שיווצר מאכילה זו יהיה עכור, ויגרום לאוכלו חולי גופני, נפשי ורוחני[9], ויכול להטותו מדרך האמת, "כי הדם הוא הנפש". ומי שאוכל בכוונה לשמור על בריאות גופו, וכל שכן אם אוכל הוא לשם

3. ויקרא,כ"ג, כח. 4. חכמי ישראל נהגו והנהיגו להתענות לתקון החטאים והפשעים כתחליף לקרבנות שנהגו במקדש אבל הקציבו מדה לכל אחד, ואף בזאת קבעו שעקב חולשת הדורות יצומו פעמים מספר ויפדו בכסף שאר תעניות. (ראה להלן מאמר "התשובה"). 5. שולחן ערוך או"ח סימן ר"פ. 6. ברכות ס"ב. 7. נדרים כ'. 8. נזיר כ"ג. 9. נהר שלום, להרש"ש. דף כ"ה.

מצוה כסעודות שבת וחג וכדו', אכילתו מרוממתו והדם הנוצר ממאכל זה מלא

חיות רוחנית של נפש הצומח והחי שבמאכל, העוזרת לנפש האוכל לגדול ולהתפתח בגשמיות וברוחניות.

מי שאינו מסתכל על משמעות החיים שלאחר המות וכולו חי את ההווה, הופך הוא לרובוט הנשלט ע״י החלק הגשמי של הבריאה המתגלגל וחוזר להוותו הראשונה, ומה שהיה בעבר הוא שיהיה בעתיד, במחזוריות גשמית של מצבים משתנים, היה שדה, נבנה בית, חרב הבית ושוב הפך להיות שדה וחוזר חלילה, גלגול כזה של העולם בו עיירות נבנות ונמחקות, וחיי האדם הם כלי משחק בידי הטבע לבנות ולהרוס, ומה התכלית, עוד חמור על שנים בעולמו של הקב״ה, אוכל ושותה עובד וישן, וכי זה אדם, במה יתרונו על הבהמה, בהמצאות הטכניות הנעשות על ידו מקל הוא לעצמו את עבודתו, אבל לא מתעלה הוא מעליה, וכי זה האדם שנאמר בו ״בצלם אלקים עשה את האדם״[10] זה אינו אלא בהמה או חיה על שתיים, מקסימום קוף מוצלח, והיכן מותר האדם מן הבהמה. ״בני אדם״ אלה מתבטאים בלשון ״בא-לי״, בא לו לאכול, בא לו לנסוע, וכדו׳, דהיינו שאין כבר בן אדם, יש בעל חי עם דחפים, החי לפי הכתבת הדחפים, והופך לבהמה בכח. יש יצרים, יש רגשות, צריך לדעת איך להשתמש בהם, מתי לעצור ולהתגבר עליהם, אין צורך להרוס אותם, הקב״ה ברא לנו יצר לא כדי שנהרוס אותו אלא כדי שנדע איך להשתמש בו לתועלתנו, חבור ביתנו לזרם החשמל דבר נצרך וחשוב הוא, קשה לגור בבית שאינו מחובר לזרם החשמל, כי יש לו שמושים רבים החיוניים לנו, להתחמם, לבשל ולקרר וכדו׳, בלי שקע חשמלי כל המערכת האלקטרונית שבבית לא שוה כלום, אבל זה גם מסוכן מאוד, ואי זהירות יכולה לגרום להתחשמלות, לקצר, לשרפות, למות. זה לא סיבה לעקור את מערכת החשמל מהבית, אבל זו סיבה להזהר בשמוש בחשמל. כן גם היצר, צריך לדעת כיצד להשתמש בו.

מצוות התורה הן מערכת אוטומטית הגורמת ערך ודפוס השייך לאדם בלבד. בשום דת לא מלמדים כיצד לשבת בשרותים, וזה לא מענין אף אחד כיצד מתנהג שם האדם, אבל ביהדות יש מספר רב של הלכות המורות כיצד להתנהג שם כשהאדם בינו לבין עצמו מעבר לדלת, שלא יתפשט לגמרי ולא יתערטל כבהמה, שיגלה רק את הצורך המתאים לכך שיוכל להתפנות בנקיון, שישמור על כבודו כאדם לא לעיני אנשים ועבורם, אלא עבור רגשותיו הוא. כשאדם בביתו לבדו שלא ילך ערום ויאמר מי רואני, אלא ילך לבוש ומכובד, הוא רואה את עצמו וזה מספיק, כשאדם בינו לבין עצמו מתנהג כנודיסט, צלם האדם שבו יורד, אל תתלבש רק בשביל אנשים ברחוב אלא בשביל הערך שלך בעיני עצמך. אדם שמודד את ערכו רק כלפי אחרים אין לו ערך בכלל, תורת חיים זו הקובעת הלכות אלו אין מטרתה להטיל

10. בראשית ט׳, י.

מגבלות, אלא ליישב את האדם שיהיה אדם, וכשרופא מטיל מגבלות על החולה

וקובע לו סדר התנהגות, מטרתו היא להבריא את הגוף, ותורת חיים מיישרת אותנו ומבריאה את נפשנו ורוחנו.

זוג משכיל שעמד בפני גרושין שטח בפני את בעיותיו, כשהבחנתי שהבעיה היא חוסר תקשורת ביניהם למרות שהם יוצאים ומבלים יחד, הכרחתי אותם לשבת יחד שעה מדי יום, ולקרוא ולשוחח בעניני ספרות, הסטוריה וכדו׳, לאחר שבועיים חזרו שניהם מאושרים לבלי הכר ושאלו איך יתכן שעצה כה קלה ופשוטה שנתה את מהלך חייהם, והסברתי להם שיציאת שניהם לקולנוע או למופע אחר גרם רק ליותר נתק ביניהם, כאשר הגופים ישבו יחד, אך כל אחד מהם מחו ולבו היה בצפיה במרקע ובבמה אשר לפניו, ולמעשה היו שניהם יחד וכל אחד לחוד, ואילו בקריאה משותפת הפכו שניהם לשותפים בלבם ומחם, דבר שגרם ליצירת תקשורת ביניהם בכל עניניהם המשותפים. ״בסך הכל״ הכרחתי אותם לעשות זאת כדי להביאם למצב תקשורתי טוב יותר. כמו כן תורת חיים ״מכריחה״ אותנו לשמור על תקשורת טובה ומאוזנת בין הגוף לנפש ולרוח, ובין חטיבה זו לבין מי שאמר והיה העולם.

להיות אדם זה לא ללכת על שתיים, גם חתול, דב וקוף מסוגלים לזה, מותר האדם מן הבהמה אין, לבד הנשמה הטהורה, בו בזמן שהנפש והרוח קשורות לרגש ולשכל, הנשמה קשורה למחשבה, דרגת החשיבה שיש לאדם יותר מהקוף זה האדם, החשיבה על תוכן רוחני ועל תכלית האדם בעולם, לא גורמת לאדם לסיגוף הגוף אלא לקדוש הגוף. לא להתעלם ממטעמי המטבח, אלא לדעת מתי לאוכלם, לא לאכול דברים שטעמם מאוס, אבל את המאכל הערב לאכול בכמות המספיקה לגוף ולא בהפרזה, ובעת שסעודות החולין יורכבו מאוכל פשוט ומזין, בארוחות שבת ומועד ושאר סעודות מצוה יהנה מהשפע שחננו ה׳ על כל סוגיו וטעמיו. איך לא יתבייש אדם לשבת ולדון עם אשתו על סוג המאכל, ולהתווכח עמה על טיב בישולה, על זה לבזבז את הזמן והמחשבה, האם לזה ניתן המח, הדבר דומה לאדם שקיבל במתנה מחשב רציני המבצע פעולות גדולות ומורכבות כהרף עין, אפשר לתכנת בו את כל משרדי הממשלה והצבא, ולדעת תוך דקות ספורות את מקומו המדוייק של כל חיל וחיל, על כל צרכיו ופרטיו, ובמקום לחשב בו עסקיו ומסחרו ולנצלו עד תום, משתמש הוא בו לעשיית תכנית לארוחת בוקר אם לקנות מאה גרם זיתים או מאתיים, ואם לקנות שני עופות למשך השבוע, או שלשה. שוודאי יראה בעינינו כשוטה. והנה הקב״ה חנן אותנו בחכמה בינה ודעת ובמקום להפעילו בחקר אלוה ובמסתרי האדם והבריאה, מפעילים אנו מח גדול זה כדי לספק את תאוותינו, ולהתווכח על טיב האוכל, כלום יש בזיון גדול מזה.

בהגיע בני לגיל מצוות, ערכתי לו מסיבת ״בר מצווה״, באולם צנוע, האוירה היתה מרוממת, כולם פצחו בשירי קודש, ובני נאם בפני המסובים בדברי תורה, וכמובן שהוגש גם כבוד ונערכה במקום סעודת מצוה. למחרת פגשתי ברבים ממכירי

שהודו לי באומרם כי "היה טוב, האוכל היה טעים", נדהמתי, לא ידעתי שבר מצוה זה האוכל, אוכל מגישים כיון שהמעמד הופך את הסעודה לסעודת מצוה, ומה גם שחלק מהנוכחים הגיע מחוץ לעיר וודאי רעב הוא, אבל האוכל אינו התכלית, ואלו כמעט כולם תלו את הצלחת הערב בטיב האוכל. ואם הטבח היה טועה ומוסיף מלח לאוכל, האם הבר מצוה היתה מלוחה, ומצב רוח המוזמנים היה נעכר. האוירה המרוממת, רמת השיחה בין הנוכחים שהיתה גבוהה, ולא כללה נבלות הפה, ולא שירי עגבים, כשכולם פצחו בשירי קודש, והמעמד גרם להתעלות מסויימת, זה לא היה שיקול קובע בהתייחסם למעמד, אלא טעם האוכל, "הבר מצוה היתה נהדרת כי האוכל היה טעים". בושה וחרפה, האדם חושב באמות מדה של פרה, הוא מודד את האוירה לפי רמת האוכל, וכי זה האדם, זה אסון איך "בני אדם" אלה חיים, אדם שזו רמת מחשבתו, קשה להבין מדוע הוא חי, והרי החיים הם מלאי צרות ובעיות, ובין הנאה להנאה, כמה צער וסבל הוא עובר, וכלום כדאי צער זה עבור דקות ספורות של הנאה.

"בני אדם" אלה, כבר שכחו למדוד את ערכי החיים באמת מדה נכונה, ומתבטאים כי האשה היתה יפה, כיון שלבשה בגד נאה, וכי הבגד גורם ליופי האשה, אפשר שהבגד היה יפה ולא היא, ואומרים הם כי האשה היתה נאה כי היא קשטה את עצמה באודם וכחל וסרק וכדו', וכי זה יופי, נקח דובה ונלביש לה את הדברים האלה והיא תראה יפה, ומה ההבדל בין בהמה לאדם. האשה יפה בחן דבורה, והתנהגותה. בגדים נאים ותכשיטים תפקידם רק לקשט את הגוף ולהבליט את יופיו המקורי, ולגרום לאשה להרגיש מעודנת יותר, ולעדן על ידי זה את אופיה, אבל לקבוע שהבגדים והתכשיטים גרמו ליופי, זה אסון. וכי בגלל שצבע עיניה של אשה, נאה, הפכה היא להיות נאה, יכולה להיות אשה בעלת עיניים נאות, ומעשיה מכוערים ביותר, ואלו חברתה, עיניה לא מושכות אבל מעשיה וטוב לבה יוצקים חן על פניה. מי צריך אשה יפה בביתו, כשבמקום לטפל בעניני הבית תשב להתגנדר, ולכעוס על כל שטות כשגאוותה וכסלותה מרקיעים שחקים, הלזה יקרא יופי, לכן אמר שלמה המלך, "שקר החן והבל היופי, אשה יראת ה' היא תתהלל". ופירושו, אמת שיש חן ויופי, אך מה זה שווה אם יראת השמים שלה ומדותיה אינן מתוקנות, ואמנם התורה משבחת את אמותנו הקדושות גם ביופי, וכמ"ש "ורחל היתה יפת תואר ויפת מראה", כי אשה יפה הפתוי שלה לתאוות העוה"ז גדולה יותר, וכשאחת כזאת יש לה יראת שמים מעלתה גדולה יותר, והרי היא כלולה ממדות נאות בכלי נאה, אבל יופי ללא ערכים, וחן ללא מחשבה, שקר הוא. ובאה תורת חיים ללמדנו כיצד להתייחס אל התוכן ולשלבו עם הצורה, אך לא להסחף אחר הצורה ולאבד את התוכן, כי אז מאבד האדם את יחודו כאדם ומותר האדם מן הבהמה, אין.

"סוף דבר, את האלקים ירא, ואת מצוותיו שמור, כי זה כל האדם".

הטבעת והמקוה

בשנים תשל׳ב - תשל׳ה בא מאנגליה בכל שנה ד״ר ב. שהיה בעל כוחות נפש אדירים ועוסק בראיית הנסתר וע״י אחיזת חפץ והתרכזות בו, ידע את כל העבר הקשור לחפץ זה מעת יצירתו. והיה ממלא אולמות בירושלים, להראות להם את כוחו. באחת משנים אלו לקחתי את טבעת הנישואין של אמי ז״ל שנפטרה כשנתיים קודם. והטבלתי את הטבעת במקוה כשר לטבילת נשים לטהרתן מטומאת הנידה. והלכתי למופע של ד״ר ב.

הקדמתי להיות בין הראשונים, כדי שיתרכז בטבעת ולהווכח אם יוכל לומר את העבר או שמא מי המקוה ימחקו את העבר של הטבעת כפי שהבנתי מכתבי הקבלה שכן ראוי להיות. הייתי השלישי בתור המקדימים למסור את חפציהם לד״ר ב. ולשמוע את ההסטוריה של החפצים, כשהראשונה היתה צעירה שמסרה ענק זהב והשניה היתה צעירה שמסרה סוודר והשלישית היתה הטבעת של אמי ז״ל. ואחרי היו עוד כמה שמסרו חפצים שאיני יודע מה טיבם.

כשהקהל שרובו היה סטודנטים מילא את האולם, נכנס ד״ר ב. ועמד על הבמה כשעל שולחן לפניו הונחו החפצים לפי סדר מסירתן. הוא לקח את הענק בידו ולאחר התרכזות של כמה דקות החל לומר, ענק זה נמסר ע״י גברת צעירה שכך וכך תוארה, שקיבלה אותו מתנה מחברה שהוא חיל במדים שתוארו כך וכך. שקיבל אותו מחברתו הקודמת שתוארה כך וכך. בשלב זה ראינו מחזה מאוד לא נעים שהוכיח את אמיתות דבריו. והוא שהבחורה שמסרה את החפץ ודמותה התאימה לתיאורו קמה לפתע וסתרה לחיל במדים שישב לידה ופתחה בצעקות כיצד העזתה להביא לי מתנה ענק שקבלת מחברתך לשעבר. כמו כן גם תיאור החיל תאם לדברי ד״ר ב. אח״כ עבר ד״ר ב. לסוודר. התרכז בו כמה דקות ואמר, סוודר זה נמסר ע״י גברת צעירה שתוארה כך וכך. שקבלה אותו מאמה שסרגה אותו בעבורה בחום ואהבה בעת שהיתה חולת פודגרה וישבה על כסא גלגלים. ואז קמה הבחורה לקבל את הסוודר כשאשרה את דברי ד״ר ב. וכשדמעות בעיניה ספרה על אמה שנפטרה מהמחלה הנ״ל לאחר שסרגה לה את הסוודר.

אח״כ עבר ד״ר ב. אל הטבעת של אמי ז״ל. ולאחר התרכזות של כמה דקות פקח את עיניו, התבונן בטבעת בעינים פקוחות והחל לומר, רואה אני טבעת נישואין משומשת. אבל איני יכול לומר שום פרטים לא על המוסר כי היא אינה שלו (הטבעת היתה שייכת לאחותי) ולא על בעליה. כי טבעת זו עברה תהליך מחיקה של כל העבר שלה בדרך שאינה ידועה לי. מיד קפצתי אל הבמה לקחתי את הטבעת מידו ונופפתי בה לעיני כל הנוכחים ואמרתי חברה, טבעת זו עברה טבילה במקוה כשר כדת וכדין. ראו כחו של מקוה ומדוע צוותה התורה את האשה על טבילה בו להטהרותה. ולעיני הקהל הנדהם, קמתי ועזבתי את המקום

מהות הקבלה

מבלעדי תורה שבעל פה אי אפשר להבין תורה שבכתב. ואפילו היכן למול לא נדע מבלי תורה שבע"פ. ובה הביאור לתורה שבכתב **כיצד** לעשות, **ומדוע**. ולכן קבלו עליהם ישראל בשמחה וברצון מצוות הנראים מוזרים ומשונים כ-ד' מינים ונענועם, והשופר. ואם היתה התקיעה רק לזכור אילו ועקידתו של יצחק לא היה צורך בכל פרטי ההלכות בסדר וטיב התקיעה. ובכלל מה משמעות **לזכור** עקידת יצחק, והלא הכל גלוי וזכור למעלה. ומדוע החזיר אסור והפרה מותרת, ושור הנוגח ומשתולל מותר באכילה, והחמור המבויית אסור. והוצאת מטפחת קלה ועדינה מרשות היחיד לרשות הרבים בשבת עונשה מות בסקילה, וטלטול חפץ כבד וגדול באותה רשות מותרת לכתחילה. וכחלק מתורה שבעל פה קבלו ישראל **סוד המצוות** וענין הנפש, ושאר סודות האלהות. וכבר כתב הרמב"ן[1] שכל הזקנות ידעו טעם למצוות החליצה, ומה עושים החליצה או היבום לנפש המת. ומה שהיום נכללים טעמי המצוות וסודם בתוך מסתרי ה"קבלה", ידעום כל צעיר וצעירה בזמן השופטים והמקדש. ואונן שהיה בן שמונה שנים בלבד ידע הסיבה ליבום "וידע אונן כי לא לו יהיה הזרע" אלא לאחיו שעתיד להתגלגל בבן שיוולד, ונמנע מלבא על תמר כי לא רצה להביאו, ובגלגול נשמות האמינו אבותינו מתחילת היותם לעם[2].

"מקובל" לא נקרא מי שלמד קבלה, אפשר ללמוד קבלה ולהיות נבזה וגנב ומתועב. "מקובל", זה מי שחי לפי הוראות הקבלה לאחר שלמד אותה מתוך ערך אלהי של תורת ה' תמימה. גם התלמוד הוא קבלה שקבלנו בסיני, אלא שאותה המשיכו ללמד בכל הדורות כדי לדעת **מה** לעשות **וכיצד** ההלכה, אבל את החלק המסביר את **הסיבה** מדוע צוונו ה' לעשות, לא למדו כולם מחוסר זמן ומצוק העתים, עד שנשתכחה והפכה נסתרת שאינה מודעת אלא ליחידים בלבד. ספר ה"זוהר" הוא רק אחד מכמה ספרים שנכתבו בתקופת התנאים על סודם של ההלכות ומדוע נצטווינו עליהם. אלא ששאר הספרים נכתבו בצורה חתומה ומדרשית שמשל שולט בו, ורשב"י קיבל רשות לדבר בהם יותר בבהירות ובגלוי. וכשם שלימוד טיסה אינה קבלה, ובכ"ז לא ניתנת לכל אחד, גם הקבלה לא נתנת ללמוד לכל אחד, אלא לאדם המתאים לה מבחינת רמת ידיעותיו ומדותיו.

ע"י ידע הקבלה אפשר לראות ולחוש את העולמות הרוחניים כשהנפש עוד בתוך הגוף, וזה חלק מהקבלה העיונית, להבדיל מהקבלה המעשית העוסקת בשימוש שמות הקודש כדי לבצע מופתים ע"י "שמות הקודש" ושמות המלאכים הקדושים, שמעשים אלו אסורים בימינו כי אין לנו אפר פרה אדומה כדי להטהר מטומאת מת

.

1. בפירושו למגילת רות. 2. ראה שער יוסף ח"א. ש"יוסיפון" כותב שזו היתה אמונת הפרושים. ושפילון האלכסנדרוני שהיה אותה תקופה, ספר להוכיח את אמונת הגלגול אפי' בבעלי חיים.

וגם בזמן שהיתה אפשרות טהרה זו, הדבר לא הותר אלא ליחידי סגולה שהיו דבוקים בבורא יתברך ללא שום פניות חמריות וכל עבודתם היתה קדש למסירות נפשם על רצון הבורא בשמחה ובאהבה[3].

ידע זה הגורם לראיית העולמות הרוחניים ע״י כוונות בשמות הקודש, בספירות, ובעולמות, גם בזמן ישיבת ישראל על אדמתם לא נלמדה אלא לחכם ומבין מדעתו, שאינו זקוק להסברים ארוכים[4]. אבל תורת הנפש וגלגולי הנשמות והקשרם למעשה המצוות נלמדה לכולם מקטן ועד גדול כל אחד לפי רמת הבנתו, כי את השאלות **מדוע**, התחילו לשאול עם קבלת התורה, והתשובות האמיתיות נתנו מיד.

השתלשלות הקבלה

הקבלה כוללת מעשה בראשית ומעשה מרכבה, כמו שכתוב במשנה[1], אין דורשין במעשה בראשית בשנים, ולא במרכבה ביחיד, אלא אם כן הוא חכם ומבין מדעתו״. מעשה בראשית כולל את כוחות הטבע ושמעל לטבע המשפיעים על העולמות כולם כולל עולמנו, ומעשה מרכבה כולל את מציאות וסדר העולמות כולם שמהם השתלשל והתגשם עולמנו.

ידיעות אלה הם לא רק תיאורתיות, אלא גם מעשיות. היודע אותם וחי לפיהם יכול להשתמש בידיעתו כדי להפעיל או להתפעל מכח מסויים, ולחרוג ממסגרת הטבע החמרי כפי שהוא מוכר לנו. ברור שדבר כזה מושך וקורץ לרבים, ולכן הקבלה היתה כל השנים חלומם הגדול של רבים, לדעת אותו. מה גם שלימוד זה לא נמסר אלא בהסתר כמו שמבואר במשנה הנ״ל, וההסתר גרם למשיכה נוספת אחרי הקבלה, כדרך כל דבר מסתורי המושך ומלהיב ומסקרן. מה גם שבתודעת הצבור יש את ההרגשה שהקבלה עונה על שאלות כלליות ופרטיות בחיי האדם, העם והעולם. ולכן כל בעל מחלה ומצוקה רץ אל המקובלים למצוא פתרון לבעיותיו, ואם לפעמים הוא מוצא בהם עזרה ותועלת, עולה קרן הקבלה בעיני ההמונים לממדים גדולים ביותר.

מסורת בידינו שהקבלה נמסרה על ידי בורא העולם בנבואה לאדם הראשון, ובנוסף לזה קבל ספר שלם במעשה בראשית ומרכבה מידי ״רזיאל״ המלאך[2]. ולאחר שחטא באכילת עץ הדעת, פגם בדעתו ושכח חלק נכבד מידיעה זו. וזה כוונת חז״ל

3. שער המצוות פ׳ משפטים. 4. חגיגה פרק ב׳. משנה א׳. 1. שם. 2. זוהר בראשית נ״ה עמוד ב. ספר זה מוזכר בפירוש ר׳ אברהם בן עזרא על התורה (שמות י״ד, ט) המביא ממנו שאלת חלום הבנויה על פי שבעים ושניים שמות הקדש, אבל אין ספר ״רזיאל״ הנמצא בידינו זהה עם הספר העתיק, ואינו אלא מתקופה מאוחרת יותר. (ראה אוצר הספרים בן יעקב, אות ר׳ מס׳ 121).

באמרם[3] "אדם הראשון מסוף העולם ועד סופו היה. וכיון שסרח, מיעטו". אותה ידיעה שנשתמרה אצל אדם הראשון, העבירה לבניו, ולזרעו אחריו, ובפרט לחנוך בן ירד שלמד אותה על בוריה והשכיל להשתמש בה ולהלהיב את ההמונים, והשפעתו עליהם היתה עצומה[4] וחנוך מסרה למתושלח בנו, ושניהם מסרוה לנח. ספרים מהם לא נשתמרו בידינו, למרות שמסורת בידינו שגם אדם הראשון וגם חנוך כתבו ספרים בחכמה זו[5]

נח שבידו היו ספרים אלו ועסק בהם[6], מסר חכמה זו לשם בנו שמסרה לעבר נכדו, והם פתחו בית מדרש לתורה זו, ולשם באה רבקה לשאול על מצוקתה בהיותה בהריון מיעקב ועשו וכמו שכתוב[7] "ותלך לדרוש את ה'". ופירשו חז"ל שהלכה לבית מדרשו של שם, שענה לה בנבואה, אליה הגיע על ידי חכמת הקבלה שהיא חכמה אלוהית, "שני גויים בקרבך וכו'".

בין התלמידים שהיו בבית מדרש זה, נמנה גם אברהם אבינו ע"ה, אבל בעוד ששאר התלמידים כל אחד מהם שמר את ידיעת התורה והקבלה לעצמו, אברהם אבינו העביר את המסר לתודעת ההמונים שהיו מאמינים בכוחות מאגיים ועבדו לנמרוד שהיה "גורו" שידע למשוך את ההמונים אחריו. וכשהיה אברהם אבינו בן ארבעים שנה יצא אל העם ללמדם תורה וקבלה, ומרד בנמרוד. וכלשון הרמב"ם, "והיה מהלך וקורא ומקבץ את העם מעיר לעיר וממלכה לממלכה עד שהגיע לארץ כנען והוא קורא, שנאמר ויקרא שם בשם ה' אל עולם. וכיון שהיו העם מתקבצין אליו ושואלים לו על דבריו, היה מודיע לכל אחד ואחד **כפי דעתו** עד שיחזירהו לדרך האמת, עד שנתקבצו אליו אלפים ורבבות והם אנשי בית אברהם, ושתל בלבם העיקר הגדול הזה **וחבר בו ספרים** והודיעו ליצחק בנו, וישב יצחק מלמד ומזהיר, ויצחק הודיעו ליעקב ומינהו ללמד וישב מלמד ומחזיק כל הנלווים אליו, ויעקב אבינו לימד לבניו כולם"[8]. מספרים אלו שכתב אברהם אבינו נשתמר בידינו עד היום, אחד העוסק בעומק הקבלה ושמו ספר יצירה[9].

3. מס' חגיגה דף י"ב עמוד א'. 4. ראה ספר הישר" פרשת בראשית, ומדרשים. 5. ראה מס' בבא מציעא דף פ"ה עמוד ב'. ובזוהר בראשית דף י"ג, ודף ל"ז. 6. ראה זוהר בראשית דף נ"ח עמוד ב'. 7. בראשית כ"ה, כג. וברש"י שם. 8. רמב"ם "מדע" הלכות עבודת כוכבים פרק א'. 9. וגדולי ישראל העידו שמחברו הוא אברהם אבינו, מהם ר' עקיבא התנא שהוסיף את הקטע האחרון שבספר בו הוא כותב, וכיון שצפה אברהם אבינו וכו', וכן כותב במפורש ר' יהודה הלוי בספר הכוזרי מאמר רביעי אות כ"ה, והפירושים שיש בידינו על ספר זה, מהם עתיקים מאוד, כפירושו של רב סעדיא גאון או פירושו של ר' שבתאי דונולו שחי לפני למעלה מאלף שנים, ופרושיהם של הרמב"ן, האר"י, הגר"א ועוד, וכולם מיחסים אותו לאברהם אבינו עליו השלום. אכן נחלקו חכמינו אם אברהם אבינו כתבו או שמסרו בעל פה, ור' עקיבא כתבו, וראה מפרשי הכוזרי שם,

לפי המסורת גם יעקב אבינו ע"ה כתב ספר בחכמה זו שלא נשתמר בידינו אבל יש מייחסים לו את הקטעים העמוקים בקבלה הנמצאים בזוהר[10] שתורגם על ידי חכמי הזוהר לארמית, והוסיפו לו אסמכתאות מהתנ"ך וקראוהו בשם"ספרא דצניעותא (=הספר שלעומק סודותיו יש להצניעו[11]). אמנם גם אברהם ויצחק מסרום לבניהם האחרים ישמעאל ועשו אך הם לא נמשכו אחר תורה זו, כי המבין אותה ומשתמש בה בפועל, צריך כפועל יוצא לקבל על עצמו עול תורה ומצוות[12], וכדי לפרוק עול זה, בעטו הם בחכמה זו, ונשארה ליעקב ובניו לחלקם בלבד ואף יעקב חשש שמא יש בבניו מי שאינו מוכן להתמסר לחכמה זו המחייבת קיום עול תורה ומצוות, עד שבניו לפני מותו הרגיעוהו באמרם, **שמע ישראל** אבינו, **ה' אלקינו, ה' אחד.** וכולנו מקבלים עלינו לחיות בדרך ובאור חכמה יקרה זו[13], ומאז נתקדשה אמרה זו לסמל של היהדות שבה מתבטאת אמונתנו באלקים בורא העולם והאדם.

בני ישראל במצרים בהיותם משועבדים לפרעה, הזניחו תורה זו באונס או ברצון, אבל שבט לוי שלא שועבד לפרעה[14] התמיד בלימוד זה על כל משפטיו חוקותיו ותורותיו[15], תורות הנגלה והנסתר גם יחד, כשעמרם בן קהת בן לוי, היה המחנך והמנהיג העיקרי של כל ישראל בכלל ושל שבט לוי בפרט,[16] ומשה אהרן ומרים שגדלו במחיצתו (גם משה שגודל בתחילה אצל עמרם כשיוכבד אמו הניקה אותו, אח"כ כשידע את מוצאו אף שאומץ על ידי בתיה בת פרעה, המשיך לבקר בבית עמרם אביו) חונכו על ידו, והוכשרו להיות הנביאים הראשונים של עם ישראל אשר עמד להפוך משבטים ומשפחות, לאומה.

במעמד מתן תורה זכו כל ישראל להבין את עיקרי תורת הקבלה וסודות מעשה המרכבה, בהבנה ברורה ללא מורה או מחנך אלא בהכרה מוחשית שאין למעלה ממנה, וכשם שהאדם אינו צריך הוכחות לעצמו שהוא קיים, כך היה להם ברור מציאות אלהי העולם, בהכרה ברורה כדרגת אדם הראשון לפני חטאו בעץ הדעת. וזה כוונת הכתוב "אתה הראת לדעת, כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו"[17],

ובפסק הר' דלאטאש על ספר הזוהר, ומסתבר שאברהם כתבו וכנראה גם מהרמב"ם, וראה לר"מ בוטריל בפירושו לספר יצירה פ"א משנה ד' ומשנה ה'. והרס"ג בספרו "אבן הפילוסופים" כותב שחברו אברהם אבינו להסיר הדעות הנפסדות שהיו בימיו. אגב, חכמי התלמוד היו משתמשים בספר זה לבריאת יצורים מעפר האדמה, ראה מס' סנהדרין ס"ה: ובתלמוד ירושלמי סנהדרין פרק ז' הלכה ט. 10. פרשת תרומה. 11. ראה אוצר הספרים בן יעקב אות ס' מס' 512, ואוצר המדרשים (אייזנשטיין) עמוד 405. 12. על הקשר ביניהם ראה לעיל במאמר "נפש ונשמה ותרי"ג מצוות. 13. ראה מס' פסחים דף נ"ו א'. (גם ישמעאל בסוף ימיו שמר דרך זו, אך לא הנחילו לבניו). 14. ראה רש"י שמות ה', ד'. 15. רמב"ם "מדע" הלכות עבודת כוכבים פרק א' . 16. ראה מס' סוטה דף י"ב, ורמב"ם "שופטים" הלכות מלכים פרק ט' הלכה א'. 17. דברים ד' ל"ה. גם בקריעת ים סוף זכו ישראל לנבואה, ראה רש"י שמות ט"ו, ב. אך לא באותה מדה של מעמד הר סיני.

למעשה כל ישראל היו בחזקת מקובלים ומקובלות ארבעים יום, אבל לאחר מעשה העגל[18] נאמר "ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב[19]" ונשתכחה מהם ההכרה הגדולה והידיעה הברורה, ונשאר להם רק הזכרון מאותו מעמד נכבד שבו זכו להתגלות האלהיית, אבל לא דרגתו. מאז, חכמת הקבלה נשארה בידי נביאי ישראל ואצילי ישראל אשר חזו את האלקים בעין שכלם[20], ונמסרה בכל דור ליחידים אשר באורה הנהיגו את העם. ולכן כל מנהיגי ישראל ארבעים דורות רצופים שממשה רבינו ועד חתימת התלמוד בידי רב אשי היו בכח ידיעה זו בתחילה נביאים, וכשנסתם חזון אז הם היו בעלי רוח הקדש שהיא בדרגה נמוכה שבנבואה, והשתמשו בבת קול שהיא בבחינת צל הנבואה[21].

ספרים בקבלה לא נשתמרו בידינו מאישי התנ"ך כי תורה זו היתה אסורה בכתיבה מאז נתינתה בסיני, ונמסרה רק בעל פה. ועל סדר מסירת קבלה זו בעל פה נשתמרו בידינו כמה מקורות, מהם בתלמוד מס' קדושין[22] שם נאמר "שם בן ארבע אותיות חכמים מוסרים אותו לתלמידים פעם אחת בשבוע (פירוש, פעם אחת בשבע שנות שמיטה) ויש אומרים פעמיים בשבוע, ומסתבר כהאומר פעם בשבוע, שכתוב זה שמי לעולם, לעלם כתוב (ללא האות ו' לרמז על לשון העלמה). ועוד שם, בראשונה שם בן י"ב אותיות היו מוסרין אותו לכל אדם, משרבו הפריצין (שנשתמשו בו לצרכיהם) היו מוסרים אותו לצנועים שבכהונה. שם בן מ"ב אותיות, אין מוסרים אותו אלא למי שצנוע וענו, ועומד בחצי ימיו, ואינו כועס ואינו משתכר, ואינו מעמיד על מדותיו.

ובמס' חגיגה[23] נאמר "אין מוסרין סתרי תורה אלא למי שיש בו חמשה דברים, שר חמישים, ונשוא פנים, ויועץ, וחכם חרשים, ונבון לחש". מעשה ברבן יוחנן בן זכאי שהיה רוכב על חמור והיה מהלך בדרך ורבי אלעזר בן ערך מחמר אחריו, אמר לו רבי שנה לי פרק אחד במעשה מרכבה, אמר לו לא כך שניתי לכם, ולא במרכבה ביחיד, אלא אם כן חכם ומבין מדעתו. אמר לו רבי תרשני לומר לפניך דבר אחד שלמדתנו, אמר לו אמור, מיד ירד ר' יוחנן בן זכאי מהחמור ונתעטף וישב על האבן תחת הזית. אמר לו רבי, מפני מה ירדת מעל החמור, אמר, אפשר אתה דורש במעשה מרכבה ושכינה עמנו ומלאכי השרת מלווין אותנו, ואני ארכב על החמור, מיד פתח ר' אלעזר בן ערך במעשה מרכבה ודרש, וירדה אש משמים וסכסכה כל האילנות שבשדה וכו' , עמד ר' יוחנן בן זכאי ונשקו על ראשו ואמר, ברוך ה' אלקי ישראל שנתן בן לאברהם אבינו שיודע להבין ולחקור ולדרוש במעשה מרכבה.

18. ב"כוזרי" מאמר א' אות צ"ז, מבאר איך ישראל בדרגה גבוהה כזו נכשלו בחטא העגל.
19. שמות ל"ג, ו'. 20. ראה שמות כ"ד, י"א. 21. ראה מס' סנהדרין י"א. ומס' עירובין ס"ד:, בביאור מדרגות נבואה ורוח הקדש ראה "בשער רוח הקדש" דרוש א'. ובפירוט שמות כל הארבעים דורות לפי הסדר, ראה להרמב"ם בהקדמתו לספרו "משנה תורה". 22. ע"א. 23. דף י"ג.

גם לאחר כל הזהירות הזו היו כאלה שנכשלו בלמודם ויצאו מן העולם הגשמי או הרוחני, וכמו שאמרו[24] על ארבעה שנכנסו לפרדס, בן עזאי, בן זומא, אלישע בן אבויה ורבי עקיבא. אמר להם ר׳ עקיבא, כשאתם מגיעים אצל אבני שיש טהור, אל תאמרו מים, מים. שנאמר דובר שקרים לא יכון לנגד עיני. בן עזאי הציץ ומת. בן זומא הציץ ונפגע בדעתו. אלישע אחר, כפר. ורבי עקיבא נכנס בשלום ויצא בשלום. מזמן חרבן בית שני החלו לכתבה בהעלם ובקיצור נמרץ כדי שלא תשתכח תורה זו ע״י הצרות, ויש בידינו ספרות רחבה בקבלה כבר מהשנים הראשונות לחורבן, מהם ספר ״הבהיר״ לר׳ נחוניה בן הקנה שהיה בדור החרבן עצמו[25]. וספר ״היכלות ושיעור קומה״ לר׳ ישמעאל ור״ע, שהיו תלמידיו של ר׳ נחוניה בן הקנה, וספר פרקי דר׳ אליעזר לר׳ אליעזר בן הורקנוס תלמידו של ר׳ יוחנן בן זכאי שהיה אף הוא בדור החרבן, שיש בו הרבה דברי קבלה בהעלם, ונראה כמדרש רגיל,[26] וספר ״אותיות דר׳ עקיבה״ שנכתב על ידי תלמידיו.

רבי עקיבא העמיד אלפי תלמידים כשאחד מהם הוא ר׳ שמעון בר יוחאי מחבר ספרי הזוהר והתיקונים. אמנם היו שיחסו את ספר הזוהר לר׳ משה די-ליאון או לר׳ אברהם אבועלפיא שהיו בתחילת האלף השישי וזה בגלל שהספר לא היה ידוע לפני כן ונתפרסם בזמנם[27], אבל כמעט כל חכמי ישראל הסכימו שמבית מדרשו של רשב״י ותלמידיו יצאו הדברים[28], וספר זה הפך לתנ״ך של הקבלה לדורות המאוחרים.

24. מסכת חגיגה שם. 25. על יחוס הספר מעיד הרמב״ן בפירושו לתורה, ובפרק ״שער הגמול״ שבספרו תורת האדם. 26. וכבר הזכירוהו הרמב״ם במורה נבוכים מאמר א׳ פרק כ״ז, ור׳ יהודה הלוי בכוזרי, מאמר ג׳ אות ס״ה. ועוד לפניהם מזכירו רב עמרם גאון בסדורו דף ל״ב. 27. ר׳ אברהם אבועלפייא נולד בשנת ה׳ אלפים (1240) ור׳ משה די ליאון נולד בשנת ה׳ אלפים י׳, (1250) ועל ידו נתפרסם ספר הזוהר, גרץ וחבריו חשבו כי ר׳ משה חברו, ושד״ל וחבריו חשבו כי ר׳ אברהם כתבו, ושגו ברואה, וטעותם נבעה מחוסר ידיעתם והבנתם בזוהר ובכתבי מקובלים אלה, שאינם עולים תמיד בקנה אחד, ומשנאתם המטומטמת והעוורת של גרץ וחבריו לתורת הקבלה וספרותה, על שנאה זו כתב י׳ תשבי בספרו ״חקרי הקבלה ושלוחותיה״ ירושלים תשמ״ב, עמוד 123. תשבי בספרו זה (עמוד 36) מציין שכתבי ר׳ משה די ליאון צפון בהם המפתח הראשי לפתרון הבעיה של חבור הזוהר, ושכמה חוקרים במאה שעברה הכירו בערך הכתבים האלה לבקורת הזוהר והוסיף כי ג. שלום ביסס עליהם את מסקנותיו האחרונות שרמד״ל חבר את כל חלקי הזוהר חוץ מרעיא מהימנא ותקוני זוהר. אותו ג. שלום הוכיח לפני כן שרמד״ל לא חבר את הזוהר ושמתוך כתבי רמד״ל מוכח שפעמים לא עמד על הכוונה האמיתית של הזוהר (הובאו דבריו ע״י מר פושינסקי באנציקלופיא לתולדות גדולי ישראל, הוצאת יבנה עמוד 1107) ואף תשבי עצמו שם עמוד 75 הערה 140 מתבאר מדבריו שג. שלום ואחרים מחזיקים בדעה שהזוהר נכתב קודם החבורים העבריים, ומכל מקום אינני יודע כיצד ניתן להחליט שרמד״ל חבר

מזמן רשב״י ועד לתקופת הגאונים נכתבו ספרים בקבלה כספר התמונה[29], וספר הקנה, וברית מנוחה,[30] ומעין חכמה, וספר העיון[31] ועוד, והרבה דברי קבלה יש

הזוהר, על פי כתביו האחרים. האם העובדה שמוטיבים רבים ואפילו קטעים שלמים מדבריו דומים ומקבילים לדברי הזוהר יוכיחו שמידיו יצאו שניהם, והלא ידוע כי היה הזוהר בידי רמד״ל וא״כ בהחלט יש לומר שמספר זה שאב הוא את המקור לתשובותיו בנושאי הקבלה (מה גם שתשבי עצמו מחליט שם עמוד 39 שדברים אלו המקבילים לזוהר נכתבו ע״י הרמד״ל בנוסח של שאלות ותשובות כשהוא המשיב, ולא נאמרו הדברים אליו ע״י ״מגיד״) וכשם שדוד המלך לא העתיק קטעים מהסידור והכניסם לספרו, אלא ההפך הוא הנכון, כן הדבר גם כאן. על כל פנים לא מפיהם של שלום ותשבי וחבריהם אנו חיים אשר חקירותיהם ומסקנותיהם בנויים על השערות המשתנות עם כל כתב יד אחר שמתפרסם בזמנינו. מה גם שהגאונים שהיו מאות שנים לפני הרמד״ל ואבועלפייא מצטטים קטעים הנראים כלקוחים מס׳ הזוהר ושמסתבר שהיה בידיהם, בבית מדרשם של אמוראי בבל, וכאשר אכתוב להלן. (ראה בהערה הבאה), וגדולי ישראל שלפני רמד״ל מציינים דברים שלא נזכרים באף ספרות פרט לזוהר. ולדוגמא ר׳ אליעזר מגרמייזא שחי מאה שנה לפני רמד״ל בספרו ״הרוקח״, והרמב״ן שחי בדור שלפני הרמד״ל, ושניהם מזכירים את ענין החתימה בליל הושענא רבה שאינו בשום מקור אחר מחוץ לזוהר, ומה גם שבזוהר ויקרא כותב מפורש שכדור הארץ עגול, דבר שלא נודע בזמן הרמד״ל ולא יכל לכתבו מדעתו. 28. ראה להחיד״א בספרו ״שם הגדולים״ ערך זוהר, וגדולי ישראל שחייבו או שללו את הדפסת הזוהר בזמנו האמינו שרשב״י כתבו ושהוא תורת האמת ופרדס הקבלה. תשבי עצמו בספרו ״חקרי הקבלה ושלוחותיה״ במאמר הפולמוס על הדפסת הזוהר נראה ממקורות דבריו, כי גדולי ישראל האמינו בזאת, והשוללים את הדפסתו משום כבוד הקבלה עשו זאת. וראה לר׳ יוסף קארו בספרו ״בית יוסף״ (אורח חיים סי׳ ל״א) הכותב בבירור שר׳ שמעון בן יוחאי כתב את הזוהר, וגם בספרו ״מגיד מישרים״ (פרשת אמור) ציין זאת משם ״המלאך המגיד״, והאר״י והרמ״ק והגר״א הרבה פעמים כתבו שהזוהר הוא מרשב״י, ותלמידיהם העידו בשמם כי דבר זה נמסר להם ע״י גילוי אליהו הנביא וכוחות רוחניים אחרים (ראה לר׳ חיים ויטאל בהקדמותיו לשער הקדמות ולספר ״עץ חיים״, ולר׳ חיים מוואלוזין בהסכמתו לפי׳ הגר״א לספר ספרא דצניעותא). 29. יש שמקדימים ומיחסים אותו לר׳ ישמעאל כהן גדול, ראה אוצר הספרים לבן יעקב, אות ת׳ מס׳ 625. 30. לר׳ אלקנה בן ירוחם בן אביגדור ממשפחת רם, לא נודע זמנו. יש מיחסים אותו לר׳ נחוניה בן הקנה רבו של התנא רבי עקיבא. ויש מיחסים לו גם את ספר התמונה, וספר הפליאה וספר היחוד. וספר ״ברית מנוחה״, יש מיחסים אותו לרב חמאי גאון ויש אומרים שהוא קדמון לפני הזוהר. ראה שם הגדולים להחיד״א ח״ב (מערכה ק׳, קו״א אות א׳) ויש מיחסים אותו לר׳ אברהם ב״ר יצחק מרמון ספרד, וראה להלן מ״ש האר״י על ספר זה. 31. ספר מעין חכמה, מהר״י ג׳יאקאטליה בספרו שערי אורה, מיחסו למשה רבינו שקבלו מפאלי שקבלו מהמלאך מיכאל, אמנם נראה שהיה בידם במסורת על פה עד תקופת האמוראים ואז נכתב. וספר העיון מיוחס לרב חמאי גאון. ראה אוצר המדרשים (אייזנשטיין) עמוד 407.

בשני התלמודים ובמדרשים, אם בדרך רמז או אפילו בגילוי יותר[32]. ומסתבר שהיו עוד ספרים בכת"י בקבלה בתקופה זו שאבדו במשך הזמן אבל היו הרבה מהם בידי הגאונים בבבל, וכמו שמעיד רב האי גאון שיש בידם כתבים בקבלה מהאמוראים עצמם[33], וכשנשאלו רב שרירא גאון ורב האי על האותנטיות של הספרים "שיעור קומה" וה"היכלות" השיבו[34] שהם ודאי דברי ר' ישמעאל ושלא כתבם ח"ו מדעתו אלא בקבלה ברורה ושהדברים עמוקים מלהסבירם לכל אחד וכו' ובתשובה אחרת[35] רומזים הגאונים לגבי סודות הפסח והמצה, וכותבים כי יש להם סודות עמוקים בזה וכבוד אלקים הסתר דבר. ולא עוד אלא שהגאונים מצטטים בתשובותיהם את הזוהר כמה פעמים[36]. ובתשובה אחת[37] כותבים הם, "ויש ברית בחרם, שלא למסרם אלא לנאמנים, ולמי שרואין בו הכרת פנים". ורב סעדיה גאון, פי' את ספר יצירה.

ר' יהודה הלוי שהיה תלמיד הרי"ף וקרוב לזמן הגאונים [38] מביא דברי קבלה בספר הכוזרי, ועוד מיחסם לחכם אחד שחי ארבע מאות שנים לפניו, ובן דורו הרב אברהם בן עזרא משתמש בהרבה מושגים של קבלה בספריו, ובדורות שלאחריו ר' מאיר אבועלפיא (הרמ"ה) שכתב ספר "גינת ביתן" פי' לספר בראשית לפי הקבלה, ובן משפחתו ר' טודרוס אבועלפייא, שכתב ספר אוצר הכבוד בעניני קבלה. ועמהם עוד גדולים רבים ונכבדים. ויש אומרים שהרמב"ם בסוף ימיו למד חכמה זו ואף השתמש בקבלה מעשית. וכמו שמתבאר מהאגרת שכתב לתלמידו הידוע ר' יוסף בר יהודה אבן עקנין הידועה בשם אגרת סתרים, וגם ר' שם טוב בן גאון[39], מעיד שראה כתבי הרמב"ם בקבלה. ובן דורו של הרמב"ם ואף קשיש ממנו היה הרב אברהם בן דוד מפושקיירא שהיה מקובל גדול ואף יש מיחסים לו את הפירוש

32. לדוגמא ראה מס' חגיגה דפים י"א –י"ד. וברש"י שם, המזכיר ברייתות של מעשי בראשית ומעשה מרכבה. 33. ראה טור אורח חיים סי' תרכ"א, ובתשובות הגאונים "שערי תשובה" סי' קצ"ד. 34. "שערי תשובה" סי' קכ"ב. 35. שם סי' צ"ט. 36. שם סי' פ', שמ"א, שמ"ב, דבר זה גרם לא. הרכבי בהקדמתו לתשובות הגאונים "זכרון לראשונים" ברלין תרמ"ז, לומר שתשובות הגאונים בשערי תשובה מזוייפים הם וכל טענותיו רעועות ואין עומדות בפני רוח הבקורת ובכלל כל שונאי הקבלה וקדושתה טענו על כל הנמצא קדמון מהם שמזוייף הוא, ולא זייפו בזה אלא את עצמם וכבר הארכתי בזה במקום אחר (וראה להלן הערה 39). 37. שם סי' י"ד. 38. נולד בערך ד' אלפים תתל"ה (1075), ונפטר בערך בשנת ד' אלפים תתק"ב (1142). 39. בספרו "מגדל עוז" פירוש על משנה תורה להרמב"ם, הלכות יסודי התורה פרק א', יש לציין שגם הר"מ בוטריל בפרושו לספר יצירה פרק ד' משנה ג', מביא סדר שאלת חלום בקבלה מעשית ומעיד שהיו משתמשים בה רב סעדיה גאון ורב האי גאון והרמב"ם, ונראים דבריו שכוונתו להרמב"ם הידוע ולא לאחר הנקרא בשמו. אמנם האר"י בשער הגלגולים (הקדמה ל"ח) כתב שלא זכה הרמב"ם לחכמת הזוהר, אך החיד"א בספרו "שם הגדולים" (מערכת מ' אות ק"נ) יישב סתירה זאת.

הגדול לספר היצירה. ובני דורו הם ר׳ עזרא ור׳ עזריאל, שהיו מקובלים גדולים בדרום צרפת, תלמידיו של ר׳ יצחק סגי נהור בן הראב״ד והם רבותיו של הרמב״ן בקבלה[40], שמסרה לתלמידו המובהק ר׳ יצחק דמן עכו שחבר ספר בזה בשם ״מאירת עינים״, וגם הרשב״א קיבל מהרמב״ן.

תקופת הרשב״א היתה תקופה קשה מבחינת השקפה ליהודי ספרד שנטו אחרי הפלוסופיה והאליגוריה, ובהיות והקבלה היתה נחלת בודדים בלבד, גדל דור משכיל שלא ידע את הקבלה ושקע בפלוסופיה. וכנגדם יצא הרשב״א בתשובותיו והחרים את הפלוסופיה[41] אבל לא הורה את הקבלה לעם תמורתה[42]. ומאז הרשב״א נסתם חזון וכמעט שאבדה חכמת הקבלה, אבל דווקא בזמן שפסקו מקובלים אמיתיים רבו מקובלים שדברו בקבלה ומשכו את העם אחריהם וחידשו בקבלה סברות הגיוניות דברים שאינם נכונים. וכמ״ש ר׳ חיים ויטאל בהקדמתו לספר ״עץ החיים״ וזה לשונו. ובענין ספרי הקבלה האמיתיים הנמצאים אמר לנו מורי זלה״ה (האריז״ל) כי שלשלת קבלת הראב״ד ובנו הר׳ יצחק סגי נהור ותלמידיו עד הרמב״ן ז״ל תלמיד תלמידיו, כולם קבלה אמיתית מפי אליהו הנביא זכור לטוב שנתגלה עליהם, וביאור הרמב״ן שעשה על התורה הוא עמוק מאוד אין מי שיוכל להבינו, שדבריו סתומים עד מאוד, והוא ספר יקר ונחמד מאוד למבינים אותו. וביאור ספר יצירה להראב״ד אינו להראב״ד ז״ל הנ״ל, אלא חכם גדול אחד והיה גדול בחכמת הקבלה. וספר הנקרא ברית מנוחה, הוא אמיתי וחברו חכם גדול בתורה ובחכמה ונאמן רוח וכיסה את דבריו בעומק, ונעשה עפ״י נשמת צדיק אחד קדמון שנגלה אליו אליהו הנביא ולמדו. ושאר ספרי הקבלה שלאחר הרמב״ן ז״ל אל תשלח ידך אליהם כי הם בנויים בשכל אנושי, ולא מקובלים לא מפי עליונים ולא מפי ראשונים. עכ״ל. למרות האמור היו בספרד בדור הגירוש (שנת רנ״ב) כמה מקובלים גדולים וביניהם שני ענקי הרוח מגדולי המקובלים שגם האריז״ל הסתמך עליהם, והם ר׳ יהודה חייט[43], הידוע בפירושו לס׳ מערכת

40. כן כותב ר׳ חיים ויטאל, ראה ״שם הגדולים״ להחיד״א (מערכה ע. אות ו׳), י. תשבי בספרו ״חקרי הקבלה ושלוחותיה״ מנסה להוכיח כי הרמב״ן למרות שעמד במגע אישי עם ר׳ עזרא ואף למד מפיו, לא היו קיימים ביניהם יחסי רב ותלמיד, ״הוכחותיו״ קלושות, ומסתבר כי הרמב״ן היה תלמיד ר׳ עזרא ור׳ עזריאל אך גדל והפך להיות תלמיד חבר להם. 41. הרב שלמה בן אברהם אדרת, שו״ת הרשב״א סי׳ תי״ד. 42. וכשנאלץ להשיב בעניני קבלה, לרוב כבודה השיב בהעלם נמרץ, לדוגמא ראה שו״ת הרשב״א סימנים ט׳, ס׳, צ״ד, ר״כ, תי״ג. 43. מחבר ספר ״מנחת יהודה״, פי׳ על ספר מערכת האלהות לר׳ פרץ, ממגורשי ספרד ופורטוגל, המתאר בהקדמתו את סבלם של המגורשים, ואניתו שהיו בה מאתיים וחמישים גולים שנתנסו בנסיונות קשים על אמונתם, ברעב ובדבר, ועל שביו הנורא. האר״י בספר עץ חיים שער א״א פרק ו׳ לאחר שמסביר ענין עמוק בזוהר מסיים ואומר ״וזהו מה שכתב החייט בס׳ מנחת יהודה, והבן זה מאוד״.

האלקות, ור׳ יוסף ג׳קטילייא, שחבר סדרה שלמה של ספרי קבלה, כגון שערי אורה, שערי צדק, גנת אגוז ועוד[44]

עד לגירוש ספרד, כאמור היתה הקבלה האמיתית נחלת בודדים, והרבה למדו ולמדו קבלה עיונית ושכלית מדעתם. אבל עשה הגירוש מה שלא עשה מציאת הזוהר כמאתיים שנה לפניו, והוא התפשטות הקבלה והפיכתה בהדרגה לנחלת הכלל. מגורשי ספרד שהתפזרו בעיקר בין מדינות מרוקו, אלג׳יר, תוניס, טורקיא, ויון, ראו שהעם מיואש עקב משבר הגלות שנכפה עליו, וכמעט שאין לו עזר ועדוד רוחני, ושיש בתורת הקבלה סיעוד רוחני גדול, ראו היתר לעצמם והחלו להפיץ את תורת הקבלה בכל מקומות פזוריהם ולמדו בקבוצות גדולות ובאמת דבר זה השפיע על ההמונים וליכד אותם מחדש והפיח בהם רוח תקוה, וחלק אף החלו ללמוד קבלה מתוך אמונה שעל ידי מעשיהם יקרבו את המשיח, ודבר זה גרם לעליה גדולה של מגורשי ספרד לארץ, ולהשתקעותם בצפת העיר הסמוכה למירון מקום קבורתו של רשב״י, מחבר הזוהר, ולשאוב את השראתם מהארץ הקדושה ומהאוירה המיוחדת של הרי צפת המלאים בקברי תנאים, ור׳ שמעון בן יוחאי מחבר ״הזוהר״ בראשם.

בין העולים היו ר׳ יוסף קארו ור׳ שלמה אלקבץ (מחבר פיוט לכה דודי) ור׳ משה קורדובירו שעלייתם גרמה לשינוי מוחלט באוירה של צפת, כשר׳ שלמה אלקבץ ור׳ משה קורדובירו פתחו ישיבה ללימוד הקבלה, בה למדו תלמידי חכמים נודעים. ור׳ יוסף קארו למרות שפנה לעסקי דין ומשפט ולכהונה רבנית, היה הכח הדומיננטי שמאחריהם היות והיה ידוע כמקובל נפלא המקשר בין עולם המלאכים לעולמנו. ואף החלטתם לעלות לארץ יצאה ע״י ששמעו את השכינה מדברת מגרונו[45]. חלק מספר שלם נשתמר בידינו בדברי קבלה שקבל ר׳ יוסף קארו מהמלאך המגיד שדבר מגרונו, וידוע בשם ״מגיד מישרים״[46]. ובתקופה זו נדפס הזוהר לראשונה בשתי מהדורות בבת אחת, במנטובא ובקרימונה, שנת שי״ח-ש״ך עם פסק ארוך מר׳ יצחק די לאטש – שהיה מקובל גדול בזכות עצמו – להדפיסם.

44. יש מקדימים את זמנו של ר׳ יוסף ג׳יקאטילייא בכמאתיים שנה (ראה שם הגדולים להחיד״א בערכו). ר׳ יוסף קארו פוסק הלכה לפי קבלתו של מהר״י ג׳יקאטילייא שאין לברך ברכת הלבנה עד שיעברו עליה שבעה ימים. (ב״י ושו״ע או״ח סי׳ תכ״ו), מעניין לציין שר׳ יוסף קארו מביא דין זה בספרו ״מגיד מישרים״ (בפרושו לשיר השירים) משם ״המלאך המגיד״. ר׳ חיים ויטאל כותב בספר שער הכוונות דרוש שנוי התפילות, בשם האר״י וזה לשונו: ודע כי אין להטיל מים בכוס של ההבדלה בשום אופן וכמ״ש בבית יוסף בשם מהר״י ג׳יקאטילייא ז״ל. 45.ראה על כך עדותו המפורטת של ר׳ שלמה אלקבץ שנדפסה בספר ״שני לוחות הברית״ לר׳ ישעיהו הורביץ, בפרק הנקרא מס׳ שבועות. 46. (לובלין ת״ו, וינציא תי״ד) החיד״א מעיד שהספר שנדפס הוא אחד מחמישים מהספר המקורי (ראה שם הגדולים מערכה י׳).

בתקופה זו של תור הזהב בצפת הופיע גם האר״י, שחדש דרך חדשה בקבלה (תורת הפרצופים) שבמשך הזמן דחתה את שאר השיטות מפניה ונשארה הגבירה היחידה בתורה זו.

האריז״ל כשעלה ממצרים ולא לימד קבלה עד שנפטר ר׳ משה קורדובירו, ואז החל ללמד תלמידים, ואת רוב תורתו מסר לר׳ חיים ויטאל (מוצאו מקאליבריה שליד איטליה) שהיה תלמידו העיקרי. תקופת האר״י היתה תקופה קטנה של שנתיים בלבד אבל עשתה רושם כביר שלא נמחה עד ימינו, כיון שהאר״י לא רק לימד קבלה אלא גילה צפונות ונסתרות בני אדם וידו היתה בכל החכמות, והוכיח לאנשים על חייהם הם עצמם את גלגול נשמותיהם, וגרם מהפכה בחשיבה ובהסתכלות האדם על הסובב אותו, ושמעו הלך בכל המדינות וכולם נקבצו באו לראותו ולהנות מעצתו וכמ״ש ר׳ חיים ויטאל בהקדמתו לספר ״עץ החיים״, וזה לשונו: ״אלהי הראשונים והאחרונים הפליא חסדו עמנו היום הזה חשף את זרוע קדשו ושלח לנו עיר וקדיש מן השמים נחית, הרב החסיד המקובל האלהי כרשב״י בדורו כמהר״י לוריא זלה״ה וממצר מצרים קראנו י״ה ועננו במרחב י״ה בארץ קדושה ורחבת ידים עיר גדולה לאלהים של חכמים ושל סופרים צפת תובב״א שבגליל העליון, כי שתי שנים קודם פטירת הרב זלה״ה בא ממצרים כי כן הוגד לו ברוח הקדש כי הגיע עת פקודת רוחו להשיבה את מקומה לאלהים אשר נתנה לו. ואז בעלותו מארץ מצרים סמך ידיו עלי והאיר עיני בקצת הקדמות אמיתיות שורשיות שמסרו לו מישיבה של מעלה להחיות שארית בארץ ומפי אליהו הנביא זכור לטוב שנתגלה אליו תמיד, ועיני ראו ולא זר דברים מבהילים לא נראו בכל הארץ מימות תנאים כרשב״י וחבריו, כי היה יודע במשנה ותלמוד ואגדות ומדרשות. ומעשה בראשית ומעשה מרכבה בשיחות עופות ובשיחות דקלים ואילנות ועשבים, ושלהובי פחמים, ובשיחת מלאכים, והיה מדבר ברוחות מהגלגולים רוח טוב ורוח רע והיה מכיר בריח הבגדים ובעופות אלמים ומביא נשמת אדם בעודו חי ומדבר עמו כל צורכו וחפצו ואח״כ מסירהו, והיה רואה נשמות בעת צאתם מהגוף ובבתי הקברות, והיה מדבר עם נשמת הצדיקים שהם בעולם הבא והיו מגלים לו רזי תורה, וגם היה יודע חכמת הפרצוף ושרטוטי הידים ופתרון חלומות על אמיתתם ובגלגולים ישנים וגם חדשים והיה מכיר במצח אדם מה חשב ומה שחלם והיה קורא במצחו זכיות ועבירות שעשה והיה נותן לכל אחד ואחד תיקון, והיה מלא חסידות ודרך ארץ וענוה ויראת ה׳ ואהבת ה׳ ויראת חטאו וכל מדות טובות ומעשים טובים היה בו, וכל זה היה יודע בכל עת ובכל שעה ורגע וכל החכמות האלו תמיד היו מונחים בחיקו ועיני ראו ולא זר, וכל זה השיג מרוב חסידותו ופרישותו אחר התעסקו ימים רבים בספרים ישנים גם חדשים בחכמה זו ועליהן הוסיף חסידות ופרישות וטהרה וקדושה וזה הביאו לידי רוח הקודש והיה אליהו הנביא זכור לטוב נגלה לו תמיד וזה ידעתי מפיו באמונה, ורוח הקדש היתה מרחפת על פניו המאירות והנה הדברים עצומים והם יתנו עידיהן אשר יצדקו ויעידון ויגידון בחיבור זה כל רואיהם

יכירום כי דברים כאלה אי אפשר לשום אדם נברא להשיג בשום שכל ומדע לולי על פי הופעת רוח הקודש ממרום, וע״י אליהו הנביא. עכ״ל.

לאחר פטירת האר״י נתלוותה קבוצה גדולי מגדולי וחשובי צפת שלמדו תורה זו מר׳ חיים ויטאל, אבל גם תלמידיו האחרים של האר״י שנקראו בכינוי ״גורי האר״י״ החלו ללמד את אשר קבלו למרות שהבנתם וידיעתם היתה מוגבלת ולכן יצאו לכתבי האר״י כמה נוסחאות וחלופי דברים, ולא עוד אלא שר׳ חיים ויטאל לא רצה לגלות את רוב תורתו, והסתפק רק בלימוד חלק קטן מתורה זו, אך כשהוא חלה והיה מחוסר הכרה כמה ימים, באו אנשים לביתו והעתיקו בשלשה ימים שש מאות דפים מכתב ידו בקבלת האר״י ז״ל וההעתקה המהירה גרמה לשבושים, ואח״כ כשר׳ חיים ויטאל ור׳ שמואל בנו הוציאו את הכתבים בצורה מסודרת ומבוקרת כבר היו נוסחאות שונות נפוצות בעולם שהוסיפו לבלבול ומנעו את הדיוק המירבי החשוב לחכמה שכזו[47].

תורת הקבלה עפ״י ר׳ חיים ויטאל התפשטה בדמשק שם התגורר, ובמצרים מקום מגורי ר׳ שמואל בנו, אך בשאר הארצות היו להם לעינים הכתבים הבלתי מדוייקים שהועתקו בזמן מחלת ר׳ חיים ויטאל כנ״ל. בין תלמידיו של האר״י היה ר׳ ישראל סרוק שפרסם את תורתו של האר״י באיטליה ובין תלמידיו המובהקים היה הר׳ מנחם עזריה מפאנו, שהפיץ את תורת האריז״ל עפ״י שיטת רבו[48], ואם האריז״ל ותלמידיו בחרו להם תלמידים מיוחדים בעלי שיעור קומה ללמדם תורה זו, הנה הבאים אחריהם החלו ללמדם לכל דכפין וכל מי שרצה ליטול את השם נטלו. ומאז פשטה תורת הקבלה והקיפה את רוב הקהילות היהודיות שבארצות המזרח, שקבלו עליהם את מנהגי האר״י להלכות קבועות ואת נוסחתו בתפילה כנוסחה שאין עליה עוררין ולמעשה שינו הרבה ממנהגיהם הקדומים והחלו לנהוג בדרכי מקובלי צפת והאר״י ז״ל בראשם. בארצות אירופה מחוץ לאיטליה, לא חדרה השפעת הקבלה באותה תקופה, עד להתפתחות החסידות כמאתיים שנה אחר כך.

מתוך קרקע רווית קבלה וסודות נסתרים שנאמרו בגלוי, צמח ועלה שבתאי צבי[49] שלמרות שלא היה מסוגל לקלוט את כל המושגים האלהיים ואם היה הלימוד נמסר

47. החיד״א ״שם הגדולים״ מערכה ח׳ אות כ״א. 48. ר׳ מנחם עזריה מפאנו. ש״ח-ש״פ. מגדולי מקובלי איטליה, בקי בתורת הרמ״ק, אף חיבר פירוש לספר ״פרדס רמונים״ של הרמ״ק בשם ״פלח הרמון״ (ונציא ש״ס) אך אחרי למודו אצל מהר״י סרוק הושפע מתורת האר״י ונהיה לנושא דברה ומפיצה באיטליה. כתב ספרים בהלכה ובקבלה, שבחלקם נדפסו. 49. הופיע כ״גואל ישראל״ בשנת תכ״ה, התאסלם באלול תכ״ו, ובעקבותיו התאסלמו רבים מישראל, הופיע כ״דיבוק״ בעיראק וספר את שעבר עליו בחייו ולאחר מותו. ראה מנחת יהודה להר׳ יהודה פתייא בפירושו לס׳ יחזקאל סי׳ ל״ז.

רק למובחרים כמו שהיה עד הגירוש מספרד, יתכן שלא היה מתקבל ללימודים אלה כלל, אבל בתקופה שבה הכל למדו הכל, החל אף הוא ללמוד תורה זו ובאישיותו שהיתה חלשת אופי בנוסף לדמיונו הרחב, טעה להאמין שהוא משיח אלהי יעקב. ומה גם שבעזה היה "מקובל" בשם נתן הידוע בכינוי נתן העזתי, שעמד לו לעזר ולנביא, והלהיבו שניהם את ההמונים בתורת הקבלה שהיתה בפיהם, ובקבלה מעשית שהיו יודעים אותה ומשתמשים בה, ועשו אותות ומופתים עד שההמונים החלו להאמין במשיחיותו, ובשנת תכ"ה לערך נבט זרע הבאושים שנזרע כתוצאה מלימוד הקבלה ברבים ולכל מי שחפץ אף אם לא היה ראוי לכך, ואם בעבר סבל עם ישראל סבל מקומי וקטן כתוצאה ממשיח שקר מקומי, הנה התוצאה ממשיח שקר זה היתה הרת אסון כללית ובין לאומית לעם ישראל, שכן הקבלה שכחה היה גדול בעיני ההמונים ופרצה גבולות ומדינות, **למשיח שקר זה שהשתמש בה** נטו להאמין יוצאי המזרח והמערב כאחד, ויהודי אירופה גם הם האמינו במשיחיותו. וכשהתאסלם, למרות שנגלה קלונו טען שעשה זאת לפי סוד מסודות הקבלה הבנוי על האגדה של בורא עולמות ומחריבן, והמשיך לצוד רבים וטובים ברשתו שחלקם גם המירו. ועד היום יש כת גדולה של שבתאיים בערי טורקיה המתפללים ומאמינים במשיחיותו (כת הדונמה). אלה תוצאות לימוד קבלה לאדם קל דעת ואינו הגון לאחר שעברו על התנאי שלא ללמד דברי קבלה אלא לחכם ומבין מדעתו.

אבל שני צדדים למטבע, בעוד שאת סודות האלהות אסור לגלותם אלא לבודדים, והויתור לתנאי זה נתן בתוך תקופה קצרה את פירותיו הבאושים, הנה את דברי החן של מוסר והנהגות טובות ותורת גלגול הנשמות וכדו', שהם נובלות חכמת הקבלה אותם אם מוסרים להמונים הדבר גורם לחיזוק וסיעוד רוחני גדול ללא חשש פגיעה בעמוד השדרה של הקבלה "סוד האלהות והקבלה המעשית". ועשרות שנים לאחר נפילת שבתאי צבי הצליח לפתח גישה זו ר' ישראל בעל שם טוב[50] בדרך החסידות שבנה, ובה עודד את המוני העם בארצות מזרח אירופה שהיה נתון מבחינה רוחנית במדבר שמם, וגרם לכך שיתחזקו בתורה הגלויה וביהדותם, גם במצבים קשים וברדיפות נוראות והיא היא שעמדה ליהודי מזרח אירופה לשמור על אמונתם.
הקבלה פשטה גם אצל יהודי ליטא דרך "הגאון מוילנא"[51] שהגה בה והעמיד בה תלמידים, וביניהם אחד המיוחד ר' חיים מולאזין שהעיד על מופתים רבים שראה אצל רבו[52] ושגרמו לתודעה מכובדת לקבלה וללומדיה, אך לא התירו את הלמוד בה אלא לתלמידי חכמים ולאחר גיל הארבעים לחייהם.

50.נפטר בשנת תק"כ לאחר שהעמיד תלמידים רבים שהלכו בדרכו וקרבו את ההמון לדרך החסידות והקבלה. 51. נפטר תקנ"ח, חבר ספרים רבים בכל מקצועות התורה, והעמיד תלמידים בתורת הנגלה והסוד. 52. ראה בהסכמתו לפרוש הגר"א לספר "ספרא דצניעותא" (וילנא תקפ"א).

אף בארצות המזרח כשהבינו שהנזק נגרם כתוצאה מהתפשטות הקבלה ברבים החלו לגדור את הפרצה וללמד רק תלמידים הגונים והמציאו את האמרה: "מי שלא מילא כרסו בש"ס ופוסקים שלא יעסוק בנסתרות". ואמנם קמה בירושלים ישיבה מיוחדת ללימודי הקבלה בשם "בית אל"[53] שהוקמה ע"י ר' גדליה חיון שעלה מטורקיה ועמד בראשה, וממשיכו היה ר' שלום שרעבי זיע"א שהטביע בקבלה את אופיו המיוחד ופיתח שיטה חדשה הממשיכה את שיטת האר"י ז"ל, ופרסם את עיקרי תורתו בספרו "נהר שלום", והוא הוא שעמד על כך שתורה זו תחזור להיות נחלת בודדים בלבד. אמנם לנחלת יחידים לא יכלו להשיב את הקבלה ולמדוה עדיין לקהל גדול, אבל לא את שורש הקבלה אלא את ספר הזוהר, וקטעים קלים שבקבלה, ואלו את עמוד השדרה של הקבלה הכוללת סוד האלהות וקבלה מעשית נמנעו ונמנעים עד היום מקובלי ישראל וחכמיה האמיתיים[54], ללמדה ברבים.

יש להוסיף את מקומו של ר' יוסף חיים דוד אזולאי[55] (החיד"א) שהיה גדול בנגלה ובנסתר (למד זמן מה אצל הרש"ש בירושלים) וכשראה שהעם התחלק בדיני התורה ובמנהגיה כשני עמים, כשחלקם נוטה אחר הנגלה, וחלקם אחר מנהגי הקבלה, השכיל לשלב את שניהם והצליח לקרב את העם להליכה משותפת בקיום מצוות התורה ומנהגיה כשמשולבים בה יחד דרכי הנגלה והנסתר כאחד.

אותיות

ה"אות" נקראת כן מלשון "אות ומופת". וכמ"ש על השבת **"אות** היא לעולם". כי האות מקשרת בין ההוי"ה הנצחית הרוחנית ביותר (סוד המחשבה) עד הבריאה המעשית (סוד המעשה).

במציאות יש דף לבן, בחינת אויר. וכשאדם כותב **אות,** הלבן שמתחתיו מתכסה ונגלה רק הלבן המקיף את האות. ואפשר לומר שהלבן שמסביב לאות מכתיב את צורת האות. הלבן דומה לאויר והכתב חותך את האויר. גם כשאדם מדבר הקול חותך את גלי האויר בהתאם לצורת האות היוצאת מפיו. ולכן צריך ללמוד תורה

53. על "בית אל" רבניו ושטתם ועל הסטורית הקבלה מזמנם ועד ימינו יבוא מאמר בפני עצמו בעז"ה. 54. יש להצטער על כך שמצויים בימינו אנשים שאינם יודעים מספיק את התלמוד, וידיעתם בקבלה מעוטה ופעוטה, ומרצים בנושא זה ומושכים את ההמונים התמימים לרשתם כשכל מגמתם כבוד וכסף, וכן יש להצטער על אנשים שאינם שומרים תורה ומצוות כהלכתם, וגשתם לקבלה היא "מדעית" ללא קשר נפשי לדברים המתבטא בעשייתם וההתנהגות לפיהם בחיי יומיום. המרצים ב"מדע הקבלה", אלה גם אלה תורתם הפגומה שלא מתבצעת הלכה למעשה רחוקה מהקדושה והיראה ולא משקפת את גודל חכמה זו ומעשיה, ואינם אלא מתעסקים במילים מתות בלבד ללא תוכן ורוח חיה לדברים, המתבטאת באמונה בהם ובהרגשת קדושתם. ולאיכולים להשתמש "בקבלה מעשית" כי אינם ראויים לה. 55. תפ"ד-תקס"ו,

בפיו כדי לחתוך האותיות באויר ולרטט את גלי האויר. וכמ"ש חז"ל "כי חיים הם למוצאיהם" אל תקרי למוצאיהם אלא למוציאיהם בפה[1]. ומי שקורא בעיניו בלבד, מקיים מצוות ידיעת התורה, אבל לא מצות **לימוד** התורה. ומכל כמה אותיות יוצאת מילה הנקראת "תיבה". והנה בספירת היסוד מתקבצים כל אורות הספירות העליונות, וכאשר מתקבצים כל האותיות אל המילה בחי' היסוד נקבצים ונקראים בשם **"מילה"**, כי בו נעשית המילה. וכשמתקבצים כולם, מפעילים הם את המלכות שתקבל השפע להשפיעו לתחתונים. ולכן שמה **תיבה**, כי היא כתיבה המקבלת מה שנותנים לתוכה.

אותיות ח-ט מסמלות את החטא, ולכן לא היו בשמות השבטים, וביצחק שהיתה אות ח' אהב את עשו, ותקן את אות ח'. והוא היחידי מהאבות שקבל על עצמו חצי מעוונות ישראל כדי שיגאלו[2] וקיבל רק חצי כי יש בו רק אות ח' שהוא חצי מחטא, ואין לו אות ט'. ואולי שחצי השני יתוקן לעת"ל ע"י חבור כל השבטים יחד ואז "שב**ט**י ישורון" יתקן אות ט', וכמו שהיה ב"חושן", ואז "אפרים לא יצור את יהודה ויהודה לא יצור את אפרים". ולכן הלך יצחק לעקידה בצעירותו ברצון כי זכה לתקן אות ח' שבשמו. ואפשר כי מכיון שהיתה לו אות ח' היה אסור שיצא לחו"ל שלא יתאחזו בו החצונים דרך אות ח'. ואות ט' היא קטבית בין **ט**וב **ט**הור ובין **ט**מא. ודרכו עולים בעלי תשובה ע"י **ט**בילה **ט**הרה. ולכן פתח אות **ט'** הוא למעלה, לקבל השבים, משא"כ **ח'** שפתחו למטה ובו נפלו בחטאם. ואולי לכן על עושה מלאכה בשבת נאמר "מחלליה מות יומת", כי נתן לקליפה להאחז בקדושה ע"י פתח הח' מלמטה, והוא "**ח**לול שבת".

הנפש

נביאי השקר היו אנשים בעלי קליטה על חושית, שדרכה ידעו את העתיד, כי העתיד כבר קיים. אנחנו נוסעים במנהרת הזמן, ורואים את הקיים מולנו כהווה, אבל אדם שיש לו משקפת טובה הצופה למרחוק יכול לומר לך שבעוד זמן מה נגיע לנוף שונה של בתים ועצים מסויימים וכדו', וכשנגיע לשם ונראה שצדק נתפעל ונחשוב אותו לנביא, כשאינו אלא אדם פשוט שנחן במשקפת ארוכת טווח צפיה.

כשהקב"ה חפץ לשנות דברים בעתיד, אין נביא השקר יכול לדעת זאת, כי רואה הוא את העתיד **בהווה**. אבל נביא האמת מקבל בנבואה את השינוי ומתריע עליו, והופך הדבר להיות בגדר סוד אצל "רואי הנסתרות", ועל זה אמר הכתוב "כי לא יעשה ה' אלהים דבר, כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים"[1]. וכשהנביא ירמיהו נבא בשם ה' על חרבן ירושלים בידי מלך בבל, ועמד למולו נביא השקר ונבא בשם ה' על שבירת עול מלך בבל וגאולת ישראל, הוא לא היה טפש ולא דבר שטויות. הוא

1. עירובין נ"ד. 2. שבת פ"ט. 1. עמוס ג', ז.

ראה בעיני רוחו במנהרת הזמן את העתיד הורוד והשלו שהיה מוכן לישראל לו היו שומרים תורה ומצוות. הוא רק "שקר" כשאמר זאת בשם ה', כי לא ידע את **הסוד** שעקב חטאיהם ופשעיהם שינה ה' את העתיד וגזר עליהם חרבן. וסוד זה גלה לעבדו נביא האמת ירמיהו שעמד והתריע על כך, ונביא השקר היה משוכנע שירמיהו משקר ומפחיד את העם בחנם כדי להשיבם בתשובה, ושהמטרה של התשובה מקדשת את האמצעי של השקר, ח"ו. ואלו הוא ש"רואה ויודע" את העתיד הורוד, לא מוכן לנצל מידע מוטעה והפחדת שוא של ירמיהו לשם החזרה בתשובה, כי הוא דוגל ביושר ו"כנות", והיה נביא שקר זה משוכנע שהוא דובר האמת, ושהשקר אצל נביא ה'.

צדקיהו מלך יהודה ושריו, לא היו עסקנים מפלגתיים שנבחרו ע"י קולות של ארחי פרחי בקלפיות, אלא היו אנשים הראויים לתפקידם בהתאם לכשרון מעשיהם, לא מתוך נוחיות וטיפשות נטו להאמין לנביא השקר נגד נביא האמת, אלא מתוך הכרה שגדול כחו בראיית הנסתר, ויודע מה הוא שח. ו"לא האמינו מלכי ארץ כל יושבי תבל כי יבא צר ואויב בשערי ירושלים"[2], לא בגלל חוסן חומותיה וכח צבאה, כי חומות בצורות ממנה וצבא אדיר ממנה נכבשו, אלא בגלל ש"רואי הנסתרות" שבקרבם חרטומיהם ואשפיהם ראו את העתיד הזוהר הנמצא במנהרת הזמן שוכן על ירושלים ופחדו להכשל במלחמתם. וגם נבוכדנצר מלך בבל לא רצה מסיבה זו לעלות על ירושלים למלחמה והוצרכו משמים לשכנעו לקום למלחמה נגד תחזיות העתיד שידע[3], כי ידיעת הנסתר והתחושה העל חושית נמצאת אצל רבים מאומות העולם, ומושגת או בצורה טבעית ע"י שעת מזל הלידה, או בצורה נלמדת ע"י תרגילים הגורמים להתנתקות הנפש מהגוף זמנית לצורך הראיה. כי כל נפש רואה ויודעת את העבר ההווה והעתיד שמסוף העולם ועד סופו ללא כל מגבלה. והמגבלה היחידה לזאת הוא הגוף והמח המהווים מסך חוצץ לנפש להגבילה בתוך חומר וראיית העין הגשמית בלבד. וכל דרך הגורמת ליציאת חלק מהנפש זמנית מהגוף, מביאה את הנפש לראיית המרחב. ומכאן ראיית חלומות שהתגשמו לאחר מכן, והטלפתיה, היפנוזה כדו'.

לא רק את הנעשה וייעשה בעולם גשמי זה רואה הנפש בהתפשטותה מהגוף, אלא לפי דרגתה, צופה היא ורואה את הנעשה בעולמות הרוחניים, ובעוד שאומות העולם רואים את הנעשה בחלל ובעולמות התחתיים שוכני השאול כשדים וחצונים שאף מתקשרים אתם כמדריכים רוחניים ה' ישמרנו. נפש היהודי שהיא חלק אלוה ממעל, אם טהורה וזכה היא והולכת בדרך התורה והטהרה, יכולה לצפות בעולמות מעלה, בראיית השכינה ומלאכי השרת וזיו כבוד הדר הבורא. וזה מה שנקרא "מרכבה", ו"פרדס", שאליו נכנסו ר' ישמעאל ורבותיו, ור' עקיבא וחבריו[4].

2. איכה ד', יב. 3. סנהדרין צ"ו: 4. ספר היכלות ומס' חגיגה י"ד:

למעשה, זו תכלית בריאת האדם בגוף חמרי, שעמו יוכל להתנסות ולהזדכך, ובהתאם להשגתו יצא ויצפה בעולמות מעלה. אך היות ולאחר חטא "עץ הדעת" אי אפשר להגיע להשגה זו בצורה מושלמת על ידי התנתקות מהגוף, כי ההתנתקות אינה מושלמת כי אז האדם ימות, וחבל רוחני מחבר בין הטבור הגשמי לטבור הנפש האתרית, לכן הובטח לאדם המות שבו יזכה להגיע לאור החיים הנצחיים מבלי הגבלת הגוף, בהתאם לרמתו אליה הגיע בהיותו שוכן גוף. אמנם בהתנתקותה מהגוף ע"י המות מפסידה הנפש את ההתקדמות שלה הבאה ע"י נסיונות ותחושות חמריות (ולכן לא רצו גדולי ישראל למות, כדי שיוכלו להתקדם יותר ברמתם בהיותם שוכני גוף), אבל לעתיד כשיתוקן חטא עץ הדעת יחיו המתים וישתמש האדם בשני העולמות כאחד, יאכל וישתה להעלות את כחות הנפש ע"י התחברות עם כחות הנפש הנמצאים במאכל, ויחיה חיי גוף שיקדמוהו לרמות גבוהות, ובכל עת שירצה יוכל להתפשט מהגוף ולהנות ממערכת עולמות הרוח בהתאם לרמה אליה הגיע, וזה הבנת הכתוב "ויחזו את האלהים, ויאכלו וישתו"[5]. דהיינו כיון שראו מראות אלהים, אכלו ושתו להגיע לרמות גבוהות יותר. ואפשר לפרשו שראו את המראות הנפלאים כיון שאכלו ושתו לא כתאבי אוכל וזוללים, אלא לשם הנפש שבמאכל בו נתקשרו ועלו לרמת ראיה זו.

חז"ל אמרו[6] שגן עדן גדול פי שישים מהעוה"ז, ועדן גדול פי שישים מהגן. וגן עדן הוא בעולם הזה והנהרות היוצאים ממנו מוכרים לנו. החדקל, הפרת, ה"נילוס" והנלוס הכחול. ובתלמוד[7] מסופר על אלכסנדר מוקדון שהגיע עד שערי גן עדן. ועל ר' יהושע בן לוי שהגיע עד חומותיו[8]. וביאור הענין הוא כי העוה"ז הוא מעט מאוד חומר והרבה מאוד נפח, וכנגד העוה"ז יש בתוכנו עולם נוסף רוחני, שהוא המשקל הנגדי של העוה"ז, ובו גן עדן (התחתון) המוזכר בתורה וממנו יוצאים הנהרות שבמקומות הידועים הופכים הם מרוחני לגשמי, ואדם הראשון לפני החטא יכל לעבור ממצב אחד למשנהו, ולאחד את שניהם בהרמוניה נפלאה המביאה להכרת הבורא ועולמות הנצח בשלמות. ועקב החטא גורש מגן עדן ונשאר בחלק זה בלבד.

נפשות מתים, ושדים ורוחות מסתובבים בהמוניהם בינינו, ואינם נראים כי הם בצד השני של החומר, וכשאלישע פקח את עיני הנער כדי שיראה את הנמצא מעבר לחומר, ראה כי רבים שלנו משלהם[9].

יש כחות רוחניים טהורים כמלאכים (שרוחניותם מעבר לסגול) ואותם קשה להשיג, וטמאים כשדים (שרוחניותם מתחת לאדום) שאליהם קל לרדת ולהתקשר ולקבל מהם

5. שמות כ"ד, יא. 6. פסחים צ"ד. 7. מס' תמיד ל"ב: 8. כתובות ע"ז: 9 . מלכים ב', ו' י"ז. דרך אגב, לאחר מלחמת "ששת הימים" ספרו החיילים המצרים השבויים כי נכנעו ללא קרב כי ראו כחות צבא גדולים, המורכבים מזקנים לובשי לבנים שהפחידום וגרמו לכניעתם. והמספרים זאת לא ידעו אלו מאלו ובכ"ז ספרו אותו דבר.

הדרכה ועזרה, אך הנפש העושה זאת נופלת ומתחברת עמהם, ולאחר יציאתה מהגוף במותה, לא תזכה לאור באור החיים הרוחניים הטהורים אליהם יכלה להגיע לו היו מעשיה נכונים ומותאמים, ותשאר לנצח שבויה בין יושבי השאול שעזרו לה בהיותה בתוך הגוף. ואז כשהיא מכירה את האמת ואת ההבדל שבין הכח הרוחני הטהור והארותיו, לבין מקומה ומעמדה, ומחשכיה, מתייסרת היא לאין קץ.

בין נביאי השקר היו גם כאלה שלא היתה להם אפילו תחושה על חושית לראות את העתיד, וכל ידיעתם היתה מכחות בזויים אלה של רוחות ושדים שנקראו בפיהם "מדריכים רוחניים" ו"ישויות מעולמות אחרים". שהטעום לראות ולדעת את אשר חשבו ואמרו כביכול בשם ה', בחשבם ש"מדריכים" אלה מלאכים הם מכחות הטוהר, ולא ידעו שמעשיהם שלא היו מושלמים ונכונים, הורידום אל כחות האופל, ועד היום הדבר קיים ללא שנוי, ותחת שם של "מרפאים רוחניים", ו"מקובלים" למיניהם. יש גם כאלה שעוסקים עם כחות האופל האלה , ומטמאים את נפש השואל בהם והנעזר על ידם וגורמים לו שלאחר מותו לא יוכל לאור באור החיים. (אלא א"כ ישוב בו מדרכו לפני מותו ויבטל את כל קשריו, והעזרה שקבל מצדם).

התורה והמצוות לא נתנו עבור הגוף ובריאותו, אלא עבור הנפש והדרגות שמעליה רוח, ונשמה, והחוטא בהם לא בהכרח שיחלה בגופו, ואפילו לא במחו (מה שנקרא מחלת "נפש") אבל "נפשו" הרוחנית נפגמת עקב חטאיו ובהתנתקה מהגוף ע"י המות, תהיה חשופה לפגמים אלו ותסבול מהם. אמנם עתה בעודנו בגופו אין הוא מודע לזאת כי אחרת תסתלק ממנו הבחירה, ולכן לעמוד בפתוי ולא לשכב עם חולת "איידס", יותר קל מאשר להתנסות ולא לשכב עם אשה בריאה שלאחר המחזור החדשי שלה או כל טיפת דם אחר שיצא מרחמה, טרם טבלה במקוה כדין והיא הנקראת בתורה "נדה", למרות שמעשה ההזדווגות כשהיא "נדה" גורמת לכריתת הנפש לשניהם, כי סבל ה"כרת" לא מיידי ולא מוחשי אל הנפש בהיותה שוכנת גוף, והמודעות למה שיקרה עמה לאחר יציאת הנפש מהגוף, חסרה.

התורה שצוותה אותנו להשמר מהחטאים והעוונות, רצתה שנלמד את תורת הנפש ונבין שהם "רעל" לנפש. וכשם שאדם פוחד מאכילת הרעל בידעו שה"מות" אינו עונש על אכילתו אלא הרעל הוא מציאות מסוכנת, כך רצתה שנבין שהחטא עצמו מזיק וגורם לסבל הנפש ולא כעונש אלא כמציאות. וכנגד זה גם קיום מעשי המצוות לא מחייב בהכרח חיים גשמיים מאושרים ובריאים שגורלם ניתן בראש השנה בהתאם לחשובי מעלה הכוללים את מעשי האדם בכל הגלגולים כולם.

כשהמצוות מוסברות לאדם על פי ידיעת הנפש ועניינה, הכל קל ומובן. וכשם שהאדם פוחד מעצם אכילת מאכל מורעל, ולא מהעונש שנגזר על פי השלטון למי שיאכלנו, כך גם הפחד מעצם העבירה ונזקה הרוחני, גדול מהעונש שעתיד לקבל העובר עליה. והאמת שאין זה עונש אלא תהליך ניקוי לעבירה שהכתימה את

הנפש. וכשמקטנות מסבירים לילד שזה אסור בגלל שהוא טמא ומזיק לנפש, כשיגדל ויבין מה זו "נפש", הכל יהיה ברור לו למפרע.

אמרו חז"ל[10] "שתינוק בבטן אמו "נר" דלוק על ראשו, ורואה מסוף העולם ועד סופו". ונר הכוונה לנשמה ורוח של הנפש (ר"ת נר), שאינם בתוכו כי הוא בבחינת "עיבור", ורק נפש דנפש בתוכו. ורוח דנפש נקרא "יניקה" ונכנסת בזמן הלידה. ונשמה דנפש נקרא "מוחין" ומתחילה להכנס בהיותו בגיל שנתיים. ומשתלמת להכנס בהיותו בן י"ג שנים לבן וי"ב לבת. אמנם בהיותם מעל ראשו ולא בתוכו, מושלמים הם ברוחניותם מבלי התלבשם בגוף. ורואה הוא דרכם מסוף העולם ועד סופו, ומקרינים לו ידע של כל התורה והעולם, כי המח **טרם** מפריע לקליטתם. וכן כשאמרו שהרקיע הנקרא וילון נכנס שחרית ויוצא ערבית[11], נראה שהוא כדוגמת ה"ממברנה" המעבירה קולות ודברים מתדר של כדור הארץ לרקיעים הרוחניים למעלה ולהיפך, ודרכה נהפכים צלילי העוה"ז לצלילי העוה"ב, ולהיפך. ולכן תפילה חייבת להיות בפה ולא במחשבה, כדי שדרך גלי האויר תגיע אל הוילון ותכה בו ותיהפך רוחנית. ומכאן כל הלכות תקיעת שופר בכמה נשימות ובסדר התקיעה, השברים והתרועה, כדי שהרטיטה של הקול תפגע בוילון בצורה נכונה לעורר כח רוחני למעלה. ואת זה למדו פעם כולם. וכשם שלפני כמה שנים, מושג החיידק לא היה ידוע, למרות קיומו שעשה שמות. והיום כל אחד מחטא ידיו ומאכלו כדי שלא יפגע על ידו, אעפ"י שאי אפשר לראותו אלא ע"י כלים מיוחדים במעבדה, כן גם ענין השדים ושאר כחות רוחניים הקיימים באויר, ורבותינו מתוך ידיעה על קיומם צוו אותנו על הלכות נטילת ידים, גילוי וכדו', וטרם קם איזה פסטר שיגלם, אבל הם עוד יתגלו ויראו ע"י כלים מיוחדים שמח האדם ימציאם ברצון הבורא. וכשם שהומצאה המצלמה הקריליאנית שמצלמת את האורה, כך תמצא מצלמה הקולטת שדים ורוחות.

כל מצוות תורתינו הן עבור הנפש שאינה נראית, ולכן אשה נדה שרחצה באמבטיות חמות ומבושמות עדיין טמאה היא עד שתטבול במקוה כשר כדין. וכל אדם, טמא הוא בקומו משנתו למרות שידיו נקיות פיסית, ואין הטומאה מסתלקת ברחיצה רגילה ואפילו שתכלול את מיטב הסבונים והבשמים, עד שיטול האדם את ידיו במים רגילים עם כלי שש פעמים לסירוגין.

ב"צלם אלהים" בו נברא האדם יש מקום למערכת אכילה ועיכול, ולכן העיקר אינו "עולם הבא" השייכת לנפש, הרוח והנשמה בלבד, אלא תחיית המתים בו נשוב לחיות עם כל כחות הנר"ן בצירוף מערכת שכזו.

כשאדם מאבד את חשקו ללמוד תורה, או לקיים מצוות, יתכן שהסיבה היא שאכל

10. נדה ל': 11. חגיגה י"ב:

מאכל איסור או נטמא באחת מן הטומאות, ורוח הטומאה השורה על המאכל או עליו, משפיעה על נפשו והוא משתנה מבלי להבין מה קורה אתו, והוא אשם בכך שנתן פתח לטומאה להדבק בו.

הנפש חשה את תחושות הגוף, גם לאחר הפרדה ממנו, וכמו בחלום שהאדם שמח ופוחד אוכל ורעב וכדו׳. והנפש המתרגלת לתאוות הגוף, מגיבה בהתאם גם אחרי הפרדה ממנו, וכמו אביו של כידור שלאחר מותו בא בחלום לבנו כדי שיגנוב את כספו של ר״מ[12] . כי הנפש קשורה לגוף ולעוה״ז גם אחרי המות ומכאן כל דיני ומנהגי אבלות, וכל זה היה מועבר פעם יחד עם ההלכה.

האויר שמסביבנו ניתן להגשימו ולהפכו למים בתא ההקפאה. ותופס הוא מקום ומשקל למרות שכמעט ואינינו חשים בו, כן כל הכחות הרוחניים נמצאים סביבנו למרות שאיננו חשים במציאותם, ויש בהם כחות חיוביים, ושליליים. ומכאן כל הלכות טומאה וטהרה, איסור והיתר. וכשם שאדם שנפגע מקרינה רדיו אקטיבית לא מרגיש בפגיעה לא רטיבות, לא חום, לא קור, לא זרם וכדו׳, אבל המערכת החיסונית שלו נהרסת למות רח״ל. כך גם בדברים הרוחניים הפוגעים בנפש ״ככרת״, ״מיתה בידי שמים״ וכדו׳, נפגעת הנפש מבלי שנרגיש בפגיעה, ותרופתה היא התשובה, המשיבה את הנפש לקדמותה.

ארבעת הכתות שאינם מקבלים פני שכינה, הם שקרנים, חנפנים, ליצנים ומספרי לשון הרע, והם גרועים מרוצח שמת בלי תשובה, שלאחר סבל גדול וענשים קשים ומשונים עוד יזכה לראות פני שכינה, ואילו ארבעת הכתות כל אחד מהם שמת בלי תשובה, גם לאחר כל הייסורים והענשים לזככו לא יוכל לאור באור החיים עד שישוב בגלגול, ובסבל נורא, ויתנסה בחטאים אלו ויעמוד בהם ואז יתוקן. ואין הבדל בשמים בין שקרים לבנים לשקרים רגילים, כל שקר זה שמוש בכח השלילי ותוצאותיו נזק. הנפש לא יכולה למות והסבל אינו עונש אלא תוצאה מפגם החטא.

סוגי עונשי ה״כרת״ שונים, ואינו דומה ״כרת״ של האוכל ביום כפור, לאוכל חלב או דם או בועל נדה וכדו׳. ויש ״כרת״ הכורת את כח הראיה הרוחנית, ובעוה״ב יהיה כעוור שאינו רואה את הטוב הצפון, ואחר בשמיעה וכדו׳.

הישן נדבק באחד מששים מהמוות, ואם לא ישן לילה אחד וילמד בו תורה נדבק בחיים שכנגדם, ואז מתכפר לו ״כרת״ אחד על כל לילה. והחיים מקורם מ״כתר״ עליון והפגם הפכם ל״כרת״, וכשמתקן חוזר להיות ״כתר״.

החטא הראשון התחיל בעיניים וכמ״ש ״**ותרא** האשה״ ותקון כרת הוא ע״י שמנדד שינה מעיניו ומחו הוגה בתורה והוא סוד העיניים. ואמר דוד ״והרע **בעיניך** עשיתי״

12. יומא פ״ג:

ולא אמר והרע לפניך עשיתי, "כי עיני ה' המה משוטטות בכל הארץ" ואפשר שכוונתו, שפוגם ח"ו בסוד העין. ויש חטאים הגורמים לעוני ותקונם ע"י נטילת ידים. ולכן עני ר"ת על נטילת ידים. והנוטל ידיו בשפע מים זוכה לעושר, כי הוא מושך על עצמו טהרה מהעין, כי גם המעיין המביא שפע המים נקרא "עין". גם ברכות ה"ראיה" הם תקון לפגם העין, בפרט ברכת שהחיינו של **הרואה** פרי חדש. ולכן יוסף ששמר על עיניו ולא הביט באשת אדוניו, ולא בבנות מצרים בהיותו צעיר ובודד זכה למלכות שהוא מקור השפע. כי שמירת העיניים הוא בחי' תקון כרת והפיכתו לכתר מלכות.

מטרת הנפש להתלבש בגוף ולבא באופן זמני לעוה"ז כדי להיות במסגרת הבחירה בין טוב לרע. כיישות מחוברת לגוף הדורש צרכים גשמיים. ובשביל קיום הבחירה גם צד הטומאה מראה עצמה עושה אותות ומופתים.

היות והאדם נברא ב"צלם אלהים", הופך הוא לכלי הראוי לקבל את השפע העליון ולזכות לרוח הקודש ונבואה, אבל החטא פוגם בכלי ומונע ממנו את אפשרות הקיבול.

אופי בני האדם טבוע בהם מעת הוולדם ושונה היא בהתאם לקרינת הכוכבים בשעת הלידה, ואופי סביבת מגוריהם. ואין הקמצן צריך לשנות אופיו להיות פזרן, ולא הפזרן להיות קמצן וכדו', אלא לנווט את האופי היכן להשתמש בו והיכן להתגבר עליו.

מי שנולד עם נטיה להומוסכסואליזם חייב להשמר באיסור זה ככל אדם אחר, וטבעו בא לו מחטאו בחטא זה בגלגולו הקודם, ואדרבה תקונו ע"י שהפעם ילחם בטבע זה עד חרמה, כי האדם נמשך לחטאים שחטא בגלגוליו הקודמים.

אעפ"י שישראל עמדו בהר סיני ושמעו קול אלהים, עשו באותו מקום עגל, כי הבחירה לא נסתלקה מהם. ומעמד הר סיני הגביר את כח יצרם כי "כל הגדול מחברו יצרו גדול ממנו". ונתגבר היצר והחטיאם.

התורה ניתנה ב-ו' סיון שהוא בספירת "יסוד", כי הוא עיקר גדול בתורה ובעולם. וגם ר"ה הוא ביום השישי לבריאת העולם מאותה סיבה, וזה היסוד לשלום בית. כשאדם פוגם ב"יסוד" שהוא ברית קודש, מסתלק מעליו צלם אלהים ונחשף לפגעי הזמן. בדרך כלל הפגם מפריע לאדם בבריאות, פרנסה וכדו', ואם לא מפריע לו, זה חמור, כי זה סימן שהוא נכנס לבחינת "כרת" גמורה עד שאין קשר בין הרוחניות הפגומה שלו לבין עניניו בעוה"ז.

אות ו' הוא אות חיים ונמצא במלת מות לומר שהמות אינו מוחלט אלא מעבר מצורת חיים אחת לצורה אחרת, והקליפה נקראת מות, ויש בה נצוץ חי מהקדושה המחיה אותה בסוד "ואתה מחיה את כולם".

כשאמרו רבותינו שבכל יום יוצאת בת קול מהר סיני או שקולו של אדם בעת מותו הולכת מסוף העולם ועד סופו וכדו׳, הם דברים כהוויתם, אלא שאין הקול בתדר שמיעתנו ולכן איננו שומעים אותו. וכן כל מה שאמרו לגבי ראיה.

הנשמה כלולה משני נרות, נר תחתון הכלול מנפש – רוח. ונר עליון הכלול מנשמה – רוח. ולכן עיקר מצוות נר שבת הוא נר אחד, הוא הנר העליון. ומנהג כל ישראל שלא לפחות משני נרות, כנגד שתי בחינות הנרות, וכ״כ חשובה מצוה זו עד שאמרו חז״ל שיש להעדיף קניית נר שבת על יין לקידוש, כשאין לו מספיק לשניהם, ושהנר גורם לשלום בית. ואין הכוונה שאור נר קטן זה בלבד ישרה את השלום בבית, אלא מושג הנשואים בחופה וקדושין גורם לקשר נפשי בין בני הזוג, והקדושין מדליקים את הנר התחתון, ומשלבת את נפשם. והחופה מדליקה את הנר העליון ומזווגת את נשמתם לאחד, ונר השבת גורם שגם נפש רוח ונשמה יתרה המגיעה ושורה על כל אחד מבני הזוג עקב השבת, שתשלב יחד בינו ובינה, והוא הנקרא ״שלום בית״.

לנפש גוי מספיק לה קיום ז׳ מצוות בני נח כי היא באה ממקור שונה ואינה נחצבת ממקום נשמות ישראל. וכשיהודי בא בגלגול גוי, הוא בא בלבוש הנפש של גוי, ולכן דינו כגוי לכל דבר עד שיתגייר כדין.

רבים הם בני האדם שחולמים חלום שאח״כ מתגשם והופך למציאות, או שחשים בדברים העתידים להיות מבלי שהשכל יביאם לכך, דבר המוכיח שהאדם אינו חתיכת בשר ודם שהתפתחה ע״י מוטאציה, אלא תוצאה של נפש רוחנית הפועלת בתוך הגוף, ובזה אין הבדל בין ישראל לעמים כי גם בגופם שוכנת נפש רוחנית, בהיותם בני האדם יציר כפיו של הבורא. וההבדל בין ישראל לעמים הוא בקשר של עם ישראל לבורא בגדר ״עם **סגולה**״ המסוגל להעפיל ולהרקיע שחקים ברמת רוחניותו ולשנות ולהשפיע על הבריאה כולה.

מלאך, ונפש האדם כשהם רוחניים יכולים להיות בעלי נפח גדול מאוד או קטן מאוד בהתאם לרצונם, וכשהם מתגשמים מתעצבים הם בהתאם למדות הגוף.

מאגיה

יש שני כחות ברואי אלהים. האחד בנוי על דרך החיוב, והשני על דרך השלילה. וכמ״ש ״יוצר אור ובורא חשך, עושה שלום ובורא רע״[1]. המלאכים והעולמות העליונים הרוחניים הם מהצד החיובי, והשדים מהצד השלילי הנקרא גם בשם ״הצד האחר״ובארמית ״סטרא אחרא״.

האדם המתקשר בצד האחר כדי לקבל מהם עזרה, נראה לו שקבל דברים חיוביים

1. ישעיה מ״ה, ז.

ככסף, כבוד, אהבה וכדו׳. אבל המחיר שהוא משלם עבור כל זה הוא התדבקותו אליהם, ולאחר מותו אינו מגיע למחיצתו לעולם והופך להיות כאחד מהם. והנקשר בצד החיובי ומשתמש בהם לצרכים גשמיים, אם זה למטרות ממון, כבוד וכדו׳, הם נוקמים ממנו נקמות על שהטריחם, ואם למטרת בריאות לימודים ושלום, אם הגון הוא מניחים לו, ואם לאו, נפרעים ממנו. והאדם ההגון במעשיו וטהור במחשבתו ובדבקותו באלהות המשתמש בשמות הקודש ובהשפעתם דרך הספירות הנאצלות ממקור הכל שהוא האלהות עצמה, ללא אמצעים של מלאכים, נקשר הוא לרבון העולם ומתעלה, ועליו נאמר ״אשגבהו כי ידע שמי יקראני ואענהו״[2].

כחות הרע אעפ״י שנראים כעוזרים לשעתם במה שנתבקשו, בסופו של דבר עזרתם הופכת למפח נפש וגורמת לצרות צרורות. ולכן הם עוזרים מיד ולכל אחד, כי לא אכפת להם תכלית הענין אלא המצב הרגעי. והשכר שניתן להם תמורת עזרתם, הוא חלקים מכחות הנפש של המקבל. וככל שהמסייע נמנע מלקבל שכר גשמי על מעשיו, כך יותר כחות נפש נופלים בידי כחות הרע, אבל גם אם ישלם סכום עתק למסייע, נופלים חלקים מכחות נפשו בידי כחות הרע שלבסוף גובים ממנו את חלקם משכרו על מעשיו לפי חלקי נפשו שבידיהם, והוא נכלל בגדר עבודה זרה. ולכן בכל פניה אליהם מוכר אדם את נפשו לשטן, והשאלה היא רק בכמה אחוזים. וכנגד זה השמוש בצד החיובי של מלאכים ושמות הקודש ע״י האדם הראוי לכך, העזרה הנתנת דרכם היא קבועה, ולכן לא תמיד היא נתנת מיד, ולא לכל אחד אלא לראוי לה. וכשמילוי הבקשה יכולה להזיק לשואל בבחינה כל שהיא, נמנעים הם מלעשותה כדי שלא תצא תקלה מתחת ידם.כחות הצד השלילי נקראים בשם ״רוחות ושדים״. **רוחות,** כיון שאין להם גוף גשמי אלא את הרוח המניע את הגוף. אמנם יש בידם להתגשם חלקית ולהראות למראית עין כגוף גשמי בדמות חיה, עוף, או אדם, אבל זאת רק לשעה קצרה ולענין מסויים בלבד. **ושדים** נקראים הם להורות על חסרונם, כי העולם נברא ע״י הבורא ב״ה בשם הקודש **״שדי״** וכמ״ש ״אני אל שדי״. ואמרו חז״ל ששם זה מורה על נתינת תחומים בעולם לכל צורה וחומר, ופירשוהו מלשון ״שאמר לעולמו די״, ותחומים אלו גורמים לשלמות העולם, ולהתלכדות בין כל חלקיו. אמנם ״שד״ הוא חלק משם ״שדי״ כאשר אות הי׳ המסמלת את הכח האלהי הנודע מהעולמות הרוחניים הנקראים בשם ״עולם הבא״ וגורמים לשלמות בעוה״ז[3], חסר. והנה החסרון הוא באות האחרונה של שם הקודש ״שדי״, אך ההתחלה שוה בשניהם, כי ההשפעות הנתנות ע״י השדים בשעת נתינתם לא נראה הבדל ביניהם לבין קבלתם מהצד החיובי, וכביכול שניהם שווים, אבל בסופו של דבר כשההשפעה היא מצד הקדושה, התוצאה חיובית כיון שמקבלת היא מאות הי׳ של ״שדי״, ואלו בטומאה התוצאה הסופית תהיה שלילית, כי חסר

2. תהילים צ״א, טו. 3. בראשית ב׳, ד. וברש״י שם.

אות הי׳. ומשה ובלעם למרות שנקראו נביאים לא שאבו מאותו מקור, והבדלי התוצאות נראו רק במאוחר, כי משה שמקורו היה מהקדושה, הניסים שנעשו על ידו הועילו, ואלו בלעם שפעל בכח נחוש וכשוף בסופו של דבר לא עזר לשולחיו ונהרג עמהם[4]. וכשמשה הכה בסלע ויצאו ממנו מים, היו אלה מים שנבראו במקום, ואם היה בלעם מכה בסלע, היה יכול להראות כמוציא מים ע״י הבאתם ממקום אחר ע״י השדים. ולכן במכת הכינים שלא יכלו השדים לקבץ כינים ממקום אחר הודו החרטומים בכח ה׳ ומשה נביאו, ואמרו ״אצבע אלהים היא״[5]. והיות ולמראית עין שני הכחות עושים כביכול אותה פעולה, מתקיימת הבחירה בעולם באיזו מהן לבחור, ולצורך זה ניתן לצד השלילי הכח להראות כעושה ועוזר.

גילוי העתידות ע״י השדים שדי שמן ושדי ביצים ושדי בוהן וכדו׳ לפעמים מכזבין כמבואר בגמ׳[6]. ויש שדי כוס שנעשה בשמות הקודש, ויש בשמות טומאה, ובשניהם מעלים את השדים בכוס שיגידו העתידות והנסתרות, ופעמים שאומרים אמת ופעמים שמכזבין. וכן יש שדים הנראים לילד בן ט׳ שנים בבוהן ובצפורן ובכף היד ועונים לכל שאלותיהם, ויש בודקים ומבטלים עין הרע ע״י שבירת הביצה על חודה, בהזכרת שם האדם שממנו באה העין הרע, וכל זה בא מכח השדים רח״ל. וכן יש המדליקים להם שמן לקבל השפעתם וכולם בגדר ״**לטיהם ולהטיהם**״. המוזכרים אצל חרטומי מצרים. ״**והמשתמש בהם נדבק בטומאה, ומאבד עולם הבא**״. ואמת ושקר משמשין בהם בערבוביא. משא״כ בשכינה שאינה ממהרת לעזור ולהשיב לאדם בגלל חטאיו. אבל כשעונה, את האמת תאמר, וכשעוזרת עזרתה עזרת אמת לנצח, ולא כעזרת הקליפות שממהרים לעזור בשעתו ואח״כ נוקמים מהאדם בריבית דריבית ה׳ ישמרנו.

האדם מתקשר בנפשו לדברים שעמם הוא בא במגע או בשיחה. ואפילו לחפצים, וכ״ש לכחות רוחניים, ואם הם כחות שליליים הופך הוא להיות שלילי, ואם הם חיוביים, אבל הוא אינו טהור מספיק כדי להשתמש בהם, ניזוק ומזיק לאחרים.
יש נפשות הקרובים יותר לרוחניות וקולטים דברים מצד עצמם, ללא קשר לכחות אלו. והנפש בלבד היא הפועלת, וככל שנמנע האדם מלהקשר אל הגוף ותאוותיו, כן נפשו תעורר בו להכיר ולחוש בדברים הרוחניים, בהתאם למקומה ומעמדה.

מעמד האשה ביהדות

ההבדלים שבין הגבר לאשה ביהדות מקיפים את הנושאים: **חינוך, אישות ומשפט.**
בחינוך, אסור לאדם ללמד את בתו את מקצועות התורה מלבד התנ״ך ודיני המצוות. וגם **המצוות המעשיות** מוגבלות אצל האשה למצוות לא תעשה, ומצוות

4. במדבר ל״א, ח 5. שמות ח׳, טו וברש״י שם. 6. סנהדרין ק״א.

עשה שנוהגות בקביעות, אבל מצוות עשה שהזמן גרמן, ברובן, כציצית, תפילין, סוכה, לולב וכדו׳, נשים פטורות מלקיימן. בתחום **האישות** יש לציין את הקדושין, הכתובה, גט, חליצה ויבום. ובצד **המשפטי** את פסול האשה לעדות, ומנוי צבורי, והירושה. במסגרת זו אעמוד על הדברים בצורה כללית, והם ילמדו על הפרט.

בענין **לימוד תורה לנשים,** לא נאסר על האשה ללמוד כל למוד שהוא במקצועות היהדות, והאסור הוא על האב ללמד את בתו תורה, כיון שרוב הבנות אין דעתן מכוונת ללמוד למודי קודש, מה גם שאין להם סכויים להשתמש בזה בבגרותן כרבניות וכדו׳ וכמו שיתבאר. ועדיף שתלמדנה דברים הקרובים ללבן, ולכן צוו חכמים שלא ילמד האב את בתו תורה שבעל פה שהוא למוד תפל עבורה וללא תכלית, אבל אם היא מצדה מעונינת ולומדת זאת מרצונה הטוב, לא רק שמקבלת שכר על כך, אלא שבידה אף להגיע לדרגת הנבואה, כדבורה הנביאה, ואסתר, ואביגיל וחולדה. ולא עוד אלא שאם גדלה במעלתה על חכמי דורה הרשות בידה להשתרר על הצבור בכל מינוי ולשפוט ולדון וללמד ולהורות. כדוגמת דבורה הנביאה ששפטה את ישראל[1], וכברוריה אשת ר״מ שהיתה לומדת ומלמדת את גדולי התנאים[2]. וזה לשון ההלכה, ״אשה שלמדה תורה יש לה שכר, ואעפ״כ צוו חז״ל שלא ילמד אדם את בתו תורה, מפני שרוב הנשים אין דעתן מכוונת להתלמד, ומוציאות דברי תורה לדברי הבאי״[3].

התורה פטרה אותן **מרוב מצוות עשה שהזמן גורם להן,** כדי שתוכלנה לעמוד בנטל צרכי הבית והטפול בילדיהן שבאופן טבעי מוטלים דברים אלה עליהן, ושלא תכנסנה ללחץ עקב חיובן במצוות כציצית תפילין וכדו׳ מה גם שדבר זה יכול לגרום למריבה בין בני הזוג, כאשר ירצה הבעל את עזרתה בצרכי הבית, היא תאמר לו המתן, טרם הנחתי תפילין, וטרם נטלתי לולב וכדו׳. ועל כן תורתינו הקדושה שדרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום פטרה אותן מכך, אבל ברור שהדבר לא נאסר עליה וכל המקיימת אותן מקבלת שכר על עשייתן.

בתחום האישות, אין האשה מתקדשת רק לרצונה הגמור, וכל כפיה, לחץ או הטעיה במעשה הקדושין, מבטל אותם. אמנם, הגבר הוא המקדש המעשי, והאשה היא רק המתקדשת הפאסיבית אך גם זה הוא עקב הכתובה שבו הגבר הוא המתחייב העקרי בנושאים רבים כמזונותיה, כסותה, עונתה, רפואתה, פדיונה אם נשבית, קבורתה, ובמקרה של מותו שתהיה נזונת מנכסיו ויושבת בביתו כל זמן אלמנותה, ושבנותיו תהיינה נזונות מנכסיו עד נשואיהן, ושבניה ממנו יירשו את דמי כתובתה בנוסף לחלקם בירושה עם אחיהם, ועל הכל הוא **דמי כתובתה** שהם פיצויים שאדם מתחייב לאשתו במדה ויגרשנה או ימות.

1. שופטים ד׳ א. 2. ערובין נ״ג, פסחים ס״ב. 3. שולחן ערוך יורה דעה, סי׳ רמ״ו.

לפני אלפי שנים ואף בימינו, לא נמצא אצל אומות העולם חוק יפה כזה המחייב גבר הנושא את אשתו להתחייב לה פצוי כספי במקרה של גרושין או מות ואפילו כאשר היא אינה מכניסה לו כלום כנדוניה, יש לציין שאשה המכניסה נדוניה צריך הסכום שנכתב בכתובתה להיות גבוה מסכום נדונייתה כשיעור הפצויים המתחייבים מעיקר הכתובה. ואמנם גם האשה מתחייבת לו בכתובה ארבעה דברים והם מעשה ידיה, מציאתה, פירות נכסי מלוג שלה דהיינו הנכסים שלא נתנו לו בנדונייתא שנקראים נכסי צאן ברזל, וירושתה, אבל לא רק שאלה הם מעטים ביחס להתחייבותו ולעתים אינם בנמצא כלל, אלא שהברירה בידה לבטלם, ואם האשה עובדת ומרויחה יפה יכולה היא לומר לבעלה איני נזונת ממך, ומעשה ידי לעצמי, ואז כל רווחיה לה הם, ומזונותיה עליה. אבל אין הגבר יכול להגיד לאשתו צאי לעבוד ופרנסי את עצמך, וחייב הוא בכל מקרה במזונותיה[4]. וחיוב מציאתה נתקן משום שלום בית שלא יבא בעלה לידי מריבה באומרו נזונית היא מנכסי ולוקחת את מציאתה לעצמה. וירושתה גם יכולה היא למנוע ממנו אם תתנה על כך לפני הקידושין[5]. ולכן בו תלוי ענין מעשה הקדושין. ומכאן לגרושין, טבעי והגיוני הוא שהמקדש הדומיננטי הוא גם יהיה המגרש הדומיננטי, ולכן הבעל נותן גט והאשה רק מקבלת אותו, ואעפ״י שמעיקר הדין יכול בעל לגרש את אשתו אפי׳ בעל כרחה, כיון שהוא משלם לה את כתובתה, המנהג הקבוע בכל קהילות ישראל שאין האשה מתגרשת בעל כרחה.

בענין החליצה והיבום, למרות שצוויי התורה חוקים וגזירות הם עלינו וגם אם קטן שכלנו מלהבינם, חובתינו לקיימם. יש לתת להם טעם ולומר, שאף מצוה זו ביסודה נתנה לטובת האשה ותועלתה, שכן מדובר כאן באשה אלמנה ללא בנים שבדרך כלל קשה לה להנשא בשנית וכדי שלא תשאר ללא משענת וחום משפחתי, צוותה תורה על אח המת שישאנה ויעשה חסד עם אחיו, שוודאי טוב לו כשיודע שאלמנתו לא מוטרדת, וחיה חיים סדירים בחיק משפחתו. אמנם, יש מקרים שבהם טובת האשה או האח מונעת בעדם מלהנשא ואז באה החליצה, שבה אומר האח מפורשות שאינו חפץ בה, והיא יורקת מול פניו לזלזל בו ולהראות שלמרות סירובו, אין בה פגם ומום שבגללם אין הוא נושא אותה, ואז מותרת היא להנשא לאחר. (אלה הם טעמים לפי השכל הפשוט, ולהלן יוסבר הענין לפי סודם של דברים).

בתחום המשפטי האשה פסולה לעדות לא משום שאינה נאמנת, אדרבה בדברים יסודיים ביותר עדות אשה נאמנת וקובעת כשני עדים כשרים, לדוגמא, נאמנת המילדת שיילדה כמה ילדים ביום אחד לומר מי בן להוריו, ועל פיה נחתכים ומתאמתים דין הילדים למי שייך כל אחד מהם, ומי בן כהן ומי בן ישראל וכדו׳, וכן נאמנת עדותה לגבי אשה שמת בעלה, ודומיהם. אמנם היות והאשה כבודה

4. שולחן ערוך אבן העזר, סי׳ ס״ט. 5. שו״ע אבהע״ז שם.

עדין יותר משל גבר, לכן פסלה התורה את עדותה במשפטים כדי שלא תזולזל בהופיעה בפני בית דין למסור עדותה, כי העדות ביסודה מלווה בדרישה וחקירה צולבת ועקשנית מצד ביה"ד או מצד בעל הדין שכנגד, דבר הפוגם בכבודה[6].

דרך אגב, כשרות ופסול עדים אינו בגלל חשש שקר או אי דיוק, ואפי' משה ואהרן שיבואו להעיד יחד עדות כלשהיא עדותם פסולה, כי עדות שני קרובים המעידים יחד פסולה גם היא. סיבה נוספת לפסילת אשה לעדות, היא הסיבה שגם פוסלת אותה מלכהן בתפקיד צבורי הקשור עם גברים, כשפיטה וכדו', והיא צניעותה של אשה. שלא הרי כגבר שמטבעו גס הוא במעשיו והתנהגותו, ואפי' בחשיפת רוב גופו, טבעה של אשה הוא עדין יותר וכבודה רגיש וכל מעמד שאפשר ויביא את הבאים בקשר אתה, להטיח כנגדה דברי עלבון ולעג נאסרו עליה, ואף כל מחשבת פיגול מצד גברים אחרים הורס את כבודה העדין, ולכן חייבת היא בצניעות כפולה ומכופלת בלבושה ובהתנהגותה בין הגברים.

חכמי ישראל שירדו לסוף דעתן של נשים ורגשותיהן ושהבינו את השקול האלהי והלכותיו הבנויים על יסוד רגש זה בטאו זאת במשפט קצר ומקיף, הכולל כביכול דבר והפוכו, ואמרו "דעת נשים קלה"[7], "ובינתה של אשה גדולה משל איש"[8]. שכן הדעת הגורמת להשלטת השכל, אצל הנשים קלה וחלשה היא מכדי להתבצע, כי בעיקרן הן רגשניות, ובהתמודדות בין השכל והרגש נוטות הן אחרי הרגש. אבל מבחינת הבנת ענין ומשמעותו גדולות הן אף מן הגבר. ולא עוד אלא שבכח הבנתן ידעו הן להחזיק את לב בעליהן בגלות מצרים, והעם החזיק מעמד במאות שנות גלות בזכותן, ולכן אמרו חז"ל "בזכות נשים צדקניות נגאלו אבותינו ממצרים"[9], כי ללא עדודן העם היה נשבר ונופל ביאוש הגובל בהתאבדות, והנשים כלל לא חטאו בחטא העגל[10], בכח הבנתן העמוקה והטהורה אליה הגיעו במעמד הר סיני. ו"ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל הנביא במעשה המרכבה"[11].

רבותינו התיחסו לרגישותן של נשים בעוד הזדמנויות ואמרו "לעולם יהא אדם זהיר באונאת אשתו שמתוך שדמעתה מצויה אונאתה קרובה, ואף אם אשתך נמוכה גחון לשמוע את עצתה בעניני הבית והרכוש, ולעולם יהא אדם זהיר בכבוד אשתו שאין ברכה מצויה בתוך ביתו של אדם אלא בשביל אשתו". ורבא צוה לבני עירו, כבדו נשותיכם כדי שתזכו לעושר ואושר[12].

בנוגע לירושה, ירדה תורה לדעתו של אדם שלמרות אהבתו הגדולה לבנותיו, מעדיף הוא להוריש את רכושו לבניו ממשיכי משפחתו ולא לחתניו לוקחי בנותיו[13].

6. וכמ"ש במס' יבמות מ"ב: "אשה בושה לבא לבית דין ואמרו "אין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד". כתובות ע"ה. 7. קדושין פ. 8. נדה מ"ה: 9. סוטה י"א: 10. במדבר רבה, פרשת פנחס. 11. זוהר פ' בשלח ס"ד: וראה רש"י שמות ט"ו, ב. 12. בבא מציעא, נ"ט. 13 . בבא בתרא קמ"א.

ולבנותיו הפנויות הרי מתחייב הוא בכתובה לזונן עד יום נשואיהן, ולא עוד אלא שנוטלות הן לאחר מותו סכום מכובד מנכסיו לנשואיהן, הנקרא "עשור נכסי", שהוא עשרה אחוז מנכסי המת לכל בת, או בהתאם לדעתו ומנהגו עם בנותיו הקודמות שנשאו בחייו[14], מה גם שיכול הוא לתת להם כרצונו בצוואה, בלשון מתנה, ואפי' לצוות בעל פה אם מחלתו מסוכנת[15].

הבדלי המעמדות שבין האשה לגבר בחוקי התורה מובהרים ומוסברים ע"י הקבלה וחכמיה שגילו לנו את סוד הדברים אשר היו ידועים בזמן התנ"ך לכל ישראל למקטנם ועד גדולם, ובעלי התלמוד רמזום במשפטים קצרים כגון "בת תחילה סימן נאה לבנים"[16], "לעוה"ב צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם"[17], וכדו'. סוד זה נעוץ סופו בעיקרו בענין בריאת העולם וכפי שהובא במדרשים ואף ברש"י על התורה, שבתחילת בריאת העולם רצה הקב"ה לבוראו במדת הדין וכשראה שאין העולם יכול להתקיים, שתף עמו את מדת הרחמים ולא עוד אלא שהקדימו למדת הדין, ולכן בבריאת העולם מוזכר שם אלקים המסמל את כח הדין, ולבסוף נאמר "ביום עשות ה' אלקים ארץ ושמים", שותף שם ההוי"ה שהוא מורה על מדת הרחמים, והוקדם למדת הדין[18].

לפי הסמלים הקבליים האשה מסמלת את מדת הדין והזכר את מדת הרחמים שבמקורו הוא שני במעלה אלא שהוקדם כאמור כדי שיתקיים העולם, ולכן, "בת תחילה סימן נאה לבנים", שכן אדם זה הביא לעולם את מדת הדין תחילה כרצונו המקורי של הבורא. ולעתיד לבוא שבו יונהג העולם כפי שעלה בתחילה ברצונו יתברך, באמת צדיקים יושבים ועטרותיהם שהם נשותיהם בראשיהם[19], דהיינו, יושבות בדרגה גבוהה מהם ונראות כעל ראשיהם. ולכן נשים פטורות מלימוד תורה שבעל פה שכן תורה שבכתב הוא בבחינת רחמים ואלו תושבע"פ היא בחינת דין ואינן צריכות לו שכן הן עצמן באותה בחינה. והן מתוקנות יותר מן הזכר ולכן פטורות מרוב מצוות עשה שהזמן גרמן, שכן המצוות נתנו לתקן את עושיהם, והמתוקן אין צורך שיעשה את פעולת התקון. ולענין מערכת המשפט, כיון שהן בבחינת הדין, אין להן ליטול חלק לא בשפיטה ולא בעדות.

בנושא האישות והירושה הדבר צריך הסבר נרחב יותר והוא בסוד הנפש, וכאן מתגלית תורתינו באורה הנכון והליברלי כלפי האשה.

דע.כי כל דיני התורה חוקיה ומצוותיה בנויות לפי מערכת הנפש של האדם ולא לפי מערכת הגוף[20], וכל המייחס למצוות התורה סגולות וטעמים לרפואת הגוף וצרכיו,

ואמרו שם שלגבי העדפת מזונותיה, בחייו, מעדיף הוא לתת לה מאשר לבניו, 14. שו"ע אבן העזר סי' קי"ג. 15. שו"ע חו"מ סי' רפ"א. 16. בבא בתרא, קמ"א. 17. ברכות י"ז. 18 . רש"י בראשית א'. א. 19. עץ חיים היכל ד' שער או"א, פרק ב'. 20. ראה לעיל מאמר "היהדות כדת".

הרי הוא בכלל הכופרים בתורה. וכלשון הרמב״ם, ״הלוחש על המכה וקורא פסוק מהתורה, וכן הקורא על התינוק שלא יבעת, והמניח ספר תורה או תפילין על הקטן בשביל שיישן, לא די להם שהם בכלל מנחשים וחוברים, **אלא שהם בכלל הכופרים בתורה. שהם עושים דברי תורה רפואת הגוף, ואינן אלא רפואת נפשות, שנאמר ״ויהיו חיים לנפשך״**, אבל הבריא שקרא פסוקים ומזמור מתהילים כדי שתגן עליו זכות קריאתן, וינצל מצרות ומנזקים הרי זה מותר״[21]. כי עצם המצוות נתנו לצורך הנפש, אמנם זכות עשיית המצוה או למוד התורה יכולה היא שתגן, וזו כוונת חז״ל באומרם, ״מצוה מגינה לפי שעה ותורה מגינה לעולם״[22]. ובעוד שהגוף אינו אלא לבוש זמני לנפש, שמטרתו להביא את האדם בעוה״ז לידי בחירה, הנפש היא נצחית. ולאחר צאתה מהגוף ממשיכה היא לאור בארצות החיים, או לסבול על בחירתה המוטעית. וכענין שאמרה אביגיל לדוד, ״והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים את ה׳ אלהיך, ואת נפש אויביך יקלענה בתוך כף הקלע״[23], ומטרת התורה והמצוות להתוות קו ודרך לחיי נצח, וכמ״ש ״ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב, ואת המות ואת הרע... ובחרת בחיים״[24]. ואמר הכתוב ״ושמרת את המצוה ואת החקים ואת המשפטים אשר אנכי מצווך **היום לעשותם**״. ופירשו חז״ל, היום לעשותם, בעוה״ז. ולמחר לעולם הבא ליטול שכרם[25].

לפני שבית המקדש הראשון היה קיים, יכל אדם ליחד לעצמו אשה יהודיה פנויה הכשרה לו לנשואין, בהסכמתה המלאה, ולחיות עמה חיי אישות, לאחר שנטהרה מנדתה במקוה כדין, ללא חופה וקדושין. והיא הנקראת פילגש[26], וכל תנאי הממון היו מוסדרים בהתאם לתנאים שסוכמו ביניהם, ובניהם חוקיים וכשרים לחלוטין. ואז גם האשה יכלה לעזוב את הגבר בעת שתרצה ללא גט. ואין צורך לומר שבמקרה ונעלם בן זוגה מכל סיבה שהיא, שלא נשארה עגונה ומותרת היתה להנשא לכל יהודי שתחפוץ, ואפילו לכהן. וכל אשר היה עליה לעשות במקרה של פירוד ביניהם מכל סיבה שהיא, הוא להמתין שלשה חדשים עד שתנשא או תתיחד לאחר. ואם מת הגבר בלא בנים, לא היתה היא זקוקה לא לחליצה ולא ליבום כלל ועיקר. וכן נהגו ישראל בתחילת תקופת התנ״ך, והאשה שרצתה לחיות עם גבר בצורה זו היתה חפשיה לנפשה ושוה אליו בכל נושאי האישות[27].

21. רמב״ם מדע, הלכות עבודת כוכבים פרק י״א הלכה י״ב. ונפסק בשולחן ערוך יורה דעה, סי׳ קע״ט. ולכן יתכן שאדם יעבור על כל אסורי תורה וישאר בריא בגופו ומצליח בעסקיו, ואלו אדם השומר על כל דקדוקי התורה יהיה חולני בגופו ועני בממונו, ודבר זה קשור בנושא ״צדיק ורע לו רשע וטוב לו״, וראה בענין זה בספר ״חמדת שני״ לכותב הטורים. 22. סוטה כ״א. 23. שמואל א׳ כ״ה, כ״ט. 24 דברים ל׳, ט״ו. 25. דברים ז׳ י״א, וברש״י שם. 26. פירוש פילגש, הוא הרכב המילה הארמית פלג שתרגומו העברי חצי. והמלה העברית אשה, דהיינו פלג אשה שמובנו חצי אשה, כי אין מחויבות מושלמת, ביחסיהם כבעל ואשתו. 27. יש להבדיל בין פילגש זו, לבין

מאז בניית בית המקדש הראשון, בחינת ה"שכינה"[28] שרתה בישראל בדרגה גבוהה מאוד ונאסרו ה"במות" שהיו מוקמים בכל מקום לשם ה' להקרבת קרבנות נדבה עליהם, ולא הותר להקריב כל קרבן שהוא אלא בבית המקדש, ומכיון **שנפש האשה מקבילה בדרגתה לבחינת השכינה,** נאסרו חיי האישות בינה לבין הגבר ללא "חופה וקדושין" המרוממים את קשר הנשמות שבין בני הזוג לדרגתה הגבוהה של השכינה וכמו שיתבאר. ולא הותרה הפלגש אלא למלך בלבד כיון שלגביו עליה בדרגה הוא לשכינה בבחינת מלכה.

לאחר חרבן בית המקדש, השכינה בדרגתה הגבוהה באין מקדש לשכון בו שוכנת יותר על בנות ישראל, והקשר בין עם ישראל ל"שכינה", ובין ה"שכינה" לקב"ה נמשך ע"י חיי נשואין קדושים ומבורכים ע"י "חופה וקדושין" וטהרה, ומצריכים יתר הקפדה, ומניעה מאיסור זה[29].

כשנושא אדם אשה בחופה וקדושין, חלים עליהם חוקי האישות שבהם יש יתרון לבעל בנתינת הגט, וזיקתה אליו בעניני עגונה וחליצה ויבום, והסיבה היא, כי כשנותן אדם קדושין לאשה, נקשרת "רוחו" ב"רוחה" וחלק מ"רוחו" עובר אליה ושוכן בגופה, וכדי להפריד קשר זה הוצרכו הגט, החליצה והיבום, וכדי להבין הענין אקדימך הקדמה אחת וממנה תבין ענין קשר זה.

דע, כי "בצלם אלקים עשה את האדם"[30], ותמונת האדם התחתון על שתי צורותיו זכר ונקבה, הוא מעין השתקפות מוגשמת של העולמות הרוחניים למעלה הנקראים "צלם אלקים". והנה המח פועל בצורה מוצלבת, ומח ימין משפיע על חלק שמאל שבגוף[31], ולכן מניחים תפילין על היד השמאלית כיון שהמח הימני שולט בה. וגם הזרע שמקורו מהמח, עובר בצורה כזו. וכשהמח הימני פעיל יותר באה בת לעולם, כי צד השמאל המסמל את בחינת הנקבה גובר. וכשמח שמאל פעיל יותר, נולד בן כי צד ימין המסמל את בחינת הזכר, גבר. וזה סוד מה שאמרו חז"ל, "בת תחילה

קדשה, שהיא האשה המופקרת מגבר לגבר בכל זמן קצר, ואינה שומרת אמונים לאחד בלבד. שאעפ"י שמקיימת היא איתם יחסי אישות בטהרה כדין, הדבר תמיד היה אסור באיסור גמור ככל שאר האיסורים שבתורה ולא הותר מעולם. 28. פי' "שכינה" הוא החלק ה"אלקי" שהשכין הבורא בתוך עם ישראל החל ממעמד "הר סיני" והפכם ל"עם סגולה" (שמות י"ט, ה) וע"י בניית המשכן שרתה השכינה בישראל בדרגה גבוהה יותר וכמ"ש "ועשו לי מקדש **ושכנתי** בתוכם" (שמות כ"ה, ח) והעפילה בדרגתה בבניית המקדש הראשון וכמ"ש "אז אמר שלמה ה' אמר **לשכון** בערפל, בנה בניתי בית זבול לך מכון לשבתך עולמים". (מלכים א', ח', יב-יג). 29. תקוני זוהר תקון ו' (ראה גם זוהר פ' תזריע מ"ד:) וכן דעת רוב הפוסקים, למלכים כל תקופת הבית הראשון נשאר הדבר בהיתרו, כי דרגת מלך שנתמנה עפ"י נביא ה' מקבילה לדרגת השכינה הגבוהה. 30. בראשית ט', ו. 31. כמבואר להאר"י ז"ל, ב"שער מאמרי רשב"י", דף א'.

סימן נאה לבנים", כי מח ימין גבר. ולכן הנשים יש להן "בינה יתירה" כיון שמקורן מהימין מקום ה"חכמה". ולכן גם מקדימות הן להכנס לעול תורה ומצוות מגיל שתים עשרה שנים. ולכן הבן והבת מתחילים באות ב' שבו התחילה הבריאה **בראשית**, אבל בעוד שהבת עולה ומתעלה עד סוף האותיות ומגיעה לאות ת, ב-ת. הרי הבן שהתחיל עמה באות ב' מגיע רק עד אות נ. ולכן הבת מגיעה בלי ערלה לעולם, כיון שמתוקנת היא עד אות הת', ואילו הבן צריך למול ערלתו. ולכן משלימה היא את הגבר, כי "נר ה' נשמת אדם"[32], וצריך להיות מאתיים וחמישים אברים בכל אחד כמנין נ"ר. אך בגבר יש רק מאתיים וארבעים ושמונה, ובאשה יש מאתיים וחמישים ושניים[33].ובהזדווגותם מתחברים והופך להיות מאתיים וחמישים לכל אחד, ולכן הגבר זקוק לאשה הרבה יותר מאשר היא לגבר, כי הנ"ר שלה נמצא בה בשלמות, ואעפ"י שכל המוסיף גורע וזקוקה היא להשלים לו את השניים הנותרים שבה, אין היא נלחצת כ"כ כמו הזכר, ולכן אמרו חז"ל ש"טלטולי הגבר קשים משל אשה"[34] כי חסרון האשה מצער אותו יותר, ולכן אשה לא מצווה על נשואין ועל פריה ורביה, ורק הזכר מצווה בזאת[35]. ולכן אמרו חז"ל[36] "שדרכו של איש לחזר אחר אשה ואין דרכה של אשה לחזר אחרי איש, משל לאדם שאבדה לו אבידה, שבעל אבידה מחזר אחר אבידתו". ולכן אמרו "שכל אדם שאין לו אשה אינו אדם"[37], כיון שאין לו שלמות של נ"ר אברים הנעשים בהתקשרותו עמה.

קשר זה שבין הבעל ואשתו נעשה בעת הקדושין, ולכן האיש הוא המקדש הפעיל כי הוא הקושר את "רוחו" ב"רוחה". ואין אשה יכולה לקדש את הגבר כי היא לא נותנת לו חלק ממנה, ולכן נקראת היא "אשת איש". וכשמזדווגים שניהם לאחר החופה נותן הוא בה גם חלק מ"נפשו", ו"נשמתם" החופפת מעל לגופם, ג"כ מתחברת כאחד בקשר אמיץ[38].

חלקי נפש הגבר הנתנים באשה מתלבשים על שני האברים הנותרים הנמצאים בה, ודרכם מתקשרים הם "והיו לבשר אחד"[39] ולנפש ורוח אחד. ואם רוצים בני הזוג להפרד, רק הבעל שנתן את רוחו בתוכה יכול להוציאו חזרה, הוא נתן והוא מוציא, ולכן הוא הנותן את הגט, וכותב לה בו בפירוש שפטר אותה **לעצמה**, שהיא **מותרת** לכל אדם[40] ואינה קשורה בנפשו יותר.

32. משלי כ', כז. 33. בכורות מ"ה. 34. כתובות כ"ח. 35. ראה שו"ע אבהע"ז סי' ב'. אמנם כאשר הגבר מזכך נפשו ע"י קיום כל תרי"ג מצוות זוכה לעלות מעל לדרגת האשה ולכן מצווה הוא לברך בכל יום "ברוך שלא עשאני אשה" כי האשה שלמותה לא באה בזכות מעשיה אלא קבלתם מן המוכן, ואלו הגבר במעשיו ובבחירתו תקן עצמו, ויש ביכולתו לעלות מעלות רוחניות רמות. 36. קדושין ב'. 37.יבמות ס"ג. 38. ראה "שער הפסוקים" פ' תצא "בסוד היבום והחליצה".39. בראשית ב', כד. 40.ופירוש **מותרת**, שהשתחררה מכבלי נפשו, ואינה אסורה בהם.

כשמת האדם, יוצאים חלקי נפשו ורוחו שנתנו בה ושוכנים בבניו הזכרים שכן נפש

ורוח זכר הם. ולכן יורשים הם את אביהם. והיות והבכור מקבל שני חלקים מנפש אביו, לכן יורש הוא שני חלקים מהרכוש הקיים בפועל בשעת הפטירה. כי הרכוש לא ניתן רק בגלל שהם יוצאי חלציו, אלא בגלל נפשו השוכנת בתוכם, ונמצא שבמדת מה הוא עצמו ממשיך להנות מרכושו דרכם, וכשהאשה מתה, חלקי נפשה ורוחה עולים עמה בשלמות לארצות החיים. אבל הנפש ששרתה על שני האברים הנוספים השייכים לזכר, לא עולים עמה, אלא שוכנים בתוך בניה הזכרים, ולכן בניה הזכרים יורשים אותה ולא בנותיה[41] .

כשמת האדם ולא הניח כי אם בנות, מתחלקים חלקי נפשו ורוחו בשוה בין כל בנותיו ושורה על ראשיהן אך לא שוכנת בתוכן, ולכן יורשות הן את אביהן בשוה, ואין לבכורה יתרון על אחיותיה[42].

כשמגרש אדם את אשתו, פטרה לעצמה והתירה מכבלי נפשו, וחלקים אלו שהיו בה חוזרים אליו אך אינם מתחברים עם חלקי נפשו אלא נמצאים בפני עצמם עד שישא אחרת ויכנסו בה, עד מותו שיעברו לכל בניו, ואם מת בטרם נשא אחרת, יוצאים חלקים אלה ממנו בעת מותו, ושורים על בניו הזכרים.

כשמת אדם נשוי, ללא בנים ובנות, נפשו ורוחו נשארים בגוף אשתו ואסורה היא להנשא לאחר, אלא לאח המת, שכאשר הוא בא עליה נדבקת נפשו ורוחו בנפש ורוח המת, ועוברים אליו. ונותן הוא בה את נפשו ורוחו ככל אדם הנושא אשה. ולכן יכול הוא לייבם את אשת אחיו רק ללילה אחד, ואח"כ לפטור אותה בגט. ולכן אח המת המייבם, הוא היורש היחידי של נכסי המת שכן ירש הוא את חלקי נפשו ורוחו[43]. ואם התעברה אשה זו מאחי המת אז נפש ורוח המת נכנסים בעובר ונולדים מחדש, וזה סוד הייבום.

אם מסיבה כל שהיא לא מתייבמת אשת המת לאחיו, צריכה לחלוץ לו כדי שתוכל להנשא לאחר. וסדר החליצה הוא שאח המת נועל מנעל עור מיוחד על רגלו הימנית וצריכה האשה לחלוץ את הנעל מעל רגלו, לאחר שהוא מצהיר ואומר "לא חפצתי לקחתה", ואז יורקת היא על הרצפה **למולו,** כי המת מצפה מתי ייבם אחיו את אשתו ויוכלו נפשו ורוחו לשכון בתוכו ויבא אל המנוחה, וכשמתירה האשה את הנעל מעל רגלו מפרישה היא בין האח לבין המת ושוב אינו מחכה לייבומו. ואז בהוציאה את רוקה מפיה יוצאים נפשו ורוחו דרך פיה ופורחים בחלל אויר העולם וסובלים צער גדול עד שימצאו מקום להכנס באחד התנוקות שיוולדו לקרובי

41. והיות וחלקיה מתחלקים בין בניה הזכרים בשווה אין הבכור נוטל פי שנים בירושת אמו, כמבואר בשולחן ערוך חושן משפט סימן רע"ח סעיף א'. 42. ראה לקמן "עיונים במגילת רות".43. רמב"ם הלכות נחלות פרק ג' הלכה ז'.

משפחתם ואז ימצאו מנוחה לסבלם. אבל על כל פנים עוזבים הם את גוף האשה

ומותרת היא להנשא לזר.

גם כאשר גרש אדם את אשתו בגט כשר ויצאו נפשו ורוחו מתוכה לגמרי, הרושם שלהם בתוכה לא ימחה לעולם ואפילו תנשא לאחר, ולכן יש קשר קל בין המגרש לגרושתו ונקראת היא בשרו בלבד, ולכן אם עניה היא יש מצוה מיוחדת שיפרנסנה. ודרשו על זה חז"ל את הפסוק "ומבשרך אל תתעלם"[44] . וכן גם כאשר יצאו נפשו ורוחו של אדם במותו ונכנסו בבניו, הרושם שלהם נשאר בגוף האלמנה ופעמים שמזיק לבעלה השני, ולכן תקנו המקובלים סדר תקון לאדם הנושא אלמנה כדי שישאנה ללא נזק[45]. **אלה הם חלק קטן וכוללני מטעמי החקים והמצוות אשר צוה ה' את משה, בהר סיני.**

קונטרס "הצפורן" *

פרק א.

"ויאמר אלהים יהי מאורות ברקיע השמים להבדיל בין היום ובין הלילה והיו לאותות ולמועדים ולימים ושנים: ויעש אלהים את שני המאורות הגדולים את המאור הגדול לממשלת היום ואת המאור הקטן לממשלת הלילה, ואת הכוכבים". (**בראשית א, יד-טז**). אנו המאמינים שעולם זה מחודש ונברא ע"י רצונו יתברך, "כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ את הים וכל אשר בם, וינח ביום השביעי", גם מאמינים שלא ברא לחנם שום נברא, ואפי' על בריאת עכבישים ומדת השגעון שהתקשה דוד המלך ע"ה, מדוע נבראו, הוצרך הוא עצמו לבריאתם. כמבואר במדרש[1] ולא כל שכן הכוכבים, כוכבי הלכת וכוכבי השבת אשר לא לחנם נבראו. והכתוב מפורש אומר "**והיו לאותות**." מכאן ראיית חז"ל וגישתם החיובית לנושא האסטרונומיה והאסטרולוגיה.

חכמת הכוכבים והמזלות נחלקת לשלשה. **א.** סדר מהלכם ברקיע השמים, גדלם, קטרם, וכדו'. ונקרא בשם חכמת האסטרונומיה. **ב.** השפעתם על כדור הארץ בכלל ועל האנושות בפרט כשבני האדם אומות ויחידים. נשלטים תחת השפעת כוכב שהוא, ונקרא בשם חכמת האסטרולוגיה. **ג.** עשיית מעשה על ידי בני אדם למשוך שפע מקרינת הכוכבים בדרכים מאגיות שונות, וידוע בשם עבודת כוכבים ומזלות.

44. ישעיה נ"ח, ז. ירושלמי כתובות פרק י"ר הלכה ג'. 45. ראה להחיד"א בשו"ת חיים שאל ח"ב סי' י"ט. והתיקון תמצא **בספר** "אמת ליעקב" נניו, בקונטרס שפת אמת תיקון א'. וכל ענין הנפש והרוח, הכנסתם בגוף והפרדם ע"י הגט והחליצה והייבום, מפוזר הוא בזוהר ובכתבי האר"י, לדוגמא ראה ספר הליקוטים פ' וישב, זוהר פ' משפטים באורך, ולקוטי תורה פ' כי תצא, בחלק טעמי המצוות. * ר"ת: **הכל צפוי והרשות נתונה.** (פרקי אבות) 1. שוחר-טוב שמואל א'.

הנושא האסטרונומי מצוה להגות בו כי על ידו אפשר להגיע לאהבת הבורא כי

"בשעה שיתבונן האדם במעשיו וברואיו הנפלאים הגדולים ויראה מהן חכמתו שאין לה ערך ולא קץ, מיד הוא אוהב ומשבח ומפאר"[2]. כמו שכתוב "כי אראה שמיך מעשה אצבעותיך ירח וכוכבים אשר כוננתה, ה' אדוננו מה אדיר שמך בכל הארץ". ואמרו חז"ל[3] כל היודע לחשב בתקופות ומזלות ואינו חושב עליו הכתוב אומר "ואת פועל ה' לא יביטו ומעשה ידיו לא יראו". כי הבריאה מעידה על בוראה. ואם על בניין אחד לא יאמין אדם שנברא מאליו, כיצד ישתטה להאמין שבריאה מופלאה זו נבראה מאליה.

לעומת זאת העסוק במשיכת כוחות הכוכבים ע"י דרכים מאגיות אסור באופן חמור, שכן העבודה אל הכוכבים הופכתם לכוחות הנותנים ולוקחים מבני אדם, כאשר הם עצמם ברואים, וגבוה מעל גבוהה הוא הבורא שבראם ומנהיג את עולמו דרכם. ורק לו יתעלה בלבד אנו מצווים לעבוד ללא שיתוף שום נברא כלשהוא. בין בשמים ממעל דהיינו הספירות ומלאכי עליון, והכוכבים. ובין אשר בארץ מתחת, הם כוחות הטבע, וד' היסודות בכל הרכב שהוא. ועבודה לבורא יתברך בשיתוף כל נברא שהוא, נכלל בגדר איסור "עבודה זרה". אשר נאסרה עוד לאדם הראשון ולזרעו, וכוללת את כל האנושות. ואנו עם בני ישראל אף מצווים על קידוש ה' ועל יחוד ה' אשר מתבטאת בפסוק הנשגב ביותר "שמע ישראל, ה' אלקינו, ה' אחד". הוא אחד ללא שום שיתוף, ועל יחודו יתברך שמו נאמר, "כי עליך הורגנו כל היום נחשבנו כצאן טבחה: כל זאת באתנו ולא שכחנוך, ולא שקרנו בבריתך"[4]. וההסטוריה של עמינו מאז היותו לעם, מלאה נהרות ונחלים של דם אנשים ונשים זקנים וילדים אשר הקריבו בשמחה את חייהם על יחודו ומצוותיו. ונגד עבודה זרה זו לחם אברהם אבינו עליו השלום את מלחמתו בבני דורו[5], ועל זה באו כל איסורי התורה על עבודת האלילים, וכמ"ש הרמב"ם[6] וז"ל. עיקר הצווי בעבודת כוכבים שלא לעבוד אחד מכל הברואים לא מלאך ולא גלגל ולא כוכב ולא אחד מארבע היסודות ולא אחד מכל הנבראים מהן, ואע"פ שהעובד יודע שה' הוא האלקים והוא עובד הנברא הזה הרי זה עובד כוכבים.

אך אין הדבר בא לשלול את עצם הקרנת הכוכבים והשפעתם על האנושות, ואדרבה, הקב"ה המנהיג את עולמו בדרך כלל עפ"י חוקי טבע קיימים, נתן בידי הכוכבים כח להקרין על בני האדם אומות ויחידים, תכונות ותנאים הגורמים להבדלים בין בני האדם, והמעצבים אישיותו של כל אדם וגורלו, בהתאם למצב הכוכבים בשעת ומקום לידתו, שהופכים אצלו לטבע, וחייו נמשכים כביכול בדרך הטבע המוקרן על ידם. וזה לשון גדול המקובלים האר"י הקדוש מצפת[7] על הפסוק

2. לשון הרמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ב'. 3. מס' שבת ע"ה. 4. תהלים פרק מ"ד. 5.רמב"ם פ"א מהלכות עכו"ם. 6. שם פרק ב'. 7. ליקוטי תורה דף ז'.

נעשה אדם בצלמנו כדמותנו. "שלכוכבי הלכת אמר הקב"ה דבר זה, שכן האדם עוד בבטן אמו מושפע הוא בהתפתחותו עפ"י כוכבי הלכת". ובזה האמינו חכמי ישראל מקובלים ופשטנים ללא יוצא מן הכלל, ולאורך התלמוד פורשים כיריעה מאמרים רבים המתיחסים להשפעת הכוכבים כדבר ברור באמיתותו ובהיתרו, כגון: במס' שבת[8] אוסר התלמוד להקיז דם ביום ג' בשבוע משום שבו שולט כוכב מאדים, פירש רש"י מזל מאדים ממונה על החרב, ובמס' בבא קמא[9] ועוד מקומות מפורש שהבדל האדם מהבהמה הוא במזל שיש לו לאדם, ולשון תלמודי ידוע בכמה מקומות[10] "שעה משחקת לו". ובמסכת נדרים[11] אמר אברהם לפני הקב"ה הסתכלתי במזל שלי ואין לי אלא בן אחד. ובמדרש[12] מזל צדק היה מאיר לו לאברהם. ובמס' בבא מציעא[13] בן גילו של אדם דומה לו במבנה גופו, פירש"י, בן מזלו. ובזוהר בראשית[14], אין לך דבר בעולם שלא תלוי במזל. מכל האמור מפורש שמזל הכוכב משפיע על בני האדם ואף על ישראל, אכן שם בתלמוד אמר ר' יוחנן, אין מזל לישראל שנאמר "כה אמר ה' אל דרך הגוים אל תלמדו ומאותות השמים אל תחתו כי יחתו הגוים מהמה"[15], הם יחתו ולא ישראל. ואף רב סבר שאין מזל לישראל שנאמר "ויוצא אותו החוצה". אמר אברהם לפני הקב"ה, רבש"ע, נסתכלתי באצטגנינות שלי ואיני ראוי להוליד בן, אמר לו צא מאצטגנינות שלך שאין מזל לישראל שמזלך שהוא צדק במערב ולכן אינך ראוי להוליד אני העבירהו למזרח ותוכל להוליד. שנאמר "מי העיר ממזרח צדק יקראהו לרגלו." מכאן מוכח שכוונת המאמר אין מזל לישראל אינה כפשטה שישראל למעלה מהמזל, אלא שהמזל משנה מקומו ממקום רע לטוב, אבל עדיין קבלת הקרינה המציאותית היא מהכוכב. אכן במעשים המוזכרים שם[16] משמע שישראל ע"י כח המצוות עוקפים את הכוכב ומבטלים את השפעתו המזקת לגמרי. כמעשה של שמואל, וכמעשה של רבי עקיבא ובתו. אמנם ממעשה של ר' עקיבא אנו למדים שאף גדולי ישראל כמוהו, חששו מהשפעת הכוכבים שהרי ר"ע חשש על בתו שלא תמות בעת נשואיה. ובמס' פסחים[17] נאמר אין שואלים בכלדיים. (פירוש, חוזים בכוכבים) שנאמר "תמים תהיה עם ה' אלקיך". דהיינו למרות נכונות הדברים אסור לשאול ולחקור אחריהם כדי להשאר בתמימות עם ה' ודרכי הנהגתו.

ובזוהר פ' פנחס[18] אמרו, שישראל והאומות היו תחת שלטון הכוכבים, ובמתן תורה יצאו ישראל מתחת שלטונם, ומי שלא משתדל בתורה, חוזר לחיות תחת השפעת הכוכבים. וכוונת הזוהר היא, שבעת מתן תורה יצאו ישראל מתחת שלטון הכוכבים לא בתכונות אפיים שקבוע על פי המזל ולא בשינוי גורלם ועתידם שעדיין הוא נשאר תחת השפעת הכוכבים, אלא רצונם לומר שבתפלה הבוקעת

8. קכט: 9. ב: 10. מס' ברכות ז:, ופסחים קי"ג. 11. ל"ב. 12. בראשית רבה פרשה מ"ג. 13. כ"ז.
14. דף קצ"ח. 15. ירמיהו י'. 16. שבת קנ"ו: 17. קי"ג. 18. דף רט"ז.

מנבכי הלב או בכח למוד התורה, ניתן לשנות גורלו של אדם בנגוד למזלו הקשה, והדברים מקבילים לדברי רבא בתלמוד[19] שאמר כי "בנים חיים ומזונות לא בזכות תלוי הדבר, אלא במזל". ופירשו התוס'[20] כי כוונת רבא, שבדרך הטבע גם בישראל בנים חיים ומזונות תלויים במזל, אלא שע"י תפלה ניתן לשנות את זה, ושזה כוונתם באמרם "אין מזל לישראל", דהיינו שיש בידם כח לשנות את המזל לטובה ע"י תפלה ועסק התורה.

בהתאם לאמור נפסקה ההלכה[21], שאין לשאול בחוזים בכוכבים שנאמר "תמים תהיה עם ה' אלקיך", אך בדבר שאדם יודע שהוא כנגד מזלו, לא יעשה ולא יסמוך על נס[22].

ובתלמוד[23] אמרו חז"ל על הפסוק "וה' ברך את אברהם בכל" אצטגנינות גדולה היתה בלבו של אברהם, פירש"י וכל מלכי מזרח ומערב היו משכימין לפתחו ליטול עצה ממנו. וגישה זו של אברהם אבינו עליו השלום מתבטאת בספרו הנודע בשם "ספר יצירה" שבו משולבים יחד האסטרולוגיה והקבלה, בקשר אחיד המשפיעים אחד על משנהו.

ובפרק רביעי מספר יצירה מזכיר אברהם אבינו את שבעת כוכבי הלכת, והקשרם לתורת הנסתר לשבעת ימי השבוע, ושבעת הרקיעים. ושם בפרק ה' הוא מביא את שתים עשרה המזלות וסודם כנגד י"ב חדשי השנה וכנגד אבריו של אדם, וביאר את דבריו הראב"ד בהקדמתו לפירושו על ספר יצירה כי לשתים עשרה צירופים אפשר לצרף את שם בן ד' אותיות (שם ההוי"ה) ומכל צירוף נובע מזל אחר בעולם, כנגדו יש חודש בשנה ושבט בעם ישראל. לדוגמא: טלה במזלות הוא כנגד ניסן בחדשים, וראובן בשבטים, ומשם נמשך מזל החיים. ונכתב בשם ההוי"ה בכתיבתו הרגילה. מזל שור = אייר = שמעון = השפעת הממון לאדם תלוי בו, וצירופו הוא שם ההוי"ה בסדר זה י'-ה'-ה'-ו' וכן ע"ז הדרך.

וכתב ר' שמעון לביא בספרו "כתם פז" על זוהר בראשית בסוף הספר, וזה לשונו "ודע כי מסוד הצירופים האלו היו יודעים קדמונינו כל העתידות המסורות לבא כפי מה שחייבה וגזרה חכמתו יתברך, וקבלנו כי הזוכה לכוון השעות האמיתיות אשר ישלטו בהם המזלות והתחלת ממשלתם בכל חדש וחדש, ידע וישכיל ממוצא דבר, כי בהשכילו שם ההוי"ה המושלת באותו מצב ועל אותו מזל וכוכב אשר תחתיו משבעת כוכבי הלכת אשר אליו יתחלק, יגיד העתידות, וזאת היתה חכמת ישראל אשר עליה נאמר, "כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים, ואמרו חז"ל, אלו תקופות ומזלות. **וגם כי האומות הם יודעים חיוב המזל והכוכב, הם**

19. מועד קטן כ"ה: 20. מס' שבת קנו. 21. שולחן ערוך יורה דעה סי' קע"ט. 22. על פי הרמב"ן בתשובותיו. 23. בבא בתרא ט"ז.

חסרים העיקר שהם סוד ההויו"ת אשר עליהם, והם שופטים כפי מה שיחייב המזל ולא כפי שם ההוי"ה המחייבת, כי היא העיקר, עכ"ל.

ור' שבתאי דונולו בפירושו "חכמוני" לספר יצירה כתב, שלפי הכח שיש לכוכבים האלה, כן יהיה אף ממשלתן וכח מעשיהם וכח התולדות של בני אדם הנולדים בהם. וכח הארצות אשר ממשלתם עליהם. כיצד, שבתאי הוא ממונה על המות ועל העוני ועל העצלות ושולט בשבת. וכוכב צדק ממונה על החיים והשלום ושולט ביום ה' בשבוע. ומאדים ממונה על הכעס והחרב והברזל ומפולת ושממה, ושולט ביום ג' בשבוע. חמה ממונה על המלכות והממשלה ועל כל מלאכה ושולט ביום א'. נוגה ממונה על התאווה והשמחה וחן וחסד ואהבה, ושולט ביום ו' בשבוע. כוכב, ממונה על חכמה ושכל וכשרון מוסיקאלי, ושולט ביום ד'. לבנה ממונה על חסרון ומקבלת השפעת כל כוכב הנקרה בדרכה, ושולטת ביום ב'.

ובתלמוד[24] אמר ר' חנינא שלא מזל יום גורם אלא מזל שעה גורם, והנולד בשעת מזל חמה, יהיה עשיר וישר, ונאה ולא יכול לשמור סוד. והנולד בכוכב נוגה, יהיה גבר עשיר ובעל יצר לוהט בתאוותיו. והנולד בכוכב "כוכב", יהיה חכם ופקח, הנולד בלבנה יהיה גבר שומר סוד ונצרך לבריות ובעל חלאים, הנולד בשבתאי, יהיה אדם החושב הרבה ועושה מעט בקושי, הנולד בצדק יהיה בעל צדקה וחסד, והנולד במאדים יהיה שופך דמים, או של בני אדם, או של בעלי חיים. אף בזוהר רבים הם המקומות ששבעת כוכבי הלכת, והקרנתם מוזכרים בו.
במציאות רוב חכמי ישראל הנודעים, מלבד גדולתם התורנית, היו אף תכנים ואסטרולוגים גדולים, כרב סעדיה גאון, ר' שמואל הנגיד ר' אברהם בן עזרא, הרמב"ן, ר' יצחק אברבנאל, ר' יצחק אבוהב, ועוד. הגדיל מכולם ר' שלמה בן גבירול בחבורו הידוע בשם "כתר מלכות" שם מנתח הוא את כל כוכבי הלכת לפרטים, ואת קרינתם על האנושות.
אכן הרמב"ם בספרו משנה תורה[25], אוסר את חכמת האסטרולוגיה משום איסור מעונן, וזה לשונו, איזהו מעונן (פירוש העובר על האמור בתורה לא תעוננו), אלו נותני עיתים ואומרים באצטגנינות יום פלוני טוב, יום פלוני רע, יום פלוני ראוי לעשות בו מלאכה פלונית וכו'. אך הדבר נראה ברור שהרמב"ם מחלק בין גורל האדם שאסור לו לכוונו לפי מערכת הכוכבים, לבין אופי האדם שבזה גם הרמב"ם מודה שאופיו של אדם מושפע לפי קרינת כוכבו. וזה לשון הרמב"ם בפירושו למסכת ראש השנה[26], מגלגל שבתאי, בא כח השפיטה וההבחנה.
וזה לשון הרב יצחק קארו[27] "שבתאי" הוא כוכבם של ישראל, שקורן במזלו ומשפיע על האדם ועל הארץ ומלואה, ומסלולו בשבת, וכבר משעה ראשונה ביום

24. שבת קנ"ו. 25. הלכות עכו"ם פי"א. 2. כ': 27. דודו של ר' יוסף קארו ז"ל מחבר השו"ע, בספרו תולדות יצחק פ' בראשית.

שבת יש לשבתאי שליטה בעולם, והשפעתו גם על כח המחשבה, הבינה, ידיעת הרזים, ועבודת האלקים.

השפעת הכוכבים על העתיד נתנת לשינוי ע״י תפילה, או למוד תורה, אך יש השפעה נוספת של הכוכבים דרך ארבעת יסודותיו של אדם והם אש, רוח, מים, עפר, שהזכירום חכמי יון הקדמונים, והביאם הרמב״ם בתחילת ספרו ״מדע״. באמרי ״יסודות״ כוונתי לחומרים שמהם מורכבים כל חומר ויסוד כלשהוא, ושמקורו הוא בספירות העליונות, ושרשם הוא חומר רוחני הנקרא בשם ״היולי״. שממנו נוצרו אף העולמות העליונים ומוזכרים הם ברמז בספר יצירה[28].

ומה שאמרו הפילוסופים היוונים על ארבעת היסודות ושסדרם אש, רוח, מים, עפר, לקוחים הם מדברי חכמינו, ובמקרה זה מדוד המלך קבל ״אמפדוקלס״ את תורת ארבע היסודות והעבירו לחכמה היונית שלקח זמן עד שאמצה אותו[29]. ואמנם, רב סעדיה גאון בפירושו לספר יצירה[30], מונה את ארבעת היסודות והשפעתם על האנושות, והם מוזכרים אף בזוהר פעמים רבות. והרמב״ן בתחילת פירושו על התורה, הביאם. והאריז״ל[31] כתב, ״יש לברואים ד׳ יסודות אש רוח, מים, עפר. והם כנגד ד׳ בחינות שבנשמת האדם, נפש רוח נשמה, חיה. המושפעים מהיולי, שהוא סוד הנשמה. הנקראת יחידה, והוא שורש הכל״, עכ״ל. יסודות אלו לפי האחוזים שמתחלקים באדם, כך הם משפיעים על אופיו דרך השפעת הכוכבים המתקשרים גם הם לד׳ יסודות אלו. לדוגמא, מי שיסוד האש גובר בו, באופיו הוא פזיז, ולא שומר סוד, מתלהב מהר ונרגע מהר. ומי שיסוד הרוח גובר בו, חי את ההווה ולא דואג לעתידו. ומי שיסוד המים גוברים בו, הוא בטבעו שומר סוד, ושתקן. ומי שיסוד העפר גובר בו הוא נוטה תמיד לעצבות, ואוהב עבודת כפיים, נח לכעוס וקשה לרצות. כמו כן יש עוד הרבה פרטים של אופי המשתנים בין היסודות ומבדילים באופי בני האדם. ובזה תפלה לא מועילה, אלא הטיית מדותיו הקשים כלפי הטוב, עד שהרגלו ישתנה ויהפך לטבע שני.

פרק ב.

כתב אברהם אבינו ע״ה בספר יצירה, שהעולם נברא בסוד כ״ב אותיות התורה הקדושה, המתחלקים לשלש אמות **א. מ. ש.** ושבע כפולות **ב. ג. ד. כ. פ. ר. ת.** ושתים עשרה פשוטות, **ה. ו. ז. ח. ט. י. ל. נ. ס. ע. צ. ק.** וכוונתו לחומר הרוחני סוד עשרים ושתיים האותיות המנחים ומשפיעים על העולם באמצעות הכוכבים והמזלות. שלש אמות הכוונה לשלשה כוכבי לכת הגבוהים ורחוקים משבעת כוכבי

28. פרק א׳ משנה ב׳. 29. (ראה ״פילון״ ירושלים תש״ל עמוד 105, 30. סוף פרק ו׳. 31. בספר עץ חיים שער מ״ב פרק א׳.

הלכת הידועים בקרינתם על כדור ארצנו (כנראה הם הידועים בשמות: אוראנוס, נפטון ופלוטו) ששרשם באותיות **אמש** המכוונים כנגד שלשת היסודות אויר מים שמים ללא יסוד העפר, והשפעתם על עולמנו שונה מהשפעת שבעת כוכבי הלכת, ומתמקדת בעיקר בעניני אומות ודתות, ועל כן הראשונים כמעט ולא הזכירום, ושבע הכפולות כנגד שבעת כוכבי הלכת, 1. שבתאי. 2. צדק. 3. מאדים. 4. חמה. 5. נוגה. 6. כוכב. 7. לבנה. ושתים עשרה הפשוטות כנגד שנים עשר המזלות: 1. טלה. 2. שור. 3. תאומים. 4. סרטן. 5. אריה. 6. בתולה. 7. מאזניים. 8. עקרב. 9. קשת. 10. גדי. 11. דלי. 12. דגים.

טענת רבים השוללים את האסטרולוגיה היא, שאין לא בהגיון ולא במציאות מקום לחלוקת המין האנושי לשתים עשרה קבוצות בעלי אופי וגורל דומה. והגדילו קושיתם מתוך מציאות של שני תאומים הנולדים לא רק באותו חודש אלא אף באותו יום ושעה והנה טבעיהם שונים ומשונים ומעשיהם רחוקים איש מאחיו כרחוק מזרח ממערב. התשובה היא כי נכון הדבר שאין בני האדם מחולקים לשתים עשרה קבוצות, ולא חודש הלידה לבדו משפיע על האדם, אלא הרכב מזל אותו יום, שעה ורגע בו נולד. ולא רק מקום עמידת השמש באותו כוכב הוא הקובע, אלא אף ובעיקר המזל העולה בקו האופק (הדמיוני) בזמן הלידה גורם לאופיו של אדם שישתנה מחבירו. פירוש: הגלגל שבו קבועים שתים עשרה המזלות המשפיעים על מזלו ואופיו של אדם, מסתובבים סביב השמש, ואותו מזל הנמצא בבית השמש ונראה בשעתיים הראשונות כל בוקר, באותו חודש, נקרא החודש ההוא על שמו. לדוגמא: בחדש ניסן (25 במרס – 24 באפריל), קבוצת הכוכבים הנראית בדמות טלה, (ומכאן שמה), נמצאת סביב השמש ועולה בשעתיים הראשונות של כל יום בקו הרקיע, ראה רש"י מס' בבא מציעא ק"ו. אמנם בשעתיים הבאות תראה קבוצת הכוכבים "שור" בכל זאת נקרא אדם הנולד באותו חודש בשם בן מזל "טלה" שכן, השפעות בסיסיות ממזל טלה נמצאים בו, אך יתכן מאד שאם הוא נולד בשעה השלישית מהיום, בו נמצא מזל "שור" במרכז בית השמש, יקבל אותו אדם גם השפעות ממזל שור. וכן על זה הדרך. אכן, השפעות שבעת כוכבי הלכת הסובבים את היקום ומיקומם בעת לידתו של האדם גורמים עיקריים הם בהקרנתם על אופיו של אדם, וחשוב הוא לדעת את המזל הנראה בקו האופק שהשפעתו לגבי אופי גדולה ומכריעה, ומכאן תבין שאין האנושות מתחלקת לשתים עשרה קבוצות בלבד שכן תרכובת המזלות שהיא הקובעת, נמצאת אצל כל אדם בהרכב שונה. ומכאן שינוי פרצופו ואפיו.

ואמרה תורה "וכל אשר יקרא לו **האדם הוא שמו**". (בראשית) ורמזה כאן סוד נשגב על אישיות האדם הנובעת משמו. הן מטיב השם וכוונתו, והן מתכונות

האיש שעל שמו נקרא אדם זה, משפיעים על אופיו של האדם. ויותר מכל, שם האדם בצירוף שם אמו. גורמים למשיכת קרינה מהמזלות המשפיעה כשבעים אחוז באפיה על האדם. ואלו מזל הלידה אינו משפיע אלא כשלשים אחוז ותרכובת שניהם יוצרת את אישיות האדם העומד לפנינו. והוא ע"י חישוב שמותיו הפרטיים של האדם ושמות אמו, הפיכתם לספרות, חלוקתם לשתים עשרה, והשארית היא מספר מזלו. מקור דבר זה הוא בפירוש רב סעדיה גאון לספר יצירה המיוחס לאברהם אבינו ע"ה. בסופו, ולפיו מתפרשים דברי התלמוד מס' יומא פ"ג: שהתנאים היו בודקים את האדם בשמו. לדוגמא: אדם בשם יצחק בן שרה שנולד במזל תאומים, הנה בגלל חודש הלידה יש לו השפעת **אופי** בכשלושים אחוז והשפעת **גורל** בכשבעים אחוז, אך כדי לדעת את שבעים האחוזים הנותרים **באופיו** נהפוך את שמו לספרות: יצחק = 208 שרה = 505 ס"ה = 713 וכשנחלקם לשנים עשר תתקבל התוצאה 59 שלמים ושארית 5, הוי אומר שיצחק בן שרה אופיו מושפע ממזל אריה החמישי בגלגל המזלות, והשפעתו מאריה מגיעה לכשבעים אחוז מאופיו ומשתלבת עם שלשים האחוזים של מזל תאומים ומיצבת את תכונותיו. כמובן שכל שינוי קל בכתיבת השמות מצורתן המדוייקת, משנה את התוצאות ומסלפת את המציאות. ובמדה ויש לאדם כמה שמות פרטיים או לאמו והושמט אחד מהם שוב הענין ישתבש.

יסודות אלו ומידת תרכובותיהן, הם הם ההופכים את האדם לאשר הוא אדם, החושב ומבין בכל דרכיו, ובונים את ישותו, נטיותיו, מדותיו והרגליו, על כל אשר בהם.

פרק ג'

שנים עשר המזלות האמורים לעיל אינם ביסודם אלא ארבעת היסודות הידועים, **אש עפר רוח מים.** אשר כל אחד מהם נחלק לשלש דרגות שונות הנמצאים בתחומו ובהשפעתו. וזה סדרם:

ביסוד **האש,** 1. טלה 5. אריה 9. קשת. ביסוד **העפר,** 2. שור 5. בתולה 10. גדי, ביסוד **הרוח,** 3. תאומים 7. מאזניים. 11. דלי, ביסוד **המים,** 4. סרטן 8. עקרב. 12. דגים.

ביאור הדברים הוא, כי ארבעת היסודות הנ"ל מאוחדים באדם לא רק בגופו אלא אף בנפשו, אחוז זה אינו ממוצע 25% לכל יסוד מארבעתם, אלא שונה בכל אדם לפי השפעת מזלו ע"י תאריך לידתו, שמו ושם אמו כנ"ל.

וכמו **שיסוד האש** נחלק במהותו לשלשה. **א.** גחלים עוממות אך לוהטות וצורבות, וכנגדו במזלות "טלה". **ב.** להבה גבוהה ללא יחס לבסיס האש שלה, המתנשאת לפתע לגובה עצום אך מהר מאוד חוזרת למצבה הקודם, וכנגדה במזלות "אריה".

ג. אש רגילה על כל המשתמע ממנה, וכנגדה במזלות "קשת". וכן **ביסוד העפר** הנחלק לשלשה סוגים. **א.** העפר הלבן הנזרע לעיתים אך עקרו לבנין, וכדו', וכנגדו במזלות "שור". **ב.** הסלע הקשה אשר בעמל רב ניתן לפצוח, וכנגדו במזלות "בתולה". **ג.** עפר אדום הנוח לזריעה, אך במעט מים יהפך לביצה קשה ובלתי עבירה, וכנגדו במזלות "גדי". **וביסוד הרוח, א.** רוח סערה עוקרת הרים ומשברת סלעים, וכנגדה במזלות "תאומים". **ב.** רוח רגילה אשר משביה משתנים לעיתים מזומנות, וכנגדה במזלות "מאזניים". **ג.** רוח חרישית אשר כמעט ולא מורגשת אך מחיה את האדם, ולעיתים קרובות אף מחליאה אותו, ללא שירגיש בקור החודר לגופו, מחמת אותה רוח, וכנגדם במזלות "דלי".**וביסוד המים, א.** המים המפכים לאטם בנחלים והמגיעים בסופו של דבר תוך עקשנות מתמדת ליעדם – הים – וכנגדם במזלות "סרטן". **ב.** המים הרוגשים וגועשים למרחוק, אשר שום כח לא יעמוד בדרכם, וכנגדם במזלות "עקרב". **ג.** המים העמוקים השקטים אך חודרים עמוק מאוד למצולות ים, וכנגדם במזלות "דגים".

סיבה שניה לחלוקת היסודות לשלשה היא, כי כל יסוד פרט לטבעו הפרטי שלו, מקבל השפעה חלקית (כ- 20% לערך) משני היסודות המחוברים לו משני צידיו וכמו שבדרך משל נאמר שמזל "טלה" הוא אש-עפר, ומזל "אריה" הוא אש-אש, ומזל "קשת" הוא אש-מים. וכן מזל "שור" הוא עפר-אש, ומזל "בתולה" הוא עפר-עפר, ומזל "גדי" הוא עפר-רוח. וכן מזל "תאומים" הוא רוח-אש, ומזל "מאזניים" הוא רוח-רוח, ומזל "דלי" הוא רוח-עפר, וכן מזל "סרטן" הוא מים-עפר, ומזל "עקרב" הוא מים רוח, ומזל "דגים" הוא מים- מים.

פרק ד' (התרכובות)

תרכובות האש והרוח באדם עצמו משולבים בדרך כלל יפה ומותאמים. וכן הדבר בתרכובות העפר והמים. אך תרכובות אש-עפר או אש-מים, או עפר-רוח, או רוח-מים לא מותאמות ולעיתים קרובות אף מזיקות. תרכובות דומות, אש-אש, רוח-רוח, וכו', הדבר תלוי אם הם בעלי מספר זהה, כגון: אש ראשון (טלה) עם אש ראשון וכדו', אופיו של אותו אדם יהיה נחוש ללא שום גמישות. אך אם התרכובות הם כל יסוד עם דרגה שונה שבאותו יסוד הרי שההרכבה טובה. ולכן אדם הסובל מנגודי אופי או ממחלות כרוניות יש לבדוק אם אין נגוד בין אופיו הנובע מתאריך לידתו, לבין אופיו הנובע מצירוף שמו ושם אמו, כי נגוד ביניהם יכול לגרום בלבול לנפש האדם, או לקרינה המשפיעה על בריאותו. ואדם המיומן בחשובים אלו ובהבנת הקרינה הנובעת מהמזלות יוכל פעמים רבות להוסיף לאדם שכזה "שם". שיתאם בין אופי הלידה לאופי שמו. וייצב את בריאותו הנפשית או הפיסית.

חכמת שרטוטי כף היד.

"זה ספר תולדות אדם ביום ברא אלהים אדם, בדמות אלהים עשה אותו". פסוק זה נדרש בזוהר פ' יתרו על חכמת שרטוטי הידים, ומבנה ותוי הפנים שהנם חלק מחכמת ה"קבלה" הנסתרת שעניינה סודות האלהות והשפעת הבורא דרך "ספירות" נאצלות מכח הבורא.

חכמה זו אין לגוים ידיעה בה אלא בתוצאות המוגשמות שבה שאותן מסר אברהם לבני קטורה וכמו שכתוב "ולבני הפלגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנות, וישלחם מעל יצחק בנו בעודנו חי, קדמה אל ארץ קדם" (בראשית כ"ה, ו'.) ומתנות אלו כללו את חכמת הנפש והתפשטותה בגוף דרך שבעת המרכזים הראשיים (בלשונם, צ'אקרות) והמקור העליון, (הצ'אקרא השמינית הנמצאת בגובה אמה מעל הראש, מקור הכדור הלבן) והארתם דרך שרטוטי היד והפנים, והקשרם לאסטרולוגיה והשפעתה על נפש האדם וחייו. ודרכם התפשטה חכמה זו בין בני קדם (ומסתבר שאנשי המעמד העליון בהודו שהיא ארץ קדם הנקראים "ברהמינים" הם צאצאי בני קטורה שנקראו על שם אברהם אביהם "אברהמינים") אמנם בעוד שלבני קטורה מסר אברהם את החכמה החיצונית של הנפש, ליצחק בנו לימד גם את השורש_האלהי שהם הספירות העליונות המנהיגות ברצון הבורא את הכוכבים שמתחתם שהם המקור לכל כחות הנפש.

תורה ה"קבלה" נקראת כן, היות שקבלה אברהם אבינו משם בן נח ומנח עצמו, שקבלם ממתושלח, שקבלם מחנוך, שקבלם מקינן ומאדם הראשון עצמו. ויעקב אבינו עליו השלום קבלם מיצחק אביו והנחילה לכל שנים עשר בניו שהעבירוה לבניהם מדור לדור בעל פה, עד שהתנא הגדול ר' עקיבא העלה את תמציתה על הכתב וכנהו בשם "ספר יצירה".

שבעת כוכבי הלכת מכוונים כנגד שבעת ספירות **חסד** (צדק), **גבורה** מאדים), **תפארת** (חמה), **נצח** (כוכב), **הוד**(נוגה), **יסוד** (שבתאי), **מלכות** (לבנה). השפעת כוכבים אלו מוקרנת על כל בני האדם כולל ישראל. ההבדל שבין ישראל לעמים הוא בכך שהמצוות שישראל מקיימים יש בכוחם לנטרל את ההשפעה השלילית של הכוכבים מגופם ונשמתם, ע"י השפעת ספירה עליונה יותר הנקראת "בינה כשם שהאדם מושפע באישיותו מקרינת הכוכבים, כן נשמתו מושפעת מקרינת הספירות הגבוהות מן הכוכבים ואשר הכוכבים מקבילים להם, וכשהמצוות מנטרלות את השפעת ספירות הגבורה והדין ממילא מנוטרל האדם מהשפעת הכוכבים השליליים המכוונים כנגדם, ובזה מתבטא חלק מסגולתינו שהובטחה לנו בסיני "והייתם לי סגולה מכל העמים".

בנוסף לשבעת הספירות הנודעות ושבעת כוכבי הלכת המקבילים להם יש עוד

ספירות עליונות יותר שכנגדם מקבילים כוכבי לכת נוספים הרחוקים יותר מהקודמים ואינם משפיעים ישירות על האדם אלא דרך השבעה הידועים והשפעתם יותר ניכרת על מדינות מאשר על בני האדם בצורה פרטית, וגם הם נראים במפת כף היד יחד עם הכוכבים הידועים.

וכתב בזוהר (פ׳ יתרו) שכשהציע יתרו למשה למנות דיינים על ישראל שיהיו אנשי חיל, יראי אלהים, אנשי אמת, ושונאי בצע, אמר לו לבדקם לפי חכמת שרטוטי הידים ותוי הפנים. ובזוהר שם ובתקוני זוהר תקון שבעים מאריך להסביר עניין חכמות אלו ושרשם על פי סודות קבלה עמוקים.

סודות חכמה זו רחבים מארץ מדה ועמוקים מיני ים וכוללים את כל תכונות הנפש, מצוותיה, וחטאיה, וקורותיה מאז ששת ימי בראשית ועד היום על כל גלגוליה, ואת השכר והעונש שעתיד אדם לקבל בגלגול זה עקב מעשיו בגלגוליו הקודמים. (ראה תמונה) ועל ענין זה אמר הכתוב ״הכרת פניהם ענתה בם, וחטאתם כסדום הגידו לא כחדו״. (ישעיהו ג׳, ט׳) ״ביד כל אדם יחתום, לדעת כל אנשי מעשהו״. (איוב ל״ו, ז׳)

חכמה זו לא בכדי נתנה בגופו של אדם, אלא כדי שיעמיק בה לדעת את עברו ושרשו ולתקן את הטעון תקון הן מגלגול זה והן מגלגולים קודמים, ולבטל את הגזירות הרעות המופיעות בידו על ידי תקונו. וכתב האריז״ל שכאשר אדם הולך למקוה בערב שבת לאחר צאתו ועד מוצאי שבת אין המקטרגים רואים בכף ידו את עוונותיו, ואינם מקטרגים עליו.

בצעירותי הכרתי את הרב ר׳ ישראל יצחק משי זהב זצ״ל שהיה בקי מאוד בחכמת היד, ובנתינת עצות מועילות ביותר על פי חכמה זו. ומעשה באחד מתלמידי שהיו לו בעיות קשות של שלום בית, לקחתי אותו לרב ז״ל שהסתכל בידו ואמר לו שבגלל פגמי הברית בהיותו רווק נענש הוא ביסורים אלו ושתקונו לומר בכל שבוע את כל התהילים פעמיים למשך חודש אחד. תלמידי התעצל ואמר רק פעם אחת בשבוע, לאחר חודש משלא הסתדר הדבר חזרנו לרב שהביט שוב בכף ידו ואמר לו רואה אני שאמרת תהילים רק פעם בשבוע ולכן לא נגמר התקון, עליך לומר שוב פעמיים בכל שבוע כדי שהתקון יתקבל.

איני מכיר חכמה זו אלא בצורה שטחית, ובכל זאת לפני שנים בא אלי בחור חסידי בן שמונה עשרה שנים מקנדה לשיחה בנושא מסויים, משהבטתי בכף ידו ראיתי שנגזר עליו למות בגיל עשרים וחמש שנים ושיש קשר בין ענין זה למצות תפילין, מיד שאלתי אותו אם מקפיד הוא במצות הנחת תפילין, והשיב לי ודאי. שאלתי אותו אם התפילין שלו בדוקות לגבי כשרותן, והשיב לי שלא מזמן קנה הוא תפילין חדשים ומוגהים כהלכתן. שאלתי אותו אם מוכן הוא להניח בכל יום זוג תפילין נוספות שונות מהרגיל הנקראות תפילין של סברת רבינו תם, והשיב לי שמנהגם

להניח תפילין אלו רק לאחר החתונה, וגם הוא לאחר חתונתו יניח גם תפילין כאלו. הצעתי לו להתחיל להניח כבר מעכשיו תפילין כאלו וזה לטובתו, והשיב לי שהוא מתבייש מחבריו לעשות מעשה יוצא דופן כזה. אמרתי לו, אם תתחיל להניח תפילין כאלו מעכשיו, בגיל עשרים וחמש תרוויח מליון דולאר, ושכדאי לו לנסות. ואז הוא קיבל על עצמו להניח תפילין כאלו בכל יום ושבגלל רווח כזה הוא לא יתייחס ללעג החברים.

לאחר שבע שנים בערב פסח התקשרה אחותו בוכה שאחיה אבד את ההכרה וחייו בסכנה, ומה לעשות. נזכרתי מהענין ומיד שאלתי אותה האם הוא הניח תפילין של רבינו תם גם כן, והשיבה שידוע לה שהוא הניח ואפילו אמר לחבריו שהוא מקוה להרויח בקרוב מליון דולאר בגלל הנחת התפילין הנוספות. אמרתי לה, לא מדובר במליון דולאר אלא בחייו שינצלו וזאת לא יכולתי אז לומר לו ואני חושב שאין מקום לדאגה. בחול המועד פסח היא התקשרה שנית וספרה שאחיה חזר להכרתו אבל שתי כליותיו לא מתפקדות והוא מחובר למכשיר דיאליזה והמשפחה שוקלת להשיג לו תרומת כליה תמורת מאה אלף דולאר. שאלתיה שנית אם ביררה מה עם תפילין של רבינו תם והשיבה ששאלה אותו ואמר לה שמאז הבטחתו הוא לא חיסר יום אחד מלהניחם. השבתי לה שאני מקוה שמצוה זו תגן עליו ללא צורך בהשתלת כליה. לאחר פסח היא טלפנה להודיע ששתי הכליות החלו לתפקד באופן טבעי והוא שב לחיים תקינים. לאחר כמה שנים נוספות פגשתיו במקרה בניו יורק והוא נגש אלי ושאל בחיוך, האם חיי שוים רק מליון דולאר. מאז יצא לי לראות עוד כמה מקרים של בני אדם שעל פי כף ידם הוצרכו למות ועקב הנחת תפילין או נשואין נשארו בחיים לאחר מחלה שעברו באותה תקופה בה על פי גורלם היו בסכנת חיים.

שמעתי מאחד ממכרי חסיד חב"ד שמכיר חסיד חב"ד נוסף כהן, שהיה בצעירותו חבר קיבוץ חילוני בצפון הארץ ולאחר שירותו הצבאי יצא לטייל בהודו שם הכיר קוראי עתידות בכף יד שאמרו לו דברים מעניינים. לאחר איזה זמן הוא הגיע לצרפת שם הכיר את בת זוגו צעירה יהודיה חילונית כמותו ולאחר שנשאו נשאר לגור בפריס ולעבוד שם.

כדי להגיע למקום עבודתו ולשוב לביתו הוא נסע בכל יום ברכבת התחתית (מטרו) דרך תחנות קבועות, ויום שבת אחד כשסיים את עבודתו והגיע לתחנה הקבועה, מצאה נעולה עם הודעה שעקב תקלה תחנה זו מושבתת והנוסעים מופנים לגשת לתחנה אחרת במרחק כמה רחובות. בדרכו לתחנה השניה ראה שלט המכריז על אדם הקורא את העתיד בכף יד תמורת מאה פרנק. הוא נזכר מאותם הודים שקראו את כף ידו לפני כמה שנים והחליט לעלות ולשמוע את עתידו. טיפס הוא במדרגות לקומה הרביעית שם פתח לו אדם מבוגר את הדלת ואמר לו קודם תשלם לי מאה

פראנק ואחר כך אקרא את כף ידך, כי אני מבוגר והיו מקרים שלאחר שקראתי לאנשים את כף ידם ברחו מבלי לשלם ולא יכולתי לעצור בעדם. הוא הוציא מאה פראנק ונתן לאדם המבוגר. לאחר דקות בודדות של הסתכלות בכף ידו השיב לו המבוגר את הכסף ואמר לו, מצטער, לא אוכל לקרא את כף ידך כי לפי כף היד אתה היית צריך למות לפני כמה שנים ובעיני אתה מת ולמת איני קורא כף יד. כמה שניסה להתווכח אתו שהרי הוא חי ומדבר, ענהו, את זאת אני רואה אבל איני מבין כיצד הנך חי לאחר נתק כבד בקו החיים בתאריך המתאים לגיל יותר צעיר, לא ארמה אותך, קח את כספך ולך. לאחר שירד כמעט לגמרי קרא לו המבוגר לשוב ולעלות, כשעלה שנית שאל אותו הגוי, אולי אתה יהודי, משהשיב כן, אמר לו הגוי, אתה האדם השלישי שראיתי בחיי שחי כנגד המופיע בכף היד, ושני הקודמים היו יהודים ולכן הסתקרנתי לדעת אם גם אתה יהודי, עכשיו אני רואה שיש ליהודים משהו שמנטרל להם את המות הצפוי להם בכף היד ואיני מבין מדוע.

עכשיו הגיע תורו של היהודי להתבלבל וירד את המדרגות תוהה ובוהה כיצד כאן בצרפת מזכירים לו את יהדותו בנסיבות מוזרות כאלה, ומה לכף יד ולהבדל משמעותי בחייו עקב היותו יהודי. בדרכו לתחנה הוצרך לעבור דרך בית כנסת של חסידי חב"ד שהחלו להגיע לתפילת מנחה, משראה מראה יהודים דתיים פנה אליהם ושאל אולי אתם יודעים מדוע בכף היד מופיע קו חיים קצר ולמרות זאת הוא בחיים, והם השיבוהו דבר זה תוכל להבין רק אם תשתתף בשיעור של לימוד "תניא" שיתקיים לאחר התפילה. והוא ברוב סקרנותו החליט להמתין. בינתיים ראה הוא בראשונה בחייו בית כנסת וספר תורה ויהודים מתפללים, והחל להתעניין במה שעיניו רואות ולאחר השיעור ב"תניא" ישב הרב והסביר לו את משמעות היותינו "עם סגולה" ופתח בפניו צוהר נפלא ליהדות שהוסתרה ממנו בארץ הקודש, וגם אשתו שלא ידעה דבר מנושאי יהדות שתפה עמו פעולה וכך חזרו עוד שני בנים אובדים ויקרים לאביהם שבשמים והקימו בית כשר לתפארת, וחנכו גם את בניהם בדרך זו.

פ ס ח

חג הפסח נקרא בתורה בשם "חג המצות". ואלו הקרבן שהוקרב בו במקדש נקרא בשם "קרבן פסח", כיון שפסח ה' על בתי בני ישראל בנגפו את בכורי מצרים, ואת בתינו הציל[1]. ממשמעות הכתוב נראה שגם ישראל היו בסכנת הנגף, ונעשה להם נס ונצולו ע"י שפסח ה' על בתיהם. והדבר תמוה, והלא מטרת מכת בכורות היתה שיוכו בכורי המצרים ופרעה יאולץ עקב כך לשלוח את ישראל, וא"כ אין הגיון שגם בכורי ישראל יפגעו עמהם, וממילא אין צורך לפסוח על בתיהם ולהצילם ממה שלא נגזר עליהם. אמנם מלשון הכתוב נראה שנס זה כ"כ חשוב עד שהקרבן נקרא על שמו, ולא עוד אלא שאנו מהדרים וקוראים לכל החג בשם "פסח".

ומנהג ישראל הלכה היא שהבכורות מתענים בערב פסח כתודה על הנס שנעשה לבכורי ישראל בנגוף ה׳ את בכורי מצרים[2]. ויש להבין מדוע היה הנגף תופס בבכורי ישראל עד שהוצרך ה׳ לפסוח על בתיהם, וגם זה לאחר שהוצרכו לנתינת דם הקרבן על המשקוף ושתי המזוזות כדי למנוע מהמשחית מלהכנס. ולעצם החג נשאלת השאלה מה טעם לחגוג אותו ולהודות לה׳ שהוציאנו ממצרים, ואלו היה אחר מכניסנו וה׳ מוציאנו, ודאי שההודאה והחגיגה במקומם, אבל הרי ״אין עוד מלבדו״. והוא הכניסנו והוא הוציאנו, מדוע שנודה לו, שלא יכניסנו ולא יוציאנו, ואם אדם הכה את חברו ואח״כ חבש את פצעיו, כלום יש מקום להודות לו.

והנה מכת בכורות היתה מכה כוללת לכל הבכורות גם של העבדים והשבויים וגם של הבהמות וכמו שכתוב ״מבכור פרעה היושב על כסאו ועד בכור השבי אשר בבית הבור, וכל בכור בהמה״, ויש להבין הענין.

כשנתבונן בתורה ובדברי חז״ל, נמצא שמצבם של ישראל במצרים היה טוב מאוד מבחינה פיזית וכלכלית, ולכן שמונים אחוז מהם לא רצה לצאת ממצרים ומתו בחשך, ורק אחד מחמשה יצאו ממצרים[3] וגם אלו שיצאו, בהיותם במדבר אמרו ״נתנה ראש ונשובה מצריימה״. ובמקרה אחר אמרו ״זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם, את הקשואים ואת האבטיחים ואת החציר ואת הבצלים ואת השומים״. וכבר בתחילת יציאתם התלוננו ואמרו ״בשבתנו על סיר הבשר באכלנו לחם לשובע״. וברור שעבדים הנאנקים תחת שבט הנוגש בפרך לא ירצו להשאר, ולא לשוב, ולא יאכלו באופן קבוע בשר וירקות, ולא עוד אלא שאפילו הדור הרביעי לירידתם מצרים שהוא דור יציאת מצרים לאחר מאתים ועשר שנות עבדות היה להם מקנה בקר וצאן, וכמ״ש ״וממקנה בני ישראל לא מת אחד״. ואמר משה לפרעה ״בנערינו ובזקנינו נלך, בבנינו ובבנותינו, **בצאננו ובבקרנו**״. ואיך עבד תחת יד נוגש יכול לגדל בקר וצאן המצריך זמן ומאמץ, ומניב תנובת עושר ושפע. התמונה המצטיירת מפסוקים אלו שונה מהמחשבה הרווחת שישראל ישבו תחת יד נוגש אכזרי שרדה בהם מבלי מנוחה. ועל הכתוב ״ויעבידו מצרים את בני ישראל בפרך״, דרשו חז״ל בפה רך[4]. ושניהם אמת. ישראל עבדו עבודת פרך בביצורים ובבנית ערי מסכנות בגלל אידיאולוגיה שנבעה מפה רך של המצרים כסמאות ״מפלגת פועלי מצרים״ ולמען המולדת, טוב למות בעד ארצנו, וכדו׳, וכל מי שלא נשטף מוחו אחרי התקשורת המצרית היה אדון לעצמו ולא שועבד לפרעה, וכאלה היו כל שבט לוי.

עם ישראל במצרים מנה כשלשה מליון זכרים והיו עוד עמים משועבדים למצרים במנין גדול יותר מבני ישראל שמהם יצאו הערב-רב[5] שנלוו לישראל במדבר, וברור

1 שמות י״ב, כז . 2 שו״ע אורח חיים סי׳ ת״ע. 3 רש״י שמות י״ג, יח. 4. מס׳ סוטה י״א. 5. לפי הזוהר שמות דף מ״ו. היו הערב רב מאתיים אלף משפחות.

שלפרעה לא היה כ״כ הרבה צבא לאכוף שעבוד על כולם, ולכן כששלשים אלף משבט אפרים החליטו לקום ולצאת ממצרים עשרות שנים לפני יציאת מצרים, הם יצאו ללא התנגדות מצרית כל שהיא, והגיעו לא״י ונהרגו בידי הפלישתים[6].

האידאולוגיה של פרעה היתה כאותיות שמו פה-רע, אידאולוגיה דומה לאמא-רוסיה, ואמא-ציונות, ואבא-מאו. וכמו שעשרות שנים ברוסיה נשלטו מליונים ע״י אידאולוגיה של קומוניזם ואנשים עבדו **״בפרך״** כדי לקבל **חנם** את מצרכי היסוד בחנויות הממשלה, והורים הסגירו את בניהם, ובנים את הוריהם לידי המשטרה החשאית למען אמא-רוסיה, ומליונים שועבדו כבהמות בסין למען ״מאו טסה טונג״ אבי הקומוניזם הסיני, וכן בישראל עד היום ״אמא-ציונות״ גובה את המחיר **למען המפלגה**, ובני הקבוצים עובדים כחמורים עבור מגורים ואוכל **בחנם** כשהירושה הולכת לקבוץ, שכר העבודה ואפילו כמנהל מפעל הולכת לקבוץ, והקבוצניק הרגיל משעות הבוקר המוקדמות יוצא לפלחה ולרפת תמורת אוכל ומגורים **בחנם** וטפול בילדיו, וההרגשה המדומה שהוא עשיר כי יש לו קבוץ. הוא לא מבין שבאמת אין לו כלום, ושאם היה עובד בשוק החפשי היה מוציא ממשכרתו אחוזים קטנים לקבל מה שהקבוץ נותן לו, ועוד היה לו איזה רכוש משלו. וכשמישהו פוקח את עיניו ופורש מאידאולוגיית השתוף, יוצא הוא כמעט ללא כלום, וזה בדיוק מה שפרעה מכר לכולם. פה רך, שגרם לעבודת ״פרך״, ואפילו כשנזרקו בניהם ליאור או נשחטו לצורך רפואת פרעה בדמם[7], נאנחו בני ישראל מהמצב אבל לא קמו לעצור את הגלגל ולמנוע רצח זה, כי מה לא עושים למען המולדת והמפלגה, ולמען ״שמש העמים״ פרעה, ובדם וביזע בנו להם גזע, כששירת ״אנטרנציונל״ בפיהם. וארץ גושן הפך ל״קבוץ״ ישראלי גדול בו ישבו בני ישראל על אדמות חקלאיות של ״מיטב הארץ״, וגדלו צאן ובקר ואכלו ״סיר הבשר״, וקשואים וירקות ופירות העונה בכמויות, ויצאו למלואים קשים ומטרטרים תחת הקצין המצרי לבנות ערי מסכנות לפרעה למען המולדת.

פרעה עצמו הפך ל״גורו״ כאריזמטי והציג עצמו כאלהים ״אשר אמר לי יאורי ואני עשיתיני״[8], ורמה את ההמונים שכאלהים אינו נצרך לשרותים והיה יוצא בהחבא כל בוקר לשפת הנילוס לעשות את צרכיו[9]. ורעיונותיו וסיסמאות המטבח הפוליטי שלו שכלל את רעיונות חרטומיו ועבדיו הפכו לתורה להמונים שלאורה נכנסו עבורו באש ובמים. ואין לחשוב שמדובר באנשים פרימיטיביים, כי גם בימינו אותה הגברת בשינוי האדרת משחקת את תפקידה ומאות אלפים עוד מאמינים בקומוניזם או ב״ציונות״ דתית או חלונית, או בקרישנה או שאר ״גורו״ למיניהם, כשהצד השוה שבהם שההמונים מקריבים את מרצם ואונם למען הסיסמאות והג׳ינגלים של מנהיגיהם הלועגים בסתר לבם לטפשים שקנו מהם הבטחות סרק והעמידו אותם

6 . דברי הימים א׳ – ז׳, כ״א. 7. רש״י שמות ב׳, כג. 8. יחזקאל כ״ט, ג . 9. רש״י שמות ז׳, טו.

להיות ראשים ומנהיגים. וטפשים לא מתים רק מתחלפים. ולמרות גילוי האמת שאין בין המלים לבין המעשים דמיון אפילו מקרי, ממשיכים הם לתת את אמונם במי שמשטה בהם בפה-רך.

מעיד אני בזה כי לפני כחמש עשרה שנים נפגשתי עם גב׳ ט׳, שהיא נכדה של אחד ממקובלי ירושלים לפני שני דורות, שלא זכתה להכירו, ובצעירותה נסעה לאמריקה והפכה להיות חסידתו הנאמנה והמעריצה של הגורו ״באבאג׳י״, והיתה מגיעה כל שנה לישראל ומרצה את תורתו של נוכל זה ומצליחה בכל סיבוב הופעות שנתי לשכנע עשרות ישראלים להאמין באלהותו של ה״גורו״, ביניהם היו ״משכילים״ ו״אנשי רוח״ שלא ידעו את אלקי ישראל ותורתו, ולא התעניינו כלל בדת שהורי הוריהם השליכו למענה את עצמם למוקדות האש של האנקווזיציה, ומדורות האש באירופה כש״שמע ישראל ה׳ אלהינו, ה׳ אחד״ בפיהם, ותמורת זאת שתו בצמא את ספוריה של גב׳ ט׳, על הגורו ״באבאג׳י״, שלא נולד כלל, וצמח לבד מהאור שבמערה אפילה כדי להורות דרך לאנושות, והשפיעה עליהם לטוס לארה״ב כדי לראות את פניו ״הנפלאות״ ולהתבשם מצחנתו, ודרך בן אחותה שחזר ליהדות הצרופה דרכי, היא הגיע אלי וספרה לי נסים ונפלאות על אלהיה, כיצד הוא ברא את עצמו, וכיצד עוזר הוא לנאמניו להגיע אל ״האושר הנכסף״.

מדבריה הבנתי שמדובר בנוכל בעל כוחות מאגיים וטלפתיה שדרכם מצליח הוא לרמות אנשים ולשעבדם לרצונותיו, ואמרתי לה, כיצד מאמינה את בהבל ורעות רוח, והלא כחך כיהודיה בת ״העם הנבחר״ גדול משלו, ויש בכחך לנטרל את אלהייך מכל כחותיו. נתתי לה ספר ״שערי גן עדן״[10] וספר תהלים ואמרתי לה, בבואך לאמריקה תמתיני עד שיסתיים המחזור החדשי, ואז תנקי את עצמך טוב ותמתיני שבעה ימים נקיים מכל טיפת דם, שבהם תמנעי מחיי אישות עם בעלך, ובליל השמיני תלכי למקוה טהרה ותטבלי שבע טבילות, וכשתשובי לביתך אל תישני כל הלילה, ותקראי איזה ספרי תנ״ך שתרצי, ובחצות לילה תקראי בספר זה קטעים מסויימים שציינתי לה, ובבוקר תלכי לאלהייך, ותאמרי בפניו פסוק אחרון של פרק צ׳ שבתהלים וכל פרק צ״א שבע פעמים ישר, ושבע פעמים מהסוף להתחלה, ונראה כחו של מי גדול יותר.

לאחר שנה היא שבה אלי והחזירה את הספרים, ואמרה לי שהיא עשתה ככל האמור, ובבוקר היא עמדה מול ה״גורו״ כשהיה נואם לפני כמאתיים איש, והחלה לומר את פרק התהלים, ולפתע ה״גורו הרגוע הנצחי״, אבד את שלוותו הנצחית האלהיית ולתדהמת כל הנוכחים הוא צעק לעברה, מה את עושה שם את מבלבלת אותי, וגרש אותה מהמקום. למחרת היא שבה ועמדה מולו מסתתרת לאחר קבוצת אנשים והוא לא הבחין בה, והחלה לומר את פרק התהילים וטרם הספיקה לסיים

10. חובר בספרד על ידי ר׳ יוסף ג׳קאטליה לפני כשמונה מאות שנה.

את הפעם השביעית הפוך, הוא צנח ומת. אמרתי לה ראית כוחו של מי יותר גדול ומדוע לא שבת לעמך ולאלהייך הגדול והנורא באמת, והיא ענתה לי שהיא מאמינה שהוא התעלה על ידי התהילים והיא ממתינה לו שישוב ויברא את עצמו מחדש. עד כדי כך כחה של שטיפת מח, כי במקום שיש שטיפת מח אין שכל, רואים את האמת וזה לא עוזר. לכן הקבלה מציינת את חג הפסח כחג החכמה והדעת, ומכות מצרים חלק מתפקידם היה לעורר את ההמונים משטיפת המח המצרית.

כשאדם חולה ונזקק לנתוח, משלם הוא הון עתק לרופא כדי שיקרע את בטנו להוציא גדול ממאיר משם, ולא רק שלא בא בטענות על שחתך את גופו, אלא משלם הוא בשמחה ובקול רנה ותודה על שעשה זאת והצילו ממות. וישראל שהיו פגומים בנקודת הדעת של נשמתם מגלגוליהם הקודמים, הוצרכו ליפול בגלות מצרים בנסיון אבוד הדעת ושאם לא יעמדו בנסיון יסבלו מחוסר דעת עד ש"פה רך" יעבידם "בפרך". כי חטאם בגלגולים קודמים היה בהיותם אנשי "אטלנטיס" (דור אנוש, בלשון חז"ל) שהיו חכמים מופלגים שנצלו את חכמתם להרע ולהזיק לכל תושבי העולם, והיו עובדי אלילים שהשתמשו בחכמת הקבלה האלהיית למשוך אנרגיה חיובית ממערכת הספירות אל הכוכבים ומשם לאליליהם שהוו את הקשר שבינם לבין הכוכבים[11]. ושבו בגלגול אנשי דור המבול וחטאו בגזל ובנאוף, וחזרו בגלגול כאנשי דור הפלגה ושוב חזרו על חטאם הראשון למשוך את אנרגית הספירות האלהיות לכוכביהם ועצביהם, והוא סוד מגדל בבל, וכשנפוצו על פני כל הארץ, הגיעו ראשיהם לסדום ועמורה והמשיכו להרע מעשיהם. ואברהם אבינו עליו השלום, שידע גודל ערך נשמותיהם בקש מה' שיגלגלם בבניו ויהפכם לאומה נבחרת שתדבק בבורא, ואמר לו ה' בקשתך תתמלא בתנאי שנשמות אלו יבואו על תקונם לפני שיהיו עמי ונחלתי, וזה ייעשה ע"י עבדות של ארבע מאות שנה שתעשה בארץ לא להם ע"י חוסר דעת. וארבע מאות שנה בדווקא, כדי לתקן את הדעת הכוללת ארבע בחינות מח, מח החכמה, (המח הגדול) מח הבינה, (המח הקטן) ושני סוגי המוחין שבדעת (המח המאורך) המתפצלים לשתי השפעות שונות. (ימין ושמאל, חסדים-וגבורות, עצבים-ודם). וכל מח מצריך תקון מושלם במאה שנות עבדות ובסך הכל ארבע מאות. (ואפשר שתיבת "דעת", ענינה דע-ת') ולא מתוך אכזריות נגזר גורלם, אלא מתוך אהבה ורחמים ורצון לתקנם ולהכינם ולסעדם להיות נקיים וראויים לקבל את השפע האלהיי המביאם לבחינת "עם סגולה". אבל לאחר מאתיים ועשר שנים לא עמד כחם הנפשי להתמודד עם ידיעת המסורת של בריאת העולם בידי ה' וכל הנובע מכך כפי מה שקבלו מיעקב ובניו, לבין שטיפת המח של הגורו המלכותי פרעה הגבור והחזק ותורתו האידאולוגית, ועמדו להיטמע כליל ולהתבולל בין המצרים והנלווים עליהם, ואז לא רק שלא היו מתקנים בעבדותם את

11. ליקוטי תורה להאריז"ל פ' נח.

גלגוליהם הקודמים אלא נופלים באבוד דעת גדול יותר ללא תקנה ותקומה, (הוא הנקרא בלשון הקבלה, "חמישים שערי טומאה") והגדיל ה' חסדו עמהם והוציאם לפני הזמן כדי שעבדותם שתיקנה חלקית לא תלך לאיבוד, וטהרת נפשם החלקית תספיק להם כדי להיות עמו ונחלתו, ואת טהרתם הנוספת יתקנו אח"כ בתשלומים כעמו ונחלתו. או אם קבלת עול התורה שלהם תהיה במסירות נפש מושלמת, יטוהרו לגמרי ע"י קבלתה.

והוצרכו מכות מצרים הנפלאות והנוראות לא רק כדי לשכנע את פרעה לשלחם, אלא בעיקר לשכנע את ישראל להתנקות משטיפת המח ולהסכים לצאת בראותם את פרעה האלהיי הגבור והחזק עומד חסר אונים מפחד ה' ומהדר גאונו בקומו לערוץ הארץ, וכמו שכתוב "ולמען תספר באזני בנך ובן בנך את אשר התעללתי במצרים, וידעתם כי אני ה'", אמנם גם לאחר שמונה מכות מופלאות שגרמו לחרטומי מצרים להודות ש"אצבע אלהים" מכה בהם, ולפרעה לומר שה' הצדיק והוא ועמו הרשעים, שטיפת המח העמוקה הושרשה כה עמוק, וגרמה לכך ששמונים אחוז מישראל לא שוכנעו לנטוש את האידאולוגיה המצרית הכוללת קבוצים וצאן ובקר וסיר הבשר ולפקוח את דעתם האטומה לאמת של אלהי העולם המראה באותות ובמופתים שכחו וגבורתו מלא עולם, ומתו כולם במכת החשך[12]. ואפשר שגרמו שהרצון העליון **להכות** את בכורי מצרים בלבד ימנע, והוצרכה המכה לבוא בגדר **מגפה** שתופסת את כל מי שהוא בכור, בין אדם ובין בהמה וגם את בכור השבי אשר בבית הבור כולל בכורי ישראל, ולכן אמר הכתוב "ועבר ה' **לנגוף** את מצרים", ולא אמר **להכות** את מצרים. ובחמלת ה' על ישראל פסח על בתי בני ישראל במצרים **בנגפו** את מצרים ולא נתן המשחית לבא אל בתיהם לנגוף.

וכשהוציאם מעבדות לחרות, אעפ"י שהנותרים שיצאו הסכימו לצאת, לא היתה אמונת כולם מושלמת ועליונה, וסבב ה' סבות שהביאום לצורך בקריעת ים סוף כדי שיתעלו באמונתם ויאמרו "זה אלי ואנוהו, אלהי אבי וארוממנהו". וא"כ מצב ישראל דמה לאותו חולה שהחליא את עצמו ע"י התנהגות לא נכונה שהרופא חתך את גופו וגרם לו ליסורים קשים כדי להוציא את הגידול מגופו, שהוא מודה לו ומקלסו על שרפאו ביסורים אלו והצילו ממות. וההודאה היא בשתיים על שהכניסנו למצרים לתקן את נפשותינו, ועל שהוציאנו בטרם עת כדי שלא נאבד ונטמע לגמרי בין העמים.

ובזה יובן כי כל ענין יציאת מצרים אינה יציאה גשמית אלא רוחנית. ולכן גם במרתפים בספרד חגגו עם ישראל את "חג החרות" תחת צל המות והאימה של האינקויזיציה, ומול משרפות "אושביץ" חפשו יהודים "מצת מצוה" ואמרו את סדר

12. ראה רש"י שמות י', כב.

ההגדה בליל פסח עפ״י זכרונם. ובזה יובן הקשר לבין צווי שמירת השבת שנתקדש מאז בריאת העולם ליציאת מצרים. וכמ״ש ״וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים, על כן ה׳ אלהיך מצווך לעשות את יום השבת״. כי יציאת מצרים הרוחנית גרמה לאמונה בבורא יתברך שברא את עולמו וצוה על מנוחת השבת.

ביציאת מצרים התעלו ישראל רוחנית והבינו כמה סבלו מתוך אמונה בשקרי פרעה, אבל כל פעם שירדו ממדרגתם וחזרו לחיי חולין רצו לשוב לקבוצים של פרעה, ואמרו ״נתנה ראש ונשובה מצרימה״, וזו מנעה מהם את ההזדככות המתאימה לכניסה לארץ ישראל בה היו צריכים לשלב חיי קודש של תורה ומצוות ומעשים טובים עם חיי חולין של עבודת אדמה, ולכן מתו אותו דור, ורק בניהם שהיו קטנים בצאתם או שנולדו במדבר ולא נשטף מחם בהבלי פרעה, יכלו להכנס לארץ ישראל לחיי תורה וטהרה, עבודה וקדושה.

וענין ערב רב שנספח לישראל בצאתם ממצרים הוא, כי נשמות אנשי אטלנטיס וגלגוליהם, חלקם הקטן המבורר והמתוקן באו בגלגול בני ישראל היורדים למצרים ובניהם וזרעם. ושאר החלקים, חלקם היו גוים שבאו למצרים עקב הרעב שהיה בארצם ונשארו שם כאזרחים זרים, וחלקם נולדו כאזרחי מצרים, ויוסף הצדיק שהבין מי הם רצה לזרז תקונם ומל אותם, והגלם מקצה מצרים לקצהו, כדי שיזוככו ע״י הגלות והמילה[13]. וכולם שועבדו במצרים, ולפי גודל השעבוד נזדככו מעט, ונולדו בתוך בני ישראל. ואם היו ישראל משתעבדים ארבע מאות שנים, היו נכנסים כולם בגופות ״בני ישראל״ ויוצאים מזוככים והופכים ״לצבאות ה׳״, אבל היות והוצרכו לצאת לאחר מאתיים ועשר שנות עבדות בלבד, חלק גדול טרם נכנס ונולד כבני ישראל, וחלק של אלו שנולדו כבני ישראל וטרם הספיקו להזדכך מתו בימי החושך, כי הבינו שיציאת מצרים תחייבם בהקרבת החומר למען הרוחניות ולא הסכימו לצאת. ונשארו שני סוגים בבני ישראל שיצאו, א. אותם שנזדככו לגמרי ונקראו ״צבאות ה׳״. ב. חלק שנתקן רק ברובו ונקראו ״צבאות ישראל״[14].

אותו חלק שטרם נולד כבני ישראל רצה לצאת ממצרים כי משה היה נכבד בעיניהם, וחשבו שההנאות החמריות שיוכל לתת להם יגדלו משל פרעה המובס, ומכיון שלא נולדו כבני ישראל, לא יצטרכו להקריב חומר למען הרוח, ויוכלו להלוות לעם ישראל כדין ״גר-תושב״ המתחייב לשמור רק שבעת מצוות בני נח, שאינו חייב בכל המצוות כדין ״גר-צדק״. והסכים משה לקבלם כנספחים ונלוים ל״צבאות ישראל״, מתוך תקוה שבהמשך הזמן יזדככו יותר ויהפכו לחלק ה׳ ונחלתו, ועליהם אמר הכתוב **״וגם ערב רב עלה אתם״**, ונקראו ערב-רב בגלל שהיו תערובת של בני עמים שונים שהגיעו למצרים בזמן הרעב ונשארו כנתיני ארצות

13.ראה רש״י בראשית מ״א, נה. ובראשית מ״ז, כא. 14. שמות מ״ב. פסוקים מ״ב-נ״א.

שונות. וגם לרמז את שורש נשמתם שבאו מה"דעת" הפגומה, ו"ערב-רב" בגימטריא "דעת". והקב"ה לא התערב בהחלטת משה לקבלם כי זו היתה **בחירת** משה, ובבחירה שתוצאותיה לא ברורות לבני אדם, לא מתערבים בשמים עד שיגיעו התוצאות. והיות ולא היו מתוקנים, ולא רצו להקריב חומר למען הרוח ולהתגייר בשלמות, לא עברו בים. וכמ"ש "דבר אל **בני ישראל** וישובו ויחנו לפני פי החירות", והערב רב הקיפו את ים סוף דרך "עקבה" והגיעו לעברו השני של הים למקום בו חצו בני ישראל את הים. ולא השתתפו במעמד הר סיני, "ויעמוד **העם** מרחוק". ולא ירד להם מן, ולא שכנו תחת ענני הכבוד, והם שנקהלו על אהרן ואלצוהו לעשות עגל ולהחטיא בו את ישראל, ולכן אמר הקב"ה למשה, "לך רד כי שחת **עמך**".

בארבעים שנות טלטול במדבר מת הדור היוצא ממצרים, ומתו כל הערב-רב ולא נשאר מהם זכר, והדור הנכנס לארץ היה רק עם ישראל לשבטיו, שנשמות ישראל ונשמות הערב-רב מעורבים בו כדי שכל נשמה תגיע לתקונה המושלם ע"י מעשה התורה והמצוות מחד, או ע"י סבל ושעבוד נוסף מאידך, תערובת זו יצרה חמשה סוגים של ערב-רב שחלקם שונאי דת שנאה לשמה ונלחמים בדת ובשומריה בגלוי, וחלקם בגלל תאוות לבם נמשכים אחרי מעשי איסור, וחלקם שאוהבים לבזות את תלמידי החכמים ושומרי התורה וללעוג להם, וחלק שאוהבים לעזור לנצרכים גויים ויהודים שונאי דת, ומונעים עזרה ואפילו מינימאלית מנצרכים בני תורה, וחלק מניחים תפילין ומקימים ישיבות וכוונתם להתגדל ולהתגאות ולהשתרר על בני אדם שלא לשם שמים[15]. וסוגי ערב-רב אלה מלווים את ישראל מאז הכנסם לארץ ועד ימינו, והם המעכבים את המשיח בכל הדורות מלבא. וכתב בזוהר הקדוש[16] שלפני הגאולה הם ישלטו על ישראל ביד קשה וישמידו אותם מבחינה רוחנית כחלק מתכנית השטן לעכב את המשיח. (ורואים אנו שהתקיימו דברי הזוהר בדורנו) ועליהם אמרו חז"ל[17] שלפני הגאולה יבער ה' את הזדים מהארץ, וישלח את משיח צדקנו ועינינו תראנה מלך ביופיו, ונחזה בשוב ה' את שיבת ציון ברחמים.

פסח – חג המצות

את חג המצות מזכירה התורה תמיד בשם **"חג המצות"** שנצטווינו על אכילתם בפסח, היות שבצקם של אבותינו לא החמיץ בצאתם ממצרים. וכמ"ש בהגדה של פסח "מצה זו שאנו אוכלים, על שום מה, על שום שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה, וגאלם מיד, שנאמר ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עוגות מצות כי לא חמץ, כי גורשו ממצרים ולא

15. זוהר בראשית כ"ה: 16. פרשת נשא קכ"ד: 17. מגילה י"ז:

יכלו להתמהמה וגם צדה לא עשו להם"[1]. ויש להבין א. הרי ענין המצה לא קשור לפסח בלבד, ובמקדש נצטווינו להשתמש בו בהרבה קרבנות כל השנה. ב. טעם אכילתו בפסח בגלל שבצקם של אבותינו לא החמיץ, לכאורה לא הגיוני ולא מדוייק, כי כשבועיים לפני יציאתם ולפני שיהיה מקום לטעם זה כלל, כבר נצטוו אבותינו לאכול מצות בליל פסח לדורות עולם[2]. ובכלל מה כ"כ חשוב היה דבר זה שבצקם לא החמיץ עד כדי צווי אכילת מצה עבורו וקריאת חג החרות על שמו. ואין ספק שזה היה נס גדול מאוד ששש מאות אלף משפחות כל אחת עם עסתה, שאף אחד מהם לא יחמיץ כאשר בצק מגולגל מחמיץ בדרך כלל מהר מאוד, ויש להבין למה הוצרכו לנס זה.

והנה את המצה מוצאים אנו בתורה אצל לוט, וכמ"ש "ומצות אפה ויאכלו"[3], אמרו חז"ל כי פסח היה. ובזה יובן מדוע אברהם לא בקש משרה שתאפה לחם לאורחיו, למרות שאמר להם "ואקחה פת-לחם", אלא אמר לה "לושי ועשי עוגות"[4], כי כוונתו היתה למצות כי פסח היה[5]. והמצות נקראות עוגות כמ"ש "עוגות מצות כי לא חמץ"[6], אך יש להבין מדוע אברהם קראם בשם עוגות סתם, ופשר השמות עוגות, מצות. והנה שמות אלו מופיעים בתורה פעמים בכתיב מלא ופעמים בכתיב חסר, לדוגמא, עוגות שבקש אברהם כתוב **עגות** חסר ו' ראשונה, ואלו עוגות המוזכרות ביציאת מצרים נאמר **"עגת מצות** כי לא חמץ" כתוב **עגת** חסר ב' ווי"ן, **ומצות** כתוב בכתיב מלא, וכן בלוט נאמר "**ומצות** אפה ויאכלו", בכתיב מלא. וכן כשנצטוו ישראל במצרים על המצות נאמר "צלי אש **ומצות**", "שבעת ימים **מצות** תאכלו", "ושמרתם את **המצות**" בכתיב מלא. ומיד שנה הכתוב וכתבו חסר ואמר "בראשון בארבעה עשר יום לחדש בערב תאכלו **מצת**" וחזר וכתב "בכל מושבותיכם תאכלו **מצות**" בכתיב מלא. וכן בפרשת קדש לי, נאמר שבעת ימים תאכל **מצת**, ומיד המשיך **מצות** יאכל את שבעת הימים, ולגבי קרבנות המילואים כתוב, "ולחם **מצות** וחלות **מצת** בלולות בשמן ורקיקי **מצות** משוחים בשמן"[7]. בקרבנות המקדש כתוב "סולת חלות **מצת** בלולות בשמן, ורקיקי **מצות** משוחים בשמן"[8]. הקריב על זבח התודה חלות **מצות** בלולות בשמן ורקיקי **מצות** משוחים בשמן[9], ואמר הכתוב "מצות יאכל את שבעת הימים", ופירוש **את** בלשון הקודש הוא **עם**, דהיינו שמצות נאכל **עם** שבעת הימים, והדבר תמוה כיצד אפשר לאכול הימים עם המצות, ולכאורה היל"ל מצות יאכל **בשבעת** הימים.

וכתבה תורה "שבעת ימים מצות תאכלו", ולכאורה חיוב אכילתו הוא שבעה ימים, אמנם היות וחזרה תורה וכתבה "ששת ימים תאכל מצות[10]" והשמיטה יום אחד,

1. ראה דברים ט"ז, ג' וברש"י שם. 2. שמות י"ב, טו. 3. בראשית י"ט, ג. וברש"י שם. 4. בראשית. 5. מס' ר"ה . 6. שמות י"ב, ל"ט . 7. שמות כ"ט, ב. 8. ויקרא ב', ד. 9. ויקרא ז' י"ב. 10. דברים ט"ז, ח .

למדו רבותינו שצווי התורה שלא לאכול חמץ, קיים כל שבעת הימים, אבל חיוב אכילת מצה אינה אלא בליל ראשון בלבד[11], ושאר הימים אינה אלא רשות. והדבר תמוה, למה לא כתבה תורה מפורש חיוב אכילתו בליל א׳ בלבד ועשתה שינוי בחיוב של שבעת ימים וששת ימים, כדי ללמוד שאין חיוב אלא בליל א׳, והדבר אומר דרשני.

ופירוש מצה בלשון הקודש הוא מריבה, וכמ״ש ״הוא דתן ואבירם, קריאי העדה אשר **הצו** על משה ועל אהרן בעדת קורח, **בהצותם** על ה׳״[12]. ונאמר ״הן לריב **ומצה** תצומו״[13], ושלמה אמר ״רק בזדון יתן **מצה״**[14], ״אוהב פשע אוהב **מצה״**[15]. והמתבונן באותיות מצה וחמץ רואה שאין ביניהם הבדל אלא שינוי סדר האותיות, והחלפת ה׳ בח׳, שמתחלפים באותיות אהח״ע, כי שנוי מיקום האותיות מראה על מיקום שונה בעולמות ובמעשה הבריאה שנבראה בכ״ב אותיות[16]. ולדוגמא, אדם העובר על מצוות התורה היה ראוי לקרא עבריין, חוטא וכדו׳, ונקרא **רשע** כי הפך את סדר **עשר** הספירות שבהם נברא העולם, וירד מעולם האצילות הנקרא עשר, לקליפת נוגה שבה נמצאים י״ס דקליפה שהם הפך מי׳ ספירות דקדושה ונקראים רשע. וכן ענין עונג ונגע, שספירת הבינה דקדושה נקראת ענג, ובשבת אנו עולים אליה ונקראים ״עם מדושני עונג״. והמספר לשון הרע נופל כנגדה בקליפה ששם הכל בהפוך ומקבל נגע. וכנגד ספירת ״כתר״, החוטא בחטא שכנגדו הופך את האותיות ל״כרת״, ונכרתת נפשו. וכן אותיות ״אין״, ואני. כי הכתר שהוא ראש הספירות דקדושה נקרא **אין** כי אינו נתפס בשכל אנוש, וכנגדו ספירת המלכות דקדושה הנתפסת ונתנת להשגה נקראת **אני** שפירושו הנני לפניך ראני ודעני.

ואותיות **חמץ** הם **מצח**, כי האדם הנברא בצלם אלקים מצחו מראה על אישיותו. ובסוד האדם הרוחני המצח הוא מקור הרחמים והרצון בסוד הכתוב, ״והיה על מצחו תמיד לרצון להם לפני ה׳״[17]. וכשאדם חוטא מתעורר מצח הדינים וכמ״ש ״ומצחך נחושה״[18]. וכשנופל אדם מהקדושה אל הטומאה ניכר הדבר במצחו, ועליו הכתוב אומר ״ומצח אשה זונה היה לך״[19], הוא שהכתוב אומר ״הכרת פניהם ענתה בם וחטאתם כסדום הגידו, לא כחדו״[20]. ואותיות ה׳ וח׳ קרובות בכתיבתן וההבדל ביניהן הוא חוט השערה המבדיל בין רגל הה׳ לגגו, ובהתדבקו נהפך לח׳, וגם הגייתן דומה עד שיש מקומות שמבטאים אות ח׳ כאות ה׳, והבדל דק זה הוא ההבדל שבין החמץ למצה.

וכשאדם אוכל **לחם** צריך הוא לפי ההלכה לטבל אותו **במלח** שהם אותם האותיות בשנוי מקום, כי הלחם הוא הבסיס לקיום הגוף, וכל מאכל שיאכל אדם ויהיה ערב

11. ראה רש״י שם. 12. במדבר כ״ו, ט. 13. ישעיהו נ״ח, ד. 14. משלי י״ג, י. 15. שם י״ז. י״ט.
16. ספר יצירה.17. שמות כ״ח ל״ח. 18. ישעיהו מ״ח ד. 19. ירמיהו ג׳ 20. ישעיהו ג׳, ט.

לחכו ככל שיהיה לאחר כמה פעמים קץ הוא בו ומחליפו במאכל אחר, אבל הלחם אוכלו האדם יומם ולילה ולעולם אינו קץ בו (צא וראה במוצאי פסח איך אנשים מתנפלים על הלחם כמו מזי רעב, למרות שאכלו מצות וכל מיני מאכלים פרט ללחם שנמנעו ממנו ימים ספורים). ומלח, מצד אחד הוא הבסיס לקיום העולם, ולכן אינו מסריח לעולם ומקיים את המאכלים שלא יסריחו וכמ"ש "ברית מלח עולם היא לפני ה'"[21], ומצד שני הוא סמל החרבן, וכמ"ש "גפרית **ומלח** שריפה כל ארצה"[22] ואומר "בצותיו וגבאיו ולא ירפאו **למלח** נתנו"[23]. והנה אין שואב דם יותר טוב ממלח, ולכן כבר בסיני נצטווינו למלוח את הבשר הכשר כדי לשאוב דמו ממנו ולהכשירו לאכילה. והנה בקבלה בחלק המתייחס לצבעים, צבע הלבן מורה על חסד, והאדום על דין. וכלל גדול הוא "שאין הדין נמתק אלא בשרשו"[24].

ואמנם בעוד שלחם הוא מצד החסד, המלח הוא מצד הדין אבל דין שהתמתק, ולכן צבעו לבן כחסד, וטעמו מלוח כדין. (גם הדם טעמו מלוח כי הוא דין) ולכן יש בו את הכח של הבנין והקיום מחד, והרס ונזק מאידך, ולכן הדם שהוא דין גמור נשאב ע"י מלח שהוא דין ממותק כי נמתק הוא ע"י שרשו, ולכן מצווים אנו באכלנו **לחם** להגביר כח הלחם על המלח ולטבל את הלחם במלח כשהלחם הוא עליון והמלח תחתון ומכה הלחם במלח שלש פעמים. כי הדברים הרוחניים נפעלים ע"פ המעשים הגשמיים המסמלים את דוגמתם.

הקב"ה ברא את העולמות כולם והבסיס להם הם שלש בחינות המוח שהם "חכמה", בינה, ודעת. ובכל אחד מהם מאיר שם ההוי"ה, שעולה בגימטריא עשרים ושש ושלשתם עולים כמנין "לחם", ולכן גם הלחם הגשמי הוא בסיס המזון לגוף[25]. ובכל השנה עיקר מאכלנו הוא לחם **חמץ**, כי הקב"ה ברא את היצר הרע לטובתנו ולתועלתנו ובלעדיו אין טעם לחיים כי הוא המקור הגורם לבחירה החפשית ולשכר ועונש, **וכל** תכלית האדם בגופו בעוה"ז להתמודד עם היצה"ר ולנצלו באופן המועיל. וכשאדם זוכה לזאת הופך את אותיות **החמץ** למצח, **ומצח** הרחמים משפיעים בו. וכשחלילה היצר גובר עליו משתלט הוא על מצחו והופך למצח אשה זונה. וכל השנה תפקידנו להתמודד גם עם החמץ הגשמי במאכלנו, אמנם בפסח חובתינו לאכול **לחם מצה**, והיות ואינו חמץ המסמל את היצר, ואין אפשרות להגיע דרכו לבחירה החפשית ולשכר ועונש, נקרא הוא **לחם עוני**, ומטרתו הוא לתקן את כל מה שנכשלנו בהתמודדות עם החמץ כל השנה והפכנוהו למצח אשה זונה,

21. במדבר י"ח, יט. וראה ברש"י שם, וראה גם מלכים ב' ב. כ"א. 22. דברים כ"ט, כב. 23. יחזקאל מ"ו, י"א. 24. שער הכוונות דרושי ר"ה. וזה מקור לכל החסונים שנעשו ע"י הדבקת האדם במחלה בצורה מבוקרת שיוכל גופו להתגבר ולהתחסן בפניה והבן. 25. וזה סוד הכתוב "כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם, כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם" וכוונתו לג' ההויו"ת מוצאו של הלחם.

ולהעלותו לקדושה ולתת **חרות** לאותם כחות הקודש הרוחניים הנקראים "נצוצות הקדושה" שהפלנו בעוונותינו בידי קליפת נוגה שהפכתם מעשר לרשע ולכלול אותם במצח הרצון והרחמים. והיות והקליפה לא מוכנה לוותר על נצוצות אלו, אכילת המצה יוצרת ריב **ומצה** עמה עד שנכנעת היא ומקיאה את הקדושה שבלעה בסוד הכתוב "חיל בלע ויקיאנו מבטנו יורישנו א-ל"[26]. אמנם ד' דרגות מצות הם, וחלות מצות ורקיקי מצות ועוגות מצות נקראים בשם מצה עשירה ואינם כשרים לאכילת הלילה הראשון לשם חובת מצה, אלא **לחם מצות** שהוא לחם עוני המורכב ממים וקמח בלבד (להבדיל מהמצה העשירה העשויה משמן עם קמח ללא טיפת מים כלל.) ואפשר ששלשת סוגי המצות העשירות הם כנגד שלשת העולמות הגבוהים מעוה"ז, **ולחם מצות** הוא כנגד עולם העשיה שבו עבודתנו ומעשינו, ולכן הוא הלחם אשר צוה ה' לאוכלו **בליל הסדר** לתקן בו ולהשליט **סדר** בבריאה את אשר בלבלנו כל השנה בחטאתינו.

כשנדקדק בכתוב נמצא שבצווי אכילת המצות במצרים לא נצטוו על אכילת לחם עוני, ונכתב בסתם "שבעת ימים מצות תאכלו", ורק בספר דברים שניתן בסוף ארבעים שנה נאמר "שבעה ימים תאכל עליו מצות **לחם עוני**, כי בחפזון יצאת מארץ מצרים וכו', ששת ימים תאכל מצות"[27], ונתפרש שהמצות צריכות להיות **לחם עוני**, ושטעם אכילתם הוא בגלל שבחפזון יצאנו ממצרים, ולא הספיק הבצק להחמיץ. והוסיף "ששת ימים תאכל מצות", ללמד שאכילתם רשות פרט לליל ראשון. ואפשר שבמצרים לא נצטוו אלא על אכילת מצות, ולא על אכילת "לחם עוני", כי טעם החפזון טרם נעשה, ואולי צווי אכילתו היה כדי לתקן הפגם שפגמו גם בעולמות שמעל העשיה, ולכן יכלו גם לאוכלו ממצה עשירה הנקראת "עוגות מצות", ונצטוו לאוכלו שבעת ימים כי יכלו לתקן בכל שבעת הימים את כל הפגם שפגמו בעולמות היצירה והעשיה. והנה עולם היצירה נקרא ששת ימים ועליו נאמר "כי ששת ימים עשה ה' את השמים", ולכן לא כתבה תורה "כי **ב**ששת ימים", והם סוד ששת הספירות מהשבעה המנהיגות בעוה"ז, ועולם העשיה הוא סוד יום השביעי שכנגד ספירת המלכות, ויכלו ישראל לתקן ע"י אכילת מצות כל שבעת הימים את שבעת הספירות הנקראים "ימים" בשרשם. ולכן אמר הכתוב "מצות יאכל **את** שבעת הימים". שפרושו **עם** שבעת הימים, ולא כתבה מצות יאכל בשבעת הימים, וכל יום היתה נתקנת ע"י אכילתם בחינה אחת משבעת הספירות. והיות והתיקון היה גם בעולם היצירה, יכלו לצאת גם במצה עשירה הנקראת "עוגות מצות". ומשמים שמרו על ישראל בנס מופלא שאף אחד מהם בצקו לא יחמיץ. ויתכן כי כתבה תורה שאפו מבצק זה שטרם החמיץ "עוגות מצות כי לא חמץ", ולא לחם עוני, ללמדנו כי תקנו גם ביצירה. ואפשר שבחטא העגל חטאו ישראל

26. איוב כ', טו . 27. דברים פרק ט"ז. וראה רש"י שם.

וגרמו נפילת הקדושה עמוק בטומאה, וגם כשחזרו בתשובה לא נתקן חטאם בשלמות וכמ"ש "וביום פקדי ופקדתי"[28], ושוב לא יכלו לתקן בעולם היצירה ע"י המצה, ובגלל שבצקם לא החמיץ בצאתם ממצרים יכולים ע"י תשובתם לתקן ע"י המצה בעולם העשיה. ולכן כשחזר משה וצוום על המצה, צוום לאכול **לחם עוני** בדווקא שהוא כנגד עולם העשיה וחזר לומר בלשון יחיד, שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עוני, ששת ימים תאכל מצות, ללמדנו כי שבעת ימים כולם אין ענין לתקונם אלא במצות לחם עוני סוד עולם העשיה. ונכתב בלשון זה כדי שנבין שהיות והתיקון בעשיה, אין חובת אכילתו אלא בליל פסח בלבד, כי לילה זה הוא "ליל שמורים לכל בני ישראל לדורותם"[29] ויש עדיין בידנו הכח לתקן בעולם העשיה ע"י המצה ללא פחד התגרות בכוחות הטומאה. ולכן נשארנו בחיוב אכילתו בבחינת לחם עוני.

ואולי כתבה התורה מצות בכתיב חסר ומלא ללמדנו שהתקון לא נעשה ע"י כולם בצורה שוה, ויש הגורם במעשיו לתקון מושלם, ויש המתקן רק חלקית, ואעפ"י שתקונו חסר, גם הוא תקון ויש לכל אחד מישראל לתקן לפי יכולתו.

כשבאו המלאכים לאברהם אע"ה, אמר להם "ואקחה פת לחם", כי חשבם לערביים שאין להם ענין בפסח, אבל לשרה שידעה את משמעות החג, ביקש "לושי ועשי עוגות", שהיה מצה עשירה, ואולי כתב עגות חסר ו' ראשונה, ללמדנו שהבין אברהם שמבחינת האוכלים אין מקום לתקון במצות אלו, ולא נתנם לשם תקון המצה, ורק בגלל אסור החזקת חמץ אפה להם מצה עשירה, אמנם מבחינת הנותן שהוא אברהם רצה הוא שתקון המצה יהיה שלם, ולכן נכתב עוגות מלא ו' שניה.

וסוד המצה כשמה כן הוא כי יש לה "מצה ומריבה" מתמדת עם החמץ והם סוד יצר הטוב והרע השרשיים, והחמץ מסמל את התאוות, והמצה את ההסתפקות במועט להכרח הקיום. וברגע שישראל הגבירו במצרים את כח המצה על החמץ בליל פסח, נשברה הקליפה ונעשו שפטים **באלהי מצרים** ולכן גרשום המצרים.

ועם ישראל נצטוו על ידי משה שלא להכין צידה פרט לבצק. ובגלל אמונתם בה' שהוא זן ומפרנס בכל מקום ובכל מצב ושלכן האמינו במשה ולא הוציאו צידה, גרם ה' שעיסתם לא תחמיץ, ולכן אפו את בצקם "עוגות מצות", אבל כל זה יכל להעשות רק בהיותם מחוץ למצרים ולא בתוכה, כי המצה והריב עם הקליפה באדמת מצרים, היתה קשה לחלשים שבישראל ולכן מהר ה' והוציאם.

ויה"ר שכימי צאתנו מארץ מצרים יראנו ה' נפלאות.

28. שמות ל"ב, לד. ורש"י שם. 29. שמות י"ב, מב.

חג הפסח

כל דבר רוחני שמגיע לעוה"ז האור שלו מתחיל לרדת קודם. וכשם שהברקים והרעמים לוקח מעט זמן מעת שנעשים למעלה עד שמגיעים לכאן, וגם ביניהם יש הבדל והאור מגיע מהר יותר מהקול, כך כל דבר, משמתעורר למעלה ועד שמגיע לכאן לוקח לו זמן. חג הפסח מתחיל מיום פורים כמו שאמרו רבותינו, ששלשים יום לפני החג יש ללמוד את הלכות החג. לשלשים יום האלה יש עניין גדול גם בעולמות למעלה, כי יש כמה וכמה עולמות והאור יורד מעולם לעולם. ומיום פורים מתחילה הנשמה להתנקות מהקליפות שלה. וכל אדם מישראל גם אם שקוע עמוק, מתחילות הקליפות שעשה לרדת מעליו, ועד פסח יש לו אפשרות להתנקות לגמרי ולהרגיש חרטה גדולה ולהתעורר בתשובה.

אנחנו מצווים להשבית את החמץ מחצות היום של י"ד, אבל המחשבה להשבית את החמץ צריכה להתחיל מלילה שלפניו, כי קרבן עולה נכתבה בתורה לפני קרבן חטאת, אעפ"י שאת החטאת מקריבים לפני העולה, כי העולה בחי' המחשבה קודמת למעשה,. ולכן בלילה הביטול הוא במחשבה, וביום במעשה. בזוהר אומר שבמחשבה איתבריר כולא. דהיינו שהיא הנקודה הראשונה, וזה האור שנברא בתחילת הבריאה, ולכן התנא התחיל את מעשה הבדיקה בתיבת **"אור"**, "אור לארבעה עשר בודקין את החמץ". כל הפגמים השורש שלהם התחיל במחשבה כמו שפירש"י שעין רואה ולב וחומד ואחר כך כלי המעשה גומרים. לבטל במחשבה אפשר כבר מהלילה כי האור שהוא הרשימו של חג הפסח מתחיל להגיע עשרים וארבע שעות קודם.

מפורש בתורה שלוט אכל מצות, ופירש"י שפסח היה, ולוט למד זאת מאברהם שאכל מצות בפסח כי קיים את כל התורה כולה. ולכאורה מה להם ולמצות, והרי טרם נולדו ישראל, ולא נשתעבדו, ולא יצאו ממצרים ולא היתה סיבה לחג הפסח. והענין הוא, שאורות החגים נמצאים למעלה כבר מבריאת העולם כדי שכשיצטרכו להם הם יגיעו. והענין הוא, כי הקב"ה ברא ששת ימי בראשית ואחריהם שבת הנקראים בלשון המקובלים "פרצוף הימים", ובנוסף לזה ברא עוד גלגל למעלה שנקרא "פרצוף הזמנים" שבו מאירים כל אורות החגים למעלה בבחינת **פנימיות** העולמות, וכשהגיע הזמן שיאירו גם בעולם הזה בגלוי לעין בבחינת **חצוניות** העולמות, נעשו הדברים בפועל.

את האורות האלו מאז התגלותם, יכולים בית הדין הגדול של הסנהדרין **לקרא להם** ולמשוך אותם על כל ישראל על ידי קידוש החודש, וכמו שכתוב "אלה מועדי ה' מקראי קודש, **אשר תקראו אותם במועדם**". דהיינו תקראו להם לבא ולהאיר בכם בבחינת פנימיות העולמות בכל שנה **במועדם** שמאירים למעלה. ואדם הראשון,

ושת, ומתושלח, ונח, ושם, ואברהם שידעו מה קורה למעלה קדשו את החודש והתקשרו למפרע לאור הזה.

האור המאיר בחגים מגיע לעולם הזה בימינו, כיון שהסנהדרין בראשותו של הלל הצעיר שהיה נכדו של רבי יהודה הנשיא ודור עשירי להלל הזקן, קדשו כבר למפרע את חדשי כל השנים עד סוף האלף הששי וקראו למועדים לבא במועדם, ואנחנו על ידי התפילה והמצוות המעשיות של אותו חג מושכים אותו עלינו.

ההארה של פסח מאירה בשרשה מאור ספירת החכמה ומתגלה בעולם הזה על ידי ספירת הנצח, וההארה של סוכות מאירה בשרשה מאור ספירת הבינה ומתגלה בעולם הזה על ידי ספירת ההוד, וסוד של שבועות מאירה בשרשה מאור ספירת הדעת ומתגלה בעולם הזה על ידי ספירת היסוד, והאדם הגשמי הוא תמונה של האדם הרוחני למעלה וכמו שכתוב "בצלם אלהים עשה את האדם", וכל העולמות הם בדמות אדם, אז כשאורות אלו מתפשטים בעולם הזה הם מתפשטים בסוד הרגלים. והיות ולאדם יש שלשה רגלים, רגל ימין, ורגל שמאל, וביניהם אבר הברית שנקרא גם רגל. קרא הכתוב לשלשת חגים אלו **"שלש רגלים"**, ודע שאצל כל אדם רגל שמאל ארוכה מעט יותר מרגל ימין. פסח הוא בסוד רגל ימין והוא מתפרס על שבע ימים, אחריו בא האמצע שזה היסוד והוא קטן ולכן זמנו של חג השבועות יום אחד, ואחריו סוכות שהוא כנגד הרגל השמאלית שאמנם גם הוא נחגג שבעה ימים אבל צמוד לו חג שמיני עצרת והופכת אותו לשמונה ימים, ארוך מעט יותר. והנה בפסח וסוכות יש מצוות מעשיות כמצה וסוכה, אבל בשבועות אין בו שום מצווה לעשות, כי הוא חג הדעת שבו נתנה התורה ולכן עיקרה הוא מצוות לימוד התורה, ולכן מנהג ישראל ללמוד תורה כל הלילה להתקשר אל הדעת.

בשנה מעוברת עושים פורים באדר שני כדי לסמוך גאולת מרדכי לגאולת משה, גם ארבע פרשיות לא שייכות, רק באדר שני, כי יש קשר בין ארבע פרשיות לפסח ויש קשר בין פורים לפסח. ארבע פרשיות מתחילות בשקלים וזה לפני שייכנס אדר. שקלים למעשה היה תרומה לצרכי הקרבנות בבית המקדש, והוא מדין צדקה שמעוררת על האדם הרבה רחמים ומכפרת על המזיד, כי הוא נותן לאחרים וברגע שאדם נותן גם למעלה נותנים, וכשהיו נותנים את זה היו מושכים אור של י"ג מידות של רחמים, לכן היו שלש עשרה קופות לתרומת השקלים בבית המקדש כנגד י"ג מידות של רחמים ומשכו בזה אור של רחמים והאור הזה גרם שאחרי שנים כשהיתה הגזרה של המן, אפילו שעדיין לא קיימו וקיבלו ועדיין לא היו ראויים, כבר למפרע האור הזה האיר וגרם לנפילתו. וזה כוונת חז"ל שאמרו שישראל הקדימו שקליהם לשקליו של המן, זה גורם שאחריו קורים פרשת "זכור", שנצטווינו לזכור למחות את עמלק. לפי הקבלה כשאדם נותן צדקה הוא בגדר זכר וכשהוא מקבל צדקה הוא בגדר נקבה כי הנותן נקרא זכר והמקבל נקרא נקבה, זה

המשפיע והמושפע, כשאנחנו נתנו את השקלים צדקה לשכינה בבית המקדש, הפכנו להיות זכרים המשפיעים בה וגרמנו לבחינת "זכור". שסוד הזכר העליון ימשוך רחמים גדולים מאוד מחיבור ההחכמה והבינה שהתחברות שמות הקודש המאירים בהם עולים כמנין "זכור". על פרה אדומה נאמר שאף אחד לא ידע את סודה חוץ ממשה רבנו וכששלמה המלך רצה לדעת סוד זה לא הצליח, ואמר, "אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני". השתמש בלשון חכמה כי הסוד של פרה אדומה קשור בספירת החכמה שממנה באים החיים כמ"ש "והחכמה תחיה בעליה". שלמה המלך לא היה בסוד החכמה השרשית אלא בסוד "חכמת שלמה" שהיא המלכות, משה כן היה, כי נשמת משה היא מבחינת יסוד החכמה ולכן משה ידע את סוד פרה אדומה. ובפורים סוד יסוד החכמה מאיר בעולם, ולכן אפילו שאנחנו לא מבינים את האור הגדול הזה ואנחנו רחוקים ממנו, בגלל שהיינו לידו יש לנו אפשרות לקבל **שבת פרה** שזה הטהרה של פרה אדומה. מהפור נהיה פרה.

המצה היא בבחי' החכמה, ואנחנו מתקשרים אתה דרך הספירות חסד ונצח שהוא בחינת הרגל הימני, והחסד זה שאנו עושים עם העניים בתחילת ההגדה ומזמינים אותם להכנס, כל דכפין יתי ויאכל, שאותו אומרים רק בפסח וזה החסד שמקשר אותנו עם החכמה סוד המצה. אבל היות והחכמה קשורה אל הבינה שהיא בסוד יין תיקנו ארבעה כוסות.

ליל פסח נקרא "ליל הסדר", מה שאנחנו חושבים שזה סדר זה לא סדר, באמת הקב"ה עשה לנו לא סדר כי אם היה סדר אי אפשר היה להיגאל, ה' דילג ופסח על הפתח הסדר, כי סדר הבריאה הוא קודם כל התינוק נולד, בהתחלה הוא חסר אונים ואם לא יתנו לו לשתות ולאכול הוא אבוד, לאט לאט הוא גדל אבל השכל שלו עדיין חסר אונים, בגיל שש הוא מגיע למצב שיודע להבדיל בין אבן ובין אגוז. לאט לאט הוא מתבגר, זה הטבע, אבל ביציאת מצרים אם היה ה' מתנהג עם ישראל בסדר הזה לא היינו יוצאים ממצרים לעולם, הקב"ה הגדיל את ישראל שהיו בגדר תינוק והפך אותו למבוגר, אחר כך הוריד אותו לגיל קטן ואחר שוב החזיר אותו לגיל מבוגר. זה נקרא פסח, מדלג, לא הולך לפי סדר,. עם ישראל כדי שיסכימו לצאת ממצרים היו צריכים להיות פיקחים כי אדם שקטן בדעתו לא היה רוצה לצאת, עובדה ששמונים אחוז לא רצו לצאת ממצרים, כי למרות עבודת הפרך היה להם כל טוב מקנה ובקר, וקבלו בחינם את סיר הבשר ודגים וירקות. ולא גדלו בדעתם להבין ששקועים הם במ"ט שערי טומאה ומאבדים שני עולמות בגלל האוכל. ובליל הסדר על ידי המצה גדלו וקבלו חכמה להבין שהמרורים שנאכלים עם המצה הם חלק מגאולת הנפש לזכות לחיי העולם הבא, והצלי הנאכל עמו הביאם לידיעה שלמעשה הם אוכלים את מי שעבדו כע"ז, ושה' הוא האלהים. אמנם דרגה זו החזיקה מעמד רק כ"ד שעות שבהם הגיעו על כנפי נשרים לסוכות. ושוב ירדו לקטנות הראשונה שבשיאה היו בעמדם על שפת הים עד שהתחרטו על

יציאתם. והמשיך מצב הקטנות עם מעלות ומורדות במרה וברפידים עד שבועות שעמדו במתן תורה וזכו לשיא הגדלות לשמוע קול ה׳ באמרו ״אנכי ה׳ אלהיך״.

את ליל הסדר עשינו עוד כשהיינו עבדים לפרעה. ובשעה שישראל עשו סדר פעם ראשונה ואכלו מצות הם היו עדיין עבדים לפרעה ולא יכלו להגיד עבדים היינו לפרעה במצרים כי עדיין היו שם, רק אחרי עשיית הסדר הם השתחררו. ואם כן, יציאת מצרים באה בגלל הסדר. כי ברגע שאדם חכם אין לו בעיות, כל הבעיות והצרות הן בגלל שאנחנו לא חכמים אז אנחנו מסתכלים על התמונה בצורה אחרת. אם היינו מסתכלים על דברים מצד החכמה היינו רואים דברים אחרים לחלוטין. האדם יכול להיות משועבד כל החיים ולא להבין שהוא משועבד, רוב האנשים ברחוב הם עבדים. אדם שדואג ללכת לפי האופנה הוא משועבד לאנשים ברחוב, הוא לא חי את החיים שלו, הוא משועבד למה יגידו. אם אדם חי בשביל השני או מחקה אותו הוא עבד, ולא חופשי. כדי להבין זאת צריך חכמה. לכן ישראל היו צריכים קודם כל לעשות את הסדר כי הסדר מביא את החכמה, לכן ההתחלה של הסדר זה קידוש, כל קידוש זה חכמה, כדי לדעת לקדש משהו, כדי לדעת שזה חולין וזה קודש צריך שתהיה חכמה, כי אין הבדל פיזי. אתה רואה שני תפוזים, אחד אם תאכל אותו תברך בורא פרי העץ והשני הוא תרומה ואם תאכל אותו תהיה חייב מיתה בידי שמים, הצבע והטעם אותו דבר, אין כאן עניין של הבנה כי אין הבדל ביניהם והבנה שייך רק כשיש הבדלים, אבל צריך להיות חכם כדי לדעת שעל זה חלה קדושה ועל השני לא. לכן כל דבר של קודש הוא בחכמה.

קריעת ים סוף ומהותה לפי המדע.

מהכתוב מתבאר שנחצה הים לאבותינו בעברם בתוכו ביבשה בתוך הים, על ידי שבקטע שעברו חומר המים המורכב ממימן וחמצן נבקע, והמים הפכו לגזים שרוח הקדים נשאה אותם מהים והפך הים שם למדבר יבש. ומשה בנטיית ידו במטה בתחילה גרם להבאת הרוח לנשיאת הגזים מהים, ובנטיית ידו בשנית, שבו הגזים אל הים ונתחברו והפכו שנית למים שטבעו את המצרים. הבה נתבונן בפסוקים.

״ואתה הרם את מטך, ונטה את ידך על הים ובקעהו״. מבואר בכתוב שנטיית ידו של משה תבקע הים. **״ויט משה את ידו על הים, ויולך ה׳ את הים ברוח קדים עזה כל הלילה, וישם את הים לחרבה ויבקעו המים״.** וא״כ לכאורה נטיית יד משה לא בקעה הים אלא הביאה את רוח הקדים שגרמה לבקיעת המים. ואם כוונת הכתוב שנטיית יד משה גרמה לבקיעת המים על ידי רוח הקדים, יש להבין למה הוצרך לנטות ידו להביא רוח קדים ולא הביאו ה׳ מאליו. **״וישם את הים לחרבה ויבקעו המים״.** ולכאורה שימת הים לחרבה ובקיעת המים הם שני דברים מנוגדים, כי ים חרב אין בו מים שיבקעו. ולשון **ויבקעו המים** קשה הוא כי לכאורה היה לו לומר ״ויבקע הים״.

ופירש רש"י שכל מים שבעולם נבקעו. ולכאורה המים עצמם לא נבקעו אלא נחצו ופינו מקום לאויר בינותם ואם כן היה לו לומר "ויחצו המים" וכמ"ש אצל אליהו ואלישע "ויכה את המים **ויחצו** הנה והנה". מלכים ב' ב'. ח'-י"ד. וכדי להשיב את הים לקדמותו השיב משה ידו על הים שנית ושב הים לאיתנו. ואם המים קפאו והפכו לקרח למה הוצרך משה להשיב את ידו. היה עמוד האש ממיס את הקרח ומשיב את הים לאיתנו. ומהכתוב לא מובן מתי השיב משה את ידו, ואדרבה משמע שמשה השיב את היד בלילה ולפנות בוקר שב הים לאיתנו ולא מיד. וכמו שכתוב **"ויט משה את ידו על הים"**. ולא אמר מתי. **"וישב הים לפנות בוקר לאיתנו"**. ואם נטיית היד היתה לפנות בוקר היה לו לומר "ויט משה את ידו לפנות בוקר, וישב הים לאיתנו". וממה שלא כתב כן מובן שנטיית היד גרמה שלפנות בוקר ישובו המים אעפ"י שנטה ידו קודם לכן. **"וישובו המים ויכסו את הרכב"**. ולכאורה לשון "וישובו המים" אינו מובן, כי כבר אמר ששב הים לאיתנו, וא"כ הים היה מלא במים, והיה לו רק לומר "ויכסו המים את הרכב". וענין שיבת המים אומרת דורשני. **ולכאורה קריעת ים סוף אינה נס כלל כי גם בבית כשאדם מניח מים בקור גדול קופאים המים. ויש הרבה נהרות שקופאים בקור והולכי דרכים נוסעים עליהם בעגלותיהם, וא"כ הנס היה לכאורה נטיית יד משה להביא הקור. ומשהגיע הקור, בטבע הקור קפאו המים. וא"כ ממה התפעלו ישראל, וכי לא ראו במצרים אותות גדולים מזה, וכי להביא הערוב, הברד והארבה והחושך למצרים לא היו גדולים מלהביא קור להקפיא הים.** והכתוב אומר כי רוח הקדים שם את הים **לחרבה** כי נבקעו המים. ופירוש **חרבה**, יבשה. וא"כ הים הפך ליבשה גמורה ולא למים קפואים. ומה שכתוב "קפאו תהומות בלב ים" פירש רש"י שאינו ענין לקריעת ים סוף אלא שלאחר שחזרו המים להטביע את המצרים קפאו המים והפכו לאבנים שהכו את המצרים בים. ולמה כפל לומר שישראל הלכו בתוך הים **ביבשה** ושהמים להם חומה. ובפעם ראשונה כתב שבני ישראל הלכו **"בתוך הים, ביבשה"**. ובפעם ב' נאמר **"ביבשה, בתוך הים"**.

ונראה שהענין הוא, כי המים מכילים כח הנקרא "חמצן", וב' כחות הנקראים "מימן", והם רמוזים באות י' ושתי אותיות מ' שבתיבת "מים" ובהצטרפם יחד הופך ענינם למים. אמנם כאשר כחות אלה מופרדים הם, אין הם "מים" אלא גז אויר ועננים. וכאן נטה משה ידו על הים ונבקעו ב' כחות המים ונפרדו זה מזה והפך המקום ממים לאדים ועננים. ואז הקב"ה הוליך רוח קדים עזה כל הלילה שתשא את האדים והעננים שנתהוו מביקוע המים והפכה את הים **לחרבה** ממש. ובאו בני ישראל בתוך הים **ביבשה** ממש ללא טיפת מים או קרח. אמנם לא כל הים לאורכו נבקע אלא י"ב מיל כגודל מחנה ישראל, "ויוליכם בתהומות כמדבר". תהלים פרק ק"ו, ט. המנוגב מכל מים. והמים שבשני הצדדים של המקום שנבקע עמדו כמו נד נוזלים והפכו חומה לישראל מימינם ומשמאלם. ואח"כ השיב משה ידו על הים ושב הים לאיתנו דהיינו האדים וגז ואויר שנשאו הרוח חזרו לים כבתחילה, ואז "וישובו

המים" ונתחברו שני היסודות החמצן והמימן והפכו למים "ויכסו את הרכב ואת הפרשים" וזה סדר הכתובים.

"**ויט משה את ידו על הים**". ובקע את המים מיד, והפך המקום לאדים וענינים המקשים על ההליכה. "**ויולך ה' את הים ברוח קדים עזה כל הלילה**". לגרש הענינים והאדים. "**וישם את הים לחרבה**". דהיינו יבשה ממש, וכבר "**ויבקעו המים**". ולכן יכלה רוח הקדים ליבש הים. "**ויבואו בני ישראל בתוך הים, ביבשה**". ממש ולא הלכו על קרח וכדו'. אמנם היה זה רק בגודל הנצרך למעבר עם ישראל, אבל המים של הים שמשני עבריהם עמדו כמו נד, "**והמים להם חומה, מימינם ומשמאלם**".

"**וירדפו מצרים ויבאו אחריהם כל סוס פרעה רכבו ופרשיו אל תוך הים**". וא"כ נמצאו ישראל ומצרים בתוך הים החרב. "**ויהי באשמורת הבוקר וישקף ה' על מחנה מצרים**". הנמצא בתוך הים "**בעמוד אש וענן**" והאש לא המיס שום קרח להטביעם כי לא היה קרח כלל בנמצא. "**ויהם את מחנה מצרים**" הנמצאים על קרקעית הים, ע"י שהפך הקרקע לבוץ רותח. ובזה "**ויסר את אופן מרכבותיו וינהגו בכבדות, ויאמר מצרים אנוסה מפני ישראל**" פנימה אל תוך הים, "**כי ה' נלחם להם במצרים**". הארץ שממנה באנו וכדאי להתרחק ממנה לתוך הים.

"**ויאמר ה' אל משה נטה את ידך על הים**", למשוך חזרה האויר והאדים שנשאה רוח הקדים. ואח"כ "**וישובו המים**" להיות ע"י שהאויר והאדים יחזרו להתאחד ולההפך למים. "**על מצרים על רכבו ועל פרשיו, ויט משה את ידו על הים**". ועי"ז "**וישב הים לפנות בוקר לאיתנו**". דהיינו אל האויר והאדים שהיו בטרם נשאתם רוח הקדים. אמנם טרם חזרו להתאחד ולהיות מים ולכן לא חששו המצרים להכנס יותר פנימה בים כי לא ראו טיפת מים. "**ומצרים נסים**" מאדמת חוף ארץ מצרים. "**לקראתו**" של הים, ובדרך הטבע יכלו לצאת מהעבר השני כמו שישראל יצאו. אמנם "**וינער ה' את מצרים בתוך הים**", שלא יצאו ישר בדרך שבה יצאו ישראל אלא הסתובבו בתוך הים כאוכל המתנועע בתוך קדרה מלמעלה למטה מבלי למצוא מוצא החוצה. ומשיצאו רוב ישראל מן הים, "**וישובו המים**" להתאחד כחות החמצן והמימן ולהיות מים, "**ויכסו את הרכב ואת הפרשים לכל חיל פרעה הבאים אחריהם בים, ובני ישראל הלכו**" כשנמצאו רובם "**ביבשה**" ומעוטם "**בתוך הים**" ואז מי הים שכבר הפכו להיות מים רגילים לא טבעום, אלא "**והמים להם חמה מימינם ומשמאלם**". ובמים ראשונים כתב חומה מלא בו' כי היו אלה מי הים שלא נבקעו ועמדו כמו נד להראות חיבתם, אבל בפעם ב' שהיו מי הים שחזרו לקדמותם ולמקומם במקום בו עברו ישראל, והיו הומים וגואים לשטוף ולהטביע את המצרים והסכנה מהם היתה מרובה[8], נאמר חמה בלי ו' כי אף על פי שגם הם נצבו כמו נד וחומה, ישראל לא הרגישו נח בקרבתם ופחדו מטביעה.

ואם נכון הדבר, אפשר שעל ענין זה נאמר "**נערמו מים**" ופירש"י שהפכו המים חכמים. וחכמתם היתה שלאחר שהשיב משה ידו ושבו האדים שהרוח יבשתם אל

הים, לא הפכו מיד למים, אלא המתינו עד שיכנסו כל המצרים לים ואז נחברו חלקי המים והפכו למים. וגם בהפכם למים חלק קפא מיד והכה את המצרים באבני קרח, וחלק נשאר מים סוערים שהטביעו אותם, וחלק החכים לא לשטוף את ישראל שנמצאו באמצע יציאתם מהים אלא לעמוד להם כחומה מימינם ומשמאלם. ואמר, "**וברוח אפיך נערמו מים**" החכימו המים. ואז "**נצבו כמו נד נוזלים**" מימינם ומשמאלם של ישראל ולא טבעום בעת יציאתם. "**קפאו תהומות בלב ים**" להכות את המצרים.

"**ויבקעו המים**". בים סוף נבקע החומר של המים כדי ללמד את ישראל לכבוש את חומר הגוף ולהיות רוחניים.

"הרואה מקום שעברו ישראל בים סוף, מברך ברוך שעשה ניסים לאבותינו במקום הזה".

התמונות אוטנטיות וצולמו על ידי חוקרים אמריקאים בצורה אמינה ביותר נכון שאחד החוקרים היה מסיונר, אבל דווקא מתוך אמונתו בתנ"ך יצא לחקור את הנושא ולא היתה לו סיבה לזייף בעניין כל עוד הדבר לא נקשר לאמונתם באותו האיש. ומה גם שהממצאים בשטח הם עדות חד משמעית שאכן אלו פני הדברים.

המקום בו נקרע הים לפני אבותינו.

ויסעו בני-ישראל **מרעמסס, סכתה,** כשש-מאות אלף רגלי הגברים, לבד מטף. **ויסב אלהים את העם דרך המדבר, ים סוף. ויסעו מסכת ויחנו באתם בקצה המדבר.**
וַיְדַבֵּר ה' אֶל-מֹשֶׁה לֵּאמֹר: דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל **וְיָשֻׁבוּ** וְיַחֲנוּ **לִפְנֵי פִּי הַחִירֹת, בֵּין מִגְדֹּל וּבֵין הַיָּם, לִפְנֵי בַּעַל צְפֹן נִכְחוֹ תַּחֲנוּ עַל-הַיָּם:** וְאָמַר פַּרְעֹה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל נְבֻכִים הֵם בָּאָרֶץ **סָגַר עֲלֵיהֶם הַמִּדְבָּר.** פירש רש"י, **"פי החירות", הם שני סלעים גבוהים זקופים והגיא שביניהם קרוי פי הסלעים:**

לפי הממצאים שבידינו אין ספק שהמקום בו קרע ה׳ את הים לפני אבותינו הוא חוף נואיבה.

צילום לווין של חוף נואיבה

״פי החירות״ נראה ברור בתחילת השביל שבין ההרים ממש מול החוף הרחב של **נואיבה** (העיגול הלבן של החוף.)

״פי החירות״, הם שני סלעי ם גבוהים זקופים

לפי המובן מהפסוקים ישראל הגיעו **לאיתם שבקצה המדבר** דהיינו **לקצה סיום המדבר בצד מזרח,** בסביבות אילת, ושבו חזרה דרך החוף לכוון מצרים, וחנו בחוף נואיבה שהוא בדיוק מול **״פי החירות״** שבתחילת ״ואדי נטיר״. ופרעה וחילו הגיעו אליהם בדרך המעבר שבין ההרים ל״פי החירות״ (שהיא הדרך הקצרה מצועין מצרים הרחוקה משם כ-350 ק״מ) **כששעטו הסוסים כמאה ועשרים ק״מ ליום.** (כי מה שאמרו בגמ׳ שמהלך אדם בינוני הוא ארבעים ק״מ ליום הוא מהלך רגלי} **וכשנמצאו בני ישראל** בחוף הים נלכדו כיון שלא יכלו לחזור לאחור כי צבא מצרים היה מאחריהם, ומצד אחד של החוף עמד ״מגדול״ שהיה מבצר של הצבא המצרי (שקיים שם עד היום) ומצד שני של החוף, הים נשק עם ההרים של המדבר.

מקום החץ הוא "פי החירות" וכל משטה החול שעד חוף נואיבה הוא המקום שחנו ישראל.

המבצר המצרי העתיק שנמצא בחוף נואיבה (מגדול)

טאניס היא **צוען** בירתו של פרעה לשם מגיע זרוע מהנילוס ששם היה יוצא פרעה המימה. משם ימינה בקו ישר כ-90 ק"מ אוירי נמצאת פלוסיון שכתב יוסיפון שהיא **גושן, רעמסס.** לשם מגיע זרוע מהנילוס בו זרקו את ילדי ישראל. (ומסתבר שבו הונח משה, ובתיה הגיעה לשם לטבול לגיורה רחוק מבית אביה שלא יבחין במעשיה) משם בקו ישר

ימינה כ-140 ק"מ נמצאת **אל עריש היא סוכות** אליה הגיעו אבותינו מרעמסס, ביום ראשון ליציאתם. משם הגיעו **לאיתם שבקצה המדבר המזרחי** ליד **אילת** (כ-200 ק"מ בקו אוירי מסוכות, כי הענן היה מיישר להם הדרך) שהוא דרך המעבר היחידי ממדין והר סיני לצועון מצרים, (כ-520 ק"מ)

ישראל חשבו שיעברו דרך **עקבה** להר סיני, ואז אמר ה' שישובו לכוון מצרים לאורך חוף הים שבסיני שהיה שייך למצרים, ויחנו במשטח החוף של נואיבה מול **"פי החירות"** שנמצא בין המבצר הצבאי המצרי **מגדול**. ובין הים כשמהצד השני סוגר בעדם המדבר, ומצרים באו מאחריהם דרך **"פי החירות"**.

שני צדדי הים נקראים בשם "איתם" כיון שלפני השבר הסורי אפריקני שקרה עקב מהפכת סדום, לא היה שם ים והכל היה מדבר אחד בשם "איתם" וכשנחלק נשארו בשמם.

ב 1978 התגלו 2 עמודי גרניט תואמים משני צידי מפרץ ים סוף, אחד התגלה בחוף נואיבה והכתב שהיה עליו נשחק כמעט לגמרי

העמוד נתגלה על שפת הים והועבר למקום זה שמעבר לכביש.

עמוד הגרניט השני נמצא בצידו השני של מפרץ ים סוף בצד של ערב הסעודית, על עמוד זה כתוב בעברית נוסח מטושטש כשברורים בו המילים:

מצרים , מתו ,שלמה, אדום, פרעה, משה, מים, ושם השם.

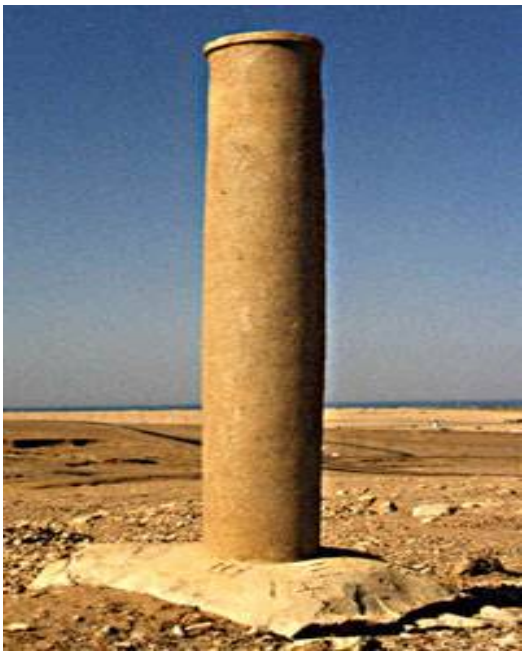

עמוד הגרניט השני

מסתבר ששלמה המלך העמיד את העמודים הללו במעברות הים ארבע מאות שנה לאחר שהתרחש הנס של קריעת ים סוף כשהיו אז עוד בחיים אנשים שעברו בו בצאתם ממצרים. **ישראל חצו את ים סוף מחוף נואיבה לחוף ממול שהיתה במדין.**
(כיום סעודיה)

מרכבות פרעה

ב 1978 ומצאו שם חלקי מרכבות מכוסים בשכבת אלמוגים, בקרקעית הים נמצאו גלגלים בעלי 4, 6 ו -8 חישורים של גלגל (ראה תמונה, הציר שוכב כשקצהו כלפי מעלה ועליו מונח הגלגל כצורת הגא של מכונית) בבדיקה נמצא שמדובר במרכבה מהשושלת ה-18 של מצרים העתיקה, שידועה כתקופת שיעבוד עם ישראל במצרים.

גלגלים וצירי מרכבה שנמצאו בים בצד חוף נואיבה ממרכבות חיל פרעה.

גלגלי זהב שנמצאו ממרכבות פרעה עצמו ושריו

גם נמצאו בקרקעית הים עצמות סוסים ובני אדם. מימין ירך של אדם מכוסה באלמוגים שנבדקה באוניברסיטת שטוקהולם ונמצאה כירך ימין של אדם שהיה בגובה של כ- 170 ס"מ, ולידה משמאל ירך אחרת לשם השוואה,

משמאל צלעות המצרים שטבעו, (נשתמרו במעטפת אלמוגים)

בדצמבר 1998 נמצאו בנואיבה על ידי קבוצת חוקרים ציר של מרכבה מבצבץ כ-60 ס"מ מתוך החול, כשאליו מחוברים עדיין, גלגל עם 6 חישורים מכוסה באלמוגים. כדי לוודא שאכן מדובר בחלקי מרכבות הם נבדקו בגלאי מתכות שזיהה מתחת לאלמוגים חלקי מתכת לאחר מכן נמצאו עוד גלגלים ואף תאים של מרכבות, וערמות של עצמות אדם, חלקן מפוזרות וחלקן מקובצות בתוך אלמוגים.

בצלילות מחקר **שנעשו במאי 2000**, על ידי צוות חוקרים רציניים ביותר,התגלו שרידים מכוסים אלמוגים בצורת גלגל, בדיוק בגודל של גלגלי מרכבה וניתן היה לראות בברור את ציר המרכבה וששת החישורים של הגלגל, גם התגלו עוד המון חלקי מתכות מכוסים אלמוגים.

גם בצד הסעודי התגלו עוד הרבה שרידים של גלגלי מרכבות בדיוק בקו ישר מהחוף בנואיבה המתאים לכיתוב שעל גבי העמודים שממנו ברור שאבותינו חצו את הים בקו ישר מנואיבה למדין.

שגיאה!

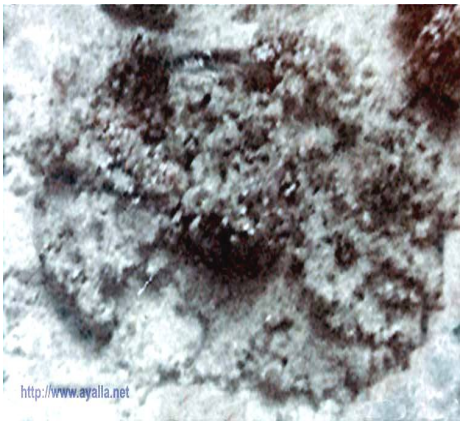

גלגלי מרכבות שהתגלו בקרקעית הים בצד הסעודי

מפורש בתורה שאבותינו בצאתם מהים לאחר שלשת ימים הגיעו למרה בה היו המים מרים. ואכן כשלשים ושלש ק"מ מהמקום בו חצו אבותינו את הים בדרך לאילים, נתגלו מעיינות מים מרים מאד, דוגמאות עפר מהמעיינות נבדקו באופן כימי, ונמצאו שם כמויות גדולות של ברזל ומלח ממוסס שהפכו את המים למרים :

מי מרה

מפורש בתורה שהר סיני נמצא במדין, כי כשרעה משה את צאן יתרו הגיע להר האלהים חורבה, שהיתה בקרבת מקום. ולאורך כל ההיסטוריה ובמפות עתיקות, מדין נמצאת במקום בו נמצאת היום סעודיה, ועד היום יש שם אזור שלם הנקרא מדין, ועכשיו נמצאו שם כל המקומות המוזכרים בתורה מרה, אילים, והר סיני, ישראל חצו את הים מאיתם המצרית (נואיבה) לאיתם שבמדין.

יוסיפון ב"קדמוניות היהודים" מציין שהר סיני היה ההר הגבוה באיזור, (מה שאמרו חז"ל שהר סיני נמוך ולכן נתנה עליו תורה, כוונתם שהוא נמוך יחסית לכרמל, שלא ניתנה עליו תורה, אבל לא שהוא נמוך יחסית למדין.)

לאחר מחקר נמצא ההר הגבוה באיזור ששמו הרשמי הוא ג'בל אל לוז שתרגומו "הר החוקים" על שם התורה שנתנה בו. והמקומיים קוראים לו ג'בל מוסא, דהיינו הר משה, כי כידוע מסורות המקומות ושמותיהם לא נשתנתה בארצות קדם כולל ארץ ישראל מאז ועד היום. ואכן הר זה הוא ללא ספק "הר סיני" על כל המשתמע מהפסוקים אודותיו.

יש להדגיש שסביבות ההר רחבים דיים להכיל מעמד של שני מליון איש כולל רכושם ומקניהם. מעבר להר נמצא מדבר, כמצויין בתורה כשמשה ראה את הסנה. והגישה אליו מהחוף הסעודי שמול נואיבה תואמת את הדרך בה הלכו אבותינו להר סיני על כל פרטי הפרטים.

בהמשך הדרך לכוון ג'בל מוסא, (הר סיני) נמצא מקום שבו יש שתים עשרה מעיינות והרבה עצי דקל כפי שמוזכר בתורה, "ויבואו אלימה, ושם שתים עשרה עינות מים ושבעים תמרים ויחנו שם על המים".

אילים שתים עשרה המעיינות נמצאים לאחר העצים למרגלות ההרים

הצור אשר בחורב

בצד המערבי של מתחם הר סיני בקצה העליון של גבעה סלעית ניצב סלע ענק מפוצל באמצעו, גובהו 18 מטרים רוחבו 12 מטרים ועומקו- 6 מטרים, שמסביבו נמצאים עדויות ברורות לסחף מים, למרות שסלע זה ממוקם באמצע מדבר יבש, ומתברר שזהו הצור אותו הכה משה והוציא מים לשתות, מעצמת המכה שהכהו משה, נחלק הסלע.

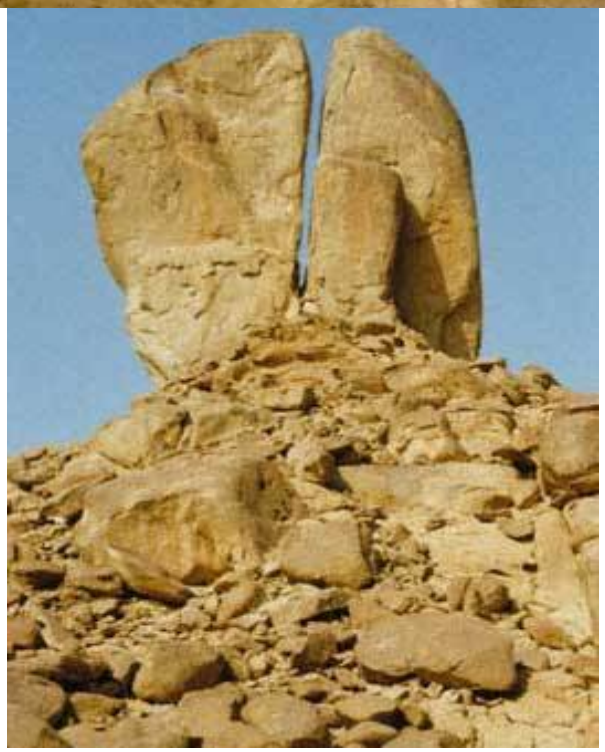

זה הצור שהכה משה בחורב, הכאת המטה בקעה את הצור כקרן לייזר

הר סיני

הסלעים בחלקו העליון של ההר נראים ממש שרופים ושחורים כמו שכתוב בתורה "והר סיני עשן כולו מפני אשר ירד עליו ה' באש, ויעל עשנו כעשן הכבשן.: ומראה כבוד ה' כאש אוכלת בראש ההר לעיני בני ישראל.

הר סיני

למרגלות ההר, התגלו שרידי מזבח גדול בנוי מאבנים, ובבסיס ההר נמצאו שתים עשרה עמודים (מצבות) בעלי קוטר של כ- 5.5 מטרים (עשר אמות) למנין שבטי ישראל. כמפורש בתורה שמשה הקימם לפני מתן תורה.

המזבח שבנה משה לפני מתן תורה

שנים מתוך שתים עשרה המצבות שהקים משה למרגלות ההר.

צילום מגובה ההר

מפורש בכתוב שמשה, אהרן, נדב ואביהו ושבעים מזקני ישראל עלו להר (אך לא לפיסגה) כך שצריך להיות במעלה ההר מקום מישור שיכול להכיל לפחות 74 אנשים, ואכן, נמצא בהר איזור כזה:

למרגלות ההר נמצא בסיס מזבח ענק ועליו 12 ציורים עתיקים של עגלים, בסגנון מצרי קדום. ארכיאולוג שהגיע למקום מאוניברסיטת ריאד ציין שהם בסגנון מצרי, ושאין בכל ערב הסעודית עוד ציור כזה
לא הבאתי צילום כדי לא לצלם עבודה זרה.

מפורש בכתוב, שאליהו הנביא נמלט למערה בהר סיני חורב, ואכן יש במקום מערה מתאימה, **מסתבר שמערה זו היא גם נקרת הצור שבו נכנס משה כשה׳ למדו י״ג מידות של רחמים.** (פתח המערה נראה ברור בגוש שחור)

שבועות

אמר הכתוב **״וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עומר התנופה״.** וביאר בזוהר[1] כי אם פירוש לספור הוא רק למנות, היה לו לומר ״**ומניתם** לכם״ מלשון מנין, וכמ״ש ״מונה מספר לכוכבים״, וכתב ״וספרתם״, מלשון ספיר. ופירושו שע״י ספירת העומר מזדככת הנשמה בבחינת ספיר, ונדבקת בשכינה העליונה בחינת הבינה שהיא ענין כסא הכבוד של מעלה. וזכוך זה והתעלות זו יהיו **״מיום הביאכם**

1. פ׳ אמור דף צ״ז.

את עומר התנופה". דהיינו על ידי ה"עומר", תבוא התנופה וההרמה של נפש הישראלי משפל המדרגה לרום המדרגות. בא וראה, ישראל במצרים היו תחת רשות הטומאה שהיו אחוזים בה, כאשה היושבת בימי טומאתה, וכשנמולו בליל פסח פסקה מהם זוהמתם ונכנסו בצלו של הקב"ה שנקרא ברית. והוא בחינת ההפסק טהרה שעושה האשה כשנפסק דם טומאתה. וכמו שכתוב "וספרה לה שבעת ימים". **לה,** לטהרתה. שאין היא טהורה וראויה למקוה מיד עם הפסק הטהרה, אלא צריכה לספור קודם שבעה ימים ואח"כ תוכל להטהר לבעלה. **וכן הוא בבעלי תשובה שמששבו, פוסקת מהם הזוהמה, אבל הקדושה לא מיד שורה עליהם, אלא מתחילה לבא מעט מעט.** זמן זה שבין עזיבת הטומאה ועד לקבלת הקדושה הוא בחינת דין, כי בקדושה קודם מתחיל לשרות שם אלהים שכולו דין, ואח"כ שם ה' אלהים שהוא דין מעורב ברחמים, ורק אח"כ באים הרחמים השלמים בבחינת שם ה' בלבד. וכמו שהיה בזמן הבריאה שלכתחילה נברא הכל בשם "אלהים", ואח"כ מוזכרת הבריאה בשם "ה' אלהים", ורק אחרי לידת קין הוחל לקרא בשם **ה'** בלבד. **ולכן יש לכל בעלי תשובה נסיונות קשים בשלב הראשון של חזרתם בתשובה.** וזה סוד היסורים שאמרו חז"ל[2]. כי כשעבר על "כרת" נכרתה נפש האדם מהקדושה, ושרתה טומאה במקומה. ובעת שובו, חוזרת הקדושה לשרות דרך שם אלהים בחינת הדין והיסורים, ובזמן זה השטן מנסה להלחם בו ולהפילו שנית, ואם הוא רציני בתשובתו ומתמיד בה, משמים עוזרים לו בבחינת "הבא ליטהר מסייעין אותו"[3]. וכזה היה מצבם של ישראל בצאתם ממצרים שם היו שקועים במ"ט שערי טומאה. וימי העומר, ל"ג יום הראשונים הם בחינת דין קשה סוד שם אלהים, ומל"ג ועד ליל שבועות הוא בבחינת דין רפה, ובליל שבועות "נשגב **ה'** לבדו ביום ההוא", ודם נעכר ונעשה חלב בחינת הרחמים הגמורים.

שבעת השבועות האלה הם כנגד שבעת ימי הנדה הקודמים לטבילה שהוא בחינת ליל **שבועות** (ולכן לפי הקבלה יש עניין גדול מאוד לטבול באשמורת הבוקר של ליל שבועות שהוא בערך כחצי שעה לפני עלות השחר, וטוב לטבול חמש טבילות). ותוך שבעה ימים לצאתם עמדו בנסיון על ים סוף וזה גרם להם שמשמים יסייעו בעדם ויתקרבו יותר לאביהם שבשמים, וכמ"ש בזוהר על הפסוק "ופרעה הקריב". שהיה לו לומר "ופרעה **קרב**", אלא שהקריב ישראל לאביהם שבשבמים. שדבר זה גרם להם לבטוח בה' ולהכנס לתוך המים, ורק כשהגיעו מים עד צואר נבקעו המים. ולמרות ש"ויראו ויאמינו בה' ובמשה עבדו", חזרו ל"קטנות המוחין" שלהם ושאלו "היש ה' בקרבנו אם אין", וגרמו למלחמת עמלק. וכך עברו את רוב ימי העומר עד לאחד בסיון שבאו להר סיני כאיש אחד בלב אחד, ופסקה זוהמתם לגמרי.

בכל שנה חוזר הגלגל מחדש, ובליל פסח נטהר האדם מטומאת היצר הרע "שאור

2. יומא פ"ה: וראה רמב"ם הלכות תשובה פרק א'. 3. שבת ק"ד.

שבעיסה", בגדר חוטא ששב בתשובה, ומיד לאחריו מתחילין ימי הדין ימי העומר, ולכן צוונו הקב"ה לספור "עומר" ולהזדכך על ידו בבחינת "ספיר". ועומר "התנופה" שמניף את הנפש ומרוממה מאשפות לרום המעלות. ולכן נאמר **"וספרתם"** שהוא מלשון "ספיר", ומלשון "ספירה", גימטריא שנה. שבכל שנה הספירה מתחדשת לתקופת אותה שנה, שטהרתה בפסח.

והנה ימי העומר שהם ימי דין כאמור וכדוגמתם הם ימי הנסיון לבעל התשובה, אינם נמשכים עד אין קץ אלא זמן מוגבל יש להם בהתאם לטומאה בה היתה שקועה הנשמה, אבל "קץ שם לחושך", ו"לכל תכלה ראיתי קץ", ולכן באה תורה לעודד ולחזק ולומר חזקו ואמצו בתשובתכם, "והעומר, עשירית האיפה הוא" ולא יותר, בגבול נקודה אחת העשירית שבעשר ספירות היא בחינת **המלכות**. וכל מי שזוכה ומתעלה מעל בחינה זו למקום היסוד והתפארת הנקראים "תורה", נפטר מיסורים ונסיונות. וזה סוד דברי התנא, "כל המקבל עליו עול **תורה**, פורקין ממנו עול **מלכות** ועול דרך ארץ"[4].

לבעל תשובה בתקופה הראשונה לתשובתו שהיא בחינת העומר כאמור, אין בחירה רגילה, כי ההרגל לחיי חטא מושכים אותו גם אם יצר הרע לא יסיתהו לזה. ואעפ"י שמצד יצר הרע הרי הוא מאוזן ובעל בחירה רגיל, התנהגותו הקודמת והרגליו הקודמים מפעפעים בו ולוקח זמן עד שירגע מהם. וכן ישראל כשיצאו ממצרים היו בעלי תשובה, אבל הרגלם ותאוותיהם לחיי חטא עוד עשו פעולתם עליהם, ולכן הוצרכו לספירת העומר לזכך טבעם להטהר, ופסקה זוהמתם במתן תורה.

כשם שיש מקוה **במים**, כן יש מקוה **בימים**. יום שבועות הוא מקוה של ימי השנה, "ולמקוה המים קרא **ימים"**[5], "ולמקוה המים" שבו נטהרת הארץ "קרא ימים", נתן ימים שבהם תטהר הארץ וכל אשר בה. ימים אלה שלשה הם בבחינת נפש רוח ונשמה, והם **חג השבועות, יום הכפורים, וט"ו בשבט**. ושורש המים הוא באויר, והעולם נברא ע"י ארבעת היסודות אש, עפר, רוח ומים המשמשים בי"ב חדשי השנה בשלשה מעגלים. ניסן, אב, כסלו יסוד אש. אייר אלול טבת יסוד העפר. סיון תשרי שבט יסוד הרוח. תמוז חשון אדר יסוד המים. וטהרת העולם נעשה בזמן יסוד האויר. ובסיון בחג השבועות נטהרת הבריאה כולה בסוד **נפש**, וטהרתו מקיפה אפי' עצים ואבנים וכל הבריאה ולכן "ארץ יראה ושקטה". ואלמלא מתן תורה היה העולם הופך לתוהו ובוהו[6] שכן ארץ לא מטוהרה אין לה כח להתקיים.

בתשרי "יום הכפורים", הוא מקוה הנשמות והרוחניות שבעוה"ז, "כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם". ואולי ט"ו בשבט הוא מקוה השכינה והתעלותה, וטהרתה מטומאת חטא בני האדם שפגמו בה, והוא נעשה ע"י מתוק הדינים שלה

4. פרקי אבות. 5. בראשית א'. י. 6. שבת פ"ח.

והרי הם ג׳ מרכזים מרכז הימים בשבועות, מרכז השנה ביום הכפורים, ומרכז השכינה בט״ו בשבט. ולכן בשבועות לכל הדעות יש לאכול ואפילו ר׳ אליעזר שבשאר יום טוב פוסק או כולו לה׳ או כולו לכם, מודה שבשבועות יש גם לאכול, מפני שתקון הגשמיות נעשה ע״י אכילה גשמית, ואין הדין נמתק אלא בשרשו. וביום הכפורים יום תענית הוא שאין בו אכילה ושתיה כי הטהרה היא לנפש ולנשמה סוד הרוחניות שאין בה אכילה ושתיה. ובט״ו בשבט אין מצוה לאכול אבל אסור להתענות בו, שכן אין בכחנו להמשיך שפע ולהשתתף בטהרת השכינה שזה למעלה מהשגתינו ולכן גם אינו יום טוב גמור, אבל יש לנו לא להתעצב ולהתענות ביום שמחתה.

ט״ו באב הוא בחודש החמישי של חדשי הקיץ ומקביל לט״ו בשבט שהוא בחודש החמישי לחדשי החורף וגם בו יש התעלות לשכינה ואסור להתענות בו בגלל שמחת השכינה ולכן היו בו וביום הכפורים יוצאים בחורי ישראל לחפש נשים לנשואין כי האשה היהודיה הצנועה, היא דוגמת התגשמות השכינה.

חדש תשרי והמועדים בתלמוד ובקבלה

חדש תשרי הוא השביעי בשנים עשר החדשים, כי החדשים מתחילים מניסן, ככתוב[1] ״החודש הזה לכם ראש חדשים, ראשון הוא לכם לחודשי השנה״. וכל מצוות המועדים שבתשרי מוזכרים בתורה[2] על החודש השביעי, ולמרות זאת הוא ראש השנה לשנים[3]. לכאורה דבר מוזר שהחדשים והשנים לא הולכים יחד, וההגיון מחייב שר״ה לשנים יהיה בחדש הראשון לשנה ולא בחדש אחר, ומדוע אין הדבר כן. יתר על כן ההגיון אומר שלנו היהודים המאמינים בבריאת העולם, ר״ה צריך להיות קשור בזמן הבריאה, כשתחילת הבריאה תקבע כראש השנה לשנים. אך לא כן הוא, אעפ״י שכולם מודים שהראשון לתשרי הוא ר״ה לשנים, נחלקו חכמי ישראל[4] אימתי נברא העולם אם בתשרי או בניסן. ולא עוד אלא שהמסקנה להלכה ולמעשה שבניסן נברא העולם[5]. ולכן ברכת החמה נעשית בניסן ולא בתשרי[6]. וא״כ מנייני השנים שאנו מונים מתשרי אינו מכוון לזמן הבריאה, ואפי׳ לר׳ אליעזר שסובר שבתשרי נברא העולם, ביאור דבריו הוא שהעולם נברא בתאריך המקביל לכ״ה באלול, וא׳ תשרי מקביל ליום בריאת האדם שהוא יום הששי לבריאה, ולא ליום ראשון לבריאה[7]. ואם לא די בזה, חז״ל קבעו בנוסח תפילת המוסף של ר״ה קטע הקובע ואומר ״זה היום תחילת מעשיך, זכרון ליום ראשון״, למרות שנוסח זה הוא מותאם לדעת ר׳ אליעזר הסובר שבתשרי נברא העולם[8], ולכאורה פלא הוא

1. שמות י״ב, ב׳. 2. במדבר פרק כ״ט. 3 . ר״ה פרק א׳ משנה א׳. 4. ר״ה י׳: 5. שם י״ב עמוד א׳.
6. ראה מס׳ ברכות דף נ״ט: 7. שער הכוונות להאר״י, דרוש א׳ לראש השנה. 8. מס׳ ר״ה דף כ״ז .

שלמרות שהמסקנה למעשה כר׳ יהושע שבניסן נברא העולם, קובעים אנו למעשה בתפילה עמדה מנוגדת, וכל זה אומר דרשני.

על מחלוקות חז״ל נאמר, ״אלו ואלו דברי אלקים חיים״[9] כי כל הסברות והדעות ממקור האמת חוצבו. וגם כאן לא נחלקו במציאות, כי כולם ידעו במסורת שעולם גשמי זה נברא בניסן, וגם ר׳ אליעזר היה מברך ברכת החמה (שזמנה הוא פעם בעשרים ושמונה שנים בליל רביעי בשבוע בזמן שנמצאת במקום בו נתלתה ברקיע) בניסן. כי זה דבר שבמציאות שהחמה חוזרת למקומה המקורי בניסן ולא בתשרי. אך העניין הוא שעולם גשמי זה נקרא בפי המקובלים בשם עולם העשייה שבעשייה, דהיינו, המאציל העליון ברא עולמות רוחניים שבהדרגה הולכים ומתגשמים יחסית עד שהתוצאה הסופית בהתגשמותה, הוא העולם הזה. העולמות שמעל לעולם הזה הם חמשה, שהם עולם נעלם רוחני מאד הנקרא בשם אפס ובשם אין. והעולמות שנשתלשלו ממנו נקראים בשם ברואים יש-מאין, והם לפי סדרם ידועים בשמות ״אצילות, בריאה, יצירה, עשיה״, ובכל עולם מעולמות אלו יש פירוט של עולמות הנכללים בשמות חמשת העולמות הכוללים כשההשתלשלות בסופה הגשמי הוא העולם הזה הנקרא עשייה שבעשייה, ועולם גשמי זה לכל הסברות נברא בניסן אך מקור ההשתלשלות שבסופה נברא העוה״ז, החל בתשרי, והוא הנקרא באופן יחסי גם בכנוי ״הריון העוה״ז״ שכן הוא דוגמת ההריון שמפתח את העובר מטיפת המח (=המחשבה) עד למוצר מוגמר של עובר מושלם, ואז באה הלידה שהיא התגלות המוצר המוגמר. וכן בתשרי החל המקור וההשתלשלות של העולמות, ובניסן נברא העוה״ז שהוא בבחינת הלידה וההתגשמות של העולמות הרוחניים. ומחלוקת חז״ל היא אם להתייחס רק למוצר המוגמר והגשמי, ואז נאמר שבניסן נברא העולם, או אם להתייחס לכל תהליך הבריאה מראשיתה, ואז נאמר שבתשרי נברא העולם.

המציאות הגשמית היא כר׳ יהושע שבניסן נברא העולם, ולכן זמני התקופה כדעתו. אך למרות זאת אנו אומרים בתפילה ״זה היום תחילת מעשיך זכרון ליום ראשון״, כי תחילת המעשים וזכרון ליום ראשון של בריאת העולמות כולם נעשה לכל הדעות ביום המקביל לאחד בתשרי. ולכן גם קבעו חז״ל לומר בנוסח תפילת המוסף של ר״ה ״היום הרת עולם״, כי יום זה מקביל לתחילת ההריון של העולם והרת הוא מלשון הריון[10]. ולכן מנין החודשים מתחיל מניסן שבו נברא העולם במציאות. אך מנין השנים נמנה מתשרי שבו החלה התפתחות העולמות הרוחניים שגרמו למציאות העוה״ז, ואין אנו מונין מניסן שכן העוה״ז אינו עיקר הבריאה, ותכלית העוה״ז הוא העוה״ב, והוא בבחינת פרוזדור לטרקלין[11].

9. מס׳ עירובין דף י״ג עמוד ב׳. 10. ראה שער הכוונות ענין ר״ה דרוש א׳, ובתוס׳ מס׳ ר״ה דף כ״ז עמוד א׳, ד״ה כמאן. 11. משנה אבות פרק ד׳ משנה ט״ז, ואנו מונים מא׳ תשרי ולא מכ״ה אלול, כי בו נוצר האדם שהוא תכלית מחשבת הבריאה. 12. ילקוט שמעוני פרשת יתרו סי׳ רע״ו.

חדש זה שהוא כאמור השביעי למנין החדשים הוא המובחר שבהם. כך אמרו חכמים כל השביעיות חביבות למעלה[12]. ועל כן בחדש תשרי השביעי לבריאת העולם והמקביל לחדש הראשון להריון העוה"ז, נתנו החגים והמועדים במספר גדול יותר מכל השנה. והיות והחגים תפקידם לחזק בנו את האורות הרוחניים שקבלנו כעם סגולה, בחגים ההארות האלה מתגברים ומתחזקים ונקראים בשם "איתנים", כי הם מתייצבים איתן, לכן נקרא חדש זה בשמו העברי "איתנים"[13].

מזל החדש הזה בקבוצת שנים עשר המזלות הוא מאזנים, כי בחדש זה נדון האדם ומעשיו נשקלים זכויות וחובות, כעין מעשה המאזנים, ועל זה דרשו חז"ל את הפסוק "אך הבל בני אדם, כזב בני איש, במאזנים לעלות המה מהבל יחד"[14] אמר ר' חייא בשם ר' לוי, כל הבלים שישראל עושים כל ימות השנה, במאזנים לעלות, הקב"ה מוחל להם במזל מאזניים ע"י תשובתם[15].

בחדש זה השפעת העולמות הרוחניים נמשכת בבחינות חסד, דין, ורחמים, לפי סדר קצוב ומוסדר שדוגמתו אנו חוגגים כאן בעוה"ז את החגים והמצוות הקשורות בהם. וכאן המקום להדגיש, שאין היהדות דת נוסטאלגית החוגגת ימי חג רק עקב זכרון העבר, עובדה שהרבה ימי נסים גדולים ועצומים שארעו לאבותינו ושהיה ראוי לזכרם ולחוגגם, איננו מציינים אותם כלל. לדוגמא, י' בניסן שבו נקרע הירדן וישראל עלו בתוכו בחרבה[16], כלל לא נחוג על ידינו. וכן יום ט"ו באייר שבו החל לרדת "מן" לאבותינו במדבר,[17] ויום בו נפלו חומות יריחו[18], ויום בו עמד השמש במאמר יהושע[19], ויום שבו נצחו ישראל את סיחון ועוג מלכי האמורי[20], למרות שהדבר לא היה אפשרי בדרך הטבע, ובנס נמנע אסון כשעמד עוג מלך הבשן להשליך על ישראל סלע ענק מאוד, עד שלגודל הנס תקנו חכמי ישראל לברך ברכת שעשה נסים לאבותינו למי שרואה סלע זה, ונס גדול שנעשה לישראל במעברות הירדן[21], ועוד הרבה מאורעות חשובים בחיי האומה שאף לא ידוע התאריך בו הם קרו. מכל זה אתה למד שאין אנו חוגגים רק בגלל זכרון העבר בלבד, אלא כל מאורע שיש לו השפעה רוחנית המופיעה כל שנה מחדש, ניתן לו ביטוי ע"י חג כדי לקבל את ההשראה הרוחנית שהיא מקרינה, אבל נס או מאורע כביר אחר שנעשה לעם, והארתו היתה חד פעמית למרות גודלו וחשיבותו איננו חוגגים אותו, כי לא בנוסטאלגיה עסקינן, אלא בעבודת קודש הממשיכה שפע רוחני מהעולמות העליונים אלינו ועלינו, ע"י קיום המועדים והמצוות המיוחדות להם.

בראש השנה נדונים כל יושבי תבל. מצב דין זה נמשך עשרה ימים כנגד עשרת

13. מלכים א', ח', ב'. 14. תהלים ס"ב, י'. 15. מדרש תנחומא פרשת שלח. 16. יהושע ג'. 17. מס' קדושין דף ל"ח. וראה ברש"י שם. 18. יהושע ו'. 19. יהושע י'. 20. ספר במדבר פ' חוקת. 21. על ניסים אלו ראה במס' ברכות דף נ"ד:

הספירות שבהם נברא העולם, וביום הכפורים מסתיימים ימי הדין ומתחילים ימי החסד והרחמים. ובערב יום הכפורים יש מצוה לאכול כהכנה לקראת הצום. ובבוקר של ערב יום הכפורים נוהגים לאכול דגים, כי הם מסמלים את מדת הרחמים ואת החיים הנצחיים[22], והם כמעט היחידים מחוץ לתיבת נח ששרדו מהמבול ולא נשמדו בו.

עשר הספירות שברא הקב"ה מתחלקים לשלש עליונות ושבע תחתונות, הנהגת העולם הבא עיקרה בשלשת הספירות העליונות, והנהגת העוה"ז עיקרה בשבעת הספירות התחתונות. וביום הכפורים כל שבעת הספירות התחתונות מתחדשות בשרשם בספירה השמינית ולכן הוא יום של תשובה וטהרה שמשמעותן התחדשות ופתיחת דף חדש במערכת היחסים שבין האדם לאלקים, ואסורים בו אכילה ושתיה כיון שהספירות נכללות בספירה השמינית שהיא שייכת לעולם הבא שאין בו אכילה ושתיה. וכל האוכל בו נכרתת נפשו מספירות הקודש ולאחר מותו לא יזכה לראות באור החיים, הוא שהכתוב אומר[23] "כי כל הנפש אשר לא תעונה בעצם היום הזה ונכרתה מעמיה". אלא אם כן שב הוא בתשובה ובחרטה על חטאו ואז שב הוא להכלל בספירות הקודש. ויום תשובה וטהרה זה גורם שלשבים בו משתנה לטובה מה שנגזר בימי הדין הקודמים. ולכן יש בו חמשה עינויים וחמש תפילות כנגד חמשת העולמות הרוחניים המאירים בו במיוחד.

לאחר יום נכבד כל כך, מתחילים ימי החסד להתגלות. ואמנם ארבעת הימים שבין יום הכפורים לחג הסוכות מסמלים את שלשת הספירות העליונות והיום הרביעי מסמל את הכלי המקשר ביניהם לבין שבעת הספירות התחתונות, והוא נקרא דעת. והיות והם ספירות שלא שייכים לעוה"ז איננו חוגגים אותם, אך ביום החמישי שבו מתחילים להאיר שבעת הספירות התחתונות הקשורים בהארתם לעוה"ז, אנו חוגגים את חג הסוכות שבעת ימים כשמצות הסוכה מסמלת את אהבתו של הקב"ה אלינו, ואנו אורחיו בסוכה שהיא כולה קודש ושהקדושה השורה עליה היא בבחינת קדושת הקרבנות שבבית המקדש[24] ולכן אסור לפי ההלכה להשתמש בגוף הסוכה ונוייה שום תשמיש, חוץ מאשר להשען עליהם מבפנים כשיושב ועושה כל תשמישיו בחלל הסוכה[25]. ובמצות ארבעת המינים אנו מראים את אהבתינו וקרבתנו אליו יתברך, כי הם מסמלים את ארבעת אותיות שם ההוי"ה המיוחד וכשהוא מתפרט לשבעה שהם שלשה הדסים ושני ערבות לולב אחד ואתרוג אחד, הוא מסמל את הקשר שלנו לשבעת ספירות הקודש המאירים בימים אלה, כאמור.

ביום השביעי לחג הסוכות מסתיים כל התהליך שהחל מר"ה, ובו ניתנת הזדמנות נוספת ואחרונה לפנים משורת הדין למי שחטא וטרם שב, לשוב בכל לבו ולקרוע

22. זוהר פ' נשא. 23. ויקרא כ"ג, כט. 24. סוכה דף ט'. 25. שולחן ערוך או"ח סי' תרל"ח.

רוע גזר דינו ולהפכו לטובה, ולכן יום זה הידוע בשמו "הושענא רבה" הוא בבחינת יום דין זוטא, ולאחר סיום כל התהליך הגדול הזה מושלמים ספירות הקודש ומאירים יום נוסף בשלמות שאין דוגמתה. ולכן חוגגים אנו חג נוסף בשם שמיני עצרת אשר אינו המשך לחג הסוכות אלא חג בפני עצמו, ולכן מצוות הסוכה וארבעת המינים לא נעשים בו, והיות ואין שמחת ישראל ושלמותם מתבטאת אלא בתורה הנצחית, לכן נהגו לסיים ביום זה את התורה ולשמוח בה ובאלהי ישראל נותן התורה על שבחר בנו להיות שותפים במעשי האלהות והספירות העליונות ע"י תורתו ומצוותיו, והוסיפו לקראו גם בשם "שמחת תורה".

לפי דברי חכמינו, סדר ימים אלו כך הוא. היום הראשון לשנה המתחדשת הוא יום דין ומשפט על מעשי בני האדם כולם בשנה החולפת ודבר זה מן ההגיון שייעשה בתחילת השנה משתי סיבות: א. כשהאדם יודע שביום זה נדון הוא על מעשיו שעברו ועתידו נתון על כפות המאזניים, חושש הוא מאימת הדין ומקבל על עצמו להטיב מעשיו ולשפרם, ופותח דף נקי לקראת השנה החדשה. ב. נגזר על האדם ביום זה את אשר יארע עמו בשנה הבאה, ואף בדברים שנגזרו עליו בהוולדו שייעשו לטוב ולרע, דנים ביום זה אם לעשותם או לבטלם או לדחותם, והסיבות המחייבות התחשבות בהכרעת דין האדם הם מעשיו בשנה החולפת. אעפ"י כן ולמרות הכל לאותם הנמצאים בשביל הממוצע בין חובות וזכויות אין הכרעה בדינם ביום זה, וניתנת להם ארכה של עשרה ימים עד ליום הכפורים בו יבחן דינם שנית ויוכרע גורלם ועתידם. כך אמרו חכמים[26] "שלשה ספרים נפתחים בראש השנה, של רשעים גמורים ושל צדיקים גמורים ושל בינוניים. צדיקים גמורים נכתבים ונחתמים מיד לחיים, רשעים גמורים נכתבים ונחתמים מיד למות, בינוניים תלויים ועומדים עד יום הכפורים, זכו נכתבו לחיים, לא זכו נכתבים למות". כאן המקום לציין שאין משפט זה מחייב רעה ומות פיסי לרשע, וטוב ועונג גשמי לצדיק, ייתכן ובמציאות במשך השנה יראה ההפך הגמור כשרשע וטוב לו וצדיק ורע לו. כי הדבר מתבטא בתכלית המעשים, ויתכן ודווקא הרשע שנגזר עליו מות ביום ר"ה יהנה מכל טוב במשך השנה "ויעשה חיים", אך תכלית הטוב הזה הוא כדי להאבידו, בבחינת "ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו"[27], וכנגד זה לצדיק שנגזר לו חיים, יראה עמל וצער באותה שנה כדי לזככו לחיי נצח. (על כך ראה להלן בהרחבה בקונטרס "חמדת שני", פרק ג'). ואנו המוגדרים בינוניים, עומדים אנחנו תלויים, ובתשובה שעושים אנו בימים אלו הנקראים "ימי תשובה" מקווים אנו לזכוייני המוחלט ביום הכפורים שבו אנו שבים בכל לבנו בצום ובווידוי ובתפילה ומבקשים על נפשינו ונפש בני ביתנו.

בערב יום הכפורים נצטווינו על רבוי אכילה עד שאמרו חכמים[28] "כל האוכל

26. מס' ר"ה דף ט"ז עמוד ב'. 27. דברים ז', י. 28. מס' ר"ה דף ט' עמוד א'.

ושותה בתשיעי ומתענה בעשירי, מעלה עליו הכתוב כאלו התענה תשיעי ועשירי", "והוא מאהבת הקב"ה את ישראל, שלא צוה להתענות אלא יום אחד בשנה, ולטובתם לכפר עוונותיהם, וצוום שיאכלו וישתו תחילה כדי שיוכלו להתענות ולא יזיק להם העינוי, משל למלך שהיה לו בן יחיד וגזר עליו להתענות יום אחד וצוה להאכילו ולהשקותו קודם כדי שיוכל לסבול"[29]. ומצווה לאכול בו בשחרית דגים כמו בסעודות שבת שמצותן בדגים[30].

לאחר שנטהרנו מחטאתינו לפני הקב"ה בדברים שבין אדם לאלקים בלבד, כי עבירות שבין אדם לחברו אין יום הכפורים מכפר, עד שיפייס לחברו[31], נתן לנו ה' פסק זמן של ארבעה ימים לטרוח ולהכין ולהתכונן לחג הסוכות שבו נחגוג את נקיוננו וטהרתינו בשתי דרכים. א. סילוק המכשולים שנשארו בימי הדין, והם על ידי פיוס והשלמה בין אדם לחבירו, ושתוף כל ישראל לאגודה אחת, דבר אותו מסמלים ארבעת המינים, וכמו שאמרו חכמים זכרונם לברכה "אתרוג יש בו טעם וריח כך יש בישראל שיש בהם תורה ומעשים טובים. לולב יש בו טעם (בתמר) ואין בו ריח, כך יש בישראל שיש בהם תורה ואין בהם מעשים טובים. ההדס יש בו ריח ואין בו טעם, כך יש בישראל שיש בהם מעשים טובים אבל אין בהם תורה. וערבה אין בה לא טעם ולא ריח, כך יש בישראל שאין בהם לא תורה ולא מעשים טובים. ומה הקב"ה עושה להם, לאבדם אי אפשר, אלא אמר הקב"ה יתאגדו כולם אגודה אחת והם מכפרים אלו על אלו"[32]. ב. קבלת עול גלות, אשר היא מכפרת במקום עונשים חמורים אם חלילה נגזרו עלינו[33] ויציאה לגלות מהבית המרווח לסוכה למשך שבעה ימים המסמלים את ימי חיינו עלי אדמות, כי "ימי חיינו בהם שבעים שנה"[34] כשכל יום מסמל עשירית מחיי האדם, ואז ביום האחרון למעשינו זה הוא יום הושענה רבה שבו אנו מבקשים שיקובלו מעשינו שעשינו בחג זה ושנגיע לתכלית האמיתית של האור והאחדות ובעקבותיה גם לגזר דין לטובה ולברכה, וביום שלאחריו לאחר שכל מעשינו הושלמו, חוגגים אנו את יום שמיני עצרת הוא שמחת תורה כחג מושלם בו כולנו נקיים ומאוחדים וראויים לקבל את האור הגדול לאחר מעשינו בעשרים ואחד יום שקדמו לו.

במנהגי ראש השנה ויום הכפורים אנו נפגשים בדברים שכביכול זרים לרוח היהדות והנה הם מנהגים שמקורם קדוש. המנהג הראשון מוזכר בתלמוד[35] שטוב לראות בליל ראש השנה סוגי פירות וירקות ששמותם מסמלים דברים טובים, ובלשון התלמוד. אמר אביי, היות ו"סימן" דבר הוא, יהא רגיל אדם לראות בליל ראש השנה קרא (דלעת) ורוביא, כרתי וסילקא ותמרים. ובהלכה[36], יהא אדם רגיל לאכול

29. טור אורח חיים סי' תר"ד. 30. ראה בראשית רבה פרשה י"א אות ה'. 31. משנה מס' יומא פרק ה'. 32. ויקרא רבה פרק ל'. 33. מעין הורג בשגגה שמתכפר בגלות, ראה במדבר פרק ל"ב. 34. תהלים פרק צ"א. 35. מס' הוריות י"ב .

בראש השנה רוביא וכו׳, וכשיאכל **רוביא** יאמר ״יהי רצון שירבו זכויותינו״, **כרתי** יאמר ״יהי רצון שיכרתו שונאי ה׳״, **סילקא** יאמר ״יהי רצון שיסתלקו אויבינו״, **תמרים** ״יתמו שונאי ה׳״, **קרא** ״קרע רוע גזר דיננו ויקראו לפניך זכיותינו. ויש נוהגים לאכול תפוח מתוק בדבש ואומרים ״תתחדש עלינו שנה מתוקה״, ויש אוכלים רמונים ואומרים ״שנרבה זכויות כרמון״, ואוכלים ראש כבש לומר ״שנהיה לראש ולא לזנב״ וזכר לאילו של יצחק אבינו שהוקרב במקומו. ויש שלא אוכלים בו אגוז שהוא בגימטריא חטא, או בגלל שסוברים שהוא עץ הדעת שנכשלו אדם וחוה באכילתו. יש אוכלים דבש להמתיק את השנה, ויש נזהרים שלא לאכול דבש[37] ובשר עז[38] בראש השנה כי הם מכוונים כנגד מדת הדין. ויש מקפידים לאכול דג כדי לרמז שנפרה ונרבה כדגים[39] ויש נזהרים שלא לאכול בו דג כי הוא מלשון דאגה[40] ולפי סודות הקבלה אין לאכול ענבים בראש השנה[41] כי הם מסמלים את בחינת הדין ושני פעמים השם ״אלקים״ בגימטריא ענבים[42]. ואף על פי שנצטווינו בתורה שלא לנחש, וכמו שכתוב ״לא תנחשו״[43] ונפסקה ההלכה שהאומר פתי נפלה מפי, או מקלי מידי, או בני קורא לי מאחרי, או שצבי הפסיקו בדרך או שעבר נחש מימינו או שועל משמאלו ולמי שאירע לו אחד מאלו עושה ממנו ניחוש שלא לצאת לדרך או שלא להתחיל במלאכה, וכן האומר אל תתחיל לגבות ממני, שחרית הוא, מוצאי שבת הוא, ראש חדש הוא, וכדו׳, אסור משום לא תנחשו[44] . וכן הפוחדים מהספרה שלש עשרה או המקישים על עץ להשמר מעין הרע וכדו׳, כל אלו אסורים משום לא תנחשו[45]. דברים אלו של ראש השנה מותרים, כי היה מקובל על חז״ל שסימנם אמת ושלא נכללו באיסור לא תנחשו. וכן היה בידיהם עוד סימנים שאומתו בידיהם ולכן התירום וכמובא בהלכה[46] שבית, תינוק, ואשה, אין בהם ניחוש אלא סימן לבאות, שאם הצליח אחר שקנה בית או לידת תינוקו או נשואיו, שלש פעמים רצופות, סימן שיצליח ואם לאו, ראוי לו שימעט בסחורה.

המנהג הידוע בשם ״כפרות״ בו שוחטים תרנגול לכל אחד מבני הבית לאחר שסבבום על ראשי המתכפרים. גאוני בבל ורבני אשכנז וצרפת שבחוהו, אבל גדולי ספרד התנגדו לו, שתי הדעות הובאו להלכה, ור׳ יוסף קארו בעקבות גדולי ספרד אוסר אותו[47], והר׳ משה איסרליש, מגיה את דבריו ומאשר אותו. מחלוקת זו דעכה כיוון ש ״האר״י ז״ל״, אמר לקחת תרנגול לכל אחד מבני הבית הזכרים ותרנגולת

36. שולחן ערוך אורח חיים סי׳ תקפ״ג. 37. יפה ללב לר׳ חיים פאלג׳י, ח״ג אות א׳. 38. בן איש חי, פרשת נצבים. 39. ספר ״האבודרהם״. 40. הרשב״ץ הובא בברכי יוסף לחיד״א סי׳ תקפ״ג אות ה׳. 41. הגר״א בספר ״מעשה רב״ אות ר״ד. 42. עץ חיים להאריז״ל, שער ל״ח פרק ד׳. 43. ויקרא י״ט. 44. שולחן ערוך, יורה דעה, סי׳ קע״ט. 45. ההקשה על עץ אסורה גם מדין עבודה זרה, כי זה נלקח מהנוצרים שעושים זאת להתקשר עם הצלוב שלהם. 46 . יורה דעה שם. 47. שו״ע אורח חיים סי׳ תר״ה.

לכל אחת מבנות הבית ולאשה מעוברת יקח לה ולעובר תרנגול זכר ושתי תרנגולות נקבות מספק שמא העובר זכר או נקבה, ושישחטם בשחר ערב יום הכפורים.

התנאי של זמן השחיטה לא מאפשר לכולם לעמוד בו, ורובם מקדימים אותו ללילה שלפניו, יש משפחות שלוקחים תרנגול אחד לכל בני הבית ותרנגולת אחת לכל בנות הבית. ויש נוהגים במקום עופות לקחת כסף לצדקה ולסובבו ככפרה על הראש, כיון שהתנאים הצריכים לפי הקבלה בין כה לא נשמרים.
אלה הם חלק מהמנהגים הסובבים את הימים הנכבדים האלה, יש לציין כי מנהגים אלה תרמו הרבה בחלק משכבות הצבור לקרבם למסגרת המסורת למרות נשיבות רוח חלוניות שנשבו על מפתנם.

ענין ר"ה

ראש השנה אינו מסמל רק מעבר משנה לשנה, כי עצם המושג שנה בלשון הקודש אינו מצטמצם למעגל השמש והקפתו את כדור הארץ, ומשמעותו עמוקה יותר, כי הלוח העברי בנוי בעקרון לפי חדשי הלבנה, והמועדים קבועים לפי שנת החמה. וכדי לתאם ביניהם קובעים אנו אחת לשלש שנים בערך שנה בת שלש עשרה חדשים. כי שנת החמה היא כשלש מאות ושישים וחמישה ימים כמנין גידי הגוף המרכזיים ואלו שנת הלבנה יש בה כשלש מאות וחמישים וחמשה ימים כמנין **שנה,** וכמנין **ספירה** .כי כל מעגל של שנ"ה ימים מתחלפת הארת והשפעת הספירות הרוחניות שבהם נבראו העולמות הגשמיים והרוחניים,. ולכן כוללת היא הקפה אחת של החמה, ושתים עשרה הקפות של הלבנה וארבע עונות של קיץ סתיו חורף ואביב. ושלש רגלים של פסח, שבועות וסוכות. וחמישים שבתות, כי כל בחינות אלו נמצאים בכל ספירה מספירות הקודש. שנים עשרה החדשים הם כנגד י"ב המזלות וי"ב שבטי ישראל ששרשם מי"ב הכחות העליונים שבהם מנהיג הבורא יתברך את העולמות, והחדש השלש עשרה הוא כנגד כללותם.

ובראש יש ג' סוגי מח, המח הגדול בחינת ספירת החכמה, המח הקטן בחינת ספירת הבינה, שמהם מתפשט המח המוארך בחינת הדעת. ובחכמה אדם לומד את הדברים, ובבינה הוא מבין וזוכר אותם, והדעת הוא מוציאם מן הכח אל הפועל. וראש השנה לחדשים הוא חדש ניסן ונקרא "ראש", כי בו מתגלית ומאירה בחינת ספירת חכמה, ומתבטא ענין זה במצה. וראש השנה לשנים הוא חודש תשרי שבו מאירה בחינת ספירת הבינה שהיא בחינת הזכרון ולכן נקרא ראש השנה בשם "יום הזכרון" ותוקעים לזכרון אילו של עקידת יצחק.

בראש השנה צריך לתקוע בשופר הגדל **בראש** האיל, כי הקרן הוא עצם, והעצמות נעשים מזרע האב ועצם הקרן גדל בראש, ושמו קרן מלשון קרינה הקורנת ויוצאת מהראש, ובה ממתקים אנו את הדין כי "אין הדין נמתק אלא בשרשו". אבל צריך

שופר של איל שבחינת הבינה מאירה בו, ולא של פר שהדינים נמצאים בו.

מצות השופר הוא בהשמעת קול ממנו ולא בנענועו כמו לולב ואתרוג, ומספיק שישמע התקיעה מחברו. והתפילה חייבת להאמר בלחש, בפה ולא במחשבה בלבד, כי המחשבה היא בחינת החכמה, והתפילה בחינת המלכות עולם העשיה, וצריכה למעשה של חתוך האותיות בהתאם לחמשת מוצאות הפה,

וחתוך האותיות גורם לגלים באויר בהתאם להגייתן, וגלים אלו מתפשטים עד הרקיע הנקרא "וילון" ומכים עליו והופכים ממילים ונקודות, לספירות ואורות. אמנם תפילת השליח צבור חייבת להיות בקול כי היא בחינת הבינה המביאה את השפע להנהגת העוה"ז, וצריכה היא להשמעת קול שהוא בחינת הדעת המשפיע בעוה"ז. ולכן המצוה היא לא בעשיה **לתקוע** בשופר, אלא בבינה **לשמוע** קול שופר.

התשובה*

יתבונן האדם ויבין המשכיל כי האדם הוא בגדר סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה. גופו עשוי עפר מן האדמה הכולל כמויות קטנות של שומן, ברזל, סוכר, סיד, זרחן, אשלגן, מגנזיום וגפרית, אשר מחירם כחמרים כימיים בכמות הנמצאת באדם, עולה סכום קטן מאד, אך לא זה כל האדם, כי הנפש השוכנת בקרבו היא האדם האמיתי כשחמרים אלה הופכים להיות גוף ומלבוש ומדור לנפש רוחנית זו.

נפש זו היא המייחדת את האדם מן הדומם, הצומח, ובעלי החיים, ומבדילה בין אדם למשנהו בתכונות אופי, משכל וכדומה, ומצויה היא בכל בני האדם. יתרה מזאת נתנו לאדם היהודי עוד דרגות רוחניות גבוהות הנקראות בשם "רוח- ונשמה" המבדילות אותנו מן העמים, והופכות אותנו לעם יחודי אשר לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב, ודרגות אלו מחייבות אותנו בקיום דרך התנהגות מיוחדת השומרת על כשרם והשפעתם על האדם עוד בעודו בגופו. ומכאן התחייבותנו המיוחדת כיהודים לשמור תרי"ג מצות העשה והלא תעשה הגורמים לשומרם להתיחד ולהתקשר עם בורא העולם והאדם, ולהתנטרל מגורמי טבע המפריעים לאדם להתעלות בעודו בגופו אל חיי הנפש והרוח המושלמים, שכן נדבק הוא בבורא כוחות הטבע כלם, ה' צבאות שמו.

על יחוד זה נאמר "כי עם קדוש אתה לה' אלהיך, בך בחר ה' אלהיך להיות לו לעם סגלה מכל העמים אשר על פני האדמה". (דברים ז). יחודיות זו נתנה לא רק לעם ישראל, אלא לכל החפץ בה ומוכן להסתפח אל העם המחזיק בה, ובתנאי שיקבל

* מאמר זה הועתק מהקדמות הספרים "שדי תפוחים" ח"א-ב למחבר.

עליו בפני בית דין כשר בלב שלם ובנפש חפצה להתקשר עם עם זה ולשמור את

תרי״ג המצות כל ימי חייו, ואז לאחר מילה וטבילה כדין, מצטרף הוא לדרגות אלה, והוא ״גר הצדק״ הנלוה לנחלת ה׳ צבאות, בית ישראל.

דרגות הרוח והנשמה הופכות את האדם לבעל תוכן ומשמעות אלהיים, אשר שורה עליו רוח הקדש ומשרה עליו חיי רוח ושלוה גבוהים. אדם היודע את בוראו ואת התפקיד המוטל עליו ואשר עבורה נשלח הוא לעולם הזה, אדם היודע להבל תענוגי בשרים ורכוש, אדם בעל שלמות במדותיו, ויחד עם זאת אדם מעשי החי ועובד ויוצר מתוך הכרה שזה רצון בורא העולם ו״לא תהו בראה״ אלא ״לשבת יצרה״. אדם המעורב בחיי חברה ובעיותיה, ואשר הקשר שלו עם בני ביתו הדוק ומבורך, בבחינת סולם מוצב ארצה, העומד בשתי רגלים איתנות על הקרקע המציאותית של העולם הזה, ובשלוב לזה ראשו מגיע השמימה בהבנת הכוחות הרוחניים ומשמעותם. ובהשתלבותו בהם הופך להיות ״איש אלקים״ כשמחציו ולמטה, דהיינו בצרכים הארציים, הוא בבחינת איש, ומחציו ולמעלה הוא בבחינת אלהים.

תכלית האדם אינו קיומו הפיסי בעולמנו, אלא חיי הנפש, הרוח והנשמה, לאחר הפרדם מהגוף והמצאותם בשלמות מיוחדת בעולם אחר רוחני המתאים להם, וכשם שהמעבר מרשות הרבים הישר לתוך הסלון אינה תואמת בקטביותה, ופרוזדור ביניהם חיוני הוא אל הנכנס, בו יוכל להתקין ולתאם עצמו אל יושבי הסלון בלבוש ובאוירה, כן הנפש זקוקה לעולם זה בתחלה להתפתח ולעצב לה את יחודה כאדם השונה ממשנהו בתוך אלפי אלפים נפשות. בעולם זה נפתחים בפני הנפש אפשרויות בלתי מוגבלות להתפתחות, הן לטוב והן לרע. כשבטוב, הנפש מתרוממת ומתאחדת עם הרוח והנשמה ומשיגה כוחות רוחניים עמהם היא תצטרך להמצא לאחר הפרדה מהגוף. וברע, הנפש נכרתת מגרעיני הרוח והנשמה הקשורים אליה ומתעוותת, ולאחר הפרדה מהגוף אינה מוצאת את מקומה הרוחני. הוא אשר דיבר התנא ואמר: ״עולם הזה דומה לפרוזדור, עולם הבא דומה לטרקלין, התקן עצמך בפרוזדור כדי שתכנס לטרקלין״[1].

אם זוכה האדם ומיישר ארחותיו והולך בדרך התורה, זוכה הוא להכיר דרגות אלה בעודו בגופו, וחש התעלות וזוך. ואף כי אחרי מותו, זוכה הוא להדבק בארצות החיים. ואם חלילה, נפתה הוא אחרי הברק המסנור של העולם הזה ועוזב את דרך ה׳, מקור מים חיים, לחצוב בורות נשברים אשר לא יכילו המים, ומזניח נפשו מטובה, הנה פרט לכך שחייו בעולם הזה המתנהלים בדרגה נמוכה אשר תאות בשרים, כבוד, ממון וכדו׳ מטים אותו ושולטים עליו, ואין טעם וערך אמיתי לחייו, ומנוחת הנפש ממנו והלאה, בבא יום פקודה בעת אשר ישוב העפר אל הארץ

1. אבות פ״ד, כ״א.

כשהיה, והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה, כי אז סבלו הנצחי אין לתארו, שכן

מי שלא טרח בערב שבת מה יאכל בשבת, ומי שלא למד בבית הספר ארחות חיים, ובזבז זמנו במשחקים, לאחר סיימו חוק לימודיו כיצר ישתלב הוא בחיים, וזהו הוא הנקרא בלשון חז"ל "גיהנום", וכל אדם עושה לו את הגיהנום במו ידיו בהתאם לנתוקו ממקורות הרוח והנשמה והפרדו מהם על ידי בטול מצות עשה שנתחייב בהם, ועבירות על מצות לא תעשה. וכשם שכל נתוק ממרכיבי המזון הזקוקים לגוף האדם יוצרים חולשה, סחרחורת וכדומה, וככל שהנתוק ממרכיבי המזון גדול, כך הרס הגוף, כן הוא במרכיבי המזון הרוחניים, תרי"ג מצות וענפיהם, אשר הנתוק מהם מחליש והורס רוחניותו של אדם. ואם בעודו בגופו אינו מרגיש זאת, כיון שהוא שקוע בעומק תאוותיו, הנה לאחר הפרדו מהגוף, מבין הוא עד היכן טעה ושגה בדרכו, ובמקום אשר אחרים יושבים מדושני ענג, יהלך הוא ערום ויחף. אוי לו לאותו אדם שהחליף אבן יהלום באבן גיר, וחיי נצח בחיי שעה, ולא עוד, אלא שנפשו אשר היא שחשה בכל התענוגות האסורות בעודה בגוף (ולא הגוף הגלמי, שללא נפש אינו חש כלום) תסבול ענשים קשים ומרים על מעשיה, ותחוש בכל הסבל והצער ככל אשר תחוש בעודה בגוף.

בנוהג שבעולם, אדם המשפץ ומיפה את ביתו, משקיע את מיטב כספו לפאר ולרומם את חדריו אשר בהם ישב רוב הזמן, אם זה חדר השינה או המטבח ובוודאי את הסלון, ואמנם אינו משאיר את הפרוזדור ריק ומלא טחב, ואף אותו הוא מיפה ומקשט, אך כל הוצאות הפרוזדור לא יגיעו אלא לאחוזים בודדים מהוצאות הדירה. ואם נראה אדם המשקיע את כל אונו והונו ביפוי הפרוזדור ואלו את החדרים אשר יצטרך לחיות בהם רוב זמנו מזניח הוא ומשאירם ריקים גלמודים וקודרים, הנה נלעג ונבוז לשוטה כמוהו המחליף עיקר בטפל, ולמה לא נבוז לעצמנו כאשר אנו טורחים כל ימינו על פרוזדור העולם הזה למרות ידיעתנו שיום יבוא ונעזבהו, ומפקירים אנו את החדרים העיקריים של העולם הבא, אשר שם הם עיקר החיים הנצחיים. ואם על בגדו אדם מקפיד לנקותו מכל רבב, כל שכן וקל וחומר על נשמתו אשר היא חלק אלוה ממעל והיא נצחית. ואל יאמר אדם לכשאזקין אשוב ואפנה ואתקן את נשמתי כדי לזכות לעולם הבא, כי מלבד ההפסד של טעם חיי העולם הזה כשהם משולבים בטוהר ומנוחת נפש האדם המקיים תורה ומצותיה, מי ערב לו שיגיע לימי הזקנה. ואף אם יגיע, מי ערב לו שיהיה שלם בדעתו ובכחו לשוב ולתקן מעשיו, ושמא לא יפנה. וכבר אמר שלמה בחכמתו "וזכר את בוראיך בימי בחורתיך, עד אשר לא יבאו ימי הרעה והגיעו שנים אשר תאמר אין לי בהם חפץ", "את האלהים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם"[2].

תהליך נקוי הנפש נקראת תשובה, שכן על ידה שבה הנפש לנקיונה כביום הולדה, ולהיותה כלי מוכן להתעלות ברוחניות על ידי תורה ומצוות, ולאור באור פני מלך חיים לאחר הפרדה מהגוף, שזה תכלית ביאתה לעולם הזה. ותשובה זו מורכבת משני חלקים: א. חרטה כנה על חטאיו וקבלה להטיב מעשיו והתנהגותו בעתיד,

ואם חטא גם בדברים שבין אדם לחברו, שיקבל על עצמו להשיב בפועל את אשר מגיע לחברו ולבקש גם את סליחתו. ב. הודוי, שיתודה בינו לבין ה׳ ויאמר בפיו: חטאתי, עויתי, פשעתי, והרע בעיניך עשיתי, ובושתי ממעשי ונכלמתי מעונותי, ומקבל אני על עצמי שלא אשוב לכסלה. ומיד כאשר מהרהר האדם בתשובה זו, מתחילה נפשו להטהר ולהתקרב לבוראה, והוא בבחינת צדיק גמור. וכאשר יוציא הודוי מפיו, נתקנת נפשו.

כשחוטא האדם, פוגם הוא הן בנפשו הטהורה אשר היא חלק אלוה ממעל, והן בהפרדת העולמות העליונים והשפעתם בעולם הזה, בחלק המכוון כנגד נשמתו. ובשובו מרשעו על ידי ודוי וחרטה נתקנת נפשו, והרי הוא בגדר צדיק גמור. ואף על פי כן יש עבירות שהן מתכפרין מיד, ויש שאין מתכפרים אלא לאחר זמן. כיצד, עבר אדם על מצות עשה שאין עליהן חיוב כרת ועשה תשובה, מיד מוחלין לו, ועליו נאמר ״שובו בנים שובבים ארפא משובותיכם״. ואם עבר על מצות לא תעשה שאין בהם כרת ולא מיתת בית דין ועשה תשובה, תשובתו תולה ועומדת עד שיגיע יום הכפורים, ואז קדושת היום בצרוף תשובתו מכפרים לו, ובאלו נאמר ״כי ביום הזה יכפר עליהם לטהר אתכם מכל חטאתיכם״. עבר על איסורים שענשם כריתות ומיתות בית דין ועשה תשובה, תשובה ויום הכפורים תולין ויסורים שיבואו לו לאחר יום הכפורים מכפרים, **ולעולם אין מתכפר לו כפרה גמורה עד שיבואו עליו יסורים,** ובאלו נאמר ״ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם״. והמחלל את השם במעשיו, תשובתו ויום הכפורים וייסורים, יכפרו עליו ביום מותו. ועליו אמר הכתוב ״אם יכפר העון הזה לכם עד תמותון״[3].

כפרה זו הבאה על ידי ודוי וחרטה ויום הכפורים, (וכן הכפרה הבאה לאדם עקב נשואיו, וכלשונם ״חתן נמחלים עונותיו״), אינה אלא לתקון נפשו, וזכוכה. אבל הנזק לעולמות הרוחניים שנגרם עקב החטא, בעינו עומד, ואינו מתכפר אלא על ידי יסורים, או בעולם הזה או בעולם הבא. במה דברים אמורים, כשלא תקן את הפגם שבעולמות בחייו, אבל אם תקנם, מזומן הוא לחיי העולם הבא.

תקון פגם העולמות נעשה באחת משלש אפשריות אלו, הראשונה אם שב בתשובה שלמה **מאהבת ה׳ אלקיו ויראת הרוממות,** שאז מיד עם תשובתו נתקנים כל מעשיו, וזדונותיו הופכים לזכיות, ואינו נצרך לא ליום הכפורים ולא ליסורים כדי לתקן את נפשו או את העולמות שפגם בהם, והכל על מקומו נתקן מיד, ועליו הכתוב אומר: ״סמכוני באשישות רפדוני בתפוחים כי חולת אהבה אני״. השניה, אם שב תשובה רגילה מתוך הכרה בדרך התורה והמצוה ורגש של קדש, שאז ישנם כל ארבעת

2. קהלת י״ב. 3. רמב״ם הלכות תשובה פרק ב׳.

חלוקי הכפרה שהבאתי לעיל, ואז תקון פגם העולמות יעשה על ידי יסורים בעולם

הזה או בעולם הבא. **ויש דרך שלישית לתקן את כל הנצרך תקון, הן לנפשו והן לפגם העולמות, ע״י תעניות שיתענה האדם על חטאתיו, וביסורים של גלגולי שלג הנצרכים על חלק מהעבירות, ובזה יפטר גם מהיסורים הצריכים לבא לתקון העולמות שפגם בהם.**

מספר תעניות אלה קצובים הם לכל עון ועון לפי חשבון ומספר שמות הקדש שנפגמו על ידי חטאו, וכפי ששערם וחשבם רבנו האר״י הקדוש זצ״ל, על פי מה שקבל מאליהו הנביא זכור לטוב, ומגיעים לעשרות ומאות תעניות לתקון כל חטא ועון. אך היות ואי אפשר לאדם בימינו להתענות כל כך הרבה ימים, תקנו המקובלים גורי האר״י ז״ל, ועל צבאם הגאון הקדוש רבנו החיד״א, להתענות יום אחד על כל חטא, ולפדות שאר ימים בכסף מחיר אכילת סעודה אחת של לחם ומאכל פשוט לכל יום מימים שצריך להתענות על חטאו, ונחשב לו הפדיון כתעניות עצמם, ונרצה לו לכפר עליו מאשר חטא על הנפש ועל פגם העולמות העליונים, ונסלח לו. והגאון הקדוש ה״בן איש חי״ סידר גם סדר ״תקון״ של פדיון גלגולי השלג בתפילה ובפרוטות כמנין שלג, לזכוך הנפש ותקון העולמות גם למי שאינו יכול להתגלגל בשלג בפועל. ואין ספק שאם קדוש כמוהו תקן זאת שזה פועל בעולמות העליונים. (וחולה שאסור לו לצום, ישתדל לעשות הלימוד והפדיון גם ללא צום, כי לפי הפוסקים ניתן בחוסר ברירה לפדות את כל ימי הצומות כולל הצום המרכזי שבו נעשה התקון. וטוב שבמקומו יעשה ״תענית דיבור״ ולא ידבר שום דבר של חול ביום זה ויהיה כולו קודש ללימוד ותפילה, וישתדל לבכות על חטאיו כי ״שערי דמעה לא ננעלו״. ונראה שתקון זה יועיל עכ״פ במשהו.)

כדי להמחיש את האמור לעיל, ראיתי להביא כאן את דברי הרב הגדול ר׳ יהודה פתיא זצ״ל בספרו ״מנחת יהודה״ (אות פ״ו) וזה לשונו: **בשנת התרפ״ג** מעשה שבא אלי זקן אחד ואמר לי שהוא בא על כלתו בחיי בנו, ורוצה לשוב ולתקן מעשיו, ואינו יכול לעשות תעניות וסגופים. אמרתי לו, האם אינך יכול להתענות לפחות יום אחד, לילה ויום כיום הכפורים, אמר לי הן. אמרתי לו, לך וטבול שבע טבילות וקבל עליך להתענות תענית של עשרים וארבע שעות על עון הנזכר, רק שאתה מותר בכל עשיית מלאכה, וביום התענית בא אצלי עם מעות פדיון שלש מאות ועשרים וחמש תעניות הנצרכים לתקון עון הבא על אשת איש, ואעשה לך תקון, וכן עשה. וכאשר בא אלי, נכנסנו לחדר, והלך ארבע אמות יחף, ועמד והתודה את הודוי הנזכר לעיל, ואחר גמר הודוי מסר בידי את כסף הפדיון ואמר לי, הא לך אלו המעות פדיון שלש מאות עשרים וחמש התעניות, ואתה מורשה לחלקם לצדקה. וכאשר קבלתי המעות מידו, אמרתי, הריני מקבל את אלו המעות מיד פלוני בן פלוני שנתנם לצדקה בעד פדיון התעניות שנתחייב להתענות מפני ששכב עם כלתו, ויהי רצון מלפניך ה׳ אלהינו ואלהי אבותינו, שתהיה חשובה ומקבלת לפניך פדיון אלו התעניות כאלו התענה פלוני בן פלוני על עונותיו ממש, וכל ניצוצות הקדושה

הראויים להתברר על ידי התעניות יתבררו על ידי מצות הצדקה למען שמך הקדוש היוצא מפסוק **חיל בלע ויקיאנו (חב״ו) מבטנו יורישנו אל.** ושמע את תפילתנו למען שמך הקדוש (אראריתי״א) כי אתה שומע תפילת כל פה, ברוך שומע תפילה. ולפי שהבנתי שהזקן ההוא הוא איש עני ולוה המעות מאחרים, לכן החזרתי לו את כל המעות בתורת צדקה, ולא נטלתי מהם אלא שתי פרוטות בלבד. והנה אחר שתי שנים נפטר אותו זקן, וראיתי אותו בחלום שעומד בבית דין של מעלה, וראו אותו שהוא בעל תשובה, רק שלא עשה תשובה כי אם על אסור אשת איש לבד, ולא גם על אסור כלתו, ולא דברו עמו דבר, והוא מעצמו נכנס בחדר שבצד הבית דין וישב לו על ברכיו, והבית דין הגביהו עיניהם למעלה, ותכף ומיד ירדו שלשה מלאכים מהרקיע שלמעלה מהבית דין ועשו לו נתוח בגיד שלו והסירו את החלודה והפגם של אסור כלתו, ורפאו אותו לגמרי ויצאו. עד כאן ראיתי בחלום. ומזה ידע האדם את יקר תפארת התשובה כמה היא גדולה, כי הצילה לאותו זקן ממאות שנים שהיה ראוי להיות בכף הקלע ובגלגולים שונים ובגיהנם. ולכן אמרו חז״ל שיפה שעה אחת בתשובה ובמעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא. (עד כאן לשונו).

אף על פי שכל חטא ועון פוגמים ומטמאים את הנשמה, הנה החוטא בעון הנדה, או בעון של זרע לבטלה, או בעון הגויה, גדול עוונו ביותר, ואמרו בזוהר הקדוש (פרשת שמות) ששלשה עבירות אלה גורמים לסלוק השכינה מהתחתונים, והבריות קוראים לה׳ ומתפללים ואינם נענים. ובכל מקום שאדם שחטא באחד מחטאים אלו הולך שם, מגרש הוא את השכינה משם״. והבא על הנדה נכרתת נפשו הטהורה ממקור החיים הטהורים הרוחניים ויורדת למקום הטומאה. ואמרו בגמרא (שבת יג) שעל אסור קל מגדרות חומרת הנדה שגזרו חכמים להשמר בו, ועבר גדול בתורה על גזרתם, לא חסו עליו משמים והרגוהו בחצי ימיו בגלל חטא זה. ועונות אלו הם מהדברים העיקריים המעכבים את הגאולה, ועל פגמי הברית נאמר ״אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא״. וכבר אמרו חז״ל (נדה יג.) שהמוציא זרע לבטלה חייב מיתה, ודינו כעובד עבודה זרה, וכאילו שופך דמים, והריהו בנדוי. ובעבור עון זה מתו ער ואונן בהיותם קטנים ולא נשא ״הקדוש ברוך הוא״ פנים להם אף על פי שהיו נכדיו של יעקב אבינו עליו השלום, ובני יהודה הצדיק. ומי יוכל לומר זכיתי לבי ונפשי מפגמים חמורים אלו. והבא על הגויה כבר גלה ענשו האר״י הקדוש מצפת שסופו להתגלגל בכלב, מלבד העונש הכבד בכף הקלע, ה׳ יצילנו.

תקון עקרי ומתמיד לחטאים אלו, מלבד התקונים שלהם, הוא אמירת קריאת שמע שעל המטה בכונה גדולה,. ובספרי ״שדי תפוחים״ הבאתי תקונים לעונות אלו השוים לכל נפש*, על פי רבותינו המקובלים אשר יסדום על סדר תקונם בעולמות העליונים, כמבואר לר׳ האר״י ז״ל וקדושים אשר אחריו, ובפרט החיד״א זיע״א, והרי״ח טוב ז״ל זיע״א, והרב יהודה פתיא זיע״א בספרו ״מנחת יהודה״. ואשרי השב בכל לבו ועושה תקונים אלו, ועליו אמרו חז״ל (ברכות לד:) שבמקום שבעלי

תשובה עומדים בגן עדן, אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד. והקדוש ברוך הוא קורא לבעל התשובה אוהבי, ואומר לו עבדי אתה, ישראל אשר בך אתפאר.

מטרת התקונים הם לנקות ולטהר את הנפש מכתמי ופגמי חטאתיה, ולזככה שתוכל לקבל את האור האלקי החופף אותה, ושתזכה לאור באור החיים הנצחיים בעולם הנצח. אך, לא בהכרח שהתקונים יגרמו סגולה לחיים טובים מבחינה גשמית. כי אפשר שיתקן האדם את חטאיו שעשה בגלגול זה, ועדיין יסבול על חטאיו מגלגולים קודמים. כי רוב היסורים של האדם בעולם הזה אינם על חטאיו מגלגולו הנוכחי, כי בזה יתכן שיתנו לו אורך זמן לשוב מדרכו הרעה בטרם יענישוהו, ואפשר שיאריכו לו אפים עד יום מותו[4] , אבל לאחר מותו בבואו לפני בית-דין של מעלה לתת דין וחשבון על מעשיו וימצא חייב, אפשר שמיד ישוב בגלגול אדם ויסבול את עונש חטאיו מגלגולו הקודם, ואפשר שיענש בענשים קשים ומרים בכף הקלע[5] על ידי מלאכי חבלה המכים את הנפש באכזריות רבה, והנפש מרגישה את הכאב בדיוק כמו בהיותה תוך הגוף, כי הרי גם בהיותה בגוף היא היא שמרגישה את הצער והכאב הנפשי או הגשמי, ולא הגוף שאינו אלא נרתיק לנפש. ובהסתלק הנפש מהגוף, שוב אין הגוף מרגיש בצער כל-שהוא. וכנראה במוחשיות בגוף המשותק שאף על פי שעודנו מחובר בחלקו לנפש ולמח ויש זרימת דם לאבר המשותק ולכן אין הבשר נמק, ובכל זאת כמה שתכהו ותדקרהו לא ירגיש כלל. כי הנפש השוכנת במח לא נמשכת בתוך העצבים של האבר הפגוע[6]. ולאחר סבל קשה זה, וסבל מדורי הגהינם הבאים אחריו[7], יתכן ותשוב הנפש מיד בגלגול אדם, ופעמים שתבוא בגלגול דומם, צומח, ובעל חי, בכולם או במקצתם לפני בואה בגלגול אדם בעל בחירה שיסבול בהתאם לחטאיו הקודמים "מדה כנגד מדה". **והתקונים שעושה בחייו, מנקים אותו מענשים אלו ומזככים את נפשו רוחו ונשמתו להתעדן באור הגנוז, וכפי ערך התקון כן גודל הזכוך.**

היסורים הבאים על האדם בחייו או לאחר מותו, אינם "עונש ונקמה" על חטאיו, אלא תהליך של נקוי הנפש. וכשם שהמכבס את בגדו מכתמים, אינו נוקם מהבגד על שהתלכלך, וכונתו לנקות את בגדו שיהיה ראוי ללבשו נקי, ולפי טיב ועומק הכתם כך טיב ועומק הנקיון, ויש כתם שמספיק מעט מים רגילים כדי לנקותו, ויש המצריך מים רותחים וחמרי נקוי רבים כדי להסירו, כן הצער והסבל הם חמרי הנקוי לנפש מכתמי פשעיה וחטאיה, ולפי עומק הפגם, כן גודל הסבל.

לאומות העולם יש תקון בחרטה ותשובה על מעשיהם בגלגול הנוכחי לעצור את

4. בביאור נושא זה ופרטי סעיפיו ראה ב"שער יוסף" ח"ב במאמר "גלגול נשמות". 5. ראה שמואל א', כ"ה, כט. 7. המוזכרים בזוהר פרשת פקודי

הדין הראוי לבא אליהם, וכמו תשובת אנשי ננוה[8] שעכב את הפיכת העיר. אבל אין

תקון לחטאיהם מגלגולים קודמים אלא על ידי סבל ויסורים רוחניים מחוץ לגוף, או יסורים גשמיים בגלגולים רבים וקשים עד לתקון נפשם. וגם אבותינו לא יכלו לתקן את חטאיהם מגלגוליהם הקודמים בהיותם אנשי "אטלנטיס האבודה" (הנקראת בלשון חז"ל "דור אנוש") ואנשי דור המבול והפלגה, אלא על ידי עבודת פרך בחומר ובלבנים במצרים. ואברהם אבינו שידע זאת, לא התאונן ולא בקש רחמים כשנאמר לו "ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה"[9]. כי אם זה תהליך יחידי לנקוי הנפש אין מה לעשות, כשם שאם אדם ירחם על בגדו ולא יכבסהו במים רותחים וחמרי נקוי שורפים אלא במעט מים קרים, הכתם לא יצא. לכן לא היה לאברהם מה לבקש הנחה והקלה מעונש הענויים והעבדות, כי בפחות מזה לא היתה נפשם מדזככת ונטהרת[10]. אבל בקש רחמים על אנשי סדום וחטאיהם **בגלגולם הנוכחי**, לדחות את גזר דינם שמא ישובו בתשובה.

בכניסת ישראל לארץ, הפכו לעם אחד, שערבים זה לזה על חטאיהם. ושוב אין רק היחיד נענש בחטאו, אלא הכלל יכולים להענש בעון היחיד, כשם שכל הגוף חולה וסובל בעקבות פגיעה ונזק של אבר יחיד, כי כל העם הופך לחטיבה אחת. וכיון שכל העם הפך לאחד ו"עם לא מת", גם כל הגלגולים הפכו לאחד ודינם כגלגול הנוכחי שנתן לתקנו על ידי תשובה[12], ומאז אין הכרח ליהודי לתקן את גלגוליו הקודמים רק על ידי סבל וצער, ואפשר לתקנם גם על ידי תשובה. ולכן נהגו המקובלים לעשות תקוני חטאי העוונות כלם למרות שודאי לא חטאו בהם בגלגולם הנוכחי, מספק שמא חטאו בזה בגלגולים שעברו. וברור שאם אדם סובל בגלגול זה על חטאיו מגלגולים קודמים ועשה תשובה ותקון לחטאיו הקודמים מלב ונפש (ולא מחוסר ברירה רק כדי לזכות בבריאות פרנסה וכדומה) הרי שנרפאה ונזדככה נפשו, ואפשר שירפא ממכאובו ויחלץ מצרתו. כהדגמה לאמור אני מצרף כאן כמה מעשיות מדהימים שקרו לעושי התקונים, שאני הכותב עד להם.

א. לפני כשנתיים בא אלי יהודי בוכה שבנו בן השבע עשרה התחבר לחברים רעים עזב את הדת ואת הבית, גדל צמה ושם עגיל באוזן, ועבר לגור בבית אמו הגרושה.

8. ספר יונה. 9. בראשית ט"ו, יג. 10. ובאמת כשיצאו ממצרים לאחר מאתים ועשר שנים לא מזוככים, נפלו ונכשלו במדבר כמה פעמים, כי לא יכלו לקבל את כל אור השפע אליה זכו בקריעת ים סוף ובמעמד הר סיני. כי כלי לא מזוכך אין ביכלתו לקבל אור, ולפי ערך הזיכוך כן גודל האור המתקבל. והוצרכנו לגלויות נוספות לתקן את אשר נשאר, והגלות האחרונה לתקון שנחסר במצרים, הוא בארץ הקודש בידי "ערב רב" השולטים בשם "ישראל" על עם הקודש ומקלקלים את נשמתם בחנוך "חלוני" שהוא "חולני" לנשמה. והם גלגולי ה"ערב רב" שיצאו עם ישראל ממצרים כיון שלא זכו לתקן הכל עקב צאתם לפני הזמן הנצרך. 11. ראה רשי דברים כ"ט, כח. 12. ראה בספר "שפתי שני" פרשת נצבים.

האב שפנה לבן בתחנונים שיעזוב את דרכו וישוב לבית ולפחות למסורת, נענה

בשלילה. בפעם האחרונה שאביו פנה אליו אמר לו הבן, אבא תשכח ממני דרכך לא דרכי ואמונתך לא אמונתי ודרכינו נפרדות. האב שלבו נשבר פנה אלי ובקש עצה, נזכרתי שבאחת השיחות הוא ספר לי שעבודתו לפני שנים היתה עם נשים, ושאלתי אותו אם הוא לא חטא אתן, והוא הודה שהוא נפל בחטא אשת-איש עם אחת מהן. אמרתי לו שיקבל על עצמו לעשות תקון לחטא זה לפי ספר "שדי תפוחים" שלש פעמים, כי יתכן וחטא זה גרם לו את סבלו. האב עשה את התקון הראשון, באותו יום עם סיום הצום כשהוא אכל את הארוחה שלאחר הצום, לפתע נכנס הבן ואמר "היום תקפו אותי הרהורי חרטה כבדים על מעשי, ועגמת הנפש שגרמתי לך, ואני שב אליך ולבית". ומאז הוא אמנם עוד מתרועע עם חברים לא טובים, כי זו הבחירה שלו, אבל יושב בבית והולך ללמודים, עם שיער ולבוש נורמלי.

ב. בחורף שנת תשנ"ג באו אלי למשרדי בניו-יורק, שתי נשים, האחת גב' ג. כבת ששים וחמש, מוכרת לי מבקורים קודמים. ועמה גב' פ' אשה כבת ארבעים ושתים. וגב' ג. אמרה לי, "רבאי, תראה אם אפשר לעזור לגב' פ' שאני מכירה אותה מאז שנולדה, ומעידה על אמיתות דבריה". ואז פתחה גב' פ' וספרה לי שהיא נולדה כבת זקונים להורים יראי שמים בשכונת "ויליאמסבורג" ברוקלין ניו יורק. ואביה כששמע על לידתה הכריז, ה"שיקסע" הגיעה, וכל המשפחה כמו החליטו ביניהם שהילדה הזו שנואה ומנודה. היא חשה את השנאה בוקעת מהם ומהתנהגותם אתה. בהיותה בגיל שש הוריה הכריחו אותה לשטוף את הכלים של כל המשפחה, ובלילות שבת היתה צריכה ילדה קטנה וממוטטת להשאר ערה עד שעות מאוחרות כדי לשטוף מערכות כלים של המשפחה ושל כל האורחים שהגיעו אליהם. בהיותה כבת עשר אביה אמר לה שהמשפחה לא אוהבת אותה, והוא לא מוכן שהיא תאכל אצלו "לחם חסד", והיא חייבת לשלם מכספה על כל הוצאותיה. והוצרכה כל יום לאחר הלמודים לצאת לרשימת בתים של אנשים שהוכנה לה, לעבוד כשומרת-טף, או לשטוף כלים ושטיחים. את הכסף שקבלה מסרה כל ערב לאביה שנתנם מיד לאחיה שיקנו להם בכסף זה ממתקים, ועיניה רואות וכלות. בהיותה קרוב לגיל שמונה עשרה, אביה קרא לה ואמר, את יודעת שכלנו שונאים אותך, החזקתי אותך בבית על כרחי רק כדי שלא תצאי לרחוב ולתרבות רעה, עכשיו ברוך השם גדלת, והחלטתי לשלח אותך מביתי לעולמים, אך כדי שלא תדרדרי לפריצות מצאתי לך חתן שכור, ובעוד שבועיים את מתחתנת אתו. מהכסף שעבדת חסכתי סכום ששכרתי בו דירה ושלמתי שכירות מראש לכמה חדשים ומהחופה תלכי ישר לדירתך ואת יודעת לעבוד טוב ולהשתכר, תחזיקי את בעלך ואת הבית אמך תלמד אותך את ההלכות שאשה נשואה צריכה לדעת ושלום ולא להתראות. היא שמחה על ה"בשורה הטובה" שסוף סוף היא מתפטרת מבית עויין, ולא היה אכפת לה מי הבחור ומה מעשיו.

את הבחור היא פגשה לראשונה בחייה תחת החופה, כל ה"טקס" לקח כמה דקות,

כשהיא לבושה בשמלה רגילה בנוכחות מנין, בקבוק יין ועוגה אחת. לאחר החופה היא יצאה עם הבעל לדירה השכורה, לא לפני שאביה הזהיר אותה שלא תעז ליצור קשר עם המשפחה יותר, ויהי מה.

כשלבה מלא תקוה נכנסה עם הבעל לבית, אך סדר יומה היה פחות או יותר כזה, "כבודו" קם בשעת הצהרים פתח את המקרר ואכל מה שמצא, המתין לה באפס מעשה עד ששבה מעבודתה, ואז הכה אותה "רק" מעט, והיא נתנה לו כמה דולארים שיניח לה ואז הוא יצא ל"מסבאה" לשתות ולהשתכר, והיה שב בחצות לילה שכור כלוט, ומכה אותה בכל חלקי גופה ומתעלל בה ועושה כל מה שלבו חפץ מבלי להתחשב אף בדיני הטהרה, והולך לישן עד למחרת בצהרים וחוזר חלילה. סדר זה נמשך שבעה ימים בשבוע כולל שבת, אלא שבשבת היא חזרה מ"בית הכנסת" יותר מוקדם, ולמרות היותה שומרת מצוות נתנה לו כסף שילך לשתות ויניח לה.

לאחר חדש מהנשואין היא נכנסה להריון. ולאחר תשעה חדשים נוספים ילדה בן, אך המצב בבית לא השתנה בעקבות הבן כלל, והמשיך כרגיל. ביום הברית אביה בא בלוויית מוהל שמל את הילד. לאחר כחדשיים נוספים היא נכנסה שוב להריון ואז החליטה שהמצב בלתי נסבל יותר, ועזבה את הבית והשכונה, ושכרה לה דירה בשכונת "בורו-פארק", ופנתה לעובדת סוציאלית שתעזור לה להחלץ ממצבה, והיא קבלה מבית משפט את הגרושין האמריקאיים כולל החזקת הבן והעובר ברשותה, וצו המונע מהבעל להתקרב לביתה.

ערב אחד בהיותה בביתה, בעלה הגיע לפתח ביתה רגוע, וכשהיא רצתה לטלפן למשטרה, אמר לה, אין צורך אני כבר עוזב, באתי רק להגיד לך שלפי תורת ישראל את נשואה ועודך "אשת-איש", ונקמתי המתוקה על שעזבת אותי, להשאירך עגונה כל ימי חייך, והלך. והיא אמרה לי, "רבאי", אני בת ארבעים ושתים וכל כך הרבה שנים לבד ואני עדיין "אשת-איש". אבל זה עוד לא הכאב שלמענו באתי, זו רק "הסוכריה", עכשיו אני נכנסת לעצם הכאב, והמשיכה את ספורה.

היא ילדה בת, וגדלה את בנה ובתה לבד מנותקת ממשפחתה וממשפחת הבעל, ועבדה קשה כדי לגדל אותם באהבה ובמסירות, והילדים השיבו לה אהבה וחום שהוו לה פצוי על בדידותה ועגינותה.

יום אחד כשהיה הבן בן שתים עשרה וחצי והבת בת למעלה מאחת עשרה שנים, הופיע אביה בביתה ואמר לה, אמנם את אינך בתי, אך בנייך נכדי ובאתי לקחתם אלי לגדלם. וכשהיא סרבה לתתם לו, אז הוא החליט שמה שלא יצליח לקחת בכח, יקח במח. ובמלים מתונות ומחושבות אמר לה, ראי, בנייך מסכנים ללא משפחה משום צד, וכל רצוני לתת להם חום של משפחה, סבא, סבתא, דודים ודודות. ולקחתם בשבתות ל"בית הכנסת" ולחנכם למצוות, מה שאין בידך ובכחך לעשות. לאחר מחשבה, מתוך אהבה אמיתית לבניה, שטובתם בלבד עמדה לנגד עיניה, הסכימה, ואמרה לילדים הנה סבא שלכם תלכו אליו לשבת, ואם ימצא חן בעיניכם

יהיה זה דבר קבוע. הילדים עשו שבת במחיצת הסבא וכל המשפחה, ונהנו מאוד כי מצאו חום, אהבה, ומתנות, וברצון החלו ללכת מדי שבת בשבתו לבית הסבא, וכך החלה שטיפת המח שלהם נגד האם לחלחל בהם לאט לאט.

בהגיע חדשי הקיץ, תמוז-אב, רוב ילדי היהודים בניו-יורק לא נשארים בעיר עקב הלחות הכבדה, ויוצאים למחנות קיץ בהרים שמסביב. גם האם חסכה עשרת אלפים דולאר מעבודות שונות, שלחה את בניה למחנות הקיץ ושלמה חמשת אלפים דולר עבור כל אחד מהם, והיתה באה פעמיים בשבוע לבקרם. באחד הימים כשבאה למחנה של הבן לא מצאה אותו, ושאלה את המנהל אודותיו, ואמר לה שלפני שלשה ימים בא אחיך לבקרו ולקח אותו עמו לחצי שעה של טיול ולא החזירו, ולא דאגנו כי ידענו שהוא בידים טובות. האם נלחצה ונסעה כמטורפת למחנה של הבת והספור חזר על עצמו, האח ואשתו לקחו את הילדה ולא השיבוה. האם נהגה בטרוף חושים ישר לבית אחיה ודפקה בדלת ובכתה, היכן הילדים?, אחיה פתח את החלון ואמר לה, גברת, כדי לבכות יש מקומות יותר טובים מביתי. לכי ל"כתל המערבי" או לפחות לבית הכנסת ותבכי שם. הילדים שלך אינם מענינים אותי, בבקשה לעזוב את המקום, וסגר את החלון. האם פנתה למשטרה והגישה תלונה, נאמר לה לחכות בסבלנות, הענין יטופל. אין צורך לתאר את סבלה במשך כמה שבועות כשדמיונות מטורפים רדפוה בחשבה על בניה שהוו את כל עולמה ונעלמו.

יום אחד פנו אליה מהמשטרה ובקשו ממנה להופיע לבית המשפט בתאריך מסויים. בהגיעה, מצאה שם את מנהלי המחנות, אחיה וגיסתה כבולים באזיקים. ולאחר שנשבעה לומר את האמת והעידה את עדותה, צוה השופט לכלאם עד שיגידו היכן הילדים. ולאחר יומים אחיה נשבר ופנה לשוטר שיביאהו לפני השופט, רצונו להודות באשמה, וספר לשופט שהוא הבריח את הילדים ל"סונדרלנד" שבאנגליה, שם יש פנימיות חרדיות טובות ויוקרתיות לילדים בגילם.

השופט צוה שכולם ימשיכו לשבת במעצר, פרט לגיסה שתסע לאנגליה להשיב את הילדים. המשטרה דווחה לאם על הטיסה בה שבים הילדים. האם כל הלילה לא ישנה וטרחה להכין ולבשל לילדיה ששבים סוף סוף אליה.

כשהילדים ירדו מהמטוס רצה לחבקם ולנשקם, אך הבן דחף אותה ממנו והלאה באמרו "שיקסע" למה החזרת אותנו מפנימיה טובה בת חמשה כוכבים לביתך המשעמם והקודר, לא מתוך אהבה אלינו עשית זאת אלא מתוך אנוכיות פרטית שלך, כי אם היית אוהבת אותנו היית באה לבקרנו באנגליה ולהשאירנו שם ללמוד בתנאים נפלאים. האם ההמומה פנתה לבת שהתחבאה מאחרי אחיה ולא רצתה כלל לשוחח עם האם. האם הבינה שהגיסה עשתה להם שטיפת מח יסודית כל הדרך חזרה, וחשבה שלאט הילדים ירגעו, היא הכניסה אותם למכוניתה ובאה לביתה. אך הילדים הגיעו עד לחצר ואמרו לה, עד כאן החוק מכריח אותנו לבא ולא יותר, אנו לא נכנס לביתך ולא נאכל ממאכלך, רק ממאכל הסבא והדודים, את "שיקסע" ואיננו אוהבים אותך. כמה שנסתה האם לבטא את אהבתה ושמחתה על שובם, הם

התעקשו ועמדו בשלהם. כמה שעות עמדה האם עם ילדיה בחוץ, עד שנשברה וטלפנה לאביה שיביא לילדים לאכול. האב מלא חיוך הגיע עם מכוניתו ללא אוכל, ואמר לה, נכדי רעבים אני לוקח אותם לביתי לאכול, את הדרך חזרה הם יודעים, אבל לא אגרשם מביתי אם ירצו להשאר. אל תטלפני כי לא נענה לך, אם הילדים ירצו יתקשרו אליך. הילדים קפצו בשמחה למכונית הסבא ונסעו לביתו. האם התקשרה כמה פעמים ובכל פעם כשהזדהתה טרקו לה את הטלפון. הילדים כלל לא התקשרו אליה, האם המשיכה את חייה, בכאב כפול ובבדידות מכאיבה כשחייה אינם חיים, ללא שום צד תומך וסומך, אבל המשיכה באמונתה בבורא עולם להתחנן ולהתפלל לו שישיב לה את בניה ואת אושרה.

יום אחד בהיותה ברחוב השלש עשרה בבורו פארק פגשה מכרה שאמרה לה גב׳ פ. את יודעת שבנך מחר מכניס את בנו לבריתו של אברהם אבינו, האם ההמומה שאלה אותה וכי בני נשוי?! והתברר לה שבנה התחתן ברוב פאר והדר ואכן נולד לו בן. והברית יתקיים למחרת ב״ויליאמסבורג״ בבית הכנסת שברחוב ״לי״. היא תפסה יוזמה והגיעה לברית, גיסתה שראתה אותה, חטפה לה את ה״פאה״ מעל הראש וזרקה אותה החוצה, ובסיוע כמה חברות גרשו אותה מהמקום, כשמרחוק ראתה את בנה עם אשתו והתינוק צועדים ל״ברית״.

כשסיימה את ספורה פנתה אלי באמרה, ״רבאי, בני ובתי נשואים, אינני מכירה את כלתי וחתני ואינני יודעת כמה בנים יש להם. בשמחה הייתי מתאבדת, אבל אני יודעת ש״המאבד עצמו לדעת, אין לו חלק לעולם הבא״. לכן אני בקושי ממשיכה את חיי האומללים, כלום תוכל לעזור לי?!.

כל עת ספורה ישבתי ובכיתי מזועזע עד עומק נשמתי מקורות חייה, ולכן הסכמתי לבדוק מדוע נגזר עליה סבל כבד כזה. ומצאתי כי ב״גלגול קודם״ באירופה היתה היא בחורה יהודיה שברחה מבית הוריה והתחתנה עם שכנה הגוי. הוריה ישבו עליה ״שבעה״, ונתקו את הקשר עמה לנצח. והיא היתה מאושרת בחיק הגוי שאהב אותה והעניק לה אהבה ומסירות. היא ילדה לו בן ובת שלפי דין ישראל הם יהודים, והיא גדלה אותה כגוים. ראיתי אותה כיצד נפטרה לעולמה כזקנה מאושרת עם שיער תלתלים לבן, כשבנה והגוי מקיפים אותה באהבה ובשירה, נפחה את נשמתה מחייכת על הספה.

ועתה שבה לתקן את אשר עוותה, כשהוריה ומשפחתה עתה, הם גלגולי משפחתה הקודמים ששבו אף הם כל אחד לצורך תקונו, ולכן בתת הכרתם היתה להם שנאה תהומית אליה, למרות שהיו אנשים מכניסי אורחים ובעלי צדקה וחסד עם אחרים. ולכן אביה פלט מפיו בעת לידתה ה״שיקסע״ הגיעה, מבלי שיבין את משמעות דבריו. והיות וכל מדותיו של הקדוש ברוך הוא הם ״מדה כנגד מדה״ חייה מלאים סבל, ותחת כל אנחת רווחה וספוק מאהבת הגוי, נצרכת היא עתה לאנחת כאב ונאקה מחוסר אהבת בעל. ואת ילדיה שגדלה כגוים החזירה בגלגול, ואין לה זכות לגדל אותם כיהודים, ועד יום מותה נגזר עליה להיות בודדה כואבת ומתייסרת,

לתקן את היותה שמחה ומאושרת מהאהבה האסורה שהיתה לה עם הגוי.
כשספרתי לה את הסיבה, היא בכתה ואמרה "כלום אין לי תקנה?," הוצאתי ספר "שדי תפוחים", והראיתי לה איך לעשות את התקון למי שהיתה עם גוי. ואמרתי לה שתעשה תקון זה כל שבוע במשך שנה שלמה פרט לחגים, ואז אני מקוה שיכופר לה ותגיע אל המנוחה ואל הנחלה.
כעבור שלשה חדשים שבתי לניו-יורק ופגשתי את גב' ג. שאמרה לי. "רבאי, יודע אתה מה קרה עם גב' פ.?, היא עשתה כל שבוע תקון כפי שהורית לה, ובמוצאי התקון השמיני כשהיא נטלה את ידיה כדי לאכול, הטלפון צלצל, בנה היה על הקו ואמר לה "אמא, אני ואחותי מצטערים על הנתוק שלנו ממך, אני מטלפן מטלפון ציבורי שבפינת הרחוב, ואני בא לתקן את המעוות". האם ההמומה לא יכלה לאכול והיתה כולה סוערת, לאחר כמה רגעים הבן הופיע חבק את אמו ונשק לה בבקשת סליחה ומחילה, ולקח אותה במכוניתו לביתו שם המתינה גם הבת עם בעלה ובתה, והמעגל נסגר כשסודר ביניהם ששבת אחת היא תעשה בבית הבן והשניה בבית הבת. סמרו שערותי למשמע בשורה זו, ואני הפכתי המום, ואז שאלה אותי גב' ג. "מה יהיה עם גב' פ. בנושא עגינותה?," ואמרתי לה להמשיך כל השנה את התקון ואז יקרה אחת מהשתיים, או שבעלה ישנה דעתו ויגרשנה בגט פטורין כדת משה וישראל, או שימות ויפנה את מקומו. גב' ג. עזבה את הסביבה, וגם גב' ש. לא שבה לאחר שנה, מכאן אני מסיק שגם ענין "עגינותה" סודר.

ג. לפני כמה שנים בא אלי בניו-יורק יהודי כבן ארבעים, דתי, ואפילו בן תורה, וספר לי שיש לו משרד לתווך קרקעות ובתים שעד לפני כמה שנים הכניס לו הרבה כסף, אבל היות והשפל בענף זה בארצות הברית כבד, שום עסקה הוא לא עשה מזה כמה שנים ואכל את כל חסכונותיו, ולא עוד אלא שהוא נתפס בהעלמת מאה אלף דולר ממס ההכנסה האמריקאי, ויש נגדו תביעה משפטית, וכשפנה לעורך דין אמר לו, אם תתן לי חמישים אלף דולר אשתדל שתשב בבית סוהר רק שנתיים, ותשלם את הכסף עם הרבית וההצמדה בתשלומים. וגם את זה לא יכלתי לשלם, ואני אובד עצה. שאלתי אותו לתאריך לידתו, והשיב שנולד בחשון במזל "עקרב", אמרתי לו שמפורש בתקוני זוהר[13] שבני מזל "עקרב" צריכים להזהר ביותר בחטא של "זרע לבטלה", כי "עקרב" אותיות עקר ב', שהיא ב' ראשונה של "בראשית". ופירושו, ענין חטא חמור זה. והוא אמר לי שלא יתכן, כי מעולם הוא לא חטא ב"אוננות". אמרתי לו, האם אתה ואשתך משתמשים באמצעי מניעה, ואמר לי שהוא משתמש ב"קונדום". אמרתי לו, כלום אינך יודע שזה חטא גמור של "זרע לבטלה" כי מוציא אתה את זרעך בשקית לאשפה, והוא החטא החמור שמנע ממך

13. תקון עשרים ואחד.

את הפרנסה וגרם לך למשפט, אז קודם כל תפסיק חטא זה, ואחר כך תעשה תקון

על העבר, ואני מקוה שה׳ יעזור והכל יסתדר. הוא אמר לי שהוא לא מוכן להפסיק להשתמש ב״קונדום״, כי אשתו לא מוכנה לאמצעי מניעה אחר ואין לו ברירה. השבתי לו, אז לך מכאן אין לי מה לעשות אתך.

לאחר שבוע האדם חזר כובש פניו בקרקע, ואמר לי שמחוסר ברירה החליט עם אשתו להשתמש באמצעי מניעה אחר המותר על פי ההלכה, והוא מוכן להפסיק חטא זה ולתקנו.

נתתי לו ספר ״שדי תפוחים״ ואמרתי לו לעשות את התקון של חטא ״זרע לבטלה״ ארבע פעמים, וגם להקפיד ב״קריאת שמע שעל המטה״, בתקוה שהכל יסודר. לאחר חדש הוא שב אלי בפנים חמוצות וכעוסות, שהנה עשה את התקון ארבע פעמים ושום דבר לא זז. אמרתי לו אפשר שבגלל שאתה למדת בישיבה וידעת את גודל האיסור ובכל זאת חטאת, תשובתך טרם נתקבלה, תעשה עוד ארבעה תקונים נוספים. (שכל אחד כולל צום ופדיון תעניות).

לאחר חדשיים כששבתי לניו יורק הוא פנה אלי עדיין בפנים חתומות ואמר לי, הנה עשיתי עוד ארבעה תקונים ועוד אין לי פרנסה כלל, אמרתי לו אינני מאמין לך ששמונה תקונים לא פעלו כלום. אז הוא אמר לי, כן, יום אחד לאחר התיקון הששי פנו אלי ממחלקת החקירות של ״מס הכנסה״ ובקשוני להופיע בפניהם, נחרדתי כולי כי אין לי עורך דין ואיני יודע מה לעשות. נגשתי אליהם, וראש מחלקת החקירות אמר לי, שמע, אתמול ישבנו על התיק שלך והחלטנו שאם תחתום כאן שאתה לא תעשה עבירה דומה עשר שנים, התיק יסגר. ואכן התיק נסגר כשאפילו את הכסף שהעלמתי לא בקשו שאשלם. כל מי שאני מספר לו זאת לא מאמין לי, כי דבר כזה טרם נשמע, אבל זו האמת. אבל זה לא מנחם אותי כי אין לי פרנסה. עניתי לו ״טיפש״, תראה את חסד הבורא, מה שעורך דין בחמשים אלף דולאר לא היה מוכן להתחייב לך, עשה לך הבורא בששה תקונים, ואתה עוד מתלונן?!, תעשה עוד ארבעה תקונים עד שתרוחם משמים. ולאחר ארבעה תקונים נוספים הוא שב אלי זעום פנים שהמצב טרם הסתדר, אמנם הוא עשה עסקה אחת שהכניסה לו ארבעים אלף דולאר שאותם הוא יקבל בעשרה תשלומים חדשיים, אבל זה לא מספיק לתשלום ההוצאות השוטפות. אמרתי לו אם החלה סנונית אחת להאיר פניה, תמשיך עוד ארבעה תקונים עד שמשמים ירחמו, כי אתה היית תלמיד חכם ששקע בחטא זה עד חטמו, ותקונך מצריך המשך.

יום אחד הוא שב אלי מחייך ואומר עשיתי עוד ארבעה תקונים, ולאחר התקון הששה עשר אמנם משרדי עדיין משותק, אבל קבלתי שתי עבודות מכניסות, אחת כרב ״בית כנסת״, והשני כ״פסיכולוג״ בבית ספר ממשלתי, וברוך השם.

דברים מעין זה יש עוד באמתחתי, ואין כאן המקום לספרם. והבאתי מעשיות אלו כהדגמה לתקון שעוזר לסבל שנגרם מחטאים בגלגול זה או בגלגול קודם.

ודע כי התשובה בכל מקרה ובכל ענין טובה היא, אלא שדרגות יש בה. ולדוגמא,

אדם שבא לידו דבר חטא, שכבר חטא כיוצא בו בעבר, ואפשר בידו לעשותו ונמנע ולא עשה מפני התשובה, לא מיראה ולא מכשלון כח. כגון שבא על אשה בעבירה, ולאחר זמן יש לו יכולת להתייחד אתה שוב, ולעשות עמה כחפצו, והוא עומד באהבתו אותה ובכח גופו ובאותם תנאים של מקום וזמן העבירה, ופרש ולא עבר מפחד ה׳ ומהדר גאונו, זהו בעל תשובה גמורה. הוא ששלמה אמר ״וזכור את בוראיך בימי בחורותיך״. ואם לא שב אלא בימי זקנותו ובעת שאי אפשר לו לעשות מה שהיה עושה, אף על פי שאינה תשובה מעולה, מועילה לו, ו״בעל תשובה״ הוא. אפילו עבר כל ימיו, ועשה תשובה ביום מותו ומת בתשובתו, כל עוונותיו נמחלין, כי כיון שזכר את בוראו ושב קודם שימות, נסלח לו. ולפי דרגת התשובה והיסורים הבאים לאחר מכן , ככה כתמיו מתנקים, והשב ביום מותו כתמיו נחלשים, ונפטר מ״כף הקלע״ שהוא יסורים קשים ומרים עד אין חקר, אבל יתכן שיצטרך לענשים אחרים, קלים יותר, גם כדי לנקות כתמיו, וגם כדי להשיב את ניצוצות הקדש של נשמתו שהפילם בידי כחות הרע והקליפה. ומי ששב בתשובה גמורה וחי בתשובתו, אבל לא עשה התקון[14], **יסורים הבאים עליו בעולם הזה לאחר תשובתו, גורמים לו הכפרה. ואם עשה התיקון והעלה הניצוצות לשרשם**, וזאת על ידי התקונים שגילו לנו רבותינו המקובלים, סדרם ופרטיהם ותעניותיהם ופדיונם, הרי שנקה נפשו, **ויזכה לחיי העולם הבא, בהתאם לרמת נקיון נפשו וזכוכה.**

ועל זה נבא יחזקאל הנביא באומרו[15] , **״ובשוב רשע מרשעתו אשר עשה״**. זו תשובת הוודוי והחרטה. **״ויעש משפט וצדקה״**. זו הקבלה לעתיד ושמירת התורה ומעשה המצוות. **״הוא את נפשו יחיה״**. בעולם הבא לאחר שישלם בעולם הזה את היסורים הנצרכים יחד עם התשובה. או בבואו בגלגול נוסף לנקות הכתם שנשאר למרות התשובה. **״ויראה וישב מכל פשעיו אשר עשה״**. זה תשובת התקון והתענית, **״חיו יחיה״**. בעולם הבא **״לא ימות״**. שנית על ידי יסורים בעולם הזה, שהיסורים נמשלים למות, או על ידי שובו בגלגול נוסף. והסביר הנביא ההבדל והסבה ואמר, **״לכן איש כדרכיו אשפט אתכם בית ישראל נאום ה׳ אלהים״**. ובאור ״ה׳ אלהים״ הוא, רחמן בדין. והרחמים הם **שגם. לאדם ששב בכל לבו, אבל לא עשה התקון, ולא סבל יסורים בעוה״ז אף על פי כן תשובתו מתקבלת, ונפטר מעונשים וגלגולים קשים ומרים שהיה צריך לסבול שנים רבות** כדי להתנקות, ולא אומרים שמכיון שלא העלה הניצוצות שהפיל ישאר באבדנו עד להעלאת הניצוצות. אמנם הצורך להעלאת הניצוצות, כיון שלא העלם על ידי תקון ותענית (או פדיון תענית) נשאר, ויצטרך לסבול כדי להעלותם או על ידי יסורים בעולם הזה, או בגהינום, או בגלגול נוסף כאדם. **״שובו״** על ידי וידוי וחרטה. **״והשיבו מכל פשעיכם״**, את כל הניצוצות של נשמתכם שהפלתם בקליפה. **״ולא יהיה לכם**

14. התקון הוא תמורת הייסורים. 15 יחזקאל פרק י״ח.

למכשול עון״. הניצוצות הנפולים האלו. **״השליכו מעליכם את כל פשעיכם״** על ידי

התקון, **"אשר פשעתם בם"** בזה שהורדתם ניצוצות הקדושה לקליפות, וגרמתם לקליפות להתדבק בהם. **"ועשו לכם לב חדש ורוח חדשה"**. כי על ידי התקון, תהיו נקיים מכל כתם ורבב, כחדשים ממש. **"ולמה תמותו בית ישראל"**, בגלגול נוסף, אם לא תשיבו את הניצוצות בתקון ובתענית (או פדיון תענית). או ביסורים שיבואו עליכם בעולם הזה. **"כי לא אחפוץ במות המת"**. לא אמר "במות הרשע" אלא ב"מות המת", שפירושו במות האדם בגלגול נוסף לאחר שכבר מת פעם אחת מבלי התקון, או מבלי היסורים שהוצרכו לבא עליו, ולא באו. **"נאום ה' אלהים"**, רחום בדין ומתקן אתכם לפי ערך תשובתכם. **"והשיבו"** את הניצוצות לשרשם על ידי התקון, **"וחיו"** חיי נצח ללא צורך לשום עונש או יסורים בעולם הזה, או לשום גלגול נוסף, אלא ישר לחיי העולם הבא.

כפור

עם ישראל הם גלגולי נשמות של דור אנוש (אטלנטיס), שהוציאו שם ה' לחולין[1] וחטאו בעבודת כוכבים ומזלות. וחזרו בגלגול דור המבול וחטאו בתאוות הגוף[2]. ושוב חזרו בגלגול דור הפלגה, ובנו מגדל כדי להלחם במטרת הבריאה האלקית[3]. ומשנפוצו הגיעו ראשיהם לסדום והיו "רעים וחטאים לה' מאוד"[4].

וכנגדם יש לנו בחודש הדין ארבעה חגים, "ראש השנה" כתקון לחטאי "דור אנוש" שעבדו ע"ז, ולכן אנו ממליכים את הקב"ה למלך עלינו בתפילות החג ובפרט בתפילת מוסף. "יום הכפורים", כתקון לחטאי דור המבול, שנמשכו אחר תאוות הגוף, ולכן הוא יום צום. "סוכות" כנגד דור הפלגה שבנו"מגדל" וכנגדה אנו בונים "סוכה". וכתקון לחטאי אנשי סדום הוא למוד התורה, והשמחה אתה ב"שמחת תורה". ומכיון שיום הכפורים הוא כנגד חטאי דור המבול שגזלו וחמסו, "אין יום הכפורים מכפר על עבירות שבין אדם לחברו, עד שיפייסנו"[5]. וכנגד מה שחטאו בזימה, קוראים אנו בתורה בפרשת "עריות".

ואמרו חז"ל שדור המבול סלקו את השכינה מהעולם במעשיהם הרעים, ולכן ביום הכפורים השכינה שורה עלינו לילה ויום, ובמוצאי יום הכפורים היא עולה למקומה באמרנו שבע פעמים "ה' הוא האלהים", ולכן הוא יום תפילה יותר מיום לימוד תורה, אעפ"י שמעלת לימוד התורה גדולה היא יותר, כי כנגד השכינה יש קליפה הנקראת לילי"ת שהיא מלשון יללה, ואנו מבטלים אותה ואת קטרוגיה ע"י תפילה. ועתה שהשכינה נמצאת עמנו ביום זה בדרגה גבוהה, כחנו בתפילה גדול יותר.

1. רש"י בראשית ד', כו. 2 בראשית ו', יא-יב. 3. לקוטי תורה פ' נח. 4. בראשית י"ג. יג. 5. מס' יומא פ"ה:

ועיקר עבודת יוהכ"פ הוא בדם בהזיותיו בקדש הקדשים ועל הכפורת ומזבח הזהב.

ותפקיד הצום מבחי׳ גופנית הוא לנקות הדם, ומבחינה רוחנית לטהר הנפש ״והדם הוא הנפש״, ולטהר הדם מהחטאים הדבוקים בנפש, ״כי הדם הוא בנפש יכפר״. וראש השנה בחינת המח, ויוהכ״פ בחינת הדם. וסוכות בחינת העצבים המתפשטים בגוף. והעצבים הקשורים לפנים ולאף אזן גרון, קשורים בערבה. ועצבי מערכת השדרה והגב, והעצבים הפנימיים, קשורים בלולב. ועצבי העינים קשורים בהדס. וכל מערכת הלב באתרוג.
המח רפואתו ע״י דבש, ובר״ה משתמשים בדבש גשמי, וביוהכ״פ ברוחני. ולכן כפור גי׳ דבש.

שנה גי׳ ספירה. וכל שנה היא ספירה חדשה אחרת מששת אלפי הספירות שבהם מונהג העולם הזה. וכל שנה דנים את האדם בבחינת אותה ספירה.

שבת ויום הכפורים

איסור שבת הוא בעונש ״סקילה״, ואיסור עונש יום הכפורים הוא ב״כרת״. כי שבת הוא ״קודש״ מבחינת ספירת ה״חכמה״ אות י׳ שבשם, ו״כפור״ הוא ״טהור״ וכמו שכתוב ״כי ביום יכפר עליכם לטהר אתכם״ מבחינת ספירת הבינה אות ה׳ ראשונה שבשם, וביום כפור שחל בשבת חלים שתי בחינות שכנגד אתיות י-ה שבשם בסוד קדוש וטהור. וכשחל יום הכפורים בשבת ערך יום הכפורים גדל לאין שיעור כי מתחברים בעולמות מעלה בחינת ״שבת״ שבו עולים כל העולמות למצב שהיו לפני חטא ״עץ הדעת״, עם בחי׳ יום הכפורים שהוא יום מחילה וסליחה. וערך התשובה בכלל ועל עוונות חלול שבת בפרט גדול ביותר.

וכבר ידוע שרב גדול בא לחבירו לאחר פטירתו בחלום ואמר לו ״שהדבר הכי קשה למעלה הוא עוון ״גזל״. ושאמירת כל התהילים בשבת מבלי הפסק בדבור הוא יקר ואהוב למעלה״. ואשרי מי שיוכל לומר בשבת זו של יום הכפורים כל התהילים שאין ספק שתהיה בידו זכות עצומה שכדאי שתעמוד לו בעת החתימה.

וכל מי שעושה תשובה מנסים אותו משמים בשמירת שבת ועפ״י מידת עמידתו בנסיון כך תשובתו מתקבלת.

סוכות

״בסוכות תשבו שבעת ימים כל האזרח בישראל״. כתב ״שבעת״ ולא שבעה, ואפשר שכתב ״האזרח״, שהוא שמו של אברהם אבינו ״איתן האזרחי״ האחוז במידת החסד, ושם של ספירת החסד הוא אל וכמ״ש ״חסד אל כל היום״. ושמונה פעמים ״אל״ עולה כמנין אברהם. ובזוהר כותב שהאושפיזין באים בז׳ ימים אלו לבקר בסוכות, וכל מי שנותן אוכל לעניים הם מברכים אותו.

ושבעת ימים הם שבעת הספירות חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד, ומלכות, ונקראים ימים בסוד הכתוב "כי ששת ימים עשה ה'" ולא אמר "כי בששת". והשבעה אושפיזין מכוונים כנגדם. והיות וכולם קשורים לאברהם שהוא הראשון שנקרא אזרח, לכן כתב "כל האזרח", לרבות כל השבעה שיושבים בסוכות.

והסוכה היא דירת עראי בחינת העוה"ב, והעוה"ז הוא בחינת דירת הקבע שאליו נשוב אחרי תחיית המתים, ומעשינו בעוה"ז עתה הם הכנה לעולם הקבע שלאחר תחיית המתים, ואם נהייה ראויים נזכה לעולם הבא להימצא שם באופן עראי עד לתחיית המתים.

לאחר התשובה של יום כיפור אומר הקב"ה תצאו שבוע לעולם הבא שאז תדעו מה עראי ומה קבע, כל העולם הזה הוא דירת קבע, והסוכה היא דירת עראי כמו גן עדן, ובסוכה יש את האטמוספרה של גן עדן ולכן מצטער פטור מסוכה מה שאין כן בשאר המצות, כי אם הוא מצטער סימן שאינו מבין את ערכה לכן פטור. כי הסוכה זה החיבוק של הקב"ה בסוד הכתוב "וימינו תחבקני", ואדם שלא מרגיש מחובק נקרא מצטער.

ולעתיד לבוא יבואו הגויים וירצו לקיים מצוה אומר להם הקב"ה תקיימו סוכה ואז בונים סוכות והקב"ה מוציא חמה כולם בועטים ויוצאים, כיון שאטמוספרה של הסוכה זה גן עדן, כמו סאונה משלמים אפי' שאין אויר אבל נהנים, כך הסוכה אנשים לא מבינים שזה דירת עראי שזה מעין עוה"ב שזה מזכך את הנפש לכל השנה, שהקב"ה ברא את כל העולמות בשבילנו, והתפקיד שלנו להרגיש את הגן עדן באותו שבוע, מי שמרגיש את עצמו אזרח בסוכה הוא ירגיש את האושפיזין לכן אמר שבעת ימים שזה שמם של האושפיזין שכל יום זה בחי' ספירה אחרת משבעת הספירות.

ה' הוא "מלך עוזר ומושיע ומגן".והם ארבע בחינות, התחלנו בראש השנה מלכויות ושהגיע כיפור התחברנו ל"עוזר" שהוא עוזר לנו לכפר, ובסוכות זה "מושיע ומגן", מושיע על ידי ישיבה בסוכה שבה יש הגנה מהחיצונים, ומגן על ידי הלולב יש הקפה כל יום וכל הקפה היא בסוד ג' פעמים שם "אל" העולה כמנין "מגן", והחתימה האחרונה היא בליל הושענא רבה בחצות ולכן עיקר התשובה והלימוד של המשנה תורה חייב להיות לפני חצות שזה גורם לחתימה טובה, והפתקים נחתמים בחצות הלילה ואח"כ יכול לעשות תשובה לעצור את הפתקים ולכן עושים שבע הקפות שכל אחד מהם בסוד מגן.

ואמר הכתוב "והיה עקב תשמעון", ועיקר העבירות שאדם דש בעקביו הם על ידי הפה, כלשון הרע ושאר דיבורים אסורים כדבור בבית הכנסת או דבור חול בשבת,

או עם תפילין, ולכן ביום זה לוקחים ערבות לחבוט בקרקע עולם כי הערבה היא כנגד השפתיים כי על עוונות הפה הגהנום לא מכפר, וכת ליצים ושקרנים מספרי לשוה"ר וחנפנים אם לא עשו תשובה, לא רואים פני שכינה, גם אחרי גהנום ויצטרכו גלגולים רבים לתקן את הפגם הזה,. וכמו שכתוב "כל עמל האדם לפיהו, וגם הנפש לא תמלא".

סוכות והושענא רבא

ארבעת המינים נמשלו במדרש על הקב"ה המרחם עלינו, ו"**פרי עץ הדר**" הוא הקב"ה המקבל את תשובתינו ומטהר את נשמתינו והופכה **ל"הדר"**. **ו"כפות תמרים**" זה הקב"ה שעל ידו נמתקים כל הדינים שהם בבחינת תמר גי' של עשר פעמים דין, והפעם הם כפותים ולא משוחררים להעניש. ו"**ענף עץ עבות**" זה הקב"ה שעל ידו מתגלים אותות הגאולה בבחינת "הרי ישראל **ענפכם** תתנו". ע"י הצדיקים שנמשלו להדסים וכמ"ש והוא עומד בין ההדסים[1]. "**וערבי נחל**". הוא הקב"ה המפריד בין הערב רב שהם בחינת הצפצפה הפסולה לישראל, ומקשר אליו את כל עם ישראל ואפילו אותם שלא תקנו עדיין את חלקם ברפ"ח נצוצים הצריכים תיקון (וערבי גי' רפ"ח), עם "ערבי נחל" הם ישראל הכשרים הדבוקים בחכמה שעליה נאמר נחל נובע מקור חכמה[2] . ויהיו כולם קדושים ומחוברים בה' לאחר פירודם מהערב רב, ויושפעו משלש מאות ושבעים האורות העליונים בחינות הרחמים והאהבה (ערבי נחל גי' ש"ע).

ארבעת המינים רמוזים בשם ההוי"ה, **י'** זה הדס, **ה'** ראשונה זו ערבה, **ו'** זה לולב, **ה'** שניה אתרוג. וכשנתבונן, מצב זה מלמעלה למטה הולך ופוחת. הדסים לוקחים שלשה, ערבות לוקחים שתיים, לולב אחד, ואתרוג אחד. כי השפע בשרשו גדול וכשיורד הולך ופוחת, להגיע אל האתרוג סוד השכינה המקבלת אותם לפי סדר המדרגות ממטה למעלה אחד שניים שלשה.

הצדיקים נמשלו להדסים שנאמר "והוא עומד בין ההדסים אשר במצולה"[3]. והם שלשה כנגד האבות אברהם יצחק ויעקב, ושמו "הדס" שהוא כמנין "חכם" עם הכולל כי מושך הוא מהחכמה, וכמנין "חיים" שצדיקים קרויים חיים אפילו אחר מותם[4] . כי חיים הם בעולם הנצח. ולכן השכינה כשנקשרת עמהם נקראת חכמה בסוד "וה' נתן **חכמה**[5] לשלמה". כי המלכות מקורה מהחכמה ואז שמה "**הדסה**" שפירושו הדס-ה, וחכמ-ה', וכשהיא נתקת מהצדיק הנקרא חכם, נקראת "אסתר" מלשון הסתרת פנים. וכמו שאמרו חז"ל אסתר מהתורה מנין, שנאמר "ואנכי הסתר הסתיר פני מהם". ולכן מרדכי **הצדיק** היה "אומן את **הדסה** היא **אסתר** בת דודו". שנקראה כן כיון שגלתה לבית אחשורוש. וההדסים מקבילים לתקיעות, תקיעה,

1. מגילה י"ג. 2. משלי י"ח, ד. 3. מגילה י"ג. 4. ברכות י"ח. 5. מלכים-א' ה', כ"ו.

אברהם. שברים, יצחק. תרועה, יעקב. ולכן לא מסיימים בתרועה אלא חוזרים לתקיעה שהיא בחינת אברהם. וכמו שהבטיחו הקב"ה שאעפ"י שנאמר "אלהי אברהם, אלהי יצחק, ואלהי יעקב", נסיים ונאמר "מגן אברהם"[6]. ולכן הם שלשה הדסים משולשים, ושלש כפול שלש יוצא תשע, כנגד תשע קולות שצוותה תורה לתקוע בראש השנה. והיות וכל דבר בקדושה כלול מעשר, כל שלישיה שהיא חטיבה אחת הפכה לעשר ונעשו שלשים קול. והנה להדסים יש ענבים שכשהם ירוקים הם בוסר וכשהם משחירים אפשר לאוכלם, וכשהם ירוקים אינם פוסלים את ההדס כי מכיוון שהם בוסר בטלים הם כלפי ההדס, אמנם כשהשחירו פוסלים את ההדס אם רובו עם "ענבים". כי ענבים עולה ב' פעמים שם אלהים, שהוא דין, ואפשר שענבי ההדס הוא המצולה שאמר הנביא, שהיא בחינת הדין. ואם הענבים מועטים כשר, כי מתבטל הדין ע"י רחמי ההדס. וכן אם הענבים ירוקים שעודם בוסר ואין הדין חזק בהם, אבל כשהשחירו הדין תקף בהם. והיות וד' המינים כולם בשכינה ובשם ההוי"ה שלה, לכן שמה של השכינה בסוכות "הדסה" ולא אסתר, ולכן ההדס שמו בארמית "אסא" שתרגומו "רפואה", כי על ידו הפנים מתגלים מהסתרם. והדס עם הכולל בגי' ע' כי ההדסים רומזים אל סוד העין. וכל עלה של הדס דומה בצורתו למבנה העין. וזו הסיבה שהצדיקים נקראים הדסים כי הם שומרים על עיניהם מראיות אסורות.

בערבות יש שתי בחינות יש ערבות שהם "חסדים", והם ערבות הלולב. ויש ערבות שהם "גבורות", והם ערבות החבטה ביום הושענא רבה. **ולכן אסור לערב ביניהם לא ע"י נטילתם יחד בהקפות, ולא ע"י השלמת ערבות הלולב לחמשת בדי ערבות החבטה.** והתורה קראה לערבות "ערבי נחל" אעפ"י שאין צורך שיגדלו ע"י הנחל. וקראתם בלשון רבים, משא"כ בהדס שנקרא בלשון יחיד "ענף עץ עבות"[7]. וחז"ל המשילו את עמי הארץ לערבות שאין בהם לא טעם ולא ריח ואינם בתורה ומצוות, אבל לפחות צריך שיגדלו על יד הנחל או שיגדלו בהרים אבל שיהיו דומים לערבות הגדלות ע"י הנחל בצבעם ובצורתם למעט "צפצפה", כי מדובר בעמי הארץ שאינם חוטאים ועוברים על אסורי תורה, וגדלים על נחל התורה בענין זה של שמירה מחטא. ו"ערבי" גי' **רפ"ח** שהם בחינת הדינים, ו"ערבי נחל" גי' **ש"ע** שהם החסדים הגדולים ולכן יש בארץ ישראל מקום ושמו "ערבה" שהוא ארץ מלחה ושממה, בגלל תוקף הדין שבערבה, ולעתיד לבא תהיה ארץ זו בחינת ערבת החסדים, וע"ז נאמר "ישושון מדבר וציה **ותגל ערבה,** כי נבקעו במדבר מים **ונחלים** בערבה". ותהיה בבחי' "ערבי **נחל**".

והת"ח והצדיק הוא בחי' "ער", וכמ"ש על בועל גויה **"יכרת לו ה' ער ועונה"**. ודרשוהו חז"ל שחוטא זה אם לא ישוב בתשובה לא יזכה לבן תלמיד חכם שהוא

6. רש"י בראשית י"ב. ב. 7. ויקרא כ"ג, מ .

ער ועונה בתורה. והרשע הפוגם בבריתו הופך את האותיות ונקרא "רע" וכמ"ש "ויהי **"ער"** בכור יהודה, **"רע"** בעיני ה'"[8]. וע"י הערבה מתקנים אנו את הברית ומהפכים ה"רע" ל"ער" ומחברים היסוד לשכינה ונהיה "ערבה" ער-בה. וה**"ער"** שהוא היסוד בתקונו, ניתן **"בה"** שהיא השכינה. ולכן החוטא עם גויה שפגם ב"יסוד" ונתנו במקום לבת ישראל הדומה לשכינה, לבת אל נכר שהיא בקליפה, אם לא שב בתשובה, **"יכרת לו ה' ער ועונה"**.

והערבה אותיות "ער-בה" כי גנוז בה כח התלמיד חכם הנקרא ער. ולכן הערבה שבלולב היא מצד ה"חסדים". אמנם התורה היא מצד ה"גבורה" וכמו שכתוב "הלא כה דברי כאש"[9]. ונתנה לישראל מפי ה"גבורה". לכן חמש ערבות של חבטה הם כנגד חמשת הגבורות. ומכיון שעל דברי תורה נאמר "ישקני מנשיקות פיהו"[10], ונאמר "שפתים ישק משיב דברים נכוחים"[11]. הערבה דומה לשפתים. אמנם חז"ל דימו את הערבה לעמי הארץ שאין בהם טעם וריח, ולכן שמה "ער-**בה**", כי רק **בה** בפנמיותה נמצא בחינת ער, ולא במציאות, כי לא הוציאו תורת נשמתם מהכח אל הפועל. אמנם הם "ערבי נחל" שהיא התורה "נחל נובע מקור חכמה", וגדלו על מבועי הנחל ושומרים תורה ומצוות. וההדסים שהם בחינת הצדיקים מספרם שלשה בחינת בית דין. והערבות שהם בחינת עמי הארץ הם שנים שהם השמש והסופר המסייעים להם ולכן בעת הקשירה מניחים את הערבות מעל ההדסים כעטיפה להם.

ולאחר ששבנו ביום הכפורים, קבלנו בסוכות את מצוות ארבעת המינים כדי לתקן מה שפגמנו בארבעת המרכזים הרוחניים. **הדס** בחינת עין, ולכן כל עלה דומה בצורתו לעין. **ערבה** בחינת שפתיים, ולכן כל עלה דומה לשפה. **לולב** בחינת ברית המילה, ולכן דומה הוא לחוט השדרה המקשר בין מקום ה"דעת" בעורף אל הברית. **אתרוג** בחינת לב, ולכן הוא דומה ללב. **וחבורם יחד** מתקן את אשר הפרדנו בחבור העולמות שהם כנגד ד' אותיות שם הוי"ה, **והגבהתם** לשם קיום המצוה, מרים את העולמות לשרשם ומקומם הנכון מהמקום אליו נפלו ע"י החטא.

והדס גי' ששים ותשע כמנין חיים עם הכולל. **ולולב** הוא גי' חיים, כי ב' סוגי חיים הם ועל שניהם אנו מתפללים ואומרים **"זכרנו לחיים, מלך חפץ בחיים"** נצחיים לנשמותינו. **"כתבנו בספר חיים"** טובים לגופנו **"למענך אלהים חיים"**. **וההדס** סוד החיים הנצחיים ולכן הוא עם הכולל. **והלולב** סוד החיים לגופנו.

ודברה תורה על ארבעת המינים ברמז ואמרה **"ולקחתם לכם פרי עץ הדר"**. ולא אמרה "אתרוג" במפורש. **"כפות תמרים"**. ולא אמרה "לולב" שהוא שונה מכפות התמרים שהם כפות האוחזים בפרי התמר משא"כ לולב שאינו אלא ענף דקל שלא

8. בראשית ל"ח ז. 9. ירמיהו כ"ג, כט. 10. שיר השירים א', ב. 11. משלי כ"ד, כו.

נפרשו עליו. **"ענף עץ עבות"**. ולא נאמר "הדסים" במפורש, לרמז על ענינים גבוהים שיש בהם ובכנויים שנתנה להם תורה, והם עשר תיבות הכוללים את סודות האלהות במספר עשר הספירות. וחבור ד' המינים בשעת נטילתם מחברת ומקשרת את ארבעת אותיות השם הגדול והקדוש "הוי"ה", ולזכות להביאם לחבור תמידי ויציב ולגאולה שלמה.

בחצות ליל הושענא רבא עוברת ההוראה של חתימת הדין לעולם הזה לביצוע. אמנם אין הענין מתבצע עד שיסתיים יום כ"א כולו, וביום כ"ב מתחיל הדין להתבצע. ולכן ניתן לבטל הדין הקשה ע"י תשובה ומעשים טובים בכל יום הושענא רבא.

ואמרו חז"ל לא אד"ו ראש. ועשו הכל שלא יחול ר"ה ביום א', כדי שלא יחול הושענא רבא בשבת שלא לבטל מצוות חבטת ערבה שהיא מנהג שנהגו הנביאים חגי זכריה ומלאכי ונמשכו אחריהם עם ישראל. וענינו הוא כי **הערבה** דומה לשפתיים וחבטתה בקרקע הוא בבחינת תיקון הפה הממתקת הדין והופכת העברה לערבה, וחטאי הפה הם מן החטאים החמורים הן בביטול תורה והן בדברים בטלים, כי הלומד תורה בפה מטונף בדברים של לצנות ונבלות הפה, נותן לחצונים כח להשתלט על הקול שלו ולוקחים אותו לטומאה ח"ו. וארבע כתות שאינם מקבלים פני שכינה שקרנים, חנפנים, ליצים, ומספרי לשה"ר, כולם חטאם בפה. ותקון הפה הוא ע"י חבטת הערבה הדומה לשפתיים, והקול המתוקן הוא בבחינת ערבה בסוד "כי קולך ערב". ויש ד' מחנות מלאכי חבלה כנגד בחינת הפה, העיניים, הלב, והברית והם חימה, עברה, זעם, אף, וכנגד הפה הוא **עברה,** ומסתלק המלאך הרע ונתקן האדם ע"י **הערבה.**

ובסוכות נוטלים ד' מינים לתקן העיניים השפתיים, הלב והברית. והאתרוג דומה ללב, והגאוה היא בלב. ולכן אתרג ר"ת "אל תבואני רגל גאוה" שלא יהיה "גבה - לב". ואין לאגוד כל הד' מינים יחד אלא ג' מינים יחד ואתרוג לבד. ורק בשעת הברכה והנענועים יש להצמידם לאתרוג, כי בשלשת הענינים שהם עיניים פה וברית אסור אף פעם לשנות ולהביט במקום אסור, או לשקר ולדבר נבול הפה וכדו'. ופגימת הברית אסורה בכל צורה שהיא כלל ועיקר. (ומ"ש חז"ל "משנים מפני השלום", אינו ענין לשקר, ולא אמרו משקרים מפני השלום, וענין שינוי הוא לומר חלק מן האמת במקום כולו כדי לא להרגיז השני ולא להביאו לידי מריבה). אמנם לגאוה יש תיקון ע"י גאוה טובה וכמ"ש "ויגבה לבו בדרכי ה'". שיתגאה בתורתו ומצוותיו ולא יתבייש להתפלל או להניח תפילין בהיותו בנסיעה, ולא יניחם בסתר כגנב הפועל במחתרת אלא לעיני עמים רבים. ולפעמים צריך להשתמש בלב-רע כדי למחות עמלק וכדו' ולקנאות קנאת ה', ולכן אין האתרוג נקשר ונאגד עם ג' המינים האחרים. וערבת החסדים הוא ענין למוד תורה בבחינת "שפתותיו שושנים", ואמרו חז"ל אל תקרי

שושנים, אלא ששונים דברי תורה[12]. והנה הערבה שהיא סוד השפתיים יש כנגדה ערבה פסולה הנקראת "צפצפה", ובעוד הערבה סוד הדבור, הצפצפה סוד הציוץ והצפצוף. ואמרה תורה ערבי **נחל** לסימן כדי שלא יקחו צפצפה, כי הדבור הטהור והקדוש נובע מהחכמה בסוד "**נחל** נובע מקור חכמה".
וכשח"ו ישראל פוגמים בפה, השכינה נחלשת ובמקום להתמתק נמררת והופכת למלחה ומרה. ולכן יש בארץ ישראל סוד השכינה, מקום הנקרא **ערבה** שהוא מקום יבש ומדבר וארץ מלחה, מפגם הפה שלנו, אך לעתיד לבא שיתוקן הפה נאמר "**כי נבקעו במדבר מים ונחלים בערבה**", ותהיה הערבה מקום גנות ועצי פרי כגן ה'.

חנוכה במקורות היהדות והאסטרולוגיה

"בבית שני כשמלכי יון גזרו גזרות על ישראל ובטלו דתם ולא הניחו אותם לעסוק בתורה ובמצוות פשטו ידם בממונם ובבנותיהם ונכנסו להיכל ופרצו בו פרצות וטמאו הטהרות, וצר להם לישראל מאד מפניהם, ולחצום לחץ גדול, עד שריחם עליהם אלקי אבותינו והושיעם מידם והצילם, וגברו בני חשמונאי הכהנים הגדולים והרגום, והושיעו ישראל מידם והעמידו מלך מן הכהנים וחזרה מלכות ישראל יתר על מאתים שנים עד החרבן השני. וכשגברו ישראל על אויביהם ואיבדום, בעשרים וחמשה לחדש כסלו היה ונכנסו להיכל ולא מצאו שמן טהור במקדש אלא פך אחד, ולא היה בו להדליק אלא יום אחד בלבד והדליקו ממנו נרות המערכה שמונה ימים עד שכתשו זיתים והוציאו שמן טהור. ומפני זה התקינו חכמים שבאותו הדור שיהיו שמונת ימים אלו שתחלתן כ"ה כסלו ימי שמחה והלל, והם נקראים חנוכה1.

תחילה נסקור את הרקע למלחמות המכבים ואת מהלכם, ואח"כ נעמוד על נקודות מסוימות שההתבוננות בהם תגלה לנו את האור הגנוז שבנס החנוכה, בראי האסטרולוגיה והקשרה לתורת ישראל.

אלכסנדר מוקדון כבש את העולם כולו ואף על ארץ ישראל לא פסח ובא לירושלים והתידד עם שמעון הצדיק עמו נפגש באפק (=ראש העין)[2]
.לאחר מות אלכסנדר התפוררה ממלכתו האדירה ובני סליקוס לקחו את שלטון מחוזות סוריה טורקיה והסביבה, כשעיר בירתם אנטוכיה (כיום עיר קטנה בתחום טורקיה בשם אנאטוליקה) ועל שמה נקראו שמות מלכיהם אנטיוכוס. ובני שבט תלמי לקחו את מצרים וסביבותיה. ארץ ישראל (שהיתה ידועה בשם חילת סוריה) שהיא גבול שתי המדינות גם יחד. סוריה בצפון ומצרים בדרום, היתה נתונה תחת מלחמה מתמדת בין שתי המדינות כשכל צד מנסה לספחה לארצו.

תקופת החשמונאים מתחילה בימי אנטיוכוס הרביעי "אפיפנס" מלך סוריה, ותלמי

12 שבת ל'. 1. לשון הרמב"ם הלכות חנוכה פרק ג'. וראה שבת כ"א: 2. ראה מס' יומא דף ס"ט.

פילומטור (ותלמי פיסקון אחיו הצעיר) מלך מצרים, ומכסה תקופה של מאה ושלש שנים עד למלכות הורדוס העבד האדומי, מ ג"א תרי"ז – ג"א תשכ"ד לבריאת העולם (36-143 לפנה"ס)[3].

בשנת ג"א תרי"ז לבריאת העולם (143 לפנה"ס) בא אנטיוכוס אפיפנס בדרכו חזרה ממצרים שם נחל מפלה, לסוריה. עבר דרך ירושלים ובזז את כלי המקדש והעמיד לכהן גדול את מנלאוס כהן מתיוון שפנה עורף לדת ישראל ובנה אצטדיון בירושלים ושלח את הכהנים באמצע עבודתם במקדש להתגושש ולהתאגרף עם חבריהם, אך העבודה במקדש נמשכה.

בשנת ג"א תרכ"א (139 לפנה"ס) עלה בשליחות אנטיוכוס, שר צבא המוסים אפולוניוס וגזר על **חדש שבת ומילה** לעקרם מישראל, **ובט"ו בכסלו שמם המקדש ובכ"ה בו הקריב מנלאוס כה"ג חזירה על מזבח העולה לזיאוס האולימפי.** ומאז שבתה כל עבודת הקודש במקדש.

בה בשנה קמו מתתיהו הזקן בן יוחנן כהן גדול, ובניו יהודה, יוחנן, אלעזר, יונתן ושמעון ועוררו את נס המרד נגד גזירות אנטיוכוס. המכבים נקראו חשמונאים כיון ששם עירם היה חשמון שביהודה (המוזכר בספר יהושע פט"ו) ואח"כ עברו לגור במודיעין (בטעות מראים את מקומו היום ליד בן-שמן, מקומו היה כ15 ק"מ דרומית מערבית לירושלים) שם הרגו את שליח המלך שצוום לעבוד עבודה זרה, ונקבצו אליהם עוד כמה מאות יהודים שהוו את יסוד צבא החשמונאים.

בשנת ג"א תרכ"ב (138 לפנה"ס) שנה לאחר המרד מת מתתיהו, ומסר את הפקוד ליהודה בנו הידוע בשם המכבי, אשר יצא מיד לקרב נגד אפולוניוס והעם אשר אתו, והרגו, וחגר את חרבו בכל מלחמותיו. באותה שנה קם סירון הארמי ונלחם בבית חורון עם יהודה שהרגו והפיץ את חילו.
בשנת ג"א תרכ"ג (137 לפנה"ס) נסע אנטיוכוס לפרס והניח את ליזיאס שומר על בנו אנטיוכוס אפבטור. וגרגיאס שר צבאו שראה שיהודה הולך ועושה חיל יצא באותה

3. לפי המסופר בספרי החשמונאים, המכבים ועוד, החלה המלחמה הראשונה בשנת 143 לשטרות היא ג"א תקפ"ה לבריאת העולם, אבל מבואר בתלמוד (מס' ע"ז דף ט' עמוד א') ששלטון החשמונאים (שקם חמש שנים לאחר מלחמה זו) היה מאה ושלש שנים לפני שלטון הורדוס שגם מזמן שלטונו ועד החורבן (שהיה בשנת ג"א תתכ"ח – 68 לספה"נ – ולא בשנת תת"ל כמקובל אצל ההסטוריונים) היה 103 שנים. העדפתי את דברי חז"ל כי דבריהם נאמנים יותר מדברי אחרים, מה גם שהם היו סמוכים לאותה תקופה, ובכלל אין להסתמך על התאריכים שבספרי המכבים, יוסיפוס פלאוויוס ואחרים, שכן מקורם העברי אבד ורק תרגומים משפות זרות שאף הם עברו כמה העתקים ותרגומים שונים נמצא בידינו, וסביר שענין הספרות לא ישתמר במדוייק. מה גם שלעיתים מספרי השנים בספרים אלה סותרים את עצמם.

שנה מיד לאחר שבועות בראש צבא שמנה ארבעים אלף איש ושבעת אלפים פרשים, ולחם בעמאוס (היום עמוואס 5 ק"מ מ"גזר" בכוון דרום מערב), נגד יהודה וצבאו שמנה שלשת אלפים איש ללא כלי נשק במדה מספקת. במלחמה זו נצח יהודה והרג שלשת אלפים חיל, וגרגיאס חזר בבושה לאנטוכיה.

בשנת ג"א תרכ"ד (136 לפנה"ס) נשלח לוסיאס בראש צבא של ששים אלף איש וחמשת אלפים פרשים על ידי גרגיאס להלחם ביהודה וצבאו שמנה עשרת אלפים איש. הקרב נטש בבית צור שבדרום (כ-1 ק"מ ממול לכפר חלחול שבדרך חברון), בו ניגף צבא סוריה לפני יהודה בתחילת כסלו ואז שב יהודה לירושלים שהשתחררה על ידו פרט למבצר חקרא שבהר ציון. ובכ"ה בו טהר את המקדש ונעשה בו הנס הידוע בפך השמן שלשנה הבאה נקבע זכרו לדורות.

בה בשנה נלחם יהודה עם האדומים בעבר הירדן על אשר הצירו ליהודים היושבים שם וכבש את עקרבה, בעון, רבת עמון, ויעזר, והביא את היהודים היושבים בהם לארץ יהודה. ושמעון אחיו נלחם בגליל בראש צבא של שלשת אלפים חיל, והגיע בכבושיו עד עכו בגליל המערבי. בכבושו הרג שלשת אלפים איש ואת היהודים הביא עמו לארץ יהודה. בה בשנה יהודה ויונתן כבשו בגלעד את בצרה ומצפה בה הרגו שמונת אלפים איש, ושאר ערי הגלעד, ואספו את יהודיה ליהודה. ויוסף בן זכריה ועזריה הלכו ללא רשות יהודה המכבי להלחם ביבנה ונפלו אלפיים יהודים במלחמה זו. מלחמת יהודה בחברון וכבושה היתה בשנה זו, בה נפלו בפעם הראשונה כמה כהנים (וכשבאו לקברם מצאו ע"ז בחיקם שחמדו ולקחו משלל המלחמות הקודמות והבינו שזו סיבת מותם).

בשנת ג"א תרכ"ה (135 לפנה"ס) מת אנטיוכוס אפיפנס ומלך בנו אנטיוכוס אפבטור (=אוהב אביו) תחת אפוטרופוסותו של ליזיאס, שמיד יצא למלחמה על יהודה עם צבא של מאה אלף רגלי ועשרים ושתים אלף פרשים ושלשים ושנים פילים מאולפים, ונלחם בבית צור עם יהודה שהרג מהם שש מאות איש ובקרב זה מת אחיו אלעזר, המלחמה לא נסתיימה ויהודה הלך עם חילו לגופנה שבשומרון (כיום כפר קטן בשם ג'ופנה משמאל לכביש רמאללה שכם). אחת הסיבות כי היתה שנת שמיטה ולא היה מספיק מזון לאנשיו. בינתיים פחדו אנטיוכוס וליזיאס ממרידה באנטוכיה, והשלימו עם היהודים וחזרו לאנטוכיה.

בשנת ג"א תרכ"ז (133 לפנה"ס) כבש דמטריוס בן דודו של אפבטור את אנטוכיה, הרג את אפבטור וליזיאס ומלך. בה בשנה יצא שר צבאו נקנור ונלחם ביהודה בכפר שלמה (=כפר סבא של היום) וחמש מאות איש נהרגו מחיל נקנור, אז התחבר נקנור עם חיל ארם ונלחמו עם יהודה בבית חורון. **ויהודה עם צבא קטן של שלשת אלפים חיל, מגר ביום י"ג אדר את החיל הרב והרג את נקנור.**

לאחר שנה, בשנת ג"א תרכ"ח (132 לפנה"ס) שלח דמטריוס את בכחידס שבא על

ארבל (ידוע בשמו ליד טבריה) ולכדה, והרג בה הרבה נפשות, ובא על ירושלים בראש צבא של עשרים אלף איש ואלפיים פרשים. ויהודה עמד בראש צבא של שמונה מאות איש בלבד. הקרב שהיה עקוב מדם ניטש בבארות ואל עשה (אל בירה ואל עשי ליד ראמללה). במלחמה זו נפלו חללים רבים משני הצדדים ובכללם יהודה המכבי עצמו. ובחלופי השבויים קבלו אחיו יונתן ושמעון את גופתו וקברוה במודיעין. באותה שנה נפל המקדש בידי בכחידס שמינה את אלקימוס הכהן המתיוון לכהן גדול (שמת לאחר שנה בחשוון כשהחל להרוס את חומות בית המקדש) ובה בשנה נחטף יוחנן המכבי ונרצח בידי הערבים משבט ימרי. ושמעון ויונתן עם מתי מספר של לוחמים נלחמו בגבורה עם בכחידס באגם הירדן (=קליה) ולאחר שהרג מצבא בכחידס אלף איש עבר לעבר הירדן המזרחי, ובכחידס נשאר שולט בגדה המערבית כולל ירושלים כשנתיים בערך.

בשנת ג"א תרל"א (129 לפנה"ס) נלחם בכחידס בשמעון ויונתן בבית ביצי (חורבת ביצ'ה במזרח תקוע לא רחוק מבית לחם) בו לחץ יונתן את חיל בכחידס והכריח אותו להשלים ולהחזיר את השבי.

בשנת ג"א תרל"ה (125 לפנה"ס) נלחם אלכסנדר בן אפיפנס עם בן דודו דמטריוס על כסא המלוכה וכל צד רצה להטות את יונתן לצדו ושלח לו מתנות ונתן לו מחוזות ביהודה ובשומרון. ויונתן עמד לצד אלכסנדר נגד דמטריוס ולאחר קרב אכזרי בין המלכים נפל דמטריוס חלל לפני אלכסנדר שעלה על כס המלוכה ועמד בהבטחתו ליונתן בפרט לאחר נשואיו לקליאופטרה בת תלמי פילומטור מלך מצרים.

בשנת ג"א תר"מ (120 לפנה"ס) עלה דמטריאוס בן דמטריוס עם חייל רב שכלל שלשת אלפים סוסים ועשרות אלפי חיילים להלחם ביונתן על כרתו ברית עם אלכסנדר, ויפו נכנעה ללא קרב לפני יונתן וחילו שכלל עשרת אלפים איש. ובאשדוד היה קרב קשה בו לא נפל אפילו אחד מישראל אבל מחיל דמטריאוס נפלו שמונת אלפים חללים. בה בשנה לכד דמטריאוס את סוריה וימלוך עליה לאחר שאלכסנדר המלך ברח לארץ ערב שם מת.

בשנת ג"א תרמ"ב (118 לפנה"ס) שבו טריפון ואנטיוכוס הצעיר בן אלכסנדרוס וכבשו את סוריה מדמטריאוס ומלך אנטיוכוס במקומו והשלים עם יונתן ונתן לו את הגליל המערבי עד סולם צור (=ראש הנקרה) ובדרום עד נחל מצרים (ואדי אל עריש). ואז כבש יונתן עיירות בגליל התחתון ובהר חברון. ובשפלה את חדיד (ליד לוד) והושיב בהם יהודים. באותם ימים יצא יונתן עם שלשת אלפים איש לקבל את פני טריפון שבא במרמה כאוהב וכוונתו היתה למרוד באנטיוכוס ולקחת לעצמו את כל ארץ ישראל, וכשהגיע לעכו עמד טריפון והרג את כולם ואת יונתן לבדו השאיר שבוי חי ושמעון אחי יונתן נערך לקרב נגד טריפון שנבהל וברח לגלעד אך לא לפני שהרג את יונתן ליד בית שקמה (ליד חברון).

בג״א תרמ״ג (117 לפנה״ס) תפס שמעון את כל ארץ יהודה ומלך עליה וכבש את גזר (ליד רמלה) ויפו בשפלה והושיב בהן יהודים ותשקוט הארץ שבע שנים.

בג״א תר״נ (110 לפנה״ס) נרצחו במבצר דוק שליד יריחו (=עין אל דוך), שמעון ובניו מתתיהו ויהודה בידי חתנו תלמי בן חבובו שרצה ליורשו אך יוחנן בן שמעון הקדים ולקח את השלטון בידו.
בשנת ג״א תרנ״ד (106 לפנה״ס) עלו הסורים למלחמה על יוחנן בן שמעון החשמונאי וספחו להם את כל ארץ ישראל פרט לירושלים וסביבתה שנשארו בידי יוחנן, אח״כ התחזק יוחנן וכבש את שכם והרס את המקדש השומרוני שהיה בהר גריזים וכבש את אדום וגייר את האדומים על כרחם.
בימיו נפלגה היהדות לשלשה פלגים. הפרושים שהיוו את רב העם שנמשך אחר חכמי ישראל ותורה שבעל פה כפי שקבלנו בסיני, הצדוקים שהיו מעוט שמרדו בחכמי ישראל ובתורה שבעל פה. והאיסיים שהיו כת קטנה שמרדה במסורת המקובלת בידי חכמי ישראל, ושכנה במדבר יהודה תחת אורח חיים מיוחד וקפדני.
לאחר מות יוחנן ג״א תרס״ח (92 לפנה״ס) קבל בנו יהודה אריסטובלוס את השלטון ומת לאחר שנה, ושלומציון המלכה אשתו התיבמה לאחיו הצעיר אלכסנדר ינאי (=יוחנן) שנעשה למלך וכהן גדול עשרים ושבע שנים (בשנים תרס״ט-תרצ״ו, 64-91 לפנה״ס) והוא הידוע בתלמוד בשם יוחנן כהן גדול שהפך לצדוקי. בסוף ימיו לאחר שתי מפלות שנחל ע״י הסורים והנבטים, גבר ינאי וכבש את כל ארץ ישראל, ולאחר מותו מלכה אשתו שלומציון תשע שנים.

בשנת ג״א תש״ו (54 לפנה״ס) לאחר מות שלומציון החל מאבק חריף על השלטון בין שני בניה הורקנוס הבכור ואריסטובלוס הצעיר שבעקבותיו הוזמן פומפיוס הרומי ששהה בסוריה לתווך ביניהם, ואז השתלט פומפיוס בעזרת אוהדי הורקנוס על יהודה וירושלים והשליט את הורקנוס ואת יועצו האדומי אנטיפטר, עד אשר הפרתים כבשו את סוריה וא״י ומסרו את השלטון לאנטיגנוס בן אריסטובלוס. בעקבות זאת ברח הורדוס בן אנטיפטר לרומא ושם מנוהו הרומאים למלך יהודה תחת אפוטרופוסותם, וחזר ליהודה בשנת ג״א תשכ״א ונלחם בה, ולאחר מאבק מר בן שלש שנים בינו לבין אנטיגנוס תפס את המלוכה בשנת ג״א תשכ״ד (36 לפנה״ס) ומלך על כל יהודה והרג את כל בית חשמונאי ואף את אשתו מרים החשמונאית ובניו ממנה הרג ולא השאיר שריד ופליט לבית החשמונאים[4].
ראויים לציון דברי הרמב״ן שכתב כי בית חשמונאי נכחד כולו על שנטלו את כתר המלוכה לעצמם ולא מסרוה לזרע בית דוד[5].

4. מעובד לפי ספרי החשמונאים והמכבים, היוחסין, סדר הדורות, ועוד. בקשר לשנות שלטון כל מלך ממלכי החשמונאים וזמן מלכותו ישנם דעות שונות, ראה מקצתם בספר סדר הדורות (הלפרין). 5. הרמב״ן בפירושו לתורה בראשית פרק מ״ט.

מדברי חכמינו ז״ל מתבאר שנס השמן היה רק שבעה ימים שכן פך השמן הספיק ליום אחד ודלק שמונה ימים. ואם כן, מהראוי היה לחגוג את חג החנוכה רק שבעה ימים ויש להבין מדוע תקנו חכמי ישראל לחוגגו שמונה ימים. ומדוע היונים עמדו על כך שישראל יבטלו את מצוות החדש, שבת ומילה, ולא בטלו את כל המצוות המעשיות.

מבואר בספרי החשמונאים, המכבים ומדרשי חז״ל שהיוונים אלצו את ישראל להקריב קרבנות חזיר לאלילם זאוס. ונשאלת השאלה למה דווקא לזיאוס ולא לשאר אליליהם כגון אפולו שלגבם היה אל השמש, או נפטון שהאמינו בו שהוא אל הים וכדו׳, ולמה בחרו כקרבן דווקא בחזיר ולא בבעל חי אחר. ומדוע אין אנו עושים זכר לקרבות המפוארים ולנצחונות שעשה ה׳ למכבים, אלא לנס השמן בלבד. (נס הקרבות מובלע בתוך נוסח התפילה שנתקן לחנוכה).

והענין הוא כי שבעת כוכבי הלכת הם בסדר, שבתאי = סאטורן, צדק = יופיטר, מאדים = מרס, חמה = אפולו, נוגה = ונוס, כוכב = מרקורי, לבנה = לונה, והם מכוונים כנגד הספירות המכונים בפי המקובלים; **חסד** (צדק), **גבורה** (=מאדים), **תפארת** (=חמה), **נצח** (=נוגה), **הוד** (=כוכב), **יסוד** (=שבתאי), **מלכות** (=לבנה). השפעת הכוכבים מוקרנת על כל בני האדם והאומות כולל ישראל. ההבדל שבין ישראל לעמים הוא בכך שהמצוות שישראל מקיימים יש בכוחם לנטרל את ההשפעה השלילית של הכוכבים מגופם ונשמתם, ע״י השפעת הספירה המכונה בפי המקובלים ״בינה״, המקבילה למה שכונה בפי חכמי יון **״הגלגל המקיף״**[6] שהוא הגורם לסדר מסוים בכל הקוסמוס, לתאוצת כל כוכב במדה מוגבלת וכדו׳.

כשם שהאדם מושפע באישיותו מקרינת הכוכבים, כן נשמתו מושפעת מקרינת הספירות הגבוהות מן הכוכבים ואשר הכוכבים מקבילים להם, וכשהמצוות מנטרלות את השפעת ספירות הגבורה והדין ממילא מנוטרל האדם מהשפעת הכוכבים השליליים המכוונים כנגדם, ובזה מתבטא חלק מסגולתינו שהובטחה לנו בסיני כאמור ״והייתם לי סגולה מכל העמים״[7].

קרינת הכוכבים שבתאי, מאדים ולבנה, גורמת לדברים שליליים ביותר. שבתאי ממונה על הקור והיובש והשממה, ומאדים על מלחמות ושפיכות דמים, ולבנה על מחלות הגוף והנפש, העוני והמחסור. ונצטווינו על השבת, המילה והחדש, בין היתר גם כדי להנצל מהשפעות שליליות של כוכבים אלו. (בהתגשמותם, וברוחניותם המזיקה לנשמה) השבת מנטרלת את השפעת כוכב שבתאי השולט ביום זה, המילה הנעשית ע״י כריתת הערלה והטפת דם הברית מנטרלת את השפעת כוכב מאדים. והחודש, דהיינו קביעת ימי החודש העברי המונה לימי הלבנה (להבדיל מהלוח הלועזי

6. ראה רמב״ם מדע הלכות יסודי התורה, פרק ג׳. 7. שמות י״ט, ה׳.

הנמנה לימי החמה) מנטרלת את השפעת כוכב הלבנה[8], ועל כן טרם היות עם ישראל לעם מאוחד ע"י קבלת התורה בהר סיני נצטווינו על מצוות אלו. מצוות המילה נתנה לאברהם אבינו, וישראל שלא קיימוה בהיותם בסבלות מצרים, לא נגאלו עד שנמולו כולם בליל הפסח טרם יציאתם ממצרים[9]. ומצוות החודש נתנה במצרים למשה ואהרן ונמסרה לישראל, בטרם צאתם, וכמו שכתוב "ויאמר ה' אל משה ואהרן בארץ מצרים לאמר, החדש הזה לכם ראש חדשים, ראשון הוא לכם לחדשי השנה[10], ולאחר נטרול השפעת המאדים והלבנה יצאו אבותינו ממצרים, ובהגיעם למרה נצטוו על שמירת השבת כמבואר בכתוב "ראו כי ה' נתן לכם את השבת, וישבתו העם ביום השביעי".[11] ולאחר נטרול גם השפעתו של שבתאי יכלו ישראל להתאחד לעם מקבל תורה ומצוות ושומע ורואה מראה נורא הוד, כמעמד הר סיני.

בעת שנולד אברהם אבינו היה כוכב צדק עומד מעברו השני של כוכב שבתאי, והיתה ביניהם השפעת גומלין חזקה מאד, והקרין כוכב צדק השפעות חיוביות לנפש האדם ומדותיו, והשפעות שליליות על גופו, וביניהם עקרות, ואברהם שנולד בכוכב צדק היה עקר, אבל לאחר שהקדיש את חייו לטובת האנושות והדריך את העולם שהיה עובד אלילים, להכיר באל אחד יחיד ומיוחד, ובקש בנים מאלהיו שהוא בורא העולם והאדם, נשתנה מיקומו של כוכב צדק לעברו השני של כוכב שבתאי ונוטרל מההשפעות השליליות של שבתאי, והפך לכוכב המקרין השפעות חיוביות וביניהם כושר פריון והולדה גבוה. וכך אמרו חז"ל בתלמוד[12] "אמר אברהם לפני הקב"ה נסתכלתי באיצטגנינות שלי ואיני ראוי להוליד, אמר לו הקב"ה צא מאצטגנינותך, האם בגלל שכוכב צדק שהוא מזלך עומד במערב שהוא מקום צונן ואין ראוי להוליד, אשנה את מקומו והעמידהו במזרח שהוא מקום חום, ותלד". וכך נעשה. וזה אשר אמר ישעיהו הנביא לישראל[13] "מי העיר ממזרח צדק יקראהו לרגלו".

מאז שינוי מיקום כוכב צדק, מזלם של ישראל נע בין כוכב צדק לכוכב שבתאי. כשעושים ישראל רצונו של מקום מושפעים הם מהקרנת ספירת המלכות שבקדושה המקבלת אורה מספירת החסד, ואז גם הלבנה מקבלת קרינה מכוכב צדק ודרכה מקבלים הם השפעות חיוביות, וכשאינם עושים רצונו של מקום נרדפים הם על ידי ספירות הגבורה והיסוד המקרינים השפעות שליליות דרך הכוכבים מאדים (=גבורה) ושבתאי (=יסוד)[14]. וזו הסיבה שאדם כשר וישר מישראל מכונה בשם "צדיק" ולא בשאר כנויים "ישר" "טוב" וכדו'. וכלשון

8. ראה להחיד"א בספר "דבש לפי" מערכת ח' בשם ספר "אור עינים". 9. יהושע ה' פסוק ה' וברש"י ורד"ק שם. 10. שמות י"ב א'-ב' 11. שמות ט"ז, כט - ל. 12. שבת קנ"ו. מעובד לפי פירוש רש"י. 13. ישעיהו מ"א. 14. ראה ביאור הגר"א לספר יצירה פרק ד'.

הכתוב "ועמך כולם צדיקים"[15], שכן בהיותו ישר והגון מושפע הוא ע"י כוכב צדק המקבל ממלכות הקודש את קרינת ספירת החסד[16]. ואף הגר הבא להתגייר נקרא שמו בישראל בשם "גר צדק", שכן הוא בא להסתופף ולהתחבר לאומה המקבלת את השפע האלהי מספירות הקודש, ודרך כוכב צדק, ולכן בירת ישראל היא ירושלים שבה שולט כוכב צדק וכלשון הכתוב "צדק ילין בה"[17] ולכן מלכי ירושלים כונו בשם "מלכי צדק" מלך שלם[18], "אדוני צדק" מלך ירושלים[19]. ולכן גם התורה מדגישה וקוראה ליושר והאמת בשם "צדק" ואמרה "צדק צדק תרדוף"[20], "אבן שלמה וצדק יהיה לך, איפה שלמה וצדק יהיה לך"[21] ועוד.

כוכב צדק משפיע הקרנתו במזלות קשת, דגים, (חדשים כסלו, אדר) ואמנם אברהם אבינו שנולד בפסח היה עוד תחת השפעת כוכב צדק[22] שכן הלוח העברי לא תואם את חדשי הכוכבים כי הוא מתואם לפי מחזור ימי הלבנה, והכוכבים שייכים למחזור ימי החמה. וכן משה רבנו שליח האלהים לעצב את האומה הישראלית וגואלם הראשון נולד בשבעה באדר[23] הנמצא כאמור בשליטת צדק.

כשישראל מוסרים מהשפעת כוכב זה ונדחים בגלל מעשיהם השליליים אצל כוכב שבתאי יש יתר כח ותוקף לאויביהם בחדשי שליטת כוכב צדק, שנמסר בידיהם, ויש בידם להכניע את רוח ישראל בחודש כסלו, ואז נגרם גלות לישראל, כי מזל קשת השולט בחודש זה וידוע כ"בית הדרכים" גורם לגלות "היהודי הנודד", ובאדר הידוע בלוח האסטרולוגי כ"בית האיבה" יש להם היכולת להכניע את החומר והגוף כאחד. (יתכן והדבר תלוי במרכיב כוכב צדק, שהוא גז הליום[24] המקרין בכסלו, ומימן[25] המקרין באדר). ואז ספירת המלכות מקבלת קרינה שלילית מספירות הגבורה והיסוד, וכנגדם בכוכבים כוכב לבנה המכוון כנגד ספירת המלכות, נשלט ע"י הכוכבים מאדים ושבתאי המקיפים את צדק משני צדדיו ומתגברים ומבטלים את הארתו הטבעית.

אויבי ישראל שידעו את ההשפעות האסטרולוגיות בצורה מעמיקה ביותר ונסו להתנכל לישראל וכמעט הצליחו, היה זה בחדשים כסלו ואדר, וכשגברו חסדי ה' וצדק שב להאיר את אורו הפכו ימים אלה עצמם לימי חג ומועד לישראל. פורים באדר, וחנוכה בכסלו. לכן המן האגגי שהיה אסטרולוג גדול[26] בחר את חדש אדר ע"י פור אסטרולוגי כזמן מתאים להשמדת ישראל, שכן ישראל היו בגלות ונדחו אצל השפעת כוכב שבתאי, כאמור לעיל. וכששבו וגברו הרחמים

15. ישעיה ס', כ"א. 16. והרע נקרא בשם "רשע" ולא "מושחת" וכד', כי הוא הורס ומבלבל את עשר ספירות הקודש והופך את אותיותיהם מ"עשר" ל"רשע", (נושא שאין כאן מקומו). 17. ישעיהו א', כ"א. 18. בראשית י"ד, י"ח. 19. יהושע י', א' , וראה בספר "יוסיפון " פרק פ"ב. 20. דברים ט"ז, כ. 21. דברים כ"ה, ט"ו. 22. שבת קנ"ו, וראה מס' ר"ה דף י"א. 23. מסכת סוטה דף י"ב. 24 . יסוד אש. 25. יסוד מים. 26. ראה שער הכוונות להאר"י, דרוש א' מפורים.

וצדק האיר שוב לישראל את אורותיו הטבעיים ע״י ספירת מלכות דקדושה שחזרה להאיר בו, ואז ״נהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם״[27].

היונים שהיו אסטרולוגים גדולים ועבדו את כוכבי הלכת ע״י פסלים המכוונים כנגדם, ידעו כל זאת ולכן השפיעו על המתיוונים לבטל שבת, חודש ומילה. וכשהצליחו בזה גרמו שצדק יהיה נשלט ע״י מאדים ושבתאי, ודווקא בחודש כסלו בשיאו, בחמשה עשר בו כבשו את ירושלים והמקדש, ובכ״ה בו העמידו צלם בהיכל. אמנם היות וכוכב צדק מאיר בירושלים, העמידו בו את הפסל של זיאוס האולימפי המכוון נגד יופיטר = כוכב צדק והקריבו חזיר דווקא, כי הקרבן אינו הכנעה לפסל אלא הופך כביכול לחלק ממהותו. (כמו שהמאכל הופך להיות חלק מגופו של אדם). וחזיר הוא מסמל את כוכב המאדים (כמו שיתבאר) שהוא כוכבם של בני יון, ובגלל השפעתו הם העריצו את המלחמה, הגבורה, וההתגוששות, המוקרנים על ידו (מאדים הוא גם כוכבו של עשו שנתברך בברכת ״ועל חרבך תחיה״[28], ולכן גם סמלו הוא החזיר וכמו שדרשו חז״ל על הפסוק ״יכרסמנה חזיר מיער״[29].) ובזה גרמו שצדק שבירושלים והמקדש, יקבל שפע שלילי ממאדים, ביתר שאת ויתר עוז[30].

ועתה נבאר כיצד החזיר הוא במזל מאדים. הנה תורתינו הקדושה אסרה עלינו לאכול בהמות וחיות אלא אם כן הם מעלים גרה ומפריסים פרסה גם יחד. והתורה הדגישה[31] שאסור לאכול את הגמל, השפן והארנבת כי מעלי גרה הם ולא מפריסים פרסה. ולא את החזיר כי מפריס פרסה הוא, וגרה לא יגר, טמא הוא לכם. כל המושפע מכוכב צדק כשספירת מלכות דקדושה מקרינה בו את הארתה, הוא מעלה גרה ומפריס פרסה, ואף בני האדם בני כוכב צדק מקבלים הקרנה זו, ולכן בני מזל קשת הם דברנים גדולים ומעולים, מעין העלאת גרה, ולא עוד אלא שהרבה מבני ״קשת״ מעלים גרה בפועל ולאחר שגמרו את אכילתם מסוגלים הם להעלות חזרה את מאכלם לפיהם וללועסו שנית בהנאה. ובני מזל דגים, סובלים מבעיות וכאבים ברגליהם ובפרט בכף הרגל מעין הפרסת פרסה. ולכן נאסרנו באכילת בהמות וחיות שאינם מושפעים מהשפעת הספירות הקדושות המועברים דרך כוכב צדק. אמנם הכוכבים המקיפים את כוכב צדק משני צדדיו הם כאמור שבתאי ומאדים והשפעות גומלין ביניהם גורמים שבהמות וחיות המקבלות קרינה והשפעה מפרצוף שלישי של שבתאי, מעלים גרה אבל לא מפריסים פרסה, הגמל מעלה גרה ומפריס פרסה אבל לא לגמרי ואינו שוסע שסע בפרסותיו, ולכן הוא טמא, כי הוא מהנקודה הקרובה ביותר של שבתאי לצדק ולכן בני ערב הנמשלים לגמל קרובים בשפתם ומנהגיהם ליהדות

27. אסתר ט׳, א׳. 28. בראשית כ״ז, מ׳. 29. תהלים פ׳, יד, ובמדרש שוחר-טוב, שם. 30. מעין זה היה גם במעשה ישראל כשעבדו לאלילים בירושלים וע״ז צווח ישעיהו הנביא בנבואתו (פרק א׳) ״צדק ילין בה, ועתה מרצחים״, דהיינו כוכב מאדים שהוא מרצחים). 31. ויקרא פרק י״א.

יותר מאומות אחרות אבל למרות הכל הם מכוכב שבתאי יונקים, ולכן טמאים הם לנו ודתם עבודה זרה היא לנו.

החזיר שמקבל הארתו מפרצוף ראשון של מאדים הקרוב לכוכב צדק, מפריס פרסה אבל לא מעלה גרה, ולכן אעפ״י שגם שאר בהמות וחיות אינם מפריסים ומעלי גרה טמאים הם והשפעתם שלילית על יהודי האוכלם ומזיקה לנפשו ונשמתו, הדגישה התורה את איסור אכילתם של מפריס הפרסה ללא העלאת הגרה ושל מעלי הגרה ללא הפרסת הפרסה בפירוט, כי השפעתם על האוכלם הרסנית ביותר מבחינת הנזק שנשמתו מקבלת, ולכן העדיפו היונים את הקרבת החזיר על פני בעלי חיים אחרים כי הוא במאדים שהוא גם מזלם כאמור.

כשגברו בני חשמונאי ע״י שבטלו את כח המתיוונים והחזירו לספירת החסד המכוונת כנגד כוכב צדק את כחה והדרה הטבעיים ע״י מסירותם והקרבתם למען חיי תורה וטהרה, יכלו ליוונים בחדשים אלה עצמם. כשהקרב המכריע נגד נקנור שבו היו ממש מעטים נגד רבים היה בי״ג אדר[32] וחדוש המקדש ועבודתו בכ״ה בכסלו ביום בטולו. אבל לא נעשה נס זה בשיא חדש כסלו בחמשה עשר בו, כי המתיוונים לא בטלו לגמרי ועוד נשארו חלק מהם גם לאחר נצחונות המכבים, ולא היה התקון של הספירה מושלם.

הנס נעשה, ע״י ספירת ה״בינה״ שהשפיע בגלגל המקיף שהתערב בנעשה ונטרל את השפעת שבתאי ומאדים מעל כוכב צדק בגלל מסירות נפש החשמונאים לתורה ולמצוות. ולכן החג נחוג שמונה ימים לסמל כי מקורו לא בא דרך השפעת שבעת כוכבי הלכת, אלא מספירת ה״בינה״ הגבוהה מעליהם והמבטלת את כחם, ושבה נתיחדנו מכל עם ולשון כאמור, ולכן נס הקרבות מוצנע כי אותם מתיוונים שנשארו גרמו שהנצחונות יתבעו קרבנות צדיקים ג״כ. אך נס השמן המסמל את נצחיות התורה והמצוה ורוח ישראל, נעשה בשלמות ועם ישראל ותורתו יכונו לעד.

יש לציין שמלחמת החשמונאים לא היתה כדי לזכות בחירות לאומית אלא בחירות רוחנית, להנצל מתרבותה של יוון ולהמשיך ברוח ישראל ותורתו. והאבסורד הגדול שבישראל של ימינו ישנם מתיוונים ההולכים אחרי תרבות יוון תחת שם ״מכבי״ שמם של החשמונאים שנלחמו בתרבות זו ומסרו אתוחייהם כדי לעקור תופעה זו מהעם היהודי.

הערה: לעומת היוונים, הרומאים גזרו על שבת, מלה ונדה[33], שכן מצב האשה בנדתה וראית ״דם״ היוצא ממקור רחמה גורם להשתלטות כוכב המאדים וספירות הדין, עליה ועל נשמתה. וטהרתה והשלטת כוכב צדק ומדות החסד והרחמים עליה, חייבת להעשות לאחר שתפסיק מלראות אף טיפה מדם זה, ואח״כ להמתין

32. ונחוג בזמן בית שני כחג ״יום נקנור״ ראה תענית י״ח. 33. ראה מס׳ מעילה דף י״ז.

שבעה ימים נקיים מדם, שבהם נשלטת היא עוד תחת המאדים אבל לא לבדו אלא עם תרכובת שאר ששת כוכבי הלכת האחרים, ומליל שמיני והלאה אם תטבול במקווה או מעין או ים[34], ע״י טבילה זו משתחררת היא מקרינת הכוכבים השליליים, ונכנסת להשפעת ספירת הבינה, שבה נבדל עם ישראל מהאומות כאמור. וכן מצות המילה היא מיום השמיני והלאה מטעם זה עצמו, והרומאים שחששו שישראל ימרדו ויחזרו למלכותם ע״י השפעת ספירת הבינה, גזרו על ביטול מצוות אלו, אך לא יכלו לרוח ישראל ואמונתו. ועם ישראל חי.

חנוכה

יש לעמוד בכמה דיוקים בנוסח על הניסים שתקנו לנו הסנהדרין לומר בחנוכה.

״בימי מתתיה בן יוחנן כהן גדול״. יש להבין למה תקנו חז״ל להזכיר בימי מי קרה הנס, וכי ההסטוריה חשובה בתוך התפילה, ולכאורה היה לו להתחיל הענין באומרו ״כשעמדה מלכות יון הרשעה וכו׳״. ומלשון הכתוב משמע שלימי מתתיה היה בדווקא חלק בענין כולו. **״חשמונאי ובניו״.** ותגבר השאלה מדוע הזכיר גם שם עירו שבא מ״חשמון״ שבמדבר יהודה ושעל שמו נקרא חשמונאי, ולמה ציין לבניו. **״כשעמדה מלכות יון הרשעה״.** והדבר תמוה והלא המאבק לא נעשה עם מלכות יון כלל ואפילו יווני אחד לא השתתף בקרב, אלא סורים היו שכפו את תרבות יון על ישראל. ואנטיוכוס, מלך סוריה היה ולא מלך יון. **״על עמך ישראל, לשכחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך״.** ויש להבין למה כפלו הלשון, והלא ״לשכחם תורתך״ כולל הכל, ובהכרח שאם ישכחו יעברו על החוקים. ואם רצו בדווקא להדגיש ענין זה, היה להם להקדים ולומר ״להעבירם מחוקי רצונך, ולשכחם תורתך״, כי קודם מעבירים על המצוות ואח״כ שוכחים אותם. ומלשון חז״ל משמע שאפשר קודם להשכיח התורה ועדיין לקיים חוקי רצונו. וזה אמת וזה המוסר הגדול שלתרבות יון היתה שתי מטרות, גם להשכיח התורה ולהמשיך בחוקיה, וגם להעביר מחוקיה בלי לשכוח התורה. **״ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם״.** וכי צריך ״לרחמים רבים״ כדי לעזור לאדם הרוצה לקיים התורה וחוקיה, והלא מן הצדק שמהשמים יסייעו למי שרוצה לקיים המצוות. ובנוסח על הניסים של נס פורים שייך לומר ״ברחמיך הרבים הפרת עצתו״, כי ישראל לא היו בסדר, ואעפ״כ ה׳ ברחמיו הרבים חס על חייהם והצילם. אבל כאן שלא נשקפה סכנה לחייהם, אלא לשומרי התורה והמצוות, ומי שבגד בתורה נשאר על כנו ועוד עלה בדרגה, למה שומרי התורה הוצרכו ל״רחמים רבים״ כדי להפר את עצת הקמים עליהם מבחינה רוחנית בלבד. **״רבת את ריבם״,** וכי זה ריבם, והלא זה ריבו של הקב״ה שנגד מצוותיו באו

34. יש להתייעץ עם רב מוסמך לגבי טבילה במקורות מים, עקב סעיפים הלכתיים שיש לגביהם.

להלחם. **"דנת את דינם"**. דינם של מי, האם של החשמונאים, איזה דין, מה רע עשו שנדונו, ואם דינם של האוייב, מה המעלה שנדונו וחוייבו, וממה שאמר **"נקמת את נקמתם"**. שוודאי הכוונה לנקמת החשמונאים. משמע שגם "דנת את דינם" חוזר על החשמונאים ולא על האוייבים.

ויש להבין מה ענין ג' מטבעות לשון הללו, **"רבת"**, **"דנת"**, **"נקמת"**, ולמה מנה חמש לשונות ידים, "מסרת גבורים **ביד** חלשים, ורבים **ביד** מעטים, ורשעים **ביד** צדיקים, וטמאים **ביד** טהורים, וזדים **ביד** עוסקי תורתך", ולכאורה יכל לומר "מסרת גבורים ורבים ורשעים וטמאים וזדים ביד חלשים ומעטים וטהורים וצדיקים עוסקי תורתך", וממה שחלקום חז"ל נראה שכאילו מדובר בכל פעם בבני אדם אחרים ויש להבין חלוקה זו.

והנה **"גבורים ביד חלשים"**, מובן. אמנם רבים ביד מעטים מה המעלה בזה והלא מעט גבורים מנצחים הרבה חלשים, ונכלל זה באומרו "גבורים ביד חלשים". **"ורשעים ביד צדיקים"** ויש להבין מה ענינו, אמנם לא תמיד מוכרחים הצדיקים לנצח, אבל וכי תמיד צריכים הם להפסיד עד שהפך לנס, נצחון הצדיקים על הרשעים. **"וטמאים ביד טהורים"**. ולכאורה מה השבח בזה ולמה שהטמא ינצח, ומה ההבדל בזה בין רשע לטמא, ובכלל מה שייך לומר על גוי שהוא טמא, והלא אצל גוי לא שייך טומאה וטהרה ורק אצל יהודי שייך ענין זה, ויותר היל"ל "מסרת גויים ביד יהודים". **"וזדים ביד עוסקי תורתך"**. ויש להבין מי הם זדים אלו.

"לך עשית שם גדול וקדוש בעולמך". דהיינו שהקב"ה עשה **לעצמו** שם גדול וקדוש. **"ולעמך ישראל עשית תשועה גדולה ופורקן כהיום הזה"**. ויש להבין ענין התשועה והפורקן, **"ואחר-כך באו בניך לדביר ביתך ופינו את היכלך וטהרו את מקדשך"**. ויש להבין למה שינה הלשון מדביר להיכל, ומהיכל למקדש והיל"ל רק "מקדש" הכולל הכל. ומה ההבדל בין פינו לטהרו והלא הטיהור הוא ע"י הפינוי והיל"ל רק וטהרו את מקדשך. ולמה השתמשו בשלש מטבעות, דביר היכל ומקדש. ופינוי לגבי היכל וטיהור לגבי מקדש. **"והדליקו נרות בחצרות קדשך"**. ולכאורה הדבר תמוה כי הרי נרות הנס לא הודלקו בעזרה שהיא חצר המקדש אלא בהיכל שהוא **"בבית"** המקדש, ולמה קראוה חצר, ולא חצר יחידית, אלא ב**"חצרות"** לשון רבים. **"וקבעו שמונת ימי חנוכה אלו בהלל ובהודאה"**. ולמה לא אמרו "וקבעו שמונת ימי חנוכה אלו **בהדלקת נרות** ובהלל והודאה" והלא קבעוה גם להדלקת נרות חנוכה והוא עיקר המוטיב של הנס. ולמה העיקר חסר מן הספר. **"ועשית עמהם ניסים ונפלאות"**. ויש להבין למה כוונתם באמרם ניסים ונפלאות אם לנס השמן או הקרבות או לשניהם גם יחד, ולמה לא נאמר בפירוש ענין נס הנרות שדלקו שמונת ימים, שהוא עיקר הנס. כי נצחון הוא נס גשמי המלובש בטבע חכמת המלחמה ויתרון ההפתעה, אבל נס השמן הוא נס אלקי גלוי. ולכאורה היה לו לומר על הניסים וכו', "כשעמדה מלכות סוריה הרשעה, וטמאה מקדשך נלחמו בהם בני חשמונאי ונצחום, ובאו ביתך וטהרו מקדשך והדליקו נרות בטהרה

שהספיקו ליום אחד ועשית עמהם נס נפלא ודלקו שמונת ימים **"ונודה לשמך הגדול סלה"**. ויש להבין למה לא אמר לשמך הגדול **והקדוש**, וכמו שאמר בהודאה "לך עשית שם גדול, וקדוש".

וכשנתבונן, כל הודאה זו מתייחסת לקרבות בלבד, ומתעלמת מנס השמן לגמרי, ואפילו המאמר "והדליקו נרות בחצרות קדשיך", נראה שהכוונה להר הבית והעזרה שהדליקו בהם נרות לשמחה, ואינם ענין לנרות הנס. ולכן התלמוד[1] שואל מאי חנוכה, דהיינו מהו ענין חנוכה שמדליקים בו נרות ומתייחסים אליו כימים טובים שאין להתענות בהם. והיה פשוט לחז"ל שבגלל נס הקרבות בלבד לא היו מתקינים זאת, והביאו במסורת של "תנו רבנן" את נס השמן שדלק שמונת ימים, דהיינו ללא המסורת לא היינו יודעים מנס זה כי אין זכר לזה בהודאה שבתפילה. והדבר מתמיה מדוע השמיטו מהתפילה נס השמן ומצוותו, ובוודאי שכל נוסח על הניסים ומטבעות לשון שבו, גנוזים בהם סודות נעלמים נפלאים ומאלפים, ויש להבינם

והענין הוא כי "טרם מכה ציץ רפואה פרח". ולפני שה' מכה מכין הוא את הרפואה, ובשמים לא היו נותנים ליוונים להשתולל אלמלי שהיה אדם למטה שיכל להתגונן נגדם, "כי גם את זה לעומת זה עשה האלקים", וכמו שאמר ר' יהושע לתלמידיו בעת פטירתו שכשאין מי שיודע להשיב, אין מי שיודע לשאול[2]. ולכן גם אלמלי שהיו מרדכי ואסתר בעולם לא היו המן ואחשוורוש גוזרים הגזירה, כי לא היה מי שיוכל לעמוד בפרץ כנגדה. ולכן אמר ב"על הניסים" בימי מרדכי ואסתר ואז כשעמד עליהם המן הרשע במשקל נגד להזיק לישראל, נעשה הנס על ידיהם ונפל, והושב גמולו בראשו. וגם כאן **"בימי מתתיה בן יוחנן כהן גדול"**. שהיתה נשמתו מתת-י"ה לישראל ע"י יוחנן כהן גדול אביו שהיה אדם צדיק ומיוחד שתקן תקנות גדולות בעם ישראל, ובימיו לא נשמע קול פטיש בחול המועד בירושלים[3] כי העם הושפע מקדושתו, והיה בכחו להתנגד לכבוש הרוחני ולעורר העם לעמוד על נפשם רוחם ונשמתם ואמונתם. **"חשמונאי"**, והסיבה לכח התנגדותו להתייוונות היתה כיון שנשמתו היתה מספירת הבינה שאביו משך נשמה לבנו ממנה עקב היותו כהן גדול שבחינתו בבינה, שהיא הספירה השמינית ממטה למעלה ועליה נאמר "למנצח על השמינית". ודרשו חז"ל על המילה שנתנה בשמיני[4], כי גם המילה מקורה מספירת הבינה, ולכן נקרא "חשמונאי" שהיא מלשון תחושה ומלשון שמיני, כי אעפ"י שהיו עוד שבחינתם מהבינה, אבל לא חשו בה כדי לקום ולפעול, ואלו הוא חש בשמיני שהיא ספי' הבינה שבו ועמד כנגד האוייב. **"ובניו"** שהושפעו מאביהם והיו כולם צדיקים וחסידים. **"כשעמדה עליהם מלכות יון הרשעה"**. ואעפ"י שהיתה זו מלכות סוריה, תקנו לומר "מלכות יון" כי הקליפה שנלחמה בישראל היתה ספירת מלכות דקליפה, והיא הנקראת **"מלכות הרשעה"** שינקה את כחה מקליפת

1. שבת כ"א. 2. חגיגה ה'. 3. מס' פרה פרק ג' משנה ה'. 4. סוטה מ"ז:

יון, ולכן נקראת "מלכות יון הרשעה". וביון היו הרבה דברים חיוביים מצד נצוצות הקדושה שנפלו שם ולכן הסכנה מפניה היתה יותר גדולה. **כמו שהפחד מהערב רב גדול יותר מאשר מהגויים כי הנזק שלהם גדול יותר בגלל נצוצות הקדושה שנתערבו בהם. וכמו שראינו בימינו שהצליחו הערב רב ימ"ש לעקור היהדות מעם ישראל בשנים ספורות מה שלא הצליחו הגויים באלפיים שנות גלות.** כן הנזק מיון היה גדול יותר מאשר משאר הגויים, כי מאז נח נתערבו הרבה נצוצות קודש ביון וכמו שאמרו חז"ל על הפסוק "יפת אלקים ליפת וישכון באהלי שם". שספר תורה הכתוב יונית כשר לקריאת התורה בשבתות וחגים[5], ולשון יונית קראוה חז"ל **"לשון יפה"**[6] אעפ"י שיש איסור לא תחנם לומר על גוי שהוא יפה, כי יש בה נצוצות יפים מן הקודש. ובהרבה דברים הגיעו הפילוסופים היונים לאמת שיש בקבלה שבידנו, כהשארת הנפש, וד' יסודות - והיולי, וגדוליהם למדו חכמה מפי דוד המלך ע"ה[7], ואריסטו זכה להתגייר ע"י שמעון הצדיק[8]. ואם היתה המלחמה עם סוריה בלבד לא היה כלל נס לנצחם, כי הקליפה כקש נידף לפני הקודש, וכל כחה לשעבד את ישראל בא מנצוצות הקודש שנפלו בידיה, אבל כשהסורים באו להלחם בשם תרבות יון, קליפת יון שהיתה בה הרבה נצוצות מן הקודש נתחזקה **ועמדה** על ישראל, לעקור שם ישראל מהאומה שתהיה רק בחינת יעקב שהוא סוד הקטנות וכמ"ש "מי יקום יעקב כי קטון הוא"[9], ואלו סוד הגדלות ועם סגולה השייך לעם **ישראל** רצו לאבד מהם, ולכן לא רצו להרוג ולאבד העם היהודי לגמרי, ולא לערבבם עם הגויים שיתבטלו מעם לגמרי, אלא שילכו אחר תרבות יון ויאבדו מלהיות העם הנבחר "עם סגולה". ולא רצו לבטל המצוות לגמרי מעם ישראל פרט לשבת, חדש ומילה, שהם יסוד קיומנו כעם נבחר. **(והערב רב בימינו הולכים בעקבות היוונים, ביטלו מישראל חדש ושבת. ואין העם מכיר בלוח החודש היהודי כי למדוהו לילך אחר הלוח של חדשי הגויים[10], והשבת בעם ישראל הפכה לחולי חולין ה' ישמור. ואמנם לא הצליחו לבטל המילה, אבל חנכו את העם לעבור על עריות וזרע לבטלה ולפגום בה).**

ואמר הקב"ה הלואי אותי עזבו ותורתי שמרו, שמאור שבתורה מחזירם למוטב[11], ולכן רצו להשכיח התורה מישראל שלא יזכו למאור שבה ונתנו חנוך חלוני לעם

5. מגילה ט': 6. רש"י שם. וראה סוכה ל"ה. שבת ס"ג: ל"א: 7. ראה לקמן דף 8. ראה "חמדת שני". במבוא לספר 9. עמוס ז', ב. וראה שער הפסוקים פ' וישלח. 10. וזה גורם גדול לעכוב ביאת המשיח, וגם ממצרים לא יכלו אבותינו להגאל עד שקבלו מצות **"החדש הזה לכם, ראש חדשים"**. וכל המונה את חדשי הגויים במספר ראשון, שני וכד', עובר על איסור מהתורה. כי על ניסן נאמר "החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה" **זה ראשון ואין אחר ראשון.** ויש להודיע ולהוודע ולהזהיר מאוד שלא להשתמש בתאריכי הגויים **כלל**. וכשמוכרח, יצרפו **מתחת** לתאריך העברי ויקראו בשמו יאנואר, פברואר ולא ראשון, שני ח"ו. 11. ירושלמי חגיגה פרק א' הלכה ז'. פתיחתא דאיכה רבתי.

שכלל את התורה כספורי המקרא ודמיונות של אנשים ללא קידמה ותרבות יוונית, ואז יכלו ללמוד תורה וקבלה בתור תיאולוגיה וחידון תנ"ך, אבל זו תורה שכוחה ללא חיות ומאור שישיב העם לבוראו. ולא היה אכפת להם שהעם יקיים מצוות התורה שמחוץ לחודש שבת ומילה, אבל לא בתור חוקי רצונו של ה', אלא בתור פולקלור ומסורת עמים והווי דתי, ותחרות סוכה נאה וכדו', וכך רצו **"לשכחם תורתך"** להכיר בה כתורת אלקים חיים. **"ולהעבירם מחוקי רצונך"** שייעשו לא מתוך רצון שמים אלא מתוך לאומיות ופולקלור עמים. **(בדיוק כמו שעושה הערב רב הציוני היום, אלא שהערב רב הגדילו לעשות ובמצח נחושה קוראים לתרבות יון שהמכבים נלחמו בה בחרוף נפש, בשם "מכבי" ע"ש המכבים, ואין לך נבזות גדולה מזו).** והנה נגד היוונים לא היה צריך רחמים רבים כדי להפילם, כי כח הקדושה כשמתעורר שורפם כאש בנעורת. אמנם היה צריך להם כנגד המתייוונים שהם נשמות הערב רב שנתערבו בעם ישראל להחטיאם. וכנגדם אי אפשר לקדושה לנצח אלא א"כ נקיה היא מכל רבב, וע"ז נאמר "בבלע רשע צדיק ממנו". ואמרו חז"ל "צדיק גמור אינו בולע, אבל צדיק ממנו בולע"[12]. ואעפ"י שהעם הנלוה למתתיהו ובניו לא היו צדיקים גמורים, אלא צדיקים מהמתייוונים. והיה בידי המתייוונים לנצחם, כי צדיק ממנו בולע, נתעוררו הרחמים **הרבים** וגרמו שהצדיקים שאינם גמורים ינצחו לרשעים. **"עמדת להם"** וכנגד עמידת מלכות דקליפה, עמדה בינה דקדושה לחזק את המלכות דקדושה הנקראת "שם", ולחברה אליה, והיא נקראת "שם גדול", ולחכמה הנקרא "קדוש". שתהיה בבחינת "שם גדול וקדוש", ותכניע לכל הקמים עליה לרעה. גם את מלכות הרשעה דקליפה הנקראת אוייבך, וגם לזדים המתייוונים הנקראים שונאיך. **"בעת צרתם"**. והנה שלמה המלך מנה בקהלת י"ד עיתים לטובה, וי"ד עיתים להיפך. והם י"ד כנגד י"ד. וכשגברה הקליפה נפלו ישראל בי"ד עיתים של הרעה והצרה וזהו **"עת צרתם"**. ומסירת נפשם של החשמונאים הפכה הידים, **ועת** צרתם הפך **לעת** שמחתם. והקב"ה **"רב את ריבם"** של בני חשמונאי ממדת הדין שקטרגה בגלל עוונות הדור, **"ודן אתדינם"** בעצמו ולא ע"י ב"ד של מעלה. וכמו שבקש דוד המלך ע"ה שה' ישפוט משפטו כדי שיזכה בדין[13], **"ונקם נקמתם"** מהאוייבים וגרם לנצחונם.

ועיקר המלחמה היתה בקליפת יון שנתלבשה במתייוונים והם שהזמינו ליוונים הסורים לבא ולהלחם בישראל ולהפכה לתרבות אנשים חטאים. ומתיוונים אלו הם מנשמות הערב רב שתמיד נדבקו לקליפה שנתלבשה בהם כדי להלחם בישראל ובתורתו[14]. וחמשה סוגים יש בערב רב, נפילים, גבורים, ענקים, רפאים ועמלקים,

12. בבא מציעא ע"א. מגילה ו': זהר פרשת פנחס רי"ג. 13. תהילים . 14. ובזה תבין מדוע "נביאם" של הציונים "חוזה מדינת היהודים" הגה רעיון לנצר **לפחות את יהודי אוסטריה (כתבי הרצל הוצאת מעריב-דבר כרך 10 עמוד 65).**

ר"ת נג"ע ר"ע[15] ואפשר שכל בחינה מהם רצתה להגביר היד הרעה של י"ד עיתים על ישראל, והוצרכו ישראל להיות ה' בחינות כנגדם להגביר י"ד הטובה. ואולי כנגדם תקנו ה' מטבעות ידים, וכנגד **"גבורים"** אמר "מסרת גבורים **ביד** חלשים". וזה נס שאעפ"י שהיו חלשים ברוחניותם כנגד קליפת הגבורים, נצחום. "ורבים **ביד** מעטים", אמר כנגד בחינת **הרפאים** שעליהם נאמר "עם גדול **ורב"**[16], וקליפה זו נפלה, אעפ"י שבקדושה היו בחינת מעטים כנגדה. וכנגד בחינת **ענקים** שהם ענין רשעים, אמר **"ורשעים ביד צדיקים"**, וכנגד בחינת **נפילים** שהם שנטמאו בקליפת עז"א ועזא"ל, אמר **"וטמאים ביד טהורים"**. וכנגד בחינת **עמלקים** שהם הזדים. אמר **"וזדים ביד עוסקי תורתך"**. כי אותם א"א לנצח אלא ע"י לימוד תורה וכמ"ש חז"ל שכשרפו ידיהם מהתורה בא עמלק[17].

"לך עשית שם גדול וקדוש בעולמך". ונס חנוכה נגרם מיחוד הבינה הנקראת **"שם-גדול"**[18] עם החכמה הנקרא **"קדוש"**. והשפעת שניהם בשכינה הנקראת **"עולם"** ואז נתמלאה השכינה בכ"ה אותיות היחוד ונקראת "חנוכה" אותיות חנו-כ"ה, שהוא שם השכינה בסוד **"כה** תברכו את בני ישראל"[19]. ואח"כ עלתה המלכות לבינה ולכן ימי חנוכה הם שמונת ימים כנגד הבינה שהיא הספירה השמינית ממטה למעלה. **"ולעמך ישראל עשית תשועה גדולה ופורקן"**. ופירוש תשועה הוא מצרה גשמית, ופורקן זה מלחץ נפשי ורוחני. והתשועה מצרת האוייב היווני והשונא המתייוון, והפורקן הוא ע"י הקמת שלטון קודש שהחזיר את עטרת היהדות לעם ישראל.

"ואחר כך" משנתעוררו כל האורות ונעשו התשועה והפורקן, **"באו בניך"** שהם ישראל שעלו מהמלכות לדרגות "נצח הוד יסוד" הנקראים "בנים" **"לדביר ביתך, ופינו את היכלך וטהרו את מקדשך"**. ואפשר שנקט ג' לשונות **דביר, היכל, ומקדש.** כנגד ג' בחינות נר"ן שנתעלו בהם. ודביר הוא הנפש, וההיכל הוא הרוח, והמקדש בחי' הנשמה, ולגבי הנפש והדביר נאמר **באו**, דהיינו הגיעו, ונתקן נפשם. ולגבי הרוח נאמר לשון **פינוי** שהוא סילוק החולין מהם והפיכת ה"דוה" **להוד**. ולגבי הנשמה אמר לשון **טהרה** שהוא משיכת האור עליהם. **"והדליקו נרות בחצרות קדשך"**. ובמעשיהם נמשך הקודש והקדושה מהנשמה סוד "בית המקדש" לרוח ולנפש הנקראים "חצרות קדשך" וכנגדם הר הבית החיל והעזרות. והמעשה שגרם למשוך הקדושה לחצרות, הוא רצונם להדליק נרות **המקדש** שבהיכל בשמן טהור, אעפ"י שיכלו להדליקו בשמן טמא. ועמדו על כך וזכו לנס שידלק הטהור ח' ימים, ואז ה"**בינה"** סוד הנשמה והמקדש נמשכה הארתה גם לרוח ולנפש סוד המקדש והחצרות, וגרמו להדלקת הנרות בכל פתחי חצרות בתי ישראל, למשוך הארה זו. **"וקבעו שמונת ימי חנוכה אלו"** שבהם חנו-כה וחנה-כ"ו, **"בהלל"** כנגד חנו-כה,

15. זוהר בראשית כ"ה. 16. דברים ב', כ"א. 17. סנהדרין ק"ו. 18. זוהר שמות קס"ב. 19. זוהר במדבר קמ"ה.

"ובהודאה" כנגד חנה-כ"ו.והסתירו נס השמן והארתו באמרם "והדליקו נרות בחצרות קדשך", כיון שהאור מאיר ברשות הרבים על פתח החצר ויש פחד מהחצונים הנקראים רשות הרבים שלא יוכלו להתאחז בו, ומסיבה זו נרות חנוכה אסורים בשימוש. **"ועשית עמהם ניסים" "ונפלאות"** ע"י הבינה המקבלת ל"ב נתיבות **פלאות** חכמה המצטרפים אל **נ'** שערים של הבינה ונעשים "נפלאות". **"ונודה לשמך הגדול"** היא הבינה , להמשיכה עלינו **"סלה"** בכל מצב וענין.

עשרה בטבת

י' בטבת הוא יום תענית המוזכר בנביא[1] כיום תענית שעתיד ליהפך ליום ששון ושמחה יחד עם שאר ימות הצום. וסיבת התענית מוזכרת בתלמוד[2] שבו סמך מלך בבל והטיל את המצור על ירושלים לפני חרבן בית ראשון, ולאחר שנתיים וחצי של מצור בט' בתמוז הובקעה העיר. ונשאלות השאלות: א. מדוע נקבע יום זה כיום תענית, מדוע להתענות עבור התחלת המצור, הרי אנו מתענים בתמוז על התוצאה הסופית של המצור שהוא הבקעת העיר, שזה עיקר האסון. ב. לפני חרבן בית שני אספסיאנוס צר על ירושלים באייר, דבר שגרם בסופו להבקעת העיר בשבעה עשר בתמוז, ולמה על תחילת מצור זה לא נגזר יום תענית. ג. לפי התנ"ך והתלמוד הבבלי הובקעה העיר ע"י מלך בבל בתשעה בתמוז, ואנו לא מתענים בו, אלא בשבעה עשר בתמוז שבו הובקעה העיר על ידי טיטוס בחרבן בית שני, ומבואר בהלכה הטעם לכך, כי חרבן בית שני חמור לנו יותר כיון שטרם נוחמנו על חרבנו והוא עוד מתמשך, מה שאין כן בהבקעת העיר וחרבנה בבית ראשון על ידי מלך בבל שכבר נוחמו, על ידי הקמת בית שני. וא"כ אדרבה אם יש ענין לגזור תענית ביום הטלת המצור על ירושלים יש לעשות זאת באייר ביום שבו הטיל אספסיאנוס את המצור שגרם לחרבן בית שני, ושתוצאותיו עדיין מתמשכות, ולא של בית ראשון, וכמו בענין צום תמוז על הבקעת העיר שמתייחסים להבקעת העיר בבית שני בשבעה עשר בו, ולפחות להתענות בשניהם, אבל להתענות על מצור שנעשה בבית ראשון בלבד, זה נראה תמוה.

בנביא נאמר, **"כה אמר ה', צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהפך לבית ישראל לששון ולשמחה, והאמת ושלום אהבו".** דהיינו זכריה ניבא בשלב שבין חרבן בית ראשון לבניית בית שני, שצום הרביעי, דהיינו ט' תמוז שהוא החודש הרביעי למנין החדשים שתחילתם בניסן ושבו צמו ישראל עקב הבקעת העיר ע"י מלך בבל, וצום החל בחודש החמישי שהוא ט' באב שבו צמו על החרבן, וצום החל בחודש השביעי, דהיינו ג' בתשרי שבו צמו על הריגת גדליה בן-אחיקם שהיה הנציב היהודי מטעם הבבלים, ושמותו גרם לפזור שארית הישוב

1. זכריה ח'. י"ט. 2. ר"ה, י"ח:

היהודי בארץ. וצום החל בחודש העשירי הוא עשרה בטבת שבו צמו על תחילת הטלת המצור על ירושלים, יהפכו ע״י בנין בית המקדש השני לימי ששון ושמחה, והם הפכו והיו ימי שמחה בימי בית שני, ולאחר חרבן בית שני חזרו לימי אבל, פרט לט׳ בתמוז שהועתק ממקומו לשבעה עשר בו, שבו הובקעה העיר ירושלים בחרבן בית שני, כאמור. ועוד נבואתו תתקיים והימים יהפכו לימי שמחה וששון לאחר בניית הבית השלישי במהרה בימינו. מסתבר שיש קשר בין הפיכת יום לאבל או לשמחה, וכמו שלא סתם נבחרו ימים אלו דווקא לאבל לעומת ימים אחרים בעלי מאורעות יותר משמעותיים כגון יום ביטול התמיד ושממון המקדש בזמן היוונים שבוודאי נראה יותר עניני מתחילת המצור על ירושלים.

עם ישראל לא קובע לו ימי שמחה או עצב לפי דעת אנוש, וימים אלה הוחלטו על ידי הסנהדרין מתוך שיקול דעת עילאי של שכינה ששרתה עליהם וגרמה שירדו לעומקו ומהותו של יום וקבעוהו בהתאם, ולכן יום שבו הובקעה חומת יריחו או חציית הירדן על ידי ישראל בכניסתם לארץ וכדומה, לא נקבע כיום חג כלל, ואפילו לא לשתיית כוסית קטנה לזכר ניסים מופלאים אלה, ואפילו יום מתן תורה לא נחגג, וכל קשר בין חג השבועות לזמן מתן תורה הוא מקרי ולא קבוע כמו שבארתי במקום אחר, ולא מתוך נוסטלגיה נקבעו ימי השמחה והעצב, אלא ימי תענית אלה בשרשם היו צריכים להיות ימי חג ומועד ושמחה, אלא שהשטן כבשם לחלקו והפכו לאבל, וכשתשתחרר תפיסת השטן מימים אלה יחזרו לימי ששון ושמחה.

ודע כי י׳ בטבת בצד מה חמור יותר מט״ב ומשתווה ליום הכפורים בערכו, כי כשחל ט״ב בשבת נדחה הוא ליום א׳, אבל אם היה י׳ בטבת חל בשבת היו מתענים בו[3]. ולכן חז״ל סדרו הלוח שלעולם לא יחול י׳ בטבת ביום שבת. והענין הוא כי בקדושה המספרים שבע ועשר בכמה ענינים רומזים למעשי מרכבה ובראשית, כי בעשרה מאמרות ועשר ספירות נברא העולם[4], ושבע מדות יש בהנהגת הקב״ה בעוה״ז. ויום העשירי בכל חודש נקשר לי׳ ספירות, וחדשי השבע והעשר קשורים למעשי בראשית מבחינת מספרם. ויום הכפורים שהוא ״יום אדיר בימי שנה״, כחו נובע מפגישת שני הזמנים גם יחד, **בעשור** לחודש **השביעי**[5] ועשרה בטבת חל **בעשירי** לחודש **העשירי**[6] ויום זה נפל בחטאי ישראל בבית ראשון בידי הקליפה, וטרם חזר אל הקדושה. ולכן בו סמך נבוכדנצר את ידו על ירושלים, ומהווה עד היום יום אבל על נפילתו בידי הקליפה.

גם ט״ב הוא יום בעל ערך שנפל בידי הקליפה כשיעקב נאבק עם שרו של עשו ונפגע בגיד הנשה, והיות ובשנת החמה יש שס״ה ימים, ובאדם יש שס״ה גידים

3 . ״בית יוסף״ סי׳ תקמ״ט. 4. פרקי אבות פרק ה׳, וספר יצירה פרק א׳ . 5. ויקרא כ״ג, כ״ז. 6. ראה אסתר, ב׳, ט״ז.

מרכזיים כנגד שס"ה מצוות לא תעשה, כל גיד מכוון כנגד יום בשנה וגיד הנשה מכוון כנגד ט"ב[7] והיות ונפגע יעקב שדמותו חקוקה בכסא הכבוד[8] בגיד הנשה, נפגם יום זה בקדושה עד כדי הפיכתו ליום אבל מחומש בחמש צרות שארעו בו.

תורתנו בנויה על שבעה ספרים שיש בשמים[9] ואפשר שבגלל חטא העגל חסרו ב' ספרים ולא קבלנו מהם אלא ב' פסוקים "ויהי בנסוע הארון, ובנוחה יאמר". ויחד עם ב' ספרים אלו יש בתורה שישים ריבוא אותיות כנגד שישים ריבוא ישראל יוצאי מצרים (והוא ר"ת ישראל, יש שישים ריבוא אותיות לתורה[10].) וחמש הספרים שבידנו מדברים בצווי הנפש מצוותיה והתנהגותה, ושני הספרים שלא זכינו להם נראה שעוסקים בצווי הרוח והנשמה, ושבהם היה מפורש איסור זרע לבטלה, ואיסור ביאה על גויה, ואיסור נתינת יד לאשה שחומרתו גדולה מביאה, כי ביאה נעשית ע"י הנה"י שהוא חלק התחתון שבאדם, ואלו לחיצת יד פוגמת בחג"ת שהוא החלק האמצעי שבאדם, סוד הרוח, ואלו הנשיקה פוגמת בנשמה שבאדם כי היא בחינת החב"ד ראשו של אדם. והרבה איסורים שנצטווינו עליהם מפסוקי הנביאים והכתובים או הלכה למשה מסיני, בגלל פגימתם ברוח ובנשמה, נמצאים בב' ספרים אלו (ולכן להרמב"ם ושו"ע לחיצת יד או נשוק לערוה דינו כעריות) ואולי בשני ספרים אלו מופיעים ט"ב בתור יום שבסוד הרוח, וי' בטבת כיום שבבחינת הנשמה.

ומלך בבל הוא סוד מלכות דקליפה מצד ראש דקליפה, ועל נבוכדנצר נאמר שהוא בחינת ראש הזהב[11] ונצוצות הקדושה הרבה נמצאים בראש הקליפה ע"י עשו שהיה בכור וירשם מיצחק והניחם בקליפה, ולכן קרא לבנו אליפז, לומר אלי-פז, כי על ראש הקדושה נאמר "ראשו כתם - פז"[12] . ולכן אמרו חז"ל שיותר טוב לגלות תחת עשו ולא תחת ישמעאל[13], כי בגלות תחתיו אפשר להחזיר נצוצות אלו לקדושה. ובראש נמצאים ב' מוחין הנקראים חכמה ובינה, ויום הכפורים הוא סוד הבינה וי' בטבת סוד החכמה שרש הראש.

גם י"ז בתמוז וג' בתשרי הם ימים גדולים בעלי משמעות המצריכים תענית בהם, אבל יום שצר אספסינוס על ירושלים לא היה אלא יום רגיל שלא נפל בידי הקליפה ולכן אין טעם להתענות בו, אעפ"י שמצור אספסינוס יותר חמור לנו מי' בטבת כי טרם התאוששנו מחורבן בית שני, כי חטא העם גרם למצור ולחורבן, אבל לא לנפילת **היום** בידי הקליפה.

ובבית ראשון חטאו בג' עבירות, עבודה זרה, גילוי עריות, ושפיכות דמים.[14] וכנגדם נפלו בידי הקליפה ג' ימים. ע"ז, בט' בחודש **תמוז** שהוא ג"כ שם של ע"ז[15]. גילוי

7. זוהר "וישלח" ק"ע: 8. תרגום יונתן בן עוזיאל בראשית כ"ח. י"ב. ומדרש תנחומא במדבר י"ט. 9. ראה מס' שבת קט"ז. 10. "רוח חיים" להחיד"א דרוש ב'. 11. דניאל ב' לח. 12. שיר השירים ה', י"א. 13. גיטין י"ז. 14. יומא ט . 15. יחזקאל ח'. י"ד.

עריות פגם בי׳ בטבת, כי פירוד החכמה מהבינה הוא סוד גילוי עריות בסוד ״ערות אביך לא תגלה״. ושפיכות דמים פגם בג׳ בתשרי שבו נהרג גדליה בן אחיקם. והיות וחכמי ישראל בטלו את יצה״ר של ע״ז וכלאו את כח קרינת היצה״ר בדוד עופרת[16] כי ידעו כבר אז חז״ל שעופרת מונע מעבר קרינה רדיואקטיבית, השיבו את יום ט׳ בתמוז לקדושה, ובבית שני חטא לשון הרע[14] פגע בי״ז בתמוז, כי היה יום זה רופף בישראל עקב מעשה העגל שנעשה בו, ולכן כשחטאו בלשון הרע נשבר הקשר הרופף של יום זה ונפל לקליפה ולכן מתענים בו ולא בט׳ בתמוז.

ושפיכות דמים פגע בג׳ בתשרי ויש ביום זה קדושה מיוחדת, ונגרם שכאשר ישראל יחטאו בש״ד יפול יום זה מידיהם[17]. וחודש תשרי ענינו דם ומצוותיו דם, ועבודת יום הכפורים ענינה הזאת דמים בתוך קדש הקדשים.

ואמר הכתוב, ״ותלקח אסתר אל המלך אחשורוש אל בית מלכותו, בחודש **העשירי** הוא חודש טבת בשנת **שבע** למלכותו״[6], כי אסתר שהיתה נביאה[18] וכנגד השכינה[19], בנפילתה סימלה את גלות השכינה בידי מלכות דקליפה בצד הראש שלה שהוא אחשורוש, שנקרא כן מלשון ראש[20], ונפילתה היתה בחודש העשירי הוא חודש **טבת.** והיות והשכינה היא סוד השנים והשמיטות, בשנת **שבע** למלכותו, והיות והוא כנגד גילוי עריות כאמור נפלה אסתר בידי מלך שגילה ערותה.

וסמיכת מלך בבל על חומות ירושלים הוא גם בגדר גילוי ערוה כי חומת ירושלים מכוונת כנגד **יסוד** השכינה וערותה[21] ועל החרבן נאמר ״כל מכבדיה הזילוה, כי ראו ערוותה״[22]. והתחיל בהקפת החומות[23].

והנה חודש טבת בשרשו הוא חודש הטוב ביותר שצריך להיות לישראל כי הוא סוד העשר כאמור, ומטוב זה לא נשאר מאומה. אבל זכר לזה יש ממצוות חז״ל, והוא שראש חודש טבת הוא ראש החודש היחיד בשנה שאומרים בו הלל גמור בברכה בגלל מצוות החנוכה שחלה בו, ומוציאים ב׳ ספרי תורה בו. ויום י׳ בטבת הוא יום נשגב ונפלא שבו מתאחדים העשר בימים והעשר בחדשים, והיות ויום זה גדול כ״כ, בביאת המשיח יהיה יום אדיר שבאדירים, ובנתיים עקב נפילתו, עשו חז״ל כל מיני הסדרים ותקונים בלוח העברי כדי שלא יחול יום זה בשבת כדי שלא יהיה לקליפה קשר עם השבת דרך יום זה. ואם היה חל בשבת היו מתענים בו כאמור.
וענין טבת והקשרו לגילוי עריות כבר נרמז בתורה באומרו ״ויראו בני האלהים את בנות האדם כי טבת הנה״. וכתב טבת חסר, אל תקרי טובות אלא טבת.

16. יומא ס״ט. 17.ראה שער הכוונות דרוש ״ראש השנה״. 18. מגילה י״ד. 19. שער הכוונות, דרוש ״פורים״. 20. מגילה י״א. 21. שער הכוונות דרושי יום הכפורים והושענא רבא. 22 איכה א׳, ה׳. 23. וכמ״ש יוסף ״את ערות הארץ באתם לראות״. שכוונתו על נקודות התורפה של המדינה, ולכן כינו חז״ל לערות האשה ״בשם בית התורף״.

ענין שובבים

כוכב "שבתאי" שהוא כוכבם של ישראל[1], כוכב קשה הוא, וכשישראל תחת שליטתו יורדים עד עפר כי הוא מיסוד העפר והחרבן. ונצטווינו על מצות שבת שזה יום שליטתו, בין היתר גם כדי להנצל ממנו[2]. וחדשי טבת ושבט קשים מאד[3] כי כוכבם "שבתאי". וכאשר ישראל שומרים תורה ומצוות, הם למעלה מהכוכבים. אך כאשר חוטאים ח"ו נשלטים הם ע"י הכוכבים[4], ופגם הברית משליט את כוכב "שבתאי" על החוטא, כי זרע לבטלה הוא בחי' חרבן הזרע כבחי' החרבן שבכוכב "שבתאי".

ולכן בחדשים אלו נמצאים ימי שובבים שהם ר"ת הפרשיות המדברות מענין אבותינו בגלות מצרים ובגאולתם ממנה לעבדות ה' יתברך, וקבלת תורתו. וקריאת פרשיות אלו גורמת לנפש לצאת מעבדות הקליפה ולהכנס לעבדות ה', וכמ"ש "שובו בנים שובבים, ארפא משובותיכם". והנה עיקר שעבודם של אבותינו במצרים היה כשמונים וארבע שנים, כנגד פ"ד תעניות שצריך לעשות לתקון חטא זרע לבטלה, כי בגלל חטא זה שחטא אדה"ר, ירדו ישראל למצרים לתקנו בבניה כנגד חרבן הזרע בהוצאתו מחוץ לרחם. כי הם גלגול נצוצות הקרי שיצאו ממנו לבטלה, ולכן בנו ערי מסכנות. וטוב להתאמץ בימים אלו גם בתקון כל מה שחטא האדם בינו לבין חברו, כי את זה דרש ר' אלעזר בן עזריה "לפני ה' תטהרו", עבירות שבין אדם למקום יוהכ"פ מכפר, אבל עבירות שבין אדם לחברו אין יוהכ"פ מכפר עד שיפייס את חברו. ולכן בין פרשיות השובבים נמצאת פ' משפטים שהיא מדברת בענינים שבין אדם לחברו.

וכתב בזוהר (פ' וילך) שיש אנשים שמתים בטרם זמנם כדי לפנות הדרך לבן זוגם להנשא לאחר. ועל זה נאמר "ויש נספה בלא משפט"[5]. ועליהם אמר הכתוב "והנה דמעת העשוקים ואין להם מנחם"[6]. והוסיף הזוהר לומר שאעפ"י שנראה הדבר כנגד הצדק, סוד גדול יש בזה המורה על הצדק האלהי שנעשה בסוד מידה כנגד מידה. ונראה שכוונתו שאדם שחטא בזרע לבטלה או שחטא בגזל וגניבה שבין אדם לחברו, וגרם לו לבכות על העושק אשר נעשק, דמעותיו גרמו שימות אדם זה טרם זמנו לפנות הדרך לאשתו שתנשא לאחר, מדה כנגד מדה על שלקח את ממון חברו שלא כדין. וכן החוטא בזרע לבטלה שהנשמות שיצאו לבטלה מזרעו נקראים עשוקים ועל זה אמר בזוהר[2] שהם בחינת "דמעת העשוקים" וכיון שדחה הטפות מהקדושה נדחה אף הוא מפני חברו. ותקון לכל זה אעפ"י שכל השנה זמנם, בימי השובבים מעלתם גדולה יותר.

1. תולדות יצחק לר' יצחק קארו פרשת בראשית. 2. החיד"א "כסא רחמים" על מס' סופרים. זוהר פרשת שמות. 3. "עבודת הקודש" להחיד"א. 4.זוהר פ' פנחס רט"ז. 5. משלי י"ג כג. 6. קהלת ד' א. 7. פ' משפטים.

פורים

חדשי ניסן, אב וכסלו הם ביסוד האש המכוון כנגד העולם הרוחני הגבוה "אצילות". סיון, תשרי ושבט ביסוד הרוח המכוון כנגד העולם הרוחני שמתחתיו, "בריאה". תמוז, חשון, ואדר ביסוד המים המכוון כנגד העולם הרוחני שמתחתיו "יצירה". ואייר אלול וטבת ביסוד העפר המכוון כנגד העולם הרוחני שמתחתיו "עשיה". וכוכבם של ישראל הוא "שבתאי" השולט בחודשים טבת ושבט[1]. ולכן כשיורדים יורדים עד עפר[2] של מזל "גדי" השולט בחודש טבת ומושפע מכוכב "שבתאי". וכשעושים רצונו של מקום יוצאים הם מתחת השפעת הכוכבים והמזלות[3] ועולים לעולם ה"אצילות" שהוא שרש יסוד האש והופכים בנים לה'. ובחודש ניסן שהוא ביסוד האש יצאו אבותינו ממצרים וממנו מונים את שנת החדשים. ובסיון שהוא ביסוד הרוח קבלו תורה, וכשחטאו חרב המקדש **באש**, בחודש אב שיסודו אש. אמנם יש בו עילוי לשכינה בט"ו בו כיון שיסודו אש. ותקונם של ישראל נעשה בכפור וסוכות בחודש תשרי שיסודו רוח, ותקון לחרבן המקדש נעשה בחודש כסלו שהוא ביסוד האש ובו טוהר המקדש והאיר **אש** הנרות בהיכל, ולאחר טבת שמזלו גדי, בט"ו בשבט שהוא ביסוד הרוח יש עילוי לשכינה.

וחודש אייר שיסודו עפר כולו דינים קשים לישראל בסוד ימי העומר ולכן אין בו יום חג[4]. ונעשה העגל בתמוז שהוא ביסוד המים המחזק את העפר ומתגבל עמו. ובאלול מתעורר הדין עקב יסוד העפר ואז נפתחים שערי הרחמים למעלה לישראל לעומתו[5] כדי למתק הדין, והופך לחודש התשובה והרחמים, ובחודש חשון שיסודו מים בא המבול למחות את בני האדם שעפר יסודם, כי המים כשהם במידה, בונים הם את העפר ומתגבלים עמו, אך כשהם גוברים ממחים אותו, ובמבול **גברו** המים, ובטבת שיסודו עפר גברה מדת הדין והושם מצור על ירושלים שגרם לחרבן.

ואפשר שלכן שמח המן כשבגורלו יצא הפור בחודש אדר שיסודו "מים", וחשב שיכבו מים אלה לאש של ישראל, וימחו המים את עפרם של ישראל. ותשובתם של ישראל הפכה אותם לבנים לה' וגרמה לנפילת המן **בניסן** שבו יסוד האש שולט. ולכתיבת אגרות שניות אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם **בסיון** שיסודו רוח ובו נתנה תורה, כי בתשובתם קיימו וקבלו את מתן תורה מחדש ונעשה נס שבאדר שיסודו מים וכח ישראל בטבעו היה צריך להחלש, ובו קמו והרגו בשנאיהם חמשה ושבעים אלף.

1. תולדות יצחק למהר"י קארו פ' בראשית. 2. מס' מגילה ט"ז. 3. זוהר פנחס רט"ז. 4. ומכאן יש להבין את אסונם של ישראל בימינו שקמו הערב רב והקימו להם מדינה ביסוד העפר בחודש אייר שבו תוקף הדינים והשמידו את עם ישראל ברוחניות, והגאולה תהיה ע"י לימוד תורה שנתנה בסיון שבו גוברים הרחמים על דיני העומר. 5. שער רוח הקודש יחוד י"ז.

מהות יום הפורים

יש להתבונן על מהות יום הפורים ושמחתו. והנה, היום לא נקרא על שם הנס, אלא על שם הגורל שהפיל המן, וכמ"ש **"על כן קראו לימים האלה פורים, על שם הפור"**. ולכאורה היה צריך להקרא בשם אחר המסמל את ההצלה.
אם נעמיק, לא היה צריך לשמוח בנס זה כי מחירו היה יקר ביותר, אונס של נביאה וצדקת ואשת מרדכי, הגובל בהתמסרות למלך גוי כדי להציל את עם ישראל, ויום אחרי שאסתר הלכה מרצונה לאחשורוש כדי לבקש על עמה, נאסרה על מרדכי, וסביר להניח שהתגרשה ממנו כדין. נס פורים היה יותר מכובד ושמח, לו היתה אסתר נשארת אצל מרדכי ונפילת המן וגאולת ישראל היו נעשים בדרך אחרת.
משתה היין חוזר על עצמו במגילה, החל מהמשתה שעשה אחשורוש "בשנת שלש למלכו", והמשכו בשתיית היין בעת מכירת היהודים להמן, ובמשתה היין שעשתה אסתר למלך ולהמן יומיים, ולבסוף נצטוינו לעשותו יום **משתה** ושמחה.
והנה יום פורים לא נחגג ביום בו נעשה הנס, כי הנס התחיל ביום ט"ז בניסן בתליית המן, ועיקרו נעשה בכ"ג בסיון שנתבטלה הגזירה להרוג את היהודים, ונהפוך הוא ניתנה להם הרשות להנקם משונאיהם בבוא העת. ובי"ג ובי"ד באדר הרגו היהודים בשונאיהם, ונחו בי"ד וט"ו באדר, **"ורק ביום המנוחה מהרג השונאים, עושים את הפורים, ואם עיקר הנס הוא הצלת עם ישראל, מן הראוי היה לעשות פורים בכ"ג בסיון"**. ובכל מקרה לא מצאנו בדומה לזה שום חג שנעשה **לאחר הנס**, כל החגים כולל חנוכה נזכרים ונעשים ביום בו נעשה הנס, ולא יום למחרתו.
המגילה היא חלק מהתנ"ך שניתן ברוח הקודש ולכל מלה בו יש חשבון. ולכן התנ"ך נכתב בקיצור נמרץ, ואילו במגילה מוצאים אנו לכאורה אריכות מילים בנושא המשתאות ובהשתלשלות המאורעות. והיה אפשר בפסוקים בודדים לתמצת כמה פרקים ולהגיע לענין הגזירה וההצלה.

והענין הוא, כי פורים לא מסמל את נס ההצלה או מפלת הגויים, אלא את יום ההכרה בהשגחת הבורא, והתשובה מאהבה שבאה בעקבותיה, וזה קרה בי"ד וט"ו אדר לאחר שנחו מהרג אויביהם והתבוננו בכל המעשה, וקיימו וקבלו היהודים עליהם ועל זרעם להודות לה' מתוך הכרה ברורה במציאותו יתברך בהשגחתו, ובעליונותו, וכמו שאמרו חז"ל "קיימו, מה שקבלו בסיני". ומה שבסיני קבלו באונס ובכפיה, קבלו עתה ברצון ובאהבה, **ויום זה הוא השלמת יום מתן תורה.**

נס ההצלה שנעשה בסיון לא נחגג כלל, וההרג בשונאים לא נעשה מתוך שנאה וצמא לדם, ולא הרגו היהודים אלא גויים מזרע עמלק שנצטווינו למחותם, ולכן "בבזה לא שלחו את ידם" כי ממון עמלק אסור בהנאה. וככל שנהרגו יותר עמלקים נפרץ יותר המעטה החצוני העוטף את הנפש בנתינת הרגשה ותחושה שאין השגחה בעולם והכל נתון ביד המקרה, ותחושה זו באה מקליפת עמלק בסוד הכתוב "אשר

קרך בדרך". ולכן נצטווינו למחותו. ועתה, ככל שנשברה קליפה זו נפתח לבם של ישראל להבין שאין מקרה בעולם, ורק אז הבינו איך מעשה מלפני תשע שנים שחלק קטן מעם ישראל נהנו מסעודת אחשורוש שהיתה כשרה למהדרין בהכשרו של מרדכי עצמו[1], אבל אסורה מדרבנן כי מרדכי שהיה מחכמי הסנהדרין אסר עליהם להשתתף בסעודת אותו רשע, כיון שהוציא את כלי בית המקדש והשקה בהם יין לאורחיו וחלל את הקודש[2], ויהודי שושן אכלו ונהנו, ושאר היהודים נהנו שאחיהם מכובדים על שלחן המלך וקושרים קשרים עם רבי השלטון שיוכלו לעמוד להם בעת הצורך, ועברו על גזירת מרדכי, ובזה גרמו לגזירת כליה עליהם, סיבבו משמים שגם הגזירה בפועל תגרם בעקבות מרדכי שלא כרע ולא השתחוה להמן וגרם לשנאתו, ויצא הקצף מהמן דווקא עליהם. וכל הקשרים שקשרו בני שושן עם רבי השלטון בזמן הסעודה לא הועילו בעת זעם, ומרדכי הגורם לשנאה זו לא רק שלא נופל בידי המן, אלא שהמן רוחצו ומספרו ומסיעו ברחוב העיר בכבוד גדול, והם עדיין בסכנת מות בגלל שנאת המן למרדכי, ממש אבסורד, וכששבו מיראה בצום של שלשה ימים נפל המן אבל גזירתו עוד נשארה, וכשעברו כל ימי ספירת העומר שהם ימי דין והגיע זמן מתן תורה בחג השבועות וטרם נגאלו, הבינו שעדיין צריכים הם לקבל גם עול מצוות דרבנן בשלימות כי בגלל הפרתו נמצאים הם בסכנת חיים, ושכל נפילת המן וגדולת מרדכי שנעשה ע"י הצום שעשו, נעשה משמים להראותם שמרדכי צודק ולא התנגדותו להמן גרמה לגזירה, אלא האכילה בסעודה שנאסרה ע"י מרדכי. ויותר קל לאדם לקבל עליו עול מצוות התורה, מלקבל עול מצוות של דברי חכמים, ולכן לקח להם עוד שבעה עשר יום לאחר זמן מתן תורה עד שהגיעו להבנת קבלת עול מצוות דרבנן עליהם, וכשקבלו זאת, מיד נתבטלה הגזירה ונהפוך הוא שקבלו רשות להכות באוייביהם. אמנם קבלתם היתה מלחץ ופחד הגזירה, ועתה שנפלה קליפת עמלק בי"ג ונחו בי"ד, הבינו זאת בבהירות וקבלו **מאהבה** עול מצוות התורה ומצוות דרבנן. וכח קבלתם גרם שבשושן שבו היה מוקד החטא בפועל, נתקן הדבר ביתר שאת ע"י הריגת שלש מאות בני עמלק נוספים ותליית בני המן שנהרגו ביום הקודם, כי המות מוציא את הנפש מהגוף החוצה אך עוד נצמדת הנפש אל הגוף מבחוץ, והתליה שלאחר המות מחלישה את הקשר שבין הנפש לגוף שלא תוכל להשפיע על הסביבה, ועשרת בני המן שהיו יונקים מעשר הספירות השרשיות של הקליפה[3] ומשפיעים על סביבתם כפירה בהשגחה, משנתלו פסקה השפעתם, ואז בני שושן ביום ט"ו עלו דרגה יותר בהכרה האלקית ובקבלת התורה ברצון, והעלו את דרגת מתן תורה והתאמתו לחגי הפסח והסוכות שחלים בט"ו בחדש, זמן מילוי הלבנה המסמלת את עם ישראל, ובעוד שחג השבועות לא ניתן בט"ו ככל החגים כיון שאי אפשר להגיע

1. מס' מגילה י"ב. 2. מגילה שם, וראה אסתר רבה פרשה י"ב. 3. שער הכוונות דרוש הפורים.

להשגתו בבחינה זו, בני שושן בכח דרגת תשובתם האמיתית מאהבת שמים, זכו

להביא את הפורים שהוא השלמת מתן תורה כאמור, ליום ט״ו בחודש.

והאריכה המגילה בסיפור המשתאות ללמדנו שכשם סדר וגודל הנפילה, כך במקביל גודל וסדר העליה. וישראל עברו תחילה על הצווי של ״ועשית ככל אשר יורוך״ שהוא לשמוע בקול גזירות חכמים. ודבר זה הביאם לאדישות עד שכאשר כלי המקדש חוללו ע״י שתיית נכרים בהם בסעודה זו, לא מנעה מהם להשתתף בה ופגמו **במשתה** היין, והיות ומרדכי הזהירם, החלה צמיחת הגאולה ע״י הריגת ושתי, והיות ומרדכי גרם להם העונש בכך שאסר עליהם להשתתף, הוצרכה אסתר אשתו להחטף ולהמסר בידי אחשורוש, והיות וגזירת מרדכי היתה על פי הדין והיושר, יכלו הוא ואסתר ששניהם מזרע שאול המלך לתקן בזה את חטא שאול שהחיה את צאן עמלק ואת מלכם. והיות ומות ושתי שהיתה מרשעת ורודה בבנות ישראל נעשה על ידי עצת ממוכן שהוא המן[4], הוצרך לקבל שכרו ולהיות ראש השרים, והיות וישראל לא שמעו למרדכי והשתתפו בסעודה נגזרה עליהם כליה ע״י המן, והיות ובגלל המשתה נתחייבו, המלך והמן ישבו לשתות כחלק מעסקת המכירה, והיות ועל ידי השתתפותם בסעודה שבו כלי המקדש נתחללו, גרמו לשכינה שתפול בין הקליפות, לעומתה הוצרכה אסתר ללכת מיוזמתה לאחשורוש שיחלל קדושתה להצלת חיי כלל ישראל, כי האשה נקראת כלי, ואסתר שהיתה נביאה נמשלה לכלי קודש. והיות וישראל תקנו ענין השתיה ע״י צום, החלה מפלת המן ע״י משתה היין שעשתה אסתר, וכיון ששתיית היין ביום הראשון למשתה היה ביום השלישי לצום בטרם סיומו, והתקון טרם הושלם, החל נס נדודי שינת אחשורוש, ובו בזמן לעומתו התגברה הקליפה כנגד והחל המן בתכנון תליית מרדכי. ולמחרת בבוקר שכבר נסתיים צום שלשת הימים והושלם תקון עוון השתתפות ישראל במקום שבו חוללו כלי הקודש, עוד בטרם משתה אסתר הושפל המן והוגבה מרדכי והורכב ע״י המן ברחובות העיר. ובעת המשתה הוציאה אסתר נצוצות קדושה שהיו בראש אחשורוש ושלכן נקרא ראש, ונקראה על ידו בשם ״אסתר המלכה״, ונתלה המן והוחרם רכושו לטובת מרדכי, אבל לא בטלה גזירת המות מעל היהודים, כי טרם הבינו את הסיבה לגזירה, וכשהבינו הסיבה ושבו בתשובה בטלה הגזירה ונתנה להם הזדמנות למחות את עמלק ולתקן בפועל את חטא שאול שעתה בניו מזרעו החלו בתקונו. ומשתקנו הענין בפועל זכו אנשי שושן ליום נוסף ולהתעלות רוחנית נוספת ע״י מחיית עמלקים נוספים ותליית עשרת בני המן, והיות ומשתה אסתר עם אחשורוש היה יומיים, נתחלק התקון ואורותיו ליומיים, כשבני עיר המוקפת חומה מימות יהושע בן נון הם עם השכינה כשהיא בבחינת אסתר **המלכה,** וזמן התקון הוא ליל ויום ט״ו בחודש כחגי פסח וסוכות.

4. מגילה י״ב .

והמן עשה שני גורלות, אחד לימים ואחד לחדשים, וכמ״ש ״מיום ליום, ומחדש

לחדש" וכל אחד מהם נקרא "פור" ושניהם יחד פורים, וכנגדם הם שני ימי הפורים, ונקראו ע"ש הגורלות שגרמו לישראל את התשובה. גם העובדה שאיש לא עמד בפניהם כשהרגו חמשה ושבעים אלף, שהוא דבר שכנגד הטבע גרם להם להבין שמדובר בנס ולא במקרה, ולעוררם אל ההשגחה העליונה.

מרדכי היה בסוד יסוד החכמה ולכן בפורים הארת החכמה שהיא אור ראשית הבריאה יורדת לעולם, והיות ואין בדעתנו כח לקבל אור כזה גדול לכן אנחנו שותים יין כדי לעבור את מחסום הדעת, וכמו שאמרו חז"ל **"חייב** איניש לבסומי בפוריא, **עד דלא ידע".** ואז יכולים אנו להתקשר אל העולמות שלמעלה מהשכל, כי השכל מפריע להגיע לדברים יותר עמוקים, ואעפ"י שכל התורה נגד שכרות ביום מיוחד זה חובה לשתות עד שלא נדע, כדי להתקשר לעולמות שמעל הדעת.

ההבדל בין פורים לשאר המועדים הוא כי האור הגדול הזה אנחנו לא מתעלים אליו לקבל אותו, אלא הוא יורד אלינו. מה שאין כן בשבת שאעפ"י שמאירה בה הארת החכמה ובסעודה שלישית מתעוררים רחמי הכתר, אנחנו עולים למעלה לקבל את ההארה. ביום טוב אנחנו עולים חלקית, והאור יורד חלקית, לכן יום טוב שלא חל בשבת, מותר במלאכת אוכל נפש ולא נאסרו בו המלאכות לגמרי כמו שבת.

חג הפורים.

עם ישראל אינו חוגג את החגים בגלל מעשים שקרו בעבר מה שנקרא בשפת העמים נוסטאלגיה, ואפילו את השבת איננו מצווים לשמור רק בגלל שה' שבת ביום השביעי בזמן הבריאה. כדי לזכור ענין נוסטאלגי לא צריך את כל פרטי ההלכות של כל חג וחג, ואכילת חמץ בפסח לא היה פוגם בזכר הנוסטאלגי של אכילת מצה כזכר ליציאת מצרים. וסוכה תחת התקרה לא היתה פוגמת מערך מצות סוכה כזכר לסוכות שישבנו בהם במדבר. וזכר למה ששבת ה' ביום השביעי לבריאה לא היה מחייב שמירת שבת בצורה כה מדוקדקת, ועונש מוות לעובר ועושה בה מלאכה, בגלל **ש"חלל"** זכרון נוסטאלגי. וכמו כן את המגילה איננו קוראים רק בגלל שלפני למעלה מאלפיים שנה קרה ענין זה. וכדי לזכור את סיפור המגילה, היה אפשר לקראה גם מתוך נייר מודפס ללא הקפדה על כל דיני הכתב והקלף.
אמנם, כל המאורעות שקרו לאבותינו ושאר מאורעות המסופרים בתורה כולם קיימים במציאות ובפועל הרוחני מראשית הבריאה ונעשים מידי שנה בשנה או מידי פעם בפעם בעולמות העליונים על פי סודם של דברים, וכשקרה זה גם במציאות הגשמית בעולמנו, נתפש הדבר גם בנפשנו והפכנו לשותפים במדה מסויימת לדברים רוחניים אלו. ודומה הדבר ליום המעונן שלאחר כמה שעות פרצה השמש מבין העננים לכמה דקות, שמי שאינו מבין חושב שרק ברגעים אלו זרחה השמש וכבר שקעה, אבל האמת היא שמאז הבוקר זרחה השמש ועודה מאירה

במרומים אלא שהעננים מונעים מאתנו לראותה ולחוש בחומה, וכשנפער סדק בין העננים האירה לנו השמש וחשנו בחומה. כך כל ענין האבות, ופרעה, וגלות מצרים, והליכת ישראל במדבר, ומרדכי ואסתר והמן ואחשורוש וכו׳, נעשים בכל שנה מאז הבריאה בעולמות העליונים מעל לעננים הרוחניים המכסים בעוונותינו את נפשנו ומונעים ממנה לראות ולחוש את הנעשה במרומים, וכשהתגשם איזה דבר וחשנו בו, נהיינו שותפים באופן קבוע לענין רוחני זה, ונפשנו יכולה לקבל את שפעו גם בהיותה בתוך הגוף מידי שנה כשקורה דבר זה במרומים, ומכאן כל דיני החגים ומצוותיהן, כשמצוות העשה שבהן גורמים להתקשרותנו לאורות נפלאים אלה, ומצוות לא תעשה של חגים אלה מונעים אותנו מלאבד את הקשר עם עניינים נעלים שכאלה שהקרן שלהם שמור לנפשנו בעולם הנפשות בהגיעה לשם לאחר הפרדה מהגוף, ואת הפירות יש בידינו לקבל גם בעולם הזה, להרגיש ולחוש בנועם העליון, ואם איננו חשים בזאת, הסיבה היא שהפגמים שפגמנו בנפשנו גרמו לה להתאבן מדברים שבקדושה וכמו שאמר הנביא ״כי אם עוונותיכם היו מבדילים ביני וביניכם״. וכל אחד לפי טוהר נפשו חש ומרגיש בהארות נפלאות אלה. וכשם שאדם הנכנס למקוה מלא מים אמור להרגיש את רטיבות המים, ואם אינו מרגיש בידוע שמערכת העצבים של גופו אינה תקינה, ולפי האחוזים שהיא תפעל כך ירגיש את תחושת המים הרטובים שבהם הוא נמצא, כן בענין זה.
גם לגבי שבת, אותו אור קודש וברכה שקידש וברך ה׳ את יום השביעי, חוזר ומאיר בכל שבת ושבת מחדש, וכשאדם עושה מלאכה בשבת, הוא לא מחלל זכרון הסטורי, אלא קדושה מציאותית הקיימת בו ביום.

כבר בשנה הראשונה לבריאה קרו כל המאורעות הכתובים בתורה ובדברי חז״ל מיציאת מצרים ועד חנוכה ופורים, והדמויות המוכרות לנו כישראל ופרעה והמן ואחשורוש וכדו׳, הם התגשמויות של עניינים רוחניים הקיימים למעלה של שעבוד וגאולה, גזר דין ובטולו, וכדו׳. וגדולי ישראל ראו ברוח קדשם כיצד הכל נעשה ברוחניות בטרם יתגשם הענין, ובלי שום צווי קיימו את כל המצוות כל דבר בזמנו המתאים, וכשבאו המלאכים לאברהם בפסח לבשרו על לידת יצחק, בקש אברהם משרה לאפות מצות עבורם וכמו שכתוב ״לושי ועשי **עוגות**״ הם המצות הנקראות כן וכמ״ש ״ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים **עוגות** מצות כי לא חמץ״. ולמחרת בבואם ללוט שגדל בחברת אברהם נאמר ״ומצות אפה ויאכלו״ ופירש״י כי פסח היה. וקיים אברהם את כל מצוות הפורים כולל קריאת המגילה שנאמר ״עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמור משמרתי מצוותי חוקותי, ותורותי״. ופירש רש״י, ״להביא תורה שבעל פה, הלכה למשה מסיני״. והמגילה דרגתה יותר גדולה מהלכה למשה מסיני, כי נרמזה בתורה בכתוב ״כתוב זאת זכרון בספר ושים באזני יהושע״ ואמרו חז״ל שתיבת ״בספר״, כוונתה לכתיבת מגילת אסתר, שמסרה משה ״באזני יהושע״ שיעבירה בסוד לזקנים ולנביאים כדי שבבא העת ויתגשם ענין זה

שיכתבוהו בספר.

סוד פורים העליון הוא, ענין אכילת עץ הדעת ותקונו, ואמרו חז"ל[1]. המן מן התורה מנין, שנאמר **המן** העץ אשר צויתיך לבלתי אכול ממנו אכלת [2] אסתר מן התורה מנין ואנכי הסתר אסתיר[3]. מרדכי מן התורה מנין דכתיב מר דרור[4], ומתרגמינן מירא דכיא. וברור שלא מדובר כאן במשחקי מילים אלא בגופי תורה וסודות שמים. והענין הוא כי יצר הטוב הוא בחי' "שמן המשחה" המכוון בעולמות העליונים כנגד ספירת "יסוד החכמה", כי "שמן" הוא בחי' חכמה, ומשיחתו על המשכן והכלים לקדשם הוא בחי' התפשטות החכמה והעתקתה מאוצר החכמה אל המקום המתקדש, וזה נעשה על ידי בחי' "יסוד" כידוע, ויצר הטוב הוא בחי' אור החכמה המנסה לכוון את הנפש לחיי עולם בסוד הכתוב "החכמה תחיה בעליה"[5], ולא להמשך אחר הברק המסנוור של תאוות העוה"ז המטפשים לבו של אדם וגורמים לו לחטא וכמו שאמרו חז"ל שאין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנסת בו רוח שטות[6]. וכנגדה יצר הרע הוא בחי' הנחש שפיתה את חוה להגרר אחרי תאוות אכילת עץ הדעת וכמ"ש "ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאוה הוא לעינים"[7]. ואמרו רבותינו[8]. כי מכל עבירה נברא קטגור המקטרג על החוטא להכותו ולהאבידו רח"ל. ומחטא אכילת עץ הדעת נברא מקטרג שגרם שיענשו אדם וחוה בעונש המות שהוזהרו על ידי הבורא שייענשו בו אם יאכלו מעץ זה. וכל סוד ענין חטא עץ הדעת אף על פי שהפשט לא יופשט והדברים היו כפשטם גם כן, ברור שסודות נשגבים ורמים גנוזים בענין זה, ולא לחינם אסר ה' דווקא עץ זה למאכל ובעונש נוראי כל כך לעובר על צוויו, ולא סתם איפשר ה' לנחש להגיע לגן עדן כדי לפתות את חוה ושאר פרטי המעשה, כי המעשה למטה הוא תמונת ענין רוחני שנפעל ממנו בעולמות והספירות העליונים שנשמת האדם נחצבה משם ושוכנה בתוך גוף להבחן בעולם זה שהוא עולם הבחירה, כי הוא צורך גבוה בחשבונות שמים.

ומעשה זה בעולמות הרוחניים קיים מאז הבריאה במרכיבים שונים המבטאים עניינו, וכשישראל חטאו באכילת תאווה בסעודתו של אחשורוש, התגלם ענין עץ הדעת והתלבש בדמויות המופיעות במגילה כשאסתר היא נצוץ מנפש חוה, ומרדכי הוא בחי' החכמה שכוון אותה בדרך חייה, "ויהי אומן את הדסה היא אסתר", ואחשורוש הוא סוד הנחש שפיתה את חוה, ועתה פיתה את ישראל לאכול מסעודתו, וענינו מרומז בשמו כי אמרו חז"ל למה שמו אחשורוש ר' יוחנן אמר כל שזוכרו אמר אח לראשו[9]. והוא סוד הנחש שנאמר עליו "הוא ישופך ראש"[10]. ועמד מרדכי והזהירם לא ללכת לסעודתו[11], ומשלא שמעו בקולו ונהנו מסעודתו של

1. חולין קל"ט: 2. בראשית ג', יא. 3. דברים ל"א. 4. שמות ל'.5. קהלת ז' ב. 6. סוטה. בראשית ג', ו'. 8. פרקי אבות. 9. מגילה י"א. 10. בראשית ג'. 11.אסתר רבה פרשה ז' אות י"ג.

אותו רשע גרמו שתפול אסתר היא חוה בידי הנחש הוא אחשורוש ואותו מקטרג

מאז אכילת עץ הדעת התחזק עתה באכילתם מסעודת אחשורוש והתלבש בהמן שיקטרג על ישראל בפני הנחש הוא אחשורוש ויעוררו לקבל כח משמים ולגזור גזירת מות כגזירת המות הראשונה שנגרמה על ידו, ולכן אמרה אסתר למרדכי "וצומו עלי", דהיינו על שגרמו ישראל לי ליפול בידי הנחש שנית "ואל תאכלו ואל תשתו שלשת ימים" לתקן את אכילת האיסור שעוררה את אכילת האיסור הראשונה על ידי, ושעל ידי אכילתכם הפך שמי מהדסה לאסתר המורה על הסתרת פני שמים ממכם, ומרדכי סוד יצר הטוב והחכמה המחייה הראה להם את דרך התשובה שגרם להצלת חייהם "ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם", וכשם שנהרגו שונאיהם התחתונים כך התבטלו שונאיהם העליונים המקטרגים הרוחניים שנבראו מעוונותיהם. וכשהאירה הארת מרדכי בחי' החכמה עליהם, "קיימו וקבלו היהודים" מחדש את התורה שקבלו בסיני ועתה הפעם מבחינת האהבה והחכמה ששרתה עליהם והנחתה אותם לחיי עד.

ואם ננסה לתרגם ענין זה על עצמינו, נמצא כי הנשמה היא בחי' אסתר כי היא מסתתרת בתוכינו, ואיננו יכולים לראותה למרות שמכירים אנו במציאותה. ומרדכי הוא היצר הטוב המנסה להדריך אותנו בדרך התורה והמצוה, ואחשורוש הוא היצר הרע המושך אותנו לסעודות ותאוות העוה"ז, ומשנגררים אנו אחריו קם המן הוא המקטרג הנברא מעוונותינו וגורם לגזירות קשות ה' יצילינו, ואז יצר הטוב מעורר אותנו בעת צרתינו לתשובה ומעשים טובים, ואם שומעים אנו בקולו מתבטלים הגזירות ונהפוך הוא שנהפכים הרעות ובאים על ראש שונאינו, וכשרואים אנו את הישועה מקבלים אנחנו עול תורה באהבה, והרי לך פורים זוטא כל השנה בכל אחד מאתנו, ואפשר בכל השנה לברך בעלי תשובה בברכת "פורים שמח".

פורים

יש שני סוגי יחודים אחד **בדחילו**, (פחד) ואחד **ברחימו**. (אהבה) בדחילו, בבחינת "לפניו נעבוד ביראה ופחד", וכנגדו ספר קהלת, החותם בפסוק "סוף דבר הכל נשמע, את האלהים ירא". ושיר השירים בחי' אהבה. וכנגדם יש לנו ב' ימים בשנה "כפורים", ו"פורים", "כפורים" בבחי' דחילו, ו"פורים" בבחי' רחימו. כי בכפורים אנו שבים בתשובה ומקבלים עול תורה בסוד היראה מאימת הדין, ובפורים קבלת התורה והתשובה בסוד האהבה וכמו שכתוב "קיימו וקבלו" ואמרו חז"ל "קיימו, מה שקבלו בסיני". ואמר הכתוב "הביאני אל בית היין ודגלו עלי אהבה" וראשי תיבות "הביאני אל בית היין" הוא אהבה, וזה סוד יין של פורים ש"חייב איניש לבסומי בפוריא", שהוא בחי' האהבה שבין ישראל לאביהם שבשמים, כי האהבה נובעת מהחכמה, והיראה מהבינה. וכשאדם מבין הוא ירא, וכשהוא חכם הוא אוהב.

ובכפור אנחנו בסוד ספירת הבינה שהיא בחי׳ תשובה, ובפורים אנחנו בסוד יסוד החכמה. ואעפ״י שיין הוא בבחינת ספירת הבינה, יין של פורים מגיע גם עד החכמה. (ואולי גם למעלה ממנה עד בחי׳ ״דלא ידע״, שהוא שרש הבריאה) ובפורים על ידי המגילה והיין מתקשרת הבינה בספירת החכמה ומתחברים החכמה והבינה בסוד האהבה המושלמת שאינה נפרדת לעולם וכמו שאמר עליהם בזוהר ״אבא ואמא כחדא נפקין וכחדא שריין ולא מתפרשין לעלמין״. בסוד ״הבן בחכמה וחכם בבינה״.

וביום הכפורים נחתמים בספרים, ובפורים נאמר ״יכתב להשיב את הספרים״. כי ארבעה חלוקי כפרה אמרו חז״ל והם. מי שעבר על מצוות עשה ועשה תשובה, לא זז משם עד שמוחלין לו. ומי שעבר על מצוות לא תעשה, תשובה תולה ויום הכפורים מכפר. ומי שעבר על איסורים שענשם כריתות או מיתות בית דין, תשובה ויום הכפורים תולים ויסורים מכפרים. ומי שעבר על חלול ה׳, תשובה ויום הכפורים ויסורים תולים ומיתה מכפרת. וכתב החיד״א שחילוקים אלו לא נאמרו אלא למי ששב מיראה, אבל מי ששב מאהבה, הכל נמחל בבת אחת עם תשובתו. וביום הכפורים נכתבו הספרים לפי חלוקי הכפרה כי שבנו מיראה, אבל על ידי תשובה בפורים מתוך אהבה, מתבטלים כל הדברים הרעים שבספרים כי בתשובה מאהבה אין יותר ענין בהם. וזה בבחינת ״יכתב להשיב את הספרים״ שנחתמו ביום הכפורים.

ואמרו חז״ל ״כל השירים קדש ושיר השירים קדש קדשים״. כי הוא מצד האהבה שבין ה׳ וישראל, וכבר בתחילתו מתבאר ממנו שסודו קשור ליום הפורים שהוא מתקנת מרדכי ואסתר וחכמי הסנהדרין של אותו דור שהם אנשי כנסת הגדולה, כי אמר הכתוב, ״כי טובים דודיך מיין״ ופירשו חז״ל שכוונת הכתוב לומר שטובים ויקרים בעיני ה׳ ימים טובים ומצוות שתקנו חכמי ישראל יותר מיינה של תורה שנתן ה׳ לישראל, כי הוא כדוגמת התכשיט ששולחת הכלה לחתן שחביבה עליו יותר מתכשיטיו האחרים. ואמרו חכמים כי כל ספרי הנביאים בטלים לעתיד לבא חוץ ממגילת אסתר, כי דברי הנביאים הם מבחינת היראה, כי נשלחו לירא את ישראל לשמור את מצוות ה׳ פן יחרה אפו בהם. ולעתיד לבא הכל יהיה מבחי׳ האהבה, ולכן שיר השירים ומגילת אסתר ישארו קיימים, אלא שבחי׳ שיר השירים יהיה מצב רגיל שבו כולם יכירו את ה׳ בבחינת הבינה וכמו שכתוב ״וידעו תועי רוח, בינה״. כי ירבה הדעת וכמו שכתוב, ״וידעו אותי למקטנם ועד גדולם כמים לים מכסים״. ולכן לא הזכירוהו חז״ל, אבל יום הפורים עדיין יהיה בגדר יום טוב בדרגה גדולה, כי בו תאיר החכמה. ואף על פי שפורים הוא מבחי׳ החכמה, וסוד החכמה הוא בבחי׳ שמן, ענין יום הפורים הוא בשתיית יין שהוא סוד הבינה, כי אין בנו כח להבין את החכמה אלא דרך הבינה.

גלגול נשמות בקבלה

א

קבלה היא מושג לדברים ששכל האדם לא יבינם מעצמו ואינה ענין לוויכוח, מתייחסים אנו אליה כעובדה לא עקב חקירות ומסקנות, אלא כמציאות שהועברה ידיעתה אלינו ממקור אמין שהגיע לידיעה זו, דרך ראיה או נבואה. לדוגמא, מעמד הר סיני הוא קבלה ומסורת שקבלנו מאבותינו שקבלו דור אחר דור מאותם שעמדו במעמד נשגב זה, וכן מי שדבריו נבחנו אצלנו ונמצאו אמת עד שהוחזק בלבנו שדבריו אמת, מקבלים אנו את דבריו כמאומתים, גם בדברים שאין באפשרותינו להוכיחם. ומה גם אם במשך הזמן חלק נוסף מדבריו נבחנו ונמצאו נכונים.

תורת הקבלה האלקית כולל האמונה בגלגול נשמות נתנה לעם ישראל ע״י אברהם אבינו ומשה רבינו שקבלום בנבואה[1], והיתה נפוצה ביניהם כדבר ברור ומוחלט. ועוד לפני כאלפיים שנה כתב פילון האלכסנדרוני הסבר לאמונת הגלגול, ליישב דעת היוונים שלעגו על היהודים שמאמינים בזאת[2]. וגם יוסיפוס פלאוויוס כותב מפורש שהיהודים הפרושים שהיו רובו של העם מאמינים בגלגול נשמות[3].

במשנה ובתלמוד אמונה זו אינה מופיעה במפורש, כיון שלאחר החרבן טרדות הגלות הרחיקו חלק מהעם מלהבין את הדברים על בוריים, וידיעה זו יכלה להרחיק אנשים קצרי דעת מהאמונה בתחיית המתים, או לגרום להם להתאבדות תוך

1. ונתפרשה בהרחבה ע״י האר״י הקדוש מצפת שחלק הגון מדבריו שנחקרו במשך הדורות נמצאו אמיתיים (ראה לעיל במאמר הידיעה והאמונה) ואף מצוות התורה הוכחו כדברים שנתנו בנבואה רק ע״י בורא העולם וללא יכולת שכל אנושי לחזותם. (ראה במאמר הנ״ל) דוגמא נוספת היא, מה שהתורה מציינת את הגמל כמעלה גרה ומפריס פרסה, אבל לא שוסע את פרסתו, ואת החזיר כמפריס פרסה ולא מעלה גרה, ואמרו חז״ל (חולין נ״ט) כי אלו נפרטו בשמן, כי אין אחרות דוגמתן בעולם. והנה בימינו שהתגלו כל יערות אפריקה, הודו ודרום אמריקה, ובהם אלפי סוגי חיות שונות ומשונות, לא נמצאה חיה אחת נוספת הדומה לארבעת החיות האלה, וברור שמשה בכחות עצמו לא יכל להגיע לידיעה זו אלמלא בנבואה מהבורא יתב״ש. דרך אגב, השפן והארנבת אינם אלה המזוהים כיום. אלא חיות אחרות שמפריסות פרסה בשתי הרגליים הקדמיות ולא באחוריות, ומעלות גרה. נמצאו כמותן לפני כמאה שנה במדבר סיני (ראה פי׳ ״מלבים״ פ׳ שמיני) ומסתבר שלכן שינתה התורה לגביהן וכתבה לגבי שפן ״ופרסה לא יפריס״. ולגבי ארנבת ״ופרסה לא הפריסה״. לומר שאעפ״י שמפריסים הם בחלקם לא גמרו הפרסתם ולא יגמרו. משא״כ בגמל שמפריס בכל ארבעת רגליו אבל איננו שוסע פרסה כלל נכתב בו ״ופרסה איננו מפריס״. לשון הווה. 2 ראה בספר ״טעם לשד״ צילום לוורנו, ירושלים תש״ל, עמוד 200, וראה גם בספר ״פילון״. פרק ז׳ עמוד 253. 3. תולדות מלחמת היהודים ספר ב׳ פרק ח׳. ובספר ז׳ פרק ו׳ מזכיר הוא את תופעת הדבוק כדבר ידוע ומפורסם.

מחשבה שבין כה סופם לשוב לעוה"ז ואין להם מה להפסיד, או לבריחה מהמציאות ומלקיחת אחריות בעניני החיים, כשכל ענין יתפרש על ידם כתגמול על מעשיהם בגלגול הקודם, ונמצאו מאבדים עולמם עקב טעותם, וקוצר השגתם בדרכי הבחירה, השכר והעונש, והקשרם לגלגול הנשמות. אמנם, ברמז יש במשנה ובתלמוד מאמרים רבים שאינם יכולים להתפרש אלא ע"י האמונה בגלגול נשמות ולדוגמא, דברי התנא "כל המבטל את התורה מעושר, סופו לבטלה מעוני"[4]. שנראים כרחוקים מן המציאות. והתנא שגר בישוב וראה בני אדם שמתים בעשרם למרות ביטול התורה שלהם, אמר בבטחה רבה שכל המבטלה מעושר, סופו לבטלה מעוני. כי ידע שאדם זה שמת בעשרו ישוב בגלגול, והפעם ירצה ללמוד ותשוקתו ללימודים תהיה עצומה, אך עניו ודלותו ימנעוהו מללמוד. וכמו שפוגשים אנו בני אדם כאלה בכל סביבותינו שממש סובלים על שאין עתותם בידיהם ללמוד בגלל עול הפרנסה המעיק עליהם.

ומאמר התלמוד, "מיום שחרב בית המקדש אעפ"י שארבע מיתות בטלו, דין ארבע מיתות לא בטלו, ומי שנתחייב סקילה או נופל מהגג, או חיה דורסתו. ומי שנתחייב שריפה, או נופל בדליקה או נחש מכישו. ומי שנתחייב הריגה, או נמסר למלכות, או ליסטים באים עליו. ומי שנתחייב חנק, או טובע בנהר או מת מאסכרה". (ברונכיט)[5] וכי חכם זה לא ראה מחללי שבתות ומחוייבי שאר עונשי מות לפי ההלכה, שמתו על משכבם בשלום, וכיצד אמר דבר שהמציאות כביכול מכחישתו, לולי שהבין שישוב אותו חוטא בגלגול וישלם במות לא טבעי על חטאיו. וכמו שהמציאות מלאה בני אדם ישרים טובים וצדיקים שמתים במיתות משונות בדמי ימיהם[6]. ובפירוש אמרו בתלמוד[7] שהקב"ה מביא הנשמה חזרה לגוף ודן את הנשמה והגוף כאחד. והרמב"ן מבאר שבזה נרגע איוב כשהבין שסובל הוא בגלל חטאיו מגלגולו הקודם, ושכל מעשה רות ומחלון וכליון ובועז בנוי על גלגול נשמות[8].

אמונת הגלגול שכאמור מקורה מאברהם אבינו ע"ה, נמסרה על ידו לכל שומעי לקחו, ובכללם כל בניו, אך בעוד שליצחק בנו מסר הוא את כל סודות האלהות ורזי

4. אבות פרק ד'. 5. כתובות ל. 6. וכמו שנוכחנו בעינינו בבחור רווק שנכווה ברוב גופו משמן רותח, והרופאים התייאשו מחייו, והלכה אמו להר' יצחק כדורי זצ"ל ובקשה ממנו שיעזור לבנה, ולמחרת הודיע לה הרב שנאמר לו בחלום כי בחור זה בגלגול קודם שכב עם חמתו, שענשו לפי ד"ת בשריפה, ועתה שב לתקן זאת ע"י מותו מכוויותיו. ומיד רצה היא להרב יהודה צדקה זצ"ל מראשי פורת יוסף, וספרה לו את דברי ר' יצחק כדורי, וכשמעו, הלך עמה למטת הבחור ואמר לו, דע לך כי נענשת על חטאיך בגלגול קודם עם חמתך, התוודה מיד על חטא זה וקבל על עצמך שאם תבריא תעשה תקון לנשמתך בתעניות ובתפילות, ועשה כן הבחור והתוודה בדמעות וקבל על עצמו תשובה שלמה מכל חטאתיו ובפרט מחטא זה, ולאחר יומיים הגלידו פצעיו והבריא, ואח"כ נשא אשה והקים משפחה. 7. סנהדרין צ"א: 8. ראה להלן "עיונים במגילת רות".

הנפש, לבניו מקטורה גילה רק את מסתרי הנפש ותהפוכותיה, ושלחם לארצות המזרח הרחוק[9] ושם הפיצו הם תורות אלו כולל גלגול הנשמות, ולכן אמונת ההודים בנושאי הנפש והגלגול, זהה בפרטים רבים לתורת הקבלה שבידינו. ושאר עמי קדם אעפ״י שהאמינו בהשארת הנפש לאחר המות, לכלל הכרה בגלגול נשמות לא כולם הגיעו, ורק בעשרות השנים האחרונות הוכח הדבר והפך לנחלת רבים[10].

ב

ישראל בקבלם את התורה בסיני הפכו להיות ״עם סגולה״[11], ואין סגולה זו מתבטאת אלא בקבלה בתורשה של דרגות רוחניות גדולות מעל **לנפש** המדברת, ונקראת **נפש המשכלת, רוח ונשמה,** אפשרות זו לא הופכת את עם ישראל לחכמים או עדינים אלא כאשר מאירים הם באדם. ודבר זה נעשה רק כאשר השלים האדם את דרגות הנפש המדברת, ובטרם זאת נמצאים הם בו מבלי שיורגשו או ישפיעו כלל. ולכן יש גם יהודים טפשים ואכזריים כגרועים שבאומות כי נפשם טרם תוקנה, ואף כי רוחם ונשמתם. אבל כאשר מאירים דרגות אלו באדם מזככות הן אותו ומרוממות אותו אל על, וזוכה להשגות רוחניות שנפשות רגילות אינן יכולות להגיע אליהן, וכשהאדם לא הגיע עד כדי הארת דרגות אלו בו, יתגלגל גלגולים נוספים עד שיזכה אליהן[12], ולעתיד לבא כאשר נשמות ישראל תזדככנה כולם, נאמר ״ונבאו בניכם ובנותיכם״[13].

דרגות אלו לא מאירים באדם בפעם אחת אלא חלקים מהם לפי רמתו וככל שמתעלה במעשיו זוכה ליותר חלקים ויש באפשרותו להשיג כולם בשלמות.

הגויים בעלי **נפש המדברת** המה, ויכולים להתקדם עקב נפשם הרוחנית עד לגבול ידוע ע״י שמירת שבע מצוות שנצטוו בני נח. והשומרם נקרא ״חסיד אומות העולם״ שאמרו חז״ל שיש לו חלק לעוה״ב[14] ומקבל את חלקו בהתאם לרמת נפשו[15], ואם זכתה אותה נפש להגיע לגבול השגתה, יכולה היא להסתפח בנחלת ה׳ ולהתגייר **כדת וכדין**, ואז בשעת הטבילה במקוה **וקבלת עול המצוות באמת ובלבב שלם** שורה עליה נפש הסגולה שניתנה לישראל (נפש המשכלת), המהווה גשר למדרגות הרוח והנשמה, וכשתשמור אח״כ תרי״ג מצוות ותתעלה על ידיהם, יכולה היא להגיע אפילו למדרגת הנביאים, ואף עובדיה הנביא גר היה[16].

9. בראשית כ״ה, ו. וברש״י שם. ומסתבר שהמעמד העליון הנקראים ברהמינים מקורם מזרע אברהם ושרש שמם הוא אברהמינים. 10. ראה להלן בספר ״תקות שני״. 11. שמות י״ט, ה. 12. ״שער הגלגולים״ הקדמה ב׳. 13. יואל ב׳, כז. 14. רמב״ם הלכות תשובה פרק ג׳. 15. הנהנית שם בעולם הגובל בדמיון ראה להלן במעשה החפץ חיים ו״דיבוק״ הפריץ. 16. ראה רש״י על ספר עובדיה פרק א׳, פסוק א׳.

נושא הגלגול שייך בכל נפשות בני האדם בין גוי ובין יהודי, כי כל נפש צריכה לתקן את פגמיה, טעויותיה ונזקיה. ואם לא תקנה זאת בעודה בגוף צריכה היא לתקן זאת לאחר הפרדה מהגוף, ואחת מדרכי התקון היא נתינת הזדמנות נוספת לחוטא לתקן מעשיו ע״י השיבה לעולם הזה בגלגול נוסף.

נפש גוי, אעפ״י שמתגלגלת שנית לתקן מעשיה, לא תכנס לעולם בגוף יהודי, כי אין בכחה להתעלות לרמת הנפש המשכלת, ואין לה צורך בכך לתקונה, אבל יהודי שחטא בחטאים שגרמו לנפשו להסתאב מהקדושה והסגולה שנתנה לישראל, ישוב בגלגול גוי ויצטרך לנקות נפשו המסואבת ולעוררה להתגייר ולשוב אל הקדושה משם חוצבה. ואם זכה לזאת אז לאחר מותו ילך הוא לאור החיים, ככל אדם אחר מישראל. אבל אם לא זכה לעורר נפשו ולשוב אל הקודש, אז יתגלגל כגוי כמה פעמים ויתייסר ביסורי נפש וגוף קשים לכפר על מעשיו, ולאחר מכן יצטרך לחזור בגלגול יהודי ולקיים המצוות בטרם תשוב נפשו אל מחיצתה בעולם שכולו טוב.

הנפש הרוחנית לא יכולה להתלבש בתוך גוף גשמי, ומתלבשת היא בלבוש אמצעי בין גוף לנפש העשוי מחומר ״היולי״ שבו מרוכזים ארבעת יסודות הגוף בטרם התחלקותם, וכשאדם חוזר בגלגול, לא רק הנפש היא שחוזרת אלא גם לבוש זה חוזר, ואעפ״י שהגוף קבור אי שם או אפילו נשרף או נטרף, לבוש זה חוזר ליצור גוף כמות שהיה באותו תואר דמות וצורה, וכל הסימנים ופגיעות שנפגע הגוף בגלגולים קודמים כולל כתובות קעקע, נראים ככתמי לידה על הגוף הנוכחי, וזו אחת הסיבות שאסרה תורה לעשות כתובות קעקע.

לבוש זה שב מחדש על ידי ההורים הנוכחיים המחיים אותו בכח לבוש נפשם המתלבש בזרע, ובזה נבדל האדם לכהן, לוי וכדו׳, ואעפ״י שהיה כהן בגלגול קודם היות והלבוש בא הפעם מכח הוריו הישראלים, הוא ישראל ומותר בגרושה ולהטמא למת. ואעפ״י שהיה ישראל בגלגול שעבר, כיון שנולד לאביו הכהן קיבל לבושו את אורות הכהונה ואסור הוא בגרושה ובטומאת מת.

וכן יהודי שבא בגלגול גוי כיון שלבושו בא הפעם מכח צד הקליפה של אמו הגויה, דינו כגוי ואין לו חלק ונחלה בעם ישראל עד שיתגייר כדין וכדת.

גם השכר בעולם הבא מתחלק בהתאם לרמות הנשמה השונות, ובעוד שהנפש הקרובה לגוף בהרגשה ומאוויה תמצא בגן עדן התחתון ותהנה מהנאות הקרובות לגוף המשלבות מראות נופים נאים, וריחות נעימים וכדו׳, עם תוכן רוחני גבוה, הרוח והנשמה ישכנו בגן עדן העליון כל אחד מהם במקום בפני עצמו בהתאם לדרגתו, ויהנו הנאות רוחניות הקשורות בתבונה הטהורה, והנאות אלה אמיתיות הן ואינן פרי הדמיון, ולכן בתחיית המתים שהוא התכלית, ישובו כולם ויתלבשו בגוף הקודם שישוב לקרום עור בשר וגידים, וכל הלמוד והעדון הרוחני שלמד כל חלק בגן עדן יהיה אצור ומרוכז במח האדם הקם בתחייה, שיוכל לעשות בידיעתו שמוש כחפצו. ואז כיון שהוא בגוף הכולל את שלשת הדרגות גם יחד יוכלו הם בהתרכזות

המחשבה לצאת כולם יחד מן הגוף לזמן מה, ולשוב ולהתעדן בגני העדן כרצונם, ולחזור אל הגוף כחפצם. כי הגוף יהיה הבסיס ממנו יצאו ואליו ישובו כי רק בו יכולים להתאחד כל שלשת הדרגות גם יחד.

מי שבא בגלגול, זוכר בבירור את גלגולו הקודם כל זמן היותו בבטן אמו, והלם הלידה מחליש את זכרונו, אך לא משכיח אותו לגמרי, ובשנותיו הראשונות של האדם הוא מדבר דברים הקשורים לגלגולו הקודם הנשמעים באזני הסובבים אותו כשטויות של ילד דמיוני, ולאט לאט, התפתחותו הנוכחית והתרגלותו לקרוביו הסובבים אותו דוחקים את זכרון גלגולו הקודם אל מתחת לסף ההכרה ו"שוכח" הוא אותה. אך עדיין הרבה הרגלים של בני אדם נעשים שלא במודע מתוך קשר לגלגולם הקודם[17]. וגם אותם הנולדים עם סטיות בעניני מינם וכדו', נובע הדבר מהרגלם בגלגול קודם בחטא זה שהפך לטבע בנפשם, ולכן נמשכים הם אחר אותו הרגל, שבאו עתה לתקנו ע"י המנעם מהחטא בכל מחיר.

הלם הלידה מכוון משמים כדי לגרום שההתפתחות הנוכחית תדחיק את זכרון הגלגול לתת מודע, כדי שהאדם בגלגולו הנוסף יחיה את חייו ויעשה את מעשיו מתוך בחירה מושלמת, ואם יזכור את גלגולו הקודם ויבין ששב הוא כדי לתקן מעשיו, שוב בחירתו לא תהיה מושלמת, ואין טעם במעשים שלא נעשים בבחירה ורצון מלאים. אבל תפקידו למצא בכחות עצמו את סיבת גלגולו ולתקן פגמיו. וכשאדם מחפש זאת ע"י בחירתו ומתעלה בידיעותיו ובהתנהגותו הרוחנית, זוכה להגיע לידיעה זו ולתקונו המושלם. וגם אם לא הגיע אדם להכרה זו, בעצם שובו לעולם כדי לתקן, ממציאים לו משמים מעשים ונסיונות שאם יעמוד בהם יתקן את מעשיו מגלגולים קודמים ותוכשר נפשו לאור באור החיים.

ג

הנפש החוטאת לאחר הפרדה מהגוף נדונית בכמה דרכי ענישה שמטרתם לזככה ולטהרה, ולא מתוך נקם גרידא. ויש הנדונים ב"כף הקלע" בו נפשם נעה ונדה ללא מנוחה וסובלת צער קשה ומר, ועליהם הכתוב אומר "ואת נפש אויבך יקלענה בתוך כף הקלע"[18], ולעיתים נפש כזו מצליחה להכנס בגוף אדם והופכת אותו לנכפה, מה שנקרא בלשון העם "דיבוק"[19], ופעמים שבאה היא בגלגול בבעל חי,

17. ניתן "להזכיר" לאדם את גלגוליו הקודמים בכמה דרכים ואחת מהן היא ע"י הפנוזה, ראה להלן בספרי "תקות שני". 18. שמואל א'. כ"ה, כט. 19. ראה בספר מנחת יהודה להר' יהודה פתיא בדבריו על "הרוחות המספרות". ואני מעיד בזה כי ערכתי כמה בקורים בבתי חולים לחולי נפש, ומצאתי שחלק מהם לא היו חולים נפשית, אלא נכפים ע"י רוח מת ("דיבוק") שנכנסה בהם. ומשפחתם חשבום לחולים בנפשם ופנו לרופאים שלא מבינים מאומה בנושא זה, והופנו על ידם לבתי חולים שם מטשטשים אותם ע"י התרופות והופכים לשבר כלי, כך שתופעת "הדיבוק" עוד קיימת בימינו אך קבורה היא בבתי חולים במקום לטפל בנושא בהתאם.

והנפש סובלת בהיותה כבולה שם בגוף שלא מתאים לצורתה הזקופה כאדם, ומעצם המצב המאוס בו הפכה לחיה, וכל סבל גופני שיש לחיה סובלת נפש האדם השוכנת בתוכה ככל אדם ובעל חי שנפשו מתייסרת מייסורי גופו. ומה גם שזוכרת היא את גלגולה הקודם והיותה אדם, וקצה במאכל החיות ובהרגליהן וטוב מותה מחייה[20]. ייסורים אלו נתנים לנפש כדי לנקותה ולהכינה לקראת שיבה נוספת לעולם הזה בגלגול אדם, ולכשתבא בגוף אדם ותיטיב דרכיה תכנס למחיצתה בגן עדן אלקים. דרך ענישה נוספת הוא הנקרא בנביא "תפתה"[21] ובלשון חז"ל "גיהנם". והוא לשון כללי להרבה מדרגות של סבל וזכוך, וכל דרגה נקראת מדור. ויש הנדונים שם לזמן מרובה עד שישובו שנית לעוה"ז בגלגול נוסף, ויש גם מדורים לאותם שרובם היה טוב ונדונים שם לזמן קצוב כדי לנקותם ממעט הטינוף של חטאיהם ובסיימם להתנקות, נכנסים הם למחיצתם הראויה להם בגן עדן.

עונש גיהנם אינו לגוף שבקבאלא לנפש הקרובה בהרגשיה ובמאוויה אל הגוף ומגיבה בדיוק כבהיותה בתוך הגוף. ואין זה עונש גשמי העשוי מאש להבה האוכלת את הגוף. אלא מאש רוחנית יותר השווה בדרגתה החמרית רוחנית אל דרגת הנפש, הסובלת ממנה בעצמה יותר קשה ומכאיבה מאשר הרגש האש הגשמית לגוף. ואמנם גם אדם החי בגופו, סבלו אינו רק גשמי אלא בעיקר רוחני, כי הנפש השוכנת בגופו היא שמרגישה את הכאב והסבל, ובהסתלק חלק מהנפש מאיזה אבר, משתתק הוא ואינו מרגיש שום כאב כלל. אכן, הסבל הגדול ביותר בגוף, קל הוא לעומת סבל הנפש המעורטלת מהגוף, כי הגוף מחליש ועוצר את עצמת הסבל מהנפש לאחד משישים בלבד.

גם השכר בעולם הבא מתחלק בהתאם לרמות הנשמה השונות, הנפש הקרובה לגוף בהרגשיה, תמצא בגן עדן התחתון[22] ותהנה מהנאות הקרובות לגוף המשלבות מראות נופים נאים, וריחות נעימים וכדו', עם תוכן רוחני גבוה. והרוח והנשמה ישכנו בגן עדן העליון ויהנו הנאות רוחניות הקשורות בתבונה הטהורה, והנאות אלה אמיתיות הן ואינן פרי הדמיון, ובתחיית המתים שהוא התכלית, ישובו כולם ויתלבשו בגוף הקודם שישוב לקרום עור בשר וגידים[23]. כל הלמוד והעדון הרוחני שלמד כל חלק בגן עדן יהיה אצור ומרוכז במח האדם הקם בתחייה, שיוכל לעשות בידיעתו שמוש כחפצו. ואז כיון שהוא בגוף הכולל את שלשת הדרגות גם יחד יוכלו הם בהתרכזות המחשבה לצאת כולם יחד מן הגוף לזמן מה, ולשוב ולהתעדן בגני העדן כרצונם, ולחזור אל הגוף כחפצם. כי הגוף יהיה הבסיס ממנו יצאו ואליו ישובו כי רק בו יכולים להתאחד כל שלשת הדרגות גם יחד.

.

20. לדוגמא, יהודי השוכב עם גויה ומת ללא תשובה, יתגלגל בכלב, (שער רוח הקודש, תיקון כ') 21. ראה ישעיה ל, לג. וברכות נ"ז. ובזוהר פקודי. 22. בראשית ב', ח. 23 . ישעיהו כ"ו, י"ט. וראה יחזקאל פרק ל"ז.

ד

סוגי הנשמות רבות הן ושונות כי מקורן הוא מעשרת הספירות שברא הקב"ה ביסוד הבריאה, כשורש לכל העולמות הרוחניים והגשמיים. ועשר ספירות אלה כלולות כל אחת מהן מעשר, ועשר מעשר וכן על זה הדרך, ומשתלבים הספירות בתרכובות שונות הגורמות למספר רב של צורות, וכל צורה היא שורש לנשמה. ולמעשה אין שתי נשמות זהות, ולכן גם אינן זהות במטרת ביאתן לעולם הזה, כשלכל נשמה יש ענין המייחד אותה מחברותיה בין בהיותה בגוף ובין במרחב האין סוף.

הנשמות נבראו לפני בריאת העולם הזה, והעולם הזה נברא כדי שתכנסנה בגוף ותצטרכנה לעינינים גשמיים כמאכל, משתה, וכדו', ותהיינה במצב של בחירה בין הגוף **והנפש המחיה** המושכים להנאות אלו ואפילו שלא בהיתר, לבין כח **הנפש המדברת** הרוצה בדברים אלו לצורך קיום הגוף והמין האנושי, **והנפש המשכלת** הרוצה בדברים אלו תוך שלובם במצוות הבורא. וכשם שאדם ושטוף בתאוות העוה"ז חוטא הוא, גם הפורש כלל מעניני העולם הזה ולא נושא אשה או שמתנזר ממאכלים בריאים ולא שומר על בריאות גופו, חוטא הוא, ועל ידי בחירתן מקבלות הנשמות את מעמדן הרוחני ככל שאדם מאריך ימים בעוה"ז – עולם הבחירה, ועובד את בוראו, כך מתעלה הוא ומתרבה שכרו הצפון לו, הן בעוה"ב והן לאחר התחייה. וכמ"ש "מה רב טובך אשר צפנת ליראיך"[24], ומצב עמידתו ודרגתו בעת מותו מונצח לו לנצח, ולא ניתן לשינוי[25], "ומה שטרח אדם בערב שבת, יאכל בשבת"[26], ולכן לא רצו החכמים למות ולהפרד מהעולם הזה והתפללו להאריך בו את שהותם. ולכן כרכו דבריהם ואמרו "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעוה"ז מכל חיי העולם הבא. ויפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא מכל חיי העולם הזה"[27]. והנשמות לאחר שזכו להגיע למחיצתן בעולם הבא ולחזות בנועם ה', תאבונם גדל ורוצות לזכות לדרגות שלא הספיקו להגיע אליהן בעודם בחיים, ובפרט בראותם לחבריהם שהשיגו יותר קנאתן מתגברת, "וכל אחד ואחד נכווה מחופתו של חברו"[28], "וקנאת סופרים תרבה חכמה"[29]. ויש מהן שמוכנות לשוב בגלגול נוסף כדי להמצא בעולם הבחירה ולהתקדם ולעלות במדרגתן, ולוקחות סיכון בין הפסד כל השגתן, לבין הסיכוי להתעלות יותר. ונשמה כזו בבואה בגלגול נולדת מחדש בתנאים וסביבה המאפשרים לה להגיע אל הדרגה בו היתה בעבר, ומשם עליה להתאמץ ולעלות בכוחות עצמה והיות ולא בגלל ענשים חזרה היא לעולם, אז דינה כמו נשמה שבאה פעם ראשונה לעולם שנותנים לה חיים גשמיים טובים מבורכים בבריאות ובפרנסה, ואם ממשיכה היא בדרכה מגלגול קודם נקראת היא בלשון חז"ל "**צדיק בן צדיק**". ואם תקלקל מעשיה נקראת "**רשע בן צדיק**"[30].

24. תהילים ל"א, כ. 25 .שער רוה"ק הקדמה ה'. 26. מס' ע"ז, ג'. 27. מסכת אבות פרק ד'. 28. בבא בתרא ע"ה. 29. שם כ"א. 30. ראה "חמדת שני" פרק ב'.

אדם ששב בגלגול לתקן מעשיו, סובל חיי צער למרות שעתה מעשיו ישרים. וצער זה הוא לכפרת עוונותיו שחטא בגלגול קודם, ונקרא אדם זה "**צדיק** בן **רשע**", וכל שכן אם הרע מעשיו גם בגלגול זה ונקרא "**רשע** בן **רשע**", ולזה כוונו חז"ל באמרם "צדיק בן צדיק, וצדיק וטוב לו. צדיק בן רשע, צדיק ורע לו. רשע בן צדיק, רשע וטוב לו. רשע בן רשע, רשע ורע לו"[31]. כי הגלגול הקודם נקרא אב לגלגול זה.

ה

תרי"ג המצוות אעפ"י שנתנו לכל ישראל וכל אחד חייב בשמירת כולם, שונה היחס בין העוברים על המצוות מאחד לשני, בהתאם למוצא שרש הנשמה, כשלכל נשמה יש כמה מצוות המייחדות אותה וקשורות אליה בקשר אמיץ, וכל פגם קטן בהם תגרום לה נזקים כבדים מלבד ענשי מעלה גם באופן מיידי, אבל בחטאים אחרים שמחוייבותה לשמרם היא כללית אפשר שיאריכו לו את הזמן שמא ישוב, ואם לא שב יענש עליהם לאחר זמן רב, או כלל לא יענש עליהם בעולם הזה אלא יקבל ענשו בעולם הבא ביסורי נפש קשים ומרים. ולכן רואים אנו שני בני אדם שחוטאים באותו חטא, ואחד נענש עליו בכל חומר הדין, ואילו חברו שום נזק לא מגיעהו. כי הראשון ע"י חטא זה פגם בשרשי נפשו, ואלו השני מצוות אחרות קשורות בשרשי נפשו שאם יפגום בהם ייענש עליהם גם בעוה"ז[32] ויתכן שאעפ"י שמצוה זו משרשי נפשו היא, מעכבין את ענשו עקב מעשה טוב שעשה המגן עליו **זמנית**.

אעפ"י שהגלגול הוא חסד שניתן לנפש הזדמנות נוספת לתקן מעשיה, ולא להאבד לנצח (גלגול גי' חסד). לא בכל מקרה הנפש החוטאת חוזרת בגלגול, ויתכן שתתנקה בעולמות הרוחניים "רק" ע"י העונש הנקרא "גיהנם" הכולל מערכת שלמה של צורות ענישה ותקון. אבל על עוונות גזל וכדו' או עריות, כולל שכיבת איסור בין יהודי לגויה או בין יהודיה לגוי, או באיסור הזדווגות בין קרובים שאסרתם תורה, וכל שכן כשאשת איש חטאה עם גבר זר, או שחטא עם אשה בנדתה, שבזה אם לא חזר בתשובה בעודו בחיים, מוכרח שלאחר שיתוקן ע"י ענשי "כף הקלע" וגלגול בבעלי חיים וגהינם וכדו', ישוב בגלגול בן אדם כדי להשלים תקונו.

ו

כל נשמה בנויה מתרכובת של כמה ספירות כאמור, אך אינה בנויה מקשה אחת, אלא נחלקת למספר רב של חוליות בנות ג' חלקי ספירות לחוליה, ויש יכולת לכל חוליה לפעול בפני עצמה כנשמה רגילה, ולהפעיל את הגוף על כל אבריו וגידיו

31.מס' ברכות ה'. 32. וזאת בלי כל קשר לענין של רשע ורע לו ורשע וטוב לו האמור לעיל.

ללא היכר חצוני בינו לבין גוף המופעל ע״י נשמה מושלמת. וההבדל משמעותי באיכות הרוחנית ובכח ההישגים להכרת סודות האלהות והבריאה, ודרכי ההנהגה וההשגחה בעולמות. וככל שתגדל כמות החוליות תגדל עמה כח הראיה הרוחנית.

כשאדם בא לעולם בפעם הראשונה, נולד הוא עם אפשרות לקבל נשמה מושלמת על כל חוליותיה כחטיבה אחת החיה בגופו וחשה את כל מאורעות החיים והמעשים. ואם מעשיה היו ראויים, בהפרדה מהגוף זוכה היא למעלות הרמות ביותר הנמצאים בגן עדן אלקים. שעליהם נאמר ״עין לא ראתה אלקים זולתיך יעשה למחכה לו״[33], אך אם מעשיה היו בחלקם טובים ובחלקם פגומים, אם ניתן לתקן את הפגם בענשי מעלה ולזככה ולהאירה, כסיימה את תהליך התקון נכנסת היא לגן העדן למחיצתה הראויה לה. אבל אם פגמיה הצריכו גלגול נוסף, אז הנשמה מתפצלת, והחלקים שהאירו ע״י מעשיה הטובים נפרדים בפני עצמם והופכים לנשמה קטנה במספר חוליותיה שיכנסו באיזה שלב לגן העדן למקום המתאים לרמת ואיכות הנשמה בהתאם לגודלה הנוכחי, **ובתחיית המתים יקום אותו גוף עם אותה חלק נשמה שזכה והאירה בו.** ושאר חלקי הנשמה שלא זכו להאיר, וכל שכן החלקים שנפגמו ע״י המעשים השליליים, מצטרפים הם לחלקים שלא זכו להתקן של נפש אחת או שתיים אחרות מאותה שרש, ושבים יחד לעולם הזה בגלגול נוסף[34] כיישות של נפש אחת גדולה, ובהפרדם מהגוף שנית, ייעשה בהם כמשפט הראשון, והחלקים המתוקנים יהוו נפש בפני עצמה, ושאר החוליות ישובו. ובדרך כלל אין החלקים שהוארו ע״י המעשים הטובים שבים בגלגול פרט לאדם שלוה או הלווה בריבית[35], או שיכל ללדת ונמנע **במכוון** להביא בנים לעולם[36], או שכפר בתחיית המתים, והכופר בתורה משמים, והלועג לחכמי ישראל, והעוסק בספרים של מינות וכפירה[37], שהחוטא באחד מאלה ולא שב בתשובה לפני מותו, שאז הגוף לא יקום בזמן התחייה, אלא יפסד ויאבד. וכל חלקי נשמתו כולל הטובים, שבים לעולם בגלגול חוזר.

ומכאן יובן שככל שאדם יצליח לתקן יותר ויזכה ביותר חלקים, תגדל הכרתו וראייתו באור החיים הנצחיים והעדון הרוחני, ולאחר התחייה תהיה הכרתו ונבואתו גבוהה יותר. הוא שהכתוב אומר על אותו זמן ״וידעו אותי למקטנם ועד גדולם, כמים לים מכסים[38]. דהיינו שלאחר התחייה כל הנשמות תדענה את הידיעות הרוחניות, ובמבט שטחי כולן תהיינה דומות כשם שהים כלפי חוץ נראה שטוח בגובה אחיד, אבל כשם שבים יש עומקים שונים, ככה יהיו שונים ביניהם רמות ההכרה וההבנה, הגדלות וההתרוממות כפי גודל איכות הנשמה.

33. ישעיה ס״ד, ג. 34. שער הגלגולים הקדמה יא, ועיין ״מתוק לנפש״ להר׳ יהודה פתייא. דף י״ד עמוד ב׳. 35. תוספות בבא-מציעא ע׳: כנה״ג בשם הרוקח, והכלבו, ושולחן ערוך להרב בעל התניא. 36. זוהר משפטים, דף צ״ז. 37. משנה סנהדרין צ׳. ובגמ׳ שם. 38. ישעיהו י״א, ט.

ז

כדי להמחיש את האמור לעיל, הנני מוסיף כאן כמה מעשים שאני הכותב עד להם. ומעשה נוסף ששמעתי מאדם נאמן, ששמעו מפי הרה"ג ר' אליהו לופיאן זצ"ל תלמידו של הרב הקדוש ה"חפץ חיים", שהיה נוכח בשעת מעשה.

א. לסבי הצדיק ח' מנחם מנשה זצ"ל, היה ידיד נפש צדיק נסתר ושמו "ר' יהודה ליאון פטילון" זצ"ל. שפרט למעטים מיוצאי טורקיה שהכירוהו מאז, היה מסתיר את עצמו ומתרחק מחברת בני אדם, צדיק זה היה ידוע כרואה נסתרות ובעל רוח הקודש נפלא. בהיותי צעיר לימים כבן שבע עשרה שנים, נכנסתי לביתו ושוחחתי עמו בענינים פרטיים, כשלפתע נכנסה לחדר דרך הדלת הפתוחה, חתולה שחורה עם קו לבן מוארך על גבה, ועמדה למולו זקופה על שתי כפותיה הקדמיות והחלה ליילל. ואז פנה אליה הרב ואמר לה בעברית. לכי עתה ושובי בעוד חצי שעה, ומיד יצאה. ובעודי משוחח עמו שבה החתול שנית, ואז אמר לי הרב, ראה בשעונך כי עברה בדיוק מחצית השעה שבקשתי מהחתול להמתין, ועכשיו המתן אתה עד שאסיים עמה, ושבה החתול ועמדה מולו ויללה כמה דקות רצופות. וכסיימה, עצם הרב את עיניו רגעים מספר ואחר פנה אליה ואמר, לכי לשלום כי תקונך נגמר. ומיד פנתה לעבר הדלת ויצאה. וכראותי זאת שאלתי אותו. מה לך ולחתול, **והשיבני כי זאת בחורה יהודיה בת שבע עשרה שנים שבאה בגלגול חתול על שתפרה ביום השבת, ובקשה תקון לנשמתה,** ותקנתי אותה. ושאלתי אותו ומה יהיה עתה עמה והשיבני כי כבר מתה, כי ביציאתה מהחדר דרסה אותה משאית למוות. ונשמתה נמצאת עתה ממש בבית דין של מעלה, ונדונת על מעשיה. ומיד רצתי החוצה להווכח אם דבריו נכונים, וראיתיה מעוכה, והכרתיה לפי צבעה והכתם שעל גבה, ועוד סימן היה לי בה שהייתה קצת ארוכה מגודל חתול רגיל. ודבר זה גרם לי זעזוע פנימי שדחפני עמוק לתורת הקבלה.

ב. פעם פנתה אלי גב' ו. אשה בת ארבעים וחמש. נכה בשתי רגליה וצמודה למכונית נכים ולקביים, ובקשה לידע מדוע גורלה בגד בה וטרם מצאה גבר כלבבה, מאז צעירותה פגשה היא גברים רבים וכולם לאחר פגישה קצרה לא שבו להתעניין בה, והיא יושבת בודדה ולבה מר עליה. וכשראיתיה ביגונה ובמצב בריאותה הפגוע, רחמתי עליה והסכמתי לעשות "שאלת חלום"[39] לדעת מדוע היא סובלת.

בחלומי מצאתי את עצמי משקיף לתוך חלון של בית מגורים, בו ישבו זוג הורים יהודים עם שתי בנותיהם ובנם ואכלו ארוחת ערב. ובהיותי סוקר את פניהם הבחנתי שפני הבת הצעירה כבת שמונה עשרה שנים דומות לפניה של הגב' ו. והבנתי

39. שאלת חלום, היא תפילה מיוחדת הנאמרת לפני השינה הכוללת בקשה לענות בחלום על השאלה הנשאלת.

שרואה אני את גב׳ ו. בגלגולה הקודם. ואראה והנה סיימה היא לאכול לפני כולם, ותצא בלט בחשכת הליל דרך סמטאות שכונתה לרחוב הראשי, ושם בקרבת גן עירוני המתין לה גוי צעיר, ובהפגשם נהלו שם שיחת ריעים, ובה בקש ממנה הצעיר לעזוב את משפחתה ועמה ולהלוות אליו, והבטיחה לו שתעשה זאת באחת מפגישותיה הבאות.

ושוב מצאתי את עצמי משקיף בשעת ערב אל חלון ביתה בעת סעודתם, אך הפעם בסיימה לאכול עמדה ואמרה כי יש לה ידיד בשם ״ואדיסלאב״, ורוצה היא את הסכמת הוריה להנשא לו, ואז אחותה העירה שהוא לא יהודי, וכשהאם שמעה זאת מיד התעלפה, והאב שטרם הבין את המתרחש רץ לטפל באשתו ולעוררה מעלפונה, ואחותה ואחיה נשארו לדבר על לבה שתמנע מהצעד הנואל, ושתחוס על הוריה האומללים, ועל נשמתה המחוללת. אך דבריהם היו לריק, וללא מענה הפנתה להם את גבה וצעדה לעבר הגן הערוני, שם המתין לה ״אביר חלומותיה״, ונפלה לזרועותיו וספרה לו את אשר עשתה, ותלך עמו לביתו.

ואשוב ואראה בחלומי והנה שעת בוקר מאוחרת, כשעומד אני מול בית יראתם, וצופה בה בהגיעה עם הגוי אל בית טומאתם להנשא לו. ומנגד ראיתי את בית הוריה, וכיצד ישבו הוריה ואחיה על הקרקע ״שבעה״ ובכו את מותה הרוחני, והנתקה מעמה ומאלהיה.

למחרת חזרה אלי גב׳ ו. לידע מה בפי. ואומר לה, בטרם אספר לך את חלומי, רצוני לשאלך שני פרטים שיסייעוני לוודא את פתרון חלומי. א. מתי נפגעת ברגלייך ששותקו. ב. מה יחסך עם משפחתך. ותבכה ותאמר לי, כי בהיותה כבת שמונה עשרה שנים הוצרכה לעבור נתוח בחוט השדרה, ובעקבותיו שותקו גפיה, ועד אז היו קשריה עם משפחתה שכללה אם ועשרה אחים ואחיות, תקינים לחלוטין. את אביה היא לא הכירה כי נפטר בהיותה כבת שלש שנים, אבל בחזרתה מהנתוח לביתה על כסא גלגלים לא נתנה לה אמה להכנס לבית וגרשה אותה באמרה כי אלקים העניש אותה על יחסיה המתירניים עם חבריה. ולכן אין היא רוצה להכיר בה יותר כבתה. ובצר לה פנתה לאחיה הגדול בקוותה למצא מחסה אצלו עד שירגיע את אמה שתסכים להכניסה לבית, אבל אחיה דחה אותה בבוז ואמר לה כי הסכמת כל המשפחה לנדות ולהרחיק אותה מעליהם עקב התנהגותה המופקרת עם חבריה. וכשראתה שבקשותיה שבות ריקם הלכה לבית חברתה שקבלה אותה ועזרה לה להשתקם. ומאז שנים, בחגים כאשר מתאספים כל משפחתה לחוג יחד. נאלצת היא, ללכת לבית מלון ל״סדר״ קבוצתי כדי לא לשבת בודדה בייאוש ובדידות.

ואומר לה, ראי כי דברייך תואמים לתשובה שקבלתי בחלומי, וכי כל מעשה האלהים הם ״מדה כנגד מדה״, והיות ובגלגולך הקודם היתה לך אהבה אסורה עם הגוי, לכן בגלגול זה במדה כנגדה, מנעו ממך את החום והאהבה להם הנך כ״כ

מצפה. והרגליים שנכנסו לבית טומאתם, שותקו עתה. וכשם שנתקת את קשרייך עם עמך ובית אביך, נתקו עתה בגלגול זה משפחתך את קשריהם עמך, וכל אשר נותר לך לעשות הוא, לקום ולהתוודות לפני בורא עולם אשר הבדילנו מכל עם, וקרבנו לפני הר סיני ונתן לנו את תורתו תורת אמת, ולהתחנן על נפשך האומללה אשר בגדה באלהיה ובעמה, ולבקש מחילה וסליחה וכפרה, אולי ישוב האלהים וניחם, וסלח לחטאיך ופשעיך, והיה אם תשובי אליו באמת ובלבב שלם, ודאי כי תקובל תשובתך, כי אל חנון ורחום ה׳ אלקינו ומרבה לסלוח, וייטיב לך גורלך.

ג. היתה זו שעת בוקר בסתם יום של חול, וכתמיד בשעה זו, ישב ר׳ ישראל הכהן זצ״ל (הידוע בכינוי ה״חפץ חיים״. על שם ספרו הנפוץ), עם תלמידיו ועסקו בתלמודם, כאשר לפתע נפתחה הדלת ועל הסף הופיע מבוהל אחד מאנשי העיר, ובדמעות בעיניו סיפר, כי אשתו לפתע נפלה על הרצפה, ואבדה את הכרתה, וכשנסה לעוררה מעלפונה, שמע לפתע קול של גבר דובר פולנית רהוטה יוצא מפיה ומבקש לקרא אליו את ה״ראבין״ ישראל, כי דבר לו אליו. וחזר על בקשה זו מספר פעמים. ולכן מהר הוא אל הרב לבקשו שיבא לביתו לשמוע מה בפי ה״דיבוק״, ואם ניתן לסלקו מגוף האשה. הרב מיד נעתר לבקשתו וקם יחד עם כמה מתלמידיו (וביניהם ר׳ אליהו לופיאן מספר המעשה). ופנו לבית האשה, וכשהרב נכנס החל ה״דיבוק״ לדבר מגרון האשה כששפתיה דוממות ופיה פתוח. וסיפר שהוא נפש גוי שהיה בעל אחוזות נרחבות בפולין, (מה שנקרא בכנוי העממי ״פריץ״) שהוחכרו למאות בני אדם בעלי דתות שונות כולל משפחות רבות של יהודים, ועם כולם נהג הוא באחוה ובנחת, וכשלא היה בידם לשלם את השכירות, ויתר להם. ובמשפחות שהעוני השיגם תמך מכספו, והיה שמו מבורך בפי כל.

בין האנשים שעמהם היו רוב עסקיו היה יהודי שנקרא בשם משה, שעבד אצלו בתפקיד מנהל משק ביתו, ולכן גם ביתו של משה היה קרוב לבית ה״פריץ״, והיה ה״פריץ״ רגיל לבא כל שבת לביתו של משה ולאכול עמהם את סעודת השבת, כי אהב הוא באופן מיוחד את מאכל החמין שהכינו לסעודה זו. וככה נוצרו קשרי ידידות מיוחדים בינו לבין היהודי משה. ויוסף הרוח ויאמר, מידי פעם בבואי להתארח אצל משה, הייתי אוהב להקניטו בדברים. ושואלו, האם אני כגוי, לפי דתכם יש לי חלק לעולם הבא, והשיבני שהוא חושב שכן, כי מעשי החסד הרבים שעשיתי והקמתי משפחות רבות על רגליהם והצלתים מחרפת רעב, ודאי ששכרי לא יקופח. ואח״כ שאלתיו, ואתה משה, האם יש לך חלק לעולם הבא, והשיבני אינני יודע. כי עוונותי רבו משערות ראשי. ואיני יודע מה יצא בדיני. והייתי לועג לו באומרי אתה יהודי ותלך לגיהנם, אני גוי ואזכה לעולם הבא לפי דבריך, וא״כ העולם הוא הפוך, לי טוב בשתי עולמות, ולך יהיה רע בשתיהם. והיה נאנח, ומגלגל עיניו כלפי מעלה באומרו ה׳ ירחם.

ויהי היום ואלך בדרך כל הארץ ואמות, ומיד בצאת נפשי מהגוף מצאתי את עצמי במנהרה חשוכה שבסופה קרן אור, וריחפתי לכוון האור ומצאתי את עצמי במקום בלתי מוגדר שטוף אור, שאין בפי מילים לתארו, ובעמדי נבוך ותוהה מה מעשי במקום זה. והנה דמות שאיני יכול לתארה קרבה אלי ואמרה; דע כי היות והיית בעל חסד גדול עם בני אדם, והרבה טובה הענקת לבריות, שכרך הוא שנפשך תתענג על כל טוב, מה בקשתך ואעשנה. ואבקש, כי כל אשר היה לי בעולם התחתון יושב וינתן לי. שדות נרחבים, וארמון מפואר, ומרכבות רתומות לסוסים מובחרים, ומיטב המאכלים, ותענוגות בשרים ככל אשר ידעתי. והשבוני, כי כל משאלותי ימולאו, ואז בקשתי בקשה נוספת כי בעת בא יום פקודתו של ידידי משה שיקראוני לראות את משפטו ודינו, והשיבני כי גם לזה נאות הוא.

מיד הכניסו את נפשי לעולם הדמיון ואמצא את עצמי מתענג על כל טוב העולם הזה. ככל אשר שאלתי ואף יותר מזה וכך נמשך הדבר זמן רב.

לפני כששה חודשים בהיותי מתענג בין עצי הפרי שבגני, מצאתי את עצמי שוב באותו מקום שטוף אור, עומד בודד ותוהה. ושוב נגשה אלי הדמות הקודמת ותאמר, עתה השיב משה ידידך את נפשו אל האלקים אשר נתנה, ועומד הוא למשפט צדק, ואבא למלא את בקשתך ולהראותך את דינו. ואמצא את עצמי במקום אחר שכולו מוצף באורות בצבעים תכלת וורוד, ושלשה דמויות שנראו כבית דין ישבו על מדין, ומשה עמד למשפטם, וכולו רועד וחרד. ולאחר זמן מה פתחו השלשה את פיהם ואמרו כי מעשיו נשקלו במחשבתם ונמצא כי אינו יכול להכנס למחיצתו בגן העדן אלא לאחר ששת חדשי זיכוך בענשי הגיהנם. ומשה כשמעו זאת פרץ בבכי קורע לב ומיד הופיעו כמה דמויות לבושי שחורים ולקחוהו עמהם.
ואחרד מאוד מאשר ראו עיני ואפנה אל הדמות אשר הביאתני לחזות במשפטו, ואבקש, הראני את שכרו ולו לרגע קט, וישיבני כי גם לזאת נושא הוא לי פנים, ומסכים למלאת את משאלתי. ומיד החזירני לעולם הדמיון, ואמצא את עצמי בגני הפורח בין עצי לימון ואפרסק מתענג על כל טוב עד כי שכחתי ממשה ומשפטו.
והנה בבוקר זה בהיותי מתענג על כל טוב, מצאתי את עצמי שוב באותו מקום שטוף אור עומד תוהה, ושוב הדמות ההיא באה לקראתי באמרה היום משה ידידך הגיע למחיצתו בגן עדן, ונתנה לך רשות להביט במשה ובשכרו **רגע** אחד בלבד ואח"כ תשוב לנחלותיך ותאוותיך. ויקחני עמו למקום שאין בפי מילים להסבירו ואראה את משה, יושב לבדו ללא אחוזות וסוסים, וללא גינות ומדשאות, ופניו פני להבים, ומאירים כאור השמש, ואבין בנפשי כי מביט הוא וצופה בענינים רוחניים ששגבו מבינתי, ומתענג על כל טוב רוחני שאינו מתבטא בתאוות אנוש. ואתענג לראותו בכבודו ונפשו מלאה אושר וספוק רוחני, ואבין שכל תאוותי ותענוגי הן כאין וכאפס לתענוגות הרוח בהם נמצא משה ושלעולם לא אוכל להגיע לזאת.
לאחר רגע קט. מצאתי את עצמי במקום שטוף האור כשהדמות נמצאת לידי אומרת

קיימתי כל אשר הבטחתיך, ועתה שוב ותתענג באחוזותיך עד עת קץ כל בשר, ואתחנן לפניו כי יותן לי עוד רגע אחד לפחות לראות את משה ולהתענג מזיו פניו, ויאמר לי אין לך רשות, ולא היתה נפש גוי לפניך שראתה את הטוב הצפון לעמו ישראל, ועתה רב לך אשר ראית, ושוב לאחוזותיך. ואבכה ואתחנן ואבקש שיזכרו לי את כל החסדים שעשיתי עם עמו ישראל באחוזותי בעולם התחתון ושברכותיהם שברכוני אז יעמדו לי עתה למלאת בקשתי ולשוב להתענג על זיו פני משה. ואז פנתה אלי הדמות ותאמר, אמת כי לא נעשה כן לאדם בלעדיך ואין לך יכולת לשוב ולראותו, אבל היות ועוד נמצאים בעולם למטה יהודים צדיקים שמברכים אותך בזכרם את חסדיך אשר עשית עמהם, מוכן אני לשוב להראותך את משה במחיצתו אך בתנאי אחד, שתסכים לרדת לעולם השפל ולהכנס בתוך גוף אדם, ולספר לעמו ישראל את אשר ראית, ואז עקב התעוררותם להחזיק במצוות קונם, תוכל לקבל את בקשתך לרגע נוסף.

ועתה רבי, נכנסתי לגוף אשה זו רק כדי לספר את אשר ראיתי, ופניתי אליך כי ברדתי הנה, ראיתי את האור הבוקע ועולה מגופך, וידעתי כי בספרי לך, אקבל את בקשתי. ומה גם כי הבית מלא בני אדם שהתקבצו לשמוע את דברי, ועתה אל דאגה יוצא אני מגוף האשה, ללא גרימת שום צער ונזק לאף נברא. והולך אני להנות בהביטי על זיו פני משה ידידי, רגע נוסף בטרם אשוב לתאוותי ותענוגי שעתה הבנתי את דלות ערכם.

כסיימו, פקחה האשה את עיניה, ותקם מעל הרצפה, ותשאל לפשר האנשים הנמצאים בביתה, ותשב להיות כאחד האדם. ויהיה הדבר לשיחת היום בפי כל תושבי העיר. ויבקש ה"חפץ חיים" הקדוש מתלמידיו שיספרו את אשר ראו עיניהם ושמעה אזנם לדורות הבאים. ובעלות הכורת הנאצי על גזע ישראל באירופה, זכה אוד מוצל מאש מבחירי תלמידיו ר' אליהו שנוכח בשעת מעשה, לעלות לארץ הקודש. ולקיים צוואת רבו ולספר מעשה זה לתלמידיו.

סוף דבר הכל נשמע, את האלהים ירא ואת מצוותיו שמור, כי זה כל האדם.

*

גלגול נשמות - בצפת

היה זה יום חורף רגיל, עננים העיבו במרומים ודומה היה כי מלחמה להם עם השמש המנסה להחדיר קרנותיה לבתי העיר ולחמם את יושביהם למודי הקור הנורא, כשלרגעים מצליחים הם להסתירה מעין כל, וכשכבר נדמה כי שליטתם בכפת השמים נכונה, הנה פורצת היא מבינותם ומפיצה את אורה כמחייכת ואומרת ובכל זאת אני אתכם תושבים אהובים.

אנשי העיר שמלאו את הרחוב הסואן לא הבחינו בנער צעיר כבן חמש עשרה שנה

שעשה את דרכו בין הבתים הצפופים כשמדי פעם נאלץ הוא לנוח ולהתמך בקירות הבתים פן יפול חלילה מחמת עייפות, שכן מדרך רחוקה בא להגשים את חלומו ולקיים את נדרו אשר נדר להוריו הקדושים בהיותו בארץ הדמים ספרד.

זוכר הוא היטב את אותו יום מר בו פרצו אנשי האנקוזיציה לבית הוריו וכבלום וגררום למרתפיהם הידועים לשמצה ולזוועה, ולאחר ענויי שאול בו עונו הועמדו למשפט ונדונו להשרף חיים על המוקד על שמרם את מצוות היהדות בסתר, וכשראם נלקחים, התחבא הוא בעלית הגג במקום המחבוא אשר הכינו הוריו למענו כדי שלא יפול אף הוא בידי הטמאים באם יתפסו, באמרם לו בננו היקר דע לך כי יהודים אנו ואת מצוות אלקינו נשמור בסתר עד אשר נזכה להחלץ מארץ זו, ודע כי אם יתגלה סודנו ונתפס בידי אויבינו יקחוך בחזקת היד ויכניסוך למנזר כדי להעבירך על דתך, ולכן הכנו לך מקום מסתור זה אשר לא במהרה נתן לגלותו, ואם תזכה להחלץ מצפרני חיות-אדם אלה סע לעיר צפת אשר בארץ הקודש שם נמצאים רבים מאחינו ותגדל כבן נאמן לעמו ולמורשת אבותיו, וכדבריהם כן עשה. ואכן מקום המסתור הוכיח את עצמו ובעת אשר הפכו אנשי "דת החסד החמלה והחנינה" את הבית על כל אשר בו כדי למצא רכוש יהודי ולשודדו, ישב הוא במקום מחבואו ונזהר שלא להשמיע אף הגה ולא לעורר אף רחש קל בתנועותיו עד אשר הנזירים גמרו מעשיהם והסתלקו מהבית עם כל הרכוש, וכאשר ירד הלילה חמק הוא חרש דרך החלון הפונה אל הגן ומשם טפס הוא על העץ שליד הגדר ודרך הענף שהסתעף מעבר לגדר קפץ הוא אל החופש, וזה כשנה טולטל הוא בדרכים עד שברגעים אלה זכה הוא להגשים את חלומו והנה הוא בצפת משאת נפשו.

עוד בדרך נדודיו ביושבו בבתי "הכנסת האורחים" אשר ב"הקדש הקהל" ואכל את המזון אשר הוכן על ידי גבאי הצדקה יחד עם שאר העניים, שמע הוא מפיהם את שמע ר' אנג'ל היושב בצפת אשר כאב רחום מתנהג הוא עם כל קשי יום ומר נפש וביתו פתוח לרווחה לכל עני ודל, ואמנם מיד בהגיעו לעיר שאל למגוריו, ובעוד דקות ספורות יבא גם הוא בשערי ביתו של ר' אנג'ל הצדיק ויקיץ הקץ לסבלותיו. תוך כדי הרהורים אלה הגיע הוא לבית ר' אנג'ל והקיש על הדלת, לקול נקישתו נפתחה היא על ידי נערה כבת אחת עשרה שנים ולשאלת הזר איה ר' אנג'ל השיבה, תיכף אבי יבוא, הן שעת הצהרים קרבה והשיעור הניתן על ידו בישיבה עומד להסתיים בכל רגע ואז ישוב הוא לסעוד את ארוחת הצהריים ולהכין את שיעורו ליום המחרת, עודה מדברת ואשת ר' אנג'ל הצטרפה אף היא והזמינתהו להכנס פנימה ולהמתין בחדר הלימוד לבואו של הרב, עשה העלם כמצוותה ובהשתרעו על הספה נח הוא מעמל הדרך ונמנם מתוך הרווחה, לא עברו דקות מעטות וכבר אשת הרב העירתהו בהכנסה ובהגישה לפניו מגש ועליו עוגות ושתיה חמה, אשר באמת היה זקוק הוא להם באותה שעה. תוך כדי אכילה התבונן הוא בכלי הכסף והזהב הרבים שנצצו מפינות החדר, הן ידע כי עשיר הוא ר' אנג'ל, אף ידע כי יותר מעושר

ממונו עשיר הוא בתורתו ובנדיבות לבו, אך יותר מכל נמשכו עיניו אל החלון הרחב ממנו נשקפה העיר על סמטאותיה ובתיה, הן זו היא העיר צפת חלומם הגדול של הוריו, נזכר הוא בילדותו עת היה הולך עם אביו בימי החגים לבית הכנסת שהיה לשכנם במרתף שמתחת לבית מלאכתו ושם היו מתכנסים לתפילה בצבור. אמנם את התפלה שנאמרה בשפת הקודש לא הבין הוא מחוסר מורים שילמדוהו, אבל את השיחה שלאחר התפילה בה השתתפו כולם והביעו את שאיפתם לבריחה ושחרור מארץ הכפיה והרצח כשמילת "קסם" אחת בפיהם "צפת", הבין הוא אף זכר, והנה זכה הוא לשבת בתוכה בבית הרב הקדוש.

אכן זו היא צפת של שנת ה' אלפים שכ"ח בה מתרחש ספורנו, עיר הומיה ושוקקת חיים אשר עיני כל ישראל בכל תפוצות הגולה נשואות אליה ואל חכמיה ביראת קדש. עוד לפני כמה עשרות שנים היתה זו עיר קטנה החבויה בצלע ההר ובה כמה מניני יהודים בלבד, אבל לאחרונה החלה עיר זו לפרוח ולגדול בקצב מהיר, מגורשי ספרד שמוראות הגרוש והסבל הגדול שבא בעקבותיו נחרט בלבם, שאפו להתיישב בעיר זו הקרובה לקברו של התנא הגדול ר' שמעון בן יוחאי, מחבר ספר הספרים של הקבלה הלא הוא "ספר הזוהר", ולחיות באוירת תורת הקבלה ומסתריה ולעשות כל שבידם לקרב את גאולתם של ישראל ופדותם משעבוד מלכויות. ואף אנוסי ספרד ששמרו במרתפי סתר על דתם תחת צל כבד ומאיים שרחף על חייהם ועל כל אשר להם מיד "חיות הטרף" אנשי האנקוזיציה ששרפו על המוקד ולאחר ענויים קשים את אלה שנתפסו בשמרם את תורת ישראל וחוקיה, שם עיר זו נלחשה בפיהם בחום ובגעגועים המבטאים מולדת-ויהדות, תורה-וקדושה, שלוה ונחת לנפשם האומללה, אלה גם אלה עשו מאמצים לעלות ולהתיישב בה וחלקם הקטן אף הצליח בכך והפך את העיר למרכז רוחני ומסחרי גדול וחשוב.

בין העולים היה ר' יעקב בי רב[1] שהיה כבן שמונה עשרה שנים כשגורש מקאסטיליא, ולאחר כמה שנות כהונה כרב העיר פיס שבמרוקו עלה לצפת והקים בה בית דין מרכזי שסמכותו התפשטה מתוך הכרה בגדולתו הרוחנית, על יהודי המזרח ועל יהודי איטליה, ואף בין שאר היהודים באירופה כבודו היה רב[2]. על חברי בית דינו נמנו ר' יוסף קארו[3] שהיה בן ארבע שנים בלבד כשגורש עם הוריו

1. מעיר מקדה, תלמיד ר' יצחק אבוהב. ראה אודותיו בשו"ת המבי"ט ח"א סי' מ"א, מחבר ספר שאלות ותשובות וחידושים למס' קדושין (וינציה תכ"ג) נפטר ר"ח אייר ש"ו. (שו"ת המבי"ט ח"א סי' ק"ג). 2. ראה שו"ת אבקת רוכל לר"י קארו, סי' י"ז, ר"ו. ושו"ת הרמ"א לר' משה אסרליש סי' מ"ז. 3. מחבר ספר ההלכה הנפוץ ביותר "השולחן-ערוך", נולד בספרד בשנת רמ"ח, בגרוש ספרד בשנת רנ"ב גלה עם משפחתו לפורטוגל, ובגרוש פורטוגל בשנת רנ"ח גלו שנית לקושטא בירת טורקיה. לאחר פטירת מהר"י רב עמד בראש בית הדין הגדול בצפת עד יום מספרד ונדדו לפורטוגל ומשם לקושטא בירת תורקיה, ושם ובעיר אדרינופלי בה גר

לאחר נשואיו למד ולימד את תורת ההלכה והסוד ורכז סביבו חוג תלמידי חכמים שעלו כולם עמו לצפת. ור׳ משה טירני[4] שהיה דור שני למגורשים ועלה בצעירותו מסאלוניקי עיר מולדתו לצפת בה השתלם בתורה ובסמיכת חכמים אצל רבו הגדול מהר״י בי רב. בין חבריו – תלמידיו של ר׳ יוסף קארו מאנשי חוגו באדרינופולי שעלו עמו, התבלטו שני הגיסים המקובלים הגדולים ר׳ שלמה הלוי אלקבץ[5], ור׳משה קורדובירו[6] שפתח בצפת ישיבה גדולה ללימוד הקבלה אליה הצטרפו רבים מחכמי צפת יוצאי ספרד בני הדור הראשון והשני לגרוש, והכתירוהו בתואר ראש מקובלי הדור.

רבים היו העולים שגדלותם בתורה היתה נודעת לשם ולתפארת, שפתחו בתי עסק ותרמו לכלכלתה של העיר ולפתוחה החמרי, הם עצמם ישבו והגו כל זמנם בתורת האלקים אשר יקרה היתה בעיניהם מזהב ופנינים, ופקידיהם הנאמנים נהלו את עסקיהם ששגשגו. רבנים-סוחרים אלה מתוך אהבה לעמם ורצון להיטיב עמהם ולשלב מסחר-וחסד, דאגו לאלמנות הרבות שעלו מעמק הבכא לצפת, ולשאר נשים שבעליהם עסקו בתורה מתוך דחק ודלות, ופתחו בתי מלאכה לטווית צמר וסריגתו בו עבדו נשים בלבד ופרנסו עצמן ומשפחותיהן בכבוד[7]. מעשה זה שעקרו היה לשם חסד וצדקה ושנחשב להשקעה לא כדאית, הפך עד מהרה לעסק כלכלי חשוב ומוצלח שגרם ליצוא רווחי בקנה מדה גדול ומוצריו שהצטיינו בטיבם ויופים נודעו

פטירתו י״ג ניסן של״ה. מחבוריו, ״בית יוסף״ על הטורים (ויניציאה ש״י-שי״ט) ״כסף משנה״ על הרמב״ם (ונציה של״ד-של״ו) שו״ת ״בית יוסף״ (שאלוניקי שנ״ח) שו״ת ״אבקת רוכל״ (אזמיר תקנ״ה) וספר ״מגיד מישרים״. 4. ידוע בשם המבי״ט (ר״ת משה בן יוסף טיראני) נולד בשנת ר״ס ונפטר בכ״א ניסן ש״מ. חברו של ר׳ יוסף קארו בהנהלת ביה״ד בצפת, וממלא מקומו בראש בית הדין לאחר פטירתו. מספריו, ״קרית ספר״ בבירורי מקורות ההלכה, (וינציא שי״ג). ״בית אלקים״ דרשות ומוסר (וינציא של״ו). ושו״ת המבי״ט ב״ח (וינציא שפ״ט- צ׳) 5. מחבר הפיוט הנפוץ ״לכה דודי״ למד בצעירותו באדרינופולי, חברו של ר׳ יוסף קארו ומבאי חוגו שעלה עם כל הקבוצה לצפת בעקבות חזון מיסטי (ראה בספר ״שני לוחות הברית״ להר׳ ישעיהו הלוי הורביץ בפרק הנקרא מס׳ שבועות). חבר ספרים רבים בקבלה, מהם נדפסו ״אילת אהבים״ על שיר השירים (וינציא שי״ב) ״מנות הלוי״ על מגילת אסתר (שם, שמ״ה) ״שרש ישי״ על מגילת רות (שם שכ״א) ״ברית הלוי״ על הגדה של פסח (למברג תרכ״ג) וכולם פירושיו על דרך הסוד. נפטר בצפת בשנת שמ״ה. 6. נולד בתורכיה בשנת רפ״ב להוריו שגורשו מקורדובה שבספרד (ומכאן שם המשפחה קורדובירו) ונפטר בצפת בשנת ש״ל. מתלמידיו של ר׳ יוסף קארו. את ידיעתו בקבלה רכש אצל בעל אחותו, ר׳ שלמה הלוי אלקבץ, מספריו נדפסו ״ספר הגירושין״ (וינציא שס״א) ״תפלה למשה״ (וינציא שמ״ז, ובשלימות פשמישל תרנ״ב) ״אור נערב״ (שם שמ״ז) ״תומר דבורה״ (שם שמ״ט) ״פרדס רמונים״ (שאלוניקי) ״שיעור קומה״ (ורשא תרמ״ג) ״אילימה רבתי״ (ברודי תרמ״ט). 7. ראה ״שבחי האר״י״, (הוצאת בניהו תשכ״ז) עמוד 113.

למרחוק ושווקם הגיע עד דמשק טורקיה ומצרים. כזו היתה צפת בשיא תקופת

זוהרה עת הגיע אליה העלם וישב וצפה בה מחלון ביתו של ר׳ אנג׳ל.

עודו שקוע בהרהוריו, ורבי אנג׳ל נכנס והושיט את ידו לאורחו הצעיר בברכת ברוך הבא כשפניו מחייכים ומסבים שלוה ושקט על בן שיחו, ניכר היה בפנים אלו ששיבה נזרקה בהם טרם זמן, ושסבל ויגון מנת חלקם, ואכן כזה היה ר׳ אנג׳ל. את ארץ מולדתו ספרד לא זכר כי קטנים היו הוא ומשה אחיו כשגורשו ממנה, ר׳ מרדכי אביו הצליח טרם גרושו להטמין בבגדיו אוצר תכשיטי זהב ואבני חן בהם היה מסתחר, ולהבריחם לרומא בה מצא מקלט וקבע את משכנו הזמני עד עלייתו לארץ הקודש, בכספו זה תמך ושקם משפחות רבות מהגרוש שהגיעו בעירום ובחוסר כל כי הסכימו לנטוש את ביתם ואת רכושם הרב כשעמדה בפניהם הברירה החד משמעית, להמיר דתם ולהשאר בנחלתם עם כל רכושם כאזרחים ספרדים נוצרים, או לעזוב את המדינה כששמלתם לעורם בלבד, רבבות רבבות גלו הם בהשאירם את כל עמלם ורכושם בידי השודדים ״הנזירים-הדומיניקנים״, אך בראש מורם ובגאון על הזכות שנתגלגלה לידיהם לקדש שם שמים ברבים ולא לוותר על תורתם ואמונתם, וגם אחרי כן בטלטולי הדרך רבת התלאות כשארבו להם על כל צעד ושעל סכנות רוצחים ופורעים שלמצוה היה בעיניהם להתעלל ביהודים, ״הן אבותיהם צלבו את מושיעם״, ואף פגעי טבע כקור ושלג תבעו את חלקם ורבים מהם מתו בעודם נעים-ונדים, עמדו הם בנסיון הקשה ביחדם את אלקיהם ובקבלם את עול מלכותו באהבה באמירת ״שמע ישראל״ בפיהם, היתה עינם במר בוכה על גורלם, ולבם שמח על השארם נאמנים לאלקי אבותם ומצוותיו.

באוירת חסד וצדקה עם מגורשים-צדיקים אלו גדלו משה ואנג׳ל, וכאשר נפטר אביהם בעודו בנכר ירשו הם יחד עם הונו הגדול גם את מדותיו התרומיות ומהרו ועלו לצפת שם למדו תורה אצל רבני העיר וחכמיה, ופתחו ביתם ולבם לכל דל ושואל. בד בבד עם למודיהם פתחו הם בית מלאכה לאריגת בגדים שהופקד בידי פקידים נאמנים, ואפשר להם לשקוד על תורת התלמוד והלכותיה בבית מדרשו של הגאון ר׳ יוסף קארו, ועל תורת הקבלה ורזיה בישיבתו של ר׳ משה קורדובירו. אך למרות גדולתו בתורה ועושרו הרב, סבל ועמל היו מנת חלקו, הן אשתו אשר כה אהבה לא ילדה לו ועירירי הלך הוא שנים רבות כשתפילה ותחנונים בפיו לאלקי אברהם יצחק ויעקב שיזכהו בבנים, ולאחר שנים בראותו שתקוותו לבנים נכזבת, הקים הוא ישיבה לצעירים רבים שהתקבצו מכל תפוצות הארץ והגולה בה למדם תורה, ואף הם ישבו לפניו באימה ויראה ושתו בצמא את תורתו. גם בנין גדול למגוריהם הקים, שם קבלו הם את כל מחסורם, וכאב גדלם וכבניו טפחם. והנה ברבות הימים דומה היה כי תפילותיו נתקבלו לפני שוכן מרומים כי נפקדה אשתו ותהר לו, וישמח ר׳ אנג׳ל ויתפלל ויאמר ״אנא ה׳ חנני בבן זכר אשר ימלא אחרי וירש את תורתי וממוני ויעמוד בראש הישיבה אשר הקמתי״, ויהי בעת לדתה ותלד בת. וישמח אביה כי פקדו ה׳ בזרע ויתנחם לאמר הנה תגדל בתי ואשיאנה לתלמיד

חכם מבחירי תלמידי אשר ירש את מקומי בישיבה ובעסקי, ויגדל את בתו וילמדה מקטנות דרך ה׳ ותורתו ויקחה עמו לישיבה למען תראה את התלמידים בלמודם ותכנס אהבת התורה ולומדיה בקרבה בעודה קטנה, ואכן ראה ברכה בעמלו ובתו גדלה לתפארת בלמודיה ובהתנהגותה. אך לא ארכו ימי השלוה ובהיות בתו בת תשע שנים נפלה אשתו למשכב ממנו לא קמה. שנה תמימה התייסרה היא ונשאה את כאביה בדומיה ולבו ראה וכאב, ולמרות מאמצי הרופאים להצילה השיבה היא נשמתה לבוראה וישאר ר׳ אנג׳ל עם בתו הקטנה בודד וכואב. ובמלאת שנה לפטירת אשתו נשא הוא אשה צדקת אשר לבה היה רגיש לצער כל נדכה ונכאב וידיה היו פתוחות לעזרה וחסד. אך שמחתו של ר׳ אנג׳ל טרם שבה, זה כמה חדשים שנשוי הוא בשנית ודמות אשתו הראשונה נשארה חקוקה בקרבו ואהבתה לא פגה אף במעט וחסרונה העיב על אושרו ועושרו, ורשומם ניכר על פניו, אך למרות יגונו וכאבו קבל הוא במאור פנים כל אדם עמו שוחח.

לשאלת ר׳ אנג׳ל מי אתה, מאין תבא ומה מעשיך, השיב העלם, אפרים שמי וממדריד שבספרד הגעתי הלום לקיים את רצונם של הורי הקדושים שהועלו על המוקד בגלל נאמנותם לאלקי ישראל ותורתו, ואין לי גואל או קרוב בעיר הזאת ועל כן רבי קבלני לישיבתך וגמול חסד עם הורי הקדושים.

כשהבחין אפרים בדמעה המתגלגלת מעינו של הרב הבין שדבריו נגעו ללבו וכי לא ישקוט האיש עד שימלא את מבוקשו, ואכן קרא הרב לאחד מתלמידיו ואמר לו קח את אפרים לישיבה שם יתגורר עמכם, ולמד עמו שעתיים בכל יום עד אשר ידע את סדר התפילות וקריאתם בלשון הקודש ובהבנה מלאה, דברי הרב כפקודה היו לתלמידו, וכך נתאקלם אפרים והפך להיות כאחד מהתלמידים. לאחר חדש ימים התענין ר׳ אנג׳ל בהתקדמותו של אפרים בלמודיו ולצערו נאמר לו כי אפרים מתקשה לקלוט את למודיו ושנים יקחו עד אשר יוכל אפרים להבין את התפילה והחומש בלשון הקודש, ושתלמיד חכם לא יצמח ממנו, ויקרא הרב לאפרים ויאמר לו ראה בני לא כל אחד זוכה לעלות במעלות התורה ועל כן בישיבתי תמשיך להתגורר אך תצטרך למצוא לך עבודה שממנה תוכל להתקיים בבא העת להקים את ביתך, הבין אפרים את דברי הרב הצודקים והשיב לו, רבי קדוש אינני רוצה בלחם חינם ואם איני ראוי להיות תלמיד בישיבתך, אשמח לשרת את התלמידים ולדאוג לנקיון הבנין וחפציו ותמורת זאת אשאר להתגורר בבנין הישיבה, הסכים הרב לדבריו ואף קצבה חדשית נתן לו עבור עבודתו.

חלפו שנתיים מאז קבל ר׳ אנג׳ל את אפרים לישיבתו, ואסון כבד נתך עליו ועל חבריו, רבם האהוב עמו ישבו ולמדו את תורת הקבלה ורזיה, ר׳ משה קורדובירו נפטר, בן ארבעים ושמונה שנים היה הרב ויקוו כי עוד שנים רבות יהנו הם מאורו של רבם האהוב והנערץ והנה עלה הכורת על חייו, נסע הוא למנוחת עולמים

ואותם עזב לאנחות, וימאן ר׳ אנג׳ל להתנחם ויתבודד ביגונו, ובתורת רבו השקיע את כל מעייניו, רק את הישיבה ושעוריה לא זנח, ויוסיפו תלמידיו לשתות בצמא את תורתו המפכה כמעין מים חיים וזכים.

ויהי היום ויבואו חבריו ויאמרו לו כי מקובל חדש ובעל מופת נגלה בצפת ר׳ יצחק לוריא שמו[8], זה כשנה שדר הוא בצפת אליה עלה ממצרים, ותלמידיו הנבחרים מרבים לספר בשבחו ובנפלאותיו כי רבו, ויען ר׳ אנג׳ל ויאמר, את מורי ורבי ר׳ משה ז״ל לא אמיר ולא אחליף באף רב אחר, כי אין אדם בארץ אשר יוכל למלא מקומו בחכמה יקרה זו, ואם רצונכם לכו ללמוד אצל רבי יצחק אך אנכי אשב בביתי ואשנן את תורת רבי הקדוש כאשר למדני.

ויהי לימים וישמע ר׳ אברהם גלאנטי את חבריו חוזרים על דברי ר׳ יצחק בענין עמוק בנושא ספירות האלהות, ויאמר להם להבנתי דברים אלה נוגדים לדעת רבינו משה ז״ל ותורתו אשר למדנו ומדוע המרתם תורתו בתורת ר׳ יצחק, ויקנא לרבו וילך לר׳ יצחק ויאמר לו בתורת הספירות אשר דברת אמש אין כן דעת מורי הקדוש ר׳ משה קורדובירו, ויחריש ר׳ יצחק ויהי כמקשיב לדבר מה הנאמר לו, ולאחר רגעים מועטים פתח פיו ויאמר, דע לך ר׳ אברהם כי נשמת רבך הר׳ משה ז״ל באה עמך ללוותך ולהורות לך איזו הדרך ישכון אור, ותאמר אלי אמור לתלמידי ר׳ אברהם גלאנטי כי טועה הוא בדברי והאמת עמך ר׳ יצחק בפירוש מאמר הספירות, ואם אין תלמידי מאמין לדבריך אמור לו שילך לביתי ויבקש מאשתי את הספר ״פרדס רמונים״ אשר חברתי, ובדף ל׳ מהספר כתבתי על הגליון ביאור מאמר זה כדבריך, ועתה לך לבית רבך ותמצא סברתו שם מסכמת לדברי[9], וימהר ר׳ אברהם גלאנטי לבית רבו וימצא כתוב ככל אשר אמר לו ר׳ יצחק, ויחרד חרדה גדולה ויאמר עתה ידעתי כי איש אלוקים קדוש הוא ותורת אמת בפיהו, וילוה גם הוא לחבריו בבואם לשמוע את תורת הרז מר׳ יצחק, וילך עמו גם ר׳ אנג׳ל, ויראו את גדולתו ואת מופתיו אשר עשה וידבקו בו ויאהבוהו כנפשם, ולא ארכו הימים וכל בני צפת וחכמיה הכירו בגדולתו של ר׳ יצחק ויכנוהו ״האר״י הקדוש״

.

8. הוא האר״י ז״ל, נולד בירושלים בשנת רצ״ד, נפטר בצפת בשנת של״ב. גדל במצרים, למד תורה אצל ר׳ דוד בן זמרה (הרדב״ז) ור׳ בצלאל אשכנזי, עלה לצפת בסוף שנת שכ״ט ונתפרסם לאחר פטירת הרמ״ק. את תורתו העלו על הכתב תלמידיו ובראשם ר׳ חיים ויטאל. והרבה דברים שלא נכונים נאמרו ונדפסו בשמו, על כן החיד״א מזהיר שלא להסתמך על ספרים הנדפסים בשמו כי אם על שמונת השערים, (שער ההקדמות, שער מאמרי רשב״י, שער מאמרי חז״ל, שער הפסוקים, שער המצוות, שער הכוונות, שער רוח הקודש, ושער הגלגולים) שסודרו ע״י ר׳ שמואל ויטאל, וספר עץ החיים, וספר מבא שערים, וספר אוצרות חיים, דווקא. (ראה שם הגדולים ח״ב אות ק׳). 9 . ראה שבחי האר״י, הוצאת בניהו- עמוד 178.

וירבו הימים ותגדל בת ר׳ אנג׳ל וימלאו לה ארבע עשרה שנים ויאמר לה אביה, בתי

יקירתי הן ידעת כי את כל אושרי, תקותי ונחמתי בחיים, ועתה כי גדלת אמרתי אמצא לך מנוח אשר ייטב לך וחיית בצלו ועיני רואות ושמחות, ומי יתן ואזכה עוד לגדל על ברכי את נכדי אשר תלדי, הנה למחר יבא אלינו אחד מבחירי תלמידי אשר זמנתיו לסעוד עמנו את ארוחת הבוקר והיה אם ימצא חן בעיניך ואמרת לי, אולי מה׳ יצא הדבר ותנשאו, ואם לא ימצא חן בעיניך אל תבושי כי אין את נפשי להכריחך ולכפות דעתי עליך, ותשפל את ראשה בענוות חן ותאמר לו כן אעשה כאשר דברת. ויהי בלילה ותעל הנערה על יצועה ומחשבותיה נעמו עליה על האושר אשר מחר יפול בחלקה ותרדם, ותחלום והנה אמה המנוחה עומדת למולה כשפניה חסרות מבע ואומרת לה, דעי לך בתי כי בן זוגך הוא אפרים המשרת בישיבה ולא אחר זולתו, והזהרי לא להנשא לאחר כי בנפשך הוא. ותקם בבוקר ברוח נכאה ובפנים עגומים ומראה החלום בזכרונה ולבה בל עמה, וישבו לארוחת הבוקר ויבא גם הבחור וישב עמהם ותראהו ואת יפי פניו ויחר לה מאוד על אמה ועל חלומה. וכצאת הבחור וישאל אביה לדעתה ותאמר אין רצוני בנשואין, השאירני בביתך וטוב לי, ויחשוב אביה כי הבחור לא נשא חן בעיניה ויהי כמחריש כי אמר אמצא אחר אשר תרצה בו וטוב לה, ולא דבר עמה מאומה יותר בענין זה. ויעברו כמה שבועות ויאמר לה אביה שנית, בתי למחר אביא לארוחת הבוקר תלמיד אחר אולי יישר הוא בעיניך וראיתי בשמחתכם. והיא שנרגעה ממראה החלום וזכרו פג מלבה השיבה אמריה כבתחילה, כן אעשה כאשר דברת. ויהי בלילה ותעל על מטתה, ואך נרדמה ותחלום והנה אמה באה לקראתה ופניה מזרות אימה ותאמר אליה בתי הלא אמרתי לך כי אפרים הוא בן זוגך והיה אם תסכימי להנשא לאחר וחנקתיך בשתי ידי, ותקרב ידיה להניחם על צוואר בתה ותחרד הנערה ותצעק בקול גדול ותתעורר שטופת זיעה, וישמע אביה את קול צעקתה ויחרד ויאמר מה לך בתי כי זעקת, ותבכה ותאמר כזאת וכזאת חלמתי זו הפעם השניה ואפחד מאוד פן אחנק בידי אמי, וירגיענה אביה ויאמר, בתי מה לך כי חרדת את כל החרדה הזאת הן יודעת את כי איש אלקים נכבד יושב בקרבנו ״האר״י הקדוש״, למחר בבוקר אלך בביתו ואספר לו חלומך והוא בחכמתו יעשה כל אשר לאל ידו כדי להטיב חלומך ולהפוך מזלך לטובה, אל דאגה בתי עוד תנשאי לבן תורה כלבבך ועינינו רואות ושמחות, שכבי עד הבוקר רגועה כי לא אנוח עד אשר אעשה כאשר דברתי, ותרגע ותשב לישן במנוחה.

וישכם ר׳ אנג׳ל בבוקר וימהר לבית האר״י הקדוש ויאמר לו, רבי הגיע עת דודים לבתי וחפץ אני להשיאנה, ויאמר לו הרב הנה אפרים בן זוגה נמצא בישיבתך השיאנה לו, וישתומם ר׳ אנג׳ל ויאמר רבי הקדוש רוצה אני בבן תורה אשר ימלא מקומי אחרי בישיבה והן ידעת כי רחוק אפרים מזאת, ויאמר לו הרב, ישר הוא אפרים בדרכיו וצדיק במעשיו מהר וקחנו לבתך כי מה׳ יצא הדבר. ויצא ר׳ אנג׳ל מבית האר״י סוער ונרגש ויבא לביתו וימצא את בתו ממתינה לשובו בקוצר רוח, ויאמר לה הן ידעת כמה חפץ אני להשיאך לבן תורה אשר יירשני, אך נעלמים הם

דרכי ההשגחה ואלקינו בשמים אשר הוא גדול העצה ורב העליליה ועיניו פקוחות על כל דרכי בני אדם לתת לאיש כדרכיו וכפרי מעלליו אין חפצו בכך, מה׳ יצא הדבר כי תנשאי לאפרים כרצון אמך וכזאת אף אמר לי האר״י הקדוש. ותען בתו ותאמר אבי היקר רצונך קדוש לי ואכבדנו ואף כי רצון אלקים, על כן הסר דאגה מלבך, דבר באפרים נכבדות ואנשא לו ובקש רחמים מלפני האלקים שיזכני ללדת בנים תלמידי חכמים אשר יכלכלוך בתורתם לעת זקנתך ויעמדו בראש הישיבה אשר יסדת, ויעש הרב כן ויקרא לאפרים ויאמר לו הן בן שמונה עשרה שנים הנך וכבר אמרו חכמים ״בן שמונה עשרה לחופה״[10], האם מוכן אתה להקים בית בישראל, וישיבהו אפרים, כן רבי הקדוש מוכן ומזומן אני, וישאלהו הרב האם מוכן אתה לקחת את בתי לאשה, ויפג לב אפרים, ויתעשת ויאמר, לזכות ולאושר אין קץ יחשב לי לישא את בתך הנאוה אשר ידוע בכל שער עמי כי בת חיל היא, ואף כי להיות חתנך, ודאי זכות אבותי הקדושים עמדה לי, ותקראנה אותי כאלה.

עוד באותו יום באו אפרים ובת ר׳ אנג׳ל בברית הארוסין, ואח״כ נשאו במעמד רבני העיר וחכמיה, ויתן ר׳ אנג׳ל לבתו נדוניא גדולה ויקרה שכללה דירת פאר על כל רהיטיה, ותכשיטי כסף וזהב לרוב, ויכתבו בכתובה לאמר כי כל דיניה ומשפטיה יהיו על פי תקנת חכמי ספרד וצרפת. ותהי בת הרב לאפרים לאשה ותאהבהו, ותעש לו כל חפצו ורצונו וכל משאלות לבו קודש היו לה ותעשם בכל לבה.

ויהי היום ותבא בת ר׳ אנג׳ל אליו ותודיעהו כי בהריון היא, וישמח ר׳ אנג׳ל ויקוה לנכד אשר ינחמהו בשיבתו וישב על כסאו, ויהי בעת לדתה ותאמר המילדת מהרו וקראו לרופא מומחה כי אין דרך לילד את בת הרב כי אם בנתוח רחמה והוצאת הולד מן הצד[11], שכן הולד גדול הוא ומוטה לרוחב הרחם. וימהרו לקרוא לרופא, וישא ר׳ אנג׳ל רגליו וירץ לישיבתו ויאסוף את תלמידיו ויאמר להם בתי היולדת בסכנה, ועתה נרבה בדמעה ובתחנונים לפני שוכן מרומים שיחוס עליה ועל ולדה, ויפתחו את ארון הקודש אשר בו נמצא ספר התורה וירבו בתחנונים, בתהילים ובדמעות, וירבה הרב לידור נדרים ונדבות לעניים ואביונים, וישווע לעזרת ה׳ ורחמיו. ובעודו בוכה ומתחנן ויבא אליו שליח ויאמר לו חדל רבי מתפילה כי היולדת ובנה נפטרו, וכשמעו זאת ויתעלף, וימהרו תלמידיו לעוררו ולסעדו וימרר הרב בבכי וילך ללווית בתו יחידתו כשהוא נתמך בזרועות תלמידיו, ותהום כל העיר ויבכו כולם בכי גדול, ובשובם מקבורתה וישבו ר׳ אנג׳ל ואפרים חתנו יחדיו ויעשו את שבעת ימי האבל כמשפט.

ויתמו ימי האבל ויאמר ר׳ אנג׳ל לאפרים, דע לך כי ביתך וכל הנדוניא אשר נתתי לבתי המנוחה לי הוא כי נתתי כל זאת על דעת תקנת חכמי ספרד וצרפת וכאשר

10. אבות ה׳, כ״ג. 11. נתוח קיסרי, הבן הנולד מנתוח זה נקרא בפי חז״ל בשם ״יוצא דופן״. נכתב אף בכתובה, ובתקנתם נאמר כי באם תמות הבת וזרע אין לה ושבה

נדונייתא לאביה ולקרוביה, ועתה קום לך וצא מנחלתי והניחני לנפשי כי כאבי גדל שבעתיים בראותי אותך למולי, וימאן אפרים ויאמר רבי הקדוש, כואב אני את כאבך וכאבי גם יחד אך לא אוכל לציית לך בזאת כי בתך אשתי המנוחה נפטרה וזרע יש לה, ואם גם הולד נפטר כבר זכיתי בנכסים מכחו, ויתעצמו בווכוחם ויחליטו ללכת אל האר״י הקדוש ולקבל את דעתו וכאשר יאמר כן יקום.
וישמע האר״י את דבריהם, ויאמר לר׳ אנג׳ל, שמע לאשר איעצך והנח בידי אפרים את כל הנדוניא עד סוף פרוטה אחרונה, ואף אם רצונך במזכרת מבתך קנה אותה ממנו במחיר כי מנוחת נפש בתך תלוי בזה. ויאמן ר׳ אנג׳ל בדברי האר״י ויעש כן, ויאמר לאפרים יהי לך אשר לך ואלקים יצליח דרכך, וילך אפרים לביתו וישאר ר׳ אנג׳ל בבית האר״י ויבך בכי גדול על כל אשר קרהו. וינחמהו האר״י הקדוש ויאמר לו, הט אזניך ושמע את אשר אומר אליך, ויאזן ר׳ אנג׳ל לדבריו וישם אזנו כאפרכסת.

ויפתח האר״י ויאמר, לפני רבות בשנים בספרד המעטירה היה רב גדול תלמיד חכם וירא שמים צדיק בדרכיו וחסיד במעשיו שישב בראש בית הדין שבעיר ושפט בצדק דלים ויעש צדקה וחסד לרוב, ובאותה עיר היה עשיר גדול שנשא אשה שנתנה עיניה ברכושו ובסכום הכתובה אשר כתב לה כי רב הוא. ותחל להציק לבעלה ולהקניטו במעשיה, וילך העשיר אל הרב ויקבול בפניו על התנהגות אשתו, ויקרא לה הרב לשמוע מה בפיה ותבכה לפניו ותאמר, בעלי אשם בכל, הוא משפילני ומדכאני כי בוטח הוא בעושרו. ויאמן לה הרב, ודמעות התנין אשר לה מצאו מסילות ללבבו, ויגער בעשיר ויאמר לו, לא לעבדות נשאה היא לך כי אם לכבוד ולשוויון, ועתה כבד אשתך כגופך וחיה עמה בטוב. וישובו לביתם ותמשיך להקניטו ולהציק לו במעשיה ובדבריה ויסבול כאבו בדומיה כי נואש מעזרת הרב בראותו כי נוטה הוא לצדה. ויהי היום ותהר האשה ותרב עמו כמנהגה ותקם לנגד עיניו ותקפוץ מספר פעמים עד אשר הפילה את ולדה לעיניו, ויחרד האיש וירץ אל הרב ויאמר ראה אשר עוללה לי אשתי ויספר לו את אשר עשתה, ויען הרב ויאמר אמתין עד אשר תרפא אשתך ושובו אלי יחד ואשמע מה בפיה ואז אדע את אשר אעשה, וכאשר שבו העשיר ואשתו אל הרב ויאמר לה הרב מדוע עשית כדבר הזה ותבך ותאמר, הוא הכני על בטני ואפיל את ולדי, ויאמן לה הרב ויאמר עדיף הוא הפירוד לשניכם, ויאמרו טוב הדבר אשר דברת לעשות, ותאמר האשה יחד עם גיטי רוצה אני את דמי כתובתי, ויאמר העשיר לא אתן את כתובתה כי כתובה נתקנה לאשה אשר בעלה התכחש לה וגרשה על לא חמס בכפה ולא לאחת כמוך אשר הצקת לי ותשליכי במזיד את וולדך ארצה, ויצדק הרב את דברי האשה כי האמין לדבריה ויכף את העשיר לשלם לה את דמי כתובתה המרובים ותלך האשה לדרכה.
אכן האלקים המשגיח על עולמו ועל ברואיו והמשיב לנגזל את אשר לו, הביא את

כולכם בגלגול חוזר לעולם זה, אתה ר׳ אנג׳ל הוא הרב הצדיק אשר דברתי ותחת רודפך טוב בגלגולך הקודם זכית גם בגלגול זה לתורה ולעושר, ובתך היא גלגולה של אשת העשיר שעזרת בידה לעשוק את בעלה ולגבות את דמי כתובתה ממנו שלא כדין, ועל כן לא זכית לבנים נוספים שכן לא באת לעולם אלא כדי לתקן את העוול אשר גרמת, ואפרים הוא גלגול של אותו עשיר ולכן אף אשתך המנוחה שרוחה ידע זאת באה להטריד את מנוחתכם ולצוות את בתה להנשא לו, כדי שבתך תזכה לתקן את מעשיה שמגלגולה הקודם, וסכום הנדוניא אשר נתת לה זהה עם סכום הכתובה אשר גרמת לו להפסיד, ועל ידך נגרם שיתוקן העוול הזה בהשיאך אותם ובנדוניא אשר נתת. ותמורת חדשי העמל והסבל שגרמה לו בגלגולה הקודם, הנה עתה השיבה לו בגלגול זה בכבדה אותו ובאהבתה אליו, ולכן חרף תפלותיך ודמעותיך ומעשה הצדקה הרבים אשר עשית נפטרה היא מעולם זה לעולם הרוחות והנשמות, כי אך למען תקונה חזרה היא לעולם זה, ובתקנה את מעשיה חזרה לשכון במחיצתה בעולם שכולו טוב, ודע לך כי לא לחנם מתה היא בדמי ימיה במות שכזה, אותה נשמה שהפילה היא בזדון לבה בגלגולה הקודם, היא היא אותה נשמה שנתלבשה בילד זה שגרם למותה, והרי תלמיד חכם הנך וכבר ידעת את דברי חכמים כי ״מדה כנגד מדה לא בטלה״[12] וכך הם חשבונותיו של הקדוש ברוך הוא. ומידי עילת העלות מסובב הסיבות היתה לכם כל זאת. וישמע ר׳ אנג׳ל וידע ויבן וינחם ויאמן בה׳ ובהאר״י עבדו. וישב אל ביתו ויקרא לאפרים ויאמר לו, עתה ידעתי כי גדול אלקינו ורב כח ואין קץ לתבונתו, ומידו היתה כל זאת להטיב לנו באחריתנו ולנקות את נשמתינו מכל פגם וחטא, ועתה בני שב עמי ואלמדך את תורת ה׳ כי טוב סחרה מכל מסחר. וישב אפרים לפניו וילמד את תורת ה׳ מפיו אך לא נחקקו הדברים בלבו, וכבואו לביתו וישכח את אשר למד, ויקחהו ר׳ אנג׳ל לבית האר״י ויאמר לו רבי הקדוש הן חסד חפצתי לעשות עם בתי וללמד את אפרים את תורת ה׳ לטוב לבתי ולו בעולם הנשמות ועתה נכזבתי וכל מאמצי לתוהו הם ולא יועילו, ויאמר האר״י לאפרים אם בתורת ה׳ חפצת, עליך לתקן את אשר קלקלת בגלגולך הקודם בשכבך בחיק נכריות אשר לא מבנות ישראל הנה, וכל עוד כתם זה טרם נמחה מנפשך לא תוכל לקלוט את תורת האלקים אשר טהורה ותמימה היא ומשיבת נפש[13], ויתן לו האר״י תיקון לנפשו[14] ויעשהו אפרים בכל לבו, ויפתח ה׳ את לב אפרים בתורתו ובחכמתו ויגדל אפרים בתורה ובמעשים טובים. ויצוה ר׳ אנג׳ל את כל הונו לאפרים ויעמידהו בראש ישיבתו ויהי ה׳ את אפרים ויכלכל את שיבת ר׳ אנג׳ל בתורה ובנחת ויהי לו למשיב נפש[15].

12. ראה מס׳ סוטה דף ח׳: 13. תהלים פרק י״ט. 14. סדר התקון נמצא בספר ״שער רוח הקדש״ להאר״י. 15 . **מעשה זה מורכב מכמה מעשיות ונכתב עפ״י הזכרון ואיני בטוח בדיוק הפרטים.**

גלגול נשמות במצרים

דומם ישב הוא ליד תלמודו, ולבו בל עמו, הן חבריו כולם נשאו נשים, ורק הוא נותר בודד וגלמוד בעולמו של הקב"ה, ועתה יצאו כולם מהיכל הישיבה איש לביתו ומשפחתו. והוא, לאן ילך.בן יחיד היה להוריו, ובמותם נשאר ללא גואל ותומך. אמנם רבו דואג לכל מחסורו, אבל מה' אשה לאיש, ומזלו בושש לבא.

בצר לו פתח בתפילה חרישית לבורא העולם, אבי יתומים, שירחמהו ויושיעהו. ובעודו שופך צקון לחשו בתחנונים, נכנס יהודי ומכתב בידו וישאלהו לשמו, וכאשר נוכח ששמו כשם הנמען מסר לידו את המכתב באמרו, ממצרים אנכי ואבוא לצפת עירך כדי לזכות לאור באור פני המקובל הקדוש ר' יצחק[1] אשר שמו הטוב נשמע למרחוק, ולקבל ברכתו. וכצאתי פגשני דודך אחי אמך ויאמר לי, הן נוסע אתה לצפת, שא נא כתבי זה לשארי הלומד בישיבה הגדולה אשר בה, ואשלמה שכרך, ועתה באתי העירה ואשב לאכול את ארוחתי, ובטני הציקתני לבלתי עשות מאומה עד מלאי את שליחותי, ועתה אשוב למלוני כי עייף אנכי. וכצאתו, ויפתח העלם את המכתב, וימצא כתוב אשר בת דודו עומדת להנשא בקהיר הבירה, ומוזמן הוא לבא להשתתף בשמחתם, וכל הוצאות הדרך על דודו לשלמם.

ויתלבט הנער אם לקבל את הזמנת דודו, ויאמר בלבו אלך גם אני אל הקדוש ר' יצחק ויורני דרכי. ויבא אל הרב וישאלהו לאמר, רבי, הורני דרך זו אלך כי אליך נשאתי נפשי, האסע למצרים או אשאר במקומי, יודע אני כי אסורה היציאה מארץ ישראל שלא לצורך, ואף כי למצרים שאיסורה איסור עולם, אבל שמא משנה מקום משנה מזל ומצאתי שם אשה כלבבי. ויענהו הרב לך לשלום והצליח ה' דרכך, ומצאת שם אשה כלבבך. וירהיב עוז וישאל שנית ויאמר, מורי ורבי עניי נא כגודל חסדך, האשוב עוד לארץ הקודש, וישיבהו הרב, מקץ ששת חדשי נשואין שוב תשוב אל ארץ הקודש כשנדוניא בסך ששת אלפים דינרים בידך, ואל תשאלני יותר כלל, כי הנסתרות לה' אלקינו, ולא השיבותיך זאת אלא כדי לזרזך ללכת מצרימה.

וישא העלם רגליו ויצטרף אל השיירה היורדת למצרים, ויבא מצרימה. ויקבלהו דודו באהבה ובשמחה ויאמר לו עמי תשב ככל אשר תחפוץ ואם יהיה בידי לעזור לך בעניניך אעשה זאת בחפץ לב כי עצמי ובשרי אתה, וישב עמו.

ויהי היום ויתאספו כל הקרואים אל בית הקהל להשתתף בחופת בת הדוד ובן זוגה, ויבא גם העלם עמהם, ויפרדו כל הגברים לצד אחד והנשים ישבו מנגד. וישא העלם את עיניו וירא בין הנשים נערה רבת חן, ומן הרגע הראשון אשר נתן עיניו בה שבתה את לבו ואת כל חושיו, ותסער נפשו בקרבו ויהי קול השאון וההמולה ממנו והלאה, וכל מחשבות לבו נתונות אל הנערה, ומדי פעם בהרימו את עיניו להתבונן

1.הוא האר"י הקדוש מצפת.

בה הבחין שאף היא עיניה נשואות אליו ומתבוננת היא בו, וישפל מבטיו לארץ, וכהרימו שנית ותרא כי עיניו מועדות אליה ותשפל מבטיה.
ולא יכל הנער להתאפק ויקרא לדודו ויאמר לו, הגד לי למי הנערה הזאת כי בה חפצתי, ואם מה׳ יצא הדבר אשאנה לי לאשה ונמצא חיים ונחת. ויאמר לו דודו הלא היא בת ר׳ יעקב הסוחר אשר קשרי מסחרינו הדוקים ביותר, ובעזרת ה׳ למחר אדבר עמו אודותיך, ומה׳ אשה לאיש, ועצת ה׳ היא תקום.
וישב הנער לבית דודו ותתפעם רוחו, ושנתו נהייתה עליו, ויבכה ויאמר, אנא ה׳ אלקי, אבי יתומים ודיין אלמנות, שא נא לתפילתי ורחמני ותן לי את הנערה הזאת לאשה כי רעיוני מבולבלים ולבי הולך שבי אחריה, ואמור די לצרתי ולבדידותי, וירבה תפילה ודמע עד כי נרדם.
ויהי למחרת וישב דודו לעת הצהרים ויאמר לו, עתה ידעתי כי מה׳ נקראת לבא אל כלולות בתי למען תמצא את אשרך. דע כי בדברי עם אבי הנערה ויאמר לי, כי גם היא שאלה עליך וכל חפצה לבא עמך בברית הנשואין, ויאמר אביה כי רצון בתו שמחה היא לו, אבל תנאי אחד מתנה הוא, שתמשיך לשקוד על למוד התורה וכל מחסורכם עליו, וזאת מלבד נדוניא בסך ששת אלפים דינרים שתנתן לך בעת החופה, אך מדורכם יהיה כאן בקהיר הבירה ותתחייב שלא להוציאנה למקום אחר כלל. וישמח הנער ויודה לה׳ ויאמר ״אודך כי עניתני ותהי לי לישועה, זה היום עשה ה׳ נגילה ונשמחה בו״. ויקבל עליו את התנאי ככל אשר נתבקש.
ויפגשה בבית אביה וישוחח עמה, ומרגע לרגע גברה אהבתם עד מאוד. ויבקש מדודו ללחוץ על אביה לקרב זמן חופתם והיא גם כן לחצה על אביה, ויאות אביה להשיאם עוד באותו חודש ויהי כן. ויבואו בברית הנשואין ותפרח אהבתם עד אשר לא יכלו להפרד זה מזו אף לרגע קט, וישב בביתו ללמוד, ולהתענג מחברתה, ולא יצא מביתו בגפו רק לתפילה בלבד. ואף גם זאת, בכל בוקר בשובו מהתפילה יצאה היא לקראתו ותקבלהו בפנים שמחות וישבו לאכול יחדיו את ארוחת הבוקר ושמחתם ואהבתם עודה בעינה כעת כלולותיהם. ויארכו הימים ויחלפו חדשים, ואהבתם ושמחתם לא פגה ולא רפתה ולו במעט.
ויהי מקץ ששה חדשים ויקם באחד הבקרים כהרגלו וילך להתפלל, וכשובו והנה אין אשתו יוצאת לקראתו כהרגלה, ויאמר אך מקרה הוא ויפתח חרש את הדלת ויראה והנה היא ישנה על מטתה, ויאמר לא אפריענה מלנוח, תישן עוד מעט והחליפה כח. אך לאחר כמה שעות בראותו שטרם קמה ויקראנה בשמה ואין עונה, ויגש להעירה ויראה והנה גופה קר כקרח ויהי לאבן, ויבן כי מתה היא בשנתה, ויצעק צעקות גדולות ומרות ויתאספו שכניו ומכריו ויגדל המספד והבכי, ויניחו כולם את מלאכתם וילכו לגמול עמה חסד אחרון, ולהביאה למנוחת עולמים ולקברה כדין וכדת, וילך אף הוא עמהם שבור ורצוץ.
ויעברו שבעת ימי האבל ויגש לחמיו ויאמר לו, הן ידעת את אהבתינו אשר נפלאה היתה, ועתה כגודל האהבה כן גודל הצער, ואינני יכול למצא את מקומי יותר בעיר

הזאת, אלכה נא ואשובה לצפת לתורתי ולישיבתי, עד אשר ארגע ואנחם מצערי, והנה כסף נדוניתה קחנה חזרה כי שלך היא. ויבך אביה רב – בכה, ויאמר לו, ידעתי כי צדיק אתה וישרים דרכיך ואהבתכם היתה סוגה בשושנים, ועתה לך לצפת אשר בחרת, ובהגיעך הכנס לבית הקדוש ר׳ יצחק ושאלהו למה זה ועל מה זה עשה האלקים לנו כזאת, והשיבני דבר, ונדונייתה הלא שלך הוא, יודע אני כי רצון בתי הוא שתהנה אתה מן הכסף תחת ההנאה אשר הענקת לה בחייה, קחנה ולך ויהי אלקים עמך. ויפרד האיש מעל חמיו ויבא צפתה. ויגש אל ר׳ יצחק ויאמר לו, רבי רבי, הן תמיד ידעתי כי איש אלקים קדוש אתה ודבריך נאמנו מאוד, אך עתה מר לי מר, כי יד ה׳ יצאה בי ותקראנה אותי ככל אשר אמרת, והנה אנכי שוב בצפת לאחר ששה חדשי נשואין ונדוניא של ששת אלפים דינרים אתי באמתחתי, ועתה אנא אפנה ולאן אלך ומדוע קראתני זאת. ויפתח הרב את פיו ויאמר, דע בני כי כל אשר חפץ האלקים יעשה, ותן כבוד לאלקי ישראל אשר אלקי אמת הוא, ״אל אמונה ואין עוול צדיק וישר הוא״. כי פועל אדם ייעשה לו, וכגמולו ישלם לו, ועתה הסכת ושמע לדברי ותשב עליך רוחך.

לפני שנים רבות היו שני שותפים שמסחרם בחנות הספיקה כדי לכלכל את שני משפחותיהם בכבוד, אך לכלל עושר לא הגיעו. ויהי לאחד ילדים, ולשני היתה אשה עקרה לא ילדה, ותקנא העקרה ברעותה למה זכתה לבנים אשר ילווה בכל עת צאתה ובואה, והיא יבש רחמה כעץ. ותאמר לבעלה, דע כי שותפך גונב מהכספים המשותפים באין רואה, ויהס בעלה אותה לאמר, הן שלם וישר שותפי בכל דרכיו ולמה תכתימי את שמו. ותאמר לו, ראה, הלא רווחינו מתחלקים בשווה, והנה אינני יכולה להסתפק ממנה לכל החדש כראוי ושנינו חיים בגפינו, ואלו שותפך מחזיק משפחה עם כמה ילדים באותו סכום כמונו, הייתכן, אין זאת אלא שבאין רואה משלשל הוא מההכנסות לכיסו כדי לפרנס את בני ביתו. ולא האמין הבעל לאשתו, וישמור על קשרים טובים עם שותפו, אך כארס חלחלו מיליה אט אט, עד שהחל לפקפק ביושר השותף. ובאחד הימים בהיותם דנים בסדרי חשבונותיהם עמד ויגער בשותפו, ויאמר לו, גנב אתה ואין אלקים בלבך. ויפגע השותף עד עמקי נפשו ויאמר לחברו אם גנב הנך קורא לי, רצוני להפסיק השותפות, הב לי את חלקי ונפרד. ויאמר לו חברו, הן אמת צריכים אנו להפרד אבל שלשה חלקים מהסחורה והריוח לי הוא ואתה תקבל רק רבע כיון שבגנבותיך השבת לך את יתר חלקיך ברכוש. ויתעצמו בדבריהם ויגשו אל הרב אשר פסק להם דין אמת ויאמר להם ״כל זמן שאין עדים וראיה על גנבותיו זכאי הוא למחצית הרכוש״. ויחלקו הרכוש לשניים וילך כל אחד לדרכו, אך האשה העקרה טרם נחה מקנאתה ותסת את בעלה לנקום בשותפו על גנבותיו ולמסרהו למלכות על העלמות המיסים, ויעש כן. ויבואו שוטרי המלך ויאסרוהו כששה חדשים עד למשפט ויצא דינו לשלם קנס של ששת אלפים דינרים מצריים.

וירבו הימים וימותו גם שניהם, ותעל נשמתם לפני בי״ד של מעלה, וידונום כל אחד כפי מעשיו ומעלליו, ויגזרו על האחד לשוב לעולמו ולתקן את אשר עוות במעשיו עם האלקים ואדם, בכשלון המעשים. ועל השני נגזר לשוב ולתקן את העוול הנורא אשר עשה במסרו את חברו לשלטון. ועתה, הנה אתה הוא השותף אשר באת לתקן את מעשיך אשר קלקלת בגלגולך הקודם, והאשה אשר נתנה בחיקך היא שותפך אשר נתן לך ששת חדשי עונג תמורת ששת חדשי צער המאסר שגרם לך בגלגולו הקודם. והנדוניה הוא תשלום מדוייק של סך הכסף שגרם לך להפסיד ולשלם לגויים, וכאשר עשה את המוטל עליו שב הוא לבי״ד של מעלה לעמוד על משפטו בשאר מעלליו, ואלו אתה עוד חיים ארוכים נכונו לך לתקן בהם את אשר עוותת. ועתה אל תירא ואת תחת, שב ועסוק בתורת ה׳, ובקרוב תמצא אשה כלבבך ותקים לך בית נאמן לכבוד ולתפארת.

גלגול נשמות בירושלים

היתה זו שעת אחר הצהריים, בבית המדרש עמדו המקובלים בתפלת המנחה בהכנעה ובכובד ראש, כאשר לפני התיבה עמד רבם האהוב והקדוש ר׳ גדליה חיון[1] וכוון בכל מלה ואות הרי הרים של כוונות וצרופי אותיות שונות ומשונות שנושאם העולמות העליונים הרוחניים וספירותיהם, כשנכנס עלם צעיר וסלו בידו, ומבלי להבליט את עצמו עצר בפתח עזרת הנשים והמתין לסיום התפלה.
מדרך רחוקה בא העלם ומשעות הבוקר המוקדמות צעד הוא ללא מנוחה לעבר ירושלים משאת נפשו, ואך לפני רגעים מועטים בא הוא בשעריה ומיד שם פניו לבית המדרש ״בית אל״ בו עסקו מקובלי ירושלים בתורת הנגלה והנסתר ורדו דבש מספרי האר״י הקדוש[2] ותלמידו ר׳ חיים ויטאל[3]. אמנם גופו תבע את חלקו, וכמעט

1. מצאצאי מגורשי ליסבון שבפורטוגל שנדדו לטורקיה, נולד בקושטא, והיה מפורסם בקדושתו וחסידותו ובתפילותיו על חולים שהיתה מקובלת והבריאו. יסד בירושלים בשנת תצ״ז (1737) את בית המדרש ללימוד הקבלה ״בית אל״ שהפך להיות מרכז המקובלים המיוחד בעולם. נפטר בירושלים ה׳ אב תק״י (1750). 2. נולד בירושלים בשנת רצ״ד, נפטר בצפת בשנת של״ב. גדל במצרים, למד תורה אצל ר׳ דוד בן זמרה (הרדב״ז) ור׳ בצלאל אשכנזי, עלה לצפת בסוף שנת שכ״ט ונתפרסם לאחר פטירת הרמ״ק. את תורתו העלו על הכתב תלמידיו ובראשם ר׳ חיים ויטאל. והרבה דברים שלא נכונים נאמרו ונדפסו בשמו, ועל כן החיד״א מזהיר שלא להסתמך על ספרים הנדפסים בשמו כי אם על הספרים, שער ההקדמות, שער מאמרי רשב״י, שער מאמרי חז״ל, שער הפסוקים, שער המצוות, שער הכוונות, שער רוח הקודש, ושער הגלגולים שסודרו ע״י ר׳ שמואל ויטאל, וספר עץ החיים, וספר מבא שערים, וספר אוצרות חיים, דווקא. (שם הגדולים ח״ב אות ק׳ בקונטרס אחרון). 3. מגדולי המקובלים בתקופת צפת, תלמידו המובהק של האר״י בתורת הנסתר, שהעלה על הכתב את תורת רבו. נולד בצפת ה׳ ש״ג (1543). בן למשפחת

הכריעהו לשבת ולנוח ולשאת לפחות תנומה קלה כפצוי על דרכו הארוכה, אך חיש קל פתח הוא ספר תהלים והחל להתחנן לאלוקי ישראל כשמשאלה אחת בלבד בפיו, אנא אלקי תן בלב ר׳ גדליה ראש המקובלים לקבלני לישיבתו כמשרת, הן לזאת אוותה נפשי והיתה כוונתי עת נדרתי את נדרי בעת צרתי. וכשלאחר התפלה החלו להתפזר קהל המקובלים איש לביתו, עמד הוא מהסס וחרד כיצד לפנות לרב הגדול ולבקשו את בקשתו המוזרה, אך הנה הבחין בו ר׳ גדליה ופנה אליו במאור פנים וכשחיוך שליו ומרגיע בשפתיו אמר לו, שלום לך העלם, ניכר בך כי אורח הנך בעיר, שמא תצטרף אלי לביתי ותסעד לבך ותנוח מדרכך ותזכני במצות ״הכנסת אורחים״, הן ביתי בחצר בית המדרש הוא, ולא תקשה עליך ההליכה אליו, וטרם הספיק להשיב וכבר שילב ר׳ גדליה את ידו בידו ויצעדו יחדיו לעבר בית הרב. לאחר צעדים מספר כבר היו על מפתן הבית, ויקש ר׳ גדליה קלות על הפתח, ותפתח בתו את הדלת. וכשראתה שזר נלוה אל אביה מיד פנתה למטבח להכין לאורח כוס חמין ומיני מאפה. ויושב ר׳ גדליה את העלם בראש השלחן ויתחנן לפניו, אנא הרגש נוח וסעד לבך, הן ניכר בפניך כי טרם סעדת היום ועל אף חוסן גופך אסור לך לענותו חינם, הן ידעת כי מצווים אנו לשמור על בריאות גופנו כשם שנצטווינו על בריאות נשמתנו. ויפתח העלם את פיו ויאמר, רב קדוש, רצונך פקודה היא לי ואין מסרבין לגדול כמוך, אך רבי אין ביכולתי לאכול כשסערת רגשות ממלאה לבי ואיני יכול להרגע עד אשר דברתי דברי אליך ופרקתי עול מעל נפשי, ויאמר אליו הרב, דבר וירוח לך כי כולי קשב לאשר בפיך.

ויאמר הנער, שלום שמי, יתום אני מאבי ומתימן הרחוקה באתי הלום, זה קרוב לשנתיים מיטלטל אני בדרכים כשחלומי לבא אל הקודש פנימה לבית מדרשך, ולשרת אותך ואת תלמידיך הקדושים העוסקים בתורת ה׳ תמימה ורזיה, אמנם שכלי רפה מלהבין אפילו את תורת הנגלה ואף כי בתורת הנסתר, אך ידים לי בריאות וגופי חסון ואוכל לשרתכם כחפצכם, אשאב מים מהמעין, אכבד את בית המדרש, אחם לכם חמין להשיב נפשכם ואהיה מתאבק בעפר רגליכם, והיה שכרי מקום לינה ומנוחה בעזרת הנשים של בית המדרש, ופת לחם חרבה בכל יום, ליותר מזאת איני צריך ואיני שואף, אנא רבי אל תשב פני ריקם ועשה חסד עם עבדך.

ויאמר לו הרב, בני שמא תכנס לאחד מבתי המדרש ללמוד ולהתקדם בתורת ה׳ וגדלת והיית לאיש חיל אשר ידיו רב לו בחכמת התלמוד, מה נעמת לי באמרך כי

רבנים וסופרים שמוצאה מקלבריה שבאיטליה. תלמידו המובהק בתלמוד ובהלכה של ר׳ משה אלשיך הידוע בפירושו על התורה. בסוף ימיו פעל בדמשק ושם נפטר בשנת ש״פ (1620) בהיותו בן שבעים ושבע שנים, מספריו נדפסו, ״חיים שניים״ פירושו על התלמוד, ״עץ חיים״, ״פרי עץ חיים״, ״שערי קדושה״, ״לקוטי תורה״, ״אוצרות חיים״, ״ליקוטי ש״ס״, ״ארבע מאות שקל כסף״, ״שער הכוונות״,״שער הגלגולים״, ״שער רוח הקודש״, ״שער הפסוקים״, ״שער הלקוטים״, ״שער מאמרי רשב״י וחז״ל״, ״שער המצוות״, ״שער ההקדמות״ בקבלה.

אינך שואף לעושר וכי מסתפק הנך במועט, אך מאושר אל תמנע נפשך, הנה אדבר עם ידידי ר׳ ישראל יעקב אלגאזי[4] שיקבלך לישיבתו שם תשקוד על התורה וחזקת והיית לרב בישראל. ויענהו העלם, רבי ומורי חן חן לך על אשר קרבתני ותחשבני לראוי להיות לרב בישראל אך לא כן ידעה נפשי, כי שכלי הרפא לא יתנני הבין את תורת ה׳, ובשמוש תלמידי חכמים חפצתי, תיקר נא נפשי בעיניך וקבלני כמשרת בבית מדרשך, ובדברו דמעות נקוו בעיניו וכמעט פרץ הוא בבכי ובתחנונים, אך הרב הקדימהו ויאמר לו, בני מלא אמלא משאלתך וכל מחסורך עלי, הנה מפתח בית המדרש בידך וכטוב בעיניך עשה. וישק העלם את ידי הרב, ויודה לה׳ על אשר קיבל תפלתו ויצליח חפצו בידו. ויסעד לבו, וכתומו פנה לבית המדרש וילך לעזרת הנשים וישכב על הספסל לנוח מתלאות הדרך אך לא מצא מנוח לנפשו ורעיונותיו הסעירוהו. הן כה קרוב הוא לכותל המערבי שריד מקדשנו אשר מעולם לא זזה השכינה ממנה[5] והוא בהישג ידו ואיך ינוח על משכבו מבלי לחונן אבניו.

ויקם מעל משכבו וישאל לאנשי המקום על המסילה העולה אל הכותל, וכראותו את שריד המקדש למולו קרע הוא קריעה בבגדו[6] וירץ אל האבנים העתיקות וישטפם בדמעותיו ויקונן על גלות השכינה ועם הקודש, ובעודו מתרפק בין סדקיה, נרדם. וכהקיצו, וימצא את עצמו בודד מול הכותל ועלטה מסביב, וישב למרגלותיו ויעבר למול עיניו את כל הקורות אותו מאז ועד עתה, ויזכור את אביו שלאחר יום עמל ויגע בחזרו מעבודתו הקשה כרוכל המחזר בכפרים הסמוכים לשרעב עיר מולדתו, היה קורא לו ואומר, בני אין להקב״ה בעולמו אלא תורה בלבד, ואף אני אין לי בעולמי אלא את תורתו ואותך, שב ונלמד תורת ה׳ כי יקרה היא מפנינים וכל חפצים לא ישוו בה, והיה כי תזכה לתורתו אף את סודה אגלה לך, וכך ישבו שניהם ולמדו תנ״ך ותלמוד עד הגיעו לגיל שלש עשרה שנים.

ובהכנסו לעול המצוות זוכר הוא איך הגר עם הוריו לצנעא העיר הגדולה שם הצטרף אביו אל חבר המקובלים שעסקו בתורת הנסתר מחצות לילה ועד הבוקר, ומיד לאחר פת שחרית בטרם יצא אביו לסבוב עם מרכולתו ישב עמו וחזר לפניו על כל למודו אשר למד בלילה עם חבריו והמריצו לשנן את סודות התורה ורזיה באומרו, בני ״דע את אלקי אביך ועבדהו״, כי בכח תורת הנסתר נחזיק מעמד

4. נולד באיזמיר שבטורקיה בשנת ת״מ (1680). בשנת תק״ט (1749) נתמנה לרבה הראשי של ירושלים, נפטר ו׳ תמוז תקי״ז (1757). מספריו ״אמת ליעקב״ ״שלמי צבור״ ״שלמה חגיגה״ ״חוג הארץ״, ״חזון למועד, ״ארעא דרבנן״. ״קהלת יעקב״, ״דעת להשאל״, בהלכה.״נאות יעקב״ דרשות. ״שמע יעקב- שארית יעקב״ על התורה. 5. ״אמר ר׳ אחא, לעולם אין השכינה זזה מכותל המערבי״. מדרש רבה שמות פרק ב׳, במדבר פרק י״ד, שיר השירים פרק ב׳, זוהר פרשת שמות דף ה׳. 6. לפי ההלכה ב״שולחן ערוך אורח חיים״ סימן תקס״א הרואה ערי יהודה בחרבנן או ירושלים בחרבנה או מקום המקדש קורע.

בגלותנו ונוושע על ידי משיח צדקנו, ואין לנו שיור אלא התורה הזאת. וכך זכה

הוא ללמוד ולהתקדם בנגלה ובנסתר תחת צל אביו היקר, עד אותו יום מר ונמהר בו קראו אביו למטתו ואמר לו בני, יודע אני כי הגיע עת בו אשיב לאלקי את פקדונו אשר הפקיד בידי, הנני הולך אל אבותי לארץ החיים הנצחיים, אך ירושה גדולה מוריש אני לך והיא תורת חיים אשר זכית ולמדת עימי, שמור על ירושתך וחזור ושנן לך תורה זו עד אשר תאיר היא לך נתיבותיה וזכית להיות מבני עליה[7], בן חמש עשרה שנים הנך, ומעתה תקח את מרכולתי ותסבוב ביום על פתחי הקונים כדי לפרנס ולכלכל את נפשך ונפש אמך, ובלילה תסבוב על פתחי עולם הלא הם ספרי הקודש ותקנה לך תורה ואורה. עתה בני בא ונלמד את שיעורנו האחרון, וכשתראה שקולי מתחיל להחלש אמור עמי קריאת שמע פסוק בפסוק עד אשר אתהלך בארצות החיים.

עוד מהדהד באזניו לימוד הזוהר הקדוש בו עסקו שניהם באותו יום עד שלפתע חלש קול אביו ואז ברעדה ובכיה אמר עמו קריאת שמע עד אמצע הפסוק "ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך"... ואז נדם לב אביו לנצח. וכשתמו ימי האבל קיים הוא בכל לבו את צוואת אביו ויצא ביום לסבוב עם מרכולתו, והלילה היה לו קודש ללמוד והתעלות.

הן זוכר הוא היטב את נדרו אשר נדר ואשר בעטיו זוכה הוא לישב עתה למרגלות כותל רם ונשא אשר שנותיו אלפיים והמכוון כנגד שער השמים, היה זה כאשר לאחר חדשים מעטים מאז הפך לרוכל, יצא הוא באחד הימים כמדי בוקר לסבוב את העיר וחצריה ולהכריז בקול על סחורתו עד שיקראוהו להכנס אל הבית פנימה להראות את סחורתו ואת טיבה. והנה אשת מושל העיר קראה לו מבעד לחלונה ואמרה, עלה כי חפצתי לקנות ממך דבר, ויעל לתומו אל חדרה בקומה השלישית ויפתח את תיבתו ויצג את מרכולתו, אך היא סגרה דלתה ותעז פניה ותאמר לו ראה נער חמוד כי מצאת חן בעיני ויש בידי להעשירך עושר רב יותר מכל אשר בתיבתך, וזאת אעשה כי נער נאה אתה, אך זה שבוע שבעלי הלך בדרך למרחוק ותאבה אני למשכבך. והיה אם תאבה ושמעת, טוב כספי לך הוא. ואם תמאן, אמיתך בחרב בעלי הנמצאת עימי בבית. וכדברה הוציאה מחיקה צרור כסף ותפזר על מטתה ותאמר הלא לך הוא יחד עם לבי, ויירא מאוד מחטא, הן יודע הוא עוצם החטא אשר רוצה היא להכשילו ויחליט בלבו נחושה, את תורתי ואמונתי לא אטוש ולא אחטא לאלקי ולו במחיר חיי, ויאמר אליה טוב אמרת, אך אחת שאלתי להסך את רגלי בטרם אעשה רצונך, ותשמח לתשובתו ותאמר לו כן תעשה כאשר דברת.

ותעלהו הגגה ותראהו את חדר השירותים ויכנס ויסגור בעדו ותשמור על הפתח מבחוץ פן ימלט, ויפתח בצר לו את החלון ויוצא ראשו החוצה ויאמר, אנא ה'

7. בעלי רוח הקודש וצופי העולמות הנסתרים בעודם בחיים, השווה מס' סוכה דף מ"ה, "ראיתי בני עליה והן מועטין".

אלקי, הנני משליך עצמי למטה אל החצר, והיה אם מתי תהא מיתתי כפרה על כל

עוונותי, אך נודר אני לך כי אם תחלצני מצרתי ויצאתי בשלום, לא אנוח עד אעלה לירושלים עיר קדשך ועבדתיך ככל אשר עם לבבי. ויעצום עיניו ויקפוץ למטה ויקם והנה שלם הוא בגופו, ויברח מהר וימלט וישב לבית אמו ויספר לה את כל אשר קרהו ואת נדרו אשר נדר, ותאמר לו אמו לך לשלום וקיים נדרך אשר נדרת, כי עתה ידעתי כי בן ראוי אתה לאביך הצדיק ושמחה אני שזכיתי לבן כמוך, ובדברה ויבכו שניהם בכי גדול על הפרדם, ותצרור אמו את בגדיו ותשם בסל ותתן לו ותחבקהו בברכה אותו ויפרד מעמה.

ויגיע עד עדן עיר הנמל ויפלג לבומבי אשר בהודו וישרת שם בבתי הגבירים כחדשיים ימים עד אשר חסך כסף למסעו, ויפלג לבצרה אשר בבבל וילד לבגדד ויכנס לישיבת שיך יצחק גאון[8] וישקוד שם בתורת הנגלה והנסתר, ולאחר כששה חדשים הצטרף לשיירה הנוסעת דמשק, וישרת שם את הגביר ר׳ שאול פרחי[9], ויהי לו היום לעבודה והלילה למשמר התורה, וכראותו שיש בידו כסף להמשך נסיעתו וישם לדרך פעמיו עד בואו ביום זה לירושלים, והנה מקיים הוא את נדרו אשר נדר.

ויתגעגע לאמו הצדקת שבחרה לשלחו ללמוד בארץ הקודש מלבקש לה מנוח אשר יכלכל את שיבתה, ויתפלל לשלומה ויאמר, רבון העולמים זכור לאמי את החסד אשר עשתה עימי, והאר לה פניך בחיי בריאות ושלוה, הן בבן תלמיד חכם חשקה נפשה. אנא ה׳ האר עיני והודיעני איזו דרך אלך ואשכון אור תורתך ומצוותיך, הנה בן למעלה משבע עשרה שנים אנכי היום וזר אני פה בארץ, ועליך סמוך אני ובטוח כי לא תטשני ולא תעזבני בזכות אבי הצדיק ותעזרני לעלות במעלות תורתך ומסתריה כי בם חפצתי, טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף, זכני לישא אשה כשרה והגונה אשר תהיה לי לעזר כנגדי ואוכל לעבדך כל ימי חיי לעשות רצונך כרצונך, ויקם שקט ובוטח וישב לעזרת הנשים אשר בבית המדרש וישן לבטח.

וכשאור השחר עלה וימלא בית המדרש מגדולי ירושלים וחכמיה אשר באו לשמוע את תורתו של ר׳ גדליה ראש המקובלים, ולקולם הקיץ העלם ויטול ידיו ויצץ מבעד לחרכי המחיצה המבדילה בין עזרת הנשים פנימה, וירא את הרב יושב בראש השלחן וספרו פתוח לפניו וחבר תלמידיו עוטרים משני צדי השלחן ומאזינים ללמודו כשספריהם בידיהם ועוקבים אחר דבריו ביראת קודש ובדומיה.

8. מוזכר ב״אגרת רב שרירא גאון״, בתור ראשי מקבלי פני עלי בן אבוטאלב בכובשו את בגדד כשעמו תשעים אלף יהודים, בשנת ד׳ אלפים תי״ח (658). הישיבה היתה בחדרים הסמוכים לקברו שנמצא בין בתי היהודים בשכונת ״אל רצאפה״ שבבגדד, על מצבתו כתוב שהיה ראש ישיבה דור חמישי לסבוראים. ושנפטר בשנת כת״ר לחרבן המקדש (היא שנת ד׳ ת״נ (688). 9. שר האוצר של הפחה בדמשק, החזיק בביתו ישיבה לתלמוד וקבלה בשם ״בית אל״. (אביו של הנדיב הידוע, ר׳ חיים פרחי שהיה משנה לאחמד ג׳זר פאשא ולסלימאן פאשא, בעכו. ונהרג על ידי עבדאלא פאשא בכ״ח אב תקע״ט (אוגוסט 1819).

ויפעם לבו וישם אזניו כאפרכסת וישמע גם הוא את דברי הרב ויראו לו הדברים

מוכרים, הן סוגיא זאת שמע מפי אביו ואת ביאורה לפי פירוש מקובלי צנעא, והנה רבי גדליה, דומה כאילו ישב עמהם שם בתימן הרחוקה ומבאר את הסוגיא כחוזר על דבריהם כמעט מלה במלה, וישתומם ויאמר עתה ידעתי כי המקום אשר אני עומד עליו אדמת קודש הוא, ורב זה ינחני במעגלות הקבלה. וישת אל לבו סדר התלמידים וישיבתם, ומקום כל ספר וחפץ ויאמר בלבו פה אשב כי אויתיה, הכן אכין כל חפצי המקובלים בשעות הפנאי, אך בשעת למודם אשב כאן לאחר המחיצה ואשמע תורתם ואדענה גם אני, והם יחשבוני כישן או כיושב בטל אשר שיח ושיג אין לו בדבריהם ואסתירה תורתי מהם ואעבוד את ה׳ בצנעה.

ומאז הבוקר החל העלם לשמש את חבורת המקובלים לשביעות רצונם המלא כאשר כל חפצם נעשה על ידו בכבוד גדול ובנפש חפצה, וילמד להכירם בשמם ובמעשיהם וירא כי כל גדולי ירושלים וחכמיה חברים הם ללמוד זה, ויגל לבו על אשר זכה לשבת במחיצתם וללמוד תורתם. וגם המקובלים הטו אליו חסד ויקרבוהו אליהם ויזמינוהו לאכול בביתם בשבתות ובמועדי קודש, ויחשבוהו לבחור עם הארץ אשר אינו יודע ספר כי אם בקושי את סדור התפילות והתהילים, וכי מתקשה הוא בתפילה ומאריך בה כיון שאין המלים שגורים בפיו, ולא העלו על דעתם כי כוונותיהם ורזי תורתם נהירים לו, ואריכות תפילתו נובעת מכוונות הספירות ושמות הקודש הסדורים לו במחשבתו, והיה בעת לומדם, וישב הוא לאחר המחיצה כמתנמנם ויקשב לקול תורתם ויחרטנה בלבו. ובלילה עת נחו כולם על יצועיהם קם הוא ממקומו ויפתח את ספריהם ויהגה בהם לאור ״נר התמיד״ הדולק בבית המדרש וישנן את למוד יום העבר עד אשר היה שגור בפיו ויעלה על יצועו ואיש לא ידע בשכבו ובקומו.

ויהי היום ויתקשו ר׳ גדליה וחבריו בהבנת דברי הספר ״עץ חיים״[10] כי נראו הדברים כסותרים את עצמם, ויחפשו ביאור אשר יניח את דעתם ולא יכולו, ותהיה הקושיא הולכת וסוערת עליהם ואין לאל ידם למצא פתרונה, ויצטערו האנשים מאוד. ויגיע עת תפלת המנחה ויאלצו להפסיק מלמודם ולבם בל עמהם, וישובו לביתם וינסה כל אחד מהם את כחו בביתו למצא פתרון, ואין.

והעלם שלום, כשמעו את קושיתם, וכהתבוננו בענין וימצא על אתר את הפתרון, וכראותו את עגמת נפשם כי רבה, הציקתהו בטנו לקום ולהורותם איזה דרך ישכון אור, אך שם מחסום לפיו מבא בדברים עמהם ויסתתר מבעד למחיצה עד לכתם הביתה. וירא כי אין איש ויכנס פנימה ויקח את קסת הסופר ויכתוב על גליון ספר ר׳ גדליה את פתרון הדברים בטוב טעם ודעת ויחזר את הספר למקומו. אך מאת ה׳

10. ספר הספרים של תורת האר״י בקבלה, מכיל חמישים שערים בהם מבואר החל מהתהוות החלל בו נבראו כל העולמות העליונים ועולמנו זה, ועד לספירות הקודש הרכבם ושמותם, הפועלים ברצון הבורא.

היתה זאת כי בעת כתבו את הדברים, עמדה חנה בתו היחידה של ר׳ גדליה בחצר

המשותף לביתם ולבית המדרש ותרא את שלום המשרת כשקסתו בידו וכותב עלי ספר, ולא שתה לבה לזאת.
ויהי לעת ערב ויתאספו הרב ותלמידיו שנית להמשיך בלמודם, וישאלם הרב שמא יגעתם ומצאתם את פתרון הענין, וישיבוהו טרם מצאנו כי כבד הדבר ממנו, ויאמר להם הרב אף אני הוגעתי מוחי ורעיוני ללא הועיל, הבה נשוב ונעיין יחדיו עד אשר יאיר ה׳ עינינו בתורתו ויגלה לנו מסתריה, וכפתחו את הספר וירא על הגליון את פתרון הקושיא ערוכה ומבוארת בדברים נכוחים למבין, ויתמה מאוד ויאמר, מי הוא מתלמידי אשר כתב זאת, משביעו אני שיקום ויאמר ולא יכסה, ויענוהו כולם ויאמרו לא ידענו מי בעל דברים, ויקרא להם הרב את הכתוב וישמחו כמוצאי שלל רב ויתמהו איש אל רעהו ויחתרו לגלות את זהות הכותב ולא יכולו.
ובשוב ר׳ גדליה לביתו, ויספר על הנס אשר התרחש בבית המדרש כאשר יד נעלמה כתבה על ספרו את פתרון קושיתם, ויאמר אין זאת כי אם שלח ה׳ מלאכו ויגל לנו סודות תורתו, ותאמר אליו בתו אל יחר בעיניך אבי ואומר את אשר בלבי ואל תחשבני כמתעתעת, ויענה אביה לאמור הגידי כל אשר בלבך, כי ידעתיך לבת חיל אשר רק אמת יהגה חכך. ותאמר, את שלום המשרת ראיתי בצהריים יושב בבית המדרש וקסת הסופר בידו, ואדמה כי ידו בענין זה.
כשמוע ר׳ גדליה את דברי בתו ותפעם רוחו, וישלח ויקרא אל הנער לאמור חושה ובא אלי ואל תתמהמה, וימהר שלום ויבא לפני הרב ויאמר רבי ומורי הנני כי קראת לי, ומה דבריך כי אעשנה. וישאלהו הרב, שמא תדע מי נכנס לבית המדרש היום בשעות הצהריים מבלעדי תלמידי, ויען המשרת ויאמר יודע אני שאף אדם זר לא דרכה רגלו היום בבית המדרש, ויספר הרב לעלם את הקורות אותם היום בלמודם ויאמר לו הרב כי ראתה בתי אותך אוחז בקסת הסופר ויושב בבית המדרש, ואומר הלא דבר הוא, על כן מצווך אני לומר לי אם מכיר אתה את כותב הפתרון. וישפל המשרת את ראשו ויאמר, רבי ומורי מכיר אני את כותב הדברים אך הרשה לי לא לגלות זהותו כי ידעתיו כי אין רצונו בזאת, וכדברו החויר מאוד כי הבין כי נגלה סודו, וירא ר׳ גדליה את מראהו ויבן את אשר לפניו ויוסף לחקרו ויאמר הנני ואניח לך ולא אוסיף לטרדך אך אמור לי אם אתה הוא כותב הדברים אם לאו, ויאמר אני.

כשמוע הרב את תשובתו ויאמר לו, גדלת בני ממני בחכמתך ובענוותנותך עשרת מונים, הבה בני שב לימיני ונעסוק יחד במסתרי תורתינו כי מצאתיך חבר כלבבי, וילמדו שניהם יחדיו. וכראות ר׳ גדליה את סדר למוד העלם ואת גודל בקיאותו והבנתו בפרדס[11] התורה, ויפסק למודו ויפן אליו ויאמר, דע כי מהיום אתה הוא הרב ואני משרתך ולמחר אתה תשב על כסאי ותלמד לי ולחברי את תורת ה׳ היקרה

11. פרד״ס ראשי תיבות, פשט, רמז, דרש, סוד. שהם ארבעת הדרכים להבנת התורה.

מכל, כי עצום אתה ממני בידיעותיך ובחכמתך. ויבך ר׳ שלום ויאמר רבי ומורי חוס

על נפשי ואל תגרה בי את יצר הגאוה, הניחני לעבוד את אלקי בתום ובצנעה ולשרתך כקדם, על כסאך לא אשב, ולא אנחל את כבודך, כי לך נאוה תהילה.
ויהי בבוקר ויתקבצו כל החכמים המקובלים כפעם בפעם ללמוד ולשמוע את דברי ר׳ גדליה, ויבא גם ר׳ גדליה עמהם ויניח את כסאו וישב בינותם ויאמר אליהם אחי ורעי קראו לרבינו שיבא וילמדנו תורת אלקים חיים ומלך עולם, ויספר להם ר׳ גדליה אודות שלום המשרת וכל מעשה תקפו וגבורתו. ויאמר, לכן מעתה הוא רבינו ואנו תלמידיו ומבלעדיו לא יפתח איש ממנו את פיו לומר קטנה או גדולה בתורה זו, כי לו יאתה שרביט המלוכה במלכות השמים. ויבקשו האנשים מר׳ שלום לבא ולישב בראשם, ויסרב אליהם באומרו משרתכם אני ועל דעת כן באתי בקהלכם. ויקרא אליו רבי גדליה ויאמר, הגד לי עלם חן מי הוא הרב כאן, ויענהו הלא אתה רבי ומורי, וישיבהו ר׳ גדליה כזאת, אם אנכי הוא רבך ומורך וחייב אתה בכבודי ובגזרתי, גוזר אני עליך לישב על כסאי ולהורות לי ולחברי את תורתך. וישב ר׳ שלום על כסא רבו, ויאמר, למען כבוד מורי ורבי חייב אני לעשות רצונו אף כי אינני ראוי להיות כאחד ממשרתיו, ויפתח ר׳ שלום את פיו ויאר להם במאמריו ויקבלוהו עליהם לרב וישתו בצמא את דבריו.
ויבא ר׳ גדליה לביתו שמח וטוב לב ויספר לאשתו אודות אשרו כי רב הוא במצאו בר׳ שלום רב כלבבו. ותענהו, אך טרם נשא הוא אשה ומי יתן ויחפוץ בבתנו חנה וזכינו לחתן כמוהו. וימהר ר׳ גדליה ויבא לר׳ שלום ויציע לו את חנה בתו לאשה, ויאות ר׳ שלום ויאמר מאת ה׳ היתה זאת, על ידה נתגלה סודי, ועל ידה יבנה ביתי, וישא ר׳ שלום את חנה לו לאשה.
וישבו ר׳ גדליה ור׳ שלום בראש השלחן יחדיו וילמדו שניהם גם יחד את תורתם לתלמידיהם, ובמות ר׳ גדליה ויהי ר׳ שלום רבם היחיד של חכמי ירושלים וגדוליה בתורת הקבלה, וילך שמעו בכל הארץ כאיש קדוש ועושה נפלאות אשר נחה עליו רוח הקודש[12] וכי גדול הוא בקדושה ובחסידות באותות ובמופתים.

ויהי בימים ההם[13] עלם חמודות כבן חמש עשרה שנים ויצא שמעו בכל הארץ כבקי בחדרי התלמוד וכי שיח ושיג לו עם חכמי העיר במכמני התורה כי גאון הוא. ויבקשו הוריו להשיאו אשה וימצאו נערה תמה וישרה ותישר בעיניהם, ויאמרו האנשים נלך ונשאל את איש האלקים ר׳ שלום לחוות דעתו וכאשר יאמר כן יקום

12. רוח הקודש הוא שם כולל לכל צורות ראית הנסתר לה זוכה האדם עקב התנהגותו ויחודיו בשמות הקודש. ספר שלם בנושא זה והשגתו, נתחבר ע״י ר׳ חיים ויטאל ונקרא בשם ״שער רוח הקודש״. 13. מעשה זה של הרב והעוף, מיוחס להאר״י הקדוש מצפת, אך לא מופיע הוא בשבחי האר״י. ועל כל פנים אירע מעשה זה עם אחד מגדולי המקובלים. ואפשר שהיה עם הרש״ש, ואיני יודע בבירור עם מי מקדושים היה מעשה זה.

וכן יהיה. ויבואו אליו ויגידו לו אודות העלם וכלתו, ויעצום הרב את עיניו ויתבודד

במחשבתו רגעים מועטים ואחר פנה אליהם ויאמר, טוב הדבר אשר דברתם לעשות, מהרו והכינו להם כל צרכי חופתם כי מה׳ יצא הדבר, וגם אני אבא להשתתף בשמחתם אם תאותו להכין לסעודת החופה, עופות. ויהי הדבר לפלא בעיניהם ביודעם את דרך הרב בקודש כי אין משתתף הוא בשמחות אנשי העיר עקב שקידתו הרבה בתורה, ומה גם אודות העופות אשר שאל. וישיבוהו נעשה ככל אשר צויתנו לא נפל דבר מכל אשר דברת.
ובהגיע עת דודים, ויתאספו הקרואים אל החופה ויבא גם ר׳ שלום כאשר דבר, ועמו מגדולי ירושלים שומעי לקחו ותהי השמחה רבה. ויברך ר׳ שלום את שבעת ברכות הנשואין וכסיימו ויצו לאמור, מהרו והביאו את העופות אשר אמרתי כי עתה נסב כולנו לסעודת המצוה. וישבו כולם לאכול לחם, ויבצע החתן מלחמו ויפרוס למסובים הרבים ויאכלו וישתו עמו. וכאכול החתן מן העוף ותעמוד עצם קטנה על פתח גרונו ויחנק ויפל מעל מושבו וימת, ותהי חרדת אלקים על האנשים ותהפך שמחתם לאבל וירבו תאניה, ורק ר׳ שלום נשאר שקט על עומדו ויברך את ברכת המזון וילך וישב לביתו.
וכראות הכלה כי מת חתנה ותתעלף. וכהשב רוחה, ותאמר יד ר׳ שלום בזה והוא אשם בצרתי הן לא לחנם בקש הוא עופות לסעודה, אין זאת אלא מרצונו להרוג את חתני אשר אהבתי, ותרץ לבית ר׳ שלום אחוזת טירוף, וילכו קרוביה בעקבותיה. וכהגיעה, ותפרוץ את הדלת ותרא את ר׳ שלום יושב ולומד שלו ורגוע כאילו מאום לא קרה, ותצעק ותאמר הלא ידעת כי מות בעוף ולמה זה חפצת בו ולא חסת על חתני ועל עלומי. ויושיבנה הרב וישקה מים להרגיעה ויאמר אליה, בתי, אמת אמרת כי ידעתי את אשר יקרה ולכן יצאתי מגדרי והשתתפתי בחופתך ובקשתי עופות לסעודה, ועתה שמעי והבינך פשר הדברים ודעי כי יד ה׳ עשתה זאת. וכדברם, ויגיעו גם קרוביה ועמם רבים מאנשי העיר וישבו גם הם עמה ויטו אוזן קשבת לשמוע דברי הרב.

ויאמר לה ר׳ שלום, שמעי בתי וראי, והטי אזנך לאשר בפי ודעי את אשר לפניך. לפני עשרות שנים היה רב גדול אשר הורה לעם את דרכי האלקים ותורתו. וילך אך ביושר ואמת, בשלום ובמישור עם כל אנשי עירו וידעו כולם כי צדק משפטו ויקבלו מרותו עליהם ברצון ובאהבה. ויבואו אליו מבוקר עד ערב בשאלות דין ודת וישא עליו טרחם ומשאם וריבם.

ויהי היום וימהר הרב לילך לחופת אחד מאנשי העיר ולהשיאו כדת, וילבש את בגדי החמודות אשר לו ויפן לצאת. וכצאתו, ותבא אשה לביתו ועוף בידה, ותמצאהו בחצרו ותאמר לו, הנה קניתי העוף הזה ואבא לביתי ואמצא כי ירכו שבורה ואבא אליך כי תורה לי מה דין עוף זה אם יכשר לאכילה, או שמא טרף הוא. ובהיות כי נחוץ היה הוא לילך לדרכו וגם ירא פן יטנף לבושו בדם העוף, ויבדוק את העוף כהרף עין בעודו בידיה, ויטריפהו, וילך לדרכו. ותאמן האשה

לדברי הרב ותשלך את העוף תחת אחד השיחים טרף לחייתו ארץ. אך אמת הוא כי כשר היה העוף, ורק בפזיזותו ובחוסו על בגדיו לא אבה הרב להתבונן בו ולמשמשו בידיו, ויטריפהו. ולא עוד אלא נשמת אדם אשר חטא באכילת נבלות בעודו חי ויבא לאחר מותו בגלגול עוף זה, ותהי נשמתו שוכנת בתוך העוף ומחכה לתקונה כאשר תאכל על ידי אדם מישראל ובברכה כדין וכדת. ועתה נבצר ממנה להתקן עקב פשע הרב. ותבא נפש האדם המגולגל בעוף ותתייצב לפני בית דין של מעלה ותבקש תיקון לנפשה, ונקם מהרב אשר מנע ממנה תקונה. וישיבוה, כי אין אדם נדון על חטא ראשון אשר חטא וכאמור "מעביר ראשון ראשון"[14] והיות וזה חטאו הראשון אשר לרב אין להענישו. ויצא דינו להתנסות שנית בתקון העוף.

וירבו הימים ותשב האשה ותקנה עוף מן השוק ותמצא את גפו שבורה, ותגש אל הרב ותשאלהו מה משפט העוף, ויקבלה הרב ברוח נכאה ובפנים קודרות על אודות שמועה כי באה כי אחד מידידיו ומיטיביו נפטר, ומאת ה' היתה זאת לנסותו שנית אם בעת אשר כזאת ידקדק בפסקיו או יזלזל בהלכותיו. ואף נשמת האדם אשר היתה בעוף הקודם שבה ותתגלגל בעוף זה ותחכה לתקונה. ויבדוק הרב את העוף ולבו בל עמו, כי השיאוהו רעיוניו אודות ידידו המת, וירא כי לא יכול להכריע את הדין ויבוש לומר לה כי אין בידו להשיבה, ויטרף את העוף גם בפעם הזאת למרות כשרותו. ותשב נשמת המת אשר גולגלה בעוף ותתייצב לפני בית דין של מעלה ותאמר, הנה גם בפעם הזאת לא שת הרב אל הדין והאמת ויטריפני, וימנע תקוני. ויראו מלאכי עליון יושבי בית הדין כי עקב חופה נכשל הוא בראשונה, ופעמיים נוסה הוא על ידי אותה אשה ועל ידי אותו אדם המגולגל בעוף ונכשל, וכי בין כה אותה אשה צריכה לשוב בגלגול נשמות לצורך תקונה על מעשיה האחרים. ויצא דין הרב, להמתין לו עד יבא יומו, ואז להחזירו שנית לעולם זה בגלגול נשמות ולהסב לו גורלו לישא את גלגולה של אותה אשה, ואותה נשמה שהיתה מגולגלת בעוף תשוב ותתגלגל שוב בעוף, ובעת חופתו יאכל אותה הרב ויתקננה אישית בברכתו ואז תפרע ממנו נשמת המגולגל בעוף על אשר מנע תקונה פעמיים ותהרגהו. וישוב הוא למקומו בגן אלקים חיים כי זך וישר הוא, ואך חטא זה יש לו לתקן בטרם יעלה במעלות קדושים וטהורים. ועתה בתי הנך גלגול אותה אשה אשר שאלה על העוף פעמיים, ועל ידך נתקן הפעם הרב על ידי חופתו עמך, ועל ידי תקון העוף אשר תקן במאכלו, ואין לך להצטער על מותו, כי הלך הוא לשכון באור החיים הנצחיים. ואת בתי אין לך מה לדאוג כי ידעתי כי נכון לך עוד תקון רב בעולם זה וכי עוד תשובי להנשא וללדת בנים ובנות בנחת ושלוה כאחד האדם, והיית לברכה בקרב הארץ.

14. ראה רמב"ם ספר המדע הלכות תשובה פרק שלישי הלכה ה'.

ישבה היא מולי ודמעתה על לחיה, ומבטה הכאוב זועק, אלי, למה עוללת לי כה, ואיה רחמיך וחסדיך על עלובת נפש כמוני שבאה להסתופף תחת כנפיך. ולא ידעתי במה לנחמה. את ספורה שמעתי מרב משיקאגו, שהפנה אותה אלי לאחר שנואש מלנחמה מאסונה הכבד, ולמרות שהודעתיו שאיני יודע במה לנחמה וחבל שתתאכזב, עמד ושלחה. ועתה נמצאת היא כאן בבית ספר יהודי בקווינס - ניו-יורק, פוכרת את ידיה ומצפה לשביב אור ומלת נוחם ליגונה העמוק ולהתרת ספקותיה בצדקת דרכי ה׳ בעולמנו.
וכך פרטי המעשה.

בחורף תשנ״ב בהיותי בניו-יורק טלפן אלי רב משיקאגו בבקשה שאקבל אחת מנשי קהילתו הנמצאת במשבר אמונה ובכאב עמוק עקב מקרה טרגי שארע לה, והמטיל צל כבד על כל בני הקהילה.
רב זה הגה רעיון נפלא לקרב רחוקים ליהדות ע״י מתן הרצאות ושעורים בנושאי פסיכולוגיה וחנוך ילדים. אליו הגיעו בעיקר נשים יהודיות הרחוקות מכל זיק של יהדות, ותוך כדי הרצאת הדברים שילב תוכן אמיתי על מהות החיים והנפש, והשפיע על חלק מהן לשמור תורה ומצוות. בין נשים אלו היתה צעירה אחת שגדלה בחנוך חלוני לגמרי, ונשאה לגוי וילדה בן שהיה בגיל שש כשבאה להרצאות, ולאט לאט הושפעה מדברי הרב על תורת ישראל ותכנה, והחלה לשאול שאלות מעמיקות ולקבל תשובות מספקות שבעקבותן החלה בשמירת המצוות.
לאחר כמה חדשים כשנתחזקה בדרכה, פנתה אל בן זוגה הגוי בבקשה שילמד את מצוות היהדות ויתגייר, והוא השיב לה שמיד כשהתחילה בדרך המצוות הוא הבין שיבא יום והיא תדרוש ממנו להתגייר, ומאז גיבש לעצמו החלטה שכשהיא תגיע לנקודה זו שהוא יציע לה גרושין, ופירוד מוחלט גם מהילד שישאר בידה בתנאי שהיא תפטור אותו ממזונות הילד ומשאר התחייבויות כלשהן, ואכן כך נעשה.

מיד לאחר גירושיה, הילד הוכנס ע״י האם לתלמוד תורה של קהילת הרב, והיא הפכה להיות אחת מפעילות הקהילה. הילד שגדל עם השנים גילה התעניינות ורצון בלמודי הקודש ודבקות בקיום התורה והמצוות. ובהגיעו לגיל ״בר-מצוה״, מאחר ויום הולדתו חל ביום שבעה עשר בתמוז שהוא יום אבל וצום על חרבן ירושלים, תוכננה עבורו מסיבת בר-מצוה מפוארת לימים שלאחר תשעה באב. אכן, ״רבות מחשבות בלב איש, ועצת ה׳ היא תקום״. וביום שבעה עשר בתמוז בו הגיע זמנו להכנס לעול המצוות, הניח הילד תפילין בבית הכנסת ועלה לתורה, וכשסיים את התפילה יצא לבית אמו אך לא הגיע, משאית פגעה בו וקפחה את חייו.
למותר לציין את גודל הכאב של הקהילה כולה עקב מותו הטראגי, וצער האם השכולה שכמעט השתגעה מגודל אסונה, מקרה זה החל לעורר אצלה שאלות על מדת הדין והצדק של מעלה, כיצד עוללו לה דבר שכזה למרות תשובתה הכנה, והקרבתה למען היהדות ומצוותיה, **״הזו תשובה, וזה שכרה״**. ושאלותיה אלה גרמו

לנזק גם לקהל השומעים שכמעט אוטומטית עמד לצדה כנגד בית דין של מעלה, והחלו לפקפק אם לא "יד המקרה" גרם לזאת, ו"גורלו" של אדם רודף אותו תוך התעלמות בית דין של מעלה ממעשיו הטובים והתנהגותו.

כמעט מידי ערב היתה האם מגיעה לבית הרב בטענות ודרישות על הצדק האלהי, ובבכיות על רוע מזלה. והרב היה יושב עמה זמן רב בסבלנות להרגיעה, ולעודדה ולנחמה. אך כשדבר זה נמשך כשנתיים מאז האסון, הלחיץ הדבר את הרב ובני ביתו כי חיי הבית כמעט נהרסו בגללה, ועמדו חסרי אונים בראותם שלעזור לה אין ביכולתם ולמנוע אותה מלבוא ולטעון את טענותיה החוזרות ונשנות ללא הרף אי אפשר, ואין לדבר סוף. וכששמע הרב שאני נמצא בניו-יורק, מיד פנה אלי בבקשה שאראה מה ניתן לעשות להרגיע את האשה, ולהחזיר את השקט לביתו וקהילתו. ולמרות שהשבתי לו שאיני יודע כיצד לעזור בענין זה, וחבל שהאם רק תתאכזב יותר עקב תקוות שווא בפגישתה עמי, שלח אותה הרב אלי.

עתה ישבה היא מולי במבט כאוב וידיים פכורות בייאוש ובעצב, ולא פצתה פה וחכתה לשמוע מה יש בפי לומר לה. אמרתי לה ראי, אין ספק שמקרה זה קשור ל"גלגול נשמות" שלך ושל בנך שאם נדעהו נכיר כי הבורא הוא "אל אמונה ואין עוול, צדיק וישר הוא". אבל כלל איני בטוח שיש בידי את הכלים לדעת את סוד הענין, אבל מקוה אני שלמען הקהילה ושלוותה ולמען תשובתך, משמים יעזרו לנו למצא את הסיבה והצדק האלהי, אך דעי שבכל אופן גם אם לא תמצא הסיבה למקרה קשה זה, אין זה גורע מצדק בית הדין של מעלה, כי יתכן וחלק מתקונך הוא למנוע ממך את הידיעה, כדי להגדיל את כאבך ונסיונך. אני אנסה לצאת אל העבר ולמצא את הסיבה, ואת תשמעי ותרשמי כל מילה שתצא מפי כדי שנוכל להתבונן אח"כ בדברים. אולי יזמן לנו ה' את הפתרון.

עמדתי בתפילה לפני הבורא יתברך שיגלה את עיני למצא את פשר הענין ולהראות לעין כל "כי צדיק ה' וישר משפטו, וכל דרכיו אמת". ומשסיימתי, ישבתי למולה בעצימת עינים, ולאחר דקות מעטות של רכוז החלתי להזות בהקיץ, ובמעין חלום מצאתי את עצמי בירושלים ליד הכניסה המוכרת היום בשם "שער שכם", צועד לאורך הרחוב הנקרא היום בשם רחוב הגיא. אבל היתה זו ירושלים בבנינה שגם אז הכניסה אליה היתה באותו מקום, ורחוב זה היה אחד הרחובות המרכזיים בה שחבר בין העיר החדשה שמעבר לחומה (בית זיתא) ומבצר אנטוניה שבצפון, לבין העיר התחתונה שבדרום, דרך מרגלות הצד המערבי של הר הבית (עמק עושי הגבינות). ועתה צעדתי לאורך רחוב זה כשמשני צידי בניני ירושלים היפים והמתנשאים לגובה רב.

היתה זו שעת אחר הצהרים מוקדמת, כשהרחוב היה שטוף שמש קיץ לוהטת, ואף אדם לא נראה בו פרט לחייל יהודי נמוך קומה הצועד כשקסדה לראשו וחרב

ארוכה בידו, ואני בעקבותיו. החייל עמד ליד בית מרשים במיוחד שהיה מימין הרחוב (בערך מול רח׳ ויאה דולורוזה היום), שכל חזיתו היתה עשויה בקבוקי זכוכית ירוקה הדבוקים זה לזה, ויוצרים גדר מרהיבה לחצר שלפני הבנין. החייל פתח את דלת החצר ונכנס פנימה ואני בעקבותיו, ובמקום לפנות שמאלה למדרגות הכניסה לבנין, פנה ימינה וירד במדרגות אל המרתף שם הסתתרה אשה זקנה. הוא פרץ את דלת המרתף ופנה אל הזקנה בבקשה שתתן לו אוכל כי רעב הוא. הבנתי מיד שמדובר בתקופת המצור הרומאי על ירושלים. הזקנה שכמה חופני שעורים היו חבויים לה מתחת לקרקע פחדה שהוא יגלה את מחבואה ויפקירנה לרעב, החלה בוכה וטוענת שגם היא רעבה ואין לה כלום כדי להשביעו, ומשהחל לחטט בחפציה ולדשדש בקירות, פחדה שמא יגלה את מחבואה וכדי לסלקו אמרה לו, ראה לי אין מה לתת לך אבל אגלה לך שבבית המקדש יש בעזרת הקודש כדים מלאים תאנים של קודש, שם תוכל לאכול כאוות נפשך. משמע החייל את דבריה הניח לה באמרו, אם שקר אמרת אחזור לכאן ואשסעך בחרבי. ומיד יצא לעבר בית המקדש ואני בעקבותיו. נכנסנו להר-הבית מהכניסה הדרומית ופנינו לצד המזרחי ולפתע ראיתי למולי את בית המקדש בבניינו עומד במלא תפארתו, אך שמם. נכנסתי אחריו לעזרת הכהנים וראיתי שכהן אחד בלבד עמד בצד המזרחי של המזבח (בפינה הסמוכה לצפון) והתפלל. (הבחנתי אפילו בבגדי הכהונה שעליו ונזכרתי שיש מחלוקת בין התנאים לגבי האבנט של הכהן ההדיוט אם הוא עשוי רק פשתן או אם רקום עליו פרח מחוטי צמר. ושהרמב״ם פסק שגם אבנטו של כהן רגיל עשויים שעטנז של רקמת צמר, והתבוננתי וראיתי שאבנטו של הכהן היה באמת עשוי פשתן לבן ופרח ורוד כנראה צמר של ״תולעת שני״ רקום עליו בחזית שמעל טבורו, התבוננתי גם במגבעתו, ואם זכרוני לא מטעני היה זה קצר ככובע הגמדים, ולא ארוך ומלופף ככובע הכהן הגדול).

החייל לא התענין בכלום ופנה לצד הצפוני של העזרה שם עמדו שני כדי חרס בגובה מטר כל אחד מהם שהאות ת׳ היתה כתובה בדיו שחור עליהם, (להודיע שמדובר בפירות ״תרומה״ המותרות רק לכהנים לאכלם בטהרה) ופתח את מגופת אחד הכדים והוציא מלא כפו תאנים דבשיות ואכלם במקום ויצא משם לדרכו.

פתאום ראיתי את עצמי עומד בשעת בוקר מוקדמת על חומת ירושלים הצפונית (בערך מול רח׳ סאלח אדין בימינו) בין חיילים יהודים המגינים על החומה וגם החייל אוכל התרומה ביניהם, כשמעבר לחומה במרחק של כמה מאות מטרים עמדו הרומאים באלפיהם לרוחב החומה הצפונית כולה, באפס מעשה. לפתע זרק אחד הרומאים סולם חבלים שנתפס בקצה העליון של החומה ותוך דקות ספורות החלו עולים הרומאים אל החומה בהמוניהם כשהחיילים היהודים מנסים להפילם מהחומה החוצה. התפתח קרב מגע בראש החומה בו הפילו אלה את אלה מראש החומה החוצה, הבנתי שאני רואה את הרגע ההסטורי של יום שבעה עשר בתמוז המקורי וכיצד נפרצת החומה בידי האוייב הרומאי, לא עברו דקות מועטות וחייל

רומאי נגש אל החייל היהודי אוכל התרומה ודחף אותו מראש החומה למרגלותיה החצוניות, החייל נפל על ראשו ונהרג מפגיעת שברים בקדקדו.
לפתע מצאתי את עצמי צועד בסמטאות עיר באירופה, שלא ידעתי איזו היא, וראיתי גוי צעיר שפניו דומות לפני החיל היהודי והבנתי שזה גלגולו ששב עתה כגוי, כדי לתקן את מעשיו המכוערים שכללו אכילת תרומה שאסורה לישראלים, וחלול הקודש והמקדש בכניסה בטומאה ובחגור מלא ובמנעלים לתוך עזרת הקודש. ותקונו היה לשוב כגוי ולמצא את הדרך ליהדות ולחזור אליה ולחיות בקדושה ובטהרה, אך הוא לא עשה כן אלא ראיתיו עם אשתו הגויה ובנט הקטן.

כל תיאור זה תוך כדי ראייתי ספרתי אותו לאשה, שכתבה את דברי. לאחר כמה דקות חזרתי לעצמי ומצאתי את עצמי יושב מול האם הנבוכה. זכרתי את כל הספור, (כשעדיין בעת כתיבת שורות אלה, עומד הכל לנגד עיני) ואמרתי לה זכרי איך לבנך היתה שומת כתם לידה בראשו מעל לעצם העורף, ושומה נוספת בגבו מתחת לכתף השמאלית, שתי אלה הם סימני הפציעה מעת נפילתו מחומת ירושלים, (כי כל סימני וכתמי הלידה שיש לנו הם רשמים של פציעות שקרו לגוף הקודם שלנו. ומכיוון שהשתקפו גם באורה החופפת אותנו נרשמים הם בגופנו בהוולדות החוזרת.) ומשאשרה את דברי, הסברתי לה דעי, כי בנך הוא החייל היהודי, ואת היא האשה הזקנה שבמרתף ששלחה אותו לבעוט בקודש ולחללו באכילת "תרומה" שכישראל היתה אסורה עליו. ואפילו אם היה כהן היה אסור באכילתה כי היה טמא, והתרומה חייבת להאכל ע"י הכהנים בטהרה. ובגלל שאכל זאת נתחייב במוות בידי שמים ולכן נהרג מעל חומת ירושלים. וכיון שנהרג בשבעה עשר בתמוז חזר לעולם כדי לתקן את מעשיו ג"כ בשבעה עשר בתמוז. והגוי ממנו הבאת בן זה, הוא הבן הגוי של החייל היהודי בגלגולו השני, ואם היית יהודיה כשרה שומרת תורה ומצוות היית צריכה להאנס בידי גוי זה כדי להביא לעולם לתקון את החייל שהיית סיבה לחטאו ולמותו, אך היות ולא היית מודעת לתורה ומצוותיה חיית אתו מרצונך.

עתה נסגר המעגל, את שבת לתקן את מעשייך וחטאייך מתקופת המקדש, ואולי אפילו מגלגולים אחרים. בין יתר המעשים שהוצרכת לתקן, היה להביא את האדם שגרמת לקלקולו, ולחנכו בדרך התקון. ואכן כך עשית, הבאת את החייל היהודי דרך בנו הגוי מגלגול שני, כי רק על ידו יכל הוא לשוב לעולם זה. והפעם תקנת אותו ע"י שחונך בדרך הנכונה, ותקונו המושלם היה כאשר ביום היותו "איש" החייב במצוות בשלמות, הניח תפילין שהם קודש, ואמר עמהם "שמע ישראל" שהוא קבלת עול מלכות שמים מרצון. ועלה וקרא בתורה בקדושה, ומתוך צום ותפילה וקדושה, שב לעולמו הרוחני. ואת עוד חייך לפניך לתקן את אשר קלקלת בגלגול זה ובגלגולים שקדמו, עד אשר תשוב נשמתך ליוצרה זכה וברה.

גלגול נשמות בטורונטו

לאחר הרצאה בעניין גלגולי נשמות שנתתי בטורונטו שבקנדה, חזרתי לבית מארחי בליווי כמה מהנוכחים בהרצאה שרצו לשוחח עמי בענייניהם הפרטיים. משהגענו, נכנסתי עם אחד מהם לחדר פנימי לשיחה בעניינו והשאר המתינו בחדר הגדול. לפתע נכנסה כשהיא נסערת אשה כבת ארבעים וחמש דוברת עברית ובכתה והתחננה לתת לה להכנס אלי ללא תור. הקהל שהבין לרגשותיה הסכים לבקשתה, מיד כשסיימתי עם מי ששוחחתי, היא נכנסה והחלה לבכות בקול ולספר את סיפורה הכואב.

צעירה ישראלית תושבת תל אביב היתה כשהכירה מתנדב קנדי גוי והתרועע עמו. אורח חייה שהיה חילוני כתוצאה מלימודים בבית הספר הישראלי "הממלכתי" שם לא רק שלא הקנוה שום ערכים ליהדות אלא להפך, לא מנע ממנה להנשא לו כמות שהוא. אבל הוריה "המסורתיים" בקשו ממנה לא להנשא לו אלא אם כן יתגייר. באהבתה הגדולה להוריה לא רצתה לגרום להם לדאבון לב ושכנעה אותו לעבור גיור קצר שאינו מחייב כלום רק כדי להרגיע את הוריה. הוא עבר קורס גירות קצר ומזורז שבסופו קיבל את "תעודת הגיור" שלא היתה לו שום חשיבות בעיניהם כי בין כה לא היתה כוונתו לשמור את דיני היהדות, וכל הצהרת קבלת המצוות וטבילה במקוה היתה הצגה אחת גדולה. (כמו הרבה גיורים הנעשים ע"י רבני השלטון ומוסדותיו, ויש הרבה מאוד גרים שדינם ממשיך להיות גוי, כי גיורם לא תקף לפי דרישת ההלכה.) כשבצאתו מבית הדין עם התעודה הנכספת פנו שניהם למסעדת טריפה.

לאחר נישואיהם מצא עבודה ונולד להם בן. משנכנסה להריון נוסף, פוטר מעבודתו. עקב הלחץ הכלכלי הגרו לקנדה שם הוריו המבוססים שלבוהו בעסקיהם והיתה הרווחה.

בטורונטו היא ילדה בת. מיד לאחר הלידה פרצו ביניהם מריבות קשות ובעזרת משפחתו הוא עבר לדירה נפרדת ולקח עמו את הבן אותו הוא אהב מאוד. ובכסף רב של משפחתו נהל הוא כנגדה משפט גירושין אזרחיים והצליח בטענות מרמה לקבל גם את החזקה על הבן. את הילדה השאיר בידה כי לא נקשר אליה כלל. הוא נשא אשה גויה ומנע ממנה כל השנים לבקר את הבן ולמרות פסקי דין של בית המשפט לקבלו לביקורים, היתה הגויה מונעת את הילד מלצאת אליה בטענות שונות ומשונות וכל מאמציה לראות את הבן נכשלו. במשך השנים הבן קיבל מחלת "לוקמיה" ואז באישור רפואי הממליץ לא לתת לאם להפגש עם הבן כי התרגשותו תערער את מצבו הרפואי, נתקבל פסק דין בבית המשפט האוסר עליה להפגש עם בנה. בינתיים מצב הבן מחמיר והוא נוטה למות וכל רצונה הוא לראות את בנה ולהמצא בקרבתו בימיו האחרונים. שמא אוכל לעזור לה בעניין זה.

השבתי לה שאין כל ספק שמצב זה הוא תוצאה של קשר לגלגול קודם. ושאם נצליח לדעת את סוד הדבר אולי נמצא גם את הפתרון. ולכן שתבא למחרת עם אדם נוסף ואשתדל למצא את הסיבה. בבואה למחרת התיישבו היא וחברתה לצד השולחן, ועמדתי בתפילה לפני בורא עולם שלמען רחמיו יגלה את עיני לדעת מה

בגלגולה של אשה זו גרם לסבלה הנוכחי. ישבתי נכחן בעיניים עצומות בתנוחת הרפייה, הגורמת לנפש לצאת בחלקה מהגוף ובמצב זה לצפות בעברה של אשה זו. לפתע מצאתי את עצמי במרכז העיר בודפשט צופה בהמון יהודים שהובאו למקום והוקפו בגדר תיל, כשחייל במדי ס.ס. עומד בפתח הגדר וממיין את הקהל מי ישאר ומי ישלח מיד למשרפות בפולניה. בין הקהל ראיתי צעירה כבת שמונה עשרה שנים הדומה לאשה זו שלפני, עומדת עם הוריה בתור למיון. הוריה נשלחו מיד למשרפות והיא נשארה במקום עם עוד אלפי בני אדם שעמדו להשלח למחנות עבודה. לאחר רדת החשיכה ראיתיה זוחלת מתחת לגדר הדוקרנית ולמרות פציעתה משהצליחה לעבור דרכו בחסות החשיכה פתחה בריצה לעבר בנייני העיר הגדולים שממול ונכנסה לאחד מהם והחלה לעלות במדרגות כאחוזת טירוף. באחת הקומות הגבוהות נקשה היא על אחת הדלתות, משפתח גבר צעיר את הדלת היא בקשה את עזרתו, והוא אמר לה אני מוכן לתת לך מחסה בתנאי שתתמסרי לדרישותי והיא הסכימה. למחרת הוא המציא לה תעודה "ארית" שעמה יכלה להסתובב בחוצות כבת נכר, כדי שתצא לקניות ותתפקד כעקרת בית רגילה. ומיד פנתה לכיוון בתי היהודים שיושביהם פונו ומצאה באחד הבתים תינוק שחום עור שהוריו נטשוהו בהחטפם למחנות ריכוז ושעוד היה בחיים למרות שלא אכל מזה יומיים. היא הביאה אותו לבית הגוי והאכילה אותו, הילד מצא חן בעיני הגוי שהסכים לאמץ אותו. למחרת עברה ליד בית שבו נתפסו יהודים שהסתתרו מידי הגרמנים בעת הסלקציה הגדולה ומצאה בתוכו תינוקת בהירת עור, גם אותה היא לקחה לאימוץ ואעפ"י שהגוי לא התלהב מהרעיון הוא הניח לה.

לאחר כמה חודשים פרצה מריבה בינה לבין הגוי שצעק לעברה יהודיה מזוהמת עכשיו יגיע סופך, וקרא לגסטפו שיקחוה בהיותה יהודיה מסתתרת. משבאו הגסטפו לקחתה, היא התנגדה, ואז הם גררוה בשערותיה לחצר וירו בה בצד השמאלי של הבטן עד שמתה מזוב דם.

לפתע מצאתי את עצמי במקום אחר שטוף שמש ומוקף בעצים ירוקים בעלי עלים רחבים מאוד ובמרכז המקום מדורת עצים גדולה. והנה שוב נמצאת היא כצעירה בת שמונה עשרה מובלת עם הוריה אל המוקד בידי קבוצת נזירים דומיניקנים כשבראשם צועד כומר עם כובע משולש. הבנתי שאני נמצא בספרד לפני כמה מאות שנים, כשמשפחתה נתפסו כיהודים אנוסים השומרים את היהדות בסתר, ונשפטו בידי האינקוויזציה לשריפה. ראיתי איך שהוריה (שדמותם לא היתה דומה להוריה בהונגריה כי היו אלה אנשים אחרים לגמרי) הועמדו מול המוקד ואז אמר להם הכומר שאם הם יסכימו להודות בנצרות ייקל ענשם וישקל מחדש. והם בעוז רוח צעקו "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד" ומיד הושלכו אל תוך המוקד. ראיתי כיצד בדקות מועטות לשונות האש לחכו את גופם ואפילו הרחתי את ריח הבשר החרוך.

כשעמדה היא וצפתה במחזה המחריד שנעשה בהוריה נגש אליה אותו כומר (שפניו תאמו להפליא לבחור שאסף אותה לביתו בהונגריה ושהסגירה לבסוף בידי הגסטאפו) ואמר לה

חבל שבחורה בת שמונה עשרה תשרף על המוקד, אולי תעדיפי להכנס למנזר. היא הסכימה והלכה אתו. הבטתי שנית על המוקד ושמעתי את קול נפוץ העצמות באש, נחרדתי וצעקתי אני לא יכול לסבול לראות זאת אני שב אל הגוף ובאחת פקחתי את עיני ומצאתי אותה ואת חברתה ישובות בקשב.

אמרתי לה עכשיו הכל ברור. לפני מאות שנים היית עם משפחתך "אנוסים" בספרד, ובעוד שהוריך קדשו את השם ומתו מות קדושים, הפקרת את נשמתך כדי להנצל, ובמשך מאות שנים לאחר מותך סבלת בענשי מעלה קשים ומרים עד שהשיבוך שנית בגלגול לנסיון חוזר בהונגריה כשאותו כומר עצמו נתגלגל שנית לנסותך, משמים זמנוך ישר לפתח ביתו, ובעוד שהיית אמורה לוותר על עזרתו ולהסתכן במות על קידוש ה', הפקרת שנית את נשמתך ובגדת בעמך ובאלהייך. אך כל זה לא עזר לך ונהרגת ללא עמידה בנסיון, והשיבוך לעולם לנסיון נוסף. המתנדב שהכרת תוארו דומה בדיוק לבחור מבודפשט ולכומר מספרד שוב נתנסית דרכו ושוב לא עמדת בנסיון. הבן שלך הוא שחום עור כי הוא גלגול הילד שחום העור שהצלת בבודפשט, וכשם שאז הוא אהב אותו גם עתה נקשר הוא אליו. ואילו בתך היא בהירה כי היא גלגול הבת שמצאת שם שהגוי לא נקשר אליה אז ויחסו אליה קריר גם עכשיו. סבל זה של ניתוקך מהילד בעודו חולה מסוכן הוא צער עבור נתוקך כצעירה מהורייך ומדתם ולמרות שראית במות הקדושים שלהם בגדת באלקי עולם שעליו הם מסרו את חייהם.

כשסיימתי היא הגיבה, כל דבריך ותיאורך את צורת הגוי וצבע עור הילדים הוא מדוייק ולא עוד אלא למרות שהורי מוצאם הוא מפרס כשאני שומעת את השפה הספרדית אני מתמוגגת בערגה לשפה זו האהובה עלי ובשמעי שיר בשפה זו אני עומדת כמהופנטת. ולתוספת, בגיל שמונה עשרה נאנסתי בברוטאליות ברח' אלנבי בת"א. דבריך שכנעוני להתחזק בבורא עולם ולהבין את גזירתו הקשה, אליו אתפלל מעתה בתחינה אולי יחנני וישמע קולי.

גלגול נשמות בניו יורק

לפני שלשים שנה התארחתי בליל שבת בניו יורק וליד השולחן ישבו זוג הורים מבוגרים עם שתי בנות. הבת הצעירה היתה מחייכת ומלאת שמחה, ואילו הבת המבוגרת כבת שלשים היתה עצובה מאוד. אחרי הארוחה כשהבנות הלכו, האמא פנתה אלי ושאלה מה היא תעשה עם הבת הגדולה שעדיין רווקה, בחורה יראת שמים, מורה, צדקת ולא הולך לה עם שדוכים. היא התארסה בעבר, ובטלה את הקשר כשהתברר לה מהותו של הבחור. מאז כל מי ששמע שהיתה מאורסת, בורח ממנה. ואילו אחותה הצעירה עכשיו מאורסת ויצאה כעת לפגישה עם הבחור שלה והמבוגרת יושבת בקומה העליונה ובוכה בדמעות ואמרה במפורש שלא תיתן לאחותה להתחתן, רק על גופתה. ולא יודעים מה לעשות. אמרתי לה טוב שאמרת

לי את זה עכשיו בליל שבת לפני השינה, זה הזמן המתאים, אני אנסה לעשות הלילה שאלת חלום ואולי מחר בבוקר תהיה לי תשובה. עשיתי שאלת חלום וקיבלתי תשובה שבגלגול שעבר היא חטאה עם גוי. ולכן נגזר עליה לסבול כל החיים בודדה, מידה כנגד מידה על האהבה האסורה שהיתה לה.
בבוקר קראתי לבחורה ואמרתי לה תראי, בגלגול שעבר חטאת עם גוי ולכן מהשמים עצרו אותך. זה חשבון של מדה כנגד מדה. אם את רוצה להתחתן, תעשי תקון למי שהיתה עם גוי. (כסדר התיקון המופיע בספר שדה תפוחים). במוצאי שבת עזבתי את המקום וחזרתי למקומי.
אחרי שלשה חדשים בהיותי בארץ, הטלפון צלצל, משהרמתי את השפופרת שמעתי אותה ברקע צורחת ובוכה. ואחיה אמר לי, עכשיו אנחנו לוקחים את אחותי לחופה, והאחות הגדולה שוכבת על הדלת ולא מאפשרת לה לצאת, וצורחת מר שלא יתכן שאחותה תתחתן לפניה. ביקשתי אותה לטלפון. ושאלתי אותה, האם עשית את התיקון שאמרתי לך, היא אמרה כן. אמרתי לה, אם כך קומי תתלבשי, תלכי לחתונה. אני מקוה שבחתונה תמצאי את החתן שלך. שכנעתי אותה. היא קמה, התלבשה והלכה לחתונה. החבר הכי קרוב של החתן שהיה כשושבין שלו, בן עשרים וחמש ראה אותה ולא גרע עין ממנה. למחרת הם נפגשו ואחרי זמן קצר הם התחתנו והם מאושרים עד היום. כשהגעתי למיאמי ביץ׳ לביקור, באו לקבל את פני היא עם בעלה וילדיהם הקטנים, והיתה כולה מאושרת ומחייכת. (מסתבר שלא היה לה זיווג בגלגול זה, וברגע שהיא תיקנה, מהשמים זמנו לה אדם מתאים שגם לו לא היה זיווג)

גלגול נשמות בפריז.

באחת מנסיעותי לצרפת קבלתי קהל שבא להתייעץ עמי בנושאים שונים. בין הנכנסים היה אדם צעיר שלאחר שסגר אחריו את הדלת והתיישב אמר לי בלחש רבי, אין לי שום בעיה ולא באתי אלא כדי לומר לך שאחרי בתור נמצא קרוב משפחתי שחי עם גויה זה כמה שנים, עשה מצוה ותפריד ביניהם. משסיים ויצא, נכנס אחריו בחור צעיר כבן עשרים וחמש שנים ששמו א׳ וסיפר לי שהוא סובל ברגליו ממחלת עור קשה ושטובי הרופאים לא הצליחו לרפאה. ובקש את עצתי.
אמרתי לו שאני מקווה שבעזרת ה׳ המחלה תתפשט ותגיע גם לברית מילה שלו. הבחור נבהל למשמע אוזניו ואמר מדוע אתה מקלל אותי, אמרתי לו כי אתה שוכב עם גויה ומחלל את ברית הקודש במקום הטומאה, ועדיף שהמחלה תתפשט ולא תוכל לחטא. הוא נדהם מנין יודע אני דבר זה וחשב שרוח הקודש שורה עלי והפכתני ליודע נסתרות, החל לגמגם ושאל אותי כיצד גיליתי סוד זה, מיד עניתי לו ששמעתי דבר זה מהאדם שנכנס לפניו (לא חשבתי לנצל את התרגשותו ולתת לו תחושה של יודע נסתרות כדי להצילו מן החטא, כי דבר זה הוא בבחינת שקר, ובאיסור שקר מלבד הצווי ״לא תשקרו איש בעמיתו״, נאמר גם ״מדבר שקר תרחק״. שפירושו שאפילו לא רק משקר גמור,

אלא מדבר הגובל בשקר צריך להתרחק ממנו. כי שקר הוא מצד השטן, והמשקר לוקח לו את השטן לשותף, ומשותף כזה אי אפשר להרוויח בשום אופן, וריווח כזה סופו להפסד כפול ומכופל. והמשקר כדי להשיב בני אדם בתשובה אעפ״י שלכתחילה אפשר שישובו עקב דבריו, סופם שיצאו מן האמונה ויפלו למקום יותר קשה ממנו היו לפני ששבו ע״י דבר השקר. וכנגד זה באמירת אמת לוקחים את צד האמת כשותף, ומשותף כזה אי אפשר להפסיד לעולם, והפסד חיצוני על פני השטח סופו להביא לתועלת וריווח גדול.) משמע את דברי נרגע והחל לומר שאנו חיים במאה העשרים וכל בני האדם שווים והעיקר הלב, ולבה ישר והגון כביכול יותר מכמה יהודיות שהוא מכיר, ושהיא בעלת צדקה וצמה עמו ביום הכיפורים וכדו׳. אמרתי לו שמצוות הצדקה וצום יום הכיפורים הם כמלח הניתן על הבשר להוציא את דמו ולהכשירו לאכילה, שלבשר כשר זה עוזר, אבל בשר חזיר כמה מלח שישימו עליו להכשירו עדיין אסור הוא באכילה ושלא יבלבל את מוחו בדמיונות שווא, גויה היא גויה והדבר אסור בתכלית. משראיתי שהבחור שלמד בצעירותו בתלמוד תורה הוא אדם ישר ורק תאוותיו וסנוורו מהעולם הזה מעבירים אותו על דעתו ועל דתו, אמרתי לו, אם אני אוכיח לך שגם בימינו יש אלהים ויש דין ודיין שאסר את הגויה באיסור חמור, ותורת משה אמת על כל תרי״ג מצוותיה מה תאמר, והשיב כמובן שאפרוש ממנה ואשוב בתשובה, אבל דבר זה לא ניתן להוכחה ואינני חפץ בפילוסופיה.

בקשתי ממנו שיראני את תמונת הגויה, מיד הוציא הוא מארנקו את תמונתה (תמונת פספורט) והראה לי, הבטתי בדמותה ושאלתי לשמה אמר לי ששמה ז׳. ואמרתי לו אם אתה רוצה להכיר את האמת בצורה ברורה ומשכנעת ללא שום פילוסופיה, בא ביום ששי הקרוב ונפגש במקוה ואז בעזרת ה׳ לאחר יום אפשר שתגלה מי אתה ומי היא, ומה טיב הקשר שלכם מגלגול קודם בצורה משכנעת, והוא הסכים מיד.

ביום ו׳ נפגשנו במקוה ומשנכנס עמי לתוך מי המקוה ביקשתי ממנו לטבול עשרות טבילות, כל כמה טבילות לכיוון אחר, ובשעה שהוא טבל כיוונתי אני את הכוונות הנצרכות. משסיים אמרתי לו שבעזרת ה׳ הלילה אני מקווה לקבל תשובה משמים בעניינו, והיות ואת השבת אשבות בעיירה הסמוכה שישוב אלי ביום א׳ ויווכח באמיתות הדברים. הבחור אמר לי שאין לו סבלנות לחכות עד יום א׳ ושהוא יבוא מחר לעיירה הסמוכה לשמוע את התשובה, אמרתי לו שאינני מוכן שיחלל שבת ומה גם בגללי, ושיצטרך להמתין עד יום א׳. הוא אמר לי שהוא מוכן לשבות בעיירה החל מערב שבת ועד למוצאי שבת ובלבד לקבל תשובה מעניינת בהקדם, ושיש לו חבר דתי בעיירה זו שאצלו הוא יוכל להתארח כל השבת. אמרתי לו שאני מסכים, בתנאי שראהו הערב יחד עם חבירו בבית הכנסת בזמן התפילה. ואכן, בתפילת ערבית באותה עיירה הגיעו הבחור וחבירו. ולאחר התפילה אמר לי חבירו שהבחור הוא אורחו לכל השבת ושגם מחר בבוקר יגיעו שניהם לתפילה.

בליל שבת התפללתי לבורא עולם שיראני בחלומי מי הוא הבחור, ומי היא גויה זו ומה טיב הקשר ביניהם. ובנוסח המיוחד לשאלת חלום הנערכת בליל שבת חזרתי

על בקשה זו וציינתי שאיני מבקש לדעת זאת לא לשם כבוד ולא לשם שכר, אלא כדי להציל נפש תועה מישראל מלרדת שחת ושעל כן נא לעזור לי בענין גדול זה.
וארא בחלומי כי נמצא אני בראש הר גריזים כשמצד אחד בעמק נמצאת העיר שכם, ובעמק שמצד שני נמצא כפר, ובכפר אדם כבן חמישים שמראה פניו דומים לבחור (בכל גלגולי האדם מראה פניו דומים, כי דמות הפנים הם כדמות הנפש, והנפש הלא אחת היא.) מלקט ירקות מגנו ומעמיסם על עגלה למכרם בעיר שכם. התבוננתי בטיב הירקות והבחנתי שרק ירקות ארץ ישראל העתיקות כחסה ותרדין שומים ובצלים וכדו׳ גדלו בגנתו, ירקות כתירס, עגבניות וכדו׳ שהובאו לארץ לאחר שנים לא היו שם. הבנתי שאני נמצא בבחינת הזמן כמה מאות שנים אחורה.
ראיתי אותו מגיע לעיר ומוכר את סחורתו לעקרות הבית השונות. והנה מרחוק באה יהודיה נשואה כשגופה וראשה עטופים בצניעות ורק פניה מגולים, ומראה פניה דומים לגויה ז׳. בהגיעה אל דוכנו שבתה היא את לבו, ומוחו החל לתכנן איך להפילה ברשתו, ובעודה בוחרת לעצמה ירקות פנה אליה ואמר שאם היא תקנה ממנו כמות כפולה של ירקות הוא מוכן להביא לה אותם עד ביתה לאחר שיסגור את דוכנו. היא קנתה את הפיתוי ולאחר שבחרה לעצמה כמות הגונה של ירקות, הראתה לו את הדרך לביתה. כשהגיע לביתה ומסר לה את הסחורה אמר לה שהוא מבטיחה שבכל פעם שהיא תקנה ממנו כמות כזו הוא יביא לה את הקניה עד לביתה. והיא הודתה לו על ״טוב לבו״ ועשתה כדבריו.
עודני עומד במרומי ההר בחלומי, ראיתי והנה יום אחד הוא הגיע לביתה עם סחורה כדרכו, וכשעמד במרכז החצר והבחין שאין איש בבית מלבדה, אמר לה שהוא צמא ואם אפשר לקבל כוס מים. ראיתי כיצד נגשה היא לכד גדול שעמד בפינת החצר ומזגה כוס מים והגישה לו. הוא ישב על אבן בחצרה ושתה את המים לאט. תוך כדי שתיה זרק לעברה דברי חיבה, והחמיא ליופיה, בדברים אלו נגע הוא בנקודה רגישה מאוד בחייה. כי בעלה מעולם לא החמיא לה, ומילים אלו הרוו את נפשה הצמאה למילות חום, וגרמו לה לפתוח בפניו את סגור לבה, והוא ניצל זאת ובלשונו העגלגלה משך אותה עד שנפלו בחטא, ובשעת מעשה היו שניהם לחוצים שמא יכנס מי פתאום, ומתוך לחץ הוא נשך את אצבעה והיא משכה את רגלו. בכמה הזדמנויות נפלו שניהם בחטא זה כששניהם לחוצים שמא יתגלו, ובכל הפעמים הוא מתוך לחץ נשך את אצבעה והיא משכה את רגלו.
לפתע מצאתי את עצמי צועד ברחוב ארוך באירופה כשמצד ימין בניינים גדולים מאוכלסים ובצד שמאל אגם גדול פתוח, ובעודני צועד עצרתי ליד בנין גדול ופתחתי את דלתו ומצאתי את עצמי בבית חרושת לאריגת בגדים כשכמה נשים אורגות בגדים במכונות המופעלות בצורה ידנית, (טרם הומצא החשמל) ומנהל העבודה הוא גבר יהודי צעיר שפניו דומים למר א׳. הבנתי שעתה רואה אני את הבחור בגלגול נוסף, מאות שנים לאחר גלגולו הקודם, שבהם הוא היה ב״כף הקלע״ ובגלגול של בעל חי. לפתע נכנסה בחורה צעירה גויה ופנתה אליו ובקשה

עבודה, פניה היו דומים לאותה יהודיה שעמה חטא בגלגול קודם (ולגויה ז׳ שעכשיו הוא עמה) והבנתי שלאחר שנים של עונש בכף הקלע בייסורים נוראיים על חטאה, שבה לעולם עתה כגויה, ומתפקידה להתעורר ולחפש את האמת ולהתגייר ולשוב לצור מחצבתה, ובין היתר על שניהם להתנסות אם ישובו ויפלו בחטא יחדיו.

בראותו אותה עמדה פעימה אחת בלבו ונפשו נמשכה אליה באופן לא מוסבר ומיד הקים את אחת העובדות והושיב אותה במקומה והראה לה כיצד לארוג במכונה זו. משחזר לאחר זמן קצר לראות את מעשיה, ראה שכל העבודה מקולקלת ושאינה מתאימה לעבודה זו. אבל כדי לא לוותר עליה לאחר שלבו נמשך אליה, הציע לה לעבוד כפקידה במשרדו. וכך הפכו שניהם לחברים קרובים ולזוג קבוע שהתגוררו וחטאו יחד כשבאופן תת הכרתי מבלי לדעת מדוע, בעת החטא הוא נושך את אצבעה והיא מושכת את רגלו.

בין היתר ראיתי כיצד נסעו שניהם יחד בכרכרה רתומה לארבעה סוסים ואחד הסוסים השתולל וגרם לדרדור העגלה, הוא הצליח לקפוץ ממנה ללא פגע, ואילו היא נפלה תחת העגלה ונפצעה לאורך הרגל בחתך עמוק.

לפתע מצאתי את עצמי בפריז של ימינו עומד באחת הכיכרות וצופה לתוך בית קפה, ראיתי שני בחורים יהודים בערך בגיל עשרים יושבים ומשוחחים כשפני אחד מהם דומים לבחור. הבנתי שנמצא אני לפני כארבע שנים אחורה ורואה את א׳ בגלגולו זה. לפתע נכנסו שתי צעירות גויות אנגליות וישבו לשתות תה, משהבחנתי בהן ראיתי שפני אחת מהן הוא כפני היהודיה משכם והגויה מאירופה וזו היא הגויה ז׳ שעמה הוא מתרועע עתה. עוד הבנתי שחברתה אינה סתם חברה אלא שתיהן מואסות בגברים וחיות כבני זוג ה׳ יצילנו. אבל למרות זאת ברגע שהבחור הרים את עיניו והסתכל עליה, גם היא הרימה את עיניה והסתכלה בו, ולבם נמשך זל״ז כמגנט. ללא שום שהיות הוא ביקש ממנה לצאת עמו, והיא ללא ניד עפעף עזבה את חברתה ויצאה עמו שלובת זרוע, ומאז מזה כארבע שנים שניהם יחד. ראיתי ששניהם בעת החטא היא מושכת את רגלו והוא נושך את אצבעה מבלי שים לב למעשיהם. עוד ראיתי שלאורך רגלה יש פס ארוך של כתם לידה, במקום צלקת הפציעה שהיתה לה בגלגול קודם כשהעגלה נמעכה עליה.

לתפילת שחרית הגיעו הבחור וחבירו, ובסיום התפילה נגש אלי הבחור במתח כבד ושאל אותי אם יש לי מה לומר לו. השבתי לו ודאי שיש בידי תשובה מפורטת עבורך, אבל קודם רצוני לשאול אותך כמה שאלות. א. האם אתה באמת אוהב אותה, והשיב ודאי. שאלתי אותו אם כך הדבר, מדוע בכל פעם שאתם חוטאים, אתה נושך את אצבעה, האם זו אהבה. הוא נדהם משאלתי ואמר לי מי סיפר לך את זה, לא ייתכן שהיא אמרה לך כי היא נמצאת כרגע באוקספורד שבאנגליה בביקור אצל הוריה, וזר לא יודע זאת. אמרתי לו הרי אתה יודע מה היא עושה באנגליה שמחוץ לביקור בני משפחתה מקיימת היא קשר מיוחד עם חברתה, ושאין היא מסוגלת להיות עם שום גבר בחייה פרט לך. הבחור נכנס להלם, ומיד הוספתי

ושאלתי, למה כשאתם יחד היא מושכת את רגלך כמטורפת והלא חטאת גם עם נשים אחרות ואת אף אחת מהן לא נשכת ואף אחת לא משכה את רגליך. ובטרם התאושש שאלתי אותו האם אתה מודע שיש לה כתם לידה ארוך על רגלה לאורך הרגל. הבחור יצא מכליו ושאל מניין לך כל זאת, שאלתי אותו האם אתה מאשר את הפרטים, וענה לי הכל אמת ויציב. ופעם תוך כדי מעשה נשכתי את אצבעה כל כך חזק עד שהוצרכתי לקחת אותה לטיפול רפואי.

כשהוא כולו דרוך ומתוח סיפרתי לו את אשר הראוני בחלום הלילה ושעתה שבו שניהם פעם נוספת לתקן את מעשיהם, וזה עצמו מחסדי הבורא כי לא ידח ממנו נדח. אבל במקום לתקן שניהם מקלקלים ותמורת הנאתם עתה אין קץ לענשם ולמה שמחכה להם אם לא בעוה"ז אז ודאי לעוה"ב ולגלגולים נוספים ושכבר עכשיו העוני הוא מנת חלקו ושהוא נאלץ להתפרנס מנדבותיה דבר שגורם לו להשפלה כבדה. עוד אמרתי לו שתפקידה הוא להכיר את היהדות ולהתגייר כי נשמה יהודית שוכנת בתוכה הצריכה להגיע לצור מחצבתה, אבל גם אם היא תתגייר אסורה היא עליו כי הוא בא להתייסר באהבתו אליה מבלי להיות עמה ואפילו לא בקדושה ובטהרה, וזאת כדי לתקן את מעשיו עמה בגלגולה כאשת איש. ושאם מכיר הוא בצדקת דברי ואמיתותם אין לו מנוס אלא להיות ישר עם עצמו ולשוב בתשובה שלימה לבורא עולם ולמצוותיו אשר קדשנו בהם וציוונו עליהם.

הבחור השיבני שלאחר ראיות אלה המסבירים את מעשיהם בהיותם יחד, ואת פשר הסימן ברגלה, אין לו מנוס אלא להודות באמת ולשוב אל ה'. וכבר שבת זו ישמור כדין . אמרתי לו שישוב אלי בשבוע הבא ואראהו את דרך התשובה.

לאחר כמה ימים שב אלי הבחור ועודנו מחזיק בתשובתו בכל לבו ונפשו ולמרות אהבתו העמוקה והחזקה אל הגויה, הראיות המוצקות והידיעה כי מהאמת לא ניתן לברוח ושההתעלמות הזמנית סופה כשלון ואבדון, עשו את שלהם. החלטנו שהטוב ביותר שיעקור מצרפת לירושלים עיר הקודש, והיות ואין לו קרוב או מכיר בה הסכמתי שיבוא אלי ויהיה סמוך על שולחני ויתגורר בחדרי המכון לתודעה יהודית "שער יוסף" שניהלתי. הוצרך הוא למשך חודש ימים כדי לסיים את ענייניו ועסקיו בצרפת עד לעלותו ארצה.

באותו שבוע שבה ז' מאנגליה לדירתם המשותפת בפריס. הוא קיבל אותה בשמחה רבה ומיד סיפר לה את כל הקורות אותו מאז שפגשני ועד לאותו רגע. משהכירה בכנות דבריו, אמרה לו ראה, אני אוהבת אותך וכגבר רק אותך בלבד, ואין לי נטיה לגברים אחרים. ואני מברכת אותך בדרכך החדשה. מחר אני אשוב לבית הורי באנגליה, אבל בבקשה שמור אתי קשר מכתבים, בדמעות בעיניו ובלב אוהב ונשבר הסכים לדבריה. בלילה לנו שניהם באותה דירה ולמרות תאוותו ואהבתו, שבר את יצרו ולא קרב אליה, מפחד ה' ומהדר גאונו. למחרת בבוקר ליוה אותה לתחנת הרכבת ועתה הפעם הוא נשבר קשות ונפרד ממנה בדמעות כאב וצער עמוק. בעת פרידתם היא אמרה לו דע כי השארתי לך מכתב פרידה תחת הכרית בחדר השינה,

שלום ולהתראות. בלב נשבר ובלב כואב שב לדירה ופתח את המכתב בו הוא מצא כמה מאות לירות שטרלינג וכמה אלפי פרנקים צרפתיים בצירוף המילים, א׳ יקירי, יודע אתה כי לבי איתך, ולכן השארתי לך את כל כספי שקיבלתי מהורי לתקופה זו, יודעת אני שזקוק אתה לכסף זה כדי לשלם את חובות הדירה ושאר חובותיך ולנסיעתך לארץ אחרת. זכור כי אני נשארת נאמנה באהבתי לגבר אחד בלבד וזה אתה, וכל זמן שתרצה לשוב אלי מחכה אני לך. מכתבה קרע את לבו, ונסיונו לשוב אליה היה גדול וכואב וכמעט שעשה זאת, אבל האמת בה שוכנע והידיעה שזה כמה גלגולים ששב הוא כדי לתקן ומי יודע אם זו אינה הזדמנות אחרונה, עמדו מנגד ובצר לו פנה אלי לקבל חיזוק ועידוד.

אמרתי לו בערך כדברים האלה. מבין אני טוב את כאבך, אבל עם ישראל ניחן בכוחות נפש כבירים לעמוד בניסיון עד כדי מסירות נפש והשלכת חיים מנגד למען ה׳ ולמען תורתו. ולפי גודל הצער והכאב כן גודל התקון לנפשך.

לאחר כמה שבועות הוא הגיע לירושלים, והתארח בביתי ולן במכון ליהדות שבהנהלתי. מדי לילה הוא קם לאחר חצות וישב וביכה את גורלו ואת אהבתו בהזכירו את שמה כמה וכמה פעמים ובדברו אל תמונתה.

היא שלחה לו כל כמה ימים מכתב, והוא השיב לה, אני מניח שגם טלפן אליה מדי פעם למרות שלא שמעתי זאת ממנו, כי מצידי נמנעתי מלדוש בענייניו איתה.

לאחר כמה שבועות הוא פנה אלי שבור ורצוץ וביקש את מסמכיו שהפקיד בידי והודיע לי ששוב אינו יכול יותר ושהוא חוזר לצרפת. מסרתי לו את מסמכיו ועוד הוספתי לו מכספי ורק ביקשתי ממנו שכל צעד שברצונו לעשות שימתין יום נוסף, ולא ינהג בפזיזות של רגעי משבר.

למחרת הוא שב והחזיר לי את המסמכים והכסף ואמר לי שלאחר ליל נדודים קשה ומייסר החליט שחבל להפסיד את חייו ואת חלקו בעולם הבא בגלל אהבה אסורה ושהחליט להתמסר יותר לעבודה וללימודים שירגיעו ממנו את להט האהבה.

לאחר תקופה של לימודים ועבודה וקשר מכתבים הדוק איתה, הוא פגש במסגרת עבודתו בבחורה טובה ויראת שמים, בטרם נישואיו הוא סיפר לה על אהבתו לגויה ועל קשרי המכתבים שביניהם ושהזמן עשה את שלו ועכשיו פתוח הוא לאהבתו החדשה אליה, ושחזקה היא עד כדי נישואין מושלמים ומוצלחים. הבחורה שראתה את כנותו ויושרו הסכימה להינשא לו ויחדיו הקימו בית נאמן וכשר בישראל.

כעשרים וחמש שנים עברו מאז ועד כתיבת שורות אלו. מר א׳ גר בישראל עם אשתו ובני ביתו. קשר המכתבים עם ז׳ במשך הזמן הלך ופחת. עדיין מקום בלבו לאהבתו הגדולה, אבל יראתו קודמת לחכמתו ותורתו בלבו, ובכל יום מתפלל הוא בכוונה את התפילה, **ברוך אלהינו שבראנו לכבודו והבדילנו מן התועים ונתן לנו תורת אמת.**

מעשה הכלב

לפני כמה שנים פנו אלי משפחה מאי שם בארץ וסיפור מדהים בפיהם, אודות אביהם ז"ל שהיה אדם שומר תורה ומצוות, שנפטר לבית עולמו והניח בנים ובנות רווקים שהמשיכו להתגורר יחד עם האם. לאחר כשנה מפטירתו אחד הבנים שמע שיש אדם שנולדו לכלביו כמה גורים והוא מוכן לנותנם למי שיהיה מוכן לגדלם. משום מה הרגיש הבן תחושה חזקה לגדל אחד מגורים אלו ופנה לאותו אדם ובחר לעצמו את אחד הגורים שמצא חן בעיניו, והביאו לבית אמו לגדלו.

כלב זה גדל מהר, ובתוך כמה חודשים הגיע גובהו כמטר בערך. באותה תקופה עבר הבן משבר בעבודה, ובהיותו מדוכדך, כשהיה שב הביתה ומגיש לכלב את מזונו היה הכלב מנסה לחבקו והוא בתמורה היה מכהו ומוציא עליו את כל תסכוליו.

באחת הלילות חלמה אחת הבנות שהכלב נצב למולה, ולפתע הפך ראש הכלב לראש אדם הדומה לאביה ופנה אליה באומרו, בתי אני הוא המגולגל בכלב, אמרי לאחיך שלא יכני כי כל עצמותי כואבים ממכותיו. ותאמרי לאמך שבמקום מאכל הכלבים שתכין לי קציצות בשר כמו שאהבתי בחיי כאדם כי קצה נפשי ממאכל כלבים מגעיל זה. בבוקר קמה הבת והלכה לעבודתה מבלי להתייחס לחלום בחשבה שלא יתכן שאדם ישוב בגלגול ומה גם בכלב. ואין זה אלא חלום שוא ודמיון תעתועים.

כשבוע לאחר זאת חלם שכנם שהיו לו יחסי שכנות טובים עם המנוח, חלום דומה בו נראה הכלב וראשו התחלף לראש המנוח שאמר לו ראה, אני סובל מבני שמכה אותי לתת פורקן לעצביו, ומהאוכל שמאכילים אותי, מספיק לי הסבל שאני סובל ככלב, ושלא יוסיפו לי סבל נוסף. באתי בחלום לבתי ובקשתי ממנה למסור לבני שיפסיק להכותני, ולאשתי שתכין לי את קציצות הבשר שאהבתי לאכול בחיי כאדם, כי קצה נפשי במזון הכלבים, ובתי לא התייחסה לדברי, לכן פניתי אליך שתפנה אל בני ואשתי בבקשתי זאת.

וישכם השכן בבוקר ובדרכו לעבודתו נכנס לבית המנוח וסיפר לבנו מגדל הכלב את חלומו, ואמר לו הבן, המתן, ואבדוק אם חלומך אמת. ונכנס לחדר השני והעיר את אחותו ושאל אותה האם חלמת את אבא בימים האחרונים, והשיבה לו חלמתי חלום טפשי וספרה לו את חלומה. נרעד וחרד פנה הוא אל השכן ואמר לו, נראה שהחלום אמת ואכן ראתה אחותי בחלום את אבי ואמר לה דברים הזהים לחלומך.

באותו יום הוזעקו שאר האחים וכולם יחד פנו אלי לשאול לדעתי, עניתי להם שנראים הדברים שהחלום אמת, אבל מחר אבוא לבדוק את הדברים מקרוב. למחרת באתי ומצאתי את האם הבן והכלב בחצר. אמרתי לבן רצוני לשאול את הכלב מספר שאלות, ענה לי בבקשה, ואז הכלב עמד מולי. ופניו מופנות אלי כשהבן עומד לצדו והאם מאחוריו. שאלתי אותו האם אתה פלוני, וניסה להשיב לי בשפת אדם ולא הצליח אלא לחרחר בגרונו. ואז חטף הכלב עצבים והחל לקפוץ, אמרתי לו תרגע, אינך יכול לדבר כמותנו. אבל תענה בנענוע ראש, האם אתה פלוני, והניד ראשו כלפי מטה להשיב כן אני הוא. לשאלתי האם אתה כלב, או כלב בן

כלב, לא ענה כלל. ונשאר עומד כשפניו למולי כלא מבין את שאלתי. חזרתי ואמרתי לו אפרט את שאלתי, האם לאחר שנולד הכלב הכניסו את נפשך בתוך גוף זה, והניד ראשו לצדדים כמשיב, **לא**. חזרתי ושאלתיו, האם בזרע הכלב שממנו נוצר כלב זה הכניסו את נפשך, והנך כלב בן כלב. והניד ראשו כלפי מטה כמשיב, **כן**. לשאלתי האם בהיותך אדם באת על גויה ולכן נענשת בצער זה, **לא השיב**, אבל הפנה את ראשו לאחוריו למקום בו עמדה אשתו והחזיר פניו אלי, כאומר, **בפניה** איני יכול לענות לך, ואז שאלתיו, האם רצונך בתקון לנפשך, והשיב לי בראשו, הן. יצאתי משם והלכתי להשיג שלשלת ברזל ושופר. ומשהשגתי, חזרתי ומצאתי את הבן והכלב ממתינים לי בחצר, נתתי את השלשלת לבן ואמרתי לו תקשור את רגלי **אביך**, בתחילה הכלב התנגד, ואז פניתי אליו ואמרתי לו, פלוני, זה חלק מהתקון שצריך אתה, ואז הוא מסר את שתי רגליו לקשירה. ולאחר שנקשר שכב על הרצפה כשפניו מוטים כלפי מעלה ומסתכל לראות מה אעשה. הנחתי את ידי מתחת לראשו והתחלתי לקרוא כמה פרקי תהלים וקטעי זוהר ותפלה שיכולים לסייע בתקונו. וכל זמן לימודי זה הכלב שכב הסתכל בי **ובכה**, ללא קול, אבל דמעותיו נזלו בשטף. כואב היה מאוד לראות את דמעותיו ולהבין את סבלו. וכשסיימתי, תקעתי בשופר וציפיתי לראות במותו, אבל שום דבר לא קרה, התאכזבתי, ואמרתי לבנו לצערי התקון לא מתקבל, לו היה מתקבל התקון הכלב היה מת, ונפש אביך היתה שבה למרומים, אינני יודע יותר כיצד ניתן לעזור לו, פנו לרב פלוני שאני מכירו כאיש אמת המבין בעניינים אלו ותקבלו את עצתו.
המשפחה ששוכנעה שכלב זה גלגול האב, החלו לחבק את הכלב ולנשקו ולהאכילו בשר כרצונו, עד שלאחר כמה ימים קבלו תשובה מאותו רב שיש להוציא את הכלב לישוב ספר, ולקחו אותו למקום מתאים ובאו מידי פעם לבקרו ולהאכילו בשר, ולאחר זמן לא רב כשבאו לבקרו לא מצאוהו ומאז נעלמו עקבותיו.

יש דין ויש דיין.

בשנה שעברה התארחתי במושב חרדי, והיות ולפי ההלכה המקום מוגדר כ"ספר" שמותר לגדל בו כלבים לצורך שמירה, למארחי היה כלב קטן בגילו, וגדול במבנה גופו וחסון בבריאותו.

בליל שבת עמדתי למולו ואמרתי רבונו של עולם, אני אומר פרק תהילים כדי שאם כלב זה הוא גלגול יהודי שחטא שיהיה פרק זה לעילוי נשמתו ולתיקונה. ואם זה כלב רגיל או גלגול של גוי, שפרק תהילים זה יהיה לעילוי נשמת מתי ישראל. ואמרתי פרק ויהי נועם וכו' יושב בסתר עליון וכו' מיד הכלב רבץ מולי והפך להיות רציני. לפתע נשא את פניו כלפי השמים ונענע את שפתיו בלחש כמתפלל ללא השמעת קול, חשבתי שאני הזוי.
ביום השבת ללא כל סיבה הוא חלה בדלקת פשוטה וקיבל טיפול רפואי. באותו

שבוע הוא מת ונשמת היהודי שבו נתקנה מחטא זה שעבורו באה בגלגול כלב ושבה למנוחתה.

ר׳ אברהם עדס זצ״ל ובן המקובל

לאחד ממקובלי ירושלים היה בן צעיר שהיה שנים מוטל חולה בייסורים קשים, כמדומני של מחלת השחפת שאז לא היתה לה תרופה, ומרוב שכיבה, גופו קיבל פצעי לחץ.
פעם נכנס אליו המקובל הקדוש ר׳ אברהם עדס זצ״ל לצורך איזה ענין, ובהכנסו שמע את הבחור בוכה מסבל וצועק רבונו של עולם למה תעניש אותי ואני לפני גיל עשרים שבית דין של מעלה לא מענישין וכדו׳. ונשבר לבו בקרבו על סבלו. ונכנס לחדרו והביט בו, ואמר לאביו, בנך זה בא לעולם בסבל זה על שבגלגולו הקודם היה מורה בתלמוד תורה והיה מכה את התלמידים קשות וגרם להם שכשגדלו נמנעו משלוח את בניהם לתלמוד תורה, אבל כשאני רואה את סבלו הכבד אני אתפלל לתקונו. ומיד עמד בתפילה. וכשסיים להתפלל אמר לאביו, הלילה בחצות יבוא תקון לבנך. ואכן, בחצות לילה נפטר הבן לחיי העולם הבא.

גלגול נשמות בעירק

כתב הרב הגאון המקובל האלהי ר׳ יהודה פתייא זצ״ל בספרו ״מנחת יהודה״ וזה לשונו.

בשנת התרע״ט ביום ו׳, בה׳ באב נסעתי ברכבת אל כפר בעקובה הסמוכה לעיר בבל. ובבואי שמה נתארחתי בבית הר׳ ראובן דוד נסים קצאב הי״ו, וביום השבת אמר לי בעל הבית הנז׳ ימחול כבודו לבוא עמי לבית משה שאשא הכהן הי״ו, לנחמו על הריגת בנו יחידו מנשה שנהרג ע״י הארמל הערלים אשר באו לגנוב את ממונו בשבוע שעבר. ולבסוף לא השיגה ידם לגנוב מאומה. ולמשה שאשא אין עוד בן או בת. גם מנשה הנהרג לא הניח אחריו בן או בת.
ובבואי לבית משה שאשא התחילו הוא ואשתו לבכות כי זקנים הם כמו בני שבעים שנה. ואמרו לי אולי יכול כבודו להגיד לנו סיבת הריגת מנשה על מה נהייתה. ואם הוא מגולגל ונתחייב בגלגול הקודם הרג, אנחנו מה פשענו שאנחנו סבלנו את כל הצער הגדול הזה. וכדי להפיג צערם ויגונם אמרתי להם, בשובי בשלום לעיר בבל שם אבינה בספרים ואחזיר לכם תשובה על זה.
וביום ב׳ בשבת, בח׳ לחודש אב חזרתי לבבל. וביום ט׳ באב שחרית כאשר היינו אומרים קינות בבית הכנסת, נתנמנמתי וראיתי כי נער אחד הלך מעיר בבל עד כפר בעקובה ועמו מאה דינרי זהב לישא וליתן בהם שם כדי לפרנס את אביו ואמו הזקנים שהניח בעיר בבל. ובבואו לבעקובה שכר חדר אחד בפונדק. ואיש אחד זקן הרגיש שיש לנער ההוא דינרי זהב ורצה לגנוב אותם ממנו. אבל לפי שהוא זקן ותש

כח לא יוכל לעשות דבר זה, ולכן הלך וגילה סוד זה לגנב אחר יהודי בחור והתנו ביניהם שהבחור יגנוב והזקן יעמוד לו למשמר והזקן יקח לו חלק מן הגניבה ההיא, והזמינו מפתח לפתוח בו את החדר שהשכיר לו אותו הנער. ויהי בלילה ההוא והנער היה ישן והדלת סגורה עליו מבפנים, ובאו שני הגנבים ופתח גנב הבחור את הדלת, וקודם כל דבר נעץ סכין בלב הנער הישן ושפך את דמו ארצה, וכאשר היה מחפש על הדינרים, באה שיירא גדולה אל הפונדק ויירא הגנבים על נפשם ויברחו להם ולא נטלו מאומה.

וכאור היום נמצא הנער הרוג לא נודע מי הכהו. וקברו את הנער ושלחו את הדינרים לאביו ואמו לבבל. וזה הנער היה בן יחיד לאביו ולאמו והיה מכלכל את שיבתם. ואותו החדר שנהרג בו אותו הנער היו יראים בני אדם לשכור אותו ונסגר על מסגר שנים רבות.

ואחר שנקבר הנער עלתה נשמתו לבית הדין של מעלה ותתבע את דמה מהרוצח ומאותו הזקן ואמר כי כאשר עשה לי כן יעשה לו, שגם הוא ייהרג ולא יטלו ממונו, וגם יהיה מכלכל את שיבת אביו ואמו וגם לא יניח זרע אחריו. ובית הדין של מעלה שאלו את פי הנהרג: האם אינו רוצה למחול להם, והשיב: שאינו מוחל להם מאומה. ובית הדין עשו כדבריו, כי אחרי מות גנב הזקן גלגלו אותו במשה שאשא הנזכר, שהיה דר בבבל ולא נפקד בזרע עד היותו בן חמישים שנה. ובהיותו בן חמישים שנה הלך עם אשתו לכפר בעקובה ובא ללון באותו פונדק עצמו, ונזדמן כי בלילה ההוא היו אורחים רבים בפונדק ונשכרו כל החדרים ולא נשאר רק אותו החדר הסגור שבו נרצח הנער. ואותו החדר היה בנין ישן נושן כי לא חששו בעלי הפונדק לבנותו כשאר החדרים מאחר שאין אדם רוצה לשכור אותו, ואמר הפונדקי בלבו עד מתי יהיה החסר הזה סגור, מוטב לפתוח אותו עתה ולהשכירו למשה שאשא ולאשתו לפי שהם אינם יודעים שנהרג בו אדם ואינם מקפידים, ופתח להם את החדר ולנו בו. ובלילה ההוא קראו בית הדין של מעלה לנער הנהרג ואמרו לו: הגיע העת שתוולד נפש ההורג בעולם. האם אתה מוחל לו או לא. אמר איני מוחל לו כלל, אמרו לו: אם כן, רד ועמוד בפתח החדר אשר נהרגת בו, וירד הנהרג ועמד שם עד ששמש הזקן ההוא את מטתו ובאה נשמת ההורג ופחדה וחרדה מלהכנס בטיפת הזווג ההוא. ועמד הנהרג והכה אותה ואמר לו: רשע הכנס בטיפה זו כדי לקבל עונשך, ועל כרחה של אותה נשמה נכנסה בטיפה ההיא וזהו בן משה שאשא אשר נהרג על ידי הארמל ולא נטלו מממונו כלום. עד כאן ראיתי בעת היותי מתנמנם בעת אמירת הקינות. וכל דברים אלו הראו לי בעיני ולא בסיפור לבד וכאילו הייתי עומד ורואה את כל הנעשה מתחילה ועד סוף. וכתבתי דברים אלו לכפר בעקובה להר׳ משה שאשא תשובה על שאלתו.

גלגול נשמות בזמן הבעל שם טוב זצ״ל

פעם אחת ביום גשום כשקור אימים שלט בחוצות נכנס אדם עני אל הבעל שם טוב כשהוא בוכה ואמר, רבי התפלל עלי שאמות כי קצתי בחיי, לשאלת הרב איך יהודי מאמין ובן תורה יכול להתבטא כך, ענה לו שזה כמה ימים שאין פחמים בצריפו להסקה, ואף המזון הדל כלה מביתו, והוא חולני ואינו מסוגל לעבודת כפים ואשתו ובניו שואלים לחם ופורש אין להם, והוא אינו מסוגל יותר לראות בסבלם, ימות הוא ואל יראה ברעתם. הבין הרב שאין הזמן עתה כשר לדברי עדוד ונוחם, אלא למעשים, הוציא מכיסו סכום כסף ונתן לו כדי שיתקן בביתו את הטעון תיקון ויסדר את עניני בני ביתו בכלכלה ובגוד, ובקשו להכנס למחרת.

כאשר חזר העני למחרת, רגוע ושליו, בקשו הרב שיסע לעיר אחת ויברר שם פרטים על עשיר מסויים וישיבהו דבר, התלמיד נסע לאותה עיר והחל לשאול עוברים ושבים אודות העשיר, וכולם השיבו שכלל לא מוכר להם אדם כזה. התפלא התלמיד והחליט לשוב לביתו, כצאתו מן העיר פגש בקבוצת זקנים ששוחחו ביניהם נגש ושאלם אודות העשיר, וכשמעם את שם העשיר החלו לקללו ולגדפו. לשאלת התלמיד מדוע הם כה שונאים אותו, השיבו, כי עשיר זה מת לפני למעלה מארבעים שנה והיה עשיר מופלג שעשה את רכושו משוד עניים ואנקת אביונים וכדו׳. בין היתר, היה פונה לאנשים שהיה להם בית גדול ויפה ומפתה אותם לקחת הלוואה ללא ריבית לתקופה מסויימת ולשעבד את הבית להלוואה, וכשהגיע הזמן ולא היה בידם לשלם, היה זורק אותם מביתם עם ילדיהם אל השלג והקור בצו בית המשפט לקחת את הבית תמורת החוב ולהשכירו לכל המרבה במחיר.

העני הופתע ולא הבין את מטרת שליחותו, אך בבואו לפני הרב ובספרו לו את דברי הזקנים פנה אליו הרב בקריאה, השמעת את אשר אמרו על מעשיך בגלגולך הקודם, גם ילדיך הסובלים, הם גלגולי משרתיך שעשו רצונך וזרקו את האומללים באכזריות עבור בצע כסף, ומה לך עוד כי תלין על ענייך ועל התנהגותו יתברך.

האלמנה והתפוז

סיפר הר׳ י. ש. שליט״א מעשה ששמע מאשה אחת שהוא מכירה אישית כנאמנת בכל דבריה ומיושבת בדעתה ובחכמתה, וכך היה המעשה.

אשה זו נתאלמנה מבעלה, וביום השלשים נסעה עם בניה לבית הקברות לומר משניות וקדיש כנהוג. כשסיימו, אחד מבניה לקח אותה במכוניתו לביתה, בדרך היא אמרה לו משעמם לי, קח אותי לחברתי שגרה ברח׳ פלוני וכשאגמור אשוב ממנה ברגל לבית. והיות והכביש היה חד סטרי עצר לה הבן בצד השני של הכביש מול בית חברתה. עקב תנועת מכוניות, היא המתינה כדי לחצות את הכביש לבית חברתה, פתאום עברה משאית מלאה תפוזים ותוך כדי נסיעה נפל תפוז אחד על הכביש והתגלגל לכוון שלה, לרגע היא רצתה להרים את התפוז אבל התביישה לעשות זאת מול עיני עוברים ושבים שלא תראה כקבצנית ועלתה לבית חברתה

מבלי להרים את התפוז.
כשיצאה מבית חברתה ראתה שהתפוז עדיין נמצא בפינת המדרכה והלכה והרימה אותו ושמה אותו בתיק שלה. כששבה הביתה הוציאה אותו והחלה לקלף אותו כדי לאוכלו, ולפתע מבלי כל הודעה מוקדמת באו בניה ובנותיה לבית לבקר אותה, היא קילפה את התפוז בנוכחותם ואמרה להם תפוז זה חכה לי למעלה מחצי שעה ברחוב ואף אחד לא נגע בו, מי יודע איזו נשמה מגולגלת בו שמחכה לתקונה, בבקשה כל אחד ממכם יקח פלח ויברך "בורא פרי העץ" בכוונה גדולה לתקן את הנשמה המגולגלת בתפוז זה, וכן עשתה היא והם אחריה.
כשהלכו בניה לדרכם היא הלכה לנוח וכשנרדמה ראתה את בעלה עומד מולה מחייך מאושר ואמר לה, נשמתי היתה מגולגלת בתפוז זה ואם לא הייתם מתקנים אותי הייתי צריך לעבור ייסורים קשים אבל בזכות שאת ובני ברכתם על התפוז בו נתגלגלתי בכוונה נתקנתי, ונצלתי מייסורים אלו. והודה לה על החסד הגדול שעשתה עמו.

דברי בקורת והערות על ספרי א. קורמן

הרימו מכשול מדרך עמי (ישעיה נ"ז י"ד)

על הפסוק "הצילני נא מיד אחי מיד עשו", פרשו המפרשים כי הכוונה היא שתצילני מיד עשו המתחזה כאחי, כי כאשר האוייב בא בדמותו האמיתית "עשו", הסכנה גלויה וניתן להזהר, אבל כאשר מתחפש עשו בלבושו של יעקב וקורא לו אחי, הסכנה להתפתות לו וליפול ברשתו גדולה וחמורה ביותר.
מאז צדוק ובייתוס ואולי אף לפניהם, קמו עוכרי ישראל בכל דור ודור על ה' ועל תורתו, ועשו בתורתינו הקדושה כבשלהם, ושנו ופרשו את דברי התנ"ך כפי "שכלם", ונגד מסורת חז"ל שקבלו מדור דור בגדר תורה שבע"פ ממשה רבנו ע"ה בהלכה ובביאור המקרא, ובסיפור המאורעות שארעו בעולם בכלל, ולאבותינו בפרט, מאז עשות ה' אלקים ארץ ושמים ועד מתן תורה, וקבלו עוד איש מפי איש כל מה שנתווסף אחר כך מאז מתן תורה ועד זמנם. אמנם תמיד ידע העם להתרחק ולהשמר מהם ומהמונם. ועד דורנו אנו קמו "גואלים" למקרא (אל תקרא גואלים אלא גועלים), בדמות "מבקרי המקרא", שכפירתם בכל דברי חז"ל וסרוסם וסלופיהם עוברים כל גבול, אבל לפחות הם לא מתיימרים לייצג את היהדות החרדית בכפירתם, ולא תחת שם רבנים ותלמידי חכמים, פעלו עוולה, אלא בדמות דוקטורים ופרופסורים למיניהם, ולכן הסכנה מדבריהם לנוער החרדי היא אפסית. אך מה נעשה ביום שידובר באדם הנחשב לתלמיד חכם ומשתייך למחנה החרדי

כשבדבריו יש כפירה ולעג לחכמינו ז"ל ולדבריהם, הרי שסכנה מאיש אשר כזה גדולה עד מאוד. ובאמת הרבה יהודים תמימים ויראי שמים נתפסו ברשתו וקראו

ספריו והסתחרו בהם, כאילו מר בר רב אשי חתום עליהם, וזאת בגלל ספרו "מבא לתורה שבכתב ושבעל פה" שהוא ספר חשוב בטיבו וישר בהשקפתו, ראוהו חכמים ויאשרוהו, וגדולים ויהללוהו, ועל כן לא חשדו בשאר ספריו שמא יש בהם דברי מינות, עד שהובאו ספריו בפני בתי הדין בירושלים אשר - כלשונם - נחרדו בראותם את ספריו מלאים מינות ואפיקורסות ולעג על דברי חז"ל, ואסרו את ספריו בקריאה, החזקה, ומסחר.

היות ויש בדבריו נושאים החופפים לאלה שבהם עוסק מכוננו בהרצאתם ובהוראתם, כשגישתו לנושאים אלה היא שלילית ומלאה דברי בורות וטפשות, ובדברים שהיה לו ללמדם ביסודיות, ולהתבונן בהם בטרם יעלם על הכתב כותב הוא בהם בקלות דעת, על כן החלטתי להביאם ולהשיג עליהם ועל שבושם, אין כוונתי לפגוע במחבר אישית, ואף לא להתייחס לכל דברי ההבל והמינות שבספריו אלא לדון בנושאים מעטים ועניניים במיוחד, כשמעט זה יראה על הכלל כולו.

צר לי לראות כי למרות שבספרו "מושגים במחשבת ישראל" (שראוי, לדעתי, לקרותו "מושגים במחשבת יון, וטעויות במחשבת ישראל") (דף 11) מתאונן הוא כי "מתוך רצון להראות גישה אוביקטיבית כביכול בכל נושא, לרבות אלה שנשמת האומה תלויה בהם, משמיעים לעיתים מרצים גם במוסדות "דתיים" דברים שמוטב לא להשמיע אותם. מטפלים בנושאים עדינים הללו ב"כלים" (הגדרות וכדו') שאינם הולמים את הנושא ואת המטרה, לא אחת הורסים נפש תמימה במקום לחסנה ולפתחה שתוכל לעמוד בפני זעזועים מבחוץ", הנה אותם דברים עצמם הוא עושה **והורס נפשות תמימות בגשתו האפיקורסית ומחנך לפגיעה בכבוד חז"ל ודבריהם הקדושים** אשר לדבריו, התנאים והאמוראים זיע"א האמינו בהרבה אמונות כשוף ושדים שאמצו מהבבלים. (בספרו הבריאה והמבול דף 32 הערה 23) כקלי דעת ורחוקים מן האמת ובעלי אמונות טפלות (ראה להלן). ואף בקדשי שמים שלח ידו והפר ברית ומעל בהם, **בהראותו את קדושי עליון רבותינו המקובלים ובראשם רב סעדיה גאון, והרמב"ן כקלי דעת שאמצו לעצמם את האמונה בארבעת היסודות מחכמי יון, וטעו בזה ושגו בהאמינם בכך.** והאמת שמקור ענין ד' יסודות מבואר בספר יצירה ובזוהר, וחכמי יון אמצוהו מאשר שמעו מפי דוד המלך ע"ה וכמו שהעידו על זה חכמי אומות העולם עצמם, וכאשר אבאר כל זה.

ואת המושג הרוחני הנקרא "אדם קדמון" אשר הוא גדול עד אין חקר ונקרא בשם "אין סוף" בלשון השאלה, כי אין בינו לבין יוצרו, אלא שזה מאציל וזה נאצל. ופחדו רבינו האריז"ל וכל קדושים אשר עמו לדבר אפילו בספירה קטנה שבו, כמבואר כל זה בשער ההקדמות למהרח"ו דף י"א עיין שם, והנה קם זה האדם האחרון והשווה את אדם קדמון עם אדם הראשון, וכמ"ש בספרו "מושגים במחשבת ישראל" דף 170 וז"ל, "אדם הראשון כלומר האדם הקדמון היה כביכול

העתק מדויק של המקרו-קוסמוס". ומה גודל האבסורד כי מצד אחד מסתמך הוא על בעלי המדרש ואף כותב בספרו (מושגים וכו' דף 167 הערה 54) שבעלי המדרש לא המציאו אגדות של מיתוסים אליליים ויש להניח שבטרם העלוה על הכתב הן נמסרו בעל פה. אך כל זה אמור רק כשמוצא הוא סמך לדעתו בדבריהם, אבל כשנראה לו שהוא הבין יותר טוב מהם ודבריהם הטהורים מפריעים לו לבסס את כפירתו במסוה של אמונת חכמים, אז מכריז הוא בעזות מצח שדבריהם לא נכונים ובלתי הגיוניים ואין להתחשב בהם.

לדוגמא: בספרו הבריאה והמבול דף 235 מביא הוא את דברי חז"ל בתלמוד (סנהדרין ק"ט) ובמכילתא (משפטים) וחולק עליהם בלעג ובוז וזה לשונו, "חכמי אגדה צטטו רעיון שהיה מקובל על רבים כי בין בוני העיר (בדור הפלגה), שהתכוונו להעלות אליל על ראש המגדל ולתת חרב בידו שילחם עם הקב"ה, אחרים טענו שסתם בקשו לעבוד עבודת אלילים, ברם **בנוסף לחוסר הגיון מוחלט שבדבר אין לכוונתם זו כל רמז בפרשה".** והוא מגיע למסקנה הטפשית (שם דף 245) שכל חטאם היה רצונם לשמור על השפה האחת ודברים אחדים שלא ישכחו מהם ובנו מגדל מרכזי לאנושות כולה בנושא זה. כמו כן יש בספריו חצאי אמת (אשר הם גרועים משקר גמור) על ידי שלקח מאמרי חז"ל והוציאם מהקשרם והפכם לאחרים כחומר ביד היוצר, כדי להתאימם לפרושיו-הזיותיו (לדוגמא: ראה להלן גבי ר' יהושע בן לוי, ולגבי שמות המלאכים). ובקלות דעתו בלבל הוא נוסח פסוק מפורש בתורה, והתאימו לדרשותיו הטפשיות. (בתורה כתוב ותנח התיבה על הרי הררט. דהיינו על פסגה אחת משרשרת הרי הררט, וכן מבינים כל חכם עם תלמיד וכן מתבטאים אנו בעברית עד היום. אך ה"חכם הגדול הזה" שהחליט כי התיבה היתה בין שני הרים שנתפרקו, בלבל את הפסוק וכתב "ותנח התיבה על ראשי ההרים". ואין זו טעות דפוס או פליטת קולמוס, כי מזכיר הוא זה בספרו הבריאה והמבול דף 177 וחוזר על קיאו שנית בדף 198 ומפלפל בזה שם וזאת למרות שבדף 199 כתב את הפסוק כסדרו). מתלונן הוא (שם דף 308) "שפרשנות המקרא הגיעה לידי אבסורדים, רעיונות מוזרים שמקורותיהם על פי רוב אינם יהודים, שולבו בהסברת המקרא וקודשו כאילו הם חלק מהמקרא עצמו ובכך גרמו נזק רב למקרא". כשכוונתו לגדולי ישראל כרב סעדיה גאון, הרמב"ן ודומיהם שאמצו את רעיון ארבעת היסודות וגרמו לדבריו נזק למקרא.

ועזותו גדולה מראשו ובוזה הוא את מסורות חז"ל מדור דור בדברים שנקבעו בתלמוד להלכה מוסכמת, ושחז"ל הדגישו שאף על פי שאינו מוזכר בתנ"ך מסורת הוא בידם, ושנקבע כן להלכה בכל הפוסקים. לדוגמא, חז"ל במסכת ברכות דף נ"ד קבעו להלכה שהרואה אבן שבקש עוג מלך הבשן לזרוק על ישראל ושגודלה שלשה פרסאות מברך "שעשה ניסים לאבותינו במקום הזה", ומבואר שם בגמרא שדבר זה נמסר להם בקבלה איש מפי איש, וכלשונם, "אבן שבקש עוג וכו' **גמרא גמירי לה'".** והביאוהו להלכה כל הפוסקים מהרי"ף ועד השולחן ערוך, (או"ח סי'

רי״ח). ובא זה ופער פיו לבלי חק בספרו ״הבריאה והמבול״ (דף 228) וזה לשונו: ״בברכות מובאת אגדה מוזרה **כאילו** עקר עוג, הר בקוטר של שלשה פרסאות כדי להטילו על מחנה ישראל ולהשמידו, אלא שנמלים נקבו את ההר וירדו על כתפיו מבלי שיוכל להשתחרר כי שיניו גדלו פתאום ולא יכול היה להוציאו מעל ראשו. **ברור שמדובר בתיאור פיוטי. כי לא ניתן לעקור הר. ונמלים אינם עושים ״חור״ בהר, כי גם אם נניח שאורך רגלי עוג הגיע לכשלשים אמה. הרי כל גובהו לא עלה כמאה ועשרים אמה, אין זה מאפשר עדיין לעקור תל בן שלשים אמה ולא כל שכן של שלש פרסאות.** עכ״ל. ואם כן חז״ל והפוסקים כולם שהאמינו שהיה ענין זה מציאותי, ונמלים נקבוהו בדרך נס, היו מאוד דמיוניים ולא מציאותיים עד שפסקו ש״הרואה״ אבן זו שלדבריו אינה אלא תיאור פיוטי, יברך עליה.

מדברים אלה ודומיהם ניכר שחזר בו מדבריו הנאים שכתב בספרו מבוא לתורה שבכתב ושבע״פ (עמודים 5-184) בענין ההגדות. ואף בענין עצם תורה משמים נראה שחזר בו ותוהה הוא על הראשונות בכשרון המעשים, ולכן **לא נח ולא שקט ולא שלו זה,** עד שגלה את פרצופו האמיתי **שהוא כופר בתורה משמים** בנוסחה הנוכחי, **ולדעתו התורה נוסחה בידי כמה בני אדם,** כלשונו, **מנסחי המקרא** ידעו עדיין הרבה מסודות השפה המקורית, לכן **הצליחו** לתאר במילים ספורות מצבים מסובכים, מתפקידינו לנסות לפענח ולגלות עד כמה שניתן, את המשמעויות הנכונות של **מנסחי המקרא.** (בספרו ״הבריאה והמבול דף 279), הנני מבהיר שכל הנושא בו הוא דבר קודם, ושנראה לי כי ממנו למד **שמנסחי המקרא** דקדקו בדבריהם, הוא בחמשה חומשי תורה, ולא רק על דברי נביאים וכתובים. (למרות שאף בהם כפירה היא המחשבה שנסחוה הנביאים כרצונם, כי גם הם בנבואה נכתבו, ועל כן חז״ל למדו מהם ומנוסחם תילי תילים של הלכות ודרשות).

אשר על כן נערתי חצני ושנסתי מתני לבקר **מעט** מטעויותיו, ומהם יבין הקורא כי הנמשך אחר ספריו ודעותיו, טועה הוא בהשקפת תורת ישראל ומסורתה כפי שמקובלת היא בידינו מדורי דורות ושמקורה בנביאים (ראה רשב״א בתשובותיו ח״א סי׳ ט׳). ומטבע מזוייף בידו. אכן את הקטעים הטעונים הזמה והפרכה העוסקים בעניני הבריאה והמבול שבהם דבריו דוקרים כמדקרות חרב את נפש המאמין והמכיר את דברי חז״ל במקורם, מיעטתי במיוחד להביאם כאן כיון שהם עתידים להשתבץ במאמר גדול ומיוחד (בעז״ה בחוברת הבאה) העוסק בספר בראשית מהבריאה ועד סוף תקופת האבות.

שב אני ומדגיש כי הדברים נכתבים ללא שמץ של טינה אישית, אינני מכיר כלל את האיש אלא את שחו, כשמגמתי להראות ולהבליט את האמת האהובה מכל. **י.ש.**

*** נוסח האיסור שהוצא נגד ספרי קורמן ע״י בתי הדין בירושלים, והופץ ברבים**

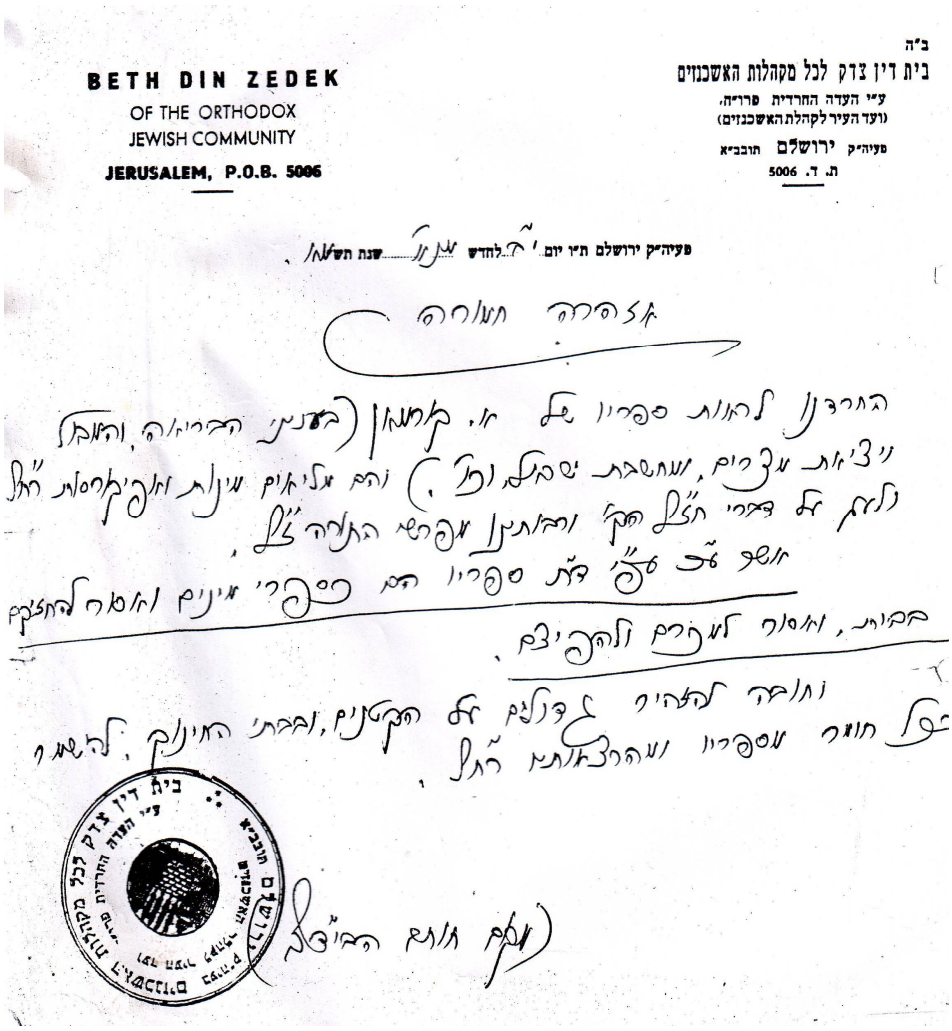

ב"ה

בית דין צדק לכל מקהלות האשכנזים

ע"י העדה החרדית פרו"ח,
(ועד העיר לקהלת האשכנזים)

פעיה"ק ירושלם תובב"א

ת. ד. 5006

BETH DIN ZEDEK
OF THE ORTHODOX
JEWISH COMMUNITY
JERUSALEM, P.O.B. 5006

פעיה"ק ירושלם ת"ו יום ... לחדש ... שנת תשע"ו.

אזהרה חמורה

החרדנו לראות ספריו של א. קורמן (בעניני הבריאה, והמבול ויציאת מצרים ומחשבת ישראל וכו'.) והם מליאים מינות ואפיקורסות ולעג על דברי חז"ל הק' ורבותינו מפרשי התורה ז"ל.

אשר ע"כ עפ"י ד"ת ספריו הם כספרי מינים ואסור להחזיקם בבית, ואסור למכרם ולהפיצם.

וחובה להזהיר גדולים על הקטנים, ובבתי החינוך, להישמר בכל חומר מספריו ומהרצאותיו רח"ל.

(מקום חותם הבד"צ)

אזהרה חמורה

החרדנו לראות ספריו של א. קורמן (בעניני הבריאה, והמבול ויציאת מצרים ומחשבת ישראל וכו'.) והם מליאים מינות ואפיקורסות ולעג על דברי חז"ל הק' ורבותינו מפרשי התורה ז"ל.

אשר ע"כ עפ"י ד"ת ספריו הם כספרי מינים ואסור להחזיקם בבית, ואסור למכרם ולהפיצם.

וחובה להזהיר גדולים על הקטנים, ובבתי החינוך, להישמר בכל חומר מספריו ומהרצאותיו רח"ל.

(מקום חותם הבד"צ)

שער ביקורת והערות על ספרי א קורמן יוסף רכז

בית דין צדק ועד הרבנים של אגודת ישראל
BETH DIN ZEDEK VAAD HARABONIM OF AGUDATH ISRAEL

JERUSALEM TEL. 222263 טל. – P. O. B. 513 ת. ד. ירושלים

ב"ה, יום י"ד מנ"א תשמ"א

הודעה ואזהרה

הובאו לפנינו ספריו של א. קורמן, ונוכחנו שיש בהם דברי מינות ומלאי לעג על דברי חז"ל, על הראשונים כמלאכים ועל גדולי הדורות שמפיהם אנו חיים.

לכן בכח התוה"ק אנו אוסרים לקרוא בספריו של הנ"ל, ודינם כספרי מינים, אסור להחזיקם בבית, ואסור למכרם ולהפיצם, ואסור להורות מהם בבתי החנוך.

כמו"כ אסור להזמינו ולשמוע הרצאותיו, כי כל באי לא ישובון ר"ל, והשומע ישכון בטח ותבא עליו ברכות טוב.

בד"צ ועד הרבנים של אגודת ישראל בע"ק ירושלים ת"ו

מקום חותם הבד"צ

שמעתי שאומרים בשמי שאני מ ספרי א. קורמן מותרים לקריאה, ואני להודיע בא: לדבר!
על זה באתי על החתום
שלמה וולבה
מנהל רוחני בישיבת באר יעקב

שמעתי שאומרים בשמי
כי ספרי א. קורמן מותרים לקריאה,
והנני להודיע כי לא היו דברים מעולם!
על זה באתי על החתום
שלמה וולבה
מנהל רוחני בישיבת באר יעקב

היבשה וימים וכדוריות הארץ

בספר הבריאה והמבול (לדעתי כולו "מבול" בלי בריאה כלל) עמוד 13 כותב הוא, "בחשכת ימי הביניים יוחסו לתורה רעיונות שוא ושולבו בספוריה דברים דמיוניים ולא פיענחו עובדות היסטוריות המרומזות בסגנון ספורי התורה... בעולם "התרבותי" בו סימלו חכמי יון את שיא ההבנה האנושית היה מקובל שהארץ (לא הכל הסכימו שהיא כדורית) מחולקת לשליש ים ונהרות, שליש מדבר, ושליש מיושב. כאשר חכמי אגדות ופרשנים קדמונים נתקלו בפסוק פיוטי שבספר ישעיהו (מ, יב), "מי מדד בשעלו מים, ושמים בארץ תכן, וכל בשליש עפר הארץ, ושקל בפלס הרים, וגבעות במאזניים" התקשו בהבנת הביטוי "בשליש" לכן ניסו לספר שהכוונה ל"מדה גדולה". אמנם ייתכן שהנביא התכוון למדה מסויימת, אגב גם ייתכן שהוא התכוון "בשליש" כפשוטו, היום יודעים אנו היטב שכל היבשות יחד אינם למעשה אלא כשליש מכל כדור הארץ, ישעיה כנביא חדר בהבנתו את הטבע מעל ומעבר להבנת בני דורו ודורות רבים שלאחריו, אולם דבר אחד ברור, שלא התכוון ל"עולם משולש" לימים ונהרות, מדבר וישוב שאינו תואם את המציאות, דבריהם של נביאי האמת – אמיתיים הם ולא דמיוניים. עד כאן לשונו.

ובכן נתבונן בפסוקים אלה לאור דברי חז"ל ורבותינו המפרשים שכל דבריהם אמת וצדק. את פירוש המילה בשליש פירש רש"י בשני פירושים, **א.** שליש מדבר שליש ישוב ושליש ימים ונהרות. **ב.** "שליש" לשון מדה. לא נלחץ רש"י לפרש את שתי הפירושים, וכתבם כי שניהם אמת. את התיבה "שליש" כמידה מוצאים אנו גם בתהילים (פרק פ') ותשקמו בדמעות **שליש**. רש"י עצמו מביא פסוק זה כהוכחה ששליש הוא לשון מידה, וכמוהו פירשו כן גם הרד"ק ואחרים ללא **התלבטות** אלא מתוך הבנה פשוטה ואמיתית שזו כוונת ישעיהו. אמנם רש"י כתב גם את פירושו הראשון, כי הוא האמת לאמיתה, ואינה דעת חשכת ימי הבינים". אלא דעת חכמי ישראל, וכמפורש במדרש "כונן". **"תנו רבנן,** העולם שליש מדבר שליש ישוב ושליש ים". ורמזה ישעיהו לחכמים היודעים מעשי בראשית, והענין כי ישעיהו לא דבר על מצבו העכשוי של כדור הארץ, אלא על מצבו בזמן הבריאה, ואמנם בזמן הבריאה ברא הקב"ה את עולמו שני שליש יבשה ושליש מים, כשרצונו היה ששליש אחד יהיה מיושב ושליש ישאר מדבר, אכן בזמן דור אנוש, עקב מעשיהם הציף הקב"ה את העולם בשליש נוסף של מים, והפך להיות כמציאות המוכרת לנו של שני שלישי מים ושליש יבשה. ורש"י עצמו מביא את דברי חכמינו אלה בפירושו לתורה (בראשית ו', ד') ודבריו אמת וצדק. אך חסר דעת זה פער את פיו לבלי חוק נגד חכמינו והמקובל בידם מבלי להבין כוונתם. (ולא ידעתי למה קרא לנבואת ישעיה "פסוק פיוטי").

ומה שכתב ש"לא הכל הסכימו שהארץ כדורית" לא ידעתי למי כוונתו אם לאומות

עולם מה לנו ולדעתם, ואם לחכמי ישראל בעלי התוספות כוונתו, דבריו מהבל ימעטו, כי מבואר בתלמוד (ע"ז דף מ"א עמוד א') שהיו נותנים כדור בידי אליהם כדי לסמל כי שולט הוא על כל כדור הארץ, והתוספות שם מציינים שזה כוונת התלמוד על סמך תלמוד ירושלמי (מסכת ע"ז פ"ג ה"א) שעל דין זה עצמו מספר החכם התלמודי האמורא ר' יונה כי אלכסנדרוס מוקדון עלה לגובה רב (במדרש מסופר שדאה על כנפי נשר גדול) עד שראה את העולם כולו ככדור ואת קטע האוקינוס כקערה הנשקפת **בתוך** הכדור, והוסיף, האמורא לומר שעקב כך נותנים בידי אליהם כדור לומר ששולט הוא על כל הכדור. המגוחך מכל הוא שקורמן עצמו מביא את הירושלמי הזה בספרו (יציאת מצרים עמוד 23 בהערה) ומסתבך בדברי הבל וכותב כי למרות שכוונת הירושלמי לומר שהארץ כדורית, לבעלי התוספות היה קשה לקבל את זה והעירו לפי התפיסה שהיתה מקובלת בזמנם ובמקומם שהכוונה ודאי לחצי כדור, כי הרי העולם שט באוקיאנוס כבקערה. טעה נמהר לב זה ברבותינו בעלי התוספות בגלל שלא הבין דבריהם. מה שהוסיפו בעלי התוספות לפרש ולומר כי ים אוקיאנוס מקיף את כל העולם, אין כוונתם שהאוקיאנוס מחוץ לכדור והכדור שקוע בתוכו, אלא פירשו את הירושלמי שאמר כי אלכסנדר ראה את **הים כקערה** שהכוונה לאוקיאנוס שמקיף את הכדור **בשוכנו על קרקע הכדור** ומחמת גודלו והקיפו נראה כקערה. הדברים ברורים, ופשוטים, ומוכרחים, כי התוספות האמינו שיש קרקע לאוקיאנוס, כי זה פשט דברי התורה כי המים נקוו לתוך האוקיאנוס שהוא מקוה עמוק בכדור הארץ, ולא אמר הכתוב יפלטו המים מן הכדור לאוקיאנוס, שמחוצה לו. (וראה רש"י בראשית א', ט'.)

הזמן במושג אלקי

בספרו "יציאת מצרים" (דף 243 הערה 5) כותב הוא **"אמנם נשמעה דרשה שכביכול השעבוד נמשך 83 שנים ומשהו, הזהה לשעה של יומו של הקב"ה, אולם אלה הם רעיונות שאין להם אחיזה במציאות, אין לייחס לקב"ה נושא של זמן בכלל ושל יום בפרט, דוד המלך שאמר "כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול כי יעבור" לא זיהה אלף שנה עם יומו של הקב"ה, הוא תיאר את האבסורד של ייחוס זמן לקב"ה, הדומה ליום שעבר ואינו עוד"**. ובספרו הבריאה והמבול (דף 85) כתב, **במדרשים אחדים נאמר כאילו "ביום" הכוונה ליומו של הקב"ה, על סמך הנאמר בתהילים "כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול כי יעבור", אך אסור לחזור על כך אין לייחס לקב"ה נושא הקשור בזמן...מן ההכרח למצא הסבר אחר המתקבל על הדעת, על הנאמר "ביום אכלך"**, עכ"ל, ובכן בואו ונראה מי הם בעלי הרעיון הזה "שאין לו אחיזה במציאות" לדעת "פילוסוף" זה, ו"שאסור לחזור על כך" לדעת "נבון" זה.

א. רבי שמעון בן יוחאי בזוהר בראשית שכתוב שם "לאחר שעשה תשובה, נתן לו יומו דהקב"ה שהוא אלף שנה" וכן אמר רשב"י גם בזוהר תרומה דף קמ"ה. "יומיה

דקוב"ה אלף שנין איהו". **ב.** ר' יהושע בר נחמיה (בב"ר פרשה כ"ב) שאמר "ואילו לא שנתת לו יום אחד משלך שהוא אלף שנה היאך נזקק להעמיד תולדות". **ג.** ר' חמא בר חנינה (בב"ר פרשה ח') מפורש, "ויומו של הקב"ה אלף שנים דכתוב כי אלף שנים בעיניך וכו'". **ד.** ר' פנחס (במדבר רבה פרשה יד) מפורש "ויומו של הקב"ה אלף שנים שנאמר כי אלף שנים וכו ". **ה.** וכיוצא בזה כתב ר' נחוניה בן הקנה בתחילת ספר "הבהיר". **ו.** ר' לוי (במדבר רבה, פרשה ה') "שנאמר כי ביום אכלך ממנו מות תמות והוא חי תתק"ל שנה ולא גמר יומו של הקב"ה. **ז.** אליהו הנביא בתנא דבי אליהו רבה (פרק ב'). **ח.** ובברייתא דמעשה בראשית (מוזכר ברש"י חגיגה יג:) נאמר, שליש שעה אחת מיומו של הקב"ה. באים חמה ולבנה שוים לתחילת ליל ד'. ועוד הרבה קדושים אשר עמם במדרש תנחומא, ומדרש שוחר טוב, ובאגדת שמואל ועוד.

ובכן כל קדושינו אלה, צריכים לקבל "מוסר" על אשר אמרו דברים "שאין להם אחיזה במציאות" ו"שאסור לחזור על דבריהם", **מאיש חמודות זה**, וכל זה בגלל שלא הבין דבר פשוט והוא, שהקב"ה מתייחס למידות זמן מסויימות, בעניני הנהגת העולם הזה, ואין הקב"ה זקוק לזמן, אבל העולם זקוק ל"זמנו" של הקב"ה.

ארבעת היסודות

בספר יציאת מצרים (דף 15) כותב הוא, **"מאז חדר המדע המולקולרי והאטומי פשט רעיון "ארבעת היסודות" את הרגל ללא כל תקוה, חבל שרבים בינינו מתעלמים מכך וממשיכים עדיין לדבר בשפה שאינה מובנת עוד".** (ושם עמוד 38) **"פרשני המקרא בדורות האחרונים לקו במחשבה מאובנת, עד היום ממשיכים ל"אנוס" פסוקי מקרא ברעיונות שוא של ארבעת היסודות, חומר היולי ואחרים שעבר עליהם הכלח מכבר, ובפלפולי סרק אחרים.** (ושם בהערה מוסיף הוא) **"למרבה הפלא ממשיכים רבים מבנינו להאמין ברעיון מעוות זה כאילו מדובר ברעיון דתי מקורי.**
ובספרו "אבולציה ויהדות" (דף 50) כותב הוא, **"כיוצא בזה בענין ד' היסודות מהם מורכב כביכול העולם, רעיון זה הביעו ראשוני פלוסופי יוון, במשך אלפי שנים חשבוהו לנכון. אלם מאחר שבמאה ה 18 החלו החוקרים לגלות את היסודות הממשיים, מגוחך איפה להמשיך (כפי שרבים עדיין עושים זאת) לדבר על ארבעת היסודות ובדרך זה להסביר פסוקי תורה או רעיונות של היהדות, רק מפני שרעיון זה הוזכר ע"י גדולי ישראל, בחשבם, כמו אחרים שהוא נכון, כעת יש לחפש רמזים בתורה לפי חלוקת היסודות המקובלים יותר מהחלוקה לארבעת היסודות.**
ועוד שם (דף 79) **"כאשר חכמי יוון חילקו את העולם לד' יסודות חשבו רבים שזו עובדה, וכך עברה השקפה זו לספרי קודש...הרעיון בדבר ד' יסודות הובע בסוף תקופת הבית הראשון, אך צא ובדוק בכל הספרות הענפה של חז"ל ולא תמצא הד לכך, הם היו עקיבים מאד ביחס לתרבות ולרעיונות שמקורם ביוון, כיוצא בזה הרעיון בדבר "החומר היולי" ממנו נברא כביכול העולם. לראשונה מצאו רעיונות**

אלה את מקומם ביהדות אצל רס"ג, ריה"ל, הרמב"ם ועוד, הוגים גדולים אלה קבלו תיאוריות אלו שהתקבלו בעולם המדע כמסקנות מדעיות מוכחות ללא עוררין. ... לכן ניסו לשלבם במסגרת דברי התורה, אולם אעפ"כ הדגישו לא אחת שעובדה זו נקבעה ע"י חכמי יוון, וכך הפך רעיון יווני "טהור" זה לחלק בלתי נפרד כמעט מההשקפה היהודית... וכי משום שגדולי ישראל נגררו בטעות אחרי "העולם המדעי" שבימיהם, וחשבו שרעיון מסויים מבטא את המציאות, הוא הפך לחלק מן המציאות. (גם בדף 202 כותב הוא כנ"ל). ובספרו "מושגים במחשבת ישראל" (דף 276) כותב הוא **שרעיון האינסוף אי אפשר להכחישו כפי שניתן ביחס לחומר היולי.** ועוד כתב (שם דף 313 ודף 322) מעין הנ"ל.

ובכן, קודם כל נראה איפה הדגישו חכמי ישראל שעובדה זו נקבעה ע"י חכמי יוון. **אין שום מקום כזה,** מציין הוא אמנם לראב"ד בהקדמתו לפירושו לספר יצירה שכתב, וזה לשונו, "וכבר נודע בחכמת הפילוסופים האלקיים, כי יש חומר אחד מצוי והוא נושא לכוח היסודות, והוא הנקרא בלשון יוון היולי, ומציאת החומר ההוא אינו כמציאת שאר הנמצאים" עכ"ל. הבין ה"חכם" הזה שבאמרו הפילוסופים האלקיים התכוון הראב"ד לחכמי יוון ח"ו, וחלילה לפה קדוש כמוהו שיקרא לחכמי יוון "אלוקיים". וכוונתו באמרו "פילוסופיים אלקיים" למקובלים הקדמונים, **ורק את שם החומר הזה אשר בלשון הקבלה שמו "תוהו", אמר שנקרא בלשון יוון "היולי", כדי שיבין הקורא למה כוונתו,** תדע שכן הוא שהמקובלים כולם אעפ"י שדרכם לעשות גימטריאות וראשי תיבות וצירופים משמות הקודש והעולמות כולם, מעולם לא עשו מתיבת "היולי" גימטריא כלשהיא או רמז אחר, שכן אין זו המילה הנכונה בלשון הקודש, ורק להסברת הענין נאמרה, ושמה בלשון הקודש הוא "תוהו". לך נא ראה מ"ש האריז"ל על הראב"ד ופירושו לספר יצירה (בהקדמת מהרח"ו לעץ חיים) וזה לשונו "ובענין ספרי קבלה האמיתיים הנמצאים, אמר לנו מורי זלה"ה, כי שלשלת קבלת הראב"ד ובנו הר"י סגי נהור ותלמידיו עד הרמב"ן ז"ל תלמיד תלמידו, כולם **קבלה אמיתית מפי אליהו זכור לטוב** שנגלה אליהם. וביאור הרמב"ן שעשה על התורה הוא עמוק מאוד למבינים אותו, **וביאור ספר יצירה לראב"ד איננו לראב"ד ז"ל הנ"ל, אלא חכם גדול אחד והיה גדול בחכמת הקבלה" ...**עכ"ל. וצא ולמד שכן הוא, מדברי הרמב"ן בפירושו לבראשית שכתב "אבל הוציא מן האפס הגמור המוחלט יסוד דק מאוד אין בו ממש אבל הוא כח ממציא מוכן לקבל הצורה ולצאת מן הכח אל הפועל והוא החומר הראשון **נקרא ליוונים היולי...והחומר הזה שנקרא היולי, נקרא בלשון הקודש תוהו, ...**וכך אמרו בספר יצירה "יצר מתוהו ממש, ועשה אינו ישנו". ועוד אמרו במדרש רבי נחוניא בן הקנה אמר רבי ברכיה, מאי דכתיב והארץ היתה תוהו ובוהו, מאי משמע היתה, שכבר היתה תוהו, ומאי בוהו, אלא תוהו היתה, דבר המתהה בנ"א, וחזר לבהו...ועוד יתברר סוד בזה...ואת הארץ, שהוציא החומר שלה מאין והארץ

תכלול ארבע היסודות כולם, וכו׳, עיי״ש לשון הרמב״ן כולו נחמד מזהב ומפז רב. **וא״כ מתברר מלשון הרמב״ן שרק שם החומר שנקרא בלשון יוון היולי נלקח מן היוונים, אבל לא עצם הענין,** אלא שמקורו נמצא בספר יצירה, ובספר הבהיר לר׳ נחוניא בן הקנה שהיה רבם של ר׳ ישמעאל ורבי עקיבא בסודות אלו, כמבואר בספר היכלות. ואם כן, נכזבו דבריו שאמר ״גאון״ זה כי **צא ובדוק בכל הספרות הענפה של חז״ל ולא תמצא הד לכך, והרמב״ן מכחישו בבירור.** ועד אחרון, שני עמודי התווך אשר כל בית ישראל נשענים עליהם האריז״ל והגר״א, אשר כל דבריהם דברי קבלה כפי מה שקבלו ממשה רבינו ורשב״י ואליהו הנביא, פנים בפנים (כמבואר בהקדמת מהרח״ו לעץ חיים, ולשער ההקדמות. וכמבואר בהסכמת ר׳ חיים מוואלוזין לספר ספרא דצניעותא עם פירוש הגר״א, עיי״ש באורך), וראה דברי האריז״ל בזה באורך בהיכל השביעי מעץ חיים שער מ״ב פרק א׳ מדרושי אבי״ע אפס קצהו אביא כאן, וזה לשונו. הנה יש מאציל ויש נאצל, והנאצל יש בו ד׳ יסודות אש, רוח, מים, עפר והם (כנגד) ד׳ אותיות הוי״ה, והם (כנגד) חכמה, בינה תפארת, ומלכות, והנה הם (כנגד) טעמים, נקודות, תגין, אותיות, והם הם (כנגד) אצילות, בריאה, יצירה, עשיה...והענין הוא כי האין-סוף (המאציל העליון) נקרא אפס, כי אין בו שום תפיסה, שאין שם חומר ולא צורה כלל, ואחריו יצא התוהו, והוא הכתר, **ואחריו יצא הבוהו, הכולל ארבעה יסודות...והנה כתר זה הוא דוגמת החומר הקודם הנקרא ״היולי״ שיש בו שורש כל הארבעה יסודות...**עכ״ל.

וזה לשון הגר״א ז״ל בפי׳ לספר יצירה (פ״ג מ״ג) ״האמ״ש הן אבות. **והתולדות בעולם שמים וארץ ואויר, ויצאו מהם שלשה, והם אויר מים ואש...**אין רצוני להאריך בזה כי כבוד אלקים הסתר דבר, **אך דע לך שכל כפירתו בזה נבעה ממה שחשב שיסודות המדע החדיש הם חופפים לד׳ יסודות, ואין זה נכון,** וכי אריסטו וחבריו לא ראו את כל המתכות, ומדוע לא כינו אותם יסודות? אלא כוונתם ליסודות כח הנפש שבכל דבר, ואפי׳ בדומם. ואין הכוונה לאויר ורוח ואש ועפר גשמיים, וכשם שהתורה כתבה ״כי עפר אתה״, והאדם אינו עפר ״עתה״ אלא בשר. והאמת תורה דרכה שקבלנו כל זה מסיני ונמסרו בידי חכמינו ז״ל מדור דור, ופלוסופי יוון גנבו זה מתורתינו וענדוה עטרה לעצמם, ולא מפיהם אנו חיים. ואפי׳ חכמיהם העידו שדבר זה נגנב מתורתינו, וכמו שכתב רבי יהודה הלוי בספר ״הכוזרי״ (מאמר ב׳ אות ס״ו), וראה למר צ. וולפסון בספרו ״פילון״ (ירושלים תש״ל עמוד 105) שכותב משם שהראסתני, שאמפדוקלס (שהמציא את ענין ד׳ יסודות, שנ״י) חי בימיו של דוד המלך שאליו פנה ושמע לקח מפיו, וא״כ מוצא ד׳ היסודות והתפשטותם בין חכמי יוון, הגיעה אליהם מדוד המלך שהיה מקובל בכל פרד״ס תורתינו הקדושה. (הביאו גם קורמן בספרו מושגים וכו׳, דף 323).

וראה עוד בזה בזוהר הקדוש (פרשת וארא דף כג:) בדברי ר׳ חזקיה שכותב וזה לשונו, ״ואינון ארבע סטרין דעלמא אתחברו בארבע סטרין דאינון יסודין דעלמא תתאה

אש, רוח, מים, ועפר...אמר ר׳ שמעון תא חזי ארבעה קדמאי אינון רזא דמהמנותא, ואינון אבהן לכולהו עלמין, ורזא דרתיכא עילאה קדישא. ואינון ד׳ יסודין אש, רוח מים ועפר. אילן אינון רזא עילאה ומאינון נפקין זהב, וכסף ונחשת וברזל, ותחות אילין מתכאן אחרנין דדמיין לון. תא חזי אש רוח מים ועפר, אילין אינון קדמאי ושרשין דלעילא ותתא, ועילאין עלייהו קיימין, ואילין אינון ארבע, לארבע סטרי עלמא, וקיימין בארבע אילין, צפון דרום ומזרח ומערב, אש לסטר צפון, רוח לסטר מזרח, מים לסטר דדום, ועפר לסטר מערב. (תרגום מילולי) ״ואותם ארבע כווני העולם מתחברים בארבע צדדים שהם יסודות העולם התחתון, אש רוח מים ועפר״. אמר ר׳ שמעון בן יוחאי, בא וראה, ארבעת הקדמונים (הכוונה לספירות חכמה בינה תפארת ומלכות, שנ״י) הם סוד האמת, והם אבות לכל העולמות, וסוד ארבעת המחנות העליונים הקדושים, (הכוונה למחנות המלאכים אוריאל רפאל גבריאל ומיכאל, שנ״י) והם ארבעת היסודות אש רוח מים ועפר, אלה הם הסוד העליון. (כוונתו שגם יסודות ארמ״ע אין הם במתכונתם הגשמי אלא כוחות נפש רוחניים המכוונים כנגדם, שנ״י) ומהם יוצאים זהב וכסף ונחשת וברזל, **ותחתם מתכות אחרים הדומים להם.** בא וראה ארבעת היסודות האלה ארמ״ע הם קדומים, ושרשיהם של העולמות העליונים והתחתונים, והעליונים על יסודות אלו עומדים (גם בזה מבאר הוא שיסודות ארמ״ע רוחניים עד מאוד שעליהם עומדים העולמות הרוחניים) והם מכוונים כנגד ארבעת כווני העולם, אש כנגד צפון, רוח מזרח, מים כנגד דרום, ועפר כנגד מערב, עכ״ל. (ועוד מאריך שם הזוהר בנושא זה, וראה גם בפרשת בא דף מ״ב מה שכתב הזוהר בזה, וראה בזוהר חדש, רות).

אם כן הראב״ד והרמב״ן והאריז״ל ושאר גדולי ישראל יסודותיהם עומדים על פי הזוהר וספר הבהיר וספר יצירה שקבלו זאת בקבלה גמורה ולהם קרא הראב״ד ״הפלוסופים האלהיים״. וכבר מבואר בדברי רשב״י אלו, שאין הכוונה ליסודות הכימיים שעוסקים בהם בעלי המדע הגשמי. וקורמן זה לא הבין בזה בין ימינו לשמאלו, ותחב אפו לדברים הגדולים משכלו והשגתו.

גלגול נשמות

עוד שם בספרו (יצ״מ דף 150 הערה 113) לועג הוא לאמונה בגלגול נשמות, ואף כי מביא הוא אמונה זו בשם הזוהר והאר״י, כותב הוא בהמשך דבריו שלמדים אנו **כי אמונה זו לא היתה נפוצה כלל בין היהודים אולם במשך הזמן חדרו כנראה אמונות אלו לכרם בית ישראל ואחדים החלו להאמין בהם,** ושם (דף 158) מביא הוא את דברי הרמב״ן שכתב בשער הגמול (פרק ג׳) על דברי אליהוא שהם סתומים מדברי חבריו כולם...אבל הוא מסודות התורה שנעלמו, לבד מן הזוכים להם מן הקבלה, והפירוש בהם אסור בכתב, והרמז אובד התועלת. עכ״ל הרמב״ן. ובא זה וזייף הענין וכתב שהרמב״ן במילים אלו כאילו ״נזף״ **במחבר ספר הבהיר מבלי להזכיר שמו,** המנסה להסביר את האמונה בגלגול במשלים ורמזים. אולם לא היה די בכך

לעצור את התפשטות האמונה. עכ"ל. האמת היא כי הרמב"ן כותב שכל דברי אליהוא הם סודות עמוקים בקבלה ורומז הוא כי כוונתו על סוד גלגול הנשמות (וכמו שגלה רבינו האריז"ל שאיוב גלגולו של תרח אבי אברהם שבא לתקן את אשר חטא – לקוטי תורה, איוב) ומוסיף הרמב"ן שאסור לפרש זה בכתב או ברמז בגלל עומק הדברים, ושבהם נרגע איוב כי שמע מאליהו דבר מחודש, והוא **סוד הגלגול שהוא מסודות התורה** שנעלמו מעין כל אחד, ורק הזוכים לקבלה מגיעים אליה. ומחבר ספר הבהיר, הרי מזכירו הרמב"ן בשער הגמול עצמו כמה פעמים בכבוד גדול, ומיחסו לתנא הגדול ר' נחוניא בן הקנה רבו של רבי עקיבא, ומסתמך עליו ועל דבריו. ובא זה וכותב מה שנראה לו מהרהורי לבו, ותולה ברמב"ן שכביכול נזף בו. ועוד מוסיף חטא על פשע וכותב, "אולם לא היה די בכך לעצור את התפשטות האמונה". וכי הרמב"ן ניסה לעצרה, אדרבה הוא מזכירה כסוד אמיתי ומקובל ונעלם, וכמובן שהוא מאמין ומחזיק בה, אלא שכתב שיש להזהר לאחרים מלכתוב בזה אפילו בדרך רמז, ולכן הוא לא רצה להרחיב בזה, והיכן ראה הוא שהרמב"ן ניסה לעצור אמונה זו מהעם, ההיפך הוא הנכון, אמנם כותב הרמב"ן שהענין סוד עמוק, כי אז טרם נגלה הזוהר, רק לבודדים, ולא הוכשר העם להבין סוד הגלגול אבל הוא עצמו כותב בספרו שם (פרק ג') כי תשובתו של אליהו **יש בה סוד נמסר לאנשי התורה והקבלה והוא רמוז בדברי רבותינו ונכלל בענין סוד העיבור שהחכמים מוסרים אותו לתלמידיהם הראויים**[1]. והרמב"ן ודאי מסרו לתלמידיו, וכמו שקורמן עצמו מביא באותו מקום בשם תלמיד הרמב"ן, שכותב **שהגלגול הוא חסד אלקים המאפשר לרשע לתקן את אשר עוות,** ומסתבר שמרבו הרמב"ן למד הוא את זה, וברור שהרשב"א שהיה תלמיד הרמב"ן אף בקבלה[2] וכפי שנראה

1. והרמב"ן בפי' לאיוב מבאר שאליהו ענה לאיוב בענין חכמה מקובלת מאנשי התורה והנבואה. וכי סוד זה (הגלגול) הוא הגורם להשיב נפשות מני שחת, לאור באור החיים. ובה מתורץ קושית צדיק ורע לו, ופירשו תלמידו הבחיי, ובן דורו הריקאנטי כי כוונתו ברורה על סוד הגלגול, והוסיף הרמב"ן לומר, ואם תחפוץ להבין הסוד הנכבד, לבך תשית לדעתי, וכליותיך תשתונן, ועלי חטא תתאונן, ויסור עלי פניך הענן, תחזינה עיניך המלך והכלה, ותצפה לגאולה, תראה עפרים תאומי צביה, והגזירה והבניה. פירוש, ואם תחפוץ להבין סוד הנכבד של גלגול הנשמות, עלי חטא תתאונן, בענין החטא של אונן תמצאנה, כי בפרשת יהודה ותמר כתוב, וידע אונן כי לא לו יהיה הזרע, (בראשית ל"ה, ט') ומה שאמר וידע אונן, רמז בזה, לענין סוד הגלגול שהוא מסודות התורה שהיתה לאונן ידיעה בו. ויסור מעל פניך הענן של צער חיי העולם הזה שנראים כאי צדק, תחזינה עיניך המלך והכלה, הם יהודה ותמר כלתו, ותצפה לגאולה כי משם באה נשמת המשיח מפרץ בנם, תראה עפרים תאומי צביה הלא הם פרץ וזרח והגזירה והבניה המות החותך חיי אדם שלא הניח בנים, ובניתו מחדש על ידי היבום המחזירו בסוד הגלגול. (לפי פירוש ר' בחיי, ומהר"מ בן חביב.) 2.החיד"א בספרו פתח עינים, על מסכת בבא בתרא דף ע"ח מעיד שיש בידו כתבי הרשב"א בקבלה.

מתשובותיו, ולכן מה שהביא קורמן זה שם דף 151 את דברי ידעיה הפניני שכתב לרשב"א להצדיק לימוד הפילוסופיא כדי להנצל מאמונת הגלגול, תשובת הרשב"א לדבריו לא זכינו אליה, ומסתבר שהרשב"א שהאמין כרבו בגלגול הנשמות, השיב לפניני כגמולו, וראה איך עוות זה את כוונת הרמב"ן להתאימו להזיותיו.

ומה שכתב הרמב"ן שסוד זה רמוז בדברי רבותינו, האמת תורה דרכה שכן הוא, ואלמלי אמונה זו אין הבנה לקטעים שלמים שבתלמוד, וזה לשון החיד"א, "גלגול ראשון נקרא אב, וגלגול שני נקרא בן, כ"כ רבינו האריז"ל, ובהקדמה זו יתישבו כמה כתובים ומאמרי רז"ל". (דבש לפי מערכת ג' אות ט"ז). והנני להדגים בזה אחת מהן, בתלמוד (ברכות דף ז') נאמר ששאל משה להקב"ה מפני מה יש צדיק וטוב לו, וצדיק ורע לו. והשיבו הקב"ה צדיק בן צדיק, צדיק וטוב לו. צדיק בן רשע, צדיק ורע לו, רשע בן צדיק, רשע וטוב לו, רשע בן רשע, רשע ורע לו. עד כאן לשון התלמוד, ואם הדברים כפשוטם השאלה במקומה עומדת ועוד גדלה יותר, איך התפייסו משה וחכמי התלמוד בתשובתו של הקב"ה, כשהמציאות **כביכול** מכזיבה אותה ובעינינו אנו רואים צדיקים בני צדיקים ורע להם ולהיפך, אכן לפי הכלל הנמסר בשם האר"י הדברים ברורים וחתומים בחותם האמת והצדק, וכשאדם בגלגולו הקודם היה צדיק ושב בגלגול כדי לתקן מצוות שחיסר ולא עשה, אז טוב לו בעולם הזה, ואף על פי שכעת הרשיע דרכו, בבחינת רשע בן צדיק. אמנם אם חטא ופשע בגלגולו הקודם, ושב לתקן מעשיו אעפ"י שכעת יהיה צדיק בדרכיו, יסבול בחייו כדי לכפר על מעשי גלגולו הקודם בבחינת צדיק בן רשע. ולמאמרים אלה ודומיהם נתכוון ודאי גם הרמב"ן באמרו שנרמז סוד זה בדברי רבותינו. (אגב, שמעתי פי' הנ"ל על התלמוד בשם הגאון מוילנא, הדברים גם מוכרחים עקב העובדה כי בנים גדולים לא נענשים בגלל חטא אבותם כידוע). וכמובן יודע קורמן זה שרבינו האר"י כתב ספר שלם בעניני גלגולים, וכותב אף הוא עצמו כן בשם הזוהר (אגב, יחסו לזוהר דו צדדי, בדברים הנראים לו, הרי הם קדושים וטובים, ובדברים שלא נראים לו כותב הוא שהם תוספת מהר"מ די ליאון. – יצ"מ עמוד 20 בהערה – ומה שכתב כן בשם היעב"ץ בספרו "מטפחת ספרים", ראה שם הגדולים להחיד"א ח"ב מערכה ז' אות ח', מה שכתב בזה, והארכתי בזה במקום אחר) וגדולי ישראל מאז שנגלה אור הזוהר קבלוהו, והרא"ש בתשובותיו כותב על אמונת הגלגול שאם קבלה נקבל. **והאמת שאמונה זו קבלנוה בסיני ואף עוד לפני כן מאברהם אבינו. וזה סוד היבום[3], וגם יוסיפוס פלאויוס** מעיד שזו אמונת חכמי ישראל רבותינו ה"פרושים". וכן כותב במפורש "פילון האלכסנדרוני"

3. יוסיפוס פלאוויוס, בספרו מלחמות היהודים (ספר ב' (ח) מיחסה ל"פרושים" שהם חכמי ישראל בעלי המשנה והתלמוד ורוב העם היהודי שנהה אחריהם, וזה לשונו, **נשמות הטובים עוברים אל גוף שני** ודבריו מובנים בפשטות שכוונתו ל"גלגול נשמות" (וראה לא. אמוזג בספר טעם לשד – צילום לוורנו, ירושלים תש"ל – עמוד 200) **ולא כמו המתרגם שמחוני שטעה בהבנת דבריו** וחשב שכוונתו לתחית המתים וכמדובר ביוסיפוס ספר ג' (ח), כי שם הלשון שונה

(בן דורו של יוסיפון) שזו אמונת היהודים[4]. אמנם הרס"ג הסתייג ממנו כדי שלא תתפשט בין ההמונים בזמנו, כי לא הכל מסוגלים להבין אותה מבלי לאבד את שכלם, ואולי גם בגלל שאול וענן הקראים שקמו בזמנו וקפצו על עגלה זו כדי למשוך את העם אחריהם[5], **וכל זה אינו שווה לו עד שכתב בספרו הנ"ל (דף 25) שיש רעיונות שהם פרי דמיון בלבד, ומציין להערתו זאת העוסקת בגלגול נשמות.**

על האסטרולוגיה וצפצוף הצפרים

וכתב עוד בספרו (יציאת מצרים דף 154) וזה לשונו, על הפסוק ותרב חכמת שלמה מחכמת כל בני קדם ומכל חכמת מצרים: ומה היתה חכמתם של בני קדם – שואל בעל ההגדה – "שהיו יודעין במזל, וקוסמין בעופות ובקיאין בטייר". (קהלת רבה ז'. פסיקתא דרב כהנא, ל"ד). ועל זה אומר הוא, **כיום ברור שהאסטרולוגיה אינה אלא בדיה שאין לה על מה להסתמך, כיוצא בזה ביחס לטייר דהיינו צפצוף הצפרים...לכן יש לפרש בימינו את הפסוק לאור הידע של ימינו ולא לפי הבנה מוטעית לפני מאות שנים גם כשהדברים נאמרו מפי חכם ישראלי נערץ על כולנו.** עד כאן דברי ההבל שלו.

בתכלית, וכנאמר שם, "ונשמותיהם **הטהורות והישרות** תשכוננה בחבל גורלן אשר בקדש קדשי השמים ומשם **תרדנה אל גופות טהורים,** לתקופת דורות נצחים". הנה שם כתב על נשמות טהורות וישרות שאין להם מה לתקן בעולמנו, ושהן שוכנות בגן עדן אתרי – קדש קדשי השמים – עד לקץ הימין, אבל בספר ב' כותב הוא ענין אחר לגמרי, על נפשות **הטובים** שאינם עדיין טהורות וישרות, וצריכות עדיין לתקן מעשיהן והן **עוברות** אל גוף אחר, **משמע** מיד ולגופות רגילים, **ולא בקץ הימין, ולגופות טהורים.** (ומה שאמר נשמות **הטובים** הדבר מוסבר לפי דברי האר"י בספר שער הגלגולים, כי נשמות הרשעים שאינם טובים חוזרות רק עד שלש פעמים, ואלו נשמות הטובים שצריכים לתקן מעשיהם מתגלגלים אפי' הרבה פעמים, עד תקונם המושלם). טעות זו גם גרמה לו לשמחוני לראות את ענין השארת הנפש וכו' כערוב פרשיות הן בדברי יוסיפוס והן בדברי חז"ל, אמנם דבריהם ישרים למבין, וצדיקים ילכו בם לרדת לעומק כוונתם, דעה זו רווחה אז בין כל ה"פרושים" ולכן "פילון" (ידידיה האלכסנדרוני, בן דורו של יוסיפוס) שמביאה בפשטות כאמונת ישראל אמר, **כי בכלל אמונתנו היא אמונת הגלגול ושוב הנפש אל גוף אחר, לטהר ולצרף חלאתה וסיגי עוונותיה.** (הובאו דבריו בספר "טעם לשד" , הנ"ל, עמוד 200.) 4. על ההבדלים שבין אמונת ישראל בגלגול כפי שמבטאה פילון, לבין אמונת הגלגול היוונית, ראה בספר "פילון" (ירושלים תש"ל – פרק שביעי, עמוד 235. **5.** הקראים שדתם נשארה ריקה לאחר עזיבת אמונת התלמוד "התלבשו" על ענין הגלגול, ורק נחלקו ביניהם אם גם בגלגול בעלי חיים באים בני האדם או לא, וכנראה מספר דוד מרדכי של הקראי מרדכי ניסן (המבורג 1714) דף ל"א, ומספר עץ חיים, לקראי אהרן בן אליהו((לייפציג 1841) פרק ג', וברור לי כי זאת היתה לו להרס"ג שהיה מקובל אלהי, לכתוב כנגד אמונה זו.

ועתה נראה מי הם המאמינים "בבדיות אלו" והבינו "הבנה מוטעית". התלמוד במסכת גיטין (דף מ"ח) כותב על רב עיליש שסמך על צפצופי היונה שאמרה לו שיברח משביו וקם וברח. ורב עיליש זה היה מחשובי חכמי התלמוד ובמסכת בבא מציעא (ס"ה:) נאמר עליו, אמר רבא רב עיליש גברא רבה. ונשא ונתן בדיני ממונות (ראה בבא בתרא קל"ג:, גיטין ע"ז: , בבא מציעא צ"ו.) ובמדרש שוחר טוב תהלים, ז', על הפסוק כי עוף השמים יוליך את הקול, אמר ר' ירמיה זה העורב וחכמת טיארין. **ובזוהר הקדוש** (פרשת שמות דף ו') אמר ר' חייא ששלשים יום קודם שיבא איזה מקרה בעולם, מכריזין עליו בעולם העליון, **ולפעמים שהדבר נמסר בפי העופות ומכריזין העופות על כך בעולם, ואין מי שישגיח בהם,** ומביא שם מעשה ברבי יוסי שהבין בצפצופי העוף. **וכתב ר' חיים ויטאל** בספר שער רוח הקודש דרוש ג' וזה לשונו, בחכמת ידיעת צפצופי העופות, עוד ידיעה אחרת היתה להרב האריז"ל שהיה מכיר בצפצופי עופות, וזה ענינו **דע** כי מן היום שנשרפה התורה כנודע על ידי אומות העולם בעוונות, נמסרו אז כוחותיה וסודותיה ביד הקליפות, ולכן אין שום בריה שבעולם אפילו מבריות טמאות כמו בהמות וחיות ועופות ושקצים ורמשים שכל אלו יש להם שרים ממונים עליהם, ואותם השרים יודעים רזי התורה וסודותיה. והנה אותם השרים הממונים על הבריות או העופות ההם, יזמינו בפיהם בצפצופם וקולם סודות עמוקים מן התורה, ומי שיבין קולם וצפצופם יוכל לידע כמה סודות בתורה,...גם דע כי כל מה שנגזר למעלה מכריזים הגזירה ההיא בכל העולמות ובפרט בעולם העשיה. גם כל העבירות שהאדם עובר כולם נכרזות בעולם הזה על ידי בית דין של מעלה, והנה עבוי וגסות האויר אינו מניח שיעבור וירד קול הרוחני בתוכו, ואמנם כאשר העופות פורחים באויר הם חותכים ובוקעים האויר וחולקים אותו על ידי הפרחתם ועפיפתם ואז קול הכרוז עובר דרך שם. וזה סוד הפסוק (קהלת א') "כי עוף השמים יוליך את הקול". ויש עופות אחרות שעל ידי דבורם וצפצופם מצטרף ומתחבר קול הכרוז ההוא עם קולם ועוברים יחד, וכנגד אלה אמר שם הפסוק, "ובעל כנפיים יגיד דבר"... גם דע כי העופות בעלי הצפצוף פעמים מצפצפים ופעמים מעופפים ומגידים בעפיפתם...ועוד כותב שם מהרח"ו באורך ומסביר כמה סוגי עופות ועל מה הם ממונים להגיד בצפצופיהם עיין שם. ואם כן חכמי התלמוד והמדרש והזוהר והקבלה האמינו לדעת "מלאך השרת" א. קורמן ב"בדיות, ובהבנה מוטעית", הביטו וראו.

ומה שכתב על האסטרולוגיה שהיא בדיה, הנה אמרו בתלמוד (בבא בתרא ט"ז:, יומא כ"ח:) על הפסוק "וה' ברך את אברהם בכל", שאצטגנינות גדולה היתה בלבו של אברהם. פירש רש"י, וכל מלכי מזרח ומערב היו משכימים לפתחו ליטול עצה ממנו. ואם כן לדעת "הרה"ג" קורמן, אברהם אבינו היה בדאי, והתלמוד שהאמין שזו ברכה שנתברך בה אברהם, לחינם האמין כן. ובמס' שבת (קכ"ט:) אוסר התלמוד להקיז דם ביום ג' בשבוע שבו שולט כוכב מאדים ופירש"י, מזל מאדים

ממונה על החרב, דבר ופורענות. ובמס׳ נדרים (ל״ב) אמרו, אמר אברהם לפני הקב״ה הסתכלתי במזל שלי ואין לי אלא בן אחד. ובמדרש (בראשית רבה פ׳ מ״ג) אמרו, מזל צדק היה מאיר לו לאברהם, וראה גם במסכת שבת (קנ״ו) מה שאמרו חז״ל על השפעת הכוכבים על האדם. ובמסכת פסחים (קי״ג) נאמר, אין שואלים בכלדיים (פירוש, החוזים בכוכבים) שנאמר תמים תהיה עם ה׳ אלהיך, דהיינו למרות נכונות הדברים אסור לשאול ולחקור אחריהם כדי להשאר בתמימות עם ה׳ ודרכי הנהגתו. והובא דבר זה להלכה (שלחן ערוך יורה דעה סימן קע״ט) והוסיפו שם, שבדבר שאדם יודע מה מזלו בעתיד מורה, שלא יצא נגד מזלו. וכל הפוסקים חלקו על הרמב״ם שלעג לאסטרולוגיה. והאמת שגם הרמב״ם האמין בזה, כי בפירושו לתלמוד (מס׳ ר״ה דף כ׳.) כותב הוא שמגלגל שבתאי בא כח השפיטה וההבחנה. ומסתבר שהרמב״ם נלחם רק נגד העתידנות של האסטרולוגיה ולא נגד השפעתה על האופי. וכל זה איננו שווה לקורמן זה, ולא שקט ולא נח עד ששנאתו לאסטרולוגיה העבירה אותו על דעתו ועל דתו, ולעג ובז לדברי חז״ל בתלמוד ובמדרשים, וכמו שכתב בספרו הנ״ל (דף 246) וזה לשונו, במדרשי חז״ל נמסר על מסורת שביום ששמו את משה בסוף על שפת היאור, בטלה הגזירה, הנימוק שניתן לכך שכאילו האסטרולוגים הודיעו לפרעה שאיחר את המועד, והגזירה לא תשיג את ייעודה, **אינו רלוונטי.** כיום יודעים אנו היטב שאין האסטרולוגים יודעים מאומה, עכ״ל. ובכן, התלמוד במסכת סוטה דף י״ב: שכתב זאת וכן מדרשי חז״ל בשמות רבה, ועוד מקומות שהביאוהו, לדעת כופר זה אינם **רלוונטים.** — שפלות -.

בספרו הנ״ל (דף 23) הביא את התלמוד במס׳ פסחים (צד:) בו נאמר, ״תנו רבנן, חכמי ישראל אומרים גלגל קבוע ומזלות חוזרים וחכמי אומות העולם אומרים גלגל חוזר ומזלות קבועין, אמר רבי תשובה לדבריהם, מעולם לא מצינו עגלה בדרום ועקרב בצפון״. עד כאן לשון התלמוד. ועל זה כותב ״הגאון התלמודי האדיר״ קורמן וזה לשונו. בנוגע לפרט זה הצדק עם חכמי ישראל **אם כי לא מטעמם כי עצם המושג ״גלגל״ אינו אלא מושג ערטילאי שלפנים האמינו במציאותו,** עכ״ל. כמדומני שאין צורך להיות נבון וחכם כדי להרגיש את השנאה והלעג המבצבצין בדבריו, ובאמת תודה לך קורמן ״הנחמד״ שהואלת להצדיק את חכמי ישראל **אם כי לא מטעמם,** ממש אסור מהיום להדפיס את התלמוד מבלי לצרף לזה את ״הסכמתך״. הביטו וראו לגס רוח זה שטעמם של חכמינו ז״ל נמר בעיניו כיוון שהם האמינו במושג הערטילאי ״גלגל״ שלא קיים במפתו של ״התוכן הגדול וחוקר רזי השמים קורמן״. אכן, חז״ל למדו בתלמוד (מס׳ ברכות דף נ״ט.) על מציאות הגלגל מפסוק מפורש בתהילים (פרק ע״ז) שנאמר ״קול רעמך בגלגל״.

וכתב עוד בספרו הנ״ל (דף 20) וזה לשונו, רק לאחר שהחלו לכנות את כוכבי הלכת בראשי תיבות שצ״מ חנכ״ל, (=שבתאי וכו׳) **עטפו אותם במעטה של קדושה וכך מצאו קשר בין שבעת כוכבי לכת הדמיוניים,** (כי מספרם אינו שבע, וכדור הארץ אינו

כוכב שבת אלא אף הוא כוכב לכת של השמש) ולאחר מכן מצאו מעין זהות בין מספר זה למספר שבע ספירות וכדומה, כך הפכו כך הפכו השערות מפוקפקות לאמתות ודאיות, עטופות בהוד קדושה. (ושם בהערה הוא מוסיף) **בכל ספרי חז"ל אין כבר זכר למושג שצ"ם חנכ"ל כמהות אחת ושהוא מבטא כאילו משהו, אין למושג "שבעה כוכבי לכת" כל חשיבות בספרי חז"ל. יש בין חז"ל שהאמינו בקשר שבין הנולד ל"מזל", השולט כאילו בעת לידתו** (ראה שבת קנ"ו ע"א) **אולם רבים חלקו על כך,** עכ"פ למושג שבעה ביחס לכוכבי לכת **אין כל אסמכתא,** רק בתקופה מאוחרת יחסית החלו לייחס לכך חשיבות **וזאת בהשפעת מקורות זרים.** (ובדף 25 מוסיף הוא) לצערינו לא ידעו רבים מה מקור הרעיון של שבעה כוכבי לכת, וכך חדר הרעיון לכרם בית ישראל ובמרוצת הדורות אף ניסו לקדשו. הרעיון של כוכבי לכת חדר לכל שכבות הצבור, והאמונה בכוחותיהם היתה נפוצה ומאומתת, עד כי ר' יעקב (בר' אבא אנאטולי) חשב שהרבה פסוקי תורה מתייחסים לרעיון זה ולאמונה זו, ברם אין כל הכרח בכך, **עכ"פ אין לרעיון זה כל אחיזה במציאות הריאלית, השמש אינה נמנית ביניהם, ומספרם אינו שבע,** עכ"ל.

ובכן בואו וראו כמה שקר ובורות יש בדבריו, **הנה** בתלמוד (ברכות נ"ט:) אמרו, תנו רבנן הרואה חמה בתקופתה לבנה בטהרתה וכוכבים במסילותם ומזלות כסדרן אומר, ברוך עושה בראשית. ואימת הוי, (פירוש, ואימתי החמה בתקופתה) אמר אביי כל עשרים ושמונה שנים, וחוזר מחזור ונופלת תקופת ניסן בשבתאי באורתא דתלת נגהי ארבע, (פירוש, בליל רביעי). ופירש רש"י, שבתאי, שם שעה ראשונה של ליל רביעי שבאותה שעה נתלו מאורות, ושבע שעות הן וחוזרות חלילה, **שצ"מ חנכ"ל,** תמצא בהיקף סדרן של עולם, סימני שעות תחילת הלילות כצנ"ש חל"מ, מוצאי שבת, כוכב. תחילת ליל ב', צדק. תחילת ליל ג', נוגה. תחילת ליל רביעי, שבתאי. תחילת ליל חמישי, חמה. תחילת ליל שישי, לבנה. תחילת ליל שבת, מאדים. וסדר הימים בעלות השחר, חל"מ כצנ"ש, וכו', עיין שם. וכן פירשו כל המפרשים והפוסקים, ונפסק כן להלכה (בשלחן ערוך אורח חיים סי' רכ"ט) אם כן מספרם שבע, והם חטיבה אחת המתפקדת במחזוריות של כל שבע שעות, והחמה ביניהם.

ובמדרש רבה (בראשית פרשה י') אמר ר' הושעיא, דרש ר' אפס...יש מזל שגומר הלוכו לי"ב חדש כגון כוכב חמה, ויש מזל שהוא גומר הלוכו לשלשים יום, והיא לבנה. ויש מזל שגומר הלוכו לי"ב שנה והוא צדק. ויש מזל שהוא גומר הלוכו לשלשים שנה והוא שבתאי. חוץ מן כוכב נוגה, ומאדים שאין גומרין הלוכן אלא לשמונים שנה. ע"כ לשון המדרש. ובכן הם שבעה, וכוכבי לכת, והחמה ביניהם. ובזוהר הקדוש (בראשית דף ל"ח) הביא ר' שמעון בר יוחאי את סדר שבעת ההיכלות בגן עדן העליון, ושהם כנגד שבעת ההיכלות שבגן עדן התחתון, וכנגד שבעת היכלות הספירות הרוחניות, ושהם (שם דף מ"א) מכוונים כנגד שבעת הכוכבים שצ"מ חנכ"ל. ובספר יצירה אשר מיוחס לאברהם אבינו עליו השלום. (ומסורת בידינו

שהתנא הקדוש ר׳ עקיבא כתבו לראשונה והוסיף בו את המשנה האחרונה המתחילה ״וכיון שצפה אברהם אבינו וכו׳ ״, וכמ״ש הר״י די לטאש בהקדמתו לזוהר וזה לשונו: מי התיר לר׳ עקיבא לכתוב ספר יצירה וקראהו משנה, שהיתה שומה בפיהם בקבלה מאברהם אבינו עליו השלום, וכן נראה מהכוזרי מאמר ד׳, וספר זה נתקדש בתוך עם ישראל מאז, ולאורך כל הדורות, גדולי עם ישראל שבכל הזמנים כתבו פירושיהם לספר זה בכבוד וברטט, ומהם עוד לפני למעלה מאלף שנה כרבי שבתאי דונולו – ד׳ אלפים תרע״ג – ורב סעדיה גאון, ואחריהם הראב״ד, והרמב״ן, ור׳ יהודה אלברצלוני, ור׳ אליעזר מגרמיזא, ור׳ משה בוטריל, ואחריהם, האריז״ל והגר״א ועוד גדולים ונכבדים שבחכמי ישראל עמהם. ויש פירוש המיוחס ליוסף בן עוזיאל תלמיד ירמיהו הנביא על קטעים מספר יצירה כפי שהיו שונים אותו בקבלה בעל פה, ראה אוצר הספרים בן יעקב מס׳ 386, ומוזכר הוא בתלמוד סנהדרין ס״ה, ורש״י חגיגה י״ג: מונהו בין הברייתות העוסקות במעשה מרכבה). **והנה בספר קדמון ונכבד זה כותב** (בפרק ז׳ משנה י״ב) **וזה לשונו: ואלו הן שבעה כוכבים בעולם, חמה, נוגה, כוכב, לבנה, שבתאי, צדק, מאדים. ואלו הם שבעה ימים בשנה, שבעת ימי בראשית, ושבעה שערים בנפש, שתי עינים שתי אזנים, ושני נקבי האף, והפה. ובהן נחקקו שבעה רקיעים, ושבע ארצות, ושבע שעות, לפיכך חבב שביעי לכל חפץ תחת השמים, עכ״ל. ובברייתא דשמואל הקטן פרק ט׳ מבואר ענין י״ב המזלות, ושבעת כוכבי הלכת והשפעתם האסטרולוגית.** (ראה אוצר המדרשים – אייזנשטיין עמוד 548) **ובמדרש תדשא** (שר״א בגרמיזא בעל ספר הרוקח, ור׳ אשתורי הפרחי תלמיד הרא״ש מיחסים אותו לתנא ר׳ פנחס בן יאיר, ועל כל פנים הוא מזמן התנאים). כתוב (בפרק י״א) **שבמנורת הזהב של המקדש יש בו שבעה נרות כנגד שבעת כוכבי הלכת.** ובפרקי דר׳ אליעזר בן הורקנוס (פרק ו׳ ופרק ז׳) נאמר, ״כל הכוכבים משרתים לשבעה כוכבים של שעות, ושמן כל״ש צמח״ן, וכולם משרתים לי״ב מזלות. ובכן, למרות כל זה כותב סכל זה, שבכל ספרות חז״ל אין רמז למושג שצ״מ חנכ״ל כמהות אחת, ושהוא מבטא כאילו משהו, ושאין הם אלא השערות מפוקפקות, וכוכבי לכת דמיוניים, **שבאו ליהדות ממקורות זרים.** הביטו וראו עד כמה הגיע סכלותו, ואיסתרא בלגינא קיש קיש קריא, אוי לו לכופר מושחת זה מיום הדין.

אמנם מה שכתב שכדור הארץ אינו כוכב שבת אלא כוכב לכת של השמש, למרות שמציאות זו היא אמת, לא מבין ״האדמו״ר הזה״ שלגבינו יושבי הארץ הצמודים אליה קרינת השמש הנראית לנו כמהלכת, היא חשובה ומשמעותית כקרינת יתר כוכבי הלכת, ולא קרינת הארץ אשר אם כי מהלכת, לגבינו מבחינת קרינתה היא מושוות לעומדת. (וראה להלן עמוד שפ״ו)

ומה שכתב שיש בין חז״ל שהאמינו בקשר שבין הנולד למזל השולט **כאילו** בעת לידתו (שבת קנ״ו), **אולם רבים חלקו על כך.** בזה הגדיל המדורה והוסיף פשע על פשיעתו ועשה שקר בנפשו. כי שם בתלמוד מבואר שכל חכמי ישראל המוזכרים שם ללא יוצא מן הכלל האמינו בהשפעת הכוכבים, ומחלוקת היתה בין חכמי

ישראל אם רק האומות מושפעים מהכוכבים כמו שכתב הנביא (ירמיהו) "מאותות השמים אל תחתו, כי יחתו הגויים מהמה". אבל אין מזל לישראל כי הם למעלה מהמזל, או שגם ישראל מושפעים מקרינת הכוכבים, ולא מצינו אף אחד שחלק על כך בין חכמי ישראל לא בתלמוד ולא במדרשים, אדרבה מצינו בשני התלמודים ובמדרשי חז"ל הרבה מאמרים והלכות קבועות הנובעים מאמונה חזקה בהשפעת הכוכבים (וכפי שציינתי חלקם בתחילת מאמר זה וראה לעיל קונטרס "הצפורן").

אגב, ראה דבר מענין להאריז"ל בספרו לקוטי תורה על פרשת בראשית (דף ז.) שמפרש את הפסוק ויאמר אלהים נעשה אדם, "האדם גדל בבטן אמו ע"י שבעת כוכבי הלכת כי הוא יתברך מסר העולם בידם שהם מערכת השמים, ועם זה מתורץ תירוץ אחר על קושית המינים, שאמר "נעשה" בלשון רבים, כי אל המערכת אמר כי הם המגדלים כל אחד בחדשו, אמר להם נעשה", עכ"ל. (וכבר הארכתי דיי בכתבי האחרים בנושא זה, קחנו משם).

על שמות המלאכים והשבעתם

עוד שם (דף 125 הערה 100) כותב הוא "עצם שמות מלאכים הינו זר ליהדות, לפי השקפתה אין למלאכים כלל שמות...ואם ישאל השואל על השמות מיכאל גבריאל המוזכרים בספר דניאל, ורפאל המוזכר בספר חיצוני, ובעקבותיו בספרי חז"ל. על כך עונה הירושלמי (ר"ה פ"א ה"ב) כי כל שמות המלאכים עלו מבבל. **בתחילה לא כינו אותם בשמות, אלא בגלות בבל אמצו יהודים מספר דברים מהתרבות הבבלית וביניהם** שמות החדשים (ניסן אייר וכו') שאינם שמות יהודים וכן **שמות המלאכים**, מדוע הוכנסו שמות אלה לכרם בית ישראל קשה לדעת, כנראה היו סיבות לכך, **כשם שהתורה מזכירה שמות אלילים כגון בעל פעור וכדומה**, חרף האיסור שיש בדבר... הזכרת שמות אלה פתחה פתח להזכרת מאות שמות של מלאכים שאיש אינו יודע מה מקורם, כי כאמור אין למלאכים שמות, **אף השבעת שמות מלאכים הינו מושג זר ליהדות ומקורו בתרבות אלילית, אפילו האר"י ראש המקובלים בדורו הוקיע את "משביעים בכח שמות הקודש אל המלאכים ויקוו לאור והנה חושך, כי כל השמות והקמיעות אשר בזמנינו הם מוטעים".** (שער המצוות שמות) ואם בהשבעת מלאכים כך, הרי בהשבעת שדים ורוחות המצב גרוע פי כמה". **וכתב עוד (דף 128) בלגלוג, "כתבים סודיים" השבעות שדים ומלאכים ודברי הבל אחרים, בעלי ה"סוד" ש"ידעו" כוחם של סגולות השבעות ולחשים, הוסיפו להוליך שולל תמימים רבים ולהביא עליהם אסונות פיסיים ולשבש את אמונתם המונותיאיסטית הטהורה. עד ימינו לא הצלחנו להטהר מזמורות זרות אלה, היצר לשימוש בשמות מלאכים הוא עצום..."** , עכ"ל.

ראו חוצפתו ופשיעתו, שלקח קטע מדברי האר"י ז"ל והוציאו מתוך הענין ששם כתוב מפורש נגד דבריו, כדי להתאימו לצרכיו ולשבש השכל ועוד בשם האריז"ל,

ולא העלה בפני הקורא את כל לשונו של האר"י. וזה לשון האר"י בשער המצוות פ' שמות "ובענין קבלה מעשית מה שהוא שימוש האדם לעשות דברים נפלאים ע"י השבעת שמות הקדש כל העושה השבעות אלו גורם שיבואו תמיד בפיו ברכות לבטלה כי עבירה גוררת עבירה, **ואותם המלאכים שהוא משביען** בעל כרחן מתגרים בו ומביאים אותו לידי ברכות לבטלה. ושאלתי למורי ז"ל שהרי **ראינו דורות הראשונים שהיו משתמשין בשמות כנודע** ובפרט כפי הנמצא כתוב בספר פרקי היכלות **שהיו משתמשין בהם ר' ישמעאל ור' עקיבא לענין פתיחת הלב והזכירה** והשיב לי כי הם היו נטהרים באפר פרה כנודע בענין ר' טרפון שהיה מטהר הטמאים באפר פרה אע"פ שהוא היה אחר חורבן בית שני. אבל עתה אנו כולנו טמאים לנפש אדם ואין לנו רשות להשתמש בהם, ושמעתי בשם מורי זלה"ה תשובה אחרת והיא זו כי כל מי שיתקיים בו על כן עלמות אהבוך כפי הפירוש שפירשו בו רז"ל (מסכת ע"ז דף ל"ה ע"ב) אל תקרי עלמות אלא על מו"ת ורצונם לומר, כי כל מי שאפי' המקטרגים אוהבים אותו מפני שאין בו שום חטא שיוכלו לקטרג עליו ואפי' מלאך המות נעשה אוהבו **מותר וראוי לו שישתמש בשמותיו יתברך הקדושים,** אבל מי שיוכלו לקטרג עליו מלמעלה לומר ראה פלוני שעבר עבירה פלונית והוא משתמש בשמותיך הקדושים הנה אדם זה הוא ודאי שיענישו אותו למעלה אם ישתמש בשמות הקדש. עוד שמעתי בשם מורי זלה"ה והוא, כי כל השמות והקמיעים אשר בזמננו הם מוטעים אפי' אותם הפועלים בנסיון אמיתי, ולכן האדם המשתמש בהם נענש, אבל אם היינו יודעים אותם על מתכונתם היינו יכולים להשתמש בהם. גם היה מורי זלה"ה נזהר מלהוציא בפיו שום שם משמות הקדש או של המלאכים אפי' אותם הכתובים בספרים...וטעם הדבר **לפי כשהקב"ה מסרם והשליטם על שליחותיו ומלאכיותיו צוה אותם תיכף כשיזכרם האדם וישביעם בשמו שיהיו נזקקים לו כנז' באותיות דר' עקיבא",** עכ"ל. אחי, ראה גם ראה שאדרבה כמה אמת יש בהשבעות המלאכים ואף רבינו האר"י לא מנע רק בגלל הטהרה או בגלל שהשמות מוטעים, אבל לא בגלל שאינם אמת. **ומה שרבי ישמעאל ורבי עקיבא ורבי נחוניא בן הקנה וחבריהם היו משתמשים כמבואר בספר היכלות ובספר הבהיר, כמבואר בשער המצוות שהבאתי, קורא שפל זה מושג "זר ליהדות", "תרבות אלילים", ו"דברי הבל"** (ובכלל מה לו להביא ראיות מרבינו האר"י, הרי לדעתו האר"י מאמין באמונות הבל של גלגול, וצפצוף צפרים, ופתאום הפכו לגדול המקובלים). ובקשר לשמות שהזכיר (רפאל, מיכאל וגבריאל), לא יודע הוא כי בגמרא ברכות (נא.) אמר ר' ישמעאל שלשה דברים סח לי סוריאל שר הפנים, ופירש"י **סוריאל**, מלאך חשוב לבא לפני הקב"ה,...ר' ישמעאל עלה לרקיע על ידי שם, כמבואר בברייתא דמעשה מרכבה. עכ"ל. ובספר היכלות מוזכרים עשרות שמות מלאכים בשם ר' נחוניה בן הקנה, ובזוהר מוזכרים מאות שמות מלאכים, בשם ר' שמעון בן יוחאי ותלמידיו.

וראה להרשב״א בתשובתו סי׳ תי״ד, **שהוכיח מהתלמוד כולו שהאמינו בשדים,** ודחה דברי הרמב״ם שלא האמין במציאותם, והאמת שכמעט כל גדולי ישראל חלקו על הרמב״ם בזה, ראה להגר״א בשו״ע יו״ד סי׳ קע״ט, שכתב שהפילוסופיא הארורה של אריסטו הטעתו, וכבר מחו על קדקדו כל גדולי ישראל, וציין להרבה מקומות בתלמוד שהאמינו בשדים ובהשבעות עליהם. וכתב הרשב״א בתשובתו הנ״ל ראיותיו, מענין אוב וידעוני עם שאול המלך, וחרטומי מצרים שהעידה התורה השלמה שעשו בלטיהם ובלהטיהם, דהיינו, מעשה שדים ומעשה כשפים, וציין לחז״ל (סנהדרין ק״א) שאמרו שרי שמן ושרי ביצים (דהיינו מיני שדים, רש״י). ובמס׳ ע״ז (י״ב) ובסנהדרין (ס״ז) ובפסחים (פ׳ ערבי פסחים) ובירושלמי שבת ובעוד הרבה מקומות בתלמודים שמתבאר בהם שחז״ל האמינו בעניני שדים, כשפים, ולחשים. עיין שם כל תשובתו הארוכה אשר כותב הוא בתחילתו שנאלץ לצאת מגדרו ולכתוב דעתו. ובתשובתו סי׳ תתכ״ה הוסיף וכתב ״ואין לך רחוק מן הטבע מללחוש שברירי ברירי, ואעפ״כ התירו חכמים, **ולא היתר בלבד אלא שצוו והזהירו לאמרו מפני סכנה״** עד כאן לשון הרשב״א. והנה ״חסיד קדוש״ זה, לרבותינו בעלי התלמוד שכתבו הרבה סגולות ולחשים בתלמוד, ולבאים אחריהם, המקובלים אשר כתבו סגולות והשבעות ולחשים לטובת הצבור, והם ראשי אלפי ישראל. והאר״י שהרבה בשמות אלה בשער רוח הקודש. והחיד״א זיע״א (ראה בקובץ ספרו הנקרא עבודת הקודש) ועוד קדושים אשר עמם קורא הוא להם ״מוליכי שולל״, ״משבשי אמונה״. מסתתר הוא לפעמים בכפירותיו תחת דגל הרמב״ם במורה נבוכים, ושכח שהרמב״ם בסוף ימיו חזר בו והאמין בקבלה ובשאלות חלום ע״י **השבעת מלאכים בשמות הקודש** כמבואר באגרתו לר׳ יוסף בר יהודה תלמידו, (אגרות הרמב״ם הוצאת לוו״א דף נג) למרות שהוא מזכיר את אגרות הרמב״ם בספריו כשנוח לו. (לדוגמא: בספרו יציאת מצרים דף 124) **והאמת יורה דרכו כי זה האיש כל תאוותו וכל מזימותיו ללעוג לחז״ל ולשבש דבריהם כדי ליטוע שבושיו שהם זמורות זרות, בכרם בית ישראל.** ומה שאמרו בירושלמי ״ששמות המלאכים עלו מבבל״, אין הכוונה שקודם לא היו להם שמות, אלא שקודם היה אסור לכתוב שמותם ולהוודע בין העם, ורק קדושי עליון ידעוהו, ובזמן שיחזקאל מסר בבבל מעשה המרכבה ונכתב בספר, נודעו שמות המלאכים לכל. **תדע, שעוד בבית ראשון היו משתמשים בהשבעת שמות המלאכים,** וכאותה שאמרו באיכה רבה (פרשה ב׳) שהיו משביעין המלאכים שישמרו על חומות ירושלים, (במדרשים אחרים מפורש זה על חנמאל דוד ירמיהו) ואמר להם הקב״ה בשלי אתם משתמשין, עמד ושינה שמותם. אם כן עניין זה אמת ויציב ונכון, והבן לבד מי הוא זמורת זר וקוץ בכרם היהדות.

על הניסים שבמקדש

עוד שם (דף 143) לועג הוא למשנה אבות (פ״ה מ״ה) שאמרה ״עשרה ניסים נעשו לאבותינו בבית המקדש, לא הפילה אשה מריח בשר הקודש... ולא אירע קרי

לכה"ג...ולא נצחה הרוח את עמוד העשן...וכו' ". מביא הוא משנה זו, ומוסיף "במסכת יומא (כ"א עמוד א) מוסיפה הגמרא "ועשן המערכה אפילו כל הרוחות שבעולם באות ומנשבות בו, אין מזיזות אותו ממקומו". וכותב כופר זה על דברי המשנה והתלמוד, וזה לשונו: "לכאורה חד וחלק, נס בלתי רגיל. על ברייתא זו שואלת הגמרא (שם עמוד ב') והרי מסופר שבמוצאי החג הכל צופין לעשן המערכה, נוטה כלפי צפון, עניים שמחים, נטה כלפי דרום עניים עצבין, **והגמרא מצאה פתרון לקושי זה** שגם כשהעשן נטה, לצד זה או אחר, הוא לא התפזר, ועלה כעמוד. ברם, באותה מסכתא מסופר על כמה משפחות כהנים שהתמחו בכמה מקצועות מיוחדים ולא רצו לגלות סודם לאחרים, ביניהם נאמר בית אבטינס היו בקיאין במעשה הקטורת ולא רצו ללמד, שלחו חכמים והביאו אומנים מאלכסנדריא של מצרים והיו יודעים לפטמם כמותם ולא ידעו להעלות עשן כמותם, של הללו מיתמר ועולה כמקל, ושל הללו מפציע לכאן ולכאן, (יומא לח א) והיו נאלצים לשלם לכהנים אלה עד 24 מנה בכל יום, היה זה הון עתק בימים אלה, **היכן הנס? הרי מסופר מפורשות ע"י חכמים שבימי המקדש כי היה זה ענין של ידע רב, יתירה מזו היתה חובה להכניס סממן ששמו מעלה עשן, יש אף דעה שאם החסירו סממן כזה חייבים מיתה, עד כדי כך, איזה נס יש כאן כשמדובר בהכנה מתוחכמת של הקטורת ?!** ראו זה שמדת טמטומו גדול ממנו **ולכן לא הבדיל בין עשן "המערכה" של הקרבנות במזבח החיצון ששם היה הנס, לבין עשן הקטורת "שבמזבח הזהב שבהיכל" ששם הוצרכו לחכמה גדולה ולמעלה עשן.**

ועוד שם (דף 144) כותב הוא "ברם, היו בעלי אגדה שלא הסתפקו בניסים המוזכרים והוסיפו עליהם, **המעתיק של אבות דרבי נתן הוסיף נס** (ראו כיצד לועג שפל זה על בעלי אגדה שהיו גדולי ישראל), שלא עבר עוף על גביו של בית המקדש. ואם יאמר האומר אולי אכן כך היה, אצטט את דברי יוסף בן מתתיהו שהכיר את בית המקדש ונחשב בין הכהנים החשובים, "ועל ראש כפתו היו נעוצים שפודי זהב מיוחדים לבל ירד עוף השמים ולא יזהם את המקום". מי שמפקפק בעדותו של בן מתתיהו יכול למצוא אותם הדברים בנסוח אחר במשנה מפי תנאים שחיו בתקופת הבית השני, המשנה מספרת על "כלה עורב" שהיה על גג ההיכל שמטרתו להבריח צפורים (מידות פ"ד מ"ו), עכ"ל. ראו פתי זה שבגלל שלא הבין את דברי המשנה ודברי יוסיפון, **לעג לרבותינו ז"ל שהמציאו כביכול ניסים,** האמת היא ש"כלה עורב היה רק כדי שלא יוכלו העופות לנוח על המקדש, ולא להבריח צפרים מלעוף עליו, וכמ"ש בן מתתיהו "לבל ירד עוף השמים", וכמ"ש הרע"ב בפי' המשנה, כלה עורב...כדי שלא ינוחו העופות עליו. וכלשונו של הרמב"ם (הלכות בית הבחירה פ"ד ה"ג) "וטס של ברזל כמו סייף גובהו אמה על גבי המעקה סביב **כדי שלא ינוחו העופות עליו** והוא הנקרא "כלה עורב". ואם כן לא היה בזה להבריח צפורים מלעוף, אלא ברזל חד כסייף שלא יוכלו הצפורים לנחות עליו ולנוח. זו היתה המציאות הטבעית, **והנס היה שהעוף לא פרח כלל על המקדש.**

ממשיך הוא שם (דף 145) ללעוג על העשר ניסים שנעשו, וכותב, "גם בנוגע לניסים המוזכרים במשנה **אין לקבל את הדברים בצורה אבסולוטית, ולא רק בנוגע למעלה עשן, למרות הנאמר כאן שלא אירע קרי לכה"ג ביוהכ"פ, נאמר בירושלמי יומא (פ"א ה"א) "מעשה שאירע קרי לכהן גדול ביוהכ"פ.** גם פה, העלים עין מגמרא מפורשת שם באותו דף עצמו בירושלמי (הובא גם בבלי יומא ט' עמוד א') בה נאמר, "יראת ה' תוסף ימים", זה בית ראשון שעמד ארבע מאות ועשר שנים ולא שמשו בו אלא י"ח כהנים גדולים, ושנות רשעים תקצורנה זה מקדש שני שעמד ארבע מאות ועשרים שנים ושמשו בו יותר משלש מאות כהנים גדולים, צא מהם ארבעים שנה ששמש שמעון הצדיק, ושמונים ששמש יוחנן כה"ג... מכאן ואילך צא וחשוב כל אחד ואחד לא הוציא שנתו". וא"כ אפשר לומר שבבית שני כששמשו כהנים גדולים מהצדוקים שהיו כופרים ממש, לא היה נס זה ונטמאו בקרי, וכה"ג המוזכר בירושלמי היה מהם. (על מציאות כה"ג צדוקים, ראה יומא י"ט, עמוד ב). כל זה כתבתי לדעתו שהיה קרי ממש, אבל למה מאס בפירוש קרבן העדה שכתב במקום וזה לשונו: שאירע קרי, מקרה שנטמא ע"י אחת מטומאות, אבל קרי ממש אי אפשר לומר, דתנן באבות שלא אירע קרי לכה"ג ביוהכ"פ **מעולם**, עכ"ל. ונכרים הדברים שרק מתוך רוע וצרות עין בדברי רבותינו הניאוהו לכתוב מה שכתב.

עוד שם (דף 140) מביא את הגמרא בבלי מס' סוטה (ל"ג עמוד א) ובירושלמי סוטה (ט, יג) ובתוספתא סוטה (יג, ו) ובמדרש שיר השירים רבה (ח, ט) שכתוב שם ששמעון הצדיק שמע בת קול שיצאה מבית קודש הקדשים ואמרה שמת האוייב ובטלו גזרותיו, ומבאר כוונת הגמרא והמדרש (בדף 142) שאין הכוונה לבת קול ממש אלא ששמעון הצדיק קיבל זאת בסוד מפטרוניוס הגוי. וכלשונו: "לשמעון הצדיק היו יחסים טובים עם פטרוניוס אוהב היהודים. הוא ידע על הבטחתו שעשה הכל כדי שהגזרה לא תבוצע, הוא לא היה רשאי לגלות זאת לצבור. לא בכדי מודגש ששמע את הבת קול בלשון ארמית ...**פטרוניוס היה ההתגשמות של הבת קול.** התבוננו בכופר זה כיצד מעוות גמרות מפורשות ועושה בהם ככל העולה ברוחו, אמור קורמן, האם פטרוניוס גם דבר את זאת **"בבית קודש הקדשים".**

על קדושת התנ"ך

התנ"ך על כל עשרים וארבעה ספריו מקודש לנו לא רק בגלל האישים שכתבוהו אלא בעיקר בגלל הנבואה או רוח הקודש שנתלבשה בהם באומרם ובכתבם את דבריהם, וכבר רבותינו מנו בין אותם שאבדו חלקם בעולם הבא – עולם החיים הנצחיים – את האומר אין תורה משמים (סנהדרין צ') ופירשו חז"ל דבריהם, שאפילו אמר כל התורה כולה מן השמים חוץ מפסוק זה שלא אמרו הקדוש ברוך הוא אלא משה מפי עצמו, עליו נאמר **כי דבר ה' בזה, הכרת תכרת הנפש ההיא.** וראה בהקדמת הרמב"ן לתורה מה שהאריך בענין זה, ובכלל דבריו כותב הוא **עוד יש**

בידינו קבלה של אמת כי כל התורה כולה שמותיו של הקב"ה, ומאריך הרמב"ן להסביר ענין זה ושלכן ספר תורה שחסר בו אות אחת, אפילו אינה משנה הענין פסול הספר, ועוד כותב הרמב"ן משם המדרש (שיר השירים רבה, א, ד) וזה לשונו, וכי מנין יבא אליהו בן ברכאל הבוזי (ספר איוב) ויגלה לישראל חדרי בהמות ולויתן, ומנין יבא יחזקאל ויגלה להם סתרי המרכבה, זהו מה שכתוב הביאני המלך (הקב"ה) חדריו, (תורתו), כלומר שהכל נלמד מהתורה, ושלמה המלך עליו השלום שנתן לו האלקים החכמה והמדע, הכל מן התורה היה לו, עכ"ל. ואף ספרי הנביאים והכתובים קדושתם בגלל שנאמרו בנבואה וברוח הקודש, וספרים אחרים שכתבו מדעתם ומחכמתם לא נתקדשו באומה ואף אבדו, וספר איוב נכתב בגלל שהוא וחבריו היו נביאים ובנבואה נאמרו (מס' ב"ב דף ט"ו), ומכל דברי שלמה המלך שנאמר בהם "וידבר שלשת אלפים משל, ויהי שירו חמשה ואלף". (מלכים א', ה' י"ב). "ויותר שהיה קהלת חכם עוד למד דעת את העם ואזן וחקר תקן משלים הרבה". (קהלת י"ב, ט') לא נתקדשו אלא משלי, קהלת, ושיר השירים, (ראה מס' מגילה ז') שנכתבו ברוח הקודש ולא בחכמתו האנושית, (למרות שאף היא נלמדה מהתורה) ואף מגילת אסתר נכתבה ברוח הקודש ולכן נתקדשה ונכנסה בתוך התנ"ך (ראה מגילה שם). ועל אחת כמה וכמה ספר תהילים שנכתב ברוח הקודש ודוד אסף והימן וחבריהם לא אמרום מעצמם ולכן נתקדשו ביתר שאת ויתר עוז. עד שהיו מהללים בהם בבית המקדש, והיהודי בימי עצב ושמחה לא נפרד מהתהילים. ונכרים דברי רוח קדשו בפרקים "על נהרות בבל" ודומיהם שנתקיימו מאות שנים אחרי שכתבם דוד המלך עליו השלום ברוח קדשו, קורמן עצמו בספרו מבוא לתורה שבכתב ושבע"פ בנושא התנ"ך (עמודים 67-15) לאחר שהרחיב בדברים נכונים ונכוחים למבין להסביר קדושת התנ"ך ובפרט התהילים, מוסיף וכותב, **טעותם של המבקרים למיניהם נובעת מן העובדה שהם כאנשים קרוצים מחומר באים לדון לפי בחינתם הם, על נושא שנאמר בנבואה או ברוח הקודש, ואשר עיני אומרם השקיפו למרחקים, כי אחרת אין לקרא להם נביאים,** עכ"ל. **ונבואתו של ירמיהו הנביא ואף קינותיו נאמרו בנבואה ולפני שנתקיימו,** וכמו שאמרו חז"ל (מס' מועד קטן דף כ"ו) שספר איכה נכתב ע"י ירמיהו, והיא היא המגילה ששרפה יהויקים באש (ירמיה ל"ו, וראה רש"י איכה א, א') והנה בא **כופר עז פנים קורמן הזה** (וחזר בו מדבריו הנאים שכתב בספרו מבוא לתורה שבכתב ושבע"פ) **ומגלה פנים בתורה שלא כהלכה בביאוריו למקרא בדברים שהם נגד המסורת המקובלת בידינו שקבלוה חכמינו בעלי התלמוד והמדרשים מהנביאים ומשה רבינו** והפך את דברי הנביאים ל"הגיגים" וכותב הוא (יצ"מ עמוד 173 בהערה) כי ירמיהו הנביא **"כאשר לצערו הרב התקיימה נבואתו, הוא בכה מרות על הגורל שפקד את עמו, ואת הגיגיו העלה במגילת איכה",** עכ"ל. **ובכן כופר זה אינו מאמין שמגילת איכה היא נבואה משמים שנכתבה הרבה לפני שיקרו הדברים בפועל, אלא הגיגיו של ירמיהו הנביא שהעלם לאחר שראה שנבואת החרבן התקיימה.**

ושם (עמוד 148) **נראים דבריו** שהבין שדוד המלך חבר ספר תהלים לפי רצונו וכתב והוסיף והחסיר כפי דעתו ולא ברוח הקודש. וכך כותב הוא "בפרק ק"ה מונה דוד המלך שמונה מכות וגם אלה לא לפי הסדר שבתורה...לענינינו אין זה משנה אם ימצא הסבר הגיוני מדוע לא כלל את המכות כינים וחושך במזמורו, **אולם די בעובדה להראות את הרשות להיעזר רק בחלק ספורי של התורה,** ואם לא די בכך נמצא בתהלים שינוי בולט עוד יותר מהמסופר בתורה, על חטא העגל יודע כל נער בישראל, **והנה בחר דוד המלך לקרא את העגל בשם שור, "וימירו את כבודם בתבנית שור אוכל עשב". לדוד המלך היה ענין להציג את העגל גם כשור,** כידוע היו שבטים שראו בשור את אלילם, ייתכן שבימיו התעוררה סכנה שרעיון אלילי זה עלול לחדור לכרם בית ישראל, **לכן הוא כינה את העגל, שור. ייתכן שבתקופתו לא נראו מכות כינים וחושך בעיני ההמונים כמכות חשובות, רבים גרו במערות חשוכות ואולי בשל תנאי החיים לקו רבים בכינמת, לא היה טעם להדגיש מכות אלה שלא עשו רושם רב,** אם כי במצבם של המצרים היו אלה מכות קשות מאוד. עד כאן לשונו.

הביטו וראו, דוד מעצמו כותב כרצונו בלי רוח הקודש, כשדורו מלאים כינים ויושבי מערות חשוכות. וכל זה בשביל שממאן להאמין שתהילים נאמר ברוה"ק ושכל סדר הדברים מכילים סודות של קודש, ובכלל שכח שעגל ושור הם אותו מין. ו"בביאוריו" לתורה לא רק שהתעלם וחלק בחוצפה על דברי חז"ל, אלא ש"שכח" פסוקים שלמים שמוכיחים את ההפך ממסקנותיו, ולאחר כל הנ"ל מתמרמר הוא (בספרו יצ"מ עמוד 392) על "חוקרים" שכל מגמתם היתה להרוס אמיתות המקרא וקדושתה, חיפשו רמזים במקרא כדי לבנות עליהם תלי תלים של השערות מפוקפקות, שאין להם כל אחיזה במציאות המקראית. איזו בדיחה גסה, שמתלונן הוא על אחרים את אשר עצמו עשה בספריו. **גועל נפש.** אציג בזה דוגמאות מעטות.

בספרו יצ"מ (עמוד 106) כותב הוא שמעולם לא היו עבדים כנעניים שהגיעו לישראל ע"י שביה אלא ממה שנקנו בכסף. ולכן התורה לגבי כיבוש א"י הבטיחה ערים גדולות וטובות ובתים מלאים וכו' (דברים פרק ו') אבל לא עבדים. "גאון" זה המתיימר להיות מפרש המקרא "שכח" פסוק מפורש בשבי מדין **"ונפש אדם"**. במלחמת א"י לא מוזכרים עבדים כי נצטוינו על "לא תחיה כל נשמה".

ושם (דף 197) כותב הוא שיצחק לא יצא את הארץ מעולם, ומוסיף, **"אין ספק שיעקב אבינו כבן המכבד את אביו ואת עמו** (לא ידעתי איזה עם היה אז לישראל שהיו משפחה אחת) **הלך בדרכיו וחיקה את מעשיו, יעקב אבינו לא חשב מעולם לצאת לחו"ל בכלל, ולמצרים בפרט.** ובדף 202 מוסיף כפירה על טפשות, ואומר, **לאור האמור נבין גם מדוע מנה הכתוב את 17 שנות חיי יעקב בנפרד, כי בשנים אלה בלבד הוא חי באופן פיסי גלות מחוץ לא"י,** עכ"ל. ראו כמה שבוש יש כאן, "שכח"

שיעקב חי עשרים שנה בחרן ופירש פירוש משובש זה, **והכל כדי לדחות את דברי המדרשים והזוהר.** וכלשונו, (שם הערה 13) **"במדרש הגדול, ובלקח טוב, ובזוהר ח"א רט"ז, מוסבר שכביכול בשבע עשרה שנה אלה חי יעקב אבינו חיים טובים ללא כל צער, ברם, לכשנתבונן היטב במקרא, נווכח כי הבטוי ויהי מסמן משהו פגום דווקא, ולא משהו שלם,** ומסיים, **יש להניח שגם כאן הדגישה זאת התורה שלא היו אלה חיים קלים אצל יעקב...".** וודאי "המקובל האלהי" קורמן יודע יותר טוב ויותר נכון מהמדרשים והזוהר. ועל פי דברי שטות אלה הוא כותב (דף 203) **"השעבוד אמנם התחיל לאחר מות השבטים, אך חופש התנועה נשלל מיעקב ובניו מיד עם בואם למצרים", עכ"ל.** הביטו וראו שוטה זה, יוסף מלך כסגנו של פרעה למעלה מחמישים שנה לאחר ירידתם למצרים, אבל אביו ואחיו היו בהסגר ובשלילת חופש התנועה על ידי פרעה. וכל שבושיו אלה הם כדי לא להסכים לדעת חז"ל שהתורה מנתה שבע עשרה שנים אלו בנפרד, כי בהם חי יעקב את חייו הטובים ביותר.

עוד שם (דף 220 הערה 6) כותב הוא "הורי משה פחדו שלא יגלו את התיבה אנשים בלתי רצויים לפני שתופיע בת פרעה שבידה היה להצילו, **ייתכן שהדבר אף תוכנן יחד עמה,** נאמר כי מלוותיה של בת פרעה לא הרגישו בתיבת משה, עובדת היותה עשויה מחומר בו הוסתרה, עזר להסתרתה, **לעומת זאת בת פרעה שידעה על כך הרגישה בה מיד.** עד כאן לשונו. "שכח" גמרא מפורשת שהתיבה טחוה מבחוץ בזפת (הובא ברש"י) וא"כ לא היתה בצבע קנה הסוף שהוסתר בו, ונוסף לחטאתו פשע שסובר שהיתה קנוניא בין הורי משה לבת פרעה וגם זה נגד הגמרא (סוטה י"ג עמוד א') שאמרה "כיון שהטילוהו ליאור עמד אביה וטפחה על ראשה אמר לה בתי היכן נבואתך, והיינו דכתיב, ותתצב אחותו מרחוק לדעה מה יעשה לו, לידע מה בסוף נבואתה".

כל הפרק של ארץ גושן (שם 193-217) הוא טפשות גדולה שחבל להאריך בה, אבל אעמוד על כמה דברים. בדף 5-194 רוצה הוא להכריח שישראל לא ישבו בארץ גושן, ולכן מסלף הוא את הפסוקים ומשמעותן. למרות שמפורש בפסוק שפרעה אמר "ישבו בארץ גושן", כותב הוא שפרעה לא נתן את גושן ושנזהר מלהזכיר את גושן. ומוסיף ואומר, "אין לקבל את ההנחה כי סיום הפסוק ישבו בארץ גושן הוא חלק של מיטב הארץ, כפי שמפרשים רבים מניחים. א) מיד לאחר מכן קוראים אנו כי יוסף הושיב את אביו בארץ מצרים במיטב הארץ בארץ רעמסס כאשר צוה פרעה, אין כאן כל זכר לארץ גושן, אמנם רש"י מוסיף מארץ גושן היא (אבל קורמן מצפצף על רש"י ופירושו) משום מה מדגישים **מפרשי המקרא המסורתיים** והחוקרים כי גושן היא מטוב ארץ מצרים, אך אין **לדבר זה סמוכין במקרא.** ב) כאמור אין לייחס מבחינה חומרית "מיטב מצרים" לגושן, אחרת מדוע לא ישבו שם המצרים. סכל זה לא הבין כי שם היתה אדמת מרעה טובה ולכן היא נקראת מיטב הארץ ולכן

בקשם יוסף שיאמרו רועי צאן הם שיתן להם את גושן, המצרים לא גרו בה כי היא היתה אדמת מרעה ולא אדמת מגורים, וגם "כי תועבת מצרים כל רועי צאן", ושם נמצאו הרועים. ושם (דף 197) על מה שכתוב מפורש **"וישב ישראל בארץ מצרים בארץ גושן ויאחזו בה"** וא"כ נסתר כל בנין הקלפים של ה"גאון" קורמן, אומר הוא, שלמרות האמור לא ישבו בגושן "שא"כ צריך להיות כתוב **בארץ גושן בארץ מצרים ולא להיפך**, עושה הוא "טובה" בתחילת דבריו וכותב הוא שמניסוח המקרא משתמע שהם נאחזו בה, אך לא השיגוה באופן רשמי. ובהמשך דבריו גם מזה חזר בו וטוען שבלווית יעקב הצליחו בני יעקב להגיע לגושן בדרכם לארץ, ראו עד היכן מפליג הוא בשבושו, העיקר שלא לפרש כחז"ל.

בפרק ויקם מלך חדש על מצרים (דפים 251-241) כותב הוא הרבה הבל, ובין השאר מתקשה הוא למה פעם כתוב פרעה ופעם כתוב מלך מצרים, ופעם כתוב פרעה מלך מצרים, ומגיע למסקנה **שפרעה היה סגן מלך מצרים ולפעמים גם מלך בעצמו, וכשכתוב פרעה הוא סגן מלך מצרים,** ורק כשכתוב פרעה מלך מצרים הוא הוא פרעה שמלך, ומוסיף **שפרעה שקבל את המכות לא היה מלך מצרים אלא סגנו, ולא עוד אלא שמלך מצרים גזר להשליך ילדי ישראל ליאור נגד רצון פרעה, ופרעה כששמע את הגזירה דאג להטיב עם המילדות וצוה שגם ילדי המצרים יושלכו ליאור.** כפירה מוחלטת בכל דברי חז"ל בתלמוד ובמדרשים, ובפשט התורה ג"כ. וכל דיוקו הוא הבל וכזב ללא שורש וענף (ולדבריו נצטרך לומר שגם במגילת אסתר שאחשורוש היה יום אחד מלך ולמחרתו סגן, ויום שלאחריו שוב מלך וכן על זה הדרך, כי גם במגילה כתוב פעם המלך, ופעם המלך אחשורוש באותו עניין) ולא הבין שדרך נוסח התורה כן, משום מליצת הלשון, וכאומרם דברה תורה כלשון בני אדם.

עוד שם (דף 281) לאחר שסובר הוא שישראל התבוללו במצרים, כותב הוא "לא בכדי מזכירה התורה בראשונה תחילה "ושאלה אשה משכנתה" מבלי להזכיר גבר...היו אלה הנשים שנשאו למצרים שהיו במשך הזמן לערב רב, אלה יכלו להרשות לעצמן לגור בשכנות עם המצרים, עכ"ל, ראה טיפש זה, שנוסף לכפירתו בעצם ענין ההתבוללות, נתן "פרס" למתבוללות שתשאלנה משכנותיהן כלי כסף ועליהן צוה ה', וככלב שב על קיאו חוזר הוא (דף 307) וכותב "גם ערב רב עלו אתם, עם המתבוללים שגורשו ממצרים. בני הזוג הנכרים "עלו" בשל בני זוגם היהודים שגורשו", והוא ממשיך לאורך הספר לפרש כן, וממשיך שם ואומר "קשה להניח שהפחותים שבעם המצרי דווקא ירצו להנתק ממשפחתם ומאליהם ולהדבק בעם ישראל, ובאמונה מונותיאיסטית טהורה. **הנכרים כבני זוג של יהודים הצטרפו לאומה החדשה בשל הקשר לבן הזוג"** עכ"ל. כך מחליט האדמו"ר מכח קושיתו, ומחליט שישראל במצרים התבוללו, נגד דברי חז"ל שאמרו שהטיל הקב"ה שמו על השבטים לומר השם הזה מעיד עליהם לשבטיהם (ראה רש"י במדבר כ"ו, ה') ונגד דברי חז"ל שאמרו על שלומית בת דברי, אחת היתה ופרסמה הכתוב "שבחן של

ישראל שפרסמה הכתוב לומר שהיא לבדה היתה זונה" (רש"י ויקרא כ"ד, י"א) והוא הפך בנות ישראל לזונות.

שם (דף 314) לא מתבייש הוא לחלוק על דברי חז"ל בתלמוד, במדרשים ובזוהר ולומר "בני ישראל כצאצאי האבות היו עם סגולה גם קודם לכן, **לערב רב היה צורך** להבטיח שאם יכנסו בעול התורה והמצוות יהיו אף הם "ממלכת כהנים וגוי קדוש", ומוסיף (דף 319) שגם מצוות פרשת משפטים נאמרה לערב רב בלבד. לומד הוא זאת מהפסוק "אם כסף תלוה את עמי" ומקשה "עם ישראל ידוע מאז ומתמיד כגומל חסדים שאין כדוגמתו, והנה באה התורה ואומרת "אם" כסף תלוה, היש ספק בכך, אלא שכאמור כל הפרשה כולה נאמרה ישירות לערב רב". ובהערה שם הוא מוסיף, ר' ישמעאל אף ראה לנכון לומר שכל אם ואם שבתורה רשות, חוץ מזה ועוד שנים (מכילתא, ראה רש"י על אתר), ברם מדוע, **נעזרה** התורה בביטוי זה העשוי לעורר רושם שמדובר ברשות עכ"ל, הנה רש"י בא להסביר בשם ר' ישמעאל ש"אם" זה אינו רשות אלא חובה, ובזה גם מתורצת שאלתו של זה, אבל ה"תנא הקדוש" קורמן, חולק על ר' ישמעאל ועל כל חז"ל שהסכימו עמו ומוסיף שם **שגם מצות "בכור בניך תתן לי נאמר לערב רב"** בושה וחרפה, אגב, האם גם "אם" מזבח אבנים שאמר ר' ישמעאל שהוא חובה, נאמר לערב רב, יענה כב' ה"תנא" הערב רב, קורמן.

עוד שם (320) על הפסוק "הנה אנכי שולח מלאך לפניך לשמרך בדרך וכו' ", הוא מביא שרש"י והרמב"ן ורבינו חננאל ורבינו בחיי כתבו שהכוונה למלאך מיכאל או גבריאל, אבל "כבודו" חולק וסובר שהכוונה ליהושע בן נון ופירוש הפסוק כי שמי בקרבו הוא יהושע, ומוסיף **שכדי לטשטש את הזיהוי (איזה ביטויים "נפלאים" על התורה)** נקרא יהושע בעמדו עם משה ב"מסדר" ביום האחרון לפני מותו, בשם "הושע". – פירושים מיותרים -.

ה"תנא הקדוש", קורמן, חולק הוא (דף 322) על הגמרא (יבמות מ"ו:) שלמדה מהפסוק ויקח משה את הדם ויזרוק על העם, שאבותינו נכנסו לברית, במילה וטבילה והזאת דמים. (הובא ברש"י במקומו). וכן שאצילי בני ישראל היו ראויים להשתלח בהם יד ה' על שנסתכלו בשכינה והקב"ה לא רצה לקלקל שמחתם ולא שלח בהם יד. (ראה רש"י והתרגום ומדרשים במקום) ו"מפרש" הפסוקים כך, "ויזרוק על העם" שהם הערב רב, ולא על בני ישראל, "ואל אצילי בני ישראל לא שלח ידו", **משה לא שלח ידו** לזרוק הדם, כי צעירי בני ישראל עסקו בהקרבת קרבנות, לא כן המבוגרים שלא השתתפו בהקרבת הקרבנות, הם לא נזקקו כלל לגיור. – פירושים מיותרים –

אולי יסביר לנו כב' "התנא הקדוש קורמן", למה א"כ הפסיקה התורה בין זריקת הדם לבין ולאצילי בני ישראל לא שלח ידו, בענין של עליית משה ואהרן ושבעים איש מזקני ישראל ויראו את אלקי ישראל וכו'.

עוד שם (337) טיפש זה רוצה להפחית מנס קריעת ים סוף, וכותב **"הופיעה השמש במלא עוזה,** ששרפה וחיממה כעמוד אש, צירי העגלות שהיו חשופים לצד השמש, התיבשו. והנה שוד ושבר, האופנים של הצד הזה ירדו מן הצירים, "ויסר את אופן מרכבותיו", עד כאן לשונו, ולא זכר "חכם" זה שבאשמורת הבוקר הסיר ה' את אופן מרכבותיו, איפה יש שמש במלא עוזה באשמורת הבוקר, אכן, יש, אבל רק בדמיונו של מתעתע זה.

עוד שם (דף 372) כותב הוא שכלב בן יפונה היתה לו קרבת דם עם הערב רב. כי הוא נקרא גם קניזי, והוא נקרא גם בן חצרון. העובדה שהוא היה נשיא שבט יהודה מצביע על כך שמוצאו משבט זה. **אך יתכן בהחלט שהיה לו גם קשר תורשתי עם בני עם אחר...** את זוהמתו זוהמת הערב רב טפל לנשיא שבט ישראל, בגלל שמאס בדברי חז"ל שכלב היה בן יפונה. ובנו החורג של "קנז" שגדלו ולכן נקרא "קניזי".

עוד שם (דף 373) כותב הוא בשם חז"ל שהגזרה שלא להכנס לארץ התיחסה עד גיל ששים בלבד, ואלה מעל גיל ששים זכו להכנס ארצה (ראה ב"ב קכ"א), לפי התנחומא בהעלותך גם אלדד ומידד נכנסו ארצה, ומוסיף, **אין כל הוכחה כי אכן היו למעלה מגיל ששים בצאתם ממצרים,** ומגיע למסקנה שם **שעל ישראל כלל לא היתה גזירה רק על ערב רב.** חולק הוא על הגמרא, מזה שאין הוכחה כי היו למעלה מגיל ששים, והתורה מעידה שאלדד ומידד היו "מזקני העם ושוטריו" במצרים, בטפשותו לא שם לב לפסוק מפורש זה ולא עוד אלא שהם היו משבט לוי, שעליהם לא נגזרה הגזרה כמבואר בגמרא, שם. **העיקר לחלוק על התלמוד.** וממשיך עוד שם (דף 374) לכפור ולשבש את השכל על ידי שנתקשה הוא לסברתו, שישראל לא היתה עליהם הגזירה של במדבר ימותו. **מהו שכתוב "עד תום כל הדור אנשי המלחמה", ותירץ שהכוונה לערב רב. וכלשונו עם ישראל לא היה מעולם עם לוחם, ...הערב רב חנה ב"תוך" המחנה... ועליו נגזרה בעיקר הגזרה".** התעלם מהפסוק שנאמר במפקד **בני ישראל** כל יוצא צבא, והם נלחמו בסיחון ועוג (ואח"כ גם במדין) וכל זה כדי לחלוק על תלמוד מפורש (במס' ב"ב קכ"א) ועל דברי חז"ל שהערב רב היו יושבים מחוץ למחנה ישראל, כמבואר ברש"י ובזוהר (פ' במדבר).

עוד שם (דף 376) את הפסוק "המה מי מריבה אשר רבו בני ישראל את ה' ויקדש בם" מפרש הוא המה מי מריבה אשר רבו בני ישראל נגד הערב רב את ריב ה' ויקדש בם שרבו ריבו", "ומוסיף, על כך נענש משה רבינו ואחיו שלא להכנס ארצה, כי ברוב ענוותו של משה עשוי הוא לוותר לקבוצות לחץ לא צודקות דבר העשוי לפגוע בעקיפין בבני ישראל". — פירושים מיותרים — (ראה רש"י במקום, ומס' סוטה דף י"ב וראה דברים ל"ב, נ"א וברש"י שם).

עוד שם (דף 378) על ההלכה של "קנאין" פוגעין בו. כותב הוא "נאמר "קנאין פוגעין בו" בלשון רבים ולא בלשון יחיד, **יתכן שאין ליחיד לפעול,** ומשה מנה

לפנחס כשליחו להרוג לזמרי ונהיו שני קנאין". "יופי" של פירוש. (להלכה קנאין פוגעין בו **אפי' יחיד**, ראה טור אבן העזר סי' טז.)

עוד שם (דף 381) כותב הוא "על תפילין ישנם כידוע חלוקי דעות אם נהגו לקיים מצוה זו במדבר. לגבי תפילין ישנה סיבה טכנית לאי-קיומה, במדבר לא היו להם עורות לכתוב עליהם את הפרשיות ולעשות מהם בתים לתפילין, הם ניזונו מהמן ומהשליו ולא מבשר בהמה". עכ"ל. שוטה זה שכח שישראל במדבר ניזונו מבשר בהמות כמבואר בתורה (ויקרא י"ז, ג'. וראה דברים י"ב, כ, וברש"י שם) וכן מבואר במס' חולין (ט"ז; ו-י"ז ע"א). וחוץ מזה גם מעור השלו יכלו לעשות תפילין שכן עור עוף כשר לקלף ולבתים. ומה עם עורות הקרבנות ועורות אלים מאדמים ועורות עיזים שהיה להם כאמור בתרומת המשכן. אלא יש אומרים שלא הניחו תפילין כי פרשיות שמע, והיה אם שמוע הנכתבים בתפילין נאמרו על ידי משה באחד בשבט בשנת הארבעים לצאתם ממצרים, ופתי זה שמע ולא הבין.

עוד שם (דף 389) על פדיון הבכורות שנפדו ישראל בזכרי הלויים, כותב הוא שאין הכוונה לבכור פטר רחם, אלא לכל מי שנולד ראשון, אפי' אינו פטר רחם נקרא בכור לענין זה ולכן התורה לא הזכירה בפרשה זו (במדבר פ"ג) פטר רחם...הוצרך לזה **כיוון שאינו מאמין בדבר חז"ל ששבט לוי היו מעט משאר השבטים בפער גדול ביניהם,** כמבואר בדבריו שם (דף 388) ושכח כי מפורש בתורה כי מדובר בפטר רחם. ככתוב "כי נתונים נתונים המה לי, **תחת פטרת כל רחם בכור כל מבני ישראל** לקחתי אותם לי". (במדבר ח').

עוד שם (דף 391) כותב הוא **"ברור שפרשת "קדש לי כל בכור" לא נאמרה אז במתכונתה שלפנינו"** — פירושים מיותרים -.

עוד שם (דף 396) על קושית התם "מה זאת", הוא מפרש ה"תם שהובא לכהן להיפדות הוא אשר שאל לימים (מחר) מה מעשי בין תינוקות". — כל הסבר מיותר -.

חז"ל בבראשית רבה פרשה ג' נחלקו אם בשני בשבת או בחמישי בו נבראו המלאכים שר' יוחנן אמר בשני נבראו, ור' חנינה אמר בחמישי נבראו. ומוסיף המדרש הכל מודים שלא נבראו ביום הראשון שלא תאמר מיכאל היה מותח בדרומו של רקיע וגבריאל בצפונו. והקב"ה מדד מאמצעו. ואם כן לדעת כולם ביום שישי כבר היו המלאכים בעולם, ומבואר שם (פרשה ח') שפסוק "נעשה אדם", אמר הקב"ה למלאכים (והובא גם ברש"י על התורה בפסוק זה) ועוד אמרו שם אמר ר' סימון בשעה שבא הקב"ה לבראות את אדם הראשון נעשו מלאכי השרת כיתות כיתות, מהם אומרים אל יברא, ומהם אומרים יברא וכו'.

וכופר זה החליט שאדם הראשון נברא לפני המלאכים, וכמ"ש (הבריאה והמבול דף 70) וזה לשונו "ויאמר אלהים נעשה אדם בצלמנו וכו', **הדבר היה אפילו בטרם**

נבראו המלאכים, כדי שלא יאמרו שהם עזרו כביכול בבריאת העולם. וכהוכחה מביא הוא את הקטע מהמדרש שהכל מודים שלא נברא ביום ראשון כלום, והוציאו מהקשרו, ששם כתוב שנבראו בשני או עכ"פ בחמישי, (וכדי שלא ירגישו בזיופו הוסיף שהוא סובר כמ"ד שכל העולם נברא ביום ראשון ומציין לרש"י בראשית (א, ד) ולבראשית רבה פרשה י"ב אעפ"י ששם מבואר שאין הכוונה שנבראו בפועל אלא שכל אחד מהם יצא בזמנו (אמנם "שכח" שברש"י א', ה' מפורש שהמלאכים נבראו ביום שני,) ונאלץ להסתבך (עמוד 75) בשטות וטמטום בביאור "נעשה אדם" והחליט שאמר הקב"ה לחיה ולבהמה "**נעשה אדם**" שישלוט בכם. (ואם ביום א' נבראו הכל איך אמר לבהמות, ואם כבר הם גם נבראו, אז גם המלאכים נבראו, ואדרבה יצאו בפועל בימים שלפני בריאת האדם בפועל) אבל למה להסביר כדברי חז"ל כשאפשר לגבב שטויות ולחלוק עליהם.

היחס לחכמי ישראל

פגיעתו בכבוד חכמי ישראל בעלי התלמוד בצורה כללית ומציגם כמדברים דברים לא הגיוניים וכדו', ונגד גדולי המפרשים, רש"י והתוס' ואחרים, מפוזרים הרבה בספריו הטמאים. אבל נגד שנים מגדולי ישראל יצא במפורש תוך כדי זיוף מאמרי התלמוד.

א. רבה בר בר חנא

אמורא גדול ונכבד זה שהרמב"ם מונהו בין גדולי החכמים שקבלו את התורה במסורת וסמיכה עד משה רבינו, וכלשונו, ומגדולי החכמים שקבלו מר' יוחנן, רבה בר בר חנה, (הקדמת הרמב"ם לספרו משנה תורה) וקיבל סמיכת חכמים מר' חייא לדון ולהתיר בכורות (סנהדרין ה'), ובמסכת בבא בתרא מספר כמה אגדות מעניינות (אשר כולם סודות גדולים העומדים ברומו של עולם וכמו שכתב הראב"ד ז"ל בהקדמת פירושו לספר יצירה, וגם הרשב"א והריטב"א פירשוהו ע"ד הרמז) ובין אגדותיו אמר ששמע בת קול שאומרת אוי לי שנשבעתי. ושהוא שתק ולא התיר את השבועה. ועל זה מתוך אמון מלא בדבריו אמרו חז"ל שטעות גדולה עשה בזה שלא התיר, שוודאי הכוונה היתה לשבועת הגלות ואם היה מתיר כדין "חכם" שיש בכוחו להתיר שבועות ונדרים, היינו נגאלים. ועל דבר זה בלבד התבטאו במרירות ואמרו "כל אבא חמרא, וכל בר בר חנה סיכסא, פירש"י שוטה, וכוונתם מבוארת שם שכנוהו כן על שלא התיר השבועה. ובא שפל זה אשר אין אלהים בלבו, וזייף הענין וכותב שעל אגדותיו התייחסו חז"ל בזלזול וקראוהו שוטה, וכלשונו: "**על ספורי רבה בר בר חנא שהובאו בפני החכמים נאמר, כי אתאי לקמיה דרבנן אמרו לי כל אבא חמרא וכל בר בר חנה סיכסא, = שוטה, רש"י. ב"ב ע"ד עמוד א'**". (יצי"מ עמוד 32) ראה איך שלח ידו בקדוש ישראל זה, וזייף התלמוד לומר שעל **ספוריו** אמרו זה.

ב. ר׳ יהושע בן לוי

שם (דפים 29 – 32) מזייף הוא את כל דברי חז״ל על המדרש ומלבישם כרצונו, לעמוד על כל מילה בדבריו יכלה הזמן, אדגים רק כמה דוגמאות. כותב הוא; ״ההסתייגויות מאגדות רבות ומתוכנן הושמעו כבר בתקופת חז״ל, לא כל חכמי ישראל השלימו עם תוכנן, רבים אף בטאו זאת במילים בוטות, בין בעלי אגדה נשמעו התנגדויות קשות נגד כתיבתן, **מי לנו גדול באגדה מרבי יהושע בן לוי** מראשוני האמוראים שרבי ראה לנכון להזכירו במשנה ולסיימה בדבריו, **אשיות עטופת מסתורין עוד בחייו, התעניין בענינים על טבעיים, צלח ורכב על כנפי הדמיון, ביקש לפרוץ גדר התעלומות שאין לבן תמותה רגיל כל אפשרות להתמודד עמן. הוא סח עם מלאך המות (ברכות נא) קפץ כביכול בעודו בחיים לגן עדן, (כתובות עז ב׳)** ועוד. עיקר עסוקו בדרשות ובאגדות (ראה ב״ק נ״ה) אך למרות כל זאת הוקיע כותבי אגדות בצורה חריפה ביותר, **אגדה זו, הכותבה אין לו חלק** (לעוה״ב, פנ״מ) **הדורשה** (מתוך הכתב, פנ״מ) **מתחרך, השומע אינו מקבל שכר.** אמר ר׳ יהושע בן לוי, אנא מן יומוי לא איסתכלית בספרא דאגדתא, אלא חד זמן (ירושלמי שבת פ״ט.). עכ״ל. הביטו וראו שפל זה, לא רק שלועג לריב״ל **שכביכול קפץ לג״ע, ומציגו כאדם דמיוני** אלא שזייף דבריו ודברי הירושלמי. מעתיק הוא את הירושלמי עם פירוש פני משה, **אבל משמיט את סיום דברי הפני משה שכותב** שאין הטעם מפני התוכן חלילה, אלא ההיפך הוא הנכון, האגדה היא חלק מתורה שבע״פ ובעוד שהמשנה מתוך הכרח וחוסר ברירה ניתנה להכתב משום שנאמר ״עת לעשות לה׳ הפרו תורתיך״, האגדה נשארה בתוקף הדין של דברים שבעל פה אין אתה רשאי לאומרם בכתב, ולכן יש איסור לכתבה או לדורשה מתוך הכתב, כמבואר בפשיטות.

עוד שם (דף 32) כותב הוא ״גם בבבלי נאמר לא אחת עד מתי אתה מגבב ומביא עלינו, רבי טרפון לאלעזר המודעי, (חברו הוא שקורא לו בשמו ? !) (יומא עו.) ״שכח״ שכמה פעמים אמרו חז״ל עדיין צריכין אנו למודעי. לדוגמא – ראה שבת (נ״ה עמוד ב׳) אמר רבן גמליאל, עדיין צריכין אנו למודעי, רבי אלעזר המודעי אומר וכו׳.

עוד שם (דף 151) על הפסוק ״וגם ראיתי את הלחץ אשר מצרים לוחצים אותם״ אמרו חז״ל (בפרקי דר׳ אליעזר פרק מ״ח, ושמות רבה ה׳, ובתנחומא וארא) ששקעום באבני הבנין. ועל זה כותב ומפרש ״המאור הגדול אברהם קורמן״ שזה נובע בגלל ש״בימי חכמי התלמוד קרה מקרה שברומא נתפסו שני אנשים בעבירה ובעוונם שוקעו בתוך הבנין שעל ידו עברו עברה זו״. וממעשה זה הבינו חכמי התלמוד את המושג ״לחצים״ פשוטו כמשמעו נלחצים באבני הבנין. – כל הסבר מיותר - .

כאלה וכאלה יש עוד רבים בדבריו, אשר חבל על הזמן לפרטם ולבארם. דומני שמספיק מעט זה להבהיר מדוע כתבו בתי הדין בירושלים את פסקיהם אודות ספריו

בקורת על א. דניקן, ספריו ודעותיו.

מבוא

המסקנה המתבקשת מתוך עיון בספריו של א. דניקן, היא שאישיותו משתקפת כשל אדם פזיז ונמהר לדבר ולכתוב באופן שטחי על דברים שלמעלה מכח השגתו. אדם בעל דמיון לא מרוסן המשתדל להיתלות בכל שטות ובדברים שהם בגדר ספק רחוק, ולצרפם למסע מבולבל המביך את הקורא, ואף את עצמו סותר הוא כמה פעמים בספריו[1].

מוציא הוא דברים מהקשרם ומעתיקם בצורה מעוותת ומזייף את האמת כדי ליצור רושם שדעותיו וסברותיו נכונות, ושואף הוא לדוג את הקורא התמים במים עכורים של שפע "עובדות" שאין להם ולא כלום עם הרעיון המטופש של אלילים שבאו מן החלל, ובשמות מפוצצים כאלילים מחלל חיצון, ומרכבותיהם, ואותות משמים, מנסה הוא לעורר את דמיונו של הקורא לתופעות שאינן יותר מאשר אותות מן הקרקע ושבחלקם הנכבד כבר נכתבו אודותם מאמרים הרבה יותר רציניים. ובזאת מנסה הוא למשוך את לב הקורא אחר שגיונותיו. ולמרות שמודה הוא שהנו הוזה הזיות ובעל חלומות, (אלילים מן החלל פרק 1) ושדמיונו משולח כל רסן. (שם) ושאינו אלא ארכיאולוג חובב (שם פרק 3). כל זה לא מפריע לו להסיק מסקנות המדהימות בטפשותן, ולקבוע בהם מסמרות ולתקוע עצמו לנושאים הדורשים מתינות, חכמה, והגיון. כששלשת הדברים גם יחד נראה כי חסרים לו. אמנם יש להעריך את אומץ לבו לכתוב דברים שאינם מקובלים ולנפץ מוסכמות שאין להם שחר ושנבנו ע"י אנשים תועים ומתעים, ושאלותיו וחקירותיו בנושאי הארכיאולוגיה והפלוסופיה ראויים הם לשבח, אך מסקנותיו הבנויים על פזיזות המחשבה, ועל דעה מוקדמת של אלילים חיצוניים שבאו כביכול לעולמינו, הורסת כל טעם טוב הנובע מחקירותיו.

מציג הוא עובדות מענינות, ושואל שאלות יפות, אך לא מעיז לבדוק דרכים אחרות לפתרונן, יותר הגיוניות ופחות ראוותניות. ואף לא מנסה לשמוע ולהקשיב לתשובות שנתנו ע"י אחרים[2]. ואינו מתעניין אלא בתשובתו הוא.

1. לעתים הוא מציג את בני האדם הקדמונים כפרימיטיבים ופראים למחצה, ולעתים כבעלי תרבות גבוהה משלנו, והכל על בני האדם מאותה תקופה עצמה. 2. לדוגמא צ'ארלס ברליץ (מחבר הספרים משולש ברמוגה, ללא עקבות, ועוד) שבספרו "מסתרי עולם" מביא מימצאים מן העבר ושכמעט כל הממצאים שמספר עליהם דניקן מובאים שם, ועוד דוגמאות נוספות, ולאחר הכל כותב הוא (בספרו יום הדין פרק 8) "מצויה תיאוריה מושכת לב, שתומכיה הם אריק פון-דניקן ומחברים אחרים, ולפיה אותן תופעות שמחוץ לזמנן בעולם העתיק, והעדות המפליאה לציוויליזציה מתקדמת מאד, מוסברים בביקוריהם ובהשפעתם של יצורים מחוץ לכדור הארץ. היו

מתעלם הוא משאלות רבות ונוקבות הצצות עקב השערותיו, ולמרות שהתבססותו אף לדבריו אינה על הוכחות חותכות אלא על הנחות שאף הוא מגדירם כבלתי מחייבות ושאינם אלא בגדר ספיקולציה. בונה הוא על הנחות מפוקפקות אלו בנינים הפורחים באויר, כאשר נר לרגלו ולחם חוקו הם המשפטים האומרים "הבה נניח", "נניח, ונניח". "אם נקבל הנחה נועזת זו...וכו' נגיע למסקנה...". כאשר אין סיבה לקבל את הנחתו ויש תשובה יותר ברורה ופשוטה לשאלותיו ותמיהותיו. ודרכו זו אינה דרך מדעית ואף לא חובבנית, אלא אוילית.

דומה שמתחילה כבר החליט הוא שאלילים באו מן החלל, ואח"כ מנסה הוא להלביש את דעתו זו בצורה מסיונרית על העובדות המובאות בספריו, ולא כמקובל אצל החוקרים שקודם הם נתקלים בסבך החקירה ומנסים לשקול את מחשבותיהם והגיונם כשכל ההיבטים נלקחים בחשבון, ואז מוסקת המסקנה המתבקשת, ולכן לא רק שאין באמתחתו דרכי חשיבה וחקירה בכוונים אחרים וראציונאליים יותר על שפע העובדות המובאות בספריו, אלא גם כאשר קרוב הוא לנגוע במסקנה המתבקשת מכל הממצאים המופלאים, סוטה הוא במפתיע מן הדרך, וטס למרומי דמיונותיו על "אליליו" החלליים. ונמשל הוא בזה לאדם המתיימר להקרא צלף מצויין על אשר כל פגיעותיו הם "בול" במרכז העגול, אבל הבעיה אצלו שקודם הוא יורה את הכדור ואח"כ הוא מסמן את העיגול מסביבו[3].

מתבסס הוא על קטעים מספרים מסויימים שכביכול יש בהם רמזים המאשרים את דעתו, ומתעלם מאותם ספרים עצמם כאשר כותבים הם במפורש כנגדו. לדוגמא

אלה סיירי חלל הדומים בצורתם לבני האדם, שפעלו כשליחיו של מין "חיל שלום" עתיק, והביאו שיטות מתקדמות ליצורים התת-מפותחים של כדור הארץ, שנראה להם כזקוק מאוד לסיוע. אומנם אין דרך להכחיש שביקרו בכדור הארץ יצורים כאלה, אם בעבר הרחוק ואם ממש בתקופתנו, אבל גם אין כל דרך להוכיח את התיאוריה הזאת, שמשתמע ממנה כי בעבר צפו יצורים מן החלל על מעשינו וכי הם עושים כן גם היום ויוסיפו לעשות זאת גם בעתיד. אולם נראה הגיוני יותר, שהואיל ויש לאדם יכולת שכלית לפתח ציוויליזציה כשלנו, ואולי מתקדמת יותר, סביר שעשה זאת כבר יותר מפעם אחת, ובכל פעם שציוויליזציה כזאת התמוטטה, נותרו אנשים שפיתחו בהדרגה ציוויליזציה אחרת. וכך חזר התהליך על עצמו פעמים אחדות". עכ"ל. אמנם גם הוא לא דייק, אבל התקרב בלמעלה מתשעים אחוז אל האמת המקובלת בידינו היהודים (צאצאי השומרים) וכפי שאסביר להלן (ראה גם הערה 9). 3. מגיע הוא לשאלה המעניינת מדוע נטשו בני האינקה הקדמונים את עירם על כל אשר בה בצורה חפוזה ופתאומית, אך משיב הוא תשובה טיפשית ורחוקה מן ההגיון הקשורה באליליו, כשהתשובה האמיתית המשתקפת כמציאות יחידה לכל התמיהות הרבות היא "המבול התנכ"י" שהפך את הבנינים הגבוהים על פניהם וששטף את בני האדם ואבדם. וכמו שיבואר להלן.

התנ״ך, רוצה הוא להסתמך על פסוקים המדברים באלקים שברא אדם, על הענקים ועל בני האלקים שבאו על בנות האדם וכדו׳ ומתוכם להוכיח את דעתו כי האלים הם אנשים חכמים ״אסטרונאוטים״ שבאו מכוכב אחר לעולמנו שהיה פרימיטיבי, והפרו את העולם בדרך של מוטאציה, והאלקים המוזכר בתנ״ך הוא האסטרונאוט שהגיע מכוכב לכת אחר. אך מתעלם הוא מהכתוב במפורש בתנ״ך באותו מקום עצמו, שאותו אלקים שברא את האדם, גם ברא את העולם שכולל את כדור הארץ ושאר הכוכבים, ושבריאת האדם נעשה מעפר האדמה, ולא בדרך של מוטאציה.

בקשר לתאריכים בני אלפי ומליוני שנים שהוא מפזר בנדיבות בספריו, אין הוא מביא הוכחות למספרים מוגזמים אלה. פרט להוכחה של בדיקת עצמים מסויימים ע״י פחמן 14 הנמצא בהם. ועל זה הנני להבהיר, כי ההנחה שחוקי הטבע המוכרים כיום פעלו באותה צורה גם לפני אלפי שנים ללא שום מקרה שגרם לשנויים ואפילו באופן זמני, וגם יפעלו כך לעולמי עד, אין לה כל בסיס הניתן להוכחה מדעית, ואינה אלא בגדר תיאוריה דמיונית ואמונה עוורת בלבד. ולכן המחקרים ״המדעיים״ בתחומי הארכיאולוגיה, הקוסמולוגיה, וגאולוגיה ועוד, המתבססים על הנחה זו אינם מדעיים אלא דמיונות והשערות הנכללים בגדר אמונה בלבד. מה עוד כי הם בנויים על נסיון להשוות את מקרי העבר על פי נתונים מתוך תחום שנלמד ונחקר מספר שנים מועט בלבד ושמקסימום אינו עולה על מאתיים שנה, ובהם רוצים הם להשוות ולהחליט על דברים שלדבריהם מגיעים לתחום של מליוני שנים[4]. ולכן ברור כי המקבל את מספרי השנים שנקבעים על פי הנחות אלו אינו עושה זאת מתוך הכרה ברורה ומוכחת בצורה״מדעית״, אלא מתוך אמונה הבנויה על השוואה דמיונית שמבחינה הגיונית ניתן לפקפק בה ולטעון שתמורות טבע חזקות שינו חוקי טבע מסויימים, ולו באופן זמני, ושוו לגופים מסויימים בימים ספורים מראה ותוכן של מצב הראוי להעשות מאליו במשך מליוני שנים. מה גם שבמסורות עתיקות של כל העמים ללא יוצא מן הכלל נמסר על שנויי טבע כבירים שהתחוללו בעבר הרחוק, כגון המבול התנכ״י המוזכר ומסופר בכל כתבי העמים העתיקים, והפיכת סדום ועמורה שנגרמה ברצון ה׳ להפוך את הערים האלה[5], ולא עוד אלא שגם בימינו ידוע כי בטאייגה שבסיביר ישנו מקום בו היתה פעולת שינוי טבע אדירה והתפוצצות מסתורית שגרמה להרס ושריפה נוראית ב – 30 ביוני 1908 ועד היום הקרינה הרדיו-אקטיבית שם היא כפולה מכל מקום אחר[6], ועל כן ודאי שאין בכח אמונה ״מדעית״ דמיונית ונאיבית זו שאינה עומדת בפני בקורת מדעית אמיתית לדחות שום אמונה ומסורת אחרת.

ומכאן תבין כי החשובים הנעשים ע״י בדיקת איזוטופים שונים והתפרקותם הרדיו-

4. מה גם שגם ביניהם יש מחלוקות אבסורדיות כששני ארכיאולוגים מסוגלים להתווכח על אותו חפץ עצמו אם הוא בן שנים אחדות או בן מליוני שנים. 5. יתכן שדבר זה גרם לשבר הסורי אפריקני הידוע.

אקטיבית, וההתבססות על שלשלות התפרקות רדיו-אקטיבית של אטומי יסודות כבדים מסויימים לאטומי יסודות קלים מהם לפי קצב קבוע ומסויים נובעים מתוך ההנחות, א. כי ההתפרקות הרדיו-אקטיבית היתה תמיד ובכל מצב שוה בכמותה בהתפרקותה בימינו. ב. כי החומר הנבדק תמיד הכיל אותה כמות יחסית של איזוטופים כמצבה בזמנינו, וכבר ברור שהנחות אלה לא רק שאינם נתנים להוכחה מדעית אלא שהמדע כבר הוכיח שאין הנחות אלה אלא הזיות בעלמא. לדוגמא, נקח את שיטת התיארוך המוגדרת כמדוייקת ביותר העומדת לרשות המדע, הידועה כשיטת C – 14, ושדניקן מביאה בהערצה רבה. שיטה זו יוצאת מן ההנחה כי האיזוטופ הרדיו-אקטיבי של הפחמן בעל המשקל האטומי 14 (שהוא איזוטופ ביחס לפחמן 12) מצוי באטמוספירה בכמויות קבועות ונקלט בכמויות שאינן משתנות בחי ובצומח, ומאחר כי לחומרים רדיו-אקטיביים יש תקופת התפרדות קבועה ומוגדרת (שגם היא מקורה **בהנחה**) ושיעור ההתפרדות של האיזוטופ פחמן 14 הוא, מחצית הכמות תתפרק ב – 5,600 שנה בערך. לאחר עוד 5,600 שנה תתפרק עוד חצי מהכמות הנשארת דהיינו רבע, ולאחר עוד כ –11.000 שנה תתפרק עוד מחצית מהיתרה הנשארת, דהיינו שמינית וכן על זה הדרך, ומאחר שאפשר לגלות בבדיקה מעבדתית את תכולת פחמן 14 בחומר אורגאני מאובן כאשר מפרקים את החומר בתוך מגיב (ריאקטור) ושוקלים את הנותר, אפשר לקבוע את גילו של אותו חומר לאחר השוואה בין הכמות הנמצאת לבין הכמות **שלפי ההנחה** היתה בו בעת "מותו" של אותו חומר. אך מסקנה זו שיצאה מתוך ההנחות הנזכרות נמצאה בלתי אמינה. הגאוכימאי SUESS מקולומביה בדק תכולת פחמן 14 בעצים עתיקים ומצא הפרשים גדולים בין שכבות העץ הפנימיות שהיו דלים יחסית בפחמן זה, לבין שכבות העץ החיצוניות שהיו עשירים בכמות פחמן זה. בדיקות נוספות שנערכו ע"י מדענים של האוניברסיטאות בפנסילווניה ובאריזונה אמתו את ממצאי הגאוכימאי SUESS והגיעו למסקנה כי ההתבססות על בדיקת פחמן 14 בכל הנוגע לקביעת גילו של החפץ, אינה אמינה, וכי השפעות קרינה רדיו אקטיבית הנעשות ע"י פעולות אחרות משפיעות על כמותו ומאבדות את אמינותו[7]. מגוחך שבדבר הוא שדניקן בספרו "מרכבות האלילים" פרק 7 מתייחס לבדיקת פחמן 14 כאל כל יכול "הגורם אושר רב לכולם", ושהיא מהימנה בתחום של 30,000 שנים לפחות, ואלו בספרו "אלילים מן החלל החיצון" פרק 3 מתייחס הוא בספקנות רבה ובפקפוק הגיוני במהימנות תוצאותיה של בדיקה זו בכלל, עקב שאלתו "מי יתקע לידינו שאכן כך הוא הדבר שלא חלו שנויים בקרינה הרדיו-אקטיבית של פחמן 14". ולמרות דבריו אלה ממשיך הוא להחליט את ממצאיו לתיארוך של אלפי ומליוני שנים, כשכל תיאוריה רבת שנים זו **אין** לה שום בסיס מדעי מוכח[8].

6. אם ימצאו "חוקרים" חפץ שנפגע ע"י קרינה וצורתו נתעוותה סביר שיחליטו כי הוא בן מליוני

משולהב הוא עד להסטריה מ"האמת המתקרבת" כאשר ימצאו חיים על המאדים אך למרות שבינתיים נתברר שאין אף שמץ חיים על המאדים, וכל הבנין שהוא בנה על חשבון "אמת" זו הפך לבנין של קלפים שהפילתו הרוח. ממשיך הוא לאחוז בשגיונותיו ולכתוב ספרים נוספים מלאים דמיונות והזיות.

אין להתעלם משאלות מסויימות הנשאלות על ידו בצדק ובהגיון, ומעניינים הם שפע הפרטים המופלאים והמונליתיים המפוזרים על פני כל כדור הארץ ובפרט באמריקה הדרומית. רק חלק קטן מאתרים אלה מובאים בספרי דניקן ואחרים[9], המעידים על תרבות עתיקה ומפותחת שהיתה נחלת יושבי כדור הארץ, ואשר למתבונן בהם יש הרגשה כי אף טסו יושבי כדור ארצנו העתיקים למרומים והשקיפו מלמעלה על הארץ, מה גם שיש סימוכין לכך בכתבים הודיים עתיקים המתארים הנדסת מטוסים ותפעולם. אבל בה בשעה שדניקן ואחרים חטטו בכתבים עתיקים ש ל אומות העולם מהמהברטה ההודי ועד הפופול וו האינידאני, התעלמו הם מכתבי היהדות העתיקים שנכתבו לפני למעלה מאלף וחמש מאות שנה כתלמוד, המדרש והזוהר, ואשר כתובה בהם מסורת עתיקה בת אלפי שנים ואשר לאורם מתבהרים כל התמיהות והספקות המתעוררות עקב ממצאים אלה. והם למעשה נמסרו לנו כפירוש שבעל פה והשלמה לדברי התנ"ך על סיפור הבריאה ובני האדם הראשונים, ולא עוד אלא שממצאים אלה מאשרים ומחזקים את כל הידוע לנו במסורת מפי חכמי ישראל הקדמונים ושנשתמר בידינו ברציפות מאז אברהם אבינו ע"ה (שהיה מבני השומרים), אודות האנושות, מאז האדם הראשון, וכאשר יפורט בגוף הספר כשתמצית הדברים הם כדלהלן.

לאדם הראשון ברוא האלקים נולדו מחוה שלשים בנים ובנות. חמשת צאצאיו הראשונים שהיו קין ותאומתו והבל ושתי תאומותיו שנולדו בשנה הראשונה לבריאת העולם. היו בני גובה של חמישים מטר כל אחד כגובה אדם וחוה. ושאר בניו ובנותיו ובראשם שת שנולדו לאחר מאה ושלשים שנה מהבריאה, היו בני גובה של כחמישה מטר כל אחד.
לאחר שהרג קין את הבל נגזר עליו לעזוב את חצי כדור הארץ המזרחי ולנדוד לחצי הכדור השני שהיה אז מחובר בדרך יבשתית לפני שנפרדו הימים ונדדו היבשות[10]. קין נדד בדרכו יחד עם שלשת נשיו, תאומתו ושתי תאומותיו של

שנים לפי שנויי החומר שנעשו בו למרות שכל זה נעשה בדקות ספורות ע"י פעולה שאינה טבעית, ושבאמת אם היה נעשה מאליו היה הדבר מתמשך מליוני שנים. 7. ראה "טיים" במדורו המדעי מתאריך 12.11.71 . 8. על גיל העולם וקדמותו והפרכת דעות הקובעות את גיל העולם בלמעלה מששת אלפים שנה ראה בספר "שפתי שני" על פרשת בראשית לכותב טורים אלה. 9. לדוגמא: הספר "מסתרי עולם" לצ'ארלס ברליץ. (ראה הערה 2) חבל מאוד שגם ברליץ הולך שולל אחרי שיטת C 14. 10. ואז היה העולם שני שליש ארץ ושליש מים.

הבל אחיו, עד הגיעם לדרום היבשת (בוליביה של ימינו) בינתיים נולד לו בנו בכורו חנוך, ואח"כ עוד בנים ובנות שכולם היו גבוהים כמותו.
בהיותו בגיל שש מאות בערך, בנה עיר ענקים וקרא לה על שם בנו חנוך, היא העיר הנטושה והמונליתית הידועה היום בשם טיאחונאקו.
זרעו נטשו את האמונה באלהים אחד, ועבדו את השמש והכוכבים כדי למשוך מהם קרינה והשפעה חיובית, ואמונתם החזקה היתה בנחש לו עבדו בכל לבם, עד שסמל הנחש המרחף באויר הפך לסמלם המקודש אשר נחקק בכל פתח בית בעיר זו.

במקביל, בחצי הכדור המזרחי התפתח זרעם של שת ואחיו והתפשט על פני כל חצי הכדור ומקצתם התערבו עם בני קין[11] שנקראו בפיהם בני האלהים על שם גודלם וגבהם. תרכובות המינים בין בני קין לבני שת ואחיו יצרו עם חכם, גבור ומושחת בעל מימדים גבוהים ששעבד את כל האנושות תחת ממשלתו, וממלכתם היתה במקום המפגש בין שני חצאי הכדור, באטלנטיס של אז, שהיתה דרך יבשתית מקשרת ביניהם. במקום בו היום האוקיאנוס האטלאנטי, ממצרי ג'יברלטאר ועד לאיי בהמה. האיים שהיו סמוכים לדרך זו חוברו אף הם ע"י גשרים ויצרו מקום נח ורחב המתאים למרכז ממלכתי מפואר. שלטון זה החזיק מעמד כחמש מאות שנה בערך, ולאחר מכן, עקב התנהגותם המושחתת ורדייתם הנוראה בבני האדם האחרים, כעס האלקים על מעשיהם. ועלה האוקיאנוס והציף את שליש העולם במים[12], ויבשת אטלאנטיס כולה ועוד חלקים אחרים בשאר חלקי העולם שקעו במצולות. עליית האוקיאנוס לוותה ברעידות אדמה חזקות שגרמו לניתוק חלקיה ונדידת היבשות כשבמקום החלל פרצו המים והפכו לימים.
בתקופת אנשי אטלנטיס נפלו משמים שני מלאכים בשם שמחזאי ועזאל שבהגיעם לאטמוספירה של כדור הארץ התגשמו ודמו לבני אדם[13] ושכבו עם בנות האדם וילדו מהם בנים בעלי מימדים מבהילים בגדלם ובהתפתחותם הגופנית והשכלית, שכן חומר הד.נ.א. (D.N.A) המתכנת את פתוח הגוף לא היה מסודר אצל מלאכי אדם אלה. בני מלאכי-אדם אלה נקראו בשם נפילים, הן על שם גבהם וחוסנם והן על מוצאם ממלאכים שנפלו, והתקדמותם הטכנולוגית היתה עצומה[14], עד כדי שימוש בחשמל ובאטום לצרכי שלום ומלחמה, וכלי נשק קטלניים יותר, ועד כדי ייצור מטוסים משוכללים יותר מאלה הידועים לנו כיום והשתמשו בהם בחציית

11 . ההתערבות לא היתה גדולה כי גבהם של בני קין מנע מהם לישא את בנות שת הקטנטנות באופן יחסי אליהם. אבל בכל זאת היתה קיימת. (ראה בראשית ו', ב-ד.) 12. והפך את העולם לשני שלישי מים ושליש יבשה. 13. מעין האדים שבהתגשמותם הופכים למים, כן הופכים יצורים רוחניים לגשמיים בעת נחיתתם בעוה"ז, ואם ישארו בעוה"ז מעגל שלם של שבוע ימים, שוב לא יוכלו לשוב לרוחניותם הקודמת. (זוהר-רות). 14. והם הם בוני הפירמידות הן במצרים והן בדרום אמריקה והן באטלנטיס, וקיימות עד היום במעמקי האוקינוס האטלנטי.

האוקיאנוס וטיסה מסביב לכדור הארץ בכמה שעות בלבד. וכתוצאה מכך גם לאחר שקיעת אטלנטיס, בני קין ושת שוב באו במגע רצוף, ושוב נולדו אותם ענקים חכמים שבשתוף עם הנפילים בנו אמפריה חזקה ושלטת, ומתוך זהירות שלא יקרה להם כאטלנטיס שטבעה ונכחדה בגלל שהיתה מרוכזת במקום אחד, היו שתלטנים אלה מפוזרים על פני כמה מחוזות בכדור הארץ והפיצו תרבות של עבודת כוכבים ומזלות, וחיי ניאוף וגזל, ואף הכליאו בעלי חיים מכל הסוגים ע״י ידע מעולה איך להרכיבם ולהביאם למצב שיילדו וגרמו לזרע משונה של בעלי חיים אימתניים וביניהם אף הדניזאורים. באותו זמן חי נח שהיה מזרע שת ושהיה צדיק תמים בדורו ודבק בדרך אמת ובאלהי האדם והעולם. וכשרצה אלהים להעניש את האנושות במבול, צוה על נח לבנות תיבה לו ולמשפחתו כדי להנצל ממימי המבול העומדים לכלות כל חי. ואכן נח עשה תיבה בת חמש עשרה מטר גובה, מאה וחמישים מטר אורך, ועשרים וחמש מטר רוחב, שחולקה לשלש קומות, ששמשו, העליונה למגורי נח ומשפחתו (שהיו גבוהים כחמש מטר) ולמזון. האמצעית למגורי כל בעלי החיים שנולדו בדרך טבעית ולא ע״י הכלאות כשלפחות זוג מכל אחד מהם שרד. והקומה התחתונה, לאשפה שהצטברה במשך שנה בה היו כלואים הם בתיבה.

בעת בניית התיבה נצטווה נח לבנות צנורות בדופני התיבה כדי לצרף עוד שנים שמחמת גדלם לא יכלו להכנס לתוך התיבה כדי שינצלו אף הם לזכרון לדורות הבאים. ואמנם בעת כניסת נח וכל החי אל התיבה נקשרו לדפנותיה עוג שהיה מזרע הנפילים, וחיה ענקית הנקראת בשם ״ראם״ שהיתה בתחילת הריונה, כשחטמם ופיהם מחוברים אל הצינורות המוחדרים אל תוך התיבה וכך יכלו הם לנשום חמצן נקי ולקבל את מזונם מן התיבה.

לאחר המבול שרדו בעולם רק נח ואשתו, יפת, חם ושם בני נח ושלשת נשותיהם ועוג הענק, וסיחון שנולד בתיבה מאשת חם שהתעברה מאחד הנפילים לפני המבול, וכל החי שהיה בתיבה, כולל הראם. וכשיצאו כולם מהתיבה בקרקע הרי הררט (טורקיה – כורדיסטאן של ימינו) ילדה הראם תאומים זכר ונקבה ומתה. ותאומים אלה מסוגלים היו ללדת רק זוג אחד תחתם, וכן הלאה עד היום הזה צריכים להמצא זוג ״ראמים״ חיים בלבד, זכר ונקבה, אי שם על פני כדור הארץ.

בהכנס נח אל התיבה הכניס עמו מפות וספרות טכנית שהיתה נפוצה בדור המבול בכל המדעים, כולל הרכבת מטוסים, אבל כדרכם של ספרים ללא מדריך וללא קוראים מתאימים, סופם להגנז ולהוות סמלי קודש לאחר שנים רבות, למבקשי אמונה ורודפיה. וכן היה, שלשת בני נח לא יכלו לשוב לטכניקות המפוארות של דור המבול או מחמת חוסר ידיעתם בייצור טכנולוגי, או מחמת חוסר כלים וכח אדם מתאימים לעבודה זו. וכך החל העולם שוקע בתרבות עבודה פרימיטיבית, ונכדי נח כבר ראו בעבודה שכזו דרך חיים נורמאלית כשזכרון העבר הקרוב נמסר להם מאבותיהם כמסורת על תקופה שחלפה לבלי שוב. אמנם שם בנו הקטן של נח שהיה בן תשעים ושמונה בהכנסו אל התיבה ויותר חכם משני אחיו, שמר על

הכתבים העתיקים ששרדו והנחילם לבניו (הם השומרים העתיקים שכתביהם נתגלו בשנת 1914) שהרבה אמנם לא הסתייעו בהם אבל בפרטים קטנים שהיה בכחם ללמוד ולבצע התקדמו הם ברמה טכנולוגית יחסית לשאר בני האדם ורכזו את כל בני האדם בבנית המגדל בארץ שנער. ולאחר שהפיצם ה׳ משם, נפוצו לכל עבר על פני חצי הכדור המזרחי, ומעטים אף הצליחו לעבור בסירותיהם את האוקיאנוס ובמפות שהיו בידיהם מזמן נח הגיעו לערים הנשמות שלפני המבול ופתחו שם תרבות חדשה ופרימיטיבית אשר נבנתה על תרבות ארץ בני קין.
גם אותם שנפוצו על פני חציו המזרחי של כדור הארץ לקחו עמהם מפות וכתבים אחרים ותרגמום לשפתם החדשה והנחילום לבניהם שהפכום לסמל מקודש מבלי להבין את תכנם. אך רוב הכתבים והמפות נשארו בידי השומרים שנשארו בעבר הנהר היא ארץ ארם נהרים, ושהיו בעלי אינטלגנציה גבוהה, ומהם יצא אברהם אבי האומה הישראלית.
אלו הם תמצית הדברים שיבוארו להלן בצירוף מקורותיהם, ושעל ידה אפשר לבחון את כל אחד מהמימצאים והעובדות בפני עצמו, ואת כולם גם יחד ולראות עד כמה, בדייקנות, תואמות הן את המסורת היהודית המאמינה באל אחד בורא שמים וארץ וללא צורך בהוספת אסטרונאוטים דמיוניים מכוכבי לכת אחרים.

ולדניקן וחבריו נאמר, אל תנסו לתת השערה בשום דבר הקשור לעבר הרחוק של האנושות מבלי לחקור את הנאמר עליה במסורת היהודית, שכן בזמן שאומותיכם בימי הביניים ואף קודם לכן היו ברובם הגדול אנאלפאביתים וחכמת הקרוא וכתוב היתה נחלת בודדים מכם, שיכלו לשנות את הכתוב כרצונם וכהבנתם, מסורותינו היא בת אלפי שנים שעברה מאב לבן ברצף אחיד של דורות יודעי קרוא וכתוב, כמעט כולם מגדול ועד קטן. ובכל שנות האנושות ידע כמעט כל ילד יהודי קרוא וכתוב ולהבין את מסורת דתו. ועל כן לא יכלו הדברים להזדייף, כי מיד היו קמים אחרים בדורו הקוראים וכותבים אותם דברים עצמם ומגלים את קלונו ברבים, ועל כן מסורת זו הנאמרת לעיל, נמצאת בין היהודים ובכתביהם באותה צורה זה אלפי שנות גלות בהם נתפזרנו על פני כל קצוות הארץ ואותם דברים נמצאים בכתבי היהודים בכל ארצות פזוריהם ללא שום שינוי, דבר המוכיח על אותנטיות הכתוב.

את תכנם של דברי דניקן ואחרים בנושא זה ניתן לחלק לשלשה סעיפים בהם יש לדון, להוכיח ולהבהיר:

1. **הראיות.** מפותיהם של פירי ראיס ואחרים, המונליתים, הפירמידות, וכיוצא בהם.

2. **כתבים עתיקים.** התנ״ך, עלילות גלגמש, הפופול וו, הראימנא, המהאבארטה וכדומה.

3. **פילוסופיה.** השאלות הפילוסופיות והאחרות כולל המחקר על חיפוש יצורים בכוכבי לכת אחרים, והעבמי״ם. ועל כך בגוף הספר.

פרק א׳ - הראיות.

דווקא ״ראיותיו – וממצאיו״ של דניקן מוכיחים את ההפך המוחלט ממסקנותיו. שלל הממצאים הוא גדול ומגוון, כדי ליחסו לשמושם הבלעדי של אסטרונאוטים זרים שהגיעו לכדור הארץ.

א. סוללות חשמל, ציורי מערות מעולים, עדשות קריסטל, תמונות חרוטות בסלע בגדלים ענקיים, בדים עדינים, עדיי פלטינה, ובנינים ענקיים ואנדרטאות ענקיות אין בהן ענין וצורך לכמה אסטרונאוטים, ואף פזורם בכל העולם כשבמרחקים של אלפי קלומטרים נמצאים אותם צורות ומבנים, שולל תיאוריה זאת ואף דוחה את ההשערה שאנשים פרימיטיביים בנו זאת כשראו את נחיתת האסטרונאוטים, משתי סיבות, **האחת** כי נחיתה במקום יחיד או במספר מקומות לא תגרום לכך ש״כל העולם הפרימיטיבי״ ידע מכך ויבנה בנינים דומים ויחקוק ציורי אבן של דמות האסטרונאוטים בדיוק רב על פי השמועה. **השניה** כי גם אם רצו אותם ״פרימיטיביים״ לבנות מקדשים ואנדרטאות ומסלולי נחיתה ״לאליליהם״ עם כל רצונם, לא היו יכולים לעשות זאת בגדלים ובשיטות בהם נבנו כל אלה, כי כח אדם במתכונתו המוכרת לנו ובכלים הפרימיטיביים שהיו בידיהם, לא מאפשר זאת. (וא״כ מן ההכרח לומר שבני אדם חכמים וענקיים שלא מוכרים לנו בהסטוריה עשו זאת).

ב. תמונותיהם של ה״טייסים״ החקוק בסלעים ואבנים, מבליטים גם נקודות רגישות שרק המבין בטיס או הקרוב לנושא זה יבחין בהם ויחקקם באבן, ולא אדם פרימיטיבי. (וכן דגם המטוס הקולומביאני ניכר שנעשה ע״י מומחה טייס ולא על ידי פרימיטיבי שראה מטוס).

ג. חלק ממקומות המבנים הענקיים נראים כננטשו פתאומית מיושביהם (טיאהונאקו – אי הפסחא ועוד) ובמקרים מסויימים ניכר הדבר שיד הטבע פגעה בשוכניהם ע״י גלי מים אדירים כשמבנה ענק שלם נמצא הפוך על ראשו, ובבניני ענק ומסלולים שחלקם גלוי וחלקם עוד שקוע מתחת לפני המים, דבר המתאים לרעיון שאנשים ענקים בני תרבות גבוהה אבדו באסון טבע (המבול) ושאין לו ענין לאסטרונאוטים.

ד. מסלולי הענק שבנאזקה, שהם ישרים אף במרחקי קילומטרים וממשיכים בדיוק רב גם מעברו השני של ההר, ושאין לכוונם רק מהאויר בגובה רב, מוכיח כי בני האדם שעשו זאת השתמשו בתעופה, ובמכשירי מדידה מתוחכמים, ושאין זה מעשה ״פרימיטיביים״ מקורקעים שעשו זאת כדי לקרא לטייסים אחרים מהחלל.

ה. המפות העתיקות בהם מופה כל כדור הארץ מהאויר נראה שנעשה ע״י בני אדם ולצרכם, ולא ע״י אסטרונאוטים שבאו לבקורים בודדים ולמקומות בודדים, מה גם שהם נמצאו אלפי שנים בשימוש אצל בני אדם יורדי ים, שהבינו במה מדובר ופעלו על פיו.

ו. דמויות האדם בלבושו המודרני המצויירים במערות עתיקות, מראה שמדובר בבני אדם כמונו בעלי צורת גוף ולבוש דומה (את הגובה אי אפשר להבחין בתמונה שמטבעה מוקטנת היא מגודלה הטבעי), שהסבירות שכך נראים אנשים מהחלל, גם בין חולמי החלומות על חיים מחוץ לכדור הארץ היא כמעט אפסית.

ז. מבנים דומים כולל פירמידות נמצאו לאחרונה מתחת לפני המים באוקיאנוס האטלנטי, במקום בו כמעט וודאי שכנה אטלנטיס האבודה, ומה צורך לאסטרונאוטים בבנינים גדולים מתחת לפני המים, יותר הגיוני לומר שאנשי אטלאנטיס בנו זאת במקומם (ששקע אח"כ במים) וגם בשאר חלקי תבל.

ח. טיאהונאקו, ממבני עיר זו נראה שבני אדם ענקים וחכמים שכנו בה ובנו את בתיהם הגדולים כמגורי קבע, וננטשו משם בפתאומיות. ו"השעון" הוא הלוח המיסטי הפותח בשנת 3111 לפני הספירה, (והמתאים למסופר בתנ"ך על קין שבנה את העיר חנוך בערך בזמן זה, לפי המסורת היהודית, וכמו שאבאר להלן) נוח לדניקן לומר שהפרימיטיבים עשוהו כדי להמתין לשובם של "אליליהם", באיזה שכל וכלים עשו זאת, היכן ההגיון, יותר הגיוני לומר שבני אדם חכמים בנו זאת לשמושם.

ט. דגמי החיות הענקיות החקוקות בסלעים במרבית העולם, והמראים דמות חיות שאבדו, כטוקסודונים, ודיניזאורים, לשם מה צויירו על ידי האסטרונאוטים, ואם צויירו בידי בני אדם פרימיטיביים, כיצד הטיבו לצייר כל כך, ובצבעים שהחזיקו מעמד אלפי שנים כשהם חשופים לפגעי הטבע, ובכלל מה לפרימיטיבים ולציור, וכמובן שהמציירים ראו את החיות בעיניהם והטיבו לציירם, מתי חיו חיות אלה, וכיצד אבדו פתאום.

י. הפירמידות, בניני ענק אלה המלאים חכמה אסטרונומית בעצם גדלם ומיקומם, ושמלבד הידועים במצרים, מפוזרים כמותם ברחבי אמריקה ואף בקרקעית האוקיאנוס האטלנטי, ושעד היום העומד נכחם מלא התפעלות והשתאות איך נבנו אלפי אבנים גדולות מאוד בסדר מופתי ובדיוק רב, במקום המרוחק מהרים, האם לא יותר הגיוני לומר שבני אדם ענקים ובעלי חכמה טכנית גבוהה בנו זאת לצרכם, מאשר ליחסו לאלילים עצמם, או לפרימיטיבים שבנאום להמתנת אליליהם, מה גם שאף במסורת העתיקה של הקופטים (המיוחסים כשרידי המצרים הקדמונים) נאמר ש"סוריד" אחד ממלכי מצרים שמלפני המבול בנה זאת, (הובא בדניקן מרכבות פרק 7)

כשנתבונן בכל המימצאים, נמצא תמונה של אנשים חכמים ותרבותיים, שבנו כל זאת לשמושם, ונכחדו עם בעלי החיים, באסון טבע כבד שהיה מלווה בזרמי מים כבירים, שיכלו להפוך בנין ענק על ראשו. והזמן בו קרה אסון זה, כשנתבונן בלוח השנה "השעון" שבטיאהונאקו, נמצאהו מתאים לזמן המבול התנכ"י, כפי הזמן והמסורת שנשתמרה ביהדות.

על כל נושאים אלה ודומיהם בפרק זה, הממצאים שאציין להלן לקוחים הן מספרי דניקן והן מספרים וכתבי עת אחרים.

מפות עתיקות ואתרים.

1. **מפת פירי ראיס** שהועתקה על ידו בשנת 1510 ממפות עתיקות יותר מראה את "כדור" הארץ כמצולמת מן האויר וכל יבשת אמריקה על הריה ונהרותיה מופיעה שם, כשאנטארטיקה גלויה וללא הקרח המכסה אותה, וקוי האורך שלה מדוייקים. דבר שלא יתכן שייעשה ללא ידע טכני מעולה.

מפת פ. בואש (משנת 1735) מראה נתיבי מים לרחבה של יבשת אנטארטיקה (עובדה שנודעה רק בשנים האחרונות).

מפת פינה (משנת 1533) נתגלתה בשנת 1818 ומצויינים בה נהרות במקומות שעתה יש קרחונים, והקטבים בה קצת שונים ממקומם היום, כשם שהיה לפני אלפי שנים.

מפת חאג'י אחמד (משנת 1560) מציינת גשר יבשתי בין סיביר לאלאסקה. במפות המועתקות ע"י בן זהרה (1487) והאמי קינג (1500) ובניקאסה (1500) מופיעים איים שכיום שקועים מתחת לפני המים, המתאימים למקום בו היתה אטלנטיס (ראה להלן). ובכן, מי צייר מפות אלו מן האויר בכלים מתוחכמים בזמן שאנטארטיקה היתה יבשה נורמלית ופוריה וללא הקרח הנצחי.

2. **טיאהונאקו** — עיר רפאים ברמת בוליביה (בגבול פרו, נמצאת כארבעה ק"מ מעל פני הים) היא עיר ענקית שלמה בנויה מאבני ענק בני למעלה משישים טון כל אחת, שחיתוכם חלק ומדוייק ועליהם פיתוחים מסותתים. מצוי בה גם "גן פסלים" גדול ובו מגוון של ראשי אבן עם פרצופי בני אדם שכמה מהם נראים חבושים בקסדות מוזרות. שם מצוי מבנה דמוי שער (נקרא בפי הארכיאולוגים בשם "שער השמש") עשוי מגוש אבן יחיד בגובה 3 מ' וברוחב 5 מ', מישקלו נאמד ביותר מעשרה טון. בראשו חקוקה דמות אדם מעוטרת וסביבותיו 48 דמויות ממוסגרות (3X8 בכל צד) ועוד שורה רביעית תחתם החקוקה בסמלים לא ברורים. דמויות אלה נראים משום מה בעיני החוקרים כמערכת סימנים המסמלת את סבובי הירח סביב כדור הארץ העגול, אך בעיני נראים לפחות חלק גדול מהתמונות כתמונות מיסטיות המסמלות את תורת הכשוף העתיק, אחת הדמויות החקוקות שם שחביבה מאוד על האינדיאנים והם רוקמים אותה על בדים ומוכרים כמזכרות לתיירים, דומה בדיוק רב לדמות השטן ואשתו כשם שמצויירת היא בספרי קבלה יהודיים (לדוגמא בספר "רזיאל המלאך"), והמשמשת עד היום כמפתח לידיעת כוחות הטומאה והמאגיה השחורה שנאסרה ע"י תורת ישראל באסור מוות. על כל פנים, מבנה זה כמו כל שאר המבנים הוא פרה היסטורי, והאינדיאנים שגרו שם מעולם לא ידעו מי בנה אותו, ולדעתם — כמו כל דבר הנשגב מבינתם — הוא נבנה ע"י אלילים. **יש לציין שעל ההרים שמסביבה, יש משטחי מלח, דבר שקורה רק במקום בו היו מים**

מלוחים זמן ניכר. (דרך אגב גם **במצרים** ובעוד מקומות יבשים בעולם נמצאים על הסלעים משטחי מלח דומים).
יש לציין שחלק מהדמויות שעל שער השמש אינן גמורות וניכר שהמלאכה נקטעה טרם סיומה. וניכר הדבר שהעיר אבדה באסון טבע. וכלשונו של דניקן "צנורות מים מאבן שאורך כל אחד מהם 1.80 מ' ורוחבו כחצי מטר **מתגוללים בשטח כצעצועים שנפזרו ללא ספק על ידי איזה אסון ענק ממדים.**

הלוח הפרה היסטורי הגדול והמדוייק נמצא ליד עיר זו, בה נמצאים חשובי לוח השנה של כדור ארצנו בהפרש של **שתי שניות** מהידוע כיום, וניכר שבני אדם (לדעת דניקן יצורים) שתכננו והשתמשו בלוח זה היו בעלי תרבות גבוהה מזו שלנו. **דניקן מציין שהשנה בה פותח לוח זה היא שנת 3111 לפני הספירה.**

בעיר זו חקוקים על סלעים ואבני בנין גדולות ציורי אדם בעלי ארבע אצבעות. **כל הספרים המדברים בנושא זה (כולל דניקן) מציינים את דברי האינקה שהשיב לספרדים הכובשים, כי טיאחונאקו לא נראתה להם מעולם אלא בהריסותיה.** על שברי כדים שנמצאו בעיר זו מופיעות דמויות של טוקסודונים ודיניזאורים. דניקן מוסיף כי נמצא בו "האליל" העשוי מאבן שאורכה למעלה משבעה מטרים ומשקלה עשרים טון ושלדעת החוקרים בלאמי, ואלן, הסמלים החרוטים על פסל זה מכילים מצבור עצום של ידע אסטרונומי המתבססות על כדור ארץ עגול.

3. **סאצ'איחומאן** (פרו, ליד קוזקו 3488 מ' גובה). עיר ענקית שלמה בנויה ממבני אבן בני משקל של עשרות טונות כל אחת, כשדמויות מפלצתיות חקוקות עליהם, מנהרות כרויות בסלע בעומק של כשבעים מטר כשהקירות החצובות באבן גרניט, חלקות וישרות. בין הממצאים המענינים במיוחד הם, גוש מונילתי שמשקלו כאלפיים טון, מפוסל ומעובד. ומבנה אבן גדול, עשוי מגוש אחד וגובהו ענק, מעוטר בקשוטים אמנותיים, וכולל מדרגות ומעברים פנימיים מסודרים, ניצב הפוך **על ראשו.** (על זה שואל דניקן מי יוכל להעלות בדמיונו שבידי אנוש ומאמץ אנוש חצבו, הסיעו, וקשטו את הגוש הזה, מהו הכח שהפך אותו על פניו ולאיזה מטרה. התשובה הפשוטה והאמיתית היא דור המבול, נהפך ע"י זרמי מי המבול, ראה להלן). **יש שם הזדגגויות סלע הנעשה רק בטמפרטורות גבוהות.** (הזדגגויות דומות נמצאות באתרים ארכיאולוגיים בעירק, ובמקומות אחרים).

4. **אולאנטייפארובו (פרו)** — גושי שחם וגרניט השוקלים מאות טונות מסותתים בצורה מרהיבה ומפותחים בציורים מורכבים של דמויות אדם בעלי קסדות וקרניים, ושל עופות וחיות, וצורות מיסתוריות לא מזוהות.

5. רבים הם הגבעות וההרים באמריקה שלאחר חפירה נתגלו כפירמידות עתיקות מכוסות עפר וצמחיה או תילים מלאכותיים ענקיים, לדוגמא, ההר **פאניסלו** (אקודור) שנתברר שאינו אלא תל ענקי עשוי בידי אדם, וגבעת **צ'ולולה** (מקסיקו) שנתברר

שהיא פירמידה ענקית **(רחבה יותר מזו של מצרים)** מכוסה בעפר, והרי קאחאמרקילה המלאים מאות אלפי שוחות עתיקות לא מוסברות, וכדורי האבן (גרנית, לבה ואחרת) שנתגלו בחלקי עולם שונים, רובם באמריקה המרכזית והדרומית, בגדלים שונים, ברובם ענקיים ועגולים לגמרי, ומלוטשים להפליא, ניכר בהם שהובאו מושלמים ממקומות אחרים. וליד תוסיס (שויצריה) נתגלו המון רב של מעגלים, עיגולים, סלילים, ועיגולים בעלי קרניים מעטרים בצפיפות פני סלעים ומשטחיהם. על כל זה יש להוסיף את ערי הענקים האבודות שנתגלו רק דרך צלומי מטוס בתוך הג׳ונגלים של אמריקה במקומות שהגישה אליהם קשה, בעיקר בבראזיל, ונצואלה וליד הנהר האמזונאס. מהם שטרם נחקרו כלל, ומהם שכבר נתגלו בפועל כגון מאצ׳ו-פיצ׳ו (פרו) ודזיבלצ׳אלטון. והמערות הענקיות במרכז יוקאטאן המכילות פרוזדורים וחדרים ענקיים במיוחד ומלאות פיתוחי אבן מוזרים וצורות גיאומטריות שונות, וכתבי חרטומים לא ידועים (יש לציין שבני המאיה לא ידעו קרוא וכתוב כלל), רבים הם צורות האנשים בעלי זקן ארוך, חיות לא ידועות, אלילים וכדומה.

6. ובבעל בק (לבנון) מצוי משטח ענקי בנוי מגושי אבן שבחלקם משקל כל אבן למעלה מאלף טון, ומשקל אבן הדרום בלבנון למעלה מתשע מאות טון. יש לציין **שאבן** זו **מסותתת מכל צדדיה,** ובמשור הגדול קארנאק (צרפת) ישנם אלפי אבנים מונליתיות זקופות, המונחות בקוים ישרים, ושמטרתם לא מזוהה, ובגבעת סולסברי (אנגליה) נמצא תל פירמידה מרשים, ובסטואנג׳ (אנגליה) ישנם מעגלי אבן ענקיים הזהים לאלה שבטיאהונאקו, ביניהם נמצאת אבן הזריחה המהווה ציר מרכזי לכולם. **לפי חשובים אסטרונומיים השמש האירה באביב לפני כ- 4500 שנה מעל לאבן זו את אור זריחתה,** ולא הרחק מסטוהנג׳, בגאלסטונברי נמצא גלגל מזלות ענק בקוטר כחמישים מטר **ושנראה כמיועד למטוסים הטסים באזור.**

גבעת האקרופוליס שליד אתונה אינה גבעה טבעית אלא תל של מבנים עשויים מאבנים ענקיות פרה הסטוריות. מבנים כאלה מצויים ביוון, לוב, סרדיניה, מצרים, בים האיגאי, אנגליה, צרפת, פורטוגאל, אירלנד, רודזיה ועוד, **כשכולם דומים למבנים הפרה הסטוריים המפוזרים לאלפים באמריקה, והמוציאים מכלל ספק את העובדה שכולם נבנו בזמן אחד ועל ידי תרבות אחת.**

7. **אי הפסחא** השוכן בלב האוקינוס השקט ״קרובה״ לצ׳ילה המרוחקת ״רק״ שלשת אלפים ושבע מאות ק״מ. אי זה המלא פסלים בגבהים של למעלה מעשר מטר, ובמשקל של כחמישים טון כל אחד, ודמויות הפסלים מוזרות ולראשיהם כרבולות אבן אדומות וגדולות, אלפי טונות סלעים קשים (עשויים לבה) סותתו בסגנון הדומה למצוי בטיאהונאקו הרחוקה משם כחמשת אלפים ק״מ. **ניכר הדבר שהמקום ננטש בפתאומיות.** הכתב החרוט על האבנים דומה לכתב שנמצא במערות שביוקטאן ובאבנים שבטיאהונאקו, ושבעמק האינדוס, בערים מוהנג׳ו-דארו,

והאראפה שבפאקסיטאן. **דבר המוכיח על שפה ותרבות אחידה שהיתה נחלת כל העולם העתיק.**

8. **עמק נאסקה,** במישורו מצויה מערכת מסלולים משונים שהטס מעליהם רואה אותם כדמויות ברורות של חיות, עופות, חרקים, ואחרים, מדובר בשטח ענקי שכולל מאה ק״מ אורך על כארבע עשרה ק״מ רוחב. ונכרים הדברים שבצוע מושלם זה נעשה ע״י הכוונת מטוס ומכשירי קשר ומדידה מתוחכמים. **הקווים הישרים שבו, השומרים על דיוקם באורך של קילומטרים פוענחו נכוחה ע״י ד״ר קוסוק וד״ר רייכה, שמצאו** (בדרך מקרה) **את כוונם האסטרונומי. ומתברר שזו מפה אסטרונומית שנבנתה למען הטייסים שטסים מעל עמק זה.**

9. במרחק לא רב מעמק נאסקה על גבי **צוק במפרץ פיסקו** (פרו) נמצאת ״מנורת הקנים״ (בלשונו של דניקן ״תלת קלשון״) פסל ענק באורך מאתיים וארבעים מטר הדומה למנורה בעלת שלש קנים, ונראה שהוא מצביע לעבר עמק נאסקה, נתן לראותה גם כתמרור אוירי שמצביע לטייסים על הלוח האסטרונומי שבנאסקה.

10. ברמת אנלאדרילאדו נמצאו, 1. משטח בן כמה קילומטרים אורך וכק״מ רוחב, שנעשה בידי אדם ובנוי מגושי אבן ענקיים. 2. מונולית גבוה מאוד ועליו חקוקים פרצופים שונים. 3. גושי סלע שמיקומם המכוון מראה על ידע אסטרונומי מפליא. 4. למעלה ממאתיים גושי אבן מסודרים בצורה סימטרית, וניכר שנעשו ע״י ענקים חכמים.

11. במקסיקו נמצא תבליט אבן המתאר טייס המפעיל מנועו.

12. ב- 28 לאוגוסט 1968 נתפרסם בעתונות בצ״ילי על גילוי דמות אדם מצויירת בחול על גבעה מבודדת, גובה הדמות מאה מטר, גוו מלבני, רגליו ישרות ועל צווארו דמות קופסה מרובעת המכסה על ראשו, ועליו דמוי מוטות אנטנה.

13. באוקיאנוס האטלנטי ליד פלורידה מתגלים משנת 1968 ללא הפסק, בנינים, חומות, דרכים, נמלים, פירמידות, וערים שלמות מתחת לפני המים.

14. והפירמידות, על הפירמידה שבמצרים אין צורך להרחיב כי ספרים שלמים נכתבו אודותיה. הוכח כי היא מציינת את המאסה של כדור הארץ, המרחק שבינה לשמש, מפה גאוגרפית וקרטוגראפית מדוייקת, כשהחשבון נעשה במידת **״הקוביט״ היא האמה** הנמצאת עד היום בשמוש אצלנו היהודים, בכל דיני היהדות. והנמצא בעקבות הפירמידה גם מתאים בדיוק לשטח שבין שני הקטבים. אך פירמידות אימים אלה בגבהן ובמשקלן ובצורת בנייתן, מבחינה פיסית, ורוחנית, מפוזרים בהרבה מקומות בעולם, הפירמידה בצ׳ולולה (מקסיקו) בסיסה רחב משל זו שבמצרים וגובהה למעלה משישים מטר, ופירמידות מדורגות נמצאות ליד פלורידה, ופירמידות נמצאות גם בצפון אמריקה וגם בפרו, בוליביה ואפי׳ בסין,

ועוד, ושדה פירמידות שלם (שלש עשרה ק״מ) משתרע בטיאוטיחואקן (מקסיקו). **דגם רוב הפירמידות דומה לזו שבמצרים ושעליה יש מסורת כתובה לקופטים שנבנתה לפני המבול ע״י המלך סוריד.** (מי שחושב שהפירמידה במצרים נבנתה ע״י בני ישראל טועה, באותה תקופה שהיתה כשש מאות וחמישים שנה לאחר המבול, הטכניקה היתה פרימיטיבית והעבודה נעשתה על ידי לבנים מגובלים מקש וטיט, כמבואר בספר שמות פרק ה׳).

15. ציורי מערות בקוהיסטאן, צרפת, ודרום רודזיה ודרום אמריקה, מראים תמונות מענינות. בחלקם ציורים גאומטריים מעניינים, ובחלקם דמויות אדם בלבוש מודרני, לחלקם קרנים. לא ידוע על ידי מי צויירו וכיצד צויירו ציורים יפים אלה ולמה צויירו, ומה הוא חומר הצבעים שמחזיק מעמד עד ימינו. יש להוסיף גם את הציורים הרבים החקוקים בסלעים שבמרחבי אמריקה המראים קבוצות כוכבים, אלפים מהם נמצאים כשלש מאות ק״מ מעמק נאסקה. ובקאליפורניה על יד נהר קולוראדו מצוי כתב ציורים על פני דונמים רבים הכוללים דמויות אדם ענקיות.

16. במצרים ועיראק, מכסיקו, אקוודור ואוסטרליה נמצאו עדשות קריסטאל מלוטשות.

17. סוללות חשמליות יבשות מוצגות במוזיאון בבאגדד, באותו מוזיאון יש כלי חשמל שונים, בעלי אלקטרודות נחושת.

18. בסין נמצאת רצועה מאלומיניום עתיקה.

19. בדלהי מצוי עמוד ברזל בגובה 9 מטר שאינו מחליד למרות שהוא מוכר לאנושות אלפי שנים.

20. במישור החוף של פרו נתגלו תכשיטים פרה היסטוריים מצופים כסף וזהב, דבר שהתכתו דורשת טמפרטורה גבוהה, וברמה הפרואנית נתגלו עדיים עשויים פלאטינה (נתכת בטמפרטורת חום של 1800 מעלות צלזיוס) **דבר המחשיד שהשמוש היה חשמלי, גם ציורי המערות ופרוזדורי הפירמידות החשוכים שאין בהם זכר לפיח מטה לכוון מחשבה זה.**

21. בקולומביה נמצא דמות מטוס מזהב כשניכר בו תא הטייס, ושיש לו דמות הגה מהסוג הרגיל כולל צורת בלמי אויר, כנפי דלתה, וזנב מפוצל.

יש ספרים שדנים בנתוחים המסוכנים המסובכים והמוצלחים שנתגלו בגולגלות העתיקות שנמצאו בדרום אמריקה (נמצאים בבית המות באוזמאל) המוכיחים על בני אדם ענקים שחיו בעולם זה ושהיו בעלי תרבות גבוהה וידע עצום.

ומה ״הסבריו״ של דניקן לכל זאת.

על מפותיו של פירי ראיס, **כותב הוא שאין כל ספק שלא קדמוננו הם ששירטו מפות אלה, עם זאת אין ספק ששירטוט המפות חייב היה להתבצע בעזרת**

המכשירים הטכניים המודרנים ביותר, ומן האויר. ושעל כן לדעתו אלילים מהחלל עשו זאת. טפשי ביותר, דווקא המסקנה המחייבת כי זה שהכין את המפות היה חייב להיות גם מסוגל לטוס וגם לצלם תצלומים ולהעתיקם, נותנת מקום למחשבה פשוטה שטייסים בני ארצנו שחיו לפני אלפי שנים עשו זאת. אמור לי מר דניקן, האם גם את הראימנא (אודותיה ראה להלן) המספרת על בנית **הוימנה** (=מטוסי הבוכנה) כתבו אסטרונאוטים מן החלל ועבורם, והכתבים נפלו בידי הפרימיטיביים, אדרבה מהראימנה מוכחת **העובדה הפשוטה שקשה להרבה בני אדם לעכלה למרות שהשכל האנושי כיום הגיע אליה "ללא אלילי חלל" והיא שבני אדם כתבו זאת ובנו מטוסים והכינו מפות אלה לצרכם.**

ועל עמק נאסקה ומסילות הענק שלו, דניקן מתרשם שהוא שדה תעופה וסלילתם הצריכה ידע מדעי, וכלשונו "דעתי היא שאפשר היה לסלול אותם במימדי הענק שלהם או עפ"י דגם בעזרת מערכת קוארידנטות, או עפ"י הנחיות ממטוס" ומיד מוסיף "עדיין אי אפשר לקבוע בוודאות אם אכן היה משור נאסקה אי פעם שדה תעופה אם לאו", ומוסיף "מה הפסול ברעיון שהמסילות נסללו כדי לומר לאלים נחתו כאן, הכל הוכן כאן כפי שצוויתם, ייתכן כי בוני הצורות הגאומטריות לא ידעו כלל מה הם עושים אך אולי ידעו היטב מה דרוש לאלים כדי שיוכלו לנחות".

עצור רגע והתבונן, נדמה לך שזה שדה תעופה שנבנה ע"י בני אדם (שבפרק הקודם הגדרת אותם כפרימיטביים) עפ"י הנחיה ממטוס או בעזרת קוארידנטות, ומי הפעיל כל זאת, האלילים?, הלא הדבר נעשה כדי לרצות את אותם שינחתו שם, ואם צוו כן ע"י האלילים, איך נחתו שם האלילים פעם ראשונה כדי לצוותם, והלא לא היה שדה תעופה, ואם יכלו פעם ראשונה לנחות בלי עזרת בני אדם, מדוע צוו על בני האדם להבין מסילות שדה תעופה לנחיתה השניה שלהם?! **ואיך יכלו פרימיטיביים לבנות דבר כזה גדול אפי' אם נצטוו כן, ואיך הם הבינו מה עליהם לעשות,** ומדוע לא תחשוב בפשטות שבני אדם מארצנו עשו זאת לצרכיהם הם, ואולי אפי' לצורך טיסותיהם הם, ללא קשר לאלילים.

על שרטוטי ענק המתגלים חקוקים בצלעות הרי פרו כותב הוא, **שאין ספק** שנועדו לשמש כאותות ליצורים מעופפים באויר, איזו מטרה אחרת יכלו לשרת. לדוגמא הוא מציין את **תלת קלשון ענק** דמות שגובהה מאתיים וחמישים מטר בקירוב. ומיד סותר את עצמו במה שכתב **שאין ספק** שנועדו לשמש כאותות. ומוסיף, למען האמת, יש להודות **שאנו מגששים באפלה בנסותנו להסביר ענין זה,** אמנם אי אפשר לשלבו בדוגמאות הקיימות אך אין זה בא לומר שלא יתכן כי ימצא לפתע איזה להטוט שבאמצעותו יצליחו החכמים לשלב גם תופעה זו במעשה הפסיפס הגדול של התפיסה הארכיאולוגית המקובלת.
ובכן דניקן, תחליט, **אין ספק שנועדו לשמש, או שאנו מגששים באפלה בענין זה,**

ומדוע לא תחשוב שתלת קלשון זה הוא סמלו הידוע של הכוכב אוראנוס ונעשה לשמו ע״י אנשים שעבדוהו, או ששמש כתמרור אוירי ״לבני אדם״ שטסו ורצו לנחות בנאסקה, או אפילו מכשיר מדידה לגאות ושפל כדעתו של המדען גראסיה.

על לוח השנה שבטיאהונאקו, המציין את התקופות והעונות האסטרונומיות ועמידת הירח ותנועותיו בכל שנה, והמביא בחשבון את הסתובבות הארץ סביב צירה. מסקנתו, שהיצורים אשר הפיקו, תכננו והשתמשו בלוח זה היו בעלי תרבות גבוהה משלנו. כלום אין מסקנתך זו סותרת את התיאוריה שלך שבנית, כי בני אדם היו פרימיטיביים ובנו את הכל למען האלילים?, האם גם לוח זה נבנה למען האלילים **שחזו בו בקביעות?**, ומדוע לא תחשוב בפשטות כי אכן בני אדם עשו זאת, וכן את כל שאר ״ראיותיך״, לטובתם ולתועלתם הם, בתרבותם הגבוהה וללא קשר דמיוני של אלילים מן החלל.

אותו גוש אבן חול אדום שבטיאחונאקו, והדיוק המושלם של מאות הסמלים החרוטים עליו ושלדברך ולדברי אחרים רשומות אלו מכילים מצבור עצום של ידע אסטרונומי המתבססות למעשה על כדור ארץ עגול, ושואל אתה האם נאגר הידע האסטרונומי הגלום ע״י אנשים שעדיין היו צריכים ללמוד הרבה בכל הכרוך בבניה, או שמא בא ידע זה ממקורות שמחוץ לכדור הארץ, האם חשבת מר דניקן לרגע מה פירוש דבריך, אמור לשם מה בנו אליליך את כל זאת, או לשם איזה שמוש מסרו אליליך את הידע הזה לאנשים פרימיטיביים כהגדרתך, ולמה לא תחשוב בפשיטות שאנשים בעלי תרבות גבוהה שהיו בארצנו בנו גם את לוח השנה וגם את העמוד בעל הסמלים האסטרונומיים, ורק אחרי שאבדה חכמת הבניה לאדם (וכמו שיתבאר בדברי שאכן כך היה) בנו את הבנין הפרימיטיבי החופף את העמוד הזה.

העיר הענקית טיאהונאקו, העיר שבה – כקביעתך – ״צינורות האבן הענקיים מתגוללים בשטח כצעצועים שנפזרו ללא ספק ע״י איזה אסון ענק ממדים״, ובו ראשי אבן שבחלקם חבושים בקסדות מוזרות, ושבה ״שער השמש״ שגובהו שלש מטר ורחבו חמש מטר, ובו דמויות המאגפות יצור המייצג עוף מעופף, אמנם יפה מאוד מצדך שיורד אתה ובצדק על הארכיאולוגים החצופים, אך מדוע נדבק אתה לאגדה על אוריאנה אם האדמה שבאה בחללית, האם רק מפני שזה מספק ראיה כביכול לדבריך אודות אנשי החלל החיצון, אמור לי אגדה זו מתי חוברה, האם ההגיון שלך לא חושב שלאחר שבני המקום ראו את האבנים הגדולות וההרוסות בנו להם אגדה דמיונית, ובגלל שיש פסלי ארבע אצבעות במקום, קבעו כי בניה של אריאנה היו בעלי ארבע אצבעות, והלא גם אתה מחליט שאיש מן הדורות הידועים לנו לא ראה מעולם את טיאחונקו אלא בהריסותיה, ולא עוד אלא שבספר מרכבות האלילים פרק 8 כותב אתה שהאינקא עצמו אמר לפיסארו במפורש ששום אדם לא ראה את העיר אלא בהריסותיה, וכלום מצאת תשובה לשאלה מה הוא האסון ענק

הממדים שהרס את העיר ופזר את צנורותיה, ולמה לא תחשוב בפשיטות כי בני אדם תרבותיים ביותר בנו עיר זו וגרו בה ועבדו עבודת אלילים עד שירד עליהם המבול הכתוב בתנ"ך והכחידם.

סאצ'איחומאן, הסלעים המונוליתיים ומשקלם הגדול, וגוש האבן המעותר בקישוטים אומנותיים שעומד במצב הפוך ושהנך עומד מולם – כדבריך – בהלם, ושואל אתה מהו הכח שהפך אותו על פניו, אילו כחות אדירים פעלו כאן, ולאיזו מטרה. שאלות יפות. אך אשאל אותך אני, הייתכן כי אבנים אלו עוטרו ושופצו ע"י "אליליך" או ע"י האנשים הפרימיטיביים והפראים, (כהתבטאותך בכל ספריך) ולמה לא תחשוב כי בנו את זה בני האדם החכמים, אחיהם של בני טיאהונאקו, ובבא המבול מים, הפך את המקום לעיר רפאים והפך את האבן המעוטרת בת ארבע הקומות על פניה, כשמטרת ה' היתה להרוס את המקום בו הכעיסוהו בני האדם במעשיהם כמוזכר בספר בראשית.

שואל אתה הסבר על הזדגגויות החול הנמצאות בכמה מקומות בעולם והדומות להזדגגויות שנעשו כתוצאה מן הפצוצים האטומיים במדבר נוואדה, אולי הם באמת כתוצאה מפצוצי אטום שנעשו ע"י בני אדם חכמים ונבונים מלפני המבול, או ע"י לחץ המבול. חשוב על כך מר דניקן, רק בלי פזיזות.

מדבר אתה על הטקסטים והלוחות הכתובים בכתב היתדות שנתגלו באור, המספרים כולם ללא יוצא מן הכלל על אלילים שבאו מן הכוכבים ושבו אליהם, אנא אמור לי מה זה כולם, והלא אתה מדבר רק על הכתבים שנמצאו באור. ואם כן כולם נכתבו ע"י אנשים בעלי אותה אמונה של מקום מצומצם. ומדוע אינך חושב כי ספורם הוא משל מיתולוגי כדוגמת המיתולוגיה היוונית, ואולי אין זו אלא אמונת הבל שהאמינו בני האדם במקום מסויים לפני שנים, כלום בימינו אין אלפי אנשים שכותבים בספריהם דברים בדיונים הנובעים מאמונות הבל. (גם אתה ביניהם.

כותב אתה כי לפני כאלפיים שנה החלו השומרים להעלות בכתובים את עברם המזהיר, ויודע אתה כי השומרים הביאו עמם תרבות מתקדמת שכפוה על השמיים שהיו פראים למחצה, ותמיד פנו השומרים אל אליליהם מעל שיאי הרים טבעיים או מלאכותיים. מר דניקן מניין לך שהעם השמי היה פראי למחצה אז, מהארכיאולוגים אליהם אתה בז בכל ספריך, או מההסטוריה הלוטה בערפל, ומדוע לא תחשוב שעמי הקדם היו חכמים ומתורבתים יותר מדורך דור החלל והטלויזיה, אמנם הם עבדו את אליליהם על ההרים כדי להשליטם על המרחב וסביבתו, וכמו שמבואר בספר דברים פרק י"ב, כי עם ישראל נצטווה לאבד את כל המקומות אשר עבדו שם הגויים את אלהיהם, **"על ההרים הרמים ועל הגבעות ותחת כל עץ רענן".**

מתפעל אתה מציורי הסלילים ותעשיות החלמיש וכלי העבודה מחלמיש שנעשו לפני שנים רבות. התבונן מר דניקן במוצגים שאתה מביא בספרך, בנוסף לאמור

כותב אתה על עדשות קריסטל מלוטשות, אריג עדין שכיום אפשר לארוג אותו רק במפעל מיוחד בעל ידע טכני גבוה, סוללות חשמליות, אלמנטים חשמליים לא ידועים, עדיים עשויים פלטינה, אלומיניום, עמוד ברזל ללא זרחן וגפרית, ולכל אלה מה תשובותיך, הספיקולציה (כהגדרתך) וההיפותיזה של ביקור מן החלל, אמור לי האם אתה נורמאלי, לשם מה הוצרכו אנשי חלל שבאו לבקר פה כדבריך לעיתים רחוקות מאוד להשתמש בכל הכלים האלה, שניכר שהשימוש בהם לא היה לבודדים, ובפרט כשמפוזרים בכל העולם דברים אלו ולא במקום מוגדר אחד שתוכל לומר שבו בקרו אנשי החלל החצון, היכן ההגיון, האם לא יותר סביר לומר שבני האדם בשר ודם שבכדור ארצנו היו בתקופה מסוימת תרבותיים ובעלי ידע גבוה מאוד, ומה מונע אותך מלהאמין שבני האדם עצמם הגיעו לידע גבוה ומתקדם בכל ענפי הטכנולוגיה והשתמשו בזה עד המבול שכלה את האנושות, והוצרכו בני האדם הבודדים הנשארים להתחיל שוב מבראשית.

דרך אגב, אמור מר דניקן, מנין לך שציור המערה בקוהיסטן מציג את מעמדו המדוייק של כדור הארץ לפני עשרת אלפים שנה ושזה משמעות הציור בו נוגה וכדור הארץ מחוברים בקוים, על סמך מה קבעת שכן היה מצב הארץ לפני עשרת אלפים שנה, ההיית כאן וראית זאת, וכעת שבת מן החלל לספר לנו זאת.

ראה נא את מסקנותיך המעוותות עקב המימצאים הנ״ל, בו מחליט אתה שקדמוננו היו תמימים ופרימיטיביים, והאסטרונאוטים הבודדים שבאו מן החלל עשו כל זאת לעצמם מול עיניהם המשתאות של הפרימיטיביים, מביא אתה כחיזוק לתיאוריה שלך את ציורי המערות שבקוהיסטן בצרפת, באמריקה, ברודזיה, בסהרה, בפרו, ובצ׳ילה, שבהם צויירו אלפי תמונות של בעלי חיים ואדם הלבושים במעילים קצרים ואלגנטיים בידם תיבות ומוטות ואפילו חליפת אמודאי, ומיד מתפלא אתה איך צויירו בגודל כזה ובדייקנות כזו ע״י פראים תמונות כאלה, ובכן האם אין זה סותר את התיאוריה שלך, במקום לחזקה, אמור לי מי צייר את זה הפרימיטיביים שלך או אליליך עצמם נחתו למערות שבכל העולם מן החלל כדי לצייר. האין זה יותר הגיוני לומר שבני האדם הקדמונים היו בעלי רמה תרבותית גבוהה וציירו את אשר עשו הם עצמם כולל צלילה בים (ובכלל רוב הקסדות שבתמונות ובפסלים מתאימים גם לאנשי צלילה שגרו על שפת הים וחדרו לתוכו, אך האמת שהאנשים באותה תקופה גם טסו).

לועג אתה לארכיאולוגים ובצדק על כי לכל תמונה לא מוכרת מדביקים הם את התירוץ סמלים של אל, אך האם אתה לא עושה כך, לדבריך מי אלה, אלילים מן החלל, ומה לי אם זה אליל מן האדמה או מן החלל.

ממשיך אתה לתאר חליפות מסורבלות וקרניים לראשיהם, עצור נא וחשוב שמא אלו בגדי צלילה או טיסה ומכשירי קשר **לבני אדם** שהשתמשו בו לפני אלפי שנים (ושלא היו פרימיטיביים כדבריך), ולדבריך, אמור לי מדוע השתמשו אליליך בחליפות

חלל ואביזרי עזר כמותנו ולא באמצעים יותר משוכללים, הרי מהמשתמע מדבריך הם היו "כל יכולים", ששלטו בכל סודות הטבע.

מציין אתה את מדרגת ההר של בעל בק שהוא משטח הבנוי גושי אבן מסותתים שדפנות כמה מהן אורכן למעלה מעשרים מטר ומשקלן קרוב לאלפיים טון ושהארכיאולוגים לא הצליחו לתת הסבר משכנע לשם מה, כיצד, ועל ידי מי נבנתה מדרגת ההר הזו. (גם דברי הפרופסור הרוסי שרואה בזה שריד של שדה תעופה אינו משכנע, על סמך מה נאמרו דבריו, דרך אגב אתה מר דניקן, לועג לארכיאולוגים שכל דבר לא ברור טוענים הם שהוא פסל ועבודה פולחנית, ואתה עצמך לכל דבר בלתי ברור טוען שהוא שדה תעופה וחפץ תעופתי, האין בזה כדי ללעוג לך).

מתפלא אתה איך מצרים העתיקה מתגלה כבעלת ציביליזציה גבוהה, ערים גדולות ובנינים עצומים, אנדרטאות ענק, רחובות מצויינים, מערכות ביוב מושלמות, גברים מפוארים חצובים בסלע, פירמידות בממדי ענק ומתים חנוטים בצורה מושלמת, ואחרים המוקפאים בקרח שנמצאו במונגוליה, שואל אתה מנין בא רעיון האלמות והתפיסה של היוולדות גופנית מחדש, וכיצד ידעו הקדמונים שתאי הגוף ממשיכים לחיות בתהליכים מואטים לאחר חניטה.

מוסיף אתה להתייחס לאבנים שנתגלו בלוסאק שבצרפת ועליהם ציורים של בני אדם הלבושים בסגנון מודרני עם מגבעות, מעילים, ומכנסיים קצרים, ושקביעתו של החוקר ברייא שהציורים אותנטיים, זורעת תוהו ובוהו בכל הפרה היסטוריה, ושואל אתה מי חקק באבנים אלה ומי בעל הדמיון שיכול לתאר לעצמו איש מערות לבוש עורות, מצייר על הכתלים דמויות מן המאה העשרים. על ציורים אחרים שנתגלו במערות בלאסקו שבצרפת שואל אתה כיצד הוארה המערה כדי שיוכלו אמני הציור לעשות את מלאכתם, ומדוע קושטו מערות אלה בציורים מדהימים, וכיצד ייתכן שציורים אלה נעשו ע"י פרימיטיביים שוכני מערות. ועוד, בהרי סוביס שבבורניאו נתגלתה רשת מערות ובהן מימצאים מדהימים וביניהם אריגים משובחים ועדינים שעם כל הרצון הטוב אי אפשר להעלות על הדעת שפראי אדם ארגו אותם. כותב אתה שאלות, שאלות ושאלות המחדירים ספק לתוך התיאוריה הארכיאולוגית. אמת, שאלותיך מחדירים ספק לתוך תיאוריית הארכיאולוגים ואף דוחים אותה כקנה רצוץ. אך מה יש לך לתת תמורת השערותיהם, דבר מזעזע ומטורף לא פחות, שכל זה נעשה ע"י מרכבות שמימיים ואלילים אסטרונאוטים שבאו לבקר ולהשליט סדר בעולמנו. אתה מבין מה שאתה עושה, לוקח ממצאים חשובים ומבזבז אותם על דמיונות רחוקים מהשכל. אמור לי מדוע היו צריכים אסטרונאוטים "אלים" אלה בדים עדינים, וציורי מערות אלו שאתה מתלבט בהם. אתה אומר שצויירו ע"י אנשים מעולמנו שאתה מגדירם הרבה פעמים בספריך, כפראים ופרימיטיביים שציירו את אשר ראו עיניהם. אבל אתה לא משיב, עדיין איך

ציירו ללא תאורה, ובדייקנות כזו. ומניין בדים עדינים אלו וכדו׳, האם לא יותר הגיוני לומר שכלל לא באו אלילים מהחלל החיצון ורק בני האדם בתקופה מסויימת היו חכמים ונבונים וגבורים שבנו ויצרו וציירו את כל זאת, ועל שאלתך חכמים אלה מדוע ציירו זאת במערות, האם לא ייתכן כי המערות היו להם מקום כינוס לצרכים מיסטיים למרות שהם עצמם גרו בבניני אבן, האם בימינו אין אנשים העוסקים במיסטיקה מתכנסים במערות, לדוגמא: הכת הבינלאומית של המאסונים היו מתכנסים עד לפני כמה שנים במערת צדקיהו שבירושלים, ועד היום יש כתובות שלהם על תקרת המערה. את התשובה איך ומתי, תקבל בסוף. סבלנות מר דניקן.

ממשיך אתה להתפעל ולהתפלא מאנדרטאות ופסלים בעלי גובה ומשקל רב שבאי הפסחא, העומדים על תילם ושבחלקם לא גמורים כשנכר כאלו הופסקה המלאכה באמצעותה לפתע פתאום. מתפלא אתה מי הם החוצבים והמעצבים וכיצד הוסעו אבנים בעלי משקל גדול כ״כ קילומטרים רבים, ועוד שאלות יפות, רואה אתה השוואה בין סגנון העבודה שבאי זה לבין הסגנון שבטיאהונאקו הרחוקה משם חמשת אלפים ק״מ ושואל אתה כיצד יכולה היתה תרבות אחת להשפיע על אחרת, ושוב מחפש אתה רמזים לתשובותיך במיתולוגיה אוילית ואלילית על יישות שמימית, המפסל באבן שבט ענקים ומחייה אותם ומעיפם ליבשות שונות, ואליל זה נודד כאיש זקן לבדו או שנוסע עם עוזרים, לסייר בארצות. אמור לי אליל שבידו כח ליצור חיים בפסילי אבן ולהעיפם ליבשות שונות, צריך לנדוד ולסייר בעולם, למה לא ישגיח ממרומים על כל אנשי כדור הארץ כאחד, ומדוע צריך הוא עוזרים, ובכלל דברי אלילות שלא רק שהשכל דוחה אותם אלא הם צורמים בעצם העובדה שאתה מוכן לברוח מכל תשובה נורמאלית והגיונית, ולהתפס באמונה אוילית כדי להסתייע בדמיונך על אלילי חלל חיצון. אמור לי כשהעיף אלילך זה את בני האדם העיף הוא עמהם גם חפצים שנוצרו במקומות מסויימים בעולם והעבירם למקומות אחרים כי ככה התחשק לו לאלילך, והלא אתה מיד ממשיך ומציין בתמיהה כיצד אבן הירקן שמקומה הטבעי הוא סין הגיעה לפני אלפי שנים לגוטאמלה, ומתפלא מדוע טלטלו ענקי אבן שמשקלם טונות רבות על פני הר וגיא כשהמצרים הביאו את האובליסקים שלהם מאסואן, והארכיטקטים של סטונהנגה סתתו את אבניהם במארלבורו, וחרשי האבן של אי הפסחא העבירו את מפלצות האבן שלהם ממחצבות רחוקות, ואיש אינו יכול לומר מניין באו כמה מן המונוליתים שבטיאהונאקו. מסתבר לך שהקדמונים היו אנשים שאהבו להקשות על עצמם והקימו את אנדרטאותיהם במקומות בלתי מתקבלים על הדעת, והגיונך אומר לך שהסיבה לכך היא מסורת עתיקה שצוותה עליהן היכן למקם את מעשי ידיהם, במקומות שהיו מקודשים להם עקב נחיתות של אנשי החלל החיצון. ובכלל האם בכל העולם נחתו ״אליליך״ וגרמו לתושבי המקום שיבנו להם אלילים דומים, ואף אם נניח שכן הוא למרות שזה דבר הרחוק מהגיון, **איך ייתכן שכולם יכלו לבנות פסלים דומים בגדלים מדהימים, ללא**

שום מבט שונה על התמונה אותה הם ראו, והלא אפי׳ היום אם כמה בני אדם יראו ארוע מסויים כשיבואו לכתבו או לפסלו באבן יעשוהו בצורה שונה כל אחד ממבטו שלו, ואיך אתה רוצה לומר שכל האנושות בכל העולם ראו את הדבר במבט אחד מסויים וחיקוהו בפסיליהם בדיוק נמרץ, אתה נורמלי?, האם לא יותר הגיוני לומר שהם גרו באותם מקומות כאשר תנאי כדור הארץ והאטמוספירה שלו היו שונים במקצת (וכמו שאוכיח להלן שכן הוא האמת) ושכל בני כדור הארץ היו בעלי ידע אחיד ושפה אחידה, ממקור אחד, ובגלל גבורתם וחכמתם יכלו לבנות בניני ענק במקומות מגוריהם, גם אם היו צריכים לייבא את אלה ממרחקים אשר היו קצרים בזמנם עקב שליטתם בנבכי המדע ובכלי תחבורה בעלי טכניקה גבוהה, וכמו שאוכיח להלן.

מוסיף אתה לתאר חורבות שנתגלו בג׳ונגלים בדרום אמריקה והם דומות למבנים האדירים של מצרים, כגון הפירמידה בצ׳לולה ושדה הפירמידות בטיאוטיחוקאן, ומציין אתה כי המבנים ערוכים על פי הכוכבים, מבנים בטיקאל, קופאן, ופאלנקה המתאימים ללוח של בני מאיה, קובע אתה שבני מאיה בנו פירמידות ומיקדשים משום שלוח השנה צווה כי מדי חמישים ושתיים שנה יש להשלים מספר מדרגות קבוע, זאת מנין לך, האם היית שמה בזמן בני מאיה או שמא הם כתבו זאת בכתב שאתה הצלחת לקרא, או שמא אתה מסתמך על ארכיאולוגים שאתה מפקפק בדבריהם, או שמא שוב אתה מסתמך על אגדות מצוצות מהאצבע שכן אף אחד מהם לא היה בזמן בני מאיה. **וילידי דרום אמריקה המוכרים לנו גם אינם צאצאיהם של בוני פירמידות ובנינים אלה,** ושוב אני חוזר לשאלה העיקרית באיזה טכניקה בנו הם את כל זאת, מציין אתה כי כל מבנה מתאים בדיוק לדרישות אסטרונומיות מסויימות, אם כן היו בני אדם חכמים בעלי תרבות גבוהה וכח אדירים, האין זה מחזק את דעתי על בני אדם כאלה, ולא אלילי חלל חיצון, האין בכל האנפורמציה הזאת רק לסתור את דבריך.

נדהם אתה על הדבר שאין להבינו בשום פנים, והוא כי נראה שכל מלאכת הבנין והעשיה ננטש בפעם אחת ונתן לג׳ונגל להשתלט אל תוך הבתים והרחובות והמענין הוא שאף תושב לא חזר לכאן, מדגיש אתה כי לא נעשה דבר זה ע״י פולש זר, כי לא נתגלו עקבות עימות צבאי, מה גם כי בני מאיה היו בשיא שגשוגם ותרבותם. אכן מציין אתה שנעשה דבר זה בשנת שש מאות לספירה, מנין לך, מהארכיאולוגים?, מבני האינקא שגם הם לא ידעו כלום על החרבות בהם הם גרו, פרט לאגדות מצוצות מהאצבע?. כן מציין אתה שהם הגרו למקום הרחוק משם בסך הכל שלש מאות וחמישים ק״מ בקו אוירי, זו מניין לך, (גם אתה לא בטוח בזה כי ממסקנתך משתמע כי הם הגרו למצרים) ומה תאמר על עוד מקומות נוספים שניכר שעבודתם ננטשה באמצע, כגון אי הפסחא, סאחצ׳אומן ועוד. אכן בעקבות דבר מתמיה זה הגעת לדמיון פרוע ביותר והוא כי אלילי החלל החיצון לא שבו בזמן המיועד ועל כן הם הגרו למצרים, אך לא לפני שקבלו דת חדשה של ״הפתן עטוי הנוצות״, ראה איך ברחת מן האמת שכה היית קרוב אליה. מציין אתה שהשנה

המיסטית בה מתחיל הלוח של המאיה היא שנת 3111 לפני הספירה, האין זה מפתיע בהתאמתו ללוח השנה העברי והמסורת היהודית האומרת כי בני דור המבול הענקים שבנו כל זאת הן במצרים והן באמריקה, אבדו במבול הגדול התנכ״י שקרה בשנת 2104 לפני הספירה (בשנת 1656 לבריאת העולם שנברא 3760 שנה לפני הספירה) לפי זה החלו ליישב את דרום אמריקה בשנת 649 לבריאת העולם, ולפי **הנראה טיהאנקו זו העיר שבנה קין והמוזכרת בתורה בשם עיר חנוך.** כי קין בנאה בזמן שהחל העולם להתיישב מבניו ומבני שת שנולד כשהיה העולם בן 130 שנה + 165 להולדת אנוש ס״ה 295 + כמה שנים להולדת שאר בניו ובני בניו מותאמים בערך לשנה זו. ועל כן ננטשו בעת ובעונה אחת הן כל דרום אמריקה ואי הפסחא וכל שאר המקומות בהם תמצא מבנים מונוליתיים ושרידים אחרים של דור המבול (והמים הציפו את גופותיהם וחפציהם והרקיבום). אכן בני נח שיצאו מן התבה כבר שבו לחיי תרבות נמוכים ברמת הבניה והידע המקיף שהיה נחלת קודמיהם, אבל לא פרימיטיבי לגמרי כפי שחושבים ארכיאולגיך.

מתייחס אתה לתבליט האבן שנתגלתה בשנת 1935 בפאלנקה בו נראה **יצור אנושי** רכון כאיש חלל המצוייר בכל אביזרי הטכניקה המתאימים לכך ומייחד אתה את זה לאליל קוקולקאן, אמור לי למה הרחקת בדמיונך לאליל שנוסע בו, אולי אנשי מאיה הקדמונים היו כמסתבר מהממצאים הנוספים, חכמים. והם עצמם טסו בכלי כזה או צללו בו בתהומות הים.

שואל אתה שאלות מגוחכות כגון מדוע הקימו בני המאיה את עריהם העתיקות ביותר בגו׳נגל דווקא, אמור לי מר דניקן מניין שבזמנם היה שם ג׳ונגל, שמא הג׳ונגל הגיע לאחר נטישת המקום על ידם. שואל אתה מדוע לא בנו את עריהם על גדות הים שהיה מוכר להם אלא במקומות רחוקים דבר שהצריכם לבנות מאגרי מים, מניין לך שלא בנו ערים גם על שפת הים ושאינם נראים היום כי הם מתחת לפני המים. כנראה אינך יודע שערים רבות ובהם מבנים מונוליתיים דומים מאוד לערים שאתה מזכיר נתגלו בתקופה האחרונה מתחת לפני המים (כמו שאפרט להלן), האם היום כל האנושות גרה רק על שפות ים ומים, וכי היום אין ערים גם בראשי ההרים, האם שאלות מגוחכות אלה הם שהביאוך להזיות על בניית ערים לפי צו אלילי החלל. אכן, בניית הפירמידות ומקדשיהם נעשו על פי שיטה אסטרונומית כי הם היו עובדי כוכבים ומזלות.

כותב אתה על הפירמידה הגדולה ״הקסטילו״ שבה עבדו את קוקולקאן ״נחש הפתן עטוי הנוצות״, ושבמקביל לו נמצאים שתי בארות בהם טובעו נערים ונערות. מדגיש אתה כי הנחש הוא סמלם של המבנים שנבנו ע״י בני המאיה ולא סתם נחש אלא נחש עף באויר, שמא נחש זה הוא דמות הנחש המוזכר בספר בראשית כמי שפיתה את חוה. (בזוהר – ראה להלן פרק ד׳ – מבואר בהרחבה שהוא עף באויר ושהוא היה נעבד ע״י בני קין, כחלק מעבודת הכוכבים והמזלות, עד שאבדו במבול. וזה רק מדגיש את צדקת המסורת היהודית על בני המקום ותולדותיו).

מביא אתה את המכונה מאנטיקתירה המוכיחה שבזמנים קדומים עבדו ופעלו מכונאים למכשירים מדוייקים ממדרגה ראשונה. את המבנים בטורקיסטאן העשויים ממין זכוכית או חימר שהארכיאולוגים אינם מסוגלים להסביר את מקורם ומשמעותם. את עמק המוות שבמדבר נוואדה שבהם חורבות עיר עתיקה שנהרסה ע״י שואה איומה והתפרצות וואלקנית. את ״אבן הדרום״ שבלבנון שמשקלו תשע מאות טון שמסותתת, ושברור לך שידי אדם לא היו מסוגלות להניעה ממקומה, בחייך, אמור לי למה האלילים האסטרונואטים הצטרכו לסתת אבן זו, למה לא תאמין כי בני אדם ענקים סיתתוהו, האין כל המוצגים האלה שבכל העולם מוכיחים על תרבות גבוהה אוניברסלית המתאימה למסורת המקובלת עלינו דורות שכן היה עד המבול, ולא להסברך המטופש על אלילי חלל חיצון שנחתו בין פרימיטיבים. כבר הדגשתי שאלילי חלל זה לא ייתכן ששרצו ונחתו בכל פינות העולם, ואף אתה לא מתיימר לומר כן, וא״כ איך היקף כ״כ גדול של ממצאים ומכל העולם אתה מכניסו ללול הנחיתה האלילית.

כותב אתה על ״דברים מוזרים מהעבר הקדום״ כגון רישומים של בעלי חיים כגמלים ואריות שפשוט לא היו קיימים בדרום אמריקה לפני עשרת אלפים שנה ושנתגלו במדבר מארקאואסי בגובה שלשת אלפים ושבע מאות וחמישים מטר מעל פני הים, אני מסכים אתך שלא היו אריות וגמלים לפני עשרת אלפים שנה בדרום אמריקה ולא בשום מקום אחר, מסיבה פשוטה כי העולם כולו לא קיים אלא כששת אלפי שנה, אבל משחר ההסטוריה היו גמלים ואריות בכל מקום, כן הוא במסורת שלנו וכאשר יבואר, ולא כדעת ארכיאולוגיך וחבריהם המגששים באפילה.

כותב אתה כי באוסטרליה, צרפת, הודו, לבנון, דרום אפריקה וצ׳ילי מצויות אבנים שחורות מוזרות שמוכח כי בעבר הרחוק נתונות היו אבנים אלה להקרנה ראדיו אקטיבית ולטמפרטורות גבוהות, האם חשבת לרגע כי ייתכן מאוד שאלה תופעות מהמבול הגדול שהיה ממים רותחים עשירים בגפרית (כאשר יבואר להלן) ומהתפרציויות וולקאניות שחממו את מי המבול.

כותב אתה כי נמצאה ברוסיה תבליט של ספינת אויר ופסל של יצור אנושי הלבוש בחליפה מסורבלת וקסדה. ובכן יצור אנושי אינו כל יכול כפי התדמית שאתה נותן בכל ספריך לאלילי החלל החיצון. ואם כן, תבין שבני אדם מבני כדור ארצנו שנזקקו ללבוש זה, הם שפעלו כל זאת.

כותב אתה על חורבות עיר סאצ׳יחואמן, שראית שם מבנים, ו מנהרות ודמויות מפלצתיות החקוקות בסלע שקשה להאמין שנעשו בטריזי עץ לחים ובקורנסי אבן מגושמים. לדוגמא: מדדת מלבן שגובהו 2,13 מ׳, רוחבו 35 ס״מ ועומקו 80 ס״מ, שנחצב מגוש גראניט בגובה 10.8 מ׳ ורוחב 17.7 מ׳ ואשר נראה כאלו ״גולח״ מפני הסלע בבצוע טכני ממדרגה ראשונה. ושואל אתה כיצד עלה בידם להפריד מהסלע את הדופן האחורית של המלבן ללא עגורני חיתוך, משער אתה כי גם לא היה ידע כימי הדרוש להפריד בעזרת חומצות את גוש האבן ממשטח הסלע, ומוסיף אתה,

ואולי כן. מדוע אינך בטוח שכן, איפה אומץ לבך לצאת נגד דעות מוסכמות, וכאן כשהוכחה בידך שהיה לבני קדם ידע טכני או כימי מתאים, אתה מסתפק. אכן התשובה **כן**, כי כאמור היו אלה ענקים חכמים, דור שלפני המבול.
ממשיך אתה ושואל מה גרם להווצרות "חורבות" אלה, ושוקל שהם תוצאה של התפרצויות וולקאניות, מוציא אתה מהחשבון כי לא היו מעולם כאלה ברדיוס של קילומטרים רבים כל כך. לרעידת אדמה, קשה ליחס את הנזק שמותיר כל כך הרבה סדר נגלה לעין בתוך האי סדר. סימן שאלה נוסף מצמידה לשאלות אלה העובדה שעל פני גושי האבן המסותתים נראים סימני הזדגגות מהסוג המופיע רק עקב טמפרטורות גבוהות ביותר. ובכן, אמור מר דניקן, האם חשבת לרגע להשוות את חורבות עיר זו לנטישת טיאהונאקו, שמא שניהם ננטשו בעת ובעונה אחת, ושמא הסיבה לכך הוא פצוצים אטומיים שנעשו על ידי בני אדם בעבר, או המבול התנכ"י הידוע – שאתה כותב עליו כמה פעמים – ושמקובל במסורת ישראל שהמים היו בעלי טמפרטורה גבוהה ביותר ואולי טמפרטורה זו גרמה להזדגגות, הרי לך תשובה פשוטה ואמיתית לשאלותיך המענינות והיפות.

ושוב טיאהונאקו, על חצים העליון של מוליכי המים הענקיים הכוללים צנורות כפולים, שואל אתה שאלות הנותנות מקום לחשוב כי אין אלו צנורות מים אלא יתכן והיו אלה צנורות מגן וכבלי אנרגיה מסויימים, אך מיד הנך מוסיף כי אלילי החלל החיצון יצרו צנורות מגן אלה, מה מניע אותך לעזוב פתאום את שפיות דעתך ולחשוב כי מעשי אלילים הוא זה, מדוע לא תחשוב כי מעשי בני אדם ענקים הוא זה שבנו כל זאת לצרכם, והלא בפרק זה עצמו כותב אתה כי הפרופסור המלומד ד"ר דניס סוראט, הגיע עקב מחקר רציני למסקנה כי זו עבודת ענקים ויצורים בעלי טכניקות מפותחות (ברור כי הוא לא התכוון באומרו יצורים, לאסטרונאוטי חלל, אלא לבני אדם פרה היסטוריים), אכן ניכר בך כי רעיון זה של אלילי חלל דבוק בך בטירוף מוחלט ללא כל קשר לממצאים שאתה מנסה להוכיח על ידם את הזיותך.

על אלפי הכדורים המפוזרים באמריקה כותב אתה: "אכן אין אנו יודעים מי עשה את כדורי האבן, אין אנו יודעים אילו כלי עבודה שימשו בעשייתם, אין אנו יודעים מתי נעשו. כל מה שיש בפי הארכיאולוגים לומר כיום כהסבר לכדורים האינדיאניים או "כדורי השמיים" ככנויים בפי הילידים, אינו אלא השערות בעלמא. אגדה מקומית מספרת כי כל כדור מייצג את השמש, **הסבר המתקבל על הדעת...** דבר אחד נעלה מכל ספק, אי אפשר היה לייצר את כדורי האבן מבלי להסתייע בציוד מיכאני. ביצועם מושלם תבניתם כדורית ללא פגם, ופניהם מלוטשים להפליא, ארכיאולוגים שחקרו את הכדורים של קוסטה-ריקה, מאשרים כי אף אחד מהם אינו סוטה, ולו כשמץ, מקוטר נתון. מדיוק זה משתמע, כי האנשים שעשו כדורים אלה היו בעלי ידיעות מקיפות בגיאומטריה ומצויידים בציוד הטכני הדרוש... ולסיכום אתה כותב "כי מסתורין אופף את כדורי האבן.

לא עלה בידי להסיר את מעטה המסתורין הזה, אך חשדי נתחזק כי הכדורים הטרום היסטוריים האלה ותבניתם המופיעה בתבליטים ובציורי מערות, קשורות במישרין בביקורם של בעלי תבונה לא ידועים, בעלי תבונה שנחתו על כוכב הלכת בכדור. הם כבר ידעו והוכיחו כי הכדור הוא התבנית המתאימה ביותר לטיסות חלל בין כוכביות". אלו הם דבריך.

אמור לי, כיצד הם **הוכיחו** שנחתו בעולמנו, בכדור, וכלום האין זה סותר את כל התאוריות האחרות שלך על מטוסים ושדות תעופה, ובכלל איך אתה לא מתבייש לומר שההסבר האינדיאני שכל אחד מאלפי כדורים אלה מיצג את השמש, הוא מתקבל על הדעת, אם כן, א. איפה קרני השמש, מדוע אינם מופיעים על הכדורים. ב. למה הצטרכו **כ"כ הרבה** מדגמי שמש, גם לעבודת אלילים מספיקים כמה כדורים מרכזיים ולא אלפים. ג. אתה מיד ממשיך לקשור את זה בנחיתת אלילים בכדור מעופף, האין זה סותר את הנחתך מלפני כמה שורות שכדורים אלה מיצגים שמש, ולא כדורי חלל שנחתו, ואם אליליך עשו זאת כי בני אדם "פרימיטיביים" ברור שלא יכלו לעשות זאת, למה עשו זאת, כדי להוכיח למדעני המאה העשרים שתבנית הכדור מתאימה ביותר לטיסות חלל, האין זה מגוחך, ואפילו ניתן לך את שטותך, למה כדי להוכיח זאת הצטרכו לכל כך הרבה כדורים מרוכזים, האם לא יותר טוב אם בראש כל הר, יהיה כדור אחד להוכחה זו, תחשוב דניקן, תתעורר מהזיותיך, האין זו סיבה טובה **לחשוד** שבני אדם חכמים עשו זאת ובגדלים מסויימים והניחום במקומות אלה ובמיקום מסויים או כחלק מעבודת כוכבים. (שהעגולים מסמלים אותם) או כחלק ממפה אסטרונומית דבר המתקבל יותר על הדעת.

ולסיום, **מספר אתה ברצינות סיפור מצחיק ומשוגע, שכביכול "זהו תרגום מדוייק של ההירוגליפים"** בו נאמר כי נחתו קבוצת אסטרונאוטים נחיתת אונס בכדורנו והושמדו בהרים המרוחקים המנותקים, ע"י תושבי ההרים שרדפום והרגום, כי לא היה בידם אמצעים וחומרים לבנית כלי טיס חדש. **א.** אמור לי באיזו שפה כתוב כל זאת, ומי מכיר אותה. **ב.** הרי סיפור זה טופח על פניך, כי לפי התיזה שלך היו צריכים להתקבל כ"אילים" שבאו עם מכונות אש ועשן וכו', וכמו שאתה "מוכר" כל הזמן, ושמדובר ביצורים חכמים שבנו ופתחו את עולמנו, ותכנתו אנשים ע"י מוטאציה, ושהרימו משקלי טונות כלאחר יד. ופתאום, נוחתים אלה לא רק שלא עשו רושם של "אלים", אלא אפילו לא של "פראים נורמאלים", ולא יכלו לעמוד בתגרה עם פראים, עד שיכלו להם פראי כדור הארץ והשמידום, (ושגופם הממוצע היה נמוך משלך וראשיהם בלבד היו גדולים). "קונה" אתה את הסיפור הזה עד שאתה מדפיסו בספרך כ"הוכחה" לנחיתת יצורים ("אלים", שנרצחו) מכוכבים אחרים, ואתה שואל מדוע אין דנים בסיפור מפליא זה בכל רחבי העולם. אמור לי דניקן, מה אתה אם לא טיפש. דומני כי מעט זה מספיק כדי להוכיח שההגיון מחייב

ובצדק לנטוש את מחשבת השבוש על אלילים חצוניים ולהתרכז בהכרת הממצאים ובהתבוננות מי היו **אנשים ענקים וחכמים אלה** ומתי היו.

פרק ב׳ - כתבים עתיקים

גם כאן, "ראיותיו וממצאיו" של דניקן מראים בבירור את ההפך המוחלט ממסקנותיו, ובנוסף לכך את שבושו הגדול בהבנת הפסוקים, ואת טפשותו הרבה בהתעלמות מהמפורש בכתוב נגד דעתו, ולנסות למצוא בו סימוכין לדבריו. בחלק מכתבים אלה מפורש **שאל אחד** ברא את **היקום,** ואת האדם. וחלקם עוסק בנושאי מדע מתוחכמים הכוללים בין היתר השתלות אברים, אנרגיה אטומית, יצירתה, הפעלתה, וקרינתה הרדיו אקטיבית, ובניית מטוסים המונעים על ידי כספית, והטסתם, בתוספת הוראות כיצד לפתח מהירות גבוהה במיוחד. דווקא ספרים אלה מחזקים את האמונה בכתוב בתנ"ך, (לפי הפירוש המקובל) ונותנים את ההרגשה כי בני האדם בעבר היו בעלי תרבות וידע גבוהים ביותר שידעו גם את טכניקת התעופה על כל עניניה והשתמשו בה.

העיקריים בספרים אלה הם. 1. **התנ"ך**; 2. **הכתבים ההודיים ה"סמהרטה" מהאברטה, רמאיאנה, פוראנה, "ודה" "מהאבירה צ'רוטה".** 3. **הכתבים האינדיאניים, הפופול ווה.** 4. **עלילות גלגמש.** ובכן, נתבונן ונראה מה טיבם של ספרים אלה.

התנ"ך

ספר הספרים הידוע ומוכר אלפי שנים ונדפס בכל השפות, וכתוב בו מפורש כי אלהים ברא את השמים והארץ, ואת השמש והירח **והכוכבים,** ואת האדם **עפר מן האדמה,** ושהוא אלהים **אחד** בשמים ממעל ועל הארץ מתחת **אין עוד**. ואלקים **אחד** זה הוא בורא האדם לבדו, "ויברא אלהים את האדם **בצלמו**". ומבואר בו (בעשרת הדברות) הצווי של לא תעשה לך פסל וכל תמונה אשר בשמים ממעל ואשר בארץ מתחת. מסופר בו על **המבול הגדול** ועל דברי הנביאים ושליחותם על ידי **אל יחיד זה** להוכיח את בני ישראל על אשר לא שמרו חוקיו, ומצותיו לא שמרו. ועל תיאור הנביאים כיצד ראו **בנבואתם** את אלהי ישראל או את מלאכיו, ואת מעשי המרכבה הרוחנית, הגורמת לבצוע רצון אלקים בהשתלשלות המעשים מרוחניות גדולה עד למציאותה הגשמית, (השתלשלות זאת נקראת בלשון הנביאים גלגל) **ועל אזהרתם לא ליחס לאלהים זה תמונת כל דבר גשמי,** וכי לא יתכן לדמותו לגוף שום נברא. **והנה מה הוא עולל לתנ"ך,** איני מבין כיצד אדם נורמלי מסוגל **להסתמך** על ספר מסויים (ומרבה לצוטטו) ולפרשו בצורה מעוותת כדי להתאימו לדמיונותיו, ולהתעלם מאותו ספר עצמו כשכתוב בו מפורשות ההפך מדבריו. הכיצד יתכן לומר שאלהי התנ"ך הוא אסטרונאוט הבא מכוכב אחר ותכנת את האדם הפרימיטיבי בדרך של

מוטאציה, כשמפורש בכתוב, שאלהי התנ"ך ברא את כל היקום כולל **הכוכבים**, (א"כ מאי זה כוכב הוא בא, אם הוא עצמו בראם) ושיצר את האדם עפר מן האדמה **ונפח בו** נשמת חיים. (ולא בדרך של מוטאציה) וכיצד יתכן לחשוב שמשה המביא דבר אלהים לעם ישראל, ומזהירם על אמונה טהורה באלקים **אחד** שאין לו צורה גשמית, ושאין לדמותו לשום צורה כלל ועיקר, יפגש וידבר עם אלהים בעלי גוף שאינם אלא אסטרונאוטים חלליים ויאמין בהם. וכיצד ניתן להרהר במחשבה פסולה שכביכול עם ישראל במעמד הר סיני ראו מרכבת אלילים אסטרונאוטית כשמשה מעיד שלא היה כלום מחוץ לאש קולות וברקים **ללא שום התגלות גשמית נוספת**, ואת השאר **ראו** בראיה רוחנית, ואומר לישראל עצמם שחזו במעמד זה "אתה **הראת לדעת** כי ה' הוא האלהים **אין עוד מלבדו**", אמר "הראת לדעת" כי בראית הדעת (נבואה) נעשו הדברים ולא בראיה גשמית וכמו שכתב במפורש "קול דברים אתם שומעים, **ותמונה אינכם רואים** זולתי קול...**ונשמרתם מאוד לנפשותיכם, כי לא ראיתם כל תמונה, ביום דבר ה' אליכם בחורב מתוך האש**" (דברים פרק ד'). וכיצד משתלבים "ממצאיו הארכיאולוגיים" של דניקן עם האמור שם "פן תשחיתון ועשיתם לכם פסל תמונת כל סמל, תבנית זכר או נקבה...תבנית כל צפור אשר תעוף בשמים (שם) **שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד** (שם פרק ו') (ושמא אינך יודע מר דניקן כי אנו היהודים, לאורך כל ההסטוריה הקריבו אבותינו את חייהם ונרצחו בידי בני דת עמך כשפסוק זה בפיהם ולמען אמיתו ואמונתם המושלמת בתנ"ך כפי שקבלוה מהנביאים האמיתיים – הברית הישנה והאמיתית – ולא האמינו **בהתגלותו** והתגלמותו של "בן אלהים".) והנביאים המתארים את נבואתם ומספרים כי **ראו** את ה', הם עצמם מכחישים הגשמתו ואוסרים כל דמיון אנושי ליחסו לאל. לדוגמא, הנביא ישעיה האומר ש"ראה" את ה' יושב על כסא רם ונשא, (ישעיה פרק ו') למרות שהוא עצמו מנבא במפורש ואומר **"ואל מי תדמיון אל, ומה דמות תערכו לו"** (שם, מ'. י"ז) ואם כן מבואר ש"ראייתו" היתה במראה הנבואה. ומאין החוצפה לחשוב כי יחזקאל נפגש עם אסטרונאוטי חלל במרכבתם ולפרש זאת על דברי יחזקאל המתאר את מעשי מרכבת אלהים הרוחנית אותה ראה בחזונו (שם היו לפחות ארבעה בעלי דמות אדם) כשהוא כותב במפורש על אותו חזון עצמו ואומר כי נשלח על ידי אל יחיד לדבר ולהוכיח את בני ישראל שישמרו את תורתם ואמונתם (היא התורה שקבלו בסיני ושכאמור אוסרת עליהם מחשבת דמות לאלהים ושמפורש בה כי אלהים ברא את הכוכבים). ובמפורש כותב הנביא יחזקאל, כי העובר ועושה "תועבות רעות" ובונה מזבחות לגילולים אל כל גבעה רמה, בכל ראשי ההרים (יחזקאל ו') (שדניקן משתמע מדבריו שכן עשו השומרים לאליליו האסטרונאוטים) ימות ברעב, ו"תועבות גדולות מאלה" קורא הנביא שם בשם ה' לבני האדם המשתחווים קדמה לשמש, (דבר שמשתמע מדברי דניקן, שעשו הקדמונים אלפי כדורי שמש כדי להשפיע על "אליליהם" שישובו) וכיצד יתכן להסתמך על הפסוק **נעשה אדם** ולומר שמדובר **בכמה אסטרונאוטים אלילי חלל** כשכתוב "**ויברא** אלהים את האדם **בצלמו**" (בראשית א') "למן היום אשר **ברא** אלהים אדם על הארץ" (דברים ד'), מה גם שמשה ויחזקאל וכל הנביאים

מתנבאים בשם **אל אחד** האומר ומדבר ומוכיח בלשון יחיד, בחוקותי ילכו, משפטי ישמרו, **והיו לי לעם**, וכו. וכיצד יסביר דניקן את העובדה שמשה נתנבא ואומר שאלהים יעשה שפטים באלהי מצרים, ויחזקאל מתנבא בשם ה׳ להשליך גלולי מצרים, ואלו דניקן עצמו מחפש ״הוכחות״ לדבריו באמונות ההבל שלהם כדוגמת ״תפילת המתים של המצרים״. לעצם הענין חייב אני להבהיר שנביאינו ״ראו״ הכל בחזיון רוחם, וככתוב **״כי לא יראני האדם וחי״**, וכל נביא לפי דרגתו וכח שכלו הבין והכיר את כח אלהים ומעשיו, ואת מראה נבואתם בטאו הם בצורה גשמית כדי שיוכל בן שיחם לקלוט את המשל ואולי יבין הנמשל, כי אי אפשר להסביר לאדם בעל גוף מהו ענין חזון רוחני וכאשר אבאר להלן. (אדרבה נסו אתם להסביר לחברכם שמימיו לא טעם את הטעם המתוק, מהו מתוק). אמנם מוזכרים בו **בני אלהים, ענקים,** עלית אליהו במרכבת אש, וניסים אחרים שנעשו לישראל כולל נפילת חומות יריחו, שהסברם כולל ביאור ענין מרכבת יחזקאל, יבואר להלן.

הכתבים ההודיים. כתבים אלה כתובים סאנסקריטית (המהאברטה תורגם לאנגלית בשנת 1843) וכוללים מסורות כתובות ובעל פה של ״אגדות״ עתיקות שעד פתוח הטכניקה בזמן האחרון לא היו מובנות, ועתה, הקורא בהם עומד ומשתאה על הכתוב, מתואר בהם בדייקנות טיל נפץ אדיר בעת שגורו מכנו, תוצאות פצצת אטום שפוצצה במהלך קרב, על גופות חרוכות שאי אפשר היה לזהותן, על קרינה רדיו אקטיבית שגרמה למוות בני אדם וחיות, ולהרעלת המזון והסביבה. וכדי להמלט מאש זו הטילו החיילים עצמם למים לשטיפת עצמם והציוד, **ספרים אלה גם כותבים את הטכניקה של בניית טילים אלה,** ויש בהם אפילו אזהרה לאנושות משמוש נוסף בו פן יחוסלו כל תושבי הכדור.

ספרים אלה וגם הספרים הטיבטיים מספרים על מטוסים הטסים במהירות מעל כדור הארץ, **אבל גם הסבירו בפשטות כיצד לבנות מטוס (= וימאנה, בלשונם) הדומה לצפור הטס עם מנוע כספית,** ואפילו סדר הפעלת ״מטוס ג׳מבו״ בעל ארבעה מנועים שגובהו כגובה ״מקדש״, ועל קולו המבהיל הדומה לשאגת אריה, כאשר מפתח הוא מהירות גדולה. עוד כתובים בהם נושאים מדעיים מודרניים כהשתלות אברים ושאר עניני רפואה, ועל אנרגיה אטומית, יצירתה והפעלתה, ניכר בכתבים אלה שבעת שהיו קריאים ומובנים, שמשו כחומר מדעי הדן בצורה מקצועית ושמושית בכל תחומי המדע והטכניקה המוכרים לנו ואף אלה שטרם הגענו אליהם, ושאינם ספרים ״מקודשים״, אמנם עקב עתיקותם וחוסר משמעותם, במשך הדורות הפכו למקודשים ומיסטיים. ברור שכתבים המלמדים טכניקה זאת נכתבו על ידי בני אדם ולשמושם (ולא אבדו או נגנבו מאסטרונאוטים חלליים, ונמצאו על ידי פרימיטיביים שאינם יודעים קרוא וכתוב שהצליחו בכל זאת לפענח את שפת החלל ולתרגם זאת לשפתם ולשנן את הכתוב ולמסרו לבניהם כמטומטמים), **ואנשים כאלה המבינים בטכניקת מטוסים ודאי שלא רואים את הנוסעים כ״אלילים״, ומתפעלים מ״רכב אש״.** אם

נאמר שמוזכרים בהם "אלים" ברור שאין כוונתם לאלילים חצוניים ורוחניים, אלא ל"מדענים", כי בזמן העתיק קראו לכל שופט, דיין, גיבור, או מדען בשם אלהים, ואפילו התנ"ך והיהדות, המאמינים רק באל אחד יחיד ומיוחד, משתמשים בכנוי "אלהים" ככינוי לאנשים כאלה (ראה להלן אודות בני האלהים המוזכר בתנ"ך).

הפופול ווה. ספר הכולל אגדות עתיקות של האינדיאניים בני המאיה, בו מסופר כי ה"האלים" היו מסוגלים להכיר את כל היקום, ועל טיסות ומטוסים, ומתואר בו בצורה מעניינת ומרגשת את אשר עבר על השבים מבנין "מגדל בבל" שלא הבינו את שפתם הקודמת, ובתוספת אנחה וצער על שפתם שהיתה אחת ואחידה, והנה שונתה פתאום, דבר המתאים בדיוק לכתוב בתנ"ך, נמצאים בספר זה הרבה דברים נוספים המתאימים לתנ"ך, אבל יש בו גם דברי אמונת אלילים פשוטה. אולי הכוונה לבני אדם יושבי כדור הארץ שהיו מוערצים עליהם כ"אלים" ועבדום. וכמו שעבדו את נמרוד ואת פרעה כאלהים כל יכול, וכמו שעד היום ישנם שוטים העובדים לבני אדם כ"גורו" למיניהם, ואולי כוונתם לאנשים חכמים, שנקראו "אלים" בזמן קדם, (וכאשר אבאר להלן במשמעות בני האלהים). ואולי היו אלה אנשים כפריים ופרימיטיביים, שראו **בני אדם** טייסים שנחתו "בצפור רעם" והפכו בעיניהם ל"אלים", וכדוגמת מה שקרה במלחמת העולם השניה עם ילידי ניו-גיני, שפעם ראשונה ראו טייסים בקרבם וחשבום ל"אלים" מן השמים, ותקופה ארוכה יצרו הם דגמים פרימיטיביים של מטוסים ועבדו אותם, כדי לפתות את אליליהם לשוב אליהם. ההגיון אומר כי גם כאן באומרם "אלים", כוונתם היתה למדענים וחכמים, אבל בניהם אחריהם שכבר שכחו את הטיסה והמטוסים הבינו את משמעות "אלים" כפשוטם. יש לציין כי ספר זה אינו ספר אחיד שהועבר כולו כמות שהוא מאז שחר ההסטוריה, אלא קובץ אגדות וכתבים עתיקים שקובצו בזמן מאוחר מאוד ממקומות שונים של שבטי האינדיאנים, וחוברו כספר אחד, ואם כן יכולים האמת של חכמיהם ו"הדמיון" של כפריהם להיות מצורפים שם תחת קורת ספר אחד.

עלילות גלגלמש – ספר זה ניתן לפרשו בשתי דרכים שונות. א. כי ספר זה הוא מציאותי, בו מספר אחד מנכדי נח זמן קצר אחר המבול את האמור בתורה כלפי בני האלהים שבאו על בנות האדם (לא לפי פירושו של דניקן, אלא לפי הפירוש שנמסר לנו היהודים עם התנ"ך במסורת רבת שנים עד ימינו וכמו שיבואר להלן). ב. יתכן וספר זה היה בין כתבי עבודת האלילים בזמן אברהם אבינו עליו השלום (כשלש מאות שנה אחר המבול ההסטורי) שבטא ענין אסטרונומי ואסטרולוגי מעניין וכדוגמת חלק מכתבי המתולוגיה היוונית, או סתם עבודת אלילים, שבני האדם האמינו בהם ושכנגדם נלחם אברהם אבינו.

בכל מקרה גלגמש זה אינו נח כפי שחשבו רבים, כי נח שמצא חן בעיני **ה' התנכ"י האחד בורא היקום,** לא יתכן שיהיה לו קשר עם אלילים למיניהם. מה גם שיחשוב את עצמו לאל, והעיר "ארך" שגלגמש בנה את חומתה הוא בבבל כמבואר בספר

בראשית (פרק י׳), ומסתבר כי המדובר בנמרוד שמלך בתחילה בבבל, בארך, אכד, וכלנה, ושהיה גורו נעבד שיחס את עצמו לחלק אל וחלק אדם, לא יכל הוא ליחס את עצמו לאל מושלם כי רבים ידעו וזכרו שנולד הוא לכוש אביו. ומסתבר שהמציאו בחייו אגדות אודותיו שכאילו הוא שייך למשפחת אלילים. ובאמונת הבל ושטויות אלה נלחם אברהם אבינו, ״ויקרא בשם ה׳ אל עולם״.

אין בספר זה ענין שיכול להוכיח קשר בין הכתוב בו לבין כל הממצאים המענינים, ואף לא לטיסות חלל בכל צורה שהיא. הטיסה בצפרני נשר המוזכרת בה אף אם היא נכונה אין בה כוונה למטוס, ונשר זה לא מברזל היה, כי לפי הכתוב, גלגמש נאחז בצפרני הנשר, ולא נכנס לבטן הנשר, ואף לא רכב עליו, וגם ספור זה מוזכר שם בדרך אגב, ואם הענין כדעת דניקן, היה מתאים לו יותר להזכיר רכב אש ועשן ולשים דגש על מופת חשוב כזה. (יש עוד ספרים עתיקים שדניקן לא הביאם כלל והם התלמוד ומדרשי חכמי ישראל, המתארים את ההסטוריה העתיקה במסורת המקובלת ובצורה הגיונית שאינה מותירה ספק בקשר לזהות ״אלילי דניקן״ ושאינם אלא אנשים ענקיים שהיו לפני המבול. גם בספר ה״זוהר״ מבואר כך בהרחבה. כן, כוונתי לאותו ספר הזוהר שאולי בהונאה עצמית ואולי בזדון לב כותב דניקן ששקע בין כרכיו ומהם מצא הוכחה לדמיונותיו, כשבאמת בזוהר מבואר ההיפך מדעתו, ואין קשר בין ענין יושבי ארקא וכדו׳, לדמיונותיו כלל. ואפילו תיאורו על ספר הזוהר טעות היא, הזוהר כותב מפורש כי האמונה היא רק באל אחד יחיד ומיוחד, ולא בכחם המיסטי של אלים שונים כדברי דניקן, ואכתוב בזה להלן).

ומה לומד דניקן מספרים אלו, ״מסביר הוא״ שמעצם העובדה שספרים עתיקים אלה ואגדות אחרות של סקאנדינאבים, אסקימוסים ורבים אחרים, שהם מהאלף הראשון שלפני הספירה ומספרים כולם אותם ספורים אודות ״אלים״, כלי רכב שמימיים מוזרים, לא יתכן שיהיו כולם פרי המקרה וחסרי כל בסיס אמת. **מסכים אתך בזה,** אבל מדוע ללכת רחוק ולחשוב על אסטרונאוטי חלל ״כל יכולים״, כשאפשר לומר בפשטות שהכוונה לטייסים בני אדם. מה גם שכך מובן מספרים אלה עצמם שהטכניקה בהם מתארת בנית מטוסים ומדעים אחרים מאטום ועד רפואה, כשמסתבר שבני אדם הגו בהם והשתמשו בהם, רק טפש יאמר שהאלילים האסטרונאוטים כתבו זאת **בשפת החלל** ובני אדם פרימיטיבים ואנאלפאביתים **גנבו** זאת מהם. או שהאסטרונאוטים הכל יכולים **אבדו** זאת, והפרימיטיבים הפראים (כפי שדניקן טורח להגדירם מדי פעם בספרו) מצאו זאת והבינו את הכתוב והצליחו לתרגם זאת לשפתם ולהנחילו לבניהם אחריהם.

בקשר לתנ״ך איני יודע אם מתוך טפשות או מתוך בורות עושה הוא בתנ״ך כרצונו, **משמיט דברים ומתעלם מדברים והעיקר להכריח שהאמת כביכול כדמיונו.**

שואל הוא מדוע כתוב נעשה אדם בצלמנו כדמותנו ולא בצלמי כדמותי, והלא האלהים הוא אחד. זו שאלה יפה אך מדוע אתה מתעלם מהכתוב (בראשית א, כ״ז) ויברא אלקים את האדם **בצלמו** – ולא כתוב ויבראו אלקים את האדם בצלמם, וכן

כתוב בצלם אלקים **עשה** אותו. וכבר השיבו חכמי ישראל כי הפסוק נעשה אדם נאמר על ידי אלקים שאמר למלאכי השרת "נעשה אדם בצלמנו", כדי ללמד לאדם ענוה שהגדול יתחשב גם בדעת הקטן ממנו, וכדי שלא יכשלו לחשוב שאלהים הרבה בראוהו אמר **בצלמו, עשה** אותו, וכן מבואר בספר דברים "כי שאל נא לימים ראשונים...למן היום אשר **ברא** אלהים אדם על הארץ".

מתבלבל הוא בפירוש הפסוקים המדברים בענין סדום ועמורה. **א.** לשון הפסוק הוא, "כי לא אוכל לעשות דבר עד בואך שמה", ופירושו הפשוט הוא כי לא אוכל לעשות דבר לאנשי העיר עד בואך שמה. **ב.** צוער שהיתה קרובה למקום לא נזוקה בזכות לוט שנשאר בה, וכאמור, "הנה נשאתי פניך לבלתי הפכי את העיר אשר דברת". ורק למחרת ההפכה יצא לוט מצוער והלך למערה. **ג.** מקרינה אטומית נפגעים גם אם הפצוץ נמצא מאחרי גופו של אדם ולא רק מפניו, ועוד מקרינה כזו לא הופכים לנציב מלח ולא לגוש סוכר. לשאלתך מדוע נחפזו מלאכי האלהים, והלא אלהים לא כפוף ללוח זמנים, כבר השיבו חכמי ישראל לפני אלפיים שנה, שאלהים הפך את סדום ועמורה בזמן שהשמש מתחילה לעלות כדי שעובדי השמש יראו שאין ביד השמש העולה להצילם. ושעובדי הירח לא יאמרו שאם היה ירח ברקיע היו נצולים. ולכן נהפכה סדום בזמן הנץ השמש, כשהירח והשמש שניהם נראים ברקיע, להורות ששניהם לא יכלו להושיע את עובדיהם.

לשאלתך איך אלהים כל יכול אינסופי וטוב התחרט על מעשהו על שברא את האדם, ואיך טוב כמוהו החליט להשמיד את המין האנושי, כבר השיבו חכמי ישראל הקדמונים על פי הכתוב בתורה "כי לא איש אל ויכזב ובן אדם **ויתנחם**". (במדבר כ"ג, י"ט), אמנם תיבת **וינחם** שונה היא וסובלת כמה פירושים בעברית, אחד מהם הוא ויסלח וכמו שכתוב "וינחם ה' על הרעה אשר דבר לעשות לעמו". (שמות ל"ב, י"ד), במשמעות נוספת פירוש וינחם הוא לשון נחמה ושמחה, וזה פירושו, וינחם ה' כי עשה את האדם בארץ, דהיינו נחמה היתה לפניו כי האדם הוא גם ארצי (גוף) ולא רק רוחני (נשמה), ולכן אין להענישו בכל חומר הדין, ויתעצב פירושו ויכעס (וכמו שביאר הרמב"ם במורה נבוכים פרק כ"ט) אל לבו של האדם, והיינו, כעס אלהים על לב האדם שנמשך אחר זנות וכפירה ולא לדברים חיוביים. ומה שגרם למחות את האדם אשר ברא, מתוך רחמיו הרבים עשה זאת, ולא מחה את נשמותיהם רק את גופם בלבד אשר אבד במבול. אבל נשמתם שבה וחזרה בגלגול נשמות לבני נח וזרעם. ולטובתם נעשה דבר זה כי גזל וחמס מוריד את האדם מדרגתו לדרגת בהמה וסופם היה גורם להם לאבד את יישותם העצמית, דהיינו נשמתם. ואז גם בגלגול נשמות לא היו יכולים להתקן, והדבר דומה לאדם שאוהב את בנו ואף על פי כן לוקחו לרופא כדי שידקרהו במחט ויזריק לו תרופה, ואעפ"י שזה כואב לבן עד כדי בכי, לטובתו מתאכזר הוא אליו לצורך רפואתו.

מוסיף הוא קלקול על קלקולו וכותב, התנ"ך מביא כמה תיאורים מרשימים שבהם

אלהים לבדו או מלאכיו טסים מן השמים ישר לאדמה, בהקימם רעש איום ובהעלותם עננו עשן ולדוגמא מרכבת יחזקאל. שואל הוא, אלהי התנ"ך הכל יכול מדוע צריך לבא ברעש והמולה ולמה במעוף דווקא ומכוון מסויים, דע כי מצאנו שאלהי ישראל הופיע גם מבלי שיראה משום כוון, כמו שבכל מקום בו נגלה הוא לאברהם או למשה נגלה בשקט ובדממה ולא מכוון מסויים, וכתוב מפורש אומר (בראשית י"ז, כ"ב) "ויעל אלהים מעל אברהם", ולא משום כוון. וכתוב אחר מפורש אומר (מלכים א' י"ט, י"א) לא ברוח ולא ברעש ולא באש מופיע ה', כי אם בקול דממה דקה, וא"כ כאשר בכל זאת נגלה כבודו באש וברעש או מכוון מסויים נעשה הדבר לתכלית מסויימת, לדוגמא במראות נביאיו או במעמד הר סיני נעשה הדבר כדי לירא את העם יראת הכבוד, כי האדם מתפעל מקולות וברקים יותר מאשר מתוכן הדברים, וגם כאן במרכבת יחזקאל שנעשתה לאחר נבואת ירמיהו בו הוא התנבא "כי מצפון תפתח הרעה על יושבי הארץ", (ירמיהו פרק א') בא יחזקאל לנחם את העם ולומר כי אלהים נגלה מצפון כדי לרפאות את השבר הגדול שבא מכוון זה. (אמנם הדברים עמוקים עוד יותר אך לא זו המסגרת לפרשם ולא אתה הוא האדם המתאים לקבלם). מתאר הוא בדמיונו הפרוע את מחזה יחזקאל לחללית אסטרונאוטית ומצטט קטעים לקוחים מהקשרם. אמור לי מר דניקן, מה תבאר בפירוש הרקיע שעל ראשי החיות. מפורש בכתוב כי החיות עצמם גם דמות אדם היתה להם, וא"כ הם אינם חלליות אלא יושבי החללית, אם כן מי ישב ואיך ישב על כסא על הרקיע שמעל לראשי החיות, ומדוע מבדיל יחזקאל בין דמות החיות לבין היושב מעליהם. **מפורש בכתוב כי לחיות היו ארבעה פנים ושבנוסף לדמות אדם היה להם דמות שור, נשר ואריה. ואם אלה היו אסטרונאוטים, מדוע בכל התמונות והממצאים שהביאו אותך להאמין באסטרונאוטי חלל, אין תמונות ופסלים המתארים דמות בעלת ארבעה פנים כמתואר בכתוב, והלא לדבריך אסטרונאוטים אלה הופיעו פעמים רבות.** ומדוע לא רצו החיות והיושב עליהם לשלוח את יחזקאל לתקן את כל יושבי כדור הארץ, אלא את בני ישראל אשר מרדו בו באלהים ככתוב מפורש (יחזקאל ב', א'), ומה גם שבני ישראל ויחזקאל כמותם האמינו רק באל יחיד וככתוב "ה' אלהינו ה' **אחד**" ולא באלהים רבים, **ומדוע בשבתו בביתו נראה אליו דמות ה' כמראה אש ומראה זוהר, ללא חללית וחיות,** ולא עוד אלא שדמות זו העיפה אותו מבבל לירושלים (יחזקאל פרק ח') ללא כלי רכב, **איך עשה זאת אסטרונאוט הזקוק בעצמו לכלי טיס.** טוען אתה שיחזקאל ראה את האלהים אלהי התנ"ך. איך יכול הוא לראותו כאשר בעמוד שלידו מצטט אתה גם את התנ"ך (ועוד מקורות אחרים) כי לא יראה אדם את אלהים וחי, ואף משה לא יכל לראותו, במה נבדל יחזקאל שכן ראהו, ולא רק הוא אלא גם תלמידי משה נדב ואביהו, ראו את אלהי ישראל, (שמות פ"ד י') ובאמת **מדוע אי אפשר לראות אסטרונאוטים ולחיות,** אולי יותר הגיוני לומר כי יחזקאל ותלמידי משה ואף ישעיהו, ראו רק את כבוד ה' המאיר בכבודו עליהם (פרק ו') וקראוהו אלהי ישראל בכינוי, כי כחו מתגלה ע"י כבודו. ואלו משה רצה

לראות ולדעת את עצמותו של אלהי ישראל ועל זה נאמר לו "כי לא יראני האדם וחי". האמת היא שפירוש כל מראה נבואת יחזקאל על תוכנו הרוחני מבואר בקבלה היהודית ובכתביה, כן, אותה קבלה שטוען אתה כי שקעת ראשך ורובך בשבעת כרכיה. **יתכן שבכרכים שקעת, אבל בטח לא בכתוב בהם.** צר לי שלא אוכל להסביר דברי קבלה אלו המראים את הדברים באורם הנכון, והרחוק מהתאוריה שלך כרחוק מזרח ממערב, אך לא אתה ולא קוראיך התמימים המאמינים לשטויותיך, מסוגלים להבין דברים נעלים אלה.

מתייחס אתה למראות אברהם והנביאים על מרכבות האש כאל דבר גשמי ומציאותי, אמור לי אם כן מדוע דבר כזה רק אנשים בודדים ראוהו וכל אנשי הסביבה לא הבחינו בו, האם היו הם עוורים וחרשים, רוב מראות אברהם והנביאים מבואר שנעשו בביתם ובסביבתם, בחלקם בחלום ובחלקם בהיותם ערניים, ולא בפינות מרוחקות מן הישוב, ואיך תסביר את נבואת ישעיהו שראה את אלהים יושב על כסא רם ונשא בהיכלו ושרפים עומדים ממעל לו. (ישעיה פרק ו'), הרי כאן מדובר על מושב קבוע לאלהים ולא על חללית ניידת, איך הוא הגיע ולאן הוא הגיע כדי לראות כל זאת, האם לא יותר הגיוני ומוסבר לומר שכל מראות אלו נעשו בחזונם ובדמיונם ע"י כח אלהים ששרה עליהם, ולא באופן גשמי. אותו הדבר גם במעמד הר סיני בו נגלה האלהים לכל ישראל בקולות וברקים, הרי כתוב מפורש **שהעם ראה את הקולות,** הייתכן דבר שכזה בראיה גשמית, כל מראה מעמד זה עליו אומר משה "וידבר ה' אליכם מתוך האש, קול דברים אתם שומעים ותמונה **אינכם רואים** זולתי קול (שאותו הם **ראו**), ונשמרתם מאוד לנפשותיכם, כי לא ראיתם כל תמונה, ביום דבר ה' אליכם בחורב מתוך האש", הרי מבואר שלמרות ההר העשן, והאש הגדולה בו "נגלה" אלהים לישראל, לא היתה התגלות גשמית של ראיית האלהים, אלא שמיעת קולו וראיית הקולות. ובתנ"ך זה, מבואר שלא לחקות את מעשי הגויים העובדים את הכוכבים ותמונות פסל (אותם פסלים שמהם אתה מתפעל לאחר שחולצו מקבורתם בקרקע ע"י ארכיאולוגים) כי אלהי ישראל אין לו גוף ולא דמות הגוף ואינו נתפס בצורה גשמית, ולכן נמצא הוא בשמים ממעל ועל הארץ מתחת בעת ובעונה אחת. (ראה רמב"ם ספר מדע בתחילתו) וכמובן שהוא אלהי אברהם יצחק ויעקב ויחזקאל ושאר הנביאים. ואם הוזהרנו לא לייחס לו כל תמונה, הייתכן שאברהם ויחזקאל וישעיה בציירם תבנית ודמות התכוונו למציאות גשמית הנוגדת את מעמד הר סיני ודברי האלקים בו, הבן מכאן שאם מאמין אתה בתנ"ך, אינך יכול לבחור לך קטעים בהם אתה יכול כביכול להלביש את דמיונך, היה כנה והתייחס לקטעים אלו המוכיחים כי כל דברי הנביאים וחזונם היה בצורה רוחנית, וכל תיאורם את האלהים ומרכבותיו אינו אלא משל בלבד.

כותב אתה, **אם אמנם** יש חיים בכוכבי לכת אחרים, **נראה לי כסביר** שקוסמונאוטים לא ידועים באו הנה ועשו את בני האדם הפרימיטיביים לבעלי תבונה ע"י מוטאציה מלאכותית שנעשה בקוד מגנטי. מסתמך אתה על התיאור של בריאת האדם המופיע

בתנ"ך ובו נאמר "ביום ברא אלהים אדם", "בדמות אלהים עשה אותו", "זכר ונקבה בראם", "ויברך אותם ויקרא את שמם אדם ביום הבראם", אינני יודע איך מפסוקים אלה יש ראיה להזיותיך, אדרבה, התבונן וראה כי פסוקים אלה כותבים ההיפך משטויותיך. א. בתנ"ך נאמר כי נברא ע"י אלהים, זוג **אחד ויחיד**. ב. האדם נברא בריאה מושלמת ולא נעשה שיפוץ במוצר קיים. ג. בפסוקים שלאחריו מבואר כי נברא הוא **מעפר האדמה** וכל זה **ביום הבראו**.

שואל אתה כי אם חוה נבראה מהגבר, איך עלתה כפורחת מצלע צר של הגבר, ועל כן אתה כותב כי ייתכן כי נבראה בעזרת תא זרע גברי אך היות ולא נמצאה בגן עדן נקבת אנוש, נבראה היא בתוך אביק, (אשר לאור הידוע במדע בזמננו כל זה הוא – לדבריך – **בגדר ספיקולציה בת בצוע**), ולכן נמצאים ציורי נקבות אנוש במערות, וכביכול הדמויות המתקראות **האלה האם** המופיעות בכל חלקי אירופה מאמתים השערה זו. ראה איך התבלבלת, אם חוה נבראה בתוך אביק ללא נקבת אנוש, למה יש – לדבריך – בכלל תמונות של נקבת אנוש, אם האלילים שלך יכולים ליצור מוטאציה מלאכותית בזכרים למה לא יכלו לעשות זאת בנקבות והוצרכו להפראת נקבות אנוש, ואביק, וכל השטויות האחרות שלך, ואיך פסלי נשים הנראות בהריון עם אברי מין מובלטים מוכיחים ומאמתים את השערותיך, ומדוע מכל סיפורי הבריאה החליטו בכל אירופה ובעוד מקומות להדגיש ולפסל דמות נשית זו, חשבת לרגע על מה שכתבת?. ואנא אמור לי, לדבריך מי ברא את האדם הפרימיטיבי ומי ברא את האסטרונאוטים החכמים שלך, מה חסר בקבלת דברי התנ"ך כלשונם כי אלהים אחד רוחני ולא גשמי כלל ברא את אדם וחוה – זכר ונקבה בראם – ע"י בריאת האדם מעפר, ולאחר בריאתו עוד באותו יום יצר את האשה מצלעו ע"י התפשטות החומר של הצלע לנפח מתאים לגודל אשה, ועצובו, (ולא בראה בריאה בפני עצמה, כדי שתהיה זקוקה נפשית לגבר, ומכל מיני סיבות אחרות), ונתן בהם חכמה ודעת מכחו הרוחני = צלמו. האין זה יותר פשוט והגיוני מאשר יצטרך כח רוחני לברא בני אדם פרימיטיביים בפני עצמם, ואלילי חלל חכמים ונבונים בפני עצמם, ואח"כ ע"י פגישתם אחרי מסע בין כוכבי, מצאו יצורים אלה את בני האדם הפרימיטיבי ותרבתוהו ע"י מוטאציה מלאכותית. אשר לדמויות ופסלי הנשים בעלות אברי מין מובלטים ובהריון, להוי ידוע לך כי נפוץ הדבר בכתבים עתיקים רבים, וכן בכתבי היהדות, כי נהוג היה בין עובדי הכוכבים, לייחס לכוכב וונוס את כח המין והפריון, והעקרות שביניהם היו משתמשות בפסלים דמות אשה בהריון כקמיע ומזל הבא מוונוס, כי חשבו שהוא מסוגל לגרום לכניסתן להריון, ע"י השכבת הפסל במיטתן בעת קיום יחסי מין.

כותב אתה עוד על **חומות יריחו** כי הופלו ע"י גלי קול בעלי תדירות נמוכה. תאמר לי אם כן. **א.** מדוע היו צריכים כל העם להקיף את החומה שבעה ימים בכל יום פעם, וביום השביעי בשבעה כהנים נושאי שופרות וארון הברית, שבעה פעמים עד שתפול החומה, הרי בתנודות גלי קול בעלי תדירות נמוכה כל זה נראה מיותר,

מספיק שיקחו את השופרות האלהיים בעלי התדירות המיוחדת ויתקעו בהם ויפילו את החומה. האין כל ההמולה והתוכן שנעשו מסביב ושוודאי היה בהם צורך – כי נתנו עפ״י צווי אלהיי – מוכיח שבעקבות פעולה אחרת – ניסית – נפלה חומת יריחו. **ב.** אם הדבר נעשה בדרך טבע ע״י מכשירים ושופרות בעלי גלי קול נמוכים מדוע לא השתמשו בזה גם כלפי חומות אחרות כגון חומות חצור. אגב, גם אם באמת היתה חומת יריחו נופלת ע״י גלי קול בעלי תדירות נמוכה לא היה הדבר מפחית מאומה מגודל הנס. א. כי שופרות רגילים אשר בכל פעם שתוקעים בהם הם מרטיטים גלי קול רגילים ובלתי פגיעים והפעם באופן מיוחד הרטיטו גלי קול נמוכים וקטלניים. ב. כי אלהים נתן חכמה בלב ישראל להמציא כלי מתאים כזה, בזמן שהאנושות באותה תקופה לא ידעה כלל מזה, ולכן נעזרה בחומות גבוהים ועבים, כדי להתגונן מפני אוייב, אך הדבר למען האמת אינו נכון כלל ועיקר.

טוען אתה טענה הגיונית כי היות והספרים העתיקים מכל העולם מספרים אודות אלים וכלי רכב שמימיים שודאי יש בהם גרעין אמת ואינם דמיון בלבד. אף אם נניח שכן הדבר ובכולם מוזכרים הדברים כפי שאתה כותב (דבר שהוא ספק גדול בעיני, בראותי את צטוטך וגשתך לאמת התנכי״ת), אמור לי האם ״אליליך״ נחתו בכל העולם להראות את כוחם, ואם כן למה, בפרט שלתאוריה שלך נראה כי הם נחתו רק במקומות בודדים, שלהם היו זקוקים למסלולי תעופה ונחיתה, ועקב ריב בכוכבי לכת אחרים, ושלא נשתהו בכדור ארצנו, וא״כ מניין ידעו האחרים על כך, האם לא יותר הגיוני לומר כי אנשים שטסו בכדור ארצנו כתבו ספרים העוסקים בתעופה, האין זה יותר סביר מהתאוריה שלך על מסוק הנוחת בין פראים והם מציירים וכותבים על מה שראו עיניהם ולהכריח את קוראיך התמימים להאמין שהטייסים היו מכוכב אחר.

שואל אתה מדוע קושרו אלילים עתיקים לכוכבים, ובכן זו עבודת כוכבים ומזלות שרבות נכתב עליה בתנ״ך, **הסיבה לעבודתם כדי למשוך קרינה אסטרולוגית בדרך מאגית.**

שואל אתה מי הוא שהחדיר את רעיון תחיית המתים למצרים לפני אלפי שנה, ובכן נח ובניו שקבלו זאת במסורת מחנוך ומתושלח שקבלו כן מקודמיהם עד אדם הראשון שידע זאת בכח היותו יציר כפיו של הקב״ה. דרך אגב, זו אמונה נצחית לנו היהודים שמחזיקים אנו בה אלפי שנים באמונה שלמה.

מה מתרגש אתה מכתובות מצריות המוקדשות לאליליהם, הבנויים על כוכבים ועל הנאמר בהם שחלפו בשמים, **הרי לאל-השמש שבדמיונם כתבו הם כן,** כי הוא כוכב החולף בין כוכבים ומעליהם ומתחתם, וזו הסיבה כי במצרים נמצאים סמלי אלילים בעלי כנפיים, כשמש בעלת כנפים, וכנף מרקיע שחקים, כי הכל סמל לכוכבים הקבועים בשמים. ועל אלילים אלה נבא יחזקאל להשליך את ״גלולי מצרים״ בשם אותם יצורים שראה במרכבה. תתבונן בזה בבקשה מר דניקן.

שואל אתה כיצד נולדה במצרים ציביליזאציה מפותחת הכוללת ידיעות

במתימטיקה ובשטה עשרונית ובייצור חפצי נחושת, זהב וברונזה, ובכן ההגיון מחייב שידע זה בו השתמשו בני אדם נעשה על ידם בחכמתם, ואין מקום להשחיל כאן קשר ודמיון לאלילים מהחלל החיצון.

מסתמך אתה כמו טיפש על דמיונותיהם של הסופרים מחברי אלף לילה ולילה וכו׳, וכותב שמן ההכרח שלרשות מספרי המעשיות האלה עמד מצבור של דברים ידועים שמקורם בראיה ובחוויות ממשיים, ששמשו להם כבסיס לדמיונם, אמור לי האם יודע אתה מתי חוברו ספרים אלה, העתיק שבהם, הוא לכל המוקדם בן אלף ומאתיים שנה, ואיזה מצבור יכול היה להיות להם שלא ידוע לנו, דניקן, דניקן, אינך יודע מה זה דמיון?, הרי כולך חתיכת דמיון ונסחף אחרי דמיונך בעינים עצומות, ואתה השואל מניין הוא דמיונם?. ב. אם אינך מאמין שדמיון האדם עשיר הוא, אמור לי, שמא בחלומם ראו דבר מעין זה ופתחוהו, ואם הנך מאמין בגלגול נשמות, אולי הם עצמם בגלגולם הקודם השתמשו בזה באותה תקופה בה היו אנשי כדור הארץ יותר חכמים, ואם אינך מאמין בגלגול נשמות, אמור לי איך פעולות שהיו בעבר, גורמים שאנשים הנולדים בהווה, טוענים עמם מצבור חויות שעברו אחרים, בתקופה אחרת.

״נדהם״ אתה ממסורות קדומות של אנשי אירופה המספרים על אלילים שעופפו בשמים והמתארים את העולם כסדקית או ככדור, ובכן אין מה להתפעל מזה, עבודת הכוכבים והמזלות היתה גדולה מאוד ומפותחת בין כל תרבויות קדם (פרט ליהדות) שידעו את מבנה כדור הארץ והיקום על בוריה. במשנה התלמודית שנכתבה לפני כאלף ושבע מאות שנה מבואר שהגויים בזמנם ועוד קודם לכן היו נותנים בידי פסל המסמל את אלילם, כדור או צפור לומר ששולט הוא על **כדור** הארץ ושתופס הוא את האנושות מלמעלה כצפור, וכן ששט הוא במרחב הרקיע – הכוונה לכוכב המסמל את כוחו של אליל זה – כצפור. (ראה מסכת עבודה זרה דף מ׳ עמוד ב׳ במשנה ובתלמוד שם). הרי כנגד אמונות אלה ודומיהם נלחם אברהם אבינו מול כל האנושות לפני שלשת אלפים שנה.

מסתמך אתה על ״אגדות עתיקות״ כביכול, ורוצה להביא ראיה לדבריך מהמתולוגיה האסקימוסית שאומרת שהובאו לצפון ע״י אלילים שכנפיהם פליז, או אגדות אנדיאניות המזכירות ציפור רעם שהעניקה להם את האש והפירות, ומספריהם האחרים. **א.** נראה לי כי מסתמך אתה על תרגום דבריהם לפי רצונך ולא לפי הדיוק. (וכמתבאר במקורות אחרים בדבריך שבדקתים ושברור ומוכח כי מתבלבל אתה בהם, כגון התנ״ך והזוהר והקבלה) **ב.** מנין לך שדברי המיתולוגיה האלה אמת הם ולא דמיון פורח של אנשים פרימיטיביים שהקרוא והכתוב אבד מהם או מרובם, זה רבות בשנים. **ג.** עד שאתה מחפש בכתבים עתיקים של עמים פרימיטיביים שלא יכלו להעביר את מסורתם בדייקנות בגלל מחסור בקוראים וכותבים בה, לך נא וראה את דעת המסורות היהודיות העתיקות שנמסרו בידי העם שתמיד ידע קרוא וכתוב ושבכל הדורות רובם ככולם ידעו לקרוא ולשמור את מסורתם בכל ההסטוריה

מראשיתה ללא שינוי. ואעפ״י שהעם היהודי מפוזר בכל העולם, אותה מסורת נשתמרה אצל כולם בדיוק גמור. מתכוון אני לספרי המדרש והתלמוד והקבלה היהודיים בהם הוכנסו כל המסורות על כל ההסטוריה משחר בראשית, ואשר בה מוסברים כל תמיהותך בברור גמור וכמו שתראה בעצמך בסוף דברי. מתחבא אתה אחרי מסך עשן באמרך כי כתבים שומריים, אשוריים, בבלים ומצריים מציירים בעקבות אותה תמונה, אלים שבאו מן הכוכבים ושבו אליהם, נסעו בשמים בספינות אש, שלטו בכלי נשק איומים והבטיחו חיי אלמות לבני נבחרים. איפה מצויירים כל אלה, רק בדמיונך הפרוע כל תמונה מסכנה הופכת להיות אלים הבאים ושבים אל הכוכבים, איך אתה יכול לזהות בתמונה אם הם טסים לכוכבים או שבים ממנה ואיך אתה יכול לזהות הבטחתם לחיי אלמות, ועל הכל מנין לך כי אלים הם אותם דמויות, ואולי בני אדם שטסו במטוסים כמוך בדיוק ושהיו חכמים בכל החכמות המוכרות כיום ועוד יותר מזה.

כותב אתה ״ידיעותינו על עברנו עדיין מועטות מכדי שנוכל לחרוץ עליו משפט החלטי, פענוח סיפורים עתיקים מסוגל להפוך על פניו עולמות מציאות שלמים״, **בזה אני מסכים אתך בכל לב שידיעותיך** וידיעות רוב ככל האנושות על העבר של עולם זה מועטות, (ומכאן גם הנחותיך הבלתי נכונות) אכן לנו היהודים הידיעות על עבר העולם והאנושות הם מרובות והחלטיות, אנחנו שכאמור לא היה בנו מעולם דור שרובו אנאלפאבית, ושהילד היהודי מגיל שלש שנים ידע קרוא וכתוב ולמד את תורתו הכוללת את התלמוד ומדרשי חז״ל ובהם סודות הבריאה וההסטוריה שנשתמרו בידינו זה למעלה מאלפיים שנה ושעברו עוד לפני כן במסורת מזמן האבות כשאברהם קבל זאת משם בן נח, שקבל מנח שקבלו מחנוך שקבלו משת שקבלו מאדם הראשון, ואת מה שלא נמסר על ידיהם, קבלו הם במראה הנבואה מהאלהים יוצר העולמות כולם על כל אשר בהם, ומאז עברו הדברים במסורת איש מפי איש כאשר כל המקבלים מסורת זו בכל הדורות ועד לחתימת התלמוד ידועים לנו בשמותם ובתאריכיהם. (כל זה מבואר בהקדמת הרמב״ם לספרו משנה תורה, ראה שם).

וקריאת ספרים אלו ודאי הופכת על פניה את עולמות המציאות של דתות אחרות, ולכן יכלו אבותינו בכח ידיעה זאת למסור את נשמתם וגופם על קדוש ה׳ כאשר נאלצו על ידי בני בליעל לבגוד במסורת נכבדת זו על כל המשמע מכך, ובכח ידיעה נפלאה זו העם היהודי חי וקיים למרות אלפי שנות גלות וצער ודם ויזע, (אכן לצערינו חלק גדול מהעם היהודי שאבד את ידיעתו זאת עקב השתלבותו במסגרות אחרות, באמת מאבד את ייחודו ונטמע בין אומות אחרות) שואל אתה מה עלה בגורלה של הספרייה בבית המקדש בירושלים, אכן נשרפה ואבדה כמעט כולה, אבל נשארו לנו לפליטה רוב הדברים העקריים שהועברו ע״י שלשלת כותבי התורה כאמור.

אגב, מברך אתה את האל על כך שספרים מתקיימים היום ביותר מעותק אחד, סלח לי אם אשאלך לאיזה אל אתה מתכוון, ואת איזה אסטרונאוט אתה מברך.

לא היית צריך לעבוד קשה כדי להוכיח שהעולם שלנו החל באנשים בעלי תרבות

גבוהה ואח"כ נותרו בודדים שהחלו בתרבות שונה ופרימיטיבית ושכן יכול להיות גם בעתיד על ידי לוחמה גרעינית. כבר היה כן לעולמים כשאנשים בעלי תרבות גבוהה אבדו במבול הידוע, והעולם החל מתפתח שנית לאיטו עד העידן הגרעיני של ימינו. אגב, כל המדעים שמתגלים ושיתגלו כבר היו ידועים בעבר וכמו שאמר שלמה מלך ישראל בספרו **"מה שהיה, הוא שיהיה. ומה שנעשה, הוא שייעשה. ואין כל חדש תחת השמש. יש דבר שיאמר ראה זה חדש הוא, כבר היה לעולמים אשר היה מלפנינו, אין זכרון לראשונים וגם לאחרונים שיהיו לא יהיה להם זכרון עם שיהיו לאחרונה"** (קהלת פרק א'), התבונן יפה בפסוקים אלה, ובדברי חכמי ישראל עליהם ותבין את כח המחשבה היהודי ואת אפסיות דבריך והזיותיך.

מתפעל אתה ממגילת למך בו נשבעה בת אנוש כי נח הוא בן למך ולא בן מלאך משמים, ושואל אתה על איזה בני שמים דברה בת אנוש. הרי מכל מקום התרחשה דראמה משפחתית זו לפני המבול. ראה איזה פתי אתה, הרי מבואר במקרא שבני האלהים והנפילים לקחו מבנות האדם לפני המבול, ועל חטאם זה בא מבול, ואתה בעצמך הבאת פסוקים אלו למעלה ומה חדשה לך מגילת למך, אכן ברצוני להסביר לך את ענין בני האלהים ובנות האדם, אך סבלנות בבקשה, חכה לסוף. כל כך מבולבל אתה ממגילה זו עד שהחלטת שהמבול תוכנן כדי להכחיד את המשפחות הלא מוצלחות, כאשר מבואר במקרא שהמבול בא **על כל האנושות** עקב רשעותם ועסקם בגזל ובזנות, (בראשית פרק ו') ומדוע נדמה לך שתכנון אלהים למחות את בני האדם על מעשיהם, כיון שלא נעשה מיד עד שנתן להם זמן רב לשוב, אין לראותו כצו אלהי בגלל שלא נעשה מיד. הלא זה פירוש הפסוק והיו ימיו מאה ועשרים שנה (בראשית ה') דהיינו, מאה ועשרים שנה אתן להם זמן לשוב בטרם אביא עליהם את המבול, כי כן דרכו של **אלהים רחום וחנון** לתת זמן ולצפות לתשובת הרשע, ולא להכותו מיד על רשעו. ורק כאשר פסק זמן זה לא עזר אז נכנסו נח ובניו לתיבה מפני המבול, א. בגלל מעשיהם המתוקנים, ב. כדי לקיים שם ושארית לאנושות ולחיים על כדור הארץ.

ארון הברית

לגבי "ארון הברית" מסתבך הוא בשטויות שאף אדם בעל הגיון מחושב לא היה מעיז לאומרם, וכל שכן להעלותם על הכתב. ראה איך תיבת עץ מצופה זהב שבמפורש כתוב שתכליתה הנחת לוחות הברית שהיו עשויים מאבן, הופכת בדמיונו של זה למטען חשמלי, ואיך דמויות שני כרובי זהב טהור הופכים למגנט ולרמקול. כותב הוא **אין ספק שהארון היה בעל מטען חשמלי, אם נשחזר אותו כיום לפי ההוראות שמסר משה, נפיק מתח של כמה מאות וואט.** דברים שאין טעם להתווכח עליהם, כי כל מתחיל בחשמל יודע שדבריו בטלים ומבוטלים. כותב הוא, שום איש אל לו להתקרב אל ארון הברית – כך ציווה משה – וכן **נתן הוראות מדוייקות באשר ללבוש שיש ללבוש ולמנעלים שיש לנעול כאשר ישאו אותו,**

למרות כל הזהירות הזה אירעה תקלה, דוד הסיע את הארון בעגלה, ועוזה סייע לנהוג בה, **כאשר עדר בקר עובר** זעזע את הארון והוא כמעט נפל, שלח עוזה את ידו לתופסו, הוא מת במקום כאילו פגע בו הברק...**זכור לי כי לעיתים קרובות אפפו את הארון גיצים זוהרים.** איפה קרא הוא בתנ"ך שהיה לבוש מיוחד לנושאי הארון, או שעדר בקר עובר זעזע את הארון (דבר שגרם למות עוזה) ומנין זכור לו כי גיצים אפפו את הארון, אולי קיבל דניקן מאיזה אסטרונאוט חלל שהפך לו לאלהים, תנ"ך משונה כזה, בכל אופן, בתנ"ך שבידינו לא מופיע דבר זה. אצלנו בתנ"ך כתוב, א. שלא רק הארון אלא גם השולחן והמנורה וכלי הקודש האחרים נעשו לפי מדות מדוייקות שנתנו למשה בסיני, למרות שמטרתם היתה מוגדרת (שמות כ"ה). ב. לקודש הקודשים ללא קשר לארון היה אסור להכנס, פרט ליום אחד בשנה לצורך עבודת הכפורים (ויקרא ט"ז) ודבר זה נשמר גם בבית שני למרות שבקודש הקודשים לא היה ארון. אבל לגשת לארון מחוץ לקודש הקודשים לא היה אסור כלל. ג. לבוש בד מיוחד, היה רק לכהן גדול לצורך עבודות קרבן שנעשו ביום הכפורים בין אם היה קיים ארון בקדש הקדשים (לשם נכנס ביום זה) ובין אם לאו. (ויקרא ט"ז). ד. הצווי היה שעטיפת "כל כלי הקודש" בעת מסעם ייעשה על ידי הכהנים מזרע אהרן **ואף ללא צורך בבגדי כהונה,** ונשיאתם תיעשה על ידי הלויים (במדבר ד'). אבל, הלווים שנשאו את כלי הקודש כולל הארון לא לבשו שום בגד מיוחד, ואף לא הכהנים שבאו לכסותו. ה. ארון זה היתה לו "קדושה" מיוחדת בגלל לוחות הברית שהיו בו. ולכן ישראל לקחוהו לקרב עם הפלישתים כדי שבכח קדושתו אלהים יעזרם וינצחו, אבל אלהים נתן לארון הברית ליפול בשבי, כדי שעם ישראל לא יבטח על כלי הקודש, אלא על מעשים טובים שיגנו עליו. ו. לא הנושאים את הארון לקרב, ולא הפלישתים ששבו אותו קבלו מכת חשמל, כי לא היה בו חשמל כלל (דניקן, האם הפלישתים בנושאם את הארון לבשו את הבגדים "המיוחדים" שבדית מלבך), אבל בגלל קדושתו, הכה ה' את הפלישתים **בני העיר בו היה הארון,** במכות טחורים ומהומת מות, ואפילו כרת את דגון אלהיהם והשליכו על המפתן. אמור לי דניקן, איך מטען חשמלי גורם לטחורים וכל השאר, וכל זאת גם למי שלא קרב אליו כלל, הרי מפורש בכתוב (שמואל א' ד') כי כל אנשי העיר וגבוליה הוכו מקטון ועד גדול. ומדוע עקב מטען חשמלי, הפרות שנשאו את הארון עמדו במבחן וידעו לפנות לכוון בית שמש בו היו ישראל, ומדוע הוכו אלפים מאנשי בית שמש על כי **ראו** את ארון ה', אף כי לא מוזכר שנגעו בו. (חכמי ישראל פירשו **כי ראו בו דרך זלזול)** ומפורש בתנ"ך שאחרים שהיו בקרבתו בכל התקופות לא נפגעו מקרינה ואפי' סרני פלישתים שהניחוהו על העגלה לא נפגעו מקרינה כזו. (שם, פרק ו'). וענה לי איך ארון בעל מטען חשמלי גרם לברכה לעובד הגיתי ובני ביתו על עצם המצאו בקרבתם, ומדוע לא קרה ההיפך שמתו מקרינה. (שמואל –ב ו'). מפורש בכתוב **שהבקר הנושאים את הארון** שמטו את הארון הצידה (ולא עדר בקר שעבר משם זעזע את הארון) ועוזה אחז בארון מחשש לנפילתו וכדי להשיבו למקומו,

וזו היתה פגיעה בלוחות הברית ובאלהים שנתנם, כי הארון לא היה זקוק לעזרת אדם. מה גם שבזכותו נכרתו מימי הירדן בהכנס ישראל לנחול את ארצו (יהושע ד׳, ז׳) ולכן מת עוזה על מחשבתו הפסולה, כי האלהים וארון בריתו זקוקים לעזרתו. דרך אגב, אמור לי איך ארון בעל מטען חשמלי – וכדבריך יתכן אף מכשיר קשר – כרת את מימי הירדן והעמיד את המים שבמעלה הנהר כנד אחד, ״וילמדנו רבינו המלומד הדגול״ דניקן, אולי גם יהושע העמיד את כדור הארץ מול השמש בגבעון, על ידי גלי קול מסתוריים, או איזה מטען חשמלי מפוקפק. ואיזה מכשיר מדעי היה טמון באדרת אליהו שכשהכה בו את מי הירדן נחצו הם לשנים והוא ואלישע עברו בו בחרבה. (מלכים-ב, ב׳).

ועתה אבאר לך ענין עליית אליהו וחנוך ב״רכב אש וסוסי אש **בסערה** השמים״. מבואר בכתוב שכאשר נתלוה אלישע אל אליהו בדרכו האחרונה בקש הוא מאליהו לזכות לכח נבואתו, והבטיחו שיזכה לזה בתנאי שיזכה לראותו בשעת לקיחתו. וכלשון הכתוב ״אם תראה אותי לוקח מאתך יהי לך כן, ואם אין לא יהיה״. ותוך כדי שיחה, **והנה** רכב אש וסוסי אש, ויעל אליהו בסערה השמים ואלישע ראה וקבל פי שנים ברוח אליהו. ומתבאר מזה שאין הכוונה לענין גשמי כלל, כי אם כן כיצד התנה אליהו את העברת כחו בראיית עלייתו השמימה, מה הקושי והמעלה בראיית אדם עולה למטוס או חללית וטס, ועוד סוס אש מתאים יותר לרכב מכני יבשתי מאשר מטוס, והיה לו לומר לשון מתאים יותר כגון צפור אש, או נשר אש המעלה אותו לשמים, ובכלל כתוב בפסוק, שבסערה עלה אליהו ולא ברכב האש. אמנם הענין הוא כדלהלן.

דע כי הבריאה כולה בנויה מחומר ואנטי חומר, המורכבים יחד בהקבלה ובהצמדה ובחפיפה מושלמת, ואם העולם המוכר לנו הוא בבחינת גוף, הנה עולם האנטי חומר הוא בבחינת נשמה, (עולם האנטי חומר הוא כעין הנגטיב של עולמנו.) וכדוגמת הנשמה והגוף שאי אפשר לגוף להתקיים בלעדי הנשמה כי החומר זקוק לרוח, אבל הרוח לא בהכרח זקוק לחומר, ולכן הנשמה מתקיימת גם מחוץ לגוף, ולא עוד אלא אפילו יקטע חלק מגוף האדם או הצומח, כל עוד הרוח קשור בו ממשיך הוא לגדול ולחיות כשהתמונה בלבד היא שנקטעה, אבל הרוח נשאר שלם במתכונתו, (דבר זה שחכמי ישראל כתבוהו לפני אלפי שנים בכתבי הקבלה כעת הוכח לכל על ידי המצלמה הקיריליאנית״ שכאשר מצולם בה עלה שחסר בו חלק, או אדם שנקטע לו אבר, ממשיכים צורות ה״אורה״ המצטלמות להראות את העלה והאדם השלם, כאילו לא הוסר כלל חלק ממנו). וכאשר נתק הקשר בין האנטי חומר (הנפש) לחומר (הגוף) האדם ״מת״, גופו שב אל חומר האדמה והופך לחלק מהחומר הדומם הקשור באנטי חומר (בדרגה נמוכה) המקיימו, אבל אין יותר לגוף זה יישות נפרדת הנקראת ״אדם״. אך הרוח שהיתה בגופו או שהיא ממשיכה לפעול כיישות מושלמת שלא במסגרת עולם החומר המוכר לנו, או שהיא שבה ומתלבשת בגוף אחר, (גלגול נשמות) והכל תלוי

בפעולותיו בהיותו "אדם" בשר ודם, בעל בחירה חפשית לעשות הטוב והרע. אמנם אליהו וחנוך שהתעלו בדרגתם יותר מהרגיל, היו ראויים להכנס לעולם האתרי ללא ניתוקם מהגוף, אך היות ודבר זה לא יתכן כי החומר שהוא הלבוש, לא יהפך לאנטי חומר שהוא התוכן העיקרי, זכו הם להגיע לתהליך שונה מאשר מות, והוא החזרת החומר הקיים לשרשו הראשון שקודם הבריאה, כך שלא יהפך לשום חומר אחר **אפילו לא לאפר.** והדבר נעשה על ידי אש רוחנית שפרצה מהנפש והעלתה את החומר לשרשו הרוחני ממנו נשתלשל ונתהווה כל החומר המוגשם, (הוא הנקרא ליונים הקדמונים "היולי" שהוא החומר הפשוט ממנו השתלשלו והתגשמו ארבעת היסודות אש, רוח, מים, עפר. בעברית שם "היולי" הוא "בוהו"), דבר זה גרם שבנגוד לנפש רגילה שלאחר מות הגוף למרות היותה נפרדת מהחומר והופכת ליישות רוחנית כאמור, הנה יש לה קשר רוחני עם אותו גוף שבו היא התפתחה ועצבה את תדמיתה, (ושזו למעשה מטרת הבריאה הגשמית) ולכן כל עוד חומר הגוף קיים בעולם בכל צורה שהיא, קשורה היא אליו מעט, דבר המונע ממנה את ההשגה המושלמת, (אליה יזכו הנשמות הראויות "רק" בתחיית המתים). הנה אליהו וחנוך זכו לזה מיד עם פרידתם מהגוף שחזר לשורשו והפך למהות הרוחנית - גשמית "היולי".

אש זו לא נתנה לראיה בעין רגילה, ועליה התכוון אליהו כשאמר אם תראה אותי לוקח **מאתך,** (לשון מסורבלת) והיה ראוי לומר "אם תראני נלקח מאתך או "אם תראני עולה השמימה", ופירושו הוא אם תראה **אותי** דהיינו את גופי לא עולה לשמים (שם לא זקוקים לגופות) אלא לוקח מאתך ושב לשרשו ללא השארת גוף וגויה. ואמנם מבואר שאליהו לא עלה ברכב אש לשמים, אלא בסערה. וכלשון הכתוב, "ויהי המה הולכים הלוך ודבר והנה רכב אש וסוסי אש, ויפרידו בין שניהם, **ויעל אליהו בסערה השמים,** ואלישע רואה". א. סוסי האש רק הפרידו בין שניהם ואליהו עלה **בסערה** השמימה. ב. לא אמר הכתוב מנין צצו סוסי האש ורכב האש, אם נחתו משמים **פתאומית** או צמחו מהאדמה. בכל אופן לשון **והנה** הוא פתאומי, ולא יתכן לומר שהמתינו להם סוסי אש והם באו למקום בו היו סוסי האש כי במקרה זה היה צריך להכתב והנה **לקראתם** סוסי אש, וכו'. או והנה **לנגדם** סוסי אש וכו'. וביאור הכתוב הוא, ויהי המה הולכים הלוך ודבר, והנה פתאום רכב אש וסוסי אש, פרצו מגוף אליהו להבות אש רוחניות שנדמו לרכב וסוסי אש (כנוי לגוף המרכיב את הנפש ומוביל אותה כסוס לרצונה, והדברים עמוקים מכדי להביאם כאן) **"ויפרידו בין שניהם"** בין החומר ששב לשרשו "היולי", ובין האנטי חומר שעלה לשרשו השמימי. ויעל אליהו הוא הנפש, **בסערה** השמים, (ולא ברכב האש) ואלישע ראה זאת או בעיניו ממש (ללא מצלמה קיריליאנית) או בעיני רוחו, ולכן זכה לקבל פי שנים מכח אליהו.

הרחבתי לך בענין זה למרות רצוני, כדי שתבין שהפסוקים מדייקים בלשונם בכל אות ואות (כי בנבואה נכתבו) ולא ניתן להתעלם אף לא מאות אחת הכתוב בו, ולא כמוך שאתה מסלף ומעוות פסוקים שלמים כדי להתאימם להזיותך.

מתיחס אתה לצווי התורה שלא להזדווג אל בעלי החיים כאל שמירה על יחודו של הזרע האסטרונאוטי, ועל זה נאמר "אני ה' אשר הבדלתי אתכם מן **העמים**. טיפש גמור, **א.** בפסוק כתוב **הבדלתי אתכם מן העמים**, ולא **מן החיות**, אולי החיות הם העמים שלך לא שלי, והכוונה פשוטה שאלהי ישראל הבדיל אותנו היהודים עם סגולתו, מלשכב עם בני ובנות עמך. **ב.** שם יש גם אסורי הזדווגות עם בנות אדם כמו עם אחות, דודה, אשה נשואה לאחר, אשה ובתה ואפי' אדם עם אשתו החוקית בזמן וסתה, ועל כולם יחד נאמר פסוק זה. אנא אמור לי "תיאולוג נכבד" שלא מתבייש להפגין את בורותו וטפשותו על הכתב. לשם מה צוו "אליליך האסטרונאוטים" את העם הנבחר מאות מצוות שלכאורה אין בהם כדי לתרום לחברה כלום, כגון שמירת שבת, איסור אכילת חזיר, שפן, ארנבת ועוד הרבה בעלי חיים שאינם מעלים גרה ומפריסים פרסה, ולמה רק חלק קטן מהאנושות (עם ישראל) נבחר ונצטווה על מצוות אלה, הרי גם אתה והגויים האחרים לדעתך נבראתם מתכנית זרע של אסטרונאוטים, עם פראי אדם פרימיטיביים. ראה איזה פתי אתה.

בקשר לכתובות העתיקות בכתב היתדות המיחסות לעשרת מלכי השומרים זמן מלכות של 456,000 שנים, ועשרים ושלשה המלכים שבאו אחר המבול והחזיקו ברסן השלטון למעלה מ – 24,000 שנים, דע לך שאף אחד לא קרא את הכתב בבירור וכולו השערות לא מבוססות. **אפשר** גם לקרא במקום שנים, ימים, שהם קרוב לאלף מאתים וחמישים שנים לפני המבול, דבר התואם לתאריכים שבידי עם ישראל על אותה תקופה, ועל מנין האנשים. אינני אומר שכך דעתי, לי נראה כי הכתב טרם פוענח כראוי ואין לשקול שום אפשרות על דבר שקריאתו לא ברורה..

ענקים

אין ספק כי צודק אתה כי היו ענקים בעבר, אך מסתמך אתה **גם** על התנ"ך ומביא קבוצת פסוקים המאשרים את קיומם של הענקים. והנך כותב **"מוטב שנקבל את המקורות העתיקים כלשונם"** ואם כך, גם לגבי בריאת העולם והאדם תקבל את דברי התנ"ך כלשונם. ותהרוס את התיאוריה שלך על אסטרונאוטים מן החלל, ותחשוב פשוט כי אותם ענקים בנו את כל בניני הענק, הפירמידות וכדומה. הרי כותב אתה כי מלומד רציני כפרופסור דניס סוראט מנהל המרכז הבינלאומי ללמודים צרפתיים בניצה הקדיש מחקר רציני לנושא הענקים שבמסקנתו הוא מאשר את קיומם בעבר ללא סייג, באומרו **"רק בדרך אחת אפשר להסביר באופן מתקבל על הדעת את המספר הרב של מבנים ארכיטקטונים ענקי ממדים, ואת המספר הרב של גושי האבן מעוטרים ביד אמן ודרך זו היא לצאת מן ההנחה שמקימיהם הפרימיטיביים של מבנים אלה היו ענקים, או יצורים בעלי טכניקות בלתי ידועות לנו"**. עד כאן דברי הפרופסור המלומד. ובכן, דבריו צודקים בהחלט (רק צריכים אנו לומר כי הענקים עצמם היו די נבונים כדי לצייר ציורים אומנותיים ולהשתמש

בטכניקות מסויימות לעקירת וחציבת אבני ענק אלה). **דבריו אלה הם סותרים את כל דבריך והזיותיך, ואינך מרגיש בזה כלל.** כי אם היו ענקים שבנו את כל המבנים האלה, מדוע אתה צריך לבלבל את המוח באלילים שבאו מן החלל, הרי הפרופסור המלומד שאתה מכנהו כך – כותב ברור כי קיום הענקים בעבר פותר את בעיית האבנים הענקיות המונלתיות המופיעים במספר רב, וא״כ פשוט הדבר כי היו בני אדם ענקים שבנו בנינים ויצירות אמנות בהתאם לגודלם. אך למרות שאתה מביא את דברי פרופסור סוראט, ממשיך אתה להסתמך על מבנים מרשימים כעל מעשי אסטרונאוטי חלל, או פרימיטיבים שעשו זאת כדי לבקשם לשוב שנית. איפה ההגיון שלך דניקן, ראה איך פזיזותך גורמת לך לכתוב דברים סותרים זה את זה.

מוסיף אתה להתבלבל ולומר שייתכן וצריך לפקפק בסדר הזמנים של התנ״ך מכיוון שמוצאים אנו לאחר זמן רב את דוד נלחם בענק בעל שש אצבעות בידיו ושש ברגליו, ובכן, ״תיאולוג״ נכבד, מדוע התבלבלת, מה הקושי אם היו בזמן דוד משפחת ענקים. כן, מדבר אני על משפחה שלמה כי גם אחי גולית היו ענקים כמבואר במסורת שבידנו. ובכלל, ענקים היו לאחר המבול מופיעים מדי פעם, לא כקבוצות גדולות אלא כבודדים. לא רק עוג מלך הבשן שנשאר מלפני המבול (דברים פרק ג׳) אלא עוד בודדים, אמנם לא בגובה עצום כקודמיהם, אלא ענקים יחסית לאחרים. גלית למשל גובהו היה רק שלש מטר כמבואר בכתוב (שמואל א׳ י״ז). מדוע נדמה לך שענקים היו רק פעם אחת ובמקום אחד והכתוב עליהם נכתב בשיבוש הזמנים, כבר אמרו חכמי ישראל כי כל הפוסל, במומו פוסל, ולכן אתה שמעתיק כתבים אלו ואחרים בשיבוש, מפקפק בסדר הזמנים הכתוב בתנ״ך .

בני האלהים

דע כי אלהים אינו רק כנויו של אלהי העולם ״הכל יכול״, אלא מכונים כך גם **בני אדם** גבורים, חכמים יועצים ושופטים. בתנ״ך המדבר על רק אלהים יחיד הבורא ויוצר, ועושה, אלהים עצמו אומר למשה שהוא ממנהו למצוה ומייעץ לאהרן אחיו שיבא ויאמר את הדברים לעם ישראל, וככתוב ״ודבר הוא לך אל העם, והיה הוא יהיה לך לפה, **ואתה תהיה לו לאלהים.** (שמות ד׳, ט״ז) ולגבי עבד עברי נאמר ״והגישו אדוניו אל **״האלהים״** (שם פרק כ״א) כשהכוונה אל **השופט.** (לאיזה אסטרונאוט מגישים אותו, אה, דניקן?) ולגבי כל דיני משפטי הממונות שבין אדם לחבירו נאמר ״ונקרב בעל הבית אל **האלהים״,** ״עד **האלהים** יבא דבר שניהם״, ״אשר ירשיעון **אלהים״** (שם) ובלשון ״גבורים״ נאמר, ״ואת **״אילי״** הארץ הוליך גולה״ (מלכים ב׳ כ״ד, ט״ו) דהיינו, את גבורי הארץ וכאלה רבים. וכן מלאכי האלהים נקראים בני אלהים בכמה מקומות, לדוגמא: ״ברן יחד כל כוכבי בוקר ויריעו כל **בני אלהים״** (איוב ל״ח, ז) וזה ביאור הכתוב (בראשית פרק ו׳) **״ויראו בני האלהים״** הם בני

השופטים והמושלים, שלא פחדו משלטון החוק "**את בנות האדם, כי טובות הנה. ויקחו להם נשים מכל אשר בחרו**", ואפי' נשואות. "**הנפילים היו בארץ בימים ההם**" הם הענקים ששנים מהם נפלו ממלאכי מרום והתגשמו וכמו שיבואר, "**וגם אחרי כן אשר יבואו בני האלהים**" הם בני קין שהיו ענקים במיוחד שבאו אל בנות האדם מזרע אדם ושת וילדו להם, "**המה הגבורים אשר מעולם**". ולכן חזר הכתוב פעמיים על ספור בני האלהים אחד לפני נפילת המלאכים לומר שהכוונה לשופטים וכדו', והשני על בני קין שנקראו בני אלהים בגלל גבהם. בכל אופן מלאכים אלה נענשו, ואינם אסטרונאוטים ולא קבלו כבוד אלילים, ואף אחד לא עבד אותם, **העבודה היתה לנחש שפתה את חוה, עבודה זו התפשטה בכל העולם, ולכן הדרקונים של בני מאיה דומים לדרקונים של סין במידה מפליאה.** ודמויות נחש זה, על ידי כוחות מאגיה שחורה נראה עף באויר ובפרט מעל העיר טיאהונאקו, (זוהר בראשית דף ט') וזה גם פתרון שאלתך המענינת, מדוע כמעט על כל המבנים של בני המאיה מופיע סמל הנחש, ומוזר הדבר שנראה הוא מעופף. דומני שמספיק בזה כדי להבין שדמיונותיו של הוזה זה, משוללות כל אחיזה ויסוד מציאותי וספרותי.

פרק ג - פילוסופיא.

השאלה הפילוסופית בה מתחיל הוא את ספרו הראשון (מרכבות פרק 1) האם מצויים יצורים אנטלגנטים בקוסמוס, ומצטט דברי אסטרונומים כי "**רשאים אנו להניח** כי קיימים 18,000 כוכבי לכת קרובים באופן יחסי לכדור הארץ שקיימים בהם התנאים ההכרחיים לחיים הדומים לאלה המצויים על כוכב הלכת שלנו, אך יכולים אנו להרחיק לכת ולטעון שרק אחוז אחד מתוך 18,000 כוכבי לכת אלה הוא מיושב למעשה, גם אז יוותרו לנו עדיין 180 כוכבי לכת כאלה", יפה מבחינה תיאורטית, אך א. האם זה מחוייב המציאות עד כדי לבנות על זה תשובות לשאלות המתבקשות עקב מוצגים ארכיאולוגים ענקיים ועתיקים ולזנוח עקב כך תשובות יותר הגיוניות, והלא ענין זה אינו אלא בבחינת הנחה בלבד, מנין לנו שבאמת יש כוכבים הדומים בתכונתם לארצנו, ומנין לנו שבאמת יש בהם חיים, ואף אם כן מניין לנו שהגיעו הם לכדורנו, והלא לפי הנחתך יש לפחות 180 כוכבי לכת הדומים לכדור ארצנו, וההסתברות שמכל כוכבי לכת אלו דווקא יבואו ויפגעו בארצנו ויישבוהו הוא רחוק מאוד, והלא גם מספריך משמע שאינך מאמין שהם הסתובבו בכל כוכבי הלכת האחרים, אלא שבעקבות מלחמה וכדו' במקומם, הם הגיעו "רק" לכדור ארצנו. כדוגמא קח נא את אשר כתבת בספרך (מרכבות פרק 10) כי באקוספירה הקשורה במערכת השמש שלנו נמצאים כדור הארץ, נוגה ומאדים, ועד לשנת 1962 האמינו שנוגה מתאימה לישוב חיים כשלנו ושיתכן שיש שם יצורים, עד אשר "מרינר 11" העבירה לנו מידע כי לא יתכן דבר כזה ושמעתה אפשר למחוק את נוגה מרשימת נושאי החיים האפשריים. אכן נאחז אתה בעקשנות בכך

כי אפשרות החיים על פני המאדים אינה בלתי סבירה ושבגבולות האפשרות היא כי לשכננו מאדים היתה צויליזציה משלו לפני הרבה אלפי שנים, ומתייחס אתה בכובד ראש לפובוס אחד מירחי המאדים, מסתמך אתה על המדענים סאגאן האמריקאי ושלובסקי הרוסי המקבלים את ההנחה כי הירח פובוס הוא לווין מלאכותי עד שאתה בונה מגדלי שאלות באויר. מחליט אתה ללא כל בסיס הגיוני שבעבר היו חיים על המאדים, ושיתכן שאינם קיימים כיום, ואם אינם קיימים מדוע, האם כתוצאה משואה קוסמית, והאם נמלטו כמה מתושביו לכוכב לכת שכן, ומשאלות אלו רוצה אתה כבר לגייס עזרה לתיאוריה שלך כי הענקים שבנו את האבנים המונוליתיים והעיירות הגדולות הם פליטי המאדים. כיום בעקבות צלומים נראה ברור שהמאדים מעולם לא היה מיושב, וכל התיאוריה שלך ובנין הקלפים שלה אבד. אבל הבט וראה איך בכוכבים נוגה ומאדים, שההנחה וההסתברות שבהם יש חיים היתה גבוהה בעקבות האקוספירה שהזכרת, והנה הנחה והסתברות היו, אך **במציאות לא היו דברים מעולם.** ועל כן אין לך מה להתייחס ולבנות על תיאוריה כי "רשאים אנו להניח כי קיימים חיים ביקום", ובזה ליישב שאלות הדורשות את פתרונם ושנתן להשיגם בצורות יותר הגיוניות.

מבצע "עוצמה" לא השיג ולא ישיג מאומה, נוסחת "גרין באנק" אולי מאפשרת לנו לקבוע את מספר הכוכבים שאפשריים בהם חיים, אך לא שיש בהם ודאי חיים. מה גם שהמאדים ונוגה שהיו בגדר אפשרות הכי קרובה להיותם מיושבים, נתגלתה כמוטעית מיסודה. הנה הבאת את דעתו של ד"ר ורנר פון בראון שכתב כי אפשר שנפגוש צורות חיים נחותות יותר בכוכב מאדים אבל הוא אינו בעל דמיונות מטורפים כמוך, ומוסיף כאדם שקול ואחראי ואומר "עד היום אין בידינו שום הוכחה או עדות שיצורים חיים עתיקים מאתנו או מתקדמים מאתנו חיים או חיו בגאלכסיה שלנו, עם זאת בהסתמך על שקולים סטאטיסטיים ופילוסופים אני משוכנע בקיומם של יצורים חיים מתקדמים כאלה **אך חייב אני להדגיש שאין בידינו שום בסיס מדעי איתן לאמונה זו.** הנה הדגשתו האחרונה של ד"ר בראון הצילה את יוקרתו. לאחר שהוכח שבמאדים אין שום אפשרות של כל צורת חיים כשלהיא, אבל דמיונך המופרז רק מראה את חוסר שיקולך בנושאים רצינים כאלו. אין כוונתי רק לדבריך (מרכבות פרק 1) על נסיונות להעמיד כינים וחרקים זעירים בתנאי אטמוספירה שונים שהצליחו, ושעל כן קובע אתה כי "יער סימני השאלה הולך ומתעבה", המראים על גישה חובבנית והדיוטית לנושאים בעלי תוכן רציני. אינני יודע איך מקיום כינים וחרקים באטמוספירה שונה ניתן להסיק הוכחה שקיימים יצורים בעולמות אחרים, ואפי' אם היתה זו בגדר הסתברות, אין זו אומרת שאכן הם קיימים. ואף אם כן, מכאן ועד לאסטרונאוטים מפותחים רחוקה הדרך ושום יער של שאלות לא קיים. אכן בדמיונך המופרז ובחוסר שקולך כבר החלטת לא רק שהם קיימים אלא אפי' את בקורם בכדור הארץ שלנו. וראה איך נכנסת

(מרכבות פרק 5) להיסטריה ולפאניקה חזקה מהחשש שמא ימצא במאדים ולו רק מבנה אחד ויחיד עתיק וזנוח, או אם יימצא שם ולו רק עצם אחד ויחיד שיצביע על יצורים אנטלגנטיים שחיו שם בעבר, או אם ימצא שם ולו רק ציור סלע אחד בר זיהוי, כי אז יזעזעו ממצאים אלה את אשיות דתינו ויטילו תוהו ובוהו בעברנו. מימצא אחד ויחיד מסוג זה יגרום למהפך ולשינוי הערכים הגדולים ביותר בדברי ימי אדם, ועל סמך קביעתך שואל אתה ואומר, נוכח העימות הבלתי נמנע עם העתיד האם זה לא יהא נבון לעשות שמוש **ברעיונות עתירי דמיון** בחשפנו את עברנו, ובנתיים מתקרב ללא הרף עידן החלל יום הדין האנטלקטואלי, העננים התיאולוגיים ימסו...ומוסיף הנך דברי בלבול והבל ללא אחריות מספקת. ולסיכומו של דבר נמצאים אנו בשנת 1982 לאחר חקירת המאדים, ולא נמצא בו שום מבנה עתיק או חדש, ולא שום עצם המצביע על יצורים אנטלגנטים או פרימיטיביים שחיו בו בעבר ולא אף ציור כלל. העימות הראשון עם החלל נסתיים בנצחון השמרנות ויישוב הדעת ונגד כל הזיותיך והנחותיך הנובעות מן החשש של גילוי חיים במאדים. התבונן בזה כי זו דוגמא טובה לכל דרך החשיבה שלך, מר דניקן. דרך אגב, בדבורך על האקוספירה מוסיף אתה, כי חיים במתכונת אחרת יכולה להתקיים בלי להיות כפופה למושגי החיים שלנו, יפה, אך אם כן למה להם קסדות וחליפות חלל הנצרכים **במושגי החיים שלנו.**

כותב אתה (אלילים מן החלל פרק 1) כי האמונה בביקור יצורים מן החלל אינה נחלתך בלבד, אלא גם בשמו של איינשטיין נאמר כי רכש אהדה לרעיון זה, ושביולוג החלל סאגאן אינו מבטל אפשרות כזו, ופרופסור הרמן אובארת רואה אפשרות זו כסבירה ביותר, ושהגדיל מכולם פרופסור שקולבסקי שהצהיר שהוא משוכנע בזאת. מפקפק אני בכל דבריך אלה שנאמרו כדברך רק לך בלבד, ואף פעם לא נשמעה הצהרה דומה מפיהם בשום פורום אחר. אך נניח וזו דעתם האם הוכיחו הם את זאת, כל עוד לא נתנו הם סימוכין לדבריהם הנתנים להוכחה ולאימות, אין בדבריהם שום ערך כלל, למרות גדלותם במקצועות בהם הם עוסקים. דומה הדבר למנתח לב מפורסם הבא לחוות דעה בסתימת שיניים, שבו ידיעתו היא אפסית, מה גם שאיינשטיין בסוף ימיו כתב (בספרו "עולמי") **"ספק גדול אם ימצא איש מדע מעמיק שאין דתיות מופלאה במינה מסגולות נפשו, דתיותו – השתוממות נפעמת על ההרמוניה שבסדרי בראשית, המגלה תבונה נשגבה כזו שכל חכמה ובינה שבמחשבת אדם ועצתו אינה כנגדה אלא הבהוב עמום הבטל ומבוטל"**, ולאור דבריו אלה ברור שהאמין כי הבריאה מעשה אלהים כל יכול ולא מעשי אנשי חלל חיצוניים. ובעצם, מה רוצה אתה להרויח בהביאך שמות "מפוצצים" של אנשי מדע למיניהם, כולל כל מדעני "גרין באנק". פרט לאחיזת עיניים שאתה עושה בזה לאנשים טפשים ותמימים אינך יכול להרויח דבר, כי אתה עצמך כתבת (בספרך מרכבות פרק 11) כי כל עוד לא יבקר בחלל מישהו לא נוכל לקבל הוכחה על חיים

בחלל, ולמרות שיש סטאטיסטיקות וחישובים התומכים ברעיון זה והחיפוש אחר אינטלגנציות לא ידועות החל, עדיין לא הניב הוא תוצאות משכנעות הניתנות למדידה ולהוכחה", כן, אלה הם דבריך, ואם כן אף פרופסור ומדען לא יכול לחוות דיעה **מדעית** בענין שלא ניתן למדידה והוכחה. ודבריו בזה כמו דברי אדם פשוט אחר המאמין בדבר מסויים בעקבות צורת חשיבה **לא מדעית.** אדרבה, בשם המדע ניתן רק להפריך את התיאוריות שלך, אצטט את דבריך (מרכבות האלילים פרק 11) בו כותב אתה כי התיאוריה של פרופסור שלובסקי וחבריו שכאילו אנרגית הקרינה של כוכב הרדיו **CTA/102** השתנתה בתדירות הנותנת מקום לחשיבה שקבלו הם בזה אותות מצויליזציה נעלה שמחוץ לכדור הארץ, נתבררו על ידי האסטרו פיסיקאי ההולנדי מארטן שמיט לאחר מדידות מדוייקות כבטלים ומבוטלים. וכלשונך **"מסקנה זו עלולה להנחית מכת מוות על החיפוש אחר יצורים אחרים ביקום".**

עוד לפני ששכנעת כי בכלל יש יצורים בחלל, (מקסימום אמרת כי מבחינה תיאורתית ישנם כוכבים הדומים באטמוספירה שלהם לכדור הארץ). מנסה אתה לשכנע כי באו יצורים אלה לכדורנו, וההוכחה היא כי יתכן שנגיע אנו לכוכבים רחוקים, גם לזה אתה נכנס מתוך תרכובת של קבוצת ספיקולציות משונות שאם אחת מהם לא תתבצע כל התיאוריה שלך נופלת מאליה. משוכנע אתה כי אפשר יהיה להקפיא בני אדם ולהפשירם במועד קבוע מראש, ומאמין אתה כי בסופו של דבר ייצרו חומר בו יפעילו את המח שלא יתנוון (ואז לדבריך יטוסו חלליות עם מוח אנושי ללא גוף, וממילא כל התיאוריה שלך על אסטרונאוטים **בעלי גוף** שהגיעו הנה בטלה ומבוטלת גם לפי הנחתך זו), וחולם אתה שיימצאו טבעות בטיחות אלקטרומגנטיות שיסיטו חלקיקים המרחפים בחלל וימנעו את פגיעתם בחללית, ואחר הכל כשנתקל אתה בבעיה כי לפי המדע הקיים לא תתכן מהירות גבוהה מן האור, אז מחליט אתה שיסעו חלליות ללא דלק אלה ע"י חלקיקי "אנטי חומר" (אני משוכנע כי אתה לא מבין מה זה). בונה אתה תיאוריה על הטאכיונים ומתלהב מהם כאילו הם נמצאים על מדף באוניברסיטה. (אמנם כאן אתה קצת מסתייג וכותב כי אי אפשר עדיין לאמת באורח נסויי את קיומי הטאכיונים, אלא רק באורח מתימטי, אבל זה לא מפריע לך לראותם כמציאות קיימת ללא כל סיבה מחודשת.) ואחר הכל גם אם נסכים לשגיונותיך, מה תוכל להוכיח, מקסימום שבני אדם יגיעו לכוכבים רחוקים, אך זה עוד לא הוכחה **שגם** מכוכבים אחרים באו אלינו, דבר שאותו אתה מעונין להוכיח. פרט נוסף, גם אם כל הטכניקות שאתה כותב ודמיונך המופרע יתממש, **הרי כל זה ייעשה ע"י האדם"**, ולמה להסתגל לרעיון טפשי של אלילים בעלי בינה שעלו בחכמתם על האדם, אדרבה תאמר בפשטות שהאדם הוא "שליט ההווה" דבר ממנו אתה מסתייג, והוא שעשה בעבר (כשם שיעשה בעתיד) את התופעות המוזרות לך, ללא סיוע אלילים משונים מן החלל.

בספרך (אלילים מן החלל פרק 2) שואל אתה שאלות יפות, כי אם נקבל את רעיון האבולוציה בו התפתח האדם מן הקוף לאחר "מיליוני" שנים, מהו מקורה של

התבונה, כותב אתה "לא זכיתי לשמוע הסבר משכנע ולו גם בדוחק באשר למקורה ושרשה של התבונה האנושית אשר צצה והופיעה כמדומה בן לילה. ואכן, מי לימד אותנו לחשוב, יש לציין לחיוב את הצורה בה אתה דוחה את דמיונותיהם של האנתרופולוגים וממצאי המאובנים שלהם ואת שאלותיך מיהו זה שהקנה לבני האדם מדות של דרך ארץ, מיהו זה אשר נטע בבני האדם את הרגשת הבושה בקשר למגע המיני, האם מצוי הסבר לעובדה שאנשים פראים החלו לובשים לפתע בגדים, מדוע הגורילות והשימפנזות עוד לא החלו בהדרגה ללבוש מכנסיים, אך אבוי, לאחר חשיבה יפה המעוררת שאלות נפלאות, מגיעה תשובתך הטפשית ביותר על מוטאציה מלאכותית שערכו האלילים האסטרונאוטים (שאתה גם מגדירם כיצורי אנוש מפעם לפעם) בבני האדם הארציים. אמור לי מניין קבלו אליליך אלה את המחשבה והתבונה, ובכלל מי ברא אותם, **ומדוע ראו הם צורך להטפל לכדור הארץ, מה היה המניע שלהם, האין זה יותר הגיוני לחשוב כי אותו כח רוחני עליון שלדעתך ברא ויצר אלילים אסטרונאוטים בעלי חשיבה, ברא ישירות בני אדם חושבים בכדור ארצנו, כמפורש בתנ"ך.** והאלהים המוזכר בתנ"ך אינו אסטרונאוט נברא אלא כח עליון רוחני שברא את כל הקוסמוס ויצר אדם בצלמו. וזו גם תשובה לשאלתך מהו צלם אלהים. אמור לי, אולי כוונת התנ"ך באומרו **"בצלמו"** לצורת החשיבה, והכוונה שאלהים ברא את האדם בצלמו הרוחני והטביע בו את התבונה והמחשבה מיד בעת בריאתו אותו. האין בזה כדי להשיב על כל שאלותיך, חשוב, חשוב דניקן בלי פזיזות. דרך אגב, אשכילך קצת ואומר כי לפי המסורת היהודית קופים מסויימים הם תוצאה של בני אדם שהתנוונו ולא להיפך. (תלמוד סנהדרין דף ק"ט א').

מנסה אתה להוכיח (אלילים מן החלל פרק 2) כי יצירת אורגאניזם חי הוא תהליך כימי וכי אפשר ליצור "חיים" במעבדה, כל דבריך אינם נכונים וניכר בדבריך שאינך מבין דבר וחצי דבר בנושא זה ובורותך מתגלה בו למרות רצונך להיראות כמשכיל היכול לדבר בכל נושא, אינני רוצה להתווכח עמך בנושא זה רק אפנה אותך לספר "מוצא החיים" לדר' ז'יל קארלס בהוצאת האוניברסיטה הצרפתית וראה שם בעיקר, **בנושא הקשור ללואי פסטר והוכחותיו כי אין ליצור חיים במעבדה, שאומתו בהזדמנויות שונות.** וקרא גם בעיון את מאמרו של הפרופסור לביאולוגיה אדוארד ה. סימון מאוניברסיטת פורדו. (תורה ומדע 69). אך מה הדבר קשור לתיאוריה שלך, גם אם נניח כדמיונך שניתן ליצור חיים במעבדה, מה ההוכחה שישנם יצורים בחלל ועוד חכמים ומושלמים ושבאו לכאן להשכיל את בני האדם במוטאציה מלאכותית. אורג אתה קורי עכביש ורוצה לתפור מהם בגד.

צודק אתה בכתבך "יש תופעות של חוסר עקביות בעברנו, בארכיאולוגיה שלנו ובדת שלנו". לפי המבט של דתך, והארכיאולוגיה שלך, בהחלט יש חוסר עקביות בעברכם. אבל לפי תורת ישראל תורת האמת והנצח, בה אין חוסר עקביות. ולא משאירה היא חלל ריק בהסטוריה של עברנו מאז בריאת העולם. צא ולמד.

כותב אתה שגילו של היקום נאמד בשמונה עד שתים עשרה מיליארד שנים, ושבכל

רחבי העולם נערכו בדיקות קפדניות לאין ספור על אבנים מכל הסוגים והן מוכיחות כי קליפת כדור הארץ נוצרה לפני 4 מיליון שנה, איפה נערכו ועל סמך מה נערכו בדיקות אלה ומסקנותיהם.
כל הנושא על זכרון העבר שמופיע מחדש בעולם וכדוגמת השעון "שאין זה מקרה שהומצא בזמן אחד אצל כמה בני אדם", עונה אני לך בפשטות והוא "גלגול נשמות", ולא אלילים דמיוניים.
מתבלבל אתה בגנטיקה שאין לה קשר עם "אליליך" וספוריך הארוכים על מעבדות החלל, ותיאור נסיעותיך באריכות שאין להם קשר לנושא, מוכיחים כי אינך אלא משולהב ודמיוני מאוד.
דומני שמספיק בזאת כדי להבין את כבוד "הפילוסוף" דניקן.

נשאר עוד דבר אותו יש להבהיר והוא ענין העצמים הבלתי מזוהים המופיעים מדי פעם על כדור ארצנו.

העבמי"ם

מהאמור לעיל מובן שלא יתכן שהעבמי"ם הם חלליות אסטרונאוטים מכוכב אחר. בנוסף לכך יש להציג גם את השאלות הבאות: **1.** מדוע הם אינם יוצרים קשר עם עולמנו אלא נעלמים מהם, הסברא שהם פוחדים מאתנו היא לא הגיונית, אנשים חכמים כאלה הבולעים וחוטפים מטוסים ומשתמשים בטכניקה גבוהה משלנו ודאי שאין להם סיבה לפחד מאתנו (מה גם שלדעת דניקן הם כל יכולים שתכנתו אותנו בעבר). **2.** כשמתנגשים שני עבמי"ם (לדוגמא בפורטו ריקו 1972) לא נשמד אף אחד מהם אלא נבלע בתוך השני, ולא הותיר שברים או רסיסים, על הקרקע, דבר שחייב להעשות מכל חומר מוצק המתפרק. **3.** ברוב המקרים הופעת עב"מ כשהיתה קרובה יחסית לקרקע גרמה לשבושים מגנטיים וחשמליים בסביבות השטח עליו הוא נראה, מדוע. **4.** מה הזוהר המסנוור הבוקע מהם **בצבעים משתנים. 5.** כשמטוסים טסו אליו, במקרים רבים נפגשו בו ונעלמו לנצח בתוכו, ולא גרמו להתנגשות והתרסקות החומר לא מהעב"מ ואף לא מהמטוס, הסברה הטפשית שהמטוס נחטף ע"י אנשי העב"מ כדי להכיר את האנושות, אין לה מקום. וכי תמיד המטוס טס ישר אל פתח חללית מסתורית זו, ולא סטה והתנגש. ואף אם נניח שכן הוא, מטוס הטס במהירות אם יכנס לכל חללית בכל גודל שהוא חייב להתנגש עם דפנותיה הפנימיות, דבר שלא קרה לאף אחד מהמטוסים שנעלמו בתוכו **ללא עקבות כלל.** ובכלל לשם מה עליהם לחטוף מטוסים ואוניות בכמויות לא מבוטלות, ומדוע מתנהגים הם כגנבים, מה פחדם של "חכמים" אלה שמתנהגים בצורה שכזו. **6.** בכמה מקרים מטוס שנבלע בעב"מ המשיך לטוס בתוכו מבלי להפגע כשהוא מרגיש את עצמו טס **בתוך ענן מוזר** כשאינו מזהה את הקרקע שתחתיו, ומצפניו מסתובבים לכל הכוונים, והשעונים נעצרים למשך כל זמן

שהייתו בתוך העב"מ, ועד יציאתו ממנו. כשכל זמן טיסתו בתוכו לא צרך המטוס אף טיפת דלק. 7. העב"מ תוך כדי מעופו משתנה בצורתו מעגול לטרפז, לגליל, לדיסקה, וכדו', הכיצד חומר יכול להשתנות מגליל או עגול לטרפז או לצורות אחרות. 8. אלה שנפגשו בו והצליחו לצאת ממנו בשלום תארוהו כענן מוזר ללא חומר מוצק, כך גם תיארוהו העדים שראו פלוגת חיילים אנגלים שנכנסה במלחמת העולם הראשונה לתוך ענן מוזר שרבץ על הקרקע, עב"מ, ולא יצאו מתוכו, ואבדו לנצח. 9. כיצד נשארים הם ללא נוע באויר, ומבצעים תפנית מדוייקת של 90 מעלות. 10. קאפטיין מאנטל שהמריא ב 7 בינואר 1948 במטוס P -51 ורדף אחר עב"מ, כשהגיע קרוב אליו התפרק מטוסו לרסיסים קטנים ומעטה האלומיניום נוקב כנפה, כששטח כל חור שבו לא עלה על כמה סנטימטרים (דבר זה כשלעצמו הוא נדיר, שימצאו שרידים ממטוס שרדף אחר עב"מ). דבר שלא נראה כהתנגשות, אלא שנעשה ע"י פעולה מסויימת לא מזוהה. 11. רוב העבמי"ם נמצאים בעיקר על משולש ברמודה וחופי דרום אמריקה, ושם גם מקום העלמות רוב המטוסים והאוניות שנפגשו בעב"מ, מדוע. 12.הפיצוץ שנעשה בטאייגה שבסיביר וגרם לשרפה נוראית הנראית כפיצוץ אטומי, לא השאירה שום עקבות של חפץ מתכתי ולו הקטן ביותר. **סיבות אלה גורמים למחשבה שמדובר בענני גזים בעלי מתח חשמלי גבוה, או בעלי כח אנרגיה אחר.** ומכאן זוהרם המשתנה בצבעיהם, והגורמים בדרך כלל לחפצים מוצקים מוליכי חשמל להפך לאבק דק המתפזר ברוח. אינני מחליט שכן הוא, אך דבר זה מצאתי לו סמוכין בדברי אדגאר קייסי (רואה הנסתרות שחזה מראש ובדיוק דברים רבים ומגוונים וביניהם את גילוי אטלנטיס בשנת 1968, ואכן קרה הדבר ו"חומת בימיני" ועוד עשרות רבות של אתרים ענקיים טבועים במים נתגלו בשנה זו במקום בו זיהה קייסי את אטלנטיס) שכאשר נשאל על העב"מ השיב כי מקורות כח מייצרי אנרגיה מזמן אנשי אטלאטיס פועלים באזור וגורמים לתופעה זו, ולהעלמות המטוסים והאוניות במשולש ברמודה. סביר כי חלק קטן מענני גזים מחושמלים אלה מגיע גם למקומות אחרים בעולם. אך סברה זו עונה על כל השאלות שהצבתי, ונוחה יותר – ומבחינתי אף הגיונית יותר – מאשר דמיון מטורף של חיל משקיפים ואסטרונאוטים פחדנים וגנבים, מכוכב אחר.

פרק ד' - מסקנות.

את התשובה לכל הממצאים העתיקים האלה, כפי המציאות ההסטורית האמיתית המקובלת ביד עם ישראל זה אלפי שנה, מאז התרחשותם, כבר כתבתי במבוא, ועתה אציב ציוני דרך לדברי שם, בצירוף מקורות הדברים:

3760 שנה לפני הספירה החילונית נברא העולם. (השנה 1983, היא שנת 5743 לבריאת העולם לפי מנין עם ישראל בכל ארצות פזוריו).

לפי החשבון היוצא מספר בראשית, מבריאת אדם הראשון (ביום השישי לבריאת העולם) ועד שנת שש מאות לחיי נח, בו היה המבול הגדול שזכרו נשתמר בכל עמי העולם ובו נכחדו כל עולם החי, פרט לבודדים שהיו בתיבה (תיבת נח), חלפו 1656 שנים, שבהם קרו הדברים כדלהלן:

בשנה הראשונה לבריאה נולדו קין והבל כשעם קין נולדה תאומה אחת ועם הבל שתי תאומות[1]. גובהם היה כחמישים מטר כל אחד = מאה אמה[2]. כשהיה קין בן ארבעים חמד את תאומתו של הבל אחיו ועל כן רצחו[3]. עקב כך נגזר על קין לעזוב את חצי הכדור (העליון) המזרחי, ולעבור לחציו המערבי[4](התחתון), "ויאמר קין אל ה', הן גרשת אותי **מעל פני האדמה**, והייתי נע ונד **בארץ**. ויצא קין מלפני ה' וישב בארץ נוד **קדמת עדן**". היא בוליביה של ימינו[5] שם נולד לו בנו בכורו חנוך[6] ועוד מאה בנים ובנות[7] "ויהי בונה עיר ויקרא שם העיר כשם בנו חנוך"[8] היא טיאהונאקו, עיר הענקים המונליתית בה הפך לאלילם דמות הנחש הטס באויר[9].

במקביל בחצי הכדור המזרחי בו נשארו אדם וחוה היו בני קין באים לבקרם ולהתיעץ עמהם[10], ושם ילדה חוה לאדם גם את בנה השלישי שת. שגובהו היה כחמש מטר[11], ואחריו ילדה עוד בנים ובנות[12]. שת ילד את אנוש שעבד עבודת

1. בראשית רבה פרשה כ"ב, תלמוד סנהדרין ל"ח: ספר הישר, בראשית. 2. בראשית רבה פי"ב, זוהר בראשית נג: 3. תנחומא בראשית, ב"ר פכ"ב. זוהר בראשית נד: 4. זוהר בראשית נד: וראה זוהר חדש ח: 5. כאן התורה מציינת את מקומו של ארץ נוד, כקדמת עדן, לאחר שכאמור גורש הוא לחצי השני של הכדור, מסתבר שפירוש קדמת עדן הוא מול עדן בחציו השני של הכדור. ועדן מתבאר מהזוהר ומתרגום התורה ליונתן בן עוזיאל (בראשית ב' י"א) שהוא בסביבות הודו (כך גם ניתן להסביר בכוונת האר"י את מה שכתב אודות מיקומו בספר עץ חיים שער מ"ג פרק ג') ואמנם מול סביבות הודו בחציו השני של הכדור נמצאת בוליביה. 6. בראשית ד' י"ז. 7. קהלת רבה, ושמות רבה פל"א. 8. בראשית שם. 9. בדרום אמריקה בכלל, **ובעיר זו בפרט**, בכל מקום כמעט, מצוייר נחש הפתן עטור הנוצות שהוא מרחף באויר (ראה לעיל פרק ב' במאמר "בני האלהים") ואמנם בזוהר בראשית (ט:) מבואר ש"ארקא היא אחת משבע ארצות של מטה דהיינו בחצי הכדור (התחתון) המערבי, ובה נמצאו זרעו של קין לאחר שגורש מעל פני האדמה. **ובארץ זו** נמצאו שני דמויות בעלי שש כנפיים שבלילה הפכו **לדמות נחשים הטסים מעל ההרים** ואת דמותם הם חקקו על בתיהם", (ראה גם זוהר דף לד:, נד:) לנחש זה היה עיקר עבודת בני קין, אמנם הם עבדו גם כוכבים ומזלות כדי למשוך את קרינתם החיובית בדרכי מאגיה (ראה זוהר שם. ובראשית רבה פכ"ו. ובפי' רש"י שם). קביעת עיר זו כעיר חנוך מתאימה גם ללוח השנה שנמצא חקוק בשדה שליד טיאהונאקו ושנראה שפעל בשנת 3111 לפנה"ס, היא שנת 649 לבריאת העולם, וכשש מאות שנה מעת שהגיע קין למקום זה בו נולדו כל צאצאיו. 10. לדוגמא ראה תנחומא בראשית אות י"א. 11. מדרש אבכיר. (יש לציין שגם משה רבינו שהיה גלגולו של שת היה גובהו חמש מטר כמבואר בתלמוד ברכות נד:) זכור לי שבמדרש אחר נאמר שבזמן אנוש בן

כוכבים ומזלות[13]. שת צוה את בניו שלא יתחברו עם זרע קין וכשלא שמעו לו ונתחברו, נולדו מהם הענקים[14]. באותה תקופה בני קין שהיו גבורים וענקים ניתן המשפט בידיהם, ונקראו **בני אלהים**, והם אנסו נשים נשואות[15]. ובימי אנוש עלה האוקיאנוס והציף שליש העולם, והפכו משני שלישי יבשה לשני שלישי מים, ואטלנטיס כוסתה במי הים[16].

עליית האוקיאנוס היתה מלווה ברעידות אדמה כבירות שגרמו בין היתר שההרים נעשו טרשים[17]. בדורו של אנוש שלטו בני האדם בכל מדעי הטבע ויכלו בכח חכמתם לשנות את כוחות הטבע כרצונם[18], וקינן בן אנוש שהיה חכם גדול בכל חכמות הטבע והמטפיזיקה[19] עבר להודו שם מלך על כל חצי הכדור המזרחי, וכתב כתבי חכמה ועתידנות חקוקים על אבן, ויתנם באוצרותיו[19].

באותה תקופה נפלו משמים שני מלאכים מאותם הנקראים בני אלהים,[20] והתגשמו[21] והפכו לבני אדם רגילים, ובאו אל בנות האדם ולדו ענקים בעלי גובה של עשרות מטרים, הם הגבורים אשר מעולם אנשי השם.[22]

שת נתגמדו בני האדם, אך איני זוכר מקומו. על גובה זה אנו למדים גם מגובה התבה שהיתה חמש עשרה מטר = שלשים אמה, ושחולקה לשלושה מדורים של כחמשה מטר כל אחד. (כנראה מהתלמוד סנהדרין קח). 12. בראשית ה׳. ד׳. 13. לא את הנחש כבני קין, בראשית רבה פרשה כ״ג. 14. שלשלת הקבלה צ״ב, הובא גם בספר סדר הדורות. 15. זוהר בראשית לז. בראשית רבה פכ״ח ח. וראה רש״י בראשית ו׳, ב. 16. תנחומא, נח, אות י״ח. ב״ר שם. תיאורה של אטלנטיס נתנה בהרחבה ע״י אפלטון בספרו טימאוס, הרבה מדבריו בענין זה מקבילים לדברי חכמינו המפוזרים במדרשים רבים, המתארים את עינות המים ואת השלוה בה הם היו נתונים. לדוגמא ראה סנהדרין ק״ח, תנחומא בראשית יב, וילקוט שמעוני, איוב. 17. בראשית רבה פרשה כ״ג. 18. זוהר בראשית נו. 19. יוסיפון ספר ב׳ פרק י״א. וספר הישר בראשית. 20. פי׳ יש עשרה סוגי מלאכים, ושלשת הסוגים האחרונים שבהם והקרובים יותר לחומר היולי, הם הנקראים בני אלהים, כרובים ואישים (ראה רמב״ם ״מדע״ הלכות יסודי התורה פרק ב׳) ואלה לפעמים מתגלמים ונראים כבני אדם, האישים בהתגשמותם נראים כגברים, הכרובים בהתגשמותם נראים כילדים (ראה רש״י שמות כ״ה, יח. ובראשית ג׳, כד.) כאן התגשמו שנים ממלאכי הדרגה השלישית הנקראים בני אלהים (ראה איוב ל״ח) שמותם שמחזאי ועזאל, (והם הנקראים במסורת עמים אחרים אטלאן וטיטאן). וראה זוהר חדש, רות. 21. התגשמות מלאכים דומה לענן המתפשט על מרחב גדול ובהשתנות החומר שלו לגשמי יותר – מים – מתגמד ונכנס כולו לחבית. כן ידוע, כי כמות החומר של חפץ, קטנה היא מאוד ורק התפשטותו בחללים ריקם גורמת לנפחו ולצורתו הנראית לעין. נפח חומר המלאכים גדול בהיותם בחלל הרחוק, מתגשם ומשתנה בהגיעו לכדור ארצנו, והתגשמותו נעשית כמו כל דבר רוחני הבא במגע עם האטמוספירה שיש בכוחו להתגמד ולהתגשם, גם הזרם ביציאתו לאויר הופך לנצוצות. למרות שבפעולתו התקינה אינו אלא כח רוחני. ויסודם הקשור בחומר ״היולי״. (בלשון התורה שמו ״בוהו״) בבואו לכדור

נפילים אלה זכרו את ידיעתם וחכמתם בהיותם מלאכים ולמדו את בני האדם שהיו חכמים גם מקודם לכן, מדעים וחכמות וכשפים שהביאום לשליטה על כל כוחות היקום, ושהמדע החדיש בימינו יש לו מה להתקנא בידיעתם[23], אך חכמתם וידיעתם לא נתנה להם מוסר ודרך התנהגות נאותה, וחיו חיי חטא וניאוף עד שאדם היה נושא לו בהמה לאשה בחופה ובמשתה[24]. וכשחטאם הפך לבלתי נסבל, נצטוה נח לבנות תיבה הכוללת צנורות ל"ראם" מעוברת, ולעוג[25]. מה שאנשי דור המבול השכילו והבינו כתבו על ספרים לדורות[26].

כשנכנס נח לתיבה הכניס עמו ספרים אלה[27]. המבול החזיק מעמד כשנה על פני האדמה והיה מים רותחים[28], וכשיצאו נח ובניו מהתיבה התחילו הכל מחדש, והחל

ארצנו מתגשם ומקבל את ארבעת היסודות אש, עפר, רוח, ומים. מהם תכלית כל חומר (אין אלו היסודות הידועים כיום במדע). וכששבים הם למקומם וזר החומר ליסודו הראשון "היולי" (כעין אדים ומים המשתנים וחוזרים פעמים רבות). אמנם אם המלאכים ישארו שבוע שלם בעולם זה, אינם יכולים לשוב למקומם וישארו גשמיים לנצח, וכמבואר כל זה בזוהר חדש על ספר רות, ובספר פרקי ר' אליעזר פרק ז' בדברו על ענין מלאכים אלו שנפלו משמים, נאמר, המלאכים אש לוהטת שנאמר משרתיו אש לוהט, ובשעה שנפלו הפכו בכחן ובקומתן כבני אדם, **ומהם נולדו הענקים.** 22. יש מדרשים שהם עצמם היו ענקים, ויש האומרים שרק בניהם היו ענקים (ראה בראשית וק, ד'. וברש"י על פסוק זה וזוהר בראשית שף נח.) בכל אופן מסתבר שחומר ה – DNA המתכנת את פתוח הגוף לא היה יציב אצל מלאכי אדם אלה וגרם ללידת מפלצות אדם. 3. אמר ר' אלעזר, בימי אנוש היו חכמים בני האדם בחכמת הכישוף והקסם ובכל מדעי הטבע, ויכלו לעצור את חילות השמים, וחכמתם התפשטה ונמשכה עד דור המבול, וכולם היו עושים בחכמתם להרע, וכשנח אמר להם שעתיד לבא מבול אמרו שלא יתכן שיוכלו להנזק, כיון שיש להם אמצעים על ידי חכמתם להגן על עצמם בכל מיני דרכים, והיו בוטחים על חכמתם ושליטתם בכל כוחות הטבע. (זוהר בראשית דף נו). דור המבול האריכו ימים כדי שיוכלו לעמוד על התקופות והעברונות (ידיעת האסטרונומיה ב"ר פכ"ו ח.) אמר רב יהודה, ענקים וחכמים הרבה היו בני דור המבול...(זו"ח כ"ז:) דור המבול **היו מהלכין מסוף העולם ועד סופו** ומביאים כסף וזהב ומרגליות ועשו מהם עבודות אלילים בגדלים עצומים. והיו מורידים חמה ולבנה כוכבים ומזלות, להנאתם. (פירוש את רוחניות הכוכבים הורידו בדרכי מאגיה, ר' מנחם ציוני בפי' על ס' בראשית). כשאמר נח לדורו כי עתיד לבוא מבול שאלוהו מבול של מה, אם של אש, יש לנו דבר אחד ועליתה שמה (פירש"י שאין אש שולט בה, מעין אסבסט של ימינו.) ואם של מים הוא מביא, אם מן הארץ יש בידינו למנוע זאת ע"י עששיות של ברזל, ואם מגשמי שמים, יש לנו דבר אחד **ועקב** שמו, פירש הערוך (חי בשנת 1035 לספירה) חומר יש לנו המעקב (מפזר) את העננים ויש אומרים שעקש שמו, של חומר זה ומטרתו להסב את העננים למקום אחר כחפצם. (ראה סנהדרין קח, ופרקי ר' אליעזר פרק כ"ב, ובביאור הרד"ל שם). 24. בראשית רבה פכ"ו, ח. 25. ראה תלמוד זבחים קי"ג, ופרקי דר' אליעזר פרק כ"ג. 26. שלשלת הקבלה ו'. 27. זוהר בראשית, מסתבר כי חלק מהם הוא הנמצא בספרי ההודים בעניני מדע, כמטוסים, טילים וכדו'. 28. זבחים

האדם לשקוע ולחיות חיי תרבות פרימיטיבית, אך בני שם ממנו יצאו משפחת השומרים (שעל שמו נקראו) השכילו יותר בחכמת ספרים אלה והיו נותני הטון בכל ענין מדעי באותה תקופה, ואברהם אבינו שלמדה בשרשה ובמקורה מנח ושם עצמו[29], למד מהם גם את ההכרה באלהי העולם שצוה על נח לבנות התיבה ולהכניס לתוכה מכל החי, ואת כל אשר ידעו הם, למדוהו. ותורה זו הנחיל הוא לאנושות שהכירו בחכמתו וכל מלכי מזרח ומערב השכימו לפתחו ליטול עצה ממנו[30], תורתו זאת העביר והנחיל ליצחק בנו שקבלה, ואף יעקב נכדו למד זאת אצלו, במעט, ואת כולה מיצחק אביו, ואת תורה זו הנחיל לשנים עשר שבטי יה, שקבלוהו, ובעקבותיו זכו בניהם הם אבותינו הקדמונים למעמד הר סיני, ולקבלת תורת אמת מאלהי העולם.

צדיק ה׳ בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו

לפני כמה שנים בהיותי בארה״ב באו אלי שנים ממכרי בבקשת עצה עקב הסתבכותם הכספית בידי נוכל שהוליכם שולל וכך פרטי המעשה.

מר א׳ עסק בניהול חברה להשקעות והשקיע את כספי לקוחותיו בגכסי נדל״ן ובהלוואות בריבית קצוצה לשאינם בני ברית. באחד הימים פנה אליו גוי בעל נכסים בבקשת הלוואה של חמש מליון דולאר בתשלום של עשר מיליון דולאר ריבית כדלהלן, לאחר שנה ישולם הקרן של חמש המליון דולאר בשלמותו, ולאחר שנה נוספת ישולם חמשת מליון דולאר ריבית, ולאחר עוד שנה נוספת עוד חמש מליון דולאר ריבית. לתשלום החוב כולו ימשכן הוא את כל הנכסים שבבעלותו הנאמדים בסך עשרים מליון דולאר, והציג מסמכים מקוריים המאשרים שנכסים אלו רשומים במשרדי הממשלה על שמו, ושאומתו על ידי בדיקה במשרד רישום הנכסים בממשלה.

מר א׳ שהתלהב מעסקה זו היו בידו שני מליון דולאר מכספי משקיעים, ופנה לידידו שהיה עו״ד והציע לו להשקיע שלשה מליון דולאר בעסקה זו תמורת קבלת ששים אחוז מהרווח. העו״ד נענה מיד לעסקה מפתה זו והפקיד בידו שלשה מליון דולאר שמקורם היה מליון דולאר מכספו הפרטי, ושני מליון דולאר מכספי נאמנות שהיו בידו עד לסיום המשפט של לקוחותיו. תוך מחשבה לגרום שהמשפט יימשך מעבר לשנה שאז יוחזרו לידו שלשת מליון הדולאר של הקרן ויופקדו שני המליון שנית בחשבון הנאמנות מבלי שאיש יבחין במעילה זו.

קי״ג, ומבול זה גרם ששרידים מאותה תקופה יראו כבני מליוני שנים עקב שהייתם שנה במים רותחים, והוא שגרם למלח הנמצא במקומות גבוהים ו״יבשים״ בעולם. והפך את בנין האבן בסאציחואמאן וגרם להעלמות הפתאומית של כל בוני המונליתים. 29. נח מת כשהיה אברהם בן 58. 30. ראה תלמוד בבא בתרא.ט״ז. ובמס׳ יומא כ״ח, ובפירוש רש״י שם.

כמה חודשים לאחר שההלוואה בוצעה הודיע להם הלווה שפשט את הרגל ואינו יכול לשלם להם מאומה. מר א׳ שמח מאוד על הבשורה כי חשב שעכשיו יוכל לממש את כספי ההלוואה והריבית בפרק זמן קצר מהנכסים הממושכנים, אך לתדהמתו נתברר לו שנפל קרבן בידי נוכל שבימים הבודדים שבין הצעת העסקה ובדיקת כל המסמכים השייכים למשכנתא לבין ההלוואה בפועל, פנו הלווה ואשתו לבית המשפט והציגו הסכם גירושין שמפורש בו שהאשה מסכימה לגירושין בתנאי שכל הנכסים השייכים לבעל יעברו אליה, והסכמת הבעל לתנאי זה. ומיד לאחר חתימת ההסכם על ידי השופט הועברו הנכסים על שמה. וההלוואה בפועל נעשתה לאחר שעברו הנכסים לבעלותה הבלעדית ואין להם ממה לגבות את החוב. וזו אשמתו של המלווה שלא בדק שנית בעת ההלוואה בפועל את עניין הבעלות וסמך על הבדיקה שעשה כמה ימים קודם.

מאז ההלוואה עבר זמן רב, והמשקיעים תובעים ממר א׳ את כספם ויש חשש לשימוש באלימות כלפיו וכלפי משפחתו, והעו״ד נתגלתה מעילתו ונחקרה במשטרה ומלבד שלילת רשיונו כעו״ד והחרמת כל רכושו, צפוי הוא למשפט שהעונש למעילתו הוא עשר שנות מאסר ואינם יודעים כיצד להחלץ ממצבם. היות ובאותם ימים הייתי משתמש בשאלת חלום. (כיום אני לא משתמש בזה כלל כי נענשתי משמים על השימוש בזה למרות שענו לי תשובות נכונות) הסכמתי לבדוק את עניינם בשאלת חלום הנעשית בליל שבת ובקשתים לשוב לאחר השבת.

בתשובה לשאלתי הראוני בחלומי את שניהם בגלגולם הקודם כזוג נוכלים כשהעו״ד היה הראש המתכנן והמשקיע היה המבצע, היו הם נכנסים לעיר שאין מי שיכירם ושוכרים לכמה חדשים דירת פאר מרוהטת ומשלמים מראש כדי שבעה״ב לא יפתיעם, ומוציאים את הדירה למכירה במחצית משוויה, וכל מי שבא אמרו לו שאם יתן מיד עשרה אחוז מהמחיר יחתמו אתו חוזה וימתינו לו עד שיברר את עניין הבעלות וכשירות המבנה במשרדים המתאימים. הרבה פתאים שהתלהבו מהדירה וממחיר המציאה חתמו אתם חוזה מיידית כדי לא להחמיץ את הקנייה, וכך שלשלו לכיסם סכום הכפול כמה ממחיר הדירה ולקינוח מכרו גם את תכולת הדירה במחיר מוזל ונעלמו מהמקום בעוד מועד, למקום הונאתם החדש. ועתה באו לשלם על מעשיהם וזימנם ה׳ לפונדק אחד והפילם בידי נוכל כמותם, ומעתה עליהם לסבול מעוני כבד ושאר ייסורים לתיקון נשמתם, מדה כנגד מדה.

בשובם אלי ספרתי להם את חלומי ואמרתי להם שבעניין הכסף אין מה לעשות ושכיון שאת הגניבות אינם יכולים להחזיר מוכרחים הם לחיות בגלגול זה בעוני, אבל הייסורים והמאסר הם על חטא שחטאו לה׳ במעשי זה, ואליו הם יכולים לפנות ולבקש את מחילתו ואז לפחות יינצלו מהייסורים שנגזרו עליהם. נתתי לעו״ד סדר תיקון ותשובה למעשי הנוכלות הכוללים יום של צום, והוא עשה ככל

הנדרש. אמרתי לו שאני מאמין שבזה הוא נפטר מהמאסר הקבוע בחוק. ואכן במשפטו השופט קבע שלאחר שהבנק יקבל את כספי המשכנתא שאר הרכוש יעבור להחזרת חובו ללקוחותיו, וחייבו בתשלום נוסף של אלף דולאר כל חודש לחובותיו ופטר אותו לביתו, וכשהתובע בקש עשר שנות מאסר אמר לו השופט אינני שולח אותו למאסר כי די לו שרשיונו נשלל ורכושו נלקח. ומשהתובע אמר לו אין זה בידך וצריך אתה להכניסו לכלא מכח החוק, השיב לו אם פסק הדין לא נראה לך אז תערער עליו. ואכן עברו מאז כמה שנים העו"ד מרויח בקושי למחייתו בעבודה אחרת, אבל לא ישב בכלא כי תקונו התקבל.

עיונים במגילת רות

הגמרא[1] אומרת שאת מגילת רות כתב שמואל הנביא, כדי לייחס את דוד המלך. אמנם, מגילת רות נראית לכאורה לא כספר שנכתב ברוח הקודש, ובצורה ברורה ותמציתית כלשון שאר חלקי התנ"ך, אלא כספור עתונאי המתאר דרמה הכוללת התנהגות רגשית של התנשקות ופרידה מתוך בכי וכדו', וכספור הנכתב ללא התייחסות לדקדוק העברי, כשלפעמים העברית צחה מאוד, ולעיתים היא כביכול שגויה ומתבטאת לנקבות בלשון זכר. ומה גם שלכאורה נראית מגילה זו כנותנת אישור לנשואי תערובת, דבר החמור ביותר, כי הנושא בת אל נכר ללא גיור אמיתי כהלכה, נכרת הוא משני עולמים, כמבואר בנביא[2], ועונשו המשפטי הוא החמור ביותר ביהדות, שבו בזמן שעל כל דבר חטא ופשע לא נענש אדם אלא ע"י בית דין ולאחר עדים והתראה, בחטא זה נפסקה ההלכה שהבא על הגויה קנאין פוגעין בו[3] בשעת הזדווגותו עמה, ומצוה להורגו ללא דין ומשפט. לעמוד על תוכן כל המגילה ומאות השאלות המתחייבות ממנה תארך היריעה מהכיל, אך כדי להבין את סוד המגילה באופן כללי, נסתפק בכמה שאלות לדוגמא מהפרק הראשון.

"ויהי בימי שפוט השופטים, ויהי רעב בארץ, וילך איש מבית לחם יהודה, לגור בשדי מואב, הוא ואשתו ושני בניו. ושם האיש אלימלך, ושם אשתו נעמי, ושם שני בניו מחלון וכליון אפרתים". הנביא מותח משפט קצר בשני פסוקים, בהדגשת התיבה **ושם** לכל אחד ממשפחת אלימלך. ולכאורה היה לו לומר "ויהי בימי שפוט השופטים ויהי רעב בארץ, וילכו מבית לחם יהודה אלימלך ואשתו נעמי ובניו מחלון וכליון לגור בשדי מואב". "**ויבואו שדי מואב ויהיו שם**". הלשון "**ויהיו**" אומר ששם מהותם התגבשה ונהייתה, וכי מקודם הם לא היו, רק שם הם נהיו, ולכאורה היה לו לומר **וישבו** שם, וכמו שאומר בהמשך **וישבו** שם כעשר שנים.

"וימת אלימלך איש נעמי ותשאר היא ושני בניה, וישאו להם נשים מואביות". מה

1. בבא בתרא י"ד: 2 . מלאכי ב', י"ב. 3. סנהדרין פ"א:

זה **נשאו**, חז"ל אמרו[4] שהן לא התגיירו, וא"כ היה צריך לכתוב **ויקחו**, וכמו שכתוב אצל הנפילים "**ויקחו** להם נשים מכל אשר בחרו"[5]. נשואין ניתן לייחס רק לחופה וקדושין, דבר שאינו שייך בנשואי תערובת. גם בהמשך קורא להן הנביא כלותיה של נעמי. כיצד הן כלותיה, שתי גויות שהחטיאו שני יהודים בנשואי תערובת שלא תקפים ולא תופסים מבחינת ההלכה ולא עוד אלא שאסורים באיסור חמור, לא יכולות להתייחס ככלותיה של אם הגברים היהודים. ולא עוד אלא שקשריהם עם מחלון וכליון הצריכם מעין יבום משפחתי שנעשה בסוף בין בועז לרות. ומה שייך יבום ונשואין כשהן לא התגיירו. ומה רצה הכתוב בהדגישו "וישאו **להם** נשים מואביות", ודאי שאם הם נשאו זה להם, ולא לאחרים. ותיבה זו לכאורה מיותרת.

"שם האחת ערפה ושם השנית רות". וכי זה הסדר הנכון, והלא בסוף הספר[6] כתוב שרות המואביה היא אשת מחלון, ומחלון היה הבכור ככתוב, "ושם שני בניו מחלון וכליון", א"כ מהראוי שרות תוזכר הראשונה, וערפה השניה כי היא אשת כליון האח השני. ולא עוד אלא שהפסוק הדגיש זאת באומרו שם **האחת** ערפה. ועוד הרי כל המגילה היא עבור רות ועל שמה היא נקראת, ואפילו אם רות היתה באמת השניה היה לו להקדימה למעלתה[7].

"וישבו שם כעשר שנים". ולאחר עשר שנים שמעה נעמי "כי פקד ה' את עמו לתת להם לחם". וכי באמת היה רעב עשר שנים רצופות, הייתכן דבר כזה, וכי היה נשאר שריד ופליט מעם ישראל בארצו בעשר שנות רעב. ולא שמענו ולא ראינו במסורת זכר לזה, וא"כ מדוע התעכבו עשר שנים. ומדוע רק לאחר כעשר שנים שמעה נעמי כי פקד ה' את עמו. **"וימותו גם שניהם מחלון וכליון", גם** בא לרבות מישהו נוסף שקדם לו בחשיבות, והדבר הנוסף גם הוא נספח אחריו. ונשאלת השאלה מי מת קודם והיה גדול בחשיבותו שמחלון וכליון נספחו אליו, ואין לומר אלימלך, כי הוא מת לפניהם שנים הרבה. ולכן רש"י נמנע מלפרש כן, ופירש שקודם מתו גמליהם ומקניהם ואח"כ מתו הם. ולכאורה פירושו דחוק, הלזה יאמר "גם", כביכול העיקר היו הצאן והגמלים שמתו ונטפלה אליהם גם מיתת מחלון וכליון, וכי כך מתיחסים לבני אדם. ותיבת "שניהם" לכאורה מיותרת, ומסתבר שהיו שני בני אדם אחרים שמתו, ומיתת מחלון וכליון נטפלה אליהם. ולכן אמר **גם**

4. כן מתבאר מהגמרא יבמות מ"ז: ומוכרח הוא מהמשך הכתובים, וראה רש"י רות פ"א פסוק י"ב. ובזוהר בלק ק"צ. אמר, שאלימלך לא גיירם אלא שלמדו כל דרכי הבית ומאכל ומשתה כדין תורה. ורות התגיירה באמרה לנעמי "עמך עמי". ובזוהר חדש רות (דף ע"ט.) אמר שנתגיירו בעת נשואיהן למחלון וכליון, ובשעת גירותה קראוה רות וכתב מפורש שבאותה שעה נתגיירה **ולא לאחר זמן**. וראה כתובות ז': תוס' ד"ה והא, שאמרו שכשנשאת רות למחלון נכרית היתה. 5. בראשית ו' ב. 6. רות ד' י. 7. ראה רש"י בראשית י' כא.

שניהם לרבות שנים אחרים. **"ותשאר האשה משני ילדיה ומאישה"**, מדוע אמר ילדיה ולא בניה ככתוב בתחילה "היא ושני בניה". **"ותקם היא וכלותיה, ותשב משדי מואב"**. כתב שדי בי', והכונה לשדות רבים, **"כי שמעה בשדה מואב"** כתב בה' והכוונה לשדה יחיד, ולמה כפל הכתוב כמה פעמים **שדי מואב** וכבר ידענו ששם נמצאה. ולמה שינה הכתוב וכתב "שדי" פעמים בלשון רבים, ופעמים בלשון יחיד. **ותקם** לשון תקומה, מה הלשון **ותקם**, היה לו לומר "ותשב היא וכלותיה משדי מואב". **"ותצא מן המקום אשר היתה שמה"**. כבר אמר ששבה משדי מואב ולמה חזר לומר שיצאה משם, ומה הלשון מן **המקום** אשר **היתה** שמה, כאילו זה מקום נסתר שאינו מוכן לגלותו והלא קודם כתב שהוא בשדה מואב, והיה לו לומר "ותצא ושתי כלותיה עמה". וכמה פעמים כפל הכתוב לכתוב כלותיה על שתי גויות שטרם נתגיירו, למה ההדגשה הזאת. **"ותאמר נעמי לשתי כלותיה לכנה שובנה אשה לבית אמה, יעשה ה' עמכם חסד כאשר עשיתם עם המתים ועמדי"**. ברור שאם הן היו מתגיירות לא היתה יכולה נעמי לשלוח אותן לעמן ולאלוהיהן, כי גר שנתגייר באמת כהלכה, וחזר לסורו דינו כישראל מומר[8], והגורם לו לחטא עובר באיסור של "לפני עוור לא לתת מכשול"[9], וא"כ איזה חסד הן עשו עם המתים, האם בזה שהחטיאו אותם בביאת איסור של גויה. **"יתן ה' לכם ומצאנה מנוחה"**, למה דברה עמהן חלק בלשון זכר באמרה **עמכם, עשיתם, לכם**, והיה לה לומר בלשון נקבה כאומרה **ומצאן** מנוחה. **"ותשק להן, ותשאנה קולן ותבכנה"**. למה ציין הכתוב את נשיקותיה ובכיותיהן, ומה זה משנה לנו אם הן נשאו קולן ובכו, או שבכו חרישית. **"ותאמרנה לה כי איתך נשוב לעמך"**, כשחוזרים למקום שהיו בו מכבר, נאמר לשון שיבה. וכמ"ש[10] שוב אשוב אליך כעת חיה.וכשבאים למקום שטרם היו בו נאמר לשון ביאה, וכמ"ש[11] "הבא נבוא אני ואמך ואחיך". ואם כאן מדובר כאמור בשתי גויות מואביות שטרם היו בעם ישראל, למה אמר הכתוב לשון **שיבה**, והיה לו לומר "כי אתך **נבוא** לעמך". **"ותאמר נעמי שובנה בנותי, למה תלכנה עימי העוד לי בנים במעי והיו לכם לאנשים"**. (זו גם הוכחה שהן טרם התגיירו כי אם היו הן גיורות היו אסורות לבני נעמי שייולדו, ראה רש"י), **"שובנה בנותי לכנה כי מר לי מאוד מכם"**, שוב ערבוב לשון זכר ונקבה, ומדוע מר לה **מהן**, והיה לה לומר כי מר לה מאוד עליהן. **"ותשאנה קולן ותבכנה עוד"**. כתוב ותשנה ללא א' מה שאין כן ותשאנה שכתב לעיל הכתוב עם א' וכמו שצריך לכתבו, ומדוע חסר כאן הא'.

"ותשק ערפה לחמותה, ורות דבקה בה". דהיינו שהנשיקה מוכיחה על פרידה, וכאומרה **לרות "הנה שבה יבימתך אל עמה ואל אלהיה, שובי אחרי יבימתך"**. כיצד נקראה יבימתך וכי יש יבום בגויות, והנה נעמי משדלת את רות להשאר

8. רמב"ם הלכות אסורי ביאה פרק י"ג סעיף י"ז. 9. מס' עבודה זרה דף ו: 10. בראשית י"ח י. 11. בראשית ל"ז י.

בגיותה, ורות התעקשה לדבוק בעם ישראל. ורות שלא התנשקה, דבקה בה. מה טיב הנשיקות, גם קודם כתב שנעמי נשקה להן וכאן ערפה נשקה לה. **"ותאמר רות אל תפגעי בי לעזבך לשוב מאחרייך כי אל אשר תלכי אלך"**. מכאן למדו רבותינו[12] הלכות גרים וסדר קבלתם, ודרשו שכאן קבלה עליה רות עול תורה ומצוות. **"ותלכנה שתיהם עד בואנה בית לחם, ויהי כבואנה בית לחם ותהום כל העיר עליהן"**. מדוע נהמה העיר על רות שלא היתה מוכרת, וגם מדבריהם משמע שנהמו רק על נעמי וכמ"ש **"ותאמרנה הזאת נעמי"**, ולא הזכירו את רות כלל, ולכאורה היה לכתוב לומר "ותהום כל העיר על נעמי". ולמה כתב **"שתיהם"** ולכאורה הי"ל לכתוב **שתיהן**.

"ותאמר אליהן אל תקראנה לי נעמי, קראן לי מרא , כי המר שדי לי מאוד". מדוע כתב מרא עם א', היה לו לכתוב **מרה**. **"אני מלאה הלכתי וריקם השיבני ה', למה תקראנה לי נעמי, וה' ענה בי, ושדי הרע לי"**. ה' הוא אל שדי, והוא שענה בה והרע לה, ולמה תלתה כל אחד מהענינים בשם אחר משמותיו יתברך. **"ותשב נעמי ורות המואביה כלתה עמה"**. שוב הדגיש שהיא כלתה, גם העם והסנהדרין קוראים לה **אשת מחלון**[13], הייתכן. והלא כאמור היא טרם התגיירה. **"השבה משדי מואב"**. למה חזר להדגיש מאין היא שבה, והלא כבר אמר לעיל היכן היא היתה, וכתב שדי לשון רבים. **"והמה באו בית לחם בתחילת קציר שעורים"**. פירש"י בעת קצירת העומר, ויש להבין מה חשוב פרט זה שהנביא מדגישו.

ובתלמוד[14], "אמר ר' שמעון בן יוחאי, אלימלך, מחלון וכליון, היו גדולי הדור ופרנסיה ולמה מתו, בגלל שיצאו לחו"ל". ויש לשאול וכי זה חטאם היחיד, ומה עם איסור גויה, וכי הנביא ורשב"י נותנים לגיטימציה לנשואים עם גויות. ועוד בתלמוד שם, אלימלך וסלמון ופלוני אלמוני ואבי נעמי כולם בני נחשון בני עמינדב היו, וכולם יצאו ממצרים יחד עם נחשון. ומחלון וכליון אין זה שמם המקורי אלא יואש ושרף, וכך הם מוזכרים בספר דברי הימים. ובאותו יום שבאה רות המואביה לבית לחם מתה אשתו של בועז ופנתה בזה את מקומה לרות שהיתה מיועדת לו משמים כדי להקים את מלכות בית דוד.

אלו הם רק חלק מהשאלות שיש במגילה זו, וכדי להבינם נחזור לימי בראשית בהם שרש כל מקרי האנושות.

כאשר חם בן נח התנהג בגסות ובחרפה עם אביו[15], גרם לנח לקלל ולארר, אך לא את חם עצמו אלא את כנען בנו הרביעי, ואמר "ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו"[16]. כיון שראה נח בנבואה שקליפת נוגה עתידה להתלבש ולהתגלם בכנען.

12. מס' יבמות דף מ"ז; 13. רות י' ד. 14. בבא בתרא צ"א. 15. רש"י בראשית ט' כ"ב. 16. בראשית ט' כ"ה.

והנה ארבעה קליפות הם, רוח סערה, ענן גדול, אש מתלקחת ונוגה[17]. ושלשת הקליפות הראשונות הן עמוקות וטומאתן גלויה, אך קליפת נוגה היא סמוכה לקדושה, ומתחזה כקדושה ומפילה בני אדם ברשתה, ועל ידי חטאיהם יונקת היא מהקדושה וגונבת ממנה לחלקה, וע"י התשובה שבים חלקים אלו לשרשם. ועיקר מלחמת האדם ביצרו הוא בקלי' זו, ורוב הצרות באים ע"י נפילה בקלי' זו, וחטא אדה"ר בעץ הדעת גרם להשתלטות קליפה זו[18]. וכנען פירושו בלשון הקודש סוחר, וכמו שאמר הכתוב "כנען בידו מאזני מרמה"[19], ואומר "כנעניה נכבדי ארץ"[20], כי כסוחר הקונה ומוכר מיד ליד, מתנהגת קליפת נוגה הלוקחת ומחזירה לקדושה[21], ולכן קלל נח את כנען בדווקא.

עקב מעשי דור הפלגה נפלו בקלי' נוגה נצוצות קדושה מבני שם שחטאו במגדל, ולכן השתלטו בני כנען על ארץ ישראל מקום הקודש שניתן לבני שם, וכבשוה לעצמם[22]. וישראל במעמד הר סיני כשנצטוו על תרי"ג מצוות שכולם נתנו כדי להפריד את הקדושה מקליפת נוגה ולהחזירה אל מקום הקודש, נצטוו גם לעלות לארץ ישראל ולכבשה מידי כנען, ולהשיבה אל הקדושה. ולהרוג את כל בני כנען, ולא להחיות כל נשמה[23]. כי כל קשר עמהם מסב צרות לקדושה, ופתח לינוק ממנה ולהפוך לה לשיכים ולצנינים[24]. ולכן הקפיד אברהם והשביע את אליעזר שלא יקח אשה ליצחק מבנות הכנעני[25]. וכן צוה יצחק את יעקב שלא יקח אשה מבנות כנען, כי רעות הן בעיניו[26]. וגם השבטים נזהרו שלא לשאת כנעניות[27]. ולא נכתב בתורה שנשאו כנעניות, אלא יהודה ושמעון בלבד וכמ"ש שלקח יהודה בת איש **כנעני** ושמו שוע[28], ושמעון שהוליד את שאול בן **הכנענית**[29]. וכבר אמרו חז"ל ששמעון לא נשא כנענית אלא את דינה שנבעלה לשכם בן חמור החוי מזרע כנען, ולכן נקראה בשם כנענית. והדגישה תורה ענין זה כדי שנבין איך פרצו בני שמעון את גדרי הצניעות והקדושה במדבר, כי זוהמת הכנעני שבשכם עבר דרך דינה לבנה שאול, וממנה לבניו זמרי בן סלוא ועשרים וארבעה אלף בני שמעון שחטאו בפעור, בבנות מואב הם ונשיאם[30]. וביהודה שהדגישה תורה שנשא בת כנעני אמרו חז"ל שהכוונה לסוחר ולא לאיש מזרע כנען[31]. אך יש להבין מדוע הדגישה תורה

17. יחזקאל א' ד', וראה עץ חיים שער מ"ט פרק ב'. 18. עץ חיים שם פרק ג'. 19. הושע י"ב. 20. ישעיה כ"ג. 21. כמבואר בזוהר שמות דף צ"ה. 22. רש"י בראשית י"ב, ו. 23. דברים כ', ט"ז. 24. במדבר ל"ג נה. 25. בראשית כ"ד, ג' . 26. בראשית כ"ח א, ח. 27. ראה ילקוט שמעוני אות קמ"ה, ורמב"ן בראשית ל"ח ב', ומ"ש רש"י בראשית ל"ז לה, שלדעת ר' נחמיה נשאו השבטים כנעניות, אין כוונתו לבנות כנען אלא לגויות, ובלשון מושאל נקראות הגויות כנעניות, וכמ"ש בתלמוד כמה פעמים גויים בלשון כנענים, לדוגמא בבבא מציעא דף כ"ד: וכבר ביאר כן הרמב"ן. 28. בראשית ל"ח, ב'. 29. בראשית מ"ו, י. 30. במדבר כ"ה יד. ורש"י שם כ"ו, יג'. 31. רש"י והתרגום ובראשית רבה פרשה פ"ה. וילקוט שמעוני אות קמ"ה וזוהר וישב דף קפ"ו.

שהיה סוחר, ולמה קראתו כנעני ולא סוחר, וכמ"ש "אנשים מדינים **סוחרים**"[32]. וכתב בזוהר[33] שאעפ"י שלא היה מבני כנען היה דבוק בטומאת הנחש, שהיא קלי' נוגה, שבו נפל אדה"ר ע"י הנחש. ולכן הדגישה תורה שהיתה בת כנעני, כדי שנבין איך בני יהודה נפלו בחטא חמור של זרע לבטלה, רח"ל. כי גם אדם הראשון עקב חטאו ע"י הנחש בעץ הדעת, קלי' זו גרמה לו ליפול בחטא של זרע לבטלה[34], וכל מאה ושלשים שנים שפרש מחוה ועד ללידת שת יצא ממנו "קרי", ונבראו מזרעו שדין רוחין ולילין[35]. וכל החוטא בחטא זה נופל בידי קלי' נוגה הקשה, השודדת עי"ז את הקדושה, וגורמת לגלות השכינה וישראל ולעכוב הגאולה, וסופה שנוקמת מהחוטא נקמות קשות ומזרעו, ה' יצילנו. ואם לא יזכה לתקן חטאו בחייו, סופו להענש קשות בענשי מעלה, עד שיתקן פשע חמור זה.

יהודה השיא את ער עם תמר בת שם בן נח שהיתה צדקת בת צדיק[37], ונשמתה היתה קדושה ביותר[38]. ואולי ער לא יכל להזדווג עם נשמה קדושה כזו, ולכן לא בא עליה, וכשהוצרך לאשה נפל בחטא של הוצאת זרע לבטלה, ונסתלקה ממנו הקדושה שהיתה בו מצד יהודה, ויהי ער בכור יהודה **רע** בעיני ה'". כי אדם הראשון אבד בחטאו את כתנות **האור** שהיו לו ונתחלפו בכתנות **עור** המעורבים מטוב ורע. ואותיות עור הם רע ו', דהיינו שאות ו' משם ההוי"ה התערבה בקליפת נוגה הנקראת רע, ומשלובם יצא עור[39]. וער בגלל חטאו נסתלקה ממנו אות הו' ונשאר **רע** בעיני ה', ונתחייב מיתה לשמים, ונכנס תחתיו אונן ליבמה. ואונן שידע "כי לא לו יהיה הזרע" בנים מחלק נפשו, אלא נשמת אחיו תשוב ותתגלגל, ומפחדו להשיב ע"י זרעו את אחיו לעולם בגלגול, נמנע מלגמור תשמישו בפנים ונסוג לאחור, "ושחת ארצה לבלתי נתן זרע לאחיו, וירע בעיני ה', וימת גם אותו". ופחד יהודה שמא גם שלה, יכשל ויפול כאחיו ומנע אותו מתמר.

כשלוקח אדם אשה על ידי קדושין, נכנסת חלק מנפשו בתוכה, ובביאתו עליה בפעם הראשונה שלאחר הקדושין נכנסת בה גם חלק מרוחו[41], ובעת מותו יוצאים הם ומתפשטים בין בניו הזכרים, כשהבכור לוקח מהם פי שנים. ולכן רק בניו הזכרים יורשים, והבכור לוקח פי שנים מהירושה. וכשיש לו רק בנות אז בדיעבד הם מתחלקים בין בנותיו בשווה, ולכן מתחלקות הן גם בירושה[42]. וכאשר מת אדם ללא בנים או בנות, נשארות חלקי נפשו ורוחו אלו בתוך אשתו, וכובלות אותה מלהנשא לזר וזקוקה היא לייבום, ותמר כאשר ראתה שלא נתנה לשלה הבינה

32. בראשית ל"ז כ"ח. 33. וישב דף קפ"ו. 34 . עץ חיים שער קליפת נוגה פ"ג, 35. מס' עירובין י"ח: 37. רש"י בראשית ל"ח כ"ד כ"ו. 38. ראה ספר הלקוטים ספר שופטים פרק ד'. 39. עץ חיים שער מ"ב פרק ד'. 41. ספר הלקוטים פ' "וישב, ושער הפסוקים פ' "כי תצא". 42. ובמקרה פירוד מסתלקים הם מתוכה בעת קבלת הגט ראה לעיל מאמר "מעמד האשה ביהדות".

שפוחד יהודה על נפש בנו, והיות ולפני מתן תורה היה היבום מועיל גם בקרובים[43], החליטה להדבק ביהודה עצמו "ותכס בצעיף ותתעלף, ותשב בפתח עיניים"[44]. ומשמים נתנו בלב יהודה אש תאוה לאשה[45], ויהודה עמד בפני הברירה או לפול בחטא זרע לבטלה שאסור גם לבני נח ולכן בניו נהרגו בגלל חטא זה, או לבא על "קדשה" שלפני מתן תורה היה הדבר מותר[46], והעדיף את דרך ההיתר.

ממעשה זה נולדו פרץ וזרח, שהיו גלגולי ער ואונן[47], ואמנם בהיות פרץ וזרח צדיקים גדולים נתקן חטאם במדת מה, אך לא תקון מושלם כי אותם טיפות שיצאו לבטלה מער ואונן והיו חלק מנפשם טרם נתקן.
אמנם, תמר שחטאה בשתיים, הן בהיותה אשת אונן ושתפה פעולה בחטאו בצורה פסיבית בכך שנתנה לו שיבוא אליה על דעת להשחית ארצה, והן שישבה בפתח עיניים בהתחפשה לזונה, שבה בשני גלגולים. ובתחילה באה בגלגול צפורה אשת משה[48] ומנעוה משמים מלומר שירה עם נשות ישראל בקריעת ים סוף ובאה למדבר לאחר שעברו בים, כיון שעזרה לאונן בחטאו, ולכן גם נענשה שמשה פרש ממנה והשאירה כאלמנה חיה, וכמו שהתלוננה בפני מרים[49]. וסבלה מחוסר חיי אישות עם משה, לכפר על חיי האישות שחייתה ונהנתה בעת שחטא אונן עמה, ואח"כ חזרה בגלגול דבורה הנביאה וזכתה לנבואה היות והיתה אשת משה רבן של נביאים ואשתו כגופו, והפעם גם תקנה מעשיה ואמרה שירה במקום שירת נשי ישראל בקריעת ים סוף[50], ואולי היתה מאירה את המשכן בלפידים[51] לכפר על שישבה בפתח עיניים. עד כדי כך ההשגחה משמים "לתת לאיש כדרכיו וכפרי מעלליו". ויהודה שב שנית בגלגול בועז[52]. וחזר ולקח את רות שהיא גלגול תמר, ויבמה, כמעשהו בתחילה, כדי לתקן את גלגולי בניו, אך לא יכל לישא את נעמי שכן בינתיים נתנה תורה, ונאסר לאדם לייבם את כלתו, ואם היה אביהם של מחלון וכליון לא היה יכול לייבם את רות, וכדי שיוכל ליבמה בא כקרובם ולא כאביהם.

אותם טיפות שיצאו מער ואונן ונפלו בין הקליפות שילדו מהם שדין רוחין ולילין[59], במשך הזמן יצאו מן הקליפות ונתגלגלו בצומח, ואפשר שהיו בשדות מואב והוצרכו להאכל בברכה ע"י ער ואונן שבאו בגלגול מחלון וכליון, ולהתקן ולשוב לגופם כמו שהיו בטרם יציאתם בחטא הזרע לבטלה[60], וגם תמר שאבדה אותם מגופה חזרה להתגלגל ברות ולהוולד בשדות מואב כדי להתקשר עם

43. רמב"ן פ' וישב. וראה לעיל עמוד רע"ח. 44. בראשית ל"ח י"ד. 45. בראשית רבה פרשה פ"ה, 46. רמב"ם הלכות אסורי ביאה פרק א'. 47. ספר הלקוטים פ' וישב. 48. דבש לפי מערכת ת' אות כ"ט. 49. רש"י במדבר י"ב א'. 50. דבש לפי שם. 51. ילקוט שמעוני שופטים אות ד'. 52. ספר הליקוטים ויחי. 59 . שער הכוונות, ענין דרושי הלילה, דרוש ז'. 60. כך הראוני משמים ואם שגיתי ה' יכפר בעדי.

הטיפות המגולגלות בתנובת השדות ולחזור ולהתקן עם בעלה הראשון ער, שבא בגלגול מחלון[61]. ומכל השדין רוחין ולילין שנוצרו מתענוגות תמר בהיותה אשת אונן ומתחממת ממנו לבטלה כיון שלא נפגש זרעה בזרעו[62], חלק מנפשה נדבק בהם ויצאו בגלגול בפני עצמו ובאו בערפה אשת כליון[63] שהוא גלגול אונן. ונקראה בשם ערפה מלשון העורף הקשה, שכן טיפות הזרע מקורם מהמוח המוארך הנקרא בשם דעת, ולכן אמרו חז"ל ש"אין קישוי אלא לדעת"[64]. הנמצא בעורפו של אדם. וכשם שישראל במצרים שהיו גלגולי טיפות ה"קרי" שחטא אדם הראשון נשתעבדו ל"פרעה שהוא "הערף" הקשה הנמצא מול הדעת[65], כן גם טיפות וקליפות אלה שיצאו מפגם דעת תמר ואונן באו בסוד "ערפה" הערף הקשה[66]. וגם ערפה יכלה להתקן לו רצתה[67], והיות והקליפות סובבים את הקודש ומקדימים אותו בסוד הקליפה הקודמת לפרי[68], לכן הקדים הכתוב את ערפה אשת כליון הצעיר, לרות.

בהיות הרעב בארץ, היו אלימלך ובניו עשירים גדולים וגדולי ופרנסי הדור, והיה מוטל עליהם לעזור לאחיהם הרעבים והיו צריכים לקנות תבואה משדות מואב לפרנס עצמם ואת העם, ובזה היו נתקנים נשמות הטיפות הנמצאים בשדות מואב, ואז היו באות רות וערפה לארץ ישראל ומתגיירות גיור מושלם כדין וכדת ונישאות למחלון וכליון והיה נתקן הכל, אבל היות והם חסו על ממונם וברחו לשדות מואב להחיות את נפשם בלבד, התגוררו **בשדה** מואב ואכלו את תבואת **שדי** מואב, והטיפות שהיו מגולגלות בתבואת **שדי** מואב חזרו לגופם של מחלון וכליון, **ויהיו שם**, נתקנה שם הוויתם. וגם נעמי באכילתה מתבואת **שדי** מואב העלתה את טיפות הזרע והנשמות שהיו מגולגלות בתבואה זו ונתקשרו בגופה ובנפשה והעלו את דרגת נשמתה **ונהייתה** שמה. ומחלון וכליון פגשו שם את רות וערפה שקבלו עליהם עול מלכות שמים בלב שלם ובנפש חפצה ונתגיירו בינן לבין עצמן וטבלו לגירותן וקבלו עליהן עול תורה ומצוות **שלא בפני שלשה יהודים כשרים וזה דבר שמעכב בגירות,** וכיון שהיו אנוסות בכך כי היו בנות מלך מואב, ופחדו שמא יתגלה הדבר ויהרגן, היה מצבן תלוי ועומד, מכלל בני נח הן יצאו, ולכלל ישראל בשלמות טרם הגיעו, והיה דינן כדין **"גר תושב"** שנהג בזמנם כיון שהיה נוהג

61. ולכן מגילה זו הנקראת ע"ש רות שבאה לתקן את ער ולתקן את אות הו' שנסתלקה ממנו ולהחזירו מרע לעור, כמעט כל פסוקיה מתחילים באות ו' בצורה יוצאת דופן לשאר ספרי התנ"ך. 62. כתב בשער הכוונות דרוש ז' מדרושי הלילה "כי כמו שיוצאים אלו המזיקין מן האדם המוציא שכבת זרע לבטלה להיותו בלא אשה, כך האשה בוראה מזיקין בלא איש". 63. ראה ספר הלקוטים, שמואל א' סי' י"ז. 64 יבמות נ"ג: 65. שער הכוונות ענין הפסח דרוש א', ונראה לי שלכן נקראו ישראל עם "קשה עורף". 66. ואולי בהיותה מואבית עבדה ל"פעור" שהוא גם אותיות "עורף".67. ספר הלקוטים שמואל א' סי' י"ז. 68 . ספר הלקוטים משלי סי' ל'.

מצות ה"יובל". ותפס בהן דין הקדושין[69]. (ובימינו שאין היובל נוהג,לא נוהג דין "גר תושב", ואין אפשרות גיור אלא על ידי טבילה בפני בית דין כשר, ושבשעת הטבילה יקבלו הגר או הגיורת עליהם באמת ובאמונה את כל תרי"ג מצוות וענפיהם, כולל כל תקנות וגזירות חז"ל ללא יוצא מן הכלל, אחרת הגיור בטל.)

גם לאחר שנפסק הרעב בארץ יהודה המשיכו נעמי ובניה להיות בשדי מואב, אולי כדי לתקן את הנפשות המגולגלות בתבואה ואולי נתגלגלו כל שנה חלק מהם מספירה אחרת, וכיון שעשר ספירות הם, "**וישבו שם כעשר שנים**", עד שהושלם תקונם "**ויהיו שם**". הושלמה הוייתם שם. ובסיום העשר שנים מתו מחלון וכליון. וכיון שחלק מנפשם היתה בגוף נשותיהם ע"י הקדושין ובנים לא היו להם, היה ניתן לתקנם ע"י יבום או חליצה. ותיקון ע"י יבום מתקן את הנשמה לגמרי ומחזירה לעולם בבן שייולד מיבום זה. אך תיקון החליצה גורם שבעת שהיא יורקת על הרצפה לעיניו, ביריקה זו מוציאה היא את נפש המת מחוץ לגופה, אך נפש זו לא מוצאת מנוחה, ומוטרדת בחלל אויר העולם עד שתתגלגל פעם נוספת ותתוקן[70]. ועתה פחדה נעמי שלא יושלם גיורן ואין מי שיציל את נשמות בניה מגוף כלותיה, או אפילו אם יושלם גיורן, שמא לא יהיה מי מקרוביה שיסכים לחלוץ או לייבם להן, כי הדין לא מחייב חליצה או יבום אלא באח המת ולא בשאר קרובים, ולה לא היו בנים נוספים שיחלצו לכלותיה, מה גם שהן מואביות וטרם נתבררה ההלכה אם הן מותרות לבא בקהל או שמא הן אסורות, וצווי הכתוב "לא יבוא עמוני ומואבי בקהל ה'" האם כולל גם את הנשים, וכמו שבאמת לבסוף הגואל הראשון "טוב" פחד לייבם את רות מסיבה זו ואמר "פן אשחית את נחלתי"[71]. ונתחכמה להוציא את נשמות בניה מתוך גופן ע"י שתתנשק עמהן, ובכח הנשיקה המקשרת בין נפשות המתנשקים[72], תמשוך את נשמת בניה מתוכן. וזה תוכל היא לעשות רק

69. כמבואר מהגמ' (ע"ז ל"ו:) ואפילו לר"ש שכל האומות נאסרו מהתורה משום "כי יסיר" שפיר מסתברא דבגר תושב ליכא "כי יסיר", כי הוא עצמו לא סר מאחרי ה' בז' מצוות שנצטווה, וביבמות (ע"ו.) עכו"ם לית להו חתנות, נתגיירו אית להו חתנות, אפשר לפרש גם על "גר תושב" (ראה תוס' שם ד"ה "בהיותן") וכן נראה מדברי הרמב"ם שכתב שהבא על בת "גר תושב" אין קנאין פוגעין בו, אבל מכין אותו מכת מרדות. וידוע כי מכת מרדות הוא מדרבנן. ופירושו שב"ד של חשמונאי, כשגזרו על הגויות משום נשג"ז, כללו גם לבנות גר תושב, כי אעפ"י שאין בהן משום "כי יסיר", יש בהן איסור נש"ז מדרבנן. ומסתבר שבזמן השופטים תפס בהן דין הקדושין, כי נהג דין "גר תושב". אבל לא דין החופה שאינו נוהג אלא בבנות ישראל בלבד. 70. זוהר שמות (סבא דמשפטים, באורך) וכעין זה כתב בליקוטי תורה פ' כי תצא בחלקי טעמי המצוות. 71. רות ד', ו'. וראה מס' יבמות ע"ח: ו דף ע"ו: 72. כי קשר הנשמות ע"י נשיקה הוא גבוה מאוד, ובעוד שהקשר המיני מקשר את בני הזוג רק בשליש התחתון של גופם שהוא כנגד דרגת ה"נפש", החבוק מקשר בשליש האמצעי של הגוף שהוא כנגד דרגת ה"רוח", והנשוק מקשר בשליש

כאשר כלותיה תפסקנה להיות בגדר "גר תושב" ותשובנה אל עמן ואלהיהן. כי רק "גר צדק" לא יכול לשוב לסורו, ואם חזר בו דינו כיהודי מומר, היות ובטבילה שטבל לאחר שקיבל עול תרי"ג מצוות בפני שלשה יהודים כשרים נתחלפה נפש הגוי שבו ב"נפש" יהודי. אבל "גר תושב" שמעולם לא טבל לשם גירות מושלמת ולא נתחלפה נפשו ב"נפש" יהודי, אם חזר לסורו דינו כגוי גמור, וממילא למפרע הקדושין יהיו בטלים כיון שאין קדושין לגוי, ובניה לא יענשו על איסור ביאה על הגויה שכן אנוסים הם בביטול הגיור ע"י נשותיהם, והקשר בין נפש בניה לגוף ערפה ורות יחלש, ובנשיקתה תוכל היא לסלק את נפשם לגמרי, ואז יקל להם למצא הזדמנות נוספת לתקונם בגלגול נוסף. ואכן, חלק כליון יצא מערפה כשבטלה את גיורה, וחלק מחלון נתקן ביבום ע"י בועז, וחזר בגלגולו של עובד[73].

סודות אלו ועמוקים מהם, רמז שמואל הנביא במגילת רות. והדגיש את שמותם באמירת **ושם** האיש **ושם** אשתו **ושם** שני בניו, לרמז שהיו בעולם כבר קודם בשמות אחרים, ועתה נקראו בשמות אלו. ואמר ויבואו **שדי** מואב לשון רבים, למרות שהם התיישבו **בשדה** מואב, כיון שהוסיף **"ויהיו שם"**. דהיינו שבשדות מואב ובתבואתם, נתקנה הווייתם ונהיו שם. **"וישאו להם נשים מואביות"**. כי נתגיירו כדין "גר תושב". והדגיש **להם**, כיון שהיו מואביות, והם הבינו את ההלכה שמואבי אסור לבא בקהל ומואבית מותרת, והראשונים שהשתמשו בהלכה זו. ומשמים האירו את עיניהם להבין את ההלכה כדי שיקחו אותן לצורך תיקונם, **ולהם** ולשרשם היו ראויות מואביות אלו. והדגיש "**שם** האחת ערפה **ושם** השנית רות". דהיינו כעת שמן ערפה ורות אך קודם היה שמן שונה. (תמר, צפורה, דבורה) "וימותו **גם שניהם** מחלון וכליון", לרבות את מותם בגלגול קודם כער ואונן. **"ותשאר האשה משני ילדיה ומאשה"**. ולא אמר "משני בניה", אולי כיון שחלקים מנפש בניה בגלגולם הקודם היו בה באכלה מתבואות שדי מואב[74], אך מילדיה בגלגול זה נשארה בודדה. "**ותקם** היא וכלותיה", תלה הקימה בה, כי הבינה נעמי שלה יש תקומה בחזרתה לארץ ישראל, אך לא לכלותיה. כי לא ידעה איך יחרץ דינן, אם יותר להן לבא בקהל או יאסרו כדין מואבים. ואם יהיה מי שיסכים ליבמן, או לא. "**ותשב משדי מואב**", תלה השיבה בה, והדגיש מהיכן שבה, לומר ששבה מתוקנת יותר מאשר בעת בואה שם, כי גם הנשמות שהיו בשדי מואב ונתקנו

עליון של הגוף המכוון כנגד ה"נשמה". (בבאור דרגות אלה ראה בספר "תקות שני") אמנם עונש כרת או מות חל רק על איסור הביאה, ולא על חבוק ונשוק אעפ"י שאסורים, כיון שהתורה מתייחסת במצוותיה רק ל"נפש" האדם, לתקנו "מאשר חטא על הנפש". (במדבר ו' יא.) ועל קלקול הרוח והנשמה העונש חמור יותר, וניתן רק לאחר המות ע"י ב"ד של מעלה, ואין כח לב"ד של מטה לכפרו ע"י עונש מות או מלקות ואי אפשר לכפרם בעולם הזה אלא על ידי תשובה בלבד. 73. ספר הלקוטים פרשת וישב. 74. נראה שנעמי גלגול של בת שוע.

באכילתה שבו עמה לשרשם. "כי שמעה **בשדה מואב**" מקום מגוריה, **"כי פקד ה' את עמו לתת להם לחם"** עוד טרם לכן, ורק הצטרכותה **לשדי** מואב עכבוה עם בניה עד הלום. **"ותצא מן המקום אשר היתה שמה"**, שבו הושלמה הוייתה בתבואת שדי מואב, "ושתי **כלותיה** עמה". שכן גם הן העלו את הנשמות שנפלו **בשדי** מואב, ועתה היו עמה בקרבת משפחה, שכן **כלותיה** הן גם מגלגולן הראשון, וגם עתה ע"י הגרות והקדושין. "ותלכנה בדרך **לשוב** אל ארץ יהודה". כולן **"שבו"**, לארץ יהודה, בו גרו הן בגלגולן הקודם בהיותן בתמר כלת יהודה עצמו, בעדולם שבארץ יהודה[75].

ומפחדה שמא נפשות בניה ישתקעו בגופן של כלותיה ולא יבואו על תקונם, רצתה נעמי לעשות דבר חכמה כדי להשיב מנוחה לאותו חלק מנפשם הנמצא בגוף כלותיה עקב הקדושין, והוא ע"י ביטול הגיור וממילא יבוטלו הקדושין למפרע, ואז תוכל ע"י נשיקה לשאוב מהן את נפש בניה. "ותאמר נעמי לשתי **כלותיה"**, דווקא כיון שהן כלותיה אמרה זאת. **"לכנה שובנה אשה לבית אמה"**. וממילא אל עמה ואל אלהיה והגיור יתבטל ועמו הקדושין, ובזה תעשו חסד עם המתים שנפשם תצא מכן ותנוח. ועמי, כי צר לי על בני. והתפללה על נפשות בניה, ואמרה על נפשם, "יעש ה' **עמכם** (לשון זכר) חסד" ויציל נפשיכם מלהיות כלואה וסובלת בגוף הנשים, או אפילו אחר יציאתכם מתוכן, ותתוקנו מהר בגלגול נוסף, "כאשר **עשיתם**" אתם בני, חסד **"עם המתים"** שהם ער ואונן בכך שתקנתם אותם בשדי מואב, **ועמדי. "יתן ה' לכם"** בני את ההזדמנות להתקן. ואתן כלותי, **"ומצאנה"** אתן רות וערפה **"מנוחה אשה בית אישה"**, בנשואיכם השניים, כי בדרך כלל אלמנה בטרם נתייבמה או חלצה, רוח המת שלא יצא ממנה כיון שלא היו לה בנים או בנות, מזיק ומפריע לשלום ולמנוחה שבין אשה זו לבעלה השני, כי כל פעם שנבעלת היא לבעלה השני סובלת נפש הראשון השוכנת בגופה, ויכולה היא שתגרום לבעיות ביניהם. ולכן אסרה תורה לאשה כזו להנשא ללא חליצה או יבום כשיש אחים לבעל, וכאן ע"י הסכמתכן לבטל הגיור והקדושין, יצאו נפשות בני מתוככן ותמצאו אתן מנוחה אשה בבית אישה, דהיינו בעלה השני. ואמרה זאת כדי לשכנען להסכים לבטל הגיור לטובת נשואיהן השניים. **"ותשק להן"** כדי להוציא את נפש בניה מתוכן. והן שלא הסכימו לבטל הגיור והנשואין ולהפרד מנפשות בעליהן, **"ותשאנה קולן"** בתפילה, **"ותבכנה"** בבקשת רחמים מאלהי ישראל שימצא להן פתרון אחר ע"י יבום בתוך עם ישראל ולא ע"י ביטול הגירות והקדושין. ובכו בקול רם ככתוב "כי שמע ה' קול בכיי"[77], כי הבכיה בקול רם עושה רושם רב בשמים ומסוגלת יותר שהבקשה תיענה. **"ותאמרנה לה כי אתך**

75. בראשית ל"ח, א. ויהושע ט"ו, לה. וגם פתח עינים הוא בתמנה בארץ יהודה, כמבואר ביהושע. (ט"ו. י.). 77. תהילים ו', ט.

נשוב לעמך". איננו מוכנות לבטל הגיור כיון שגם בגלגולינו הקודם היינו בנות ישראל וצריכות אנו אתך **לשוב** שנית לעמך. אך נעמי שלא האמינה שיש דרך אחרת לחלץ את נפש בניה מתוכן, נסתה לשכנען שוב "**ותאמר נעמי שובנה בנותי**", שוב לא קראתן כלותי אלא בנותי, באמרה להן כל זמן שחלק מבני בתוככן אתן בנותי, ודבר זה יקשה עליכן את החיים בתוך עם ישראל כי אנשים לא ירצו לישא אלמנות שלא חלצו או נתייבמו מפחד מנפש המת שלא תזיק להם. ואעפ"י שהדבר מותר לפי הדין כיון שאין אחים לייבם[78], ולי אין עוד בנים שייבמו אתכן או יחלצו לכן, "**וגם אם הייתי הלילה לאיש וגם ילדתי בנים, הלהן תשברנה עד אשר יגדלו, הלהן תעגנה**", הרי זה לא יתכן, ואעפ"י שלפי ההלכה הדבר ניתן שכן לא יושלם גיורכן עד שתקבלו עול מצוות בפני בית דין, ולכן אם אלד יהיו הבנים מותרים לכן[79], ויהיה תיקון לנפש בני הנמצא בכן. אך הדבר לא יתכן הן מצד זקנותי, והן מצד שהדבר יקח שנים רבות בהן תהיו עגונות ואח"כ תנשאו לצעירים ממכן בהרבה שנים, ולכן הפתרון הוא לבטל הגיור שטרם הושלם, כי מר לי מאוד **מכם** לא **מכן** כלותי, אלא **מכם** בני הנמצאים בתוככן. "**כי יצאה בי יד ה'**" וסבלי גדול ביודעי צער נפשות בני אם לא יבואו על תקונם. "**ותשנה קולן ותבכנה עוד**", הפעם בכייתן לא היתה בגדר תפלה אלא מידיעת מצבן הקשה, ואמר ותשנה ללא אות א', לרמז שלא מתוך נשיאת תפלה נשאו את קולן, אלא מתוך תשות כחן בידיעתן את מצבן הקשה ומצב נפש בעליהן. וערפה שלא באה אף פעם בגלגול של בת ישראל מושלמת, והיתה גלגול חלק מנפש תמר מהחלק שיצא כשנתחממה בביאת אונן, ולא נקשר זרעה בזרעו, ואדרבה היתה מקליפתה של תמר, יכלה לוותר על יהדותה. "**ותשק ערפה לחמותה**", וויתרה על הגירות ועל נפש כליון והשיבתו **לחמותה** בהתנשקה עמה. אך רות שהיתה גלגול צפורה אשת משה, ודבורה הנביאה, ועיקר נפשה הטהורה של תמר הצדקת, לא נסוגה אחור ולא נשקה לנעמי, להשיב נפש מחלון ע"י ביטול הגיור והנשוק.

"**ותאמר, הנה שבה יבימתך אל עמה ואל אלהיה**". כשראתה נעמי שגלגוליה הקודמים כבת ישראל מונעים את רות מלחזור לגיותה, גלתה לה סוד נוסף מסתרי הנפש ואמרה לה, כי כל נפש בבואה לעולם הזה מתלבשת בתוך לבוש רוחני הניתן מצד האם[80], ואפילו נפש יהודיה כשרה בבואה לעולם בבטן גויה מתלבשת היא בלבוש גוי, ואסורה להנשא ליהודי עד שתתגייר מחדש כדין וכדת, כי לבוש הנפש קובע את טיב פעולותיו בעולם הזה. והנה יבימתך אעפ"י שבאה מנפש קודש

78. זוהר שמות דף ק"ב עמוד א'. 79. ואין בזה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו. 80. ענין זה קצהו תראה בעץ חיים שער קליפת נוגה פרקים ג-ה, ובנהר שלום הקדמת ברכת "מלביש ערומים". ומכח לבוש זה אם נשמת ישראל באה בגלגול כהן או לוי נוהגים בה דיני כהונה ולויה. וכן להיפך אם נשמת כהן או לוי באה בגלגול ישראל דינה כישראל בלבד.

מטיפות תמר, עקב הלבוש הגויי שנתן לה מצד אמה, **שבה** היא לגויותה, להדבק בלבוש נפשה. וגם את "**שובי** אחרי יבימתך" להדבק בלבוש נפשך, כי אמנם שקבלתן עול תורת ישראל ומצוותיה, לא נסתלק לבוש נפשיכן הגויי לגמרי כיון שלא קבלתן עול מצוות בטבילה לשם גירות בפני ב"ד, והרי הוא עוד שוכן מעל ראשיכן, שובי כיבימתך והדבקי בלבוש הגויי של נפשך והחזירי אותו לתוך גופך בביטול הגיור. "**ותאמר רות אל תפגעי בי לעזבך לשוב מאחרייך**". היות ונשמתי היא נשמת יהודיה כשרה, אל תפגעי **בי** בנשמתי, לעזבך לשוב מאחרייך אל לבוש הנפש שטרם נסתלק ממני לגמרי, לא אפגע בנשמתי, ואדרבה אקבל גירות מושלמת לסלק את הלבוש הגויי מעלי. "**עמך עמי ואלהייך אלהי**". וקבלה עליה שנית עול מצוות בפני נעמי להראותה שמוכנה ומזומנת היא מיד בבואה לבית לחם לקבלם אף בפני בית דין.

"**ותרא כי מתאמצת היא ללכת אתה**", כי השטן בכח הלבוש הגויי שחפף על ראשה[81], ניסה להניאה מלחזור לצור מחצבתה חלק אלוה ממעל, ונאבקה היא קשות בהרהורי לבה עם השטן עד כי יכלה לו, ונתאמצה מאוד במלחמתה עמו, "**ותחדל לדבר אליה**". "ותלכנה **שתיהם** עד בואנה בית לחם, **ויהי כבואנה בית לחם ותהום כל העיר עליהן**", על רות ונעמי כי הבינו נשות העיר בחכמתן כל אשר קרה עם נפשות מחלון וכליון, ועל מאמץ רות לגרש את לבוש הנפש הגויי שבקרבה ולהדבק בעם ישראל, ולתקן את מחלון. ובחכמתן ראו את נעמי שגדלה ברוחניותה מאוד מאשר היה בה בטרם עזבה את בית לחם[82], "**ותאמרנה הזאת נעמי**". כי לא הבינו את אשר קרה עמה, ומדוע הפסידה את נכסיה אם גדלה ברוחניותה עד למאוד. "**ותאמר אליהן אל תקראנה לי נעמי, קראנה לי מרא**", שפירושו בארמית גבירה, ובעברית מרירה. כי שתיהן יש בי, "**כי המר שדי לי מאוד**". והסבירה עצמה ואמרה להן, בהליכתי ובאכילתי משדי מואב גדלה נשמתי והתעצמה ברוחניותה ונהייתי **מרא**, אך "שדי" שהוא אחד משמותיו של הקב"ה המר **לי** מאוד. והסיבה היא שככל שאדם עולה בדרגה נדון הוא מחדש ונפרע על דברים יותר קטנים במעשיו, ואפילו על מעשי בניו[83]. ואמרה "**אני מלאה הלכתי**". בהליכתי מכאן הייתי מושלמת בדרגת השכינה התחתונה סוד ה' אחרונה שבשם, הנקראת בשם **אני**[84]. ולכן הייתי עשירה ומלאה בכל טוב גשמי, אך היות ובאכילתי משדי מואב עקב התדבקות אותם נשמות גדולות שהיו מגולגלות בהם, גדלתי עד עולם הבינה

81. ראה מדרש רבה "רות" פרק ב' אות ח. 82. כי בשבת ישראל על אדמתו לימדו את הבנים והבנות מקטנות את המצוות עם סודם בנפש, וחכמות היו אחרת לא היה מתייחס הכתוב לדבריהן וכ"כ הציוני כ"ג, ב. וזהו לשונו: גם נעמי והשכנות נביאות היו וחכמות. 83 . וכעין מה שקרא ליהושע כהן גדול שלמרות שהיה צדיק גמור, נענש ונשרפו בגדיו בגלל חטאת בניו כמבואר במס' סנהדרין דף צ"ב. 84 . עץ חיים שער דרושי אבי"ע פרק א'.

סוד ה׳ ראשונה שבשם, ואז נדונתי על חטא בני גם כן. **״וריקם השיבני ה׳״**. **״למה תקראנה לי נעמי וה׳ ענה בי״** וגדלני ורוממני לדרגת רוחניות גדולה מאוד, אבל **״ושדי הרע לי״**. שם שדי שהוא סוד ספירת היסוד סוד אות ברית קודש, והוא סוד ״חרב נוקמת נקם ברית מצד הקדושה הנוקמת מהפוגם בברית קודש ומוציא זרעו לבטלה, הרע לי בגלל חטא בני, ולכן ריקם השיבני ה׳. **״ותשב נעמי ורות המואביה כלתה עמה״** אך טרם שבה רות לקבל עול מצוות בפני ב״ד. ולכן לא אמר הכתוב **וישובו** נעמי ורות, אלא שבה נעמי ורות עמה. **״והמה באו בית לחם בתחילת קציר שעורים״**. בזמן קצירת העומר שאולי ניתן לישראל לתקן על ידו את חטאי זרע לבטלה שפגמו בהיותם בגלגול דור המבול, ועתה שבו נעמי ורות לתקן את מחלון מחטאו זה בהיותו בגלגול ער, בזמן הראוי ביותר לתיקון חטא זה, ונעשה התיקון ע״י פגישת רות ובועז. ובעת שאמר לה בועז **לדבוק** בנערותיו, קבלה עליה עול מצוות בפני בית דין, ולכן ברכה ואמר לה ״ישלם ה׳ פעלך ותהי משכורתך שלימה מעם ה׳ אלהי ישראל **אשר באת לחסות תחת כנפיו״**.

״ויקח בועז את רות ותהי לו לאשה״. והוסיף **״ותהי לו״**. כי היתה ראויה ומזומנת לו מגלגולם הקודם. **ויבא אליה ויתן ה׳ לה הריון״**. כדי לתקן את חלק הנפש של מחלון שהיה **בה**. **״ותלד בן״**, גלגול מחלון. ובועז שהיה בן ארבע מאות שנה, נפטר למחרת היום כי חייו נתארכו לגיל זה רק כדי שיתקן את נפש מחלון כי הוא גלגול יהודה, ומחלון גלגול בנו ער, ומשראו הנשים כן, הבינו את סוד העניין, **״ותאמרנה הנשים אל נעמי, ברוך ה׳ אשר לא השבית לך גואל היום״**, והאריך את חיי בועז עד שהשיב את נפש בנך מחלון, **״ויקרא שמו בישראל״**. ולא תנוע נפשו בעולם התוהו בסבל נורא. **״והיה לך למשיב נפש ולכלכל את שיבתך כי כלתך אשר אהבתך ילדתו אשר היא טובה לך משבעה בנים״** והם ער, אונן שלה, פרץ וזרח (שהם גלגול ער ואונן) מחלון וכליון, כי דרך בן זה יתוקנו כולם. **״ותקראנה לו השכנות שם לאמר יולד בן לנעמי״**. כי מחלון בן נעמי הוא שנתגלגל ונולד על ידי רות. **״ותקראנה שמו עובד, הוא אבי ישי אבי דוד״**.

*

הה, בן אדם קרוץ מחומר, עד מתי תתרברב, ותרבה אומר,

תתאמץ להרקיע, ולהגביה כתומר, תעטוף שני, עם עדנים ומעדנים.

הן עבור אלה לשלוה לא תרגיע, ולנחלה וכבוד, לא תגיע,

החלף את העושר, תמורת האושר, ומצאה נפשך, שלוה ורננים.

עיונים בספר איוב

אמרו חז"ל[1] שמשה רבינו כתב ספר איוב, וברור שמשה לא כתבו לשם ההסטוריה, ולא כסיפור בעלמא, אלא כל חכמתו וכל סודות הקבלה גנז בתוכו, ובו מפורשים ל"ב נתיבות חכמה וחמישים שערי בינה[2] שהם שרשי תורת האלקות. והרבה סודות נפלאים בקבלה שרשם בפסוקים שבספר זה. וכל הרשות הנתונה לנו להתעסק בהקבלה שבין צורת המרכבה העליונה לגוף האדם, מבוססת על הפסוק "ואחר עורי נקפו זאת ומבשרי אחזה אלוה".[3]ואמרו חז"ל "איוב לא היה ולא נברא אלא משל היה".[4]. ולכאורה דבריהם סותר לכתוב מפורש המונה את איוב בין צדיקים אהובים כדניאל ונח, וכמ"ש "והיו שלשת האנשים האלה בתוכה, נח, דניאל, ואיוב, המה בצדקתם יצילו נפשם נאום אדני אלהים".[5]. ופירש הגר"א, שכוונתם לומר שאיוב היתה נשמתו מעולם העשיה סוד המשל, ולא מעולמות מעלה סוד הנמשל. ואמרו, איוב **לא היה** ביצירה, **ולא נברא** בבריאה, **אלא משל** בחי' עולם העשיה **היה**. ואפשר שלא התייחסו כלל לאצילות כיון שהיה גוי.

"איש היה בארץ עוץ". ויש להבין למה הזכיר שם ארצו של איוב, והלא ספורו הוא אישי ולא קשור לארצו. **"איוב שמו"**. ולמה לא כתב "ושמו איוב" וכמ"ש ברוב הפעמים בתנ"ך "ושמו לבן", "ושמו חירה", "ושמו שוע", "ושמו מנוח", וכדו', ורק במקרים בודדים הקדים הכתוב השם לתואר וכמ"ש "גלית שמו", "נבל שמו", "יאשיה שמו", "צמח שמו", ובוודאי שיש טעם לדבר. ומדוע הזכיר כמה בנים ומקנה היה לו, ואין ספק שלא לחנם נכתב זה. וכיצד בדיוק היו לו שבעת אלפי צאן ושלשת אלפים גמלים ולא אחד פחות או יותר. ומסתבר שגם מספרים אלו טומנים בחובם סודות עמוקים. ולמה היו לו בדיוק שבעה בנים ושלש בנות, ואולי יש הקשר בין מספר השלש והשבע כאן למספרים דומים בספירות. ואולי יש מקום לדמיון להשוותם לספירות כתר חכמה חסד גבורה תפארת נצח יסוד שבעה הספירות הזכרים, ואלו בינה הוד ומלכות הן שלש ספירות נקבות. ואולי שבעת אלפי צאן כנגד הספירות חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד ומלכות, ושלשת אלפי גמלים כנגד שלשת הספירות הראשונות של הקליפה. ועל כל פנים מספרי השלש והשבע נכפלים בו ודאי שלא באקראי. וחמש הכפולות של חמש מאות צמדי בקר וחמש מאות אתונות הם מספרים המרמזים לדברים רוחניים בעלי משמעות, ואינם ענין לסתם רישום כרונולוגי של אדם ובהמה. ואם עיקר התוכן הוא שיחת איוב ורעיו היה לו לדלג על כל הקדמה זו ולתמצת כל הענין בפסוק או שנים, כגון "איש היה ושמו איוב ויהיו לו בנים ובנות צאן ובקר וגמלים ואתונות

1. בבא בתרא י"ד: 2.פרקים ל"ח-מ. ראה בהקדמת הראב"ד לספר יצירה. 3. איוב י"ט, כו. ועץ חיים שער החשמל פרק א' . 4. בבא בתרא ט"ו. 5.יחזקאל י"ד, יד.

ויקטרג עליו השטן ויכהו ה׳ בבניו וברכושו, ויבואו חבריו לנחמו וכו׳״ ישר ולענין. והדגיש הכתוב **״איוב שמו״**. לומר ששמו איוב שייך לענין ואינו במקרה. וספר זה לא מתחיל בלשון **״ויהי״** כמו בהרבה ספרים דומים בתנ״ך אלא בלשון **״איש היה״**, ואמרו חז״ל ש״ויהי״ לשון צער הוא[6], וא״כ באיוב שהוא סמל לצרות היה לו להתחיל ב״ויהי״. ולמה נכתב עליו לשון **״איש״**. ודרשו חז״ל **״היה״** שהיה כבר[7] ואולי גם כאן ניתן לפרש שהכתוב בא לומר שאיוב סבל בגלל גלגול שהיה כבר בעולם קודם לכן וכל מעשהו סבלו ותקומתו קשורים לגלגולו הקודם **בלבד**.

ונחלקו חז״ל מתי היה איוב[8] אם בזמן יעקב או משה או בימי בית ראשון או תחילת בית שני, ואלו ואלו דברי אלהים חיים[9]. כי בכולם נתגלגל איוב או נתחלקו נצוצותיו. ועל הכתוב ״סר צלם מעליהם״ דרשו חז״ל שמת איוב בארץ ישראל שהיה מגן על יושבי כנען[10] בהיות ישראל במדבר שנתיים לאחר יציאת מצרים. ומהכתוב משמע שאיוב מת בן מאתיים ועשר שנים וא״כ זה מתאים לזמן יעקב ובניו, ולדברי חז״ל שאמרו שאיוב נשא את דינה[11] לאחר מות שמעון אחיה שנשאה בהוציאו אותה מבית שכם[12]. ומתאים גם לדבריהם שאיוב היה בין יועצי פרעה בתחילת שעבוד מצרים. אמנם לפי הזוהר[13] מעשה איוב היה בעת יציאת מצרים, ולכאורה זה סותר לדברי חז״ל על הכתוב ״סר צילם מעליהם״ הנ״ל. וכאן לא יתכן לפתור הענין בגלגול, אלא או בעיבור, או בנצוצות הנמצאים בעת ובעונה אחת אצל שני בני אדם חיים.

וגילה האריז״ל שאיוב הוא גלגול תרח אבי אברהם שבא על אמתלאי אם אברהם בהיותה נדה[14]. ודינה גלגול אמתלאי, ונאנסה ע״י שכם לתקן הנאתה מחטא זה, ולכן חזר איוב ונשאה. ואפשר שבשמים לא מענישים אדם על גלגולו הקודם עד שיעמידוהו בנסיון ולא יעמוד בו ואז יגלגלו עליו יסורים של גלגולים קודמים. ואיוב שלא עמד בנסיון ושתק בהיותו מיועצי פרעה כשגזרו על שעבוד ישראל ולא עמד בפרץ כדי למנוע הגזרה. ואעפ״י שלא היה מצליח כי הגזרה כבר נחתמה בברית בין הבתרים, הוא מצידו חייב היה לנסות למנוע זאת[15] ולכן גלגלו עליו את עוון הנדה מגלגולו הקודם ודנוהו ביסורים.

6. מגילה י׳. 7. מועד קטן כ״ה. גם במרדכי שנאמר ״איש יהודי היה״. אולי כוונת הכתוב **שהיה ״איש״** עוד בארץ ישראל בהיותו יושב בסנהדרין. 8. בבא בתרא ט״ו: 9. ערובין י״ג: 10. ראה במדבר י״ד, ט וברש״י שם. 11. בבא בתרא ט״ו: וירושלמי סוטה פרק ה׳. 12. ראה רש״י בראשית מ״ו י. 13. זוהר שמות ל״ד. 14. ואולי לפני מתן תורה טומאת הנדה פגעה באלה שלבסוף נבררו ובאו אל הקודש. 15. לפי הגמ׳ סנהדרין ק״ו. איוב שתק. ולפי הזוהר שמות ל״ג. איוב יעץ לשעבד את ישראל. ולכאורה זה סותר לדבריהם שאיוב סבל בזמן יציאת מצרים כי יצאו לאחר רד״ו שנים וא״כ היה איוב לפחות בן ר״ל שנים. ומפשט הכתובים משמע שהיה איוב בן ע׳ כשסבל, כי הכל הוכפל לו וחי אח״כ ק״מ שנים (ראה רש״י ב״ב ט״ו: ויש ליישב ע״י גלגול.

ספר איוב מבטא את הפילוסופיה של הקבלה בענין הבחירה ושכר ועונש, ודרכי ההשגחה בעולם הזה, צדיק ורע לו, רשע וטוב לו, כשבמרכז הענינים גלגוליו הקודמים של האדם. וכתב הרמב"ן בפירושו לספר זה, שזו תשובת ה' מן הסערה לאיוב ודברי אליהו בן ברכאל הבוזי. וכל חברי איוב היו כמותו ממשפחת נחור אחי אברהם. ואיוב מזרע עוץ בכור נחור בן תרח[16], ואפשר שלכן נתגלגל בו תרח כי ברוב הפעמים האדם בא בגלגול בזרעו בסוד הכתוב "או דודו או בן דודו יגאלנו". ומבוז אחיו של עוץ יצא ברכאל הבוזי, ואליפז התימני הוא מזרע אליפז בן עשו[17]. ובלדד השוחי הוא מזרע שוח בן קטורה שילדה לאברהם אבינו.

את ארץ עוץ מוצאים אנו במגילת איכה, ובתרגום שם כתב שהיא קוסטאנטינא רבתא, היא איסטנבול של ימינו[18].

ודע שכל סבלו של איוב בגופו, ובאבוד בניו וממונו, נכלל בגדר "כרת" שאמרה תורה, וקיבל עונש זה על חטא הנדה שחטא בגלגול קודם. כי "כרת" אין ענינו בדווקא בעולם הבא לאחר המוות, אלא ג"כ בעולם הזה בעודנו בגופו. ואנשים חוטאים כי חושבים ש"כרת" הוא רק לעוה"ב. ואם האדם היה יודע ש"כרת" פירושו שבחטאו עלול הוא לאבד את בניו או את בריאותו או את רכושו ואת המפעל שבנה בעשר אצבעותיו ואפילו את כולם ביחד, היה קופץ עד לשמים ולא חוטא בשום אופן. ובגלל שאינו יודע זאת חוטא הוא כשוטה גמור. אבל כן הוא האמת, ואנשים זועקים התפללנו טוב, נתנו צדקות, שמרנו מצוות, ומדוע אנו סובלים, ולא מבינים שכל סבלם הוא חלק קטן מעונש של כרת אחד שעברו, וזה אחד הדברים שבא משה רבינו להסביר כאן.

"איש היה". שגם בגלגולו הקודם היה "איש", ובגלל מעשהו כאיש באשתו, חזר עתה. **"בארץ עוץ".** וחזר האיש הוא תרח בגלגול, בזרע בנו נחור בבני בנו בכורו "עוץ". **"איוב שמו"** עתה, ובגלגולו הקודם תרח. והיות שאברהם יצחק ויעקב בניו (ר"ת איוב) הם אבות האומה הישראלית זיכו אותו לבא ולהתקן ולזכות לעוה"ב. **"והיה האיש ההוא".** ולכאורה תיבות אלו מיותרות. אמנם כוונתו שכשהיה גם גלגול תרח והוא **האיש ההוא** שהיה, המסתתר מתחת לגוף איוב, **"תם וישר וירא אלהים וסר מרע".** ולכאורה תם וישר הוא אחד כי פירוש תם הוא מי שלבו ופיו שווים[19]. וברור שירא אלהים יהיה תם וישר כי אחרת אינו ירא אלהים, וא"כ מספיק שיאמר "ירא אלהים". והענין הוא כי תרח סר מרוע מעשיו הקודמים כי **"ירא אלהים"** היה בראותו את כחו להציל את אברהם מהכבשן. אבל לא מתוך הכרה של למוד הגיע לכך, אלא עקב הנס. ואעפ"י שבנו הרן נשרף אעפ"י שנפל על קדוש ה', התנהג **בתמימות** עם הבורא ולא שאל שאלות והבין שאם אברהם ניצל יש כח בידי הבורא, ושהוא אל אמת. ואם בכל זאת הרן לא ניצל אין זה גורע מכח הבורא, אלא

16. ליקוטי תורה איוב . 17. רמב"ן איוב פרק א'. 18. איכה ד' כ"א. 19. רש"י בראשית כ"ה, כ"ז.

מוכיח שהרן לא היה שלם באמונתו. **וישר** היה בשכלו, ולכן התגייר. אך כיון שעיקר גירותו היה בגלל הרגש שנפעל ע"י יציאת אברהם מהכבשן, **"סר מרע"** אבל לא טרח לעשות טוב. ועתה בשובו בגלגול כאיוב, אותם תכונות שסיגל לו בגלגולו הקודם, שבו והיו בו אך לא יותר מזה. ולכן איוב היה **תם** באמונתו בה', **וישר** בהתנהגותו עם בני אדם. **ירא אלהים** רק בדרגת **"סר מרע"**. ואולי תפס ד' לשונות כנגד ד' יסודות הגוף וסודם העליון, **ו"תם"** כנגד יסוד האש שטבעו לחטט ולחקור בעניני אמונה וכאן תקן והפך לתם. ו**"ישר"** כנגד יסוד הרוח המושך לתאוות הדיבור והנצוח וכאן היה ישר והודה על האמת. **"ירא אלהים"** כנגד יסוד המים שמושך לתאוות הגוף, וכאן נשמר מלחטא בהם. **"וסר מרע"** כנגד יסוד העפר המושך לתאוות רכוש וקנאה, וכאן היה וותרן, ולא פעל אוון.

"ויולדו לו". ולא אמר "ויהיו לו", לרמז כי לידתם היתה בשבילו ולצורך תקונו, ולכן נפטרו כשהוצרך להתקן ע"י יסורים. **"שבעה בנים"**. אולי כנגד שבע ספי' המנהיגות העוה"ז חג"ת נהי"מ. **ושלוש בנות** כנגד ספי' נה"י של "מלכות". ואולי שבעת הבנים הם שבע ספירות הזכרים ושלש הבנות הן ספירות בינה הוד ומלכות שהן נקבות וביחד הם י' ספירות. עכ"פ מספר זה לא באקראי בא, אלא לספר על בחי' נשמתו. וכיון שנולדו לו ולצרכו, באו במספר זה.

"ויהי מקנהו". עתה התחיל להשתמש בתיבת "ויהי" במקום "והיה", כי רק עתה היו לו מקנה וכו' במספרים מדוייקים בהשגחה משמים לצורך הענין, מה שאין כן בגלגול קודם שלא היה כן. **"שבעת אלפי צאן"**. אפשר שהם כנגד שבעת ספירות הקודש דעשיה ולכן היו צאן כשר. **"ושלשת אלפים גמלים"**. אפשר שהם כנגד שלשת ספירות ראשונות של קליפת נוגה, כי משם מקום הגמל ולכן הוא "מעלה גרה ומפריס פרסה", אבל לא "שוסע שסע". ולכן הוא טמא למרות שנראה כטהור. וזו בחינת קליפת נוגה המראה עצמה קדושה וטהורה ובאמת היא קדשה וחללה ומטונפת. והיות ולא היה איוב בבחינת "עושה טוב" אלא "סר מרע" בלבד, היה מקום לקליפה זו להתערב בו ולהשפיע עליו גם משפע שלה. ולכן הוצרך לסבול ולהתנקות. כל זה בגדר אפשר. ועכ"פ ודאי שמספרים מדוייקים אלה של שבע ושלש באלפים, אומר דרשני. **"וחמש מאות צמד בקר"**. אולי ושמא הם כנגד חמש כפולות של חמישה חסדים וחמש גבורות ולכן הם חמש מאות **צמד-בקר**, שהוא טהור. **"וחמש מאות אתונות"**. שהם הקליפות הקשות[20] ואפשר שנכנעו תחתיו ועבדוהו. ויותר נראה שכיון שלא עשה טוב נדבקו בו ולא עבדוהו אלא הוא גדלם. וכמ"ש "הבקר היו חורשות", ואלו "האתונות היו **רועות** על ידיהם". דהיינו לא עובדות אותו אלא רועות עצמן על יד הבקר העובדות. **"ועבודה רבה מאוד"**. ולא פרט ענינה כי אינה מסמלת דבר הצריך לענייננו. **"ויהי האיש ההוא"**. ושוב

20. ספר הלקוטים שמואל א', פרק ט'.

חזר לומר "האיש ההוא" אבל לא אמר "והיה" כמו שאמר קודם, אלא "ויהי". כי האיש ההוא הוא תרח נהיה עתה **"גדול מכל בני קדם"**. כי בני קדם הם בניו, הן מבני נחור והן מבני הפלגשים של אברהם ששלחם ארצה בני קדם. ואמר זה כדי לרמוז שהוא תרח סבא וגדול של כל בני קדם.

"והלכו בניו ועשו משתה". ויש להבין לאן הלכו ומנין הלכו, ולכאורה היה לו לומר "ויעשו בניו משתה". **"בית איש יומו, וקראו לשלשת אחיותיהם לאכול ולשתות עמהם"**. כל לשון זה אומר דרשני. למה קראם "איש". ומהו "בית איש יומו". והיל"ל "בבית איש", ולמה חזר להזכיר מספר אחיותיהם שהם שלש והלא כבר אמר זאת. ואולי בגלל מספרם שהן שלש קראום, ולמה הוצרכו לקראם בכל יום מחדש והלא יכלו לבא מאליהן לאחר שזה היה מנהגם הקבוע. ומובן מהכתוב שבני איוב שמרו על מצוות בני נח, כאיסור זרע לבטלה ואבר מן החי וכדו'. ולמה חשש לחטא "ברכת השם", ומה הסיבה שבגללה היה צריך לחשוש לזה.

ואפשר שהענין הוא כי בניו שראו את עושר אביהם וחכמתו וצדקותו ומה גם **שנולדו לו**, ומסתבר שהיו כמותו, הבינו שמספרם אינו מקרי ורצו לקשר כל השבע ספירות יחד להחזיק השפע שישאר אצל אביהם. והעושה זה, קלי' נוגה מנסה להכשיל אותו בברכת ה' או בברכה לבטלה, כדי לגנוב מן הקודש. **"והלכו בניו"**. בדעה אחת להתקשר עם ספירות חכמה ובינה של עולם העשיה ששם סוד אכילה ושתיה. **ועשו** בסוד עולם העשיה **משתה** הכלול מאכילה ושתיה סוד לחם ויין. והיות והם שבעה כנגד ז' ספירות שכל ספירה נקראת "יום", בסוד "כי ששת **ימים** עשה ה' את השמים ואת הארץ", וידעו כל אחד מהם לאיזו ספירה הוא שייך, "ועשו בית איש". ותקנו בעולם העשיה שהיא בחינת "בית-איש". **יומו**, את ספירתו. וכדי להשפיע השפע לנקבות הוצרכו לקראם בכל יום מחדש שלא תבאנה מאליהן אלא ע"י קריאתם, ובזה תהיינה מושפעות גם הספירות שכנגדן. ולכן **"ושלחו וקראו לשלושת אחיותיהם לאכול ולשתות עמהם"**

"ויהי כי הקיפו ימי המשתה". ואמר הקיפו כי היו שבעה כנגד הקפת שבעת הכוכבים בשבעת ימי השבוע. וזה היה חשבון משתיהם ולא הוללות וסכלות ועצלות. **"וישלח איוב ויקדשם"**. פירוש, שזמנם לקרבנותיו ביום השמיני כדי להקריבם בבחינת המספר השמיני שהוא המקדש ומטהר את האדם מכל חטאתיו[21], כי היא בחי' ספירת הבינה הטהורה הדבוקה בחכמה הקדושה. ומשם משך לקדשם, ולכן הסכים למעשיהם ולא מיחה בהם על בזבוז זמנם במשתאות, כי הבין כוונתם. **"והעלה עולות מספר כולם"**. כולל בנותיו, כי גם עליהן חשש שמא חטאו בברכת ה'. והקריבם כדי להעלות השפע לכל עשר הספירות הנקראות "ימים". ושבעת הספירות התחתונים נקראים "ימי עולם", ושלשת העליונות "ימי קדם"[22]. **"כי אמר**

21. ומשם באה הארת "יום הכפורים" . 22. זוהר פרשת נשא קל"ד.

איוב אולי חטאו בני, וברכו אלהים בלבבם״. כי במעשה זה קליפת נוגה, רוצה להכשיל בחטא זה. או בהזכרת שם-שמים לבטלה. **״ככה יעשה איוב כל הימים״.** אולי כוונתו כנגד כל בחינות הימים שיש בעשר הספירות. ואמר ככה **יעשה** לשון הווה, לומר שכבר בתחילת המשתה היה בדעתו לעשות כן, ולא רק לאחר שהקיפו הימים חשש למעשיהם ובא להקריב. והכל היה מתוכנן מראש, שיעשו המשתה לתקן, ויבא הוא להעלות עולות להשלים התקון שלא יצא לחצונים כלום משפע מעשיהם. ולכן העלה עולות שאין בהם כלום לאדם, ולא שלמים שיש בהם חלק לאדם ודרכו לתחתונים. וזה כוונת הזוהר[23] שאמר שאיוב נענש בגלל שהקריב עולות ולא שלמים וגירה את השטן בו כיון שלא נתן לו כלום לחלקו. ואם היה איוב בגדר ״עושה טוב״ לא היה יכול השטן להתגרות בו, אך כיון שנשמר רק מעשות רע, לא היו מעשיו מושלמים וכשהעלה רק עולות שתקונם מושלם, נזוק, כי היה זה למעלה מכחו. ומסתבר שביום השמיני מיד לאחר שהעלה עולות חזרו בניו למשתיהם אצל הבכור להתחיל הקפת השבעה מחדש.

״ויהי היום״. אמרו בזוהר[24] שכל מקום שכתוב ״ויהי היום״ זה ראש השנה. **״ויבואו בני האלהים להתייצב על ה׳״.** ולכאורה היה לו לומר ״**אל** ה׳״. **״ויבא גם השטן בתוכם״.** ולכאורה תיבת **״גם״** מיותרת. ואמר בזוהר[25] ששם השטן הוא **״גם״** כי הוא מגמגם, ואותו **״גם״** השטן בא בתוכם. **״ויאמר ה׳ אל השטן מאין תבא״.** וכי הקב״ה לא יודע מנין הוא בא, ואין לומר שאמר כן כדי לפתוח עמו בשיחה, כי אינו בן אדם שצריך לפתוח עמו בשיחה כדי שלא יבהל. אמנם, ספירת הכתר נקראת בשם **״אין״**, והוא מקור הרחמים, ואפשר שכוונתו לומר שבקש הקב״ה מהשטן שלא יקטרג בתקיפות ויתנהג ברחמים בשעת קטרוגו.

״ויען השטן את ה׳ ויאמר, משוט בארץ ומהתהלך בה״. ולשוט עניינו מבלי לגוע בה אלא באוירה, ולהתהלך הוא להתנהג במדתה כאדם המהלך על הקרקע. ולכאורה תיבת ״ויאמר״ מיותרת כי כבר אמר **״ויען״**, ואפשר שרצונו לומר שענה השטן את ה׳, שאי אפשר להתנהג עם בני אדם במדת הרחמים כי אם יוותרו לרשעים יחריבו את העולם. ואם ״משוט בארץ״ אפשר להקל מעט בקטרוג. אבל ״ומהתהלך בה״, צריך לילך במדתה שייעשה הדין בעולם ויעמוד העולם על מכונו. וזו אמירתו לגבוה מדוע איננו שומע בקול ה׳ ללכת במדת הרחמים הנקראת ״אין״.

23. פ׳ בא ל״ד. ואל יפתוך חטאים, רשעים ומושחתים ללמוד מכאן לתת לשטן חלק במאכל וכדו׳. וכאותם שנותנים חתיכה מפרוסת המוציא לקליפה, **כי אלה עובדי עבודה זרה גמורים והעושה כן אין לו חלק באלהי ישראל כי עבד אל נכר.** כי כוונת הזוהר שבקרבן שלמים יש חלק לאדם האוכל ואח״כ **מבלי שיתכוון האדם חס וחלילה,** בהפרשת הצואה מקרבו נדבק השטן בצואה כחלקו כמבואר בשער הכוונות ענין ״יפנה ויטול ידיו״. וראה שער המצוות פ׳ עקב ענין ״מים אחרונים״, והבן: 24. פ׳ בא, דף ל״ב: 25. פ׳ פקודי רס״ג.

אמנם כשיש צדיק בארץ המגן על הדור אין כח למקטרג כי מעשיו מגינים. ולכן אמר לו הקב"ה "**מאין תבוא**", בא והתנהג ברחמים עם בני האדם. ולדבריך שאי אפשר לעולם להתקיים רק "משוט בארץ" וצריך גם "ומהתהלך בה". הנה יש צדיק בדור שיגן עליהם והוא איוב. "**ויאמר ה' אל השטן, השמת לבך על עבדי איוב כי אין כמוהו בארץ איש תם וישר וירא אלהים וסר מרע**". ואם כן זכותו תגן לבטל קטרוגך מעל דורו.

"**ויען השטן את ה' ויאמר, החנם ירא איוב אלהים**". איך בגלל יראת אלהים של איוב תתבטל קטרוגי, ומספיק יהיה אם יראתו תגן עליו עצמו, כי כל טוב השפעת עליו בגלל יראתו ואין מקום לזולתו להנות מיראתו. "**הלא אתה שכת בעדו**". ופירוש "שכת" הגנת[26]. דהיינו שהרי איוב עצמו צריך היה לסבול על גלגולו הקודם ובגלל יראת אלהים שלו הגנת עליו מיסורים הראויים לבא לו, ואם היתה יראתו מושלמת היה בה כדי להגן עליו ועל דורו, אבל היות והנו "ירא אלהים" ולא "ירא ה'", מספיקה היא להגן עליו אבל לא על דורו. וכתוב **את** וקורים "**אתה**" אפשר שהיה מוגן ע"י השכינה שהיא בחי' נקבה שהגנה עליו מיסורים שהיו ראויים לבא עליו בגלל חטאו בהיותו תרח. "**ובעד ביתו, ובעד כל אשר לו מסביב**". ויראתו גרמה לשמירה גם על בניו ורכושו. ולא עוד אלא שהשכינה עוד השפיעה עליו מטובה. "**מעשה ידיו ברכת ומקנהו פרץ בארץ. ואולם שלח נא ידך וגע בכל אשר לו, אם לא על פניך יברכך**". ויש להבין מה רצון השטן וכיצד מדבר הוא אל ה' במילים בוטות באמרו "**על פניך יברכך**". והנה גם השטן מכל החטאים לא חפש באיוב אלא את "ברכת השם" אותו חטא שפחד ממנו איוב שמא חטאו בו בניו. ויש להבין הענין.

ואפשר שהענין הוא, כי אמר הכתוב "וימת הרן **על פני** תרח אביו וכו', ויצאו ללכת ארצה כנען ויבאו עד חרן **וישבו** שם, וימת תרח בחרן"[27]. וסודם של דברים הם כי ארץ ישראל היא בחינת הדעת המתוקנת, ואלו חו"ל הוא מקום הקליפות. וביציאה מהגוף מקום הקליפות לעלות לא"י מקום הדעת, צריכים להגיע אל בחי' הגרון המחבר בין הגוף אל הדעת וכנגדו בארצות הוא "חרן", שהוא עם הכולל גי' גרון[28]. ובמות הרן "**על פני** תרח אביו", גרם שתרח שיצא מאור כשדים עם אברהם בגלל הנס לבא אל הקדושה של א"י, בהגיעו לחרן שהוא המקשר בין אור כשדים לארץ, **ישב** שם ולא **גר** שם, אלא בחר במקום לישיבת קבע. ונמנע להכנס אל הקדושה של א"י בקום ועשה בחי' "ועשה טוב", אלא לצאת מהקליפות הנקראים חול אל חרן שהוא מצב ביניים בחינת "סור מרע" בלבד. ולכן גם עתה היה איוב רק בבחינת "סר מרע" ולא בבחינת "עושה טוב". וחרן שהוא בחי' הגרון יש בו בחינת ג' שמות "**אלהים**" העולים בגימטריה חרן, ולכן היה איוב "ירא **אלהים**". ועיקר תיקון זה

26. ראה רש"י שמות ל"ה, יב: 27. בראשית י"א, לא-לב: 28. שער הלקוטים פ' ויצא.

הוא בגרון כשה"עשה טוב" הוא להודות ולהלל לה', ו"סור מרע" הוא להזהר מ"ברכת השם". ואיוב שהיה "סר מרע" נזהר ביותר מלפגום בגרון בדיבור לא הוא ולא בניו, ואולי בזה היה לשטן לנסותו בדווקא. ויש חוטא במחשבתו ויש חוטא בפיו, ואם היה חוטא איוב במחשבתו לא היה נזוק כי לא היה יהודי השייך לסוד המחשבה, כי רק עם ישראל הם בחינת החכמה הנקראת "ראשית חכמה". ולכן נקראו ישראל "ראשית", וכמ"ש "קודש ישראל לה' ראשית תבואתו"[29]. כי הם צריכים להשמר ולתקן גם בחי' המחשבה. אמנם אומות העולם תקונם רק עד הדבור, ולכן משבע מצוות בני נח הוא להזהר "מברכת השם" שהוא הגבול. והדבור נקרא "על פני" כי הוא מפורש. ואלו המחשבה אינה על פניה כי היא חבויה ומוסתרת. ואמר השטן לקב"ה כי בטוח הוא שאיוב יכשל בנסיון ויחטא בשפתיו והוא הנקרא "על פני". (ולכן בהמשך אמר הכתוב "בכל זאת לא חטא איוב **בשפתיו**", ואמרו חז"ל בשפתיו לא חטא אבל בלבו חטא ואעפ"י שחטא בלבו הושב לו כל אשר לו, כי הנסיון היה **בשפתיו** ובזה הוא עמד). ומתחילה לא קטרג השטן על איוב כי הסכים שיראת אלהים שלו תגן עליו ועל בני ביתו ורכושו. אבל כשרצה ה' שזכותו תגן על דורו, קיים באיוב "תפסת מרובה לא תפסת כלום". וקטרג כדי שזכותו לא תעמוד גם לעצמו[30].

ודע כי לה' יתברך, יש כמה שמות וכנויים המסמלים את פעולותיו יתברך, ושם "ה'" הוא בחינת רחמים, ושם "אלהים" הוא בחינת דין, ולכן בתפילה אומרים אנו "ה' הוא האלהים, ה' הוא האלהים". ואת יום הכפורים הקדוש נועלים אנו באמירת פסוק **"שמע ישראל, ה' אלהינו, ה' אחד"**. ואחריו שבע פעמים "ה' הוא האלהים, ה' הוא האלהים". כי האחדות של "שמע ישראל", לידע **שה'** שהוא מדת הרחמים, **הוא האלהים** מדת הדין. ושלא כאנשי קדם שהאמינו שמי שברא את הטוב והאור לא ברא החושך והרע, אלא אמונתנו שלמה שהאל הוא גם רחמן וגם דיין. וכמו שלילד אין שני אבות אחד שינשקהו ואחד שיכהו ואותו אב מנשק ומכה בהתאם להתנהגות הבן, כן גם ה' מתנהג ברחמים ובדין בהתאם להתנהגות האדם, והוא אחד ואין זולתו. ונועלים אנו את יום הכפורים בהצהרת האמונה שכל מה שקורה הטוב והסבל הכל מהבורא יתברך אחד יחיד ומיוחד ואין שתי רשויות חס-ושלום.

וזה ביאור **"שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד". שמע** והבן **ישראל**, כי **ה'** שהוא בחי' רחמים, הוא **אלהינו** כשהוא במדת דין. ולא אמר "ה' אלהינו, אחד", אלא "ה'

29. ירמיה ב' ג. ולכן תרומה שהיא הקודש שבראשית התבואה, מופרשת **במחשבה** וכמ"ש **"ונחשב** לכם תרומתכם". 30. יש צדיקים כר' חנינה בן דוסא שכל העולם נזון בזכותו, והוא חי בעוני, (תענית כ"ד:) כיון שבגלגולו הקודם לא התאמץ לקיים מצות פו"ר (שער מאמרי חז"ל ענין פסיעותיו של אברהם אבינו.) ולכן אעפ"י שזכותו הגנה על דורו, לא הגינה עליו. ואפשר שאם היה איוב סובל יסורים היה בזכותו להגן על דורו אבל למצב שיגן עליו ועל דורו גם יחד אי אפשר היה להיות, כל עוד לא היה בבחינת"ועשה טוב".

אלהינו **ה׳ אחד**״. לומר שגם ״אלהינו״, בשרשו למעשה הוא רחמים הנובעים משם ה׳, והכל רחמים אעפ״י שנראה כדין. כי ״כאיש אשר ייסר את בנו, ה׳ אלהיך מייסרך״[31] להטיבך באחריתך[32] בעולם הבא, ולא מתוך נקמה.

בכל הענין כאן הוזכר שם ה׳, פרט ליראת איוב שנאמר בו ״ירא אלהים״, ולא נאמר בו ״ירא ה׳״[33]. כי ״יראת ה׳״ היא יראת הכבוד והרוממות ואלו ״יראת אלהים״ היא יראת הדין והעונש, וזו היתה יראת איוב[34]. וכל המשפט והדין נכתב בשם **ה׳** כי דווקא ביום הדין, מדת הרחמים מתגברת לעומתה למען האזון. וכמה שיותר מקטרגים יש על האדם, כך יותר מחפשים עליו זכות, כי הדין צריך שלא יהיה מושלם לחיוב אלא מעורב ברחמים, ובזה אם גברה מדת הדין מתחייב. אבל בדין מושלם האדם לא נענש, כי ההלכה שסנהדרין שכולם חייבו, הנדון פטור מעונש, ואינו מתחייב על פי הכל, אלא עפ״י הרוב[35].

ומכל מדות ושבחים שמנה ה׳ באיוב לא קטרג השטן אלא על ״יראת אלהים״ שבו, ואמר ״החנם ירא איוב אלהים״. כי ״תם, וישר, וסר מרע״. מבלי ״יראת אלהים״ לא שוה כלום. ורק כאשר יש לאדם יראת שמים, ערך מדות אלו הוא נעלה מאוד. ומדות נאות, ואפילו תורה, בלי יראת שמים הם בבחינת ״נזם זהב באף חזיר״ ותו לא. ולכן קטרג על העיקר.

ואמרו חז״ל[36] ששטן לטובה התכוון שלא יכהה כח וזכות אברהם אבינו בגלל איוב, והדבר לכאורה תמוה. והנה שם השטן הוא ״גם״, והוא מלשון גמגום[25] ויש להבין מה ענין גמגום אצל מלאך. וביאורו הוא שאין מלאך זה מדבר ברור, ואומר חצאי אמת כדי לגרום לאדם להענש. ונוצר הוא ממעשים לא ברורים שעושים בני אדם, כגון מעשה טוב עם כוונה רעה וכדו׳, וכשאדם עובד ה׳ **באמת** נאמר עליו ״ברצות ה׳ **דרכי** איש, **גם** אוייביו ישלים עמו״[37]. דהיינו **״גם״** השטן שהוא אוייבו משלים עמו. והוא המלאך המות שהיה עושה רצון התנאים והשלים עמם כי רצה דרכיהם[38]. והשטן הזה לא בא לנקום באיוב, ואם היה השטן משקר היה מושמד מפמליא של מעלה וכמ״ש ״דובר שקרים לא יכון לנגד עיני״[39]. אמנם השטן מאמין בדבריו והאמין שאיוב שומר דרך ה׳ מרוב טובה בלבד, ולכן אמר לו הקב״ה תנסה. עם אברהם אבינו כבר השלים שטן זה כי רצה ה׳ דרכי אברהם.

ואמר הכתוב ״ברצות ה׳ **דרכי** איש״. ולכאורה היה לו לומר **דרך** איש כי דרך האמת

31 דברים ח׳, ה. 32 דברים ח׳, טז. 33. וכמו שכתוב ״ועובדיהו היה ירא את ה׳ מאוד״, (מלכים א׳ י״ח, ג׳). 34. ואינו ענין למ״ש אצל אברהם ״עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה״, שזו יראת מדת הדין שמא תעכבו מהמצוה וכמ״ש בשפתי שני פ׳ וירא, ואינו ענין לנדוננו, ואין לפרש כן לגבי איוב שהיה רק סר מרע. 35. רמב״ם הלכות סנהדרין פרק ט׳ הלכה א׳. 36. בבא בתרא ט״ז. 37. משלי ט״ז, ז׳. 38. לדוגמא ראה כתובות ע״ז. 39. תהילים ק״א, ז.

אחת היא. ואמר **דרכי** לשון רבים כי יש דרך של "סר מרע", ויש דרך של "עושה טוב". ואברהם הלך **בדרכי** ה' והיה סר מרע ועושה טוב גם יחד, ולכן השלים עמו השטן ורצה ביקרו. אמנם איוב היה רק סר מרע ולא רצה ה' **דרכיו** אלא **דרכו**, ולכן לא השלים שטן עמו וקטרג עליו לכבוד אברהם כדי להכיר ההבדל בין **דרכי** איש של אברהם **לדרך** איש של איוב.

וקרא הכתוב לאיוב "סר מרע". ואמרו חז"ל שכל מעלת איוב בעשיית טוב היתה ויתור על חצי פרוטה משלו לחנוני[40]. ויש להבין איך אמרו דבר זה כשמפורש בכתוב הטוב שעשה, וכמ"ש "כי אמלט עני משווע, ויתום ולא עוזר לו. ברכת אובד עלי תבא, ולב אלמנה ארנין. עינים הייתי לעוור, ורגלים לפסח אני, אב אנכי לאביונים, וריב לא ידעתי אחקרהו, ואשברה מלתעות עוול ומשיניו אשליך טרף"[41].

וביאור הענין הוא, כי הרבה מעשים טובים עשה איוב מיראת העונש, כי פחד שאם לא יעשה חסדים יאבד ממונו. וכמו שכתוב "כי פחד פחדתי ויאתיני, ואשר יגורתי יבא לי"[42]. וכשאדם עושה חסדים ומעשים טובים לא מלב חם אלא מיראת העונש אינו בגדר עושה טוב אלא בגדר "סר מרע". ולכן הרבה בעלי צדקות בימינו לא מתקיימת בהם הבטחת התורה וחז"ל לנותני צדקה, כי מעשיהם בבחינת "סר מרע" בלבד, ונתינתם מתוך פחד העונש ושאר מניעים, ולא מתוך רצון ה' באמת ואהבת הזולת גם יחד. ורק דבר אחד עשה איוב לא מתוך פחד אלא מתוך רצון והוא לוותר לאדם על חצי פרוטה ולעגלה לטובת הזולת, ולכן אעפ"י שאיוב מספר מעשיו הטובים, לא התייחסו חז"ל אלא לענין זה של ויתור על חצי הפרוטה.

ואמרו חז"ל[43] שפרנסתו של אדם קצובה לו מראש השנה לראש השנה. כי אעפ"י שבשעת לידתו קובעים אם יהיה עשיר או עני[44], בכל ר"ה קובעים לו כמה יקבל ממה שנקצב לו. וקביעת עשיר ועני בשעת יצירתו תלויה במעשיו בגלגולים קודמים. ואפשר שאדם בר"ה כפור וסוכות יקיים כל המצוות בלב ונפש ויקבל שנה מלאה פגעים, ושכנו שחלל המועדות ורמס כל קודש יקבל שנה טובה ומאושרת. כי הדין לא נמדד רק לפי מעשיו עתה, אלא בכל ר"ה אדם נדון על כל מעשיו מעודו פעם ראשונה בעולם, ועד לשעת הדין. ובהם אפשר שהרשע בהתחשב במעשיו בגלגולים קודמים יקבל שנה מאושרת, ואלו הצדיק ימצא אשם בגלל מעשיו הקשים בגלגולים קודמים שטרם תיקנם ויכתב לחיי סבל וייסורים. ומלכות השמים כעין מלכות הארץ[45], וגם בעוה"ז לא דנים אדם רק לפי מעשיו אלא בהתחשב בעברו, אם לטוב ואם כנגדו.

והרכוש והעושר הניתן לאדם הוא שפע הניתן לו בהתאם לטיב נפשו ותקונה, וסוג הרכוש הוא דוגמת טיב השפע הניתן מלמעלה. ויש מי שעשרו בא ממלבושים או

40. בבא בתרא ט"ו: 41. איוב פרק כ"ט. 42. איוב ג', כ"ה. 43. ביצה ט"ז. 44. נדה ל"א. 45. ברכות נ"ח. זוהר בראשית קנ"ז.

מאכלים או מתכת מסויימת או קרקעות וכדו׳, ואחר עשרו מגיע דרך דברים וחפצים אחרים, כי בהתאם לשפע העליון כן נמשך המקור למטה לקבלת השפע. ולאחד מגיע צנור השפע דרך מכירת מלבושים, ולשני בדרך אחרת והבן. וגם הרכוש הנקנה בכספו מראה על טיב השפע והשפעתה, וכן בניו ובנותיו כמה יהיו לו ובאיזה סדר, ובריאותם ומעשיהם עד גיל עשרים תלויים בו ובמעשיו ובטיב השפע הניתן לו. ואם רכוש האדם כולל בעלי חיים טהורים וטמאים גם זה מראה על טיב השפע העליון. והחזיר והגמל למרות שנראים יותר מתורבתים ושקטים מהשור, **"טמאים הם"**. כי נפש החי שבהם מקורו מצד הטומאה והסטרא אחרא. והשור אעפ״י שהוא משתולל ומזיק, "כשר" הוא, כי נפשו מקורה מחמשת גבורות הקודש וסטרא דקדושה, ו"לכם יהיה לאכלה". ובעלי החיים הטמאים כמעט כולם אינם מעלים גרה ומפריסים פרסה, אמנם הגמל מעלה גרה **ומפריס פרסה,** אבל אינו שוסע שסע, ורק חוט קטן אחד מחבר בין שתי חלקי פרסותיו, וחוט קטן זה גורם לו להיות טמא מוחלט, כי תשעים ותשע אחוז טהור פירושו מאה אחוז טמא. וטומאתו חמורה יותר, כי הקודש והחול מעורבים בו והטומאה מקבלת כח מהקודש המעורב בה ומטמאה יותר. ומקורה מקליפת נוגה הנראית כקדושה לגנוב ולרמות לב הבריות, והיא טומאה רצוצה שגרמה לחרבן ב׳ בתי המקדש, וכנגדה הוא הגמל, נראה כקדוש וטהור מעלה גרה ומפריס פרסה, אבל "טמא הוא" כי אינו מפריס בשלמות, ובנקודה קטנה שבה הטומאה דבוקה בו, מתחברים פרסותיו. וכנגדה טומאת ה"נדה", שכן לא מדובר באיסור "אשת איש", או "גויה", או שאר עריות. אלא באשתו הצדקת והכשרה שבא עליה ללא איסור של זרע לבטלה ח"ו, ובחופה ובקדושין, אבל ראתה מעט דם שטמא אותה, והיא תשעים ותשע אחוז קדושה וצדקת וחסידה וטהורה, אבל אחוז אחד בלבד של טומאה דבק בה ע"י דם טמא שראתה, וכבר הבא עליה חייב "כרת" ונכרתת נפשו מהאור העליון ונופלת בעמקי הקליפות והאופל, ה׳ יצילנו. וכשאדם דבוק בקודש מקבל הוא שלטון גם על הטומאה ומעביד בעלי חיים טמאים לא מתוך דבקות בהם אלא מתוך שלטון המשעבד את הטומאה תחתיו. אמנם כאשר דבוק הוא בטומאה, מגדל הוא בעלי חיים טמאים מתוך קשר אליהם, והם שולטים עליו ומעבידים אותו בפרנסתם ובנקיונם וכדו׳. ולפי צורת יחסו אליהם ויחסם אליו תדע טיב הקשר עמהם.

ובזה יובן מדוע שלח יוסף ליעקב "עשר אתונות נושאות בר ולחם ומזון"[46]. ומדוע האריכה תורה לספר כמה בעלי חיים נתן יעקב לעשו, ומדוע אמרו חז"ל שנענש יעקב על שנתן לעשו מבהמותיו[47], כי הוציאם מתחת שלטון הקדושה והעבירם לשלטון הקליפה. ובזה יובן מדוע מצווים אנו שבהמת ישראל תשמור שבת, וכמ"ש "למען ינוח שורך וחמורך". וסוד המעשה של אותו חסיד שמכר פרתו לגוי ולא

46. ראה בספרי "שפתי שני" פ׳ ויגש. 47. ראה ספר הלקוטים שמואל א׳ סי׳ ט.

רצתה לעבוד בשבת עד שאמר לה, כל עוד היית שייכת לי היה לך קשר עם השבת והייתי מצווה על מנוחתך ועכשיו את שייכת לגוי לכי ועבדי, והלכה ועבדה[48].

ורמז משה רבינו לנו היכן היתה קשורה נשמת תרח אבי אביהם של ישראל לפי טיב איוב ובניו, צאנו ורכושו. ובו מתחילים אנו את הסדר בליל פסח באמירת "תרח אבי אברהם ואבי נחור". ומבחינת בניו כולם תקנו עצמם. נחור בא בגלגול חור, והרן באהרן[49] ואברהם קדש קדשים. ולכן זכה איוב לשלמות של שבעה בנים ושלש בנות שהם כנגד עשר הספירות ששבעה מהם בחי' זכר, וספירות בינה הוד ומלכות בחי' נקבה. ולכן אמר **"ויולדו לו"**. לומר כי בגלל שלמותו נולדו לו בנים ובנות אלה. ואפשר שבכתובים ענין השלמות מתגלה באות ו' במספר שלש, ונעשה שלוש. משא"כ בתורה ובנביאים בהם בדרך כלל מסתתר אות ו', לרוב עמקם וסודם. ואולי כתב שלוש בנות מלא בו' לומר שכולן היו בשלמות מעלתן. ואולי ברכושו נאמר "ויהי מקנהו שבעת אלפי צאן ושלשת אלפים גמל". כתב ושלשת בלי ו' לומר שהם חסרים ואינם משפע הקדושה שקבלם כדי להכניעם, אלא ההיפך בגלל חטאו בנדה בא בגלגול ובעונש "כרת", לכן בנוסף לשבעת אלפי צאן שכנגד שבעת הספירות דקדושה, באו גם שלשת ספירות העליונות של קליפת נוגה שהיא בבחינת "גמל" וקבל שלשת אלפי גמלים.

והעולם מונהג ע"י ה' חסדים וה' גבורות, והם סוד עשר דמים שיש באשה, ה' דמים טהורים כנגד ה' חסדים, וה' דמים שמראם טמא כנגד ה' גבורות, והרואה אותם נעשית נדה[50]. ואין החמש גבורות טמאים ח"ו, אלא טהורים וקדושים. אמנם בחטא האדם, הקלי' נאחזים בגבורות ורוצים לינק מהקודש ח"ו. ובחטא חוה בעץ הדעת גרמה אחיזה לכחות החצונים לינוק מה' גבורות שלה בסוד הדמים, והפכו להיות דמים טמאים. ועתה שחטא תרח באיסור "הנדה", אולי ושמא גרם שחמש הגבורות שבבחינת נפשו נדבקו בהם הקליפות, קיבל כנגדם "חמש מאות אתונות", שהם הקליפה הקשה ביותר, אמנם כנגד חמשה החסדים שנשארו בקדושה, וחמש גבורות שקדושים מצד עצמם, בשפע הבא מהם קיבל "חמש מאות צמד בקר". ושאר רכושו שהיה מכוון כנגד שאר מצוות ועברות שעשה שאינם ענין לחטא "הנדה" ותקונו במעשה זה, לא פרטו הכתוב, וכללו בלשון **"ועבודה רבה מאוד"**.

"ויהי האיש ההוא". ולא אמר "ויהי איוב", כי תואר "האיש ההוא" מראה על אדם בעל שלמות המוחין. והיה איוב שלם במוחו ובדעתו עד שהיה **"גדול מכל בני קדם"** בחכמה. וכמ"ש אצל שלמה "ותרב חכמת שלמה מחכמת מכל בני קדם"[52]. שחכמתם היתה בהבנת כל סודות כוחות הנפש של הבריאה כולה. וכמ"ש

48. מדרש עשרת הדברות ד'. 49. ואפשר שזה סוד "ואהרן וחור תמכו בידיו", (שמות י,ז, י"ב.) שני בני תרח תמכו במשה. 50. שער הכוונות דרוש א' מדרושי הפסח. 52. מלכים א', ה', י.

חז"ל[53] שהיו יודעים בטאייר שהוא חכמת צפצופי העופות, ובחכמת הכוכבים וכף היד, וצורת הכתיבה וכו'. ולמדו כל בני קדם חכמות אלו מבני הפלגשים אשר לאברהם שלמדוהו מאברהם כששלחם מעל פניו. וכמ"ש "ולבני הפלגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנות, וישלחם מעל יצחק בנו בעודנו חי קדמה אל ארץ קדם"[54]. ואמרו חז"ל שהמתנות היו חכמות אלו שלמדם[55]. ואת תורת האלהות וכחה הניח ליצחק בלבד, והוא תורת הקבלה שבידינו עוד מאברהם ונמסרה מדור לדור, ע"י "ספר יצירה" שחבר. והיה איוב חכם ושלם בדעתו ומבין בכל חכמות בני קדם. ואמרו חז"ל[56] שהיה לאיוב ולחבריו בגינתם עץ שנטעוהו לפי הירח ועל כל עץ חקקו דמות כולם, וכשהיה אחד מהם בצער היה העץ מראה דמותו כמו שנראה במציאות באותה שעה וראוהו חבריו וידעו מצבו. ובין כל אחד מהחברים לשני היו מרחקים גדולים ובעת ובעונה אחת ראה כל אחד משלשת חבריו את דמות איוב בצרתו ובאו לנחמו וזה חלק מחכמת בני קדם.

ואמר הכתוב **"ככה יעשה איוב כל הימים"**. ולא אמר ככה **"עשה"** איוב, ללמדנו שהנאנס ולא עשה מצוה שברצונו היה לעשותה, מעלה עליו הכתוב שכר כאילו עשאה[57]. ואפילו שנאנס איוב והפסיק להעלות עולותיו בגלל אבוד בניו, קיבל שכר כאילו המשיך לעשות כן **"כל הימים"**. כי בדעתו היה לעשות כן כל חייו. וכשגילה דעתו שכשהיה בידו עשה, קיבל כל שבוע זכות כאילו המשיך להעלות עולותיו.

"ויהי היום". הוא ראש השנה[58] שהוא כנגד יום ו' לבריאת העולם שהחלה בכ"ה באלול, והוא יום ללא לילה, כי הבריאה החלה ביום א' בבוקר ולילה בחי' נקבה. ויום ו' אינו שלם בבחינת זכר ונקבה[59], וכשאין שלמות הוא בחי' דין. ובו נדונים כל בני האדם. **"ויבואו בני האלהים להתייצב על ה'"**. ופירש"י שהתייצבות לשון מריבה ובאו לריב עם ה'. ולכאורה היה לו לומר **לפניו**, ולא לריב **עמו**. והענין הוא, כי הקב"ה הוא רחמן ורוצה להיטיב עם כל בריותיו ולכתבם בספר חיים טובים. ובאים מלאכי הדין להשטין ולקטרג עליהם וזה נקרא לריב **עמו**, כי רצון הבורא להיטיב כבר קיים, והם באים לעצור רצונו שלא יצא לפועל. **"ויבא גם השטן**

53. קהלת רבה ז'. פסיקתא דרב כהנא, ל"ד. 54. והיא תורת הנפש של "ההודים" שארצם היא ארץ "קדם" שהוא "המזרח הרחוק". כי "קדם" פירושו מזרח. וכפל הכתוב ששלחם **"קדמה"**, אל **ארץ "קדם"**. לומר שלמזרח הרחוק שלחם. ולכן העילית של ההודים נקראים "ברהמינים" שפירושו "אברהמינים" כי מקורם מבני הפלגשים לאברהם. ובעוד שאנו בני יצחק ויעקב קבלנו החכמה העליונה שמקורה באות י' של שם ההוי"ה, ואנו יהודים, להם חסרה הנשמה וחכמתה. ויש רק תורת ה"נפש" בלבד. וחסרה להם אות י' ונקראים "הודים". 55. סנהדרין צ"א. הובא ברש"י בראשית כ"ה, ו'. ושמות טומאה שמסר להם הוא שאלת שדים על ידי כוס, (נקרא מנדאל) שנאסר רק לישראל, אבל את ידע הכשוף קבלו הם מכשדיאל המצרי. 56. ראה בבא בתרא ט"ז. 57. ברכות ו'. 58 . זוהר בא, ל"ב. 59. ניצוצי אורות להחיד"א על הזוהר שמות ל"ב :

בתוכם". ויש להבין והלא כולם היו שטנים שבאו לקטרג ולהתייצב על ה', ומיהו שטן זה ש"גם בא בתוכם", אלא בא הכתוב ללמדנו שלא שטן אחד הוא המקטרג על האדם, אלא כמה אלפי שטנים באים לקטרג על כל אחד לפי מעשיו, כי מכל עבירה נוצר מקטרג בפני עצמו[60]. והשטן הנקרא "**גם**" שהוא ממונה על מדור "בור" בגהינם, בא בתוכם, כי הוא הממונה על כל המקטרגים המפתים בתחילה לאדם ואח"כ מקטרגים עליו[61]. והיות ולא מדובר רק בשטן אחד כללי, לכן לא מספיק שב"ד יתקעו בשופר בראש השנה עבור כלל ישראל, אלא צריך כל אחד לשמוע תקיעת שופר, כדי להכניע המקטרגים הפרטיים המשטינים עליו.

"ויאמר ה' אל השטן מאין תבא, ויען השטן את ה' ויאמר, משוט בארץ ומהתהלך בה". והנה "**גם**" השטן מקטרג על הרשעים, ומליץ טוב על הצדיקים שהשלים עמהם, וכמ"ש "ברצות ה' דרכי איש, גם אויביו ישלים עמו". ופירשו בזוהר, שהשטן הנקרא "**גם**", משלים עמו. ואולי מהלכו להשטין נקרא בשם "לשוט בארץ", ורצונו להליץ טוב נקרא "מהתהלך בה"[62]. וכשהשטן "**גם**" בא לקטרג עומד הוא בראש כולם, אך הפעם שבא להליץ טוב, בא **בתוכם** ולא בראשם, והיות ופותחים בזכות, נשאל הוא ראשון "**מאין תבא**". והנה ספירת הכתר מקור השפע והרחמים נקרא "אין", ושאלו על מי הנך רוצה להמליץ טוב ושפע מהכתר הנקרא "אין", ולכן הנך בא "**בתוכם**" ולא בראשם. ואמרו חז"ל[63] שהשיבו השטן "שוטטתי בכל הארץ ולא מצאתי כאברהם שנאמר בו קום התהלך בארץ". ושלשם שמים נתכוון השטן "כדי שלא יהיה נשכח לפני האלהים זכות אברהם". והדבר תמוה מה פתאום עתה נזכר השטן להמליץ טוב על אברהם שכבר נפטר לעולמו, ולמה שתשתכח זכות אברהם עד שצריך השטן להזכירו. וכי ה' ישכח זכות אברהם.

והענין הוא כי השטן ממליץ טוב על הצדיקים שבין כה מגיע להם שכר, כדי להראות צדקת קטרוגיו על אחרים שאינו מתוך שנאה אלא מתוך שליחות. וצריך האדם להיות מושלם בכל עשרת ספירות הקודש ולמשוך שפע מהכתר כדי להגיע למצב שגם השטן במקום לקטרגו ימליץ טובתו. וידע ה' שישיבהו על אברהם, ואז יהיה אפשרות שזכות איוב תגן על בני האדם, ומה נם שהוא גלגול אביו של אברהם. וזכותו של אברהם תגרום לאיוב שיקבל השפע ואז יצטרפו ב' כוחות שפע מהכתר באיוב, אחד מפני עצמו "כי אין כמוהו", ואחד בגלל בנו אברהם. ואמרו חז"ל "יפתח בדורו כשמואל בדורו"[64]. ואעפ"י שיפתח לא הגיע לאפס קצהו של שמואל הנביא השקול כנגד משה ואהרן גם יחד, השווהו המקום. כי הגדול שבדור למרות קטנותו כלפי דור אחר, בדור זה הוא הגדול ומושך מהכתר שהוא הגדול שבספירות, ואם אברהם בדורו היה הגדול כי עשה טוב ג"כ, הנה איוב בדורו "לא

60. אבות פרק ד' משנה י"ג. 61. זוהר פ' פקודי רס"ג. 62. ראה רש"י בפסוק זה והבן. 63. בבא בתרא ט"ז. 64. ראש השנה כ"ה.

היה כמוהו בכל הארץ", וצריך היה לקבל הטוב מהכתר כדי שלא יחסר כח נתינת השפע של הכתר בעולם לראש וראשון אעפ"י שרק "סר מרע". ורצה השטן שזכות אברהם תעמוד לחלק מזרעו בלבד, וזכות איוב לא תחשב כלל כי טרם נוסה בנסיון "ברכת השם" שבו יש אפשרות שעקב יסורים יכשל, כי בו ענין תיקונו מישיבתו בחרן סוד הגרון, וכשינוסה ויפול לא רק שלא תצטרף זכות אברהם לאיוב שהגן על אומות העולם[65] אלא שגם לעצמו לא תעמוד.

והשטן מפתה בשני אופנים. יש כאלה שכלל לא צריך לפתותם אישית אלא מספיק שהשטן ימצא באויר המקום, כדי שבני אדם יושפעו מזה ויפרקו מעליהם עול תורה ועול יראת שמים וזה סוג הנקרא "משוט בארץ", ויש סוג שצריך לבא אל האדם ולהסיתו בצורה אישית ולהכניס במחשבתו כל מיני פיתויים לנסות להכשילו, וזה נקרא "ומהתהלך בה". ואברהם עמד בעשרה נסיונות פיזיים שכללו עוני, אש וגלות. ומצינו בעקדה שבא השטן לאברהם וליצחק לדבר עמהם כזקן, ונדמה להם כהר וכנהר למנעם מהעקידה ולא הצליח[66]. דהיינו שאברהם גם כ"שהתהלך השטן עמו בארץ" עמד בנסיון. אבל איוב עמד רק בנסיון של **"משוט בארץ"**, ולא הושפע מהאוירת החטא שמסביבו. אבל טרם נוסה **"בהתהלך בה"**, בפגישה אישית ונסיונות פיזיים עם השטן ורשעותו. ואולי עמידה בנסיון של "משוט בארץ" הוא בבחינת "סור מרע", ועמידה בנסיון של "מהתהלך בה", הוא בבחינת "ועשה טוב".

ואמרו בזוהר[67] שענין זה היה בשנה שבה רצה הקב"ה להוציא את ישראל ממצרים וכדי שהשטן לא יקטרג על יציאת מצרים נתן לו את איוב כפתיון שיתעסק בו. והנה השטן הוא מלאך ולא בעל חי שזורקים לו עצם ושותק, הוא יכול להתנפל על איוב ובאותה עת לקטרג על יציאת מצרים. **ואולי** אחד קשור בשני, והשטן המליץ טוב על אברהם כשטן שרצונו להפריע ליציאת מצרים בטענה שאם אברהם הצדיק הסכים לארבע מאות שנות עבדות למה שה' יוציאם לפני הזמן, אדרבה זכותו של אברהם שישראל ישארו ת' שנים עד שיצאו נקיים ומושלמים, ולא לפני כן בעודם מטונפים בארבעים ותשע שערי טומאה. ובא הקב"ה לעוררו על איוב כדי לומר לו שאברהם בא מתרח בחטא ולכן אעפ"י שהסכים לת' שנה לא מוכרחים לשמוע לו. וכאן כביכול נהפכו היוצרות, כשהשטן מחפש צדקת אברהם, והקב"ה מחפש פגם כל שהוא כדי לבטל הסכמת אברהם לארבע מאות שנים, ולכן זרק לו את איוב.

"ויאמר ה' אל השטן". ויש להבין למה חזר זאת, והלא באמצע דבורו של ה' עם השטן עוסקים אנו, והיה לו לומר "ויאמר ה' אליו". **"השמת לבך על עבדי איוב"**. ולכאורה היל"ל השמת **עינך**, כי הוא בא משוט בארץ. ומפורש בזה שיש

65. ראה רש"י במדבר י"ד, ט. 66. בראשית רבה פרשה נ"ו. 67. פ' בא. ל"ד. ונצוצי אורות שם.

לשטן בחינת לב, ויש להבין ענינו. ואצל הגר מצאנו שכל פעם שכתוב "ויאמר לה מלאך ה'", היה זה מלאך אחר[68]. ונראה שכן הדבר גם פה כל פעם שכתוב **"ויאמר ה'"**, זו בחינת הנהגה אחרת מאת ה' שבה דיבר עם השטן. ובתחילה שאל ה' את השטן מבחינת הרחמים הגדולים "מאין תבא", שהוא בחינת ספירת הכתר ששם רחמי הרחמים, ועתה דבר עמו מבחינת ה"תפארת" שהוא בחינת הרחמים והדין גם יחד. והוא מכוון באברים כנגד הלב, ולכן אמר "השמת **לבך**". ורצה ה' להביא מבחינה זו הרחמים על ישראל, והדין על איוב. ושבח ה' את איוב שהוא "תם וישר וירא אלהים", ולא אמר וירא "אותי", אעפ"י שה' הוא המדבר, וה' הוא האלהים, לומר מאיזו בחינה היתה יראת איוב שלא זכה להיות "ירא ה'", אלא "ירא אלהים".

"ויען השטן את ה', הלא אתה שכת בעדו". כתוב **"את"** וקורים **"אתה"**, ואולי כיון שאיוב היה רק "סר מרע", ההשגחה עליו היתה מצד השכינה שהיא בחינת ספירת "מלכות", והיא הגנה עליו מיסורים ולכן כתוב **את** בחינת נקבה. **"ואולם שלח נא ידך וגע בכל אשר לו, אם לא על פניך יברכך"**. ויש להבין מהו שליחות **יד ה'**. והיה לשטן לבקש רשות לשלוח **ידו** באיוב. אמנם ה' לא הסכים לשלוח את ידו, אבל הרשה לשטן לשלוח את ידו באיוב ואמר לו **"הנה כל אשר לו בידך, רק אליו אל תשלח ידך"**. ורצה השטן שיפגע איוב מ**"יד ה'"** שהיא בחינת ספירת המלכות הזרוע המבצעת, בבחינת "דינא דמלכותא דינא"[69]. ואז המכה היתה קשה יותר כי היה נענש גם על שלא עשה טוב, ואלו עתה שהשטן הוצרך להכותו "בידו שלו", אין לשטן כח להכות, אלא בכח שמקבל מהאדם עקב דברים רעים שעשה, ולא בגלל דברים טובים שלא עשה. **"ויאמר ה' אל השטן"**. חזר לומר לשון זה, כי עתה דיבר ה' עם השטן בבחינת ספירת המלכות, וכאן ירדו מבחינת "לב" לבחינת "יד" שהוא מעשה, בחינת המלכות שהיא הזרוע המבצעת את אשר נגזר בספירות שמעליה, ופה נגמר הדין על איוב. **"הנה כל אשר לו בידך, רק אליו אל תשלח ידך"**. וניתן **בידי השטן**, ולא **בידי ה'** כפי שבקש השטן. **"ויצא השטן מעם פני ה'"**. ולא אמר "מאת פני ה'", וכמו שאמר להלן, כי כאן מדובר בבקשת השטן לפגוע באיוב ובזה אעפ"י שלא נתקבלה בקשתו שייענש **ביד ה'**, הנה בקשתו להפוך את איוב ממוגן ע"י השכינה לנפגע **"בכל אשר לו"** דהיינו רכושו ובניו, נתקבלה במלואה. ולכן אמר **"מעם** פני ה'". כי בלשון הקודש יש הבדל בין שנים שהולכים יחד בהסכמה רעיונית שבזה נאמר "וילך **עמו**", לבין שנים שגופם הולך יחד אבל חלוקים בדעתם שבזה נאמר וילך **אתו**. וכאן שהיתה הסכמה רעיונית לפגוע באיוב "ובכל אשר לו" נאמר "ויצא **מעם** פני ה'", אך להלן כשהשטן ביקש לפגוע בנפש איוב ובגופו. וכמ"ש "וגע אל עצמו ובשרו", **ועצמו** זו הנפש שהיא עצם האדם, **ובשרו** זה הגוף, נרתיק הנפש, ולא קיבל את הרשות לפגוע אלא בגופו. כשנאמר לו

68. רש"י בראשית ט"ז, ט. 69. גיטין י': זוהר פנחס רכ"ז.

בפירוש **"אך את נפשו שמור"**. לא יצא השטן אלא **מאת** פני ה', ולא **מעם** פני ה'. **"ופני ה'"** היא בחינת ספירת המלכות שבה נגמר הדין ודרכה מתגלה ה' בעולם בהארת פנים לבריות או להיפך, וכמ"ש "יאר ה' פניו אליך ויחנך". שפירושו שה' יתן לבחינת המלכות הנקראת "פנים" הארה ואור, ואז נקבל את החן והחנינה.

"ויהי היום". דהיינו בראש השנה שלאחר שנה מאז שנמסר בידי השטן, פגעה מדת הדין באיוב[70]. כי היות והיה זה נסיון לבחון את התנהגותו, ובגלגול זה הוא היה "סר מרע", והסבל היה בגלל עונש מגלגול קודם, ואין מענישים אדם על גלגולו הקודם אלא כאשר יש פרצה במעשיו בגלגול זה, וכאן היתה הפרצה שהיה "ירא אלהים" ולא "ירא ה'", ולא עשה טוב, ניתן לו זמן של י"ב חודש מזמן הקטרוג עד הנסיון, שמא בנתיים "יעשה טוב" ויהפך ל"ירא ה'", וינצל מהעונש שהושט עליו. **"ובניו ובנותיו אוכלים ושותים יין"**. הפעם הדגיש את שתיית היין מה שלא הדגיש בתחילה, כי תקון העולמות נעשה ע"י אכילה ושתיית יין של מצוה, ובו האוכל מתעלה לחכמה והיין לבינה. ורמז הכתוב שלהגדלת הנסיון, דווקא בעת שהיו עסוקים בתקון זה הגיעוהו האסונות. **"בבית אחיהם הבכור"**. והדגיש שהיה זה בבית הבכור לומר שבערב ראש השנה הסתיימה הקפת הבנים. וביום א' דר"ה ממש באותו בוקר שהקריב איוב העולות לאחר שזמן את בניו, קרהו זאת. והנסיון יותר גדול שדווקא ביום בו הקריב העולות נפל ביסורים ולא הגנו העולות אפילו על אותו יום עצמו. **"ומלאך בא אל איוב ויאמר, הבקר היו חורשות והאתונות רועות על ידיהם, ותפול שבא ותקחם"**. ויש להבין למה הדגיש באיזה מצב היו הבקר והאתונות, ולכאורה היה מספיק שיאמר "ותפול שבא ותקח את הבקר והאתונות". וכוונתו לומר שהמצב התהפך בחתף. כי אם היו תחילה הבקר חולות או מתעצלות לעבוד, היה מובן שמהשמים הופכים את הגלגל על איוב.

ובאמת כך היה קורה אם השכינה שהיא "יד ה'" היתה מכה את איוב, כי בקדושה

70. ולא מיד באותו יום שנגזר הדין הוכה, כי אז היה הכתוב אומר "ויצא השטן ויך את איוב", מבלי להזכיר שנית "ויהי היום". ולומר שהכוונה על למחרתו שהוא יום שני של ר"ה אי אפשר, שאם כן סבל איוב נמשך למעלה מי"ב חודש, כי לגבי פגיעתו בגופו שוב נאמר "ויהי היום", ונצטרך לומר שהוא שנה הבאה, שרק אז החל להפגע בגופו לאחר שנה שנפגע בבניו ורכושו, וזה אי אפשר כי אמרו חז"ל (משנה מס' עדיות וזוהר שמות ל"ג:) שנסיון ומשפט איוב היו י"ב חדש בלבד ומשמע שמדובר על בניו וגופו גם יחד . ובזה יובנו דברי הזוהר שאמרו שכל פעם שמוזכר "ויהי היום", הוא ראש השנה. ואמרו שזכותו של איוב הגינה על פרעה ולכן קוטרג כדי שפרעה יקבל מכות מצרים. ואמרו שהוא היה מעבדי פרעה שהניס צאנו מהשדה אל הבית. כי היות וכבר נמסר בידי השטן לא הגן על פרעה. והיות וטרם נמסר בפועל היו לו כל הצאן והבקר, והיה חלק מצאנו במצרים והניסם לבית מפני הברד. ובגלל המכות הוציאם ממצרים וכנסם כולם לארץ עוץ ושם נפגעו כל צאנו בר"ה שלאחר מכן.

"אין עונשים, אלא א"כ מזהירים"[71]. ולכן המכה באה בהדרגה לתת לאדם להתרגל אליה, ולהרהר ולבקש על ביטול הגזרה. ואלו כשהשטן מכה, מנחית הוא מהלומה בחתף בטרם יתעשת האדם לשוב בתשובה לפני קונו. וכשהבקר חרשו והאתונות רעו על ידיהן והכל הלך למישרים ופתאום נחתה עליו המכה הבין איוב שנפל בידי השטן. ולא הבין מדוע, ומה עוול הוא עשה שיכל השטן לשאוב ממנו כח ולהכותו, ואם היתה המכה מה', היה תולה הדבר בחוסר עשיית טוב בצורה מספקת[72], אבל כשהבין יד מי מכה אותו התלונן מדוע הוא מוכה כאוייב, ומנין לשטן כח כאשר הוא לא חטא בפועל ולא נתן לו כח. וזה מה שרצו חבריו בווכוחם להצדיק את ה' שאם נתן רשות לשטן, פשוט הוא שזה בגלל עבירות בפועל שחטא איוב ונתן לו כח, וא"כ אינו זך ונקי כדבריו, אלא חוטא ומעוול. ואיוב שידע בעצמו שאין זה אמת, המשיך להתווכח ולצעוק חמס עד שבא אליהו בן ברכאל הבוזי והסביר לו שמה שהוא צדיק עתה, אין זאת אומרת שבגלגול שעבר לא חטא, וא"כ חטאיו מגלגול קודם שנתנו אז כח לשטן, מנוצלים עתה על ידו להזיקו, ובזה נתרצה ונתפייס. ואז הראהו ה' מן הסערה את חטאו בגלגולו הקודם כתרח אבי אברהם.

"ואת הנערים הכו לפי חרב ואמלטה רק אני לבדי להגיד לך". וא"כ דבר ראשון הבקר והאתונות נשבו בידי בני שבא, והעבדים שטפלו בהם מתו בחרב. ואפשר כי נשבו בידי בני שבא שהם בני אברהם מקטורה שהיא הגר המצרית כיון שלא מנע מהמצרים לשעבד את ישראל ולקה ע"י זרע מצרית. וקודם כל הלכו הבקר והאתונות שהיו האזון של חמש המאות כנגד חמש המאות, כדי לבטל ממנו ענין האזון, ואז להפילו ביסורים קשים יותר. **"עוד זה מדבר וזה בא. ויאמר אש אלהים נפלה מן השמים ותבער בצאן ובנערים ותאכלם.** והצאן שהיו בקדושה במספר שבע לא נשבו ח"ו, אלא עלו כולם כעולות בשרפה לפני ה', ועבדיו שעסקו עמהם מתו בשרפה ולא בחרב. והנה גם הוא מדבר בלשון נפילה כקודמו שאמר **"ותפול** שבא", ואמר **"נפלה** מן השמים". ואם הראשון הוא תופעת טבע של שוד, השני הוא דבר שחוץ לטבע של נפילת אש משמים.

"עוד זה מדבר וזה בא ויאמר, כשדים שמו שלשה ראשים ויפשטו על הגמלים ויקחום". הדגיש שנשבו בידי הכשדים, וששלשה ראשים לקחום. והנה כשדים הם מזרע תרח עצמו מבני נחור[73], ואולי יש קשר ביניהם לבין כשדיאל המצרי שג"כ היה במצרים ולמדם כשפים. ואם נכון הדבר, אז שוב ע"י הכח הרוחני של מצרים הכהו ה' וכנ"ל לגבי "שבא". והכשדים שמו שלשה ראשים ולא בראש אחד גנבו כל הגמלים, כדי שלא יתאחדו ג' כחות הגמלים תחת שלטון אחד בקליפה ולא יחריבו העולם, "ופירוד לרשעים הנאה להם והנאה לעולם"[74]. ולכן הגמלים שהם קלי' נוגה נפלו בידי הכשדים הדומים להם שג"כ הם בקליפת נוגה מקום הכשפים.

71. סנהדרין נ"ו: 72. ראה כתובות ס"ז. והבן. 73. בראשית כ"ב, כב. 74. סנהדרין ע"א:

ולקחו את הגמלים בשלשה ראשים וכל בחי׳ מראש הקליפה היתה בנפרד תחת ראש כשדי אחר, ונתפרדו כל פועלי און ולא נתאחדו תחת ראש אחד ובזה נחלשה קליפת נוגה ונפתח פתח לגאולתם של ישראל ממצרים וכמו שיתבאר, ושבי הגמלים הוא שוב מכה טבעית של שוד.

״עד זה מדבר וזה בא״. שינה בלשונו ולא אמר **״עוד** זה מדבר״, אלא **״עד** זה מדבר״. **״ויאמר בניך ובנותיך אוכלים ושתים יין בבית אחיהם הבכור״.** שוב הדגיש שתית היין ובית הבכור, כדי להגדיל הנסיון, שאף על פי שבבית הבכור היו, וא״כ באותו יום הוקרבו הקרבנות, ועסקו בתקון העולמות ע״י שתיית היין, לא עמדו זכויות אלה למגן, וכשלו ונפלו. **״והנה רוח גדולה באה מעבר המדבר ויגע בארבע פנות הבית ויפל על הנערים וימותו ואמלטה רק אני לבדי להגיד לך״.** והנה בניו לא מתו בידי אדם ולא עלו כקרבן עולה ע״י האש, אך מתו בסקילה ע״י הרוח שהיא קליפת נגה. ולכן הדגיש הכתוב שבאה **״מעבר המדבר״** שהוא מקום הקליפות, ונקמה בהם הקליפה במיתה הקשה ביותר שהיא סקילה הקשה משאר מיתות ב״ד. והדגיש את ״ארבעת פינות הבית״ ושוב לשון **נפילה**, רק בכשדים לא כתוב לשון נפילה. ומפורש כי שלשה סוגים יש כאן. שוד, אש, שוד, רוח. והנה למבשר הראשון קרא בשם **מלאך** ופירוש מלאך, שליח. ויש להבין מי שלחו והלא מעצמו הוא בא להגיד. והיל״ל **״ונער בא״**. ויש להבין איך ומדוע נפלה אש אלהים משמים. ומדוע אמר **״ותבער בצאן ובנערים״.** והלא חיי אדם עדיפים, והיה לו לומר ״בנערים ובצאן״. **״כשדים שמו שלשה ראשים״.** לשון דומה מצאנו אצל פלישתים שיצאו להלחם בישראל בשלשה ראשים[75]. ולהבדיל, בבחינת ספירות הקודש יש מושג של שלשה ראשים[76], ואולי הכוונה שכנגד ספירת ה״כתר״ שבקדושה עמדה בחינת כתר דקליפה הנקראת בהפוך אותיות **״כרת״**, וגרמה לענין זה. ורמזה לאיוב שמכה זו שלא כתוב בה **נפילה**. באה על איסור ״כרת״ שחטא הוא, כי הבועל נידה ענשו ״כרת״[77]. משא״כ שלשת האחרים שכתוב בהם **נפילה** שנענש בהם בגלל שנפל בידי השטן שקטרג שאין יראתו אלא יראת העונש בלבד וכיון שנענש על עוון הכרת, נגררו עמו ענשים על טיב יראתו.

״ויקם איוב ויקרע את מעילו ויגז את ראשו ויפל ארצה וישתחו״. וממה שגזז שיער ראשו מובן שלא שמר דיני אבלות של עם ישראל למרות היותו נביא וחכם. כי גדול שיער האבל שייך רק בישראל שנשמתם דבוקה בה׳. אמנם לא נהג איוב מנהג הגויים לתת קרחה בראשו שהוא תלישה ביד או בסם[78], אלא גזזם בתער. אמנם קרע את מעילו כפי דיני ישראל[79] כי הלבוש קשור אל הנפש, ובמיתת אחד מהקרובים, מסתלקות מהאדם חלקים מנפשו, ושבות בהדרגה בשבעה ובשלשים יום. ולכן יש

75. שמואל א׳ י״ג י״״ז . 76. זוהר האזינו, רפ״ח. 77. ויקרא י״ח, כט. 78. ראה דברים י״ד א. ושו״ע יו״ד סי׳ ק״פ. 79. מועד קטן כ׳.

דיני אבלות בישראל. ואיוב שידע סוד זה, וחש זאת בנפשו קרע בגדו כפי הדין. אמנם שיער הראש קשור אל המח והנשמה, ולישראל שיש בחינות רוח ונשמה נאסר הגלוח שלשים יום כדי להתקשר אל בחינות אלו דרך השיער. כי בעוד שבזמן רגיל מתקשר האדם לרוח ולנשמה דרך חלקי הנפש המקיפים את גופו, האבל שחלקי הנפש המקיפים את הגוף מסתלקים ממנו, ונשאר רק עם חלקי הנפש שבתוך הגוף, צריך לגדל השיער כדי להתקשר דרכו אל הרוח והנשמה עד שישובו כל חלקי נפשו אליו חזרה[80]. ולכן לעם ישראל לא טוב לגדל את שיער הראש בימים רגילים[81]. וזו הסיבה שאסור לגלח שיער הגוף והראש והזקן ב"חול המועד", כי קדושת החג מוסיפה נשמה יתירה על האדם השורה על השיער לגודל ערכה. ואת שיער הזקן מצוה לגדל כל השנה כי "נשמה יתירה" שבאה לאדם בכל שבת שורה בעיקר על הזקן, (לגבר, ולאשה על שיער ראשה), ומי שמגלח זקנו בדרך המותרת (ללא סכין, חס ושלום) אפשר שיזכה ל"נפש-ורוח יתירים", לפי מעשיו, אבל לעיקר נשמה יתירה, קשה שיזכה[82]. והגויים נפשם מושכת אותם לגדל את שער ראשם לנסות לקלוט כחות יותר עליונים מיכולת קיבולת נפשם, ובעת מות אחד מקרוביהם היו רגילים לקרוח קרחה בראשם להביע את כאב הנפש על הסתלקות חלקיה מהגוף כי את חלקי הרוח והנשמה כלל אין להם, ולכן אינם חייבים בתרי"ג מצוות.

"ויאמר ערם יצתי מבטן אמי וערם אשוב שמה, ה' נתן וה' לקח יהי שם ה' מבורך. בכל זאת לא חטא איוב ולא נתן תפלה לאלהים". אלא אדרבה אמר "יהי שם ה' מבורך", וברך ממש את ה' למרות אסונו, ותקן בפועל ענין הפה. ההיפך ממה שהשטן חשב שיעשה. ואיוב לא תלה הדבר בכחות על טבעיים כעין הרע וכדו'. וכמו הרבה שחושבים עצמם ליראי שמים וטובים, וכשה' מכה אותם , תולים הדבר בעין הרע או בפיסול מזוזה ותפילין רק לא במעשיהם. ואיוב היה טוב מהם כי האמין שהכח האמיתי בידי בורא עולם והכל מידו יתברך לפי כשרון המעשים.

80. ולכן את שער הגוף אסור לגבר להסיר ללא סיבה, וטוב שיסיר את שער הראש מקום משכן הנשמה והמח ואשה להיפך טוב שתסיר שער מכל גופה פרט לראש, כדי שנפשה השונה משל הגבר במבנה וטיב ספירותיה תתקשר אל הגוף ולא תשאר שוכנת בשער שמעל לגוף, ואת שערה טוב שתגדל כדי להתקשר אל הרוח והנשמה דרך השער. והיות ורוחה ונשמתה שוכנות על שערה, חייבת האשה הבעולה לכסות שערה כדי שלא תהיה אחיזה לחצונים בהם. 81. פרט לנזיר שאדרבה "קדוש יהיה גדל פרע שיער ראשו". למשוך ע"י נזירותו נשמה גדולה יותר דרך שערותיו, ודומה לשער הגדל בחול המועד האסור בתספורת כל עוד קדושת החג שורה עליו.
82. ומי שמגלח זקנו בסכין או במכונה העובדת בדרך של סכין ולא בדרך של מספריים, מאבד את זהות הנפש היהודית, ושורה עליו תמורתם חלקי נפש של הקליפה, ולאחר מותו יוצרך להתגלגל ב"שור" ששמו גם "פר", כי ה"פר" מסמל את כל כחות הדין שבקדושה, שהקליפה רוצה לינוק מהם ח"ו. וזה שפגם בפאות ראשו, "מדה כנגד מדה" מתגלגל ב"פר". (ראשי תיבות

ולא אמר הכתוב מה נעשה עם כל הרכוש של איוב הנכלל "בעבודה רבה **מאוד**", ומסתבר שלא נפגעו רק הבקר והצאן והאתונות והגמלים ובניו, שהם הנקודות שהיו חשובים להשפעה מגלגולו הקודם, ומשאר רכושו לא העני. (ומה שנתנו לו אח"כ כל יודעיו קשיטה ונזם אפשר שאינו לצדקה, אלא לסימן ומזל טוב)

באחרון כתוב **עד** זה מדבר, והוא נקרא "עד" מלשון עדות, כי עתה נאמר לו על מיתת בניו, כי מיתת הבנים הם עדות לפגם ה"יסוד" של אביהם שמיסודו ילדם. והבין איוב כי קיבל עונש זה בגלל פגם ה"יסוד" שלו, כי גם הגויים מוזהרים על עריות ועל זרע לבטלה. ואיוב שהיה "סר מרע" נשמר בזה. והיסוד נקרא **זה**, ו"עד **זה** מדבר, **וזה** בא", ואמר "עד" לרמז כי עד היסוד הגיע פגמו, ואיוב עוד לא ידע מדוע קיבל את העונש ואפילו התלונן אח"כ, אבל ידע שהעונש מבורא עולם שמסרו בידי השטן, והוא הבין שנשללו ממנו הדברים שנתנו במספר מדוייק ובכוונה מיוחדת, לסיבת פגם היסוד שבו, ועל זה צעק חמס עד שנאמר לו שפגם ביסודו על ידי ביאת "נדה".

ואמרו חז"ל בזוהר, שבעת יציאת מצרים קרה מעשה איוב ועל ידי שנחלש איוב, נתן ה' נקמות בפרעה. ועוד אמרו[83] כי כדי להסיח דעת השטן מלקטרג על ישראל על שיצאו קודם ארבע מאות שנים גירה אותו שיתעסק באיוב, ולא יקטרג על ישראל. ולכאורה קשה וכי השטן בן אדם הוא שלא יכול להתעסק בכמה דברים בעת ובעונה אחת. אמנם כוונת הזוהר שמדת הדין לא יכולה למצות הדין בכולם בעת ובעונה אחת כי אי אפשר לעולם כ"כ דין, וכדי להוציא את ישראל צריך היה להחליש כח הקליפה בעולם. ואפשר שכשנפלו הבקר והאתונות בידי בני "שבא", והקליפה עצמה לקחה חמש מאות הבקר עם חמש מאות האתונות. וא"כ האזון כבר נעשה בידה, לא יכלה להתגבר ביותר ולקטרג נגד ישראל. וכן פירוד ג' אלפי הגמלים בידי שלשה ראשי כשדים החליש כח קליפתם מלהזיק לישראל. וכן שבעת אלפי הצאן שמציאותם בעולם משכה הרחמים והחסד לאיוב, כיון שעלו באש ופסקו הרחמים מאיוב, שבו רחמים אלה להגן על ישראל. והנה נעשה חסד עם ישראל מצד אחד, ועם איוב מצד שני לתקנו מחטאו בגלגולו כתרח.

"ויהי היום". הוא יום ב' של ראש השנה שגם הוא יום הדין, כי כאשר מולד הלבנה לא מתחיל בתחילת הלילה ועשרים וארבע שעות ראשונות של החדש משתרעות על פני יומיים בשבוע, הופכים שני הימים להיות "ראש חדש", וכמו כן "ראש השנה" הצמוד לראש חדש "תשרי" הופך להיות יומיים. וחלק נדונים ביום א' וחלק ביום ב'[84]. ואיוב שביום א' של ראש השנה בוצע בו גזר הדין של שנה שעברה, נדון ביום ב' של ראש השנה על השנה הבאה. **"ויבואו בני האלהים להתייצב על ה'"**. כדי לקטרג על בני האדם ומעשיהם. **"ויבא גם השטן בתוכם, להתייצב על ה'"**.

"פאת ראש"83. זוהר ויקרא ק"א. 84. שער הכוונות ענין ראש השנה.

וכפל ענין ההתייצבות על ה׳, לומר שגם השטן הנקרא **״גם״** בא **בתוכם** ולא בראשם, אך בנגוד לפעם הראשונה שבא **בתוכם** כי רצה ללמד זכות על אברהם, הדגיש הכתוב שעתה בא ״להתייצב על ה׳״ ולקטרג. ומה שבא בתוכם ולא בראשם, כיון שלא היה זה קטרוג על אדם חדש, אלא המשך לקטרוגו הקודם על איוב. **״ויאמר ה׳ אל השטן״.** וכיון שלא בא להליץ טוב, לא פתח עמו במילים ״מאין תבא״, וכמו שאמר לו בפעם קודמת, אלא אמר לו **״אי מזה תבא״.** ולכאורה כוונתו לומר על איזה ענין רצונך לקטרג שהנך בתוכם ולא בראשם, אך זה לא יתכן לומר כלפי האל הבוחן לבות וכליות. וביאור הענין הוא כי ספירת המלכות שהיא הזרוע המבצעת בעולם את גזר הדין, נקראת בשם ״אדני״. שהוא הרכב אותיות א״י, ד״ן. כי את הדין הקשה ממתקות אותיות א״י שמקורן עליון יותר[85], ונקרא י׳ בשם אדנ״י שבו אות א׳ בתחילתו, י׳ בסופו, ד״נ באמצע. והשטן בקטרוגו רצה להפריד את אותיות א״י ולהגביר את הדין, ואמר לו ה׳ **א״י** משם ״אדנ״י״ **״מזה תבא״** בבואך לקטרג, תתייחס לאותיות אלו ומקומם, הממתקים את הדין.

״ויען השטן את ה׳ ויאמר משט בארץ ומהתהלך בה״. ורצוני להסיר החסד מאיוב שכל כחו בא מבחינת ״שוט בארץ״. ולכן כתב ״משט״ חסר ו׳, ולא כבפעם ראשונה שכתבו מלא עם ו׳ כי בא להליץ על אברהם. ועתה כתבו חסר ו׳ שהוא סמל החיים, לומר שרצונו להסיר החסד מאיוב שכל כחו בא מבחינת ״שוט בארץ״ וטרם נוסה ב״התהלך בה״. וזכותו אין בה כדי להגן על עצמו וכ״ש על דורו.

״ויאמר ה׳ אל השטן, השמת לבך אל עבדי איוב״. ובפעם קודמת שאלו ״השמת לבך **על** עבדי איוב״, ועתה שאלו ״השמת לבך **אל** עבדי איוב״. כי **על** הוא בחינת המחשבה **ואל** הוא בחינת המעשה. וקודם שאלו ״האם התבוננת באיוב״ ועתה שאלו ״השמת״, **הרי** שמת לבך **אל** איוב ופגעת בו, ובכל זאת **״כי אין כמוהו בארץ איש תם וישר ירא אלהים וסר מרע״.** וגם עתה לאחר הנסיון לא הוגדר איוב בפי ה׳ כ״עושה טוב״ אלא כ״סר מרע״, כי קבלת הדין והצדקתו לא הפכתהו לעושה טוב. כי עדיין החזיק באמונתו בבחינת ״סר מרע״, והצדקת דין שמים היתה מתוך אמונה שבניו חטאו בלשונם בהיותם בבית אחיהם הבכור, ולכן קרהו כל זאת, למרות שהוא צדיק ומושלם. והיה צריך שיפגע בגופו כדי שיוכיח שגם כאשר הוא נפגע לכאורה מבלי סיבה, עודנו בצדקתו, ואז כל מעשיו הטובים שעשה יהפכוהו לעושה טוב. **״ותסיתני בו לבלעו חנם״.** ופירוש ״ותסיתני״ הוא מלשון הסתה-והסטה, כי הבריאה כולה כולל האדם נבראו מאוזנים בין כחות החיוב והשלילה שלשניהם תפקיד. והיסורים לאדם או לעולם באים ע״י הסטת האזון בהגברת כח השלילה, ובהתאם לגודל הפרת האזון והתגברות השלילה כן חוזק היסורים. ואמר

85. א׳ של שם אהי״ה שבבינה, של שם ההוי״ה. ספר הלקוטים פ׳ בשלח על פסוק ״ויאמר כי יד על כס יה״.

ה׳ לשטן ״ותסיתני **בו**״, להפר את האזון שלו שהיה משרשו עוד מגלגול קודם, וזה היה על ידי לקיחת רכושו המכוון במספריו. ״**לבלעו חנם**״. על ידי הפגיעה בבניו, ונקרא חנם כי החזרת האזון לגבי הרכוש יכולה להעשות תמיד, אבל תחיית המתים פרטית לבניו לא ייעשה, והחזרתם בגלגול אינה החזרה מושלמת ופיצוי מלא, ונראה פטירתם כ״חנם״.

״**ויען השטן את ה׳ ויאמר, עור בעד עור וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו**״. ביאור דברי השטן הוא, כי איוב שהיה מגדולי חכמי בני קדם ידע והבין בכחות הנפש והשארותם הנצחית, וידע איך להתקשר עם בניו לאחר מותם ע״י דרישה אל המתים ב״אוב וידעוני״ וכדו׳. ואפילו לצאת מגופו ולרחף ולפגשם בעולמות אתריים ולשוב לגופו, שכל אלה הם דברים קטנים של מה בכך בחכמת בני קדם. וכל כח הנפש במעשים אלו נעשים ע״י פריצת הנפש את מחסומי הגוף ע״י ההילה המקיפה את האדם. ולכל חפץ יש נפש המחזיקה אותו במתכנתו, ונפש זו מקרינה את אורה החוצה מבעד לגוף החפץ. ולפי ערך גודל הנפש, כן גדלות האורה הנבטת החוצה מהגוף. והאדם לפי גודל ערך נפשו יחסית לדומם לצומח ולחי, ולא עוד אלא אפילו בין אדם לחברו קיים הבדל בטיב האורה בהתאם לתכונות נפשו ורמת ידיעותיו.

ומעל עור הגוף, יש שכבת אור רוחנית[86], הפורצת מהגוף ונראית כהילה המקיפה את עור גופו, והיודע להבחין בהילה זו מגלה דברים נפלאים על האדם אישיותו ועתידו. ויכול האדם לשלוח את נפשו לרחף מחוץ לגוף ולהגיע למקומות אתריים ולפגוש שם את קרוביו שנפטרו. גם אדם שנקטע לו אבר, הכח הרוחני של האבר קיים, והאורה מקיפה את המקום החסר ומשתקפת כאורה של אדם שלם בגופו, ואדם כזה גם יכול לצאת ולרחף ללא כל מגבלה עקב חסרון האבר. אבל אדם שנפגע ע״י מחלות עור כבדות כשחין וצרעת אין האורה משתקפת בבירור במקום הפגיעה. ואם השחין מקיף את כל גופו שוב אין האורה בהירה כלל ואינה יכולה לצאת מהגוף ולרחף. וכל עוד היה איוב עשיר כי ה״עבודה הרבה מאוד״ נשארה לו, ונפגש עם בניו ובנותיו דרך נפשו האתרית, לא הרגיש פגיעה כ״כ גדולה במה שאבד, ומה גם שחשב על בניו ובנותיו שבדין מתו כי עברו על ״ברכת השם״. ולכן לא התאונן וקיבל דין שמים באהבה, ואפשר שרצה השטן שיפגע איוב **בעורו**, ושוב לא יוכל לצאת מגופו ולהתקשר עם בניו, וחסרונם יוכבד עליו. והפגיעה תהיה בו מבלי שידע אשם בעצמו, ואז יבחן אם תתמיד צדקותו או לא. ואמר, ״**עור**״ דהיינו העור הדק המתקשרת להילה, ״**בעד עור**״. הנפש יוצאת דרכה **מבעד** לעור[87] לרחף ולפגוש את בניו ועל כן אין חסרונם מכביד עליו. ״**וכל אשר לאיש**״. הוא איוב ״**יתן בעד נפשו**״. ולא אמר ״יתן **עבור** נפשו״, אלא ״**בעד**״, וכוונתו שאיוב שחכמתו

86. ראה ״עץ חיים״ שער החשמל פרק א׳. ושער קליפת נוגה פרק ב׳. 87. ודומה לו ״בעד החלון נשקפה״ שופטים ה׳, כח. ״בעד אשנבי נשקפתי״ משלי ז׳ ו.

יקרה לו מרכושו, יתן כל הונו כדי שנפשו תצא מבעד לעורו להשכיל באורחות הרוח. **"אולם, שלח נא ידך וגע אל עצמו ואל בשרו"**. עצמו זו הנפש, ובשרו זה הגוף, ותמנע ממנו תענוגות הנפש האתריים, ואת הפגישה עם בניו. **"אם לא אל פניך יברכך"**. ולשטן לא היה כח לפגוע בנפש איוב, כי לא חטא איוב בגלגול זה כלל, ולכן לא היתה לו אחיזה לפגוע בו בגלל מעשיו בגלגול קודם. ורצה **"שיד ה'"** תפגע **בנפש** איוב ע"י שגעון ופגיעה בחמשת החושים, ובבשרו ע"י כריתת אברים מגופו. כי כאשר נכרת אבר מגוף האדם, הנפש המכוונת כנגד אותו אבר סובלת, כי אינה לבושה בנרתיק הגוף ונמצאת במקומה ללא כסוי ולבוש, ולא מגיעה לידי ביטוי מעשי, ונפגעת בהיותה גלויה בפני כחות המזיקים המקיפים את האדם.

ושינה השטן מקטרוגו הקודם שבו נאמר **"על פניך"**, ואמר **"אל** פניך". כי "על פניך" כוונתו ביטוי שפתיים וכמו שנתבאר, ו"אל פניך" כוונתו טיב הברכה, וביאורו שאיוב עקב ייסוריו לא רק שיעבור על "ברכת השם" אלא ברכתו תהיה קשה במהותה.

"ויאמר ה'". זו ספירת המלכות הזרוע המבצעת שנתנה רשות **"אל השטן"**, לפגוע באיוב בגופו. אבל לא מידי ה' תבא המכה אלא מידי השטן. **"הנו בידך, אך את נפשו שמור"**. לא לפגוע בה בשגעון וכדו', ולא להזיק לגופו עד שתצא נפשו מגופו וימות. כי אין יד ה' מתערבת, אלא "ידך", ואתה אין לך כח לכך כי בגלגול זה לא חטא איוב כלל ולא פתח פתח לקבל עונש על גלגולים קודמים, והרשות הנתנת לך בגלל מעשיו בגלגול קודם, הוא בגדר "נסיון" בלבד. **"ויצא השטן מאת פני ה'"**. ולא אמר **"מעם** פני ה'" כמו בפעם הראשונה, כי לא הסכים ה' עם בקשת השטן לפגוע בנפשו, וכמבואר לעיל. **"ויך את איוב"**, דהיינו שמיד בצאתו ביום ב' של ראש השנה מאת פני ה', פגע באיוב **"בשחין רע"** כי הפעם אעפ"י שעדיין העונש היה מידי השטן וכמ"ש **"הנו בידך"** ולא מידי השכינה, היה זה נסיון על חטא הנדה שחטא איוב בגלגולו כתרח אבי אברהם. ואמר הכתוב[88] "ותהי נדתה עליו". ופירושו, שהבועל נדה טומאתה קופצת ומדביקה גם אותו, ונפשו נטמאת בטומאת הנדה. וטומאה חמורה זו דבקה בנפש איוב ונטמאה נפשו מאוד, ועתה במקום שהאורה תמשיך לפרוץ מבעד לעור ולהקיף את הגוף, הטומאה הדבוקה לנפש מגלגולה הקודם פרצה יחד עם האורה החוצה אל הגוף והחליאה אותו "בשחין"[89]. וקראו הכתוב"שחין **רע**" לומר שבא מהרע שבנפש איוב שפרצה החוצה. **"מכף רגלו ועד קדקדו"**. וכתוב **"עד"** וקורים **"ועד"**, לומר שעד בכלל וגם קדקדו שהוא מרכז האורה הוכה בשחין, (ומקום הקדקד האמור כאן הוא מקום הנחת תפילין של ראש, שקבלנו מה' את מצות הנחתן במקום זה בגלל שהוא מוקד האורה). ואות ו' שהיא מסמלת את מרכז החיים נסתלקה מקדקדו, ובדרך הטבע

88 . ויקרא ט"ו, כד. 89. השטן וד' אותיותיו עולה כמנין שחין.

הוצרך איוב למות, כי אי אפשר שבמקום זה יתפרש שחין ולא יפגע במח פגיעת מות, וחיי איוב המשיכו בנס בלבד[90]. ואמרו חז"ל שקשה היה צערו של שטן יותר מצערו של איוב שהוצרך להחיותו בנס, וכמשל שאומרים לאדם שבור את החבית ושמור על יינה[91]. והיות ואות ו' שמסמלת את החיים היתה תלויה ועומדת באיוב בנס, רמזו הכתוב בכך שאות זו, לא נכתבת אבל נקראת.

ושוב לא יכל איוב לחוש בתכונות הנפש כלל, ואבד את כל חכמת בני קדם הקשורות בנפש. וכתב האריז"ל שראשי תיבות "איוב בשחין רע מכף" הוא אברם, וכאן רמז משה רבינו שמחטא נדה זה יצא בן כאברהם אבינו. (ששמו הקודם היה אברם) וכוונת הענין שתרח במעשה חטאו גרם לדבר שלילי כחטא נדה, וחיובי כהבאת בן ונשמה גדולה כאברהם אבינו לעולם, ולכן על חטאו הכבד נדון בתחילה באבוד שלשת אלפי הגמלים שדרכם שלט על כל כחות הטבע והיה "גדול מכל בני קדם", כי חכמות אלו נמשכים מקליפת נוגה, שהגמלים סמלו את כח ראש קליפה זו וכנ"ל, ונסתבב מיתת בניו והצאן והבקר שזה בחינת כריתת השפע. ועתה נדון בכרת הנפש ממש מקשריה עם העולמות האתריים בעודה בגוף. אך גם זאת לטובה, כי עדיף היה כל סבלו וכריתת נפש שכזו, מאשר כריתת הנפש מעולמות הרוח לאחר צאתה מהגוף, שאז אבודה וכריתתה היא קשה יותר, כי בהיותה בגוף עוד יש לה קשר עם בני אדם, ורוב ככל בני אדם כלל לא מודעים לנפש השוכנת בקרבם וקשריה האתריים, ואינם מודעים לחסרונם. ואמנם איוב שהורגל להשתמש בתחושות הנפש וקשריה החצוניים והוצרך להם עתה פי כמה וכמה כדי לפגוש את נפש בניו שאבדו את גופם. וצערו היה גדול למאוד על כריתת הנפש בעודה בגופו, מהעולם הרוחני הסובב אותנו. אבל כל צערו זה נחשב כאין וכאפס כלפי הצער שהיה עליו לסבול אם היתה נפשו נכרתת לאחר צאתה מהגוף מכל העולמות הרוחניים המקיפים אותה והיתה כסומא וחגרת ופסחת בהיותה מרחפת באור החיים הנצחי. ולא עוד אלא שברגע שנפשו היתה בצער על שלא יכלה להתקשר אל העולמות הרוחניים, החלה להתנקות על ידי היסורים מכתמי החטא, ולהזדכך ולהכיר את שרשה ומהותה ולהתקשר אל החכמה והבינה האלהיים, ולמשוך שפע של ידיעות על סתרי האדם והעולם, אותם בטא איוב אח"כ בפרקים הבאים, שכל דבריו מכילים סודות נשגבים בשרשי העולמות והנשמות, ושאינם חכמת בני קדם אלא חכמת ישראל טהורה. והפך להיות נביא כחבריו.

"ויקח לו חרש להתגרד בו, והוא יושב בתוך האפר, ותאמר לו אשתו עודך מחזיק בתומתך, ברך אלהים ומות". והנה אשתו היא דינה בת יעקב שנשאת לו לאחר מות שמעון. והיא דינה הצדקת שאם היתה נשאת לעשו היתה מחזירתו בתשובה, ומזה פחד יעקב והחביאה בתיבה בפגישתו עם עשו[92]. והיא גלגול אמלתאי בת כרנבו אם

90. חולין מ"ג. 91. ב"ב ט"ז. 92 . רש"י בראשית ל"ב, כג .

אברהם אשת תרח וחזרה גם בגלגול זה להנשא לאיוב גלגול תרח בעלה הראשון, כדי לעבור אתו את סאת צרותיו. ואפשר שבני איוב היו ממנה והיתה אבלה על מותם. ואפשר שהם בניו מאשה שקדמה לדינה, כי ודאי שגם איוב שנשאה באלמנותה לא נשאה כזווג ראשון. והדבר לכאורה תמוה כיצד דינה בת יעקב תסית את בעלה לברך אלהים. והענין הוא כי דינה מלומדת הנסיון מבית אביה הבינה כי איוב נמצא בנסיון בענין "ברכת ה'", שכה חרד על בניו שלא יפלו בחטא זה, וכשאדם נרתע מחטא מסויים סימן הוא שנפשו קשורה לחטא זה, ופוחדת עתה לעבור שנית כי מודעת היא לנזק המתבקש. ורצתה להחיש את תהליך הנסיון על ידי דבריה שעליהם יצטרך איוב להגיב או בגבורה ובחוזקת האמונה ואז יקיץ הקץ לנסיונו ולסבלו, או להיפך יפול כליל וישבר ויוכיח שאינו חזק לעמוד בנסיון ויסור הנסיון מעליו. אך איוב הגיע לדרך שלישית שכמוה כפשרה, והוא שמירת הפה מלחטא. ופריצת גדרי המחשבה והלב, והרהר בברכת השם עקב היותו "ירא אלהים". ועקב השארותו במצב ביניים לא נסתלקו ממנו מכאוביו.

ויאמר אליה. ואיוב שידע את ערך דינה וצדקותה תלה את דבריה באונס שכם וחשב שאונס זה גרם פגם לנפשה שבעת משבר תבעט באמת. ועל מעשה שכם נאמר "כי **נבלה** עשה בישראל", ולכן אמר לה "**כדבר אחת הנבלות תדברי**[93]**, גם את הטוב נקבל מאת האלהים ואת הרע לא נקבל**". ולא אמר את הטוב **קבלתי** בלשון עבר, כי הבין איוב שמשלם הוא עבור משהו שאינו ברור לו, ושברע זה מורכב גם טוב של יסורי כפרה לנפש. ואמר לה יסורים אלו שיש בהם טובה לנפש נקבלם רק כשלא נבעט ברע הבא עמהם. כי אם אדם בועט ביסורים אין היסורים מכפרים עליו. **בכל זאת לא חטא איוב בשפתיו,** אבל בלבו חטא[94]. וכיון שלא היה יהודי, לא נענש על המחשבה. אבל לא נזדכה בנסיונו עקב תשובתו לאשתו, ונשאר במצב ביניים. ולא נסתלקו ממנו מכאוביו עד שבאו חבריו והתווכחו עמו ובעקבות דברי אליהו בן ברכאל הגיע אל ההכרה הברורה, ועמה לאהבת שמים[95].

93. ראה בבלי ב"ב ט"ו: וירושלמי סוטה פ"ה ה"ו. בראשית רבה פרשה נ"ז. 94. . ב"ב ט"ז. 95. ויכל להגן על דורו. ראה רש"י, במדבר י"ד, ט.1. והושע י', יב.

*

ראיתי דרך בפתוליו, והאדם בנפתוליו,

כי ילחם בצפרניו, עבורו ולמען בניו.

תקות אנוש רמה, בעולם בנוי בלימה.

אסוף רכוש, כלימה. כי ירשוהו שונאיו.

העמדת השמש על ידי יהושע בן נון.

"ויאמר לעיני כל ישראל, שמש בגבעון דום, וירח בעמק אילון, וידום השמש וירח עמד"[1]. פירש רש"י, "אמר שירה תחת השמש, לפי שאמר לשמש דום, דום מלומר שירה, וכל זמן שהוא דומם עומד ואינו מהלך, שבכל עת הילוכו הוא אומר שירה. ופשוטו של מקרא, דום לשון המתנה. וירח בעמק אילון, אותו פעם היה הירח עומד כנגד עמק אילון והוא רחוק מגבעון, שהרי גבעון בגבול בנימין ואילון בגבול דן". עד כאן לשונו. השאלות בפסוק זה רבות, למה הזכיר את גבעון, וכי השמש עמד רק על גבעון, והלא הוא האיר על כל חצי הכדור, והיה לו לומר רק, שמש דום. ולמה העמיד גם את הירח וכי לאורה הוא צריך. ומה כוונתו באמרו "וירח בעמק אילון", והלא השמש נראית במלא עוזה בגבעון ובעמק אילון בעת ובעונה אחת, ואם כוונתו שהירח במציאות היתה בעמק אילון אלא שלא נראתה בגלל אור השמש, אם כן אז היתה באותה עת גם על גבעון, כי גם היא מקומה מחוץ לכדור ומאירה בעת ובעונה אחת על כל חצי הכדור. וכיצד פירש רש"י **שאותו פעם** היה הירח עומד כנגד עמק אילון הרחוק מגבעון, מה לשון **"אותו פעם"** הנראה כדבר חד פעמי. ומה ראייתו מכך שעמק אילון רחוק מגבעון, כי גבעון בגבול בנימין ואילון בגבול דן, והלא היו אלה בשתי גבולות הסמוכים זה לזה והמרחק ביניהם כעשר ק"מ, וכי לא ידע רש"י שהחמה והלבנה מאירים את חצי הכדור בפעם אחת, ונם אם עמק אילון היה במרחק אלפי מילין, האיר בו השמש באותה עת, וברור שלא חשב רש"י שבגלל מרחק של כמה מילין היה בעמק אילון לילה באותה עת. ועוד, אם השמש והירח עמדו, היינו צריכים לחשב את כל חשובי התקופות והמולדות בהתחשב בזמן עמידתם כמה ימים בזמן משה ויהושע, ואין אנו עושים כן. גם יש להבין את מה העמיד יהושע את השמש או את הארץ.

והענין הוא, כי אף יהודי מעולם לא חשב שהארץ עומדת. זו הכנסייה הקתולית שחשבה כך. היא ראתה תנ"ך וחשבה שהיא מבינה אותו. וכמו כל הבלבולים והשטויות שלהם, זה עוד אחד מהשטויות שלהם. בשביל זה הם אפילו יצאו במסע שמד נגד אלה שאמרו שכדור הארץ נע. מה עשו לגליליאו גלילי, ומה עשו לקופרניקוס. בשום מקום בתנ"ך לא כתוב שהארץ עומדת, אין מושג כזה בכלל שהארץ תעמוד. שום דבר בחלל לא עומד, הכל נע גם השמש וגם כדור הארץ. מה שכתוב "דור הולך ודור בא והארץ לעולם עומדת"[2], אין הכוונה שהארץ עומדת ולא נעה, אלא כוונתו שאנשים מתחלפים, דור הולך ודור בא והעולם הזה לעולם עומד ואינו מתחלף. וכמו שכתוב "לאחוז בכנפות הארץ, וינערו רשעים ממנה"[3]. לרגע אחד לא חשבו רבותינו שהכדור מרובע, ושהארץ היא שטוחה, וכמו שאף

1. יהושע י'. יג. 2. קהלת א', ד. 3. איוב ל"ח יג.

אחד לא חושב שלעתיד לבוא העץ יפתח את הפה ויתחיל לדבר. או הנהרות יתחילו למחוא כפיים אעפ״י שכתוב ״אז ירננו כל עצי יער״[4], ״נהרות ימחאו כף״[5]. ומובן לכל שזה ביטויים או של מושגים רוחניים בקבלה, או לפי הפשט זה בא להסביר איך גודל השמחה שתהיה לעתיד לבא עד שכביכול גם העצים ירננו.

רבותינו אמרו שהארץ היא כדורית, גם הגויים הקדמונים ידעו את זה. רק בימי הביניים חשבו כמה טפשים שהארץ שטוחה. בגמרא[6] כתוב, שהגויים לפני אלפיים שנה הניחו כדור בידי עבודה זרה, להראות שהוא שולט על **כדור** הארץ. גם הזוהר[7] מדבר על **כדור** הארץ, אף אחד לא חשב שהארץ לא כדורית, או שלא מסתובבת. כולם הבינו שגם השמש, וגם הירח, וגם כדור הארץ מסתובבים, וזו האמת. וכולם מסתובבים בשני סיבובים. גם על צירם, וגם במעגל אליפסי בתוך מערכת השמש. וכל הכוכבים נעים ומסתובבים לפי מצב הספירות, כל רגע משתנה מצב הספירות, מאז בריאת העולם אין שתי דקות שהספירות דומות. ולכן הכוכבים נעים אחד יותר מהר, ואחד פחות לפי הספירות[8].

זריחה ושקיעה לא נעשים על ידי עמידת השמש או מהלכו, אלא לפי כדור הארץ שמסתובבת על צירה וגורמת ליום ולילה. ולא אמר יהושע ״ארץ דומי״, כי כדי שתעמוד הארץ הוצרך להעמיד את השמש. המדרש ורש״י מסבירים שקבלנו בסיני שהשמש כשהוא מזמר הוא מסתובב, כשהוא לא מזמר הוא עומד. ודום הוא מלשון דממה, ואין הכוונה שלא יסתובב, אלא שישתוק ולא יזמר. ופירוש דום, שתוק. כמו ״וידום אהרן״. שפירושו, שתיקה. ואמר יהושע **״שמש בגבעון דום״** שתוק ואל תזמר. כי ברגע שהוא לא יזמר הוא יעמוד. וכשהוא יעמוד, אז גם **״ירח בעמק איילון״** יעמוד. כי כשהשמש מסתובב כל מערכת השמש מסתובבת הן על צירה, והן בחלל, וברגע שהוא עומד, הכל עומד בתגובת שרשרת. זה כמו שעון שפועל על ידי כמה גלגלים, שכשאחד עומד כל הגלגלים עומדים. כדור הארץ לא יכל להסתובב על צירו ולגרום ליום ולילה בגלל שהשמש בגבעון נדם מלזמר, וגרם שגם הירח שהוא המשפיע הישיר על כרור הארץ עמד בעמק איילון, וממילא כדור הארץ עמד.

הכנסיה לא ידעה את המסורת שבידנו, וחשבה בבערותה שיודעת תנ״ך ועשתה כל מיני שיבושים בכל התנ״ך, עד שלעלמה קראו בתולה, וכל מיני שטויות[9].

ולכל הדעות השמש כשאר הכוכבים סובב סביב צירו, והעמיד יהושע את השמש והירח והכוכבים רק מלהסתובב על צירם ממזרח למערב שהוא הגורם לתנועות היום והלילה, אבל הקפת שאר הכוכבים סביב השמש ממערב למזרח הנמשך שנה

4. תהילים צ״ו, יב. 5. תהילים צ״ח, ח 6. ע״ז מ״א. 7. ויקרא י׳. 8. תחילת ״שער ההקדמות״
9 . ראה במאמרי ״כל האמת על הנצרות״.

שלמה, המשיך כדרכו, ועמדו היום והלילה על מקומם, כשמהלך ההיקף המשיך, ובזה נתבלבלו המכשפים ולא נתבלבלו תקופות השמש והירח. ובשעה שהשמש עומד מסיבובו היומי מיד עומדים כל כוכבי הלכת מסיבובם, ולא הזכיר יהושע עמידת הלבנה לצורך עמידת השמש, אלא לצורך חבור סודותיהם שיעמדו משמשים בכתר אחד כל זמן זה.

ויהושע העמיד את השמש ביום תקופת תמוז[10] כשמזל סרטן עלה כחו. ובחודש זה משבעת כוכבי הלכת שולטת הלבנה[11]. ואמרו חז"ל כי כשפים נקראים כן כי הם "מכחישים פמליא של מעלה", דהיינו שמכשפים בכח הכוכבים והמזלות הנקראים פמליא של מעלה ומושכים מכחם כרצונם, ועיקר זמנם הוא בעת שליטת הלבנה, והחלו הכנענים לעסוק בכשפיהם בשעה זו וכתב בפרקי דר' אליעזר[12] וזה לשונו, **"וערב שבת היתה וראה יהושע בצרתן של ישראל שלא יחללו את השבת ועוד שראה חרטומים של האמוריים כובשים במזלות באים על ישראל. מה עשה יהושע, פשט ידו לאור השמש ולאור הירח ולאור הכוכבים והזכיר עליהם את השם, ועמדו כל אחד ואחד שלשים ושש שעות"**. עד כאן לשונו. ודע שככל שקרובה הלבנה לשמש אינה נראית ליושבי הארץ. ובפרט ביום התקופה, בעת המולד שמתכסית היא[13], שאז הוא ראש החודש האמיתי, והשמש והירח שניהם בסוד "שני מלכים משתמשים בכתר אחד". והנה בנימין הוא חסד דשכינה, ודן סוד נחש גבורה דשכינה[14]. ואולי בבחי' סוד זה עמדו שני המלכים שמש וירח, בגבעון גבול בנימין, ועמק אילון גבול דן, "באותו הפעם". וידוע שהזווג הוא בחבור הגבולות, ואפשר שהשביעם בסוד הקשור לשמות מקומות אלו.

גם קבלו רבותינו[15] שהם ז' כוכבי לכת והחמה אחד מהם, ושהם בסוד הספירות חג"ת נהי"ם. וכל כוכבי הלכת (כולל הארץ) סובבים על צירם, מלבד היקפם מסביב לשמש. גם כדור השמש סובב על צירו, ובסבובו זה הוא גורם ששאר כוכבי הלכת יסובבוהו ולכן יקרא גם הוא כוכב לכת.

לפי דברי חז"ל, השמש הוא דוגמת המשפיע העליון בחי' הזכר. והלבנה היא בחי' ספירת המלכות בחי' הנקבה, והיקף הלבנה את השמש באמת הוא 27 יום וכשמונה שעות. אבל המולד נראה רק לאחר כ"ט י"ב תשצ"ג חלקים בגלל שמסלול הארץ סביב השמש בנתיים מתקדם בחודש זה ונוצר הבדל של כיומיים ממקום שהלבנה יצאה ממנו בחודש הקודם לבין המקום שאליו עליה להגיע ולהתחדש.

10. סדר עולם רבה פרק י"א. 11. כי סדרם, טלה, מאדים. שור, נוגה. תאומים, כוכב. סרטן, לבנה. אריה, חמה. בתולה, כוכב. מאזניים, נוגה. עקרב, מאדים. קשת, צדק. גדי, דלי, שבתאי. דגים, צדק. 12. פרק נ"ב. 13. מס' ראש השנה דף כ': 14. ליקוטי תורה ויצא. 15. ספר יצירה.

הרב שלמה בן אדרת (הרשב״א)

גדולים רבים קמו לעמנו שהנהיגו את ספינת האומה בנבכי מים הזדונים של גלות הגוף והנפש בהם נשטפנו מיום אשר גלינו מארצנו ונתרחקנו מעל אדמתינו, ובסערות הים וגליו שפרצו ודמו להטביע כל אשר יקרה בדרכם, ושנבעו הן מבחוץ על ידי בני עשו וישמעאל, והן מבפנים על ידי בני עמינו שעליהם אמר הנביא ״מהרסייך ומחרבייך ממך יצאו״, נווטו הם את ספינתם בעוז רוח ובתושיה עד הגיעם לחוף מבטחים, וכאור מגדלור בחשכת הליל הפיצו את אורם הבהיר על כל סביבותם, ולכל בני ישראל היה אור במושבותם.

בין גדולים ונכבדים אלה עומד **הרשב״א**, שנווט את העם כקברניט מנוסה עוד בהיותו צעיר, ובכל סערה שפרצה בעם ואף במרחקים, הצליח הוא בדעתו ובבינתו להשיב את השקט על כנו. נמנה הוא בין המעטים שהשכילו לשלב גאונות וידיעה רחבה הן בתורת התלמוד וההלכה והן בתורת הקבלה והסוד, ועמהם חכמות הטבע והפילוסופיה והתכונה מחד, וכלכלה וכספים מאידך.

ידע הוא להשתמש בקו המשקולת של כל אחת מחכמות אלו וביד אמונה ובטוחה שמר הוא על דיוקם ומדתם שלא יחרגו מתחומם הנכון. ולמרות שתורת הקבלה היתה יקרה ונעלה בעיניו ושמר על סודותיה כעל אוצרות חן ופנינים, התנגד הוא אל הנמשכים בצורה קיצונית אחר המיסטיקה. ומאידך, למרות גדלותו בחכמות ובמדעים שונים, כשראה שהצעירים עושים מהם עיקר ושהדבר גרם לגישה אליגורית בפירוש הכתובים, לא שקט עד אשר החרים את למוד חכמות הטבע והפילוסופיה לפני גיל עשרים וחמש, ואת חכמות התכונה והרפואה לא מנע כלל.

נולד בברצלונה בירת קטאלוניה, בשנת ד׳ אלפים תתקצ״ה (1235) לאביו ר׳ אברהם שהיה עוסק בעניני בנקאות, ולמד תורה אצל רבותיו הגדולים, ר׳ משה בן-נחמן (הרמב״ן), רבינו יונה גירונדי, ור׳ יצחק בן אברהם הנרבוני, ומגיל צעיר נתמנה לרב בעיר מולדתו, ומיד הוכר כאישיות תורנית סמכותית ופנו אליו בשאלות הלכתיות ואחרות מכל אירופה, צפון אפריקה והמזרח התיכון, ותשובותיו נשמרו והפכו להלכה מקובלת המקודשת ופסוקה, שכל ישראל הולכים לאורה. גם ר׳ יוסף קארו מחבר השולחן ערוך קבע הלכה כמותם, והיו מחכמי ישראל שהחשיבו את סברתו ונהגו לפיה אף נגד רוב שאר הפוסקים.

העם רחש לו כבוד רב שהתבטא בדרכים שונות, כאשר ר׳ דוד נכד הרמב״ם הוזקק לכסף רב לאחר שהודח ממשרתו כנגיד במצרים ושקע בחובות כבדים, שלח הרשב״א לקאשטיליא ולנבארה כדי לאסוף עבורו כספים, ובזמן קצר נאסף סך עשרים וחמשה אלף דינרים שתרם העם משום כבוד הרשב״א.

השכין הוא שלום בין קהלות ובין יחידים שמלאו אחר דבריו באהבה וברצון. וכשר׳ שלמה פטיט ראש מקובלי עכו וחבריו רצו להחרים את הספר ״מורה

נבוכים" להרמב"ם, פרצה מחלוקת כבדה בינו ובין ר' דוד נכד הרמב"ם ושוב היה זה הרשב"א שפשר ביניהם.
כשצוררי ישראל ריימונדס מרטיני, ואבן חזאם, כתבו ספרי שטנה על היהודים והיהדות, כתב הוא ספרים נגדיים המפריכים את דבריהם ומוכיחים את ערך היהדות ומצוותיה, וכאשר קם בעמינו משיח שקר בעיר אבילה, (הלא הוא אברהם בן ניסים, רבו של אבנר מבורגוס שהתנצר). יצא הוא כנגדו, עד שבטלו.
מלבד ספריו "תורת הבית הארוך" שנדפס עם ספרו "משמרת הבית" (ונציה שס"ח) ו"עבודת הקודש" בהלכות שבת ומועד (ונציה שס"ב) "פסקי חלה" (קושטא רע"ח) ו"שער המים" (בודפשט תרצ"ג) וחדושיו על התלמוד, כתב הוא תשובות לאלפים שנדפסו חלק מהם. (ראה אודותם אוצר הספרים – בן יעקב אות ש' מס' 152), נפטר ה' אלפים ע' (1310). הנני מגיש בזה כמה מתשובותיו המבטאים את השקפותיו במחשבת ישראל, ערוכות ומבוארות על ידי.

י. ש

על בריאת העולם, הנסים, הפילוסופיה - והאלגוריה

על ספור הבריאה

פרשיות מעשה בראשית נכתבו דרך כלל ופרט, תחלה כלל הכתוב את הכל וסדר כל המעשים כמו שעמדו לבסוף, ואחר כך נכתבו דרך פרט. שתחלה כתוב בבריאת היום השלישי ויאמר אלהים תדשא הארץ דשא...ותוצא הארץ דשא וכו', ובפרשה שלאחר מנין הימים, פרט כיצד יצאו וצמחו, וכתב וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ וכל עשב השדה טרם יצמח כי לא המטיר וכו', וכן בבריאת אדם וחוה כתב בבריאת יום ששי ויברא אלהים את האדם בצלמו, בצלם אלהים ברא אותו זכר ונקבה ברא אותם. ובפרשה שלאחר מנין הימים פרט יצירתו כיצד, ומה היתה הסבה בבריאת הנקבה והיתה מצלעותיו. ומה שאמר הכתוב לא טוב היות האדם לבדו לא נאמר אחר בריאת אדם, אלא בתחלה עלה במחשבה שאין טוב שיברא האדם לבדו כלומר יחידי בעולם השפל ויצטרך להיות קיים בגופו בעולם הזה כל ימות עולם, אלא כך חייבה החכמה להיות האדם מין ואישיו מתרבים הווים ונפסדים ככל הנבראים שבעולם זה, ומחשבות השם יתברך עמקו מי ידעם. ומה שאמר הכתוב אעשה לו עזר כנגדו ר"ל שהוא מוליד כמינו שאין הנולד ממי שאינו מינו, כנגדו וכיוצא בו. והוא שכתב ולאדם לא מצא עזר כנגדו שעמד אדם על מהות כל הנבראים הגשמיים וטבעם, ולא מצא טבע נאות לטבעו ולהוליד ממנו בעל שכל כמותו ומה שאמר ולאדם לא מצא עזר כנגדו, פירושו ואדם לא מצא לעצמו עזר מכלם להוליד כמותו, וכאילו אמרו ולעצמו לא מצא עזר כנגדו. או אם תרצה פירושו ולהעמיד מין האדם לא מצא עזר כנגדו. ואחר כך שב לבאר בריאת האשה כי לקח אחת מצלעותיו ובנאה לאשה. ואין כאן המלכה ורצון מחודש. (שו"ת הרשב"א ח"א סי' ס')

על הנסים והפלוסופיה

לדעת רבותינו (סנהדרין צ"ז.) יש לקיום העולם הזה קצבה וגבול, ודבר זה וכיוצא בו אלו היינו באים לדון עליהם מצד החקירה האנושית, ולהחליטם מן הסברא, באמת החקירה תנצח שאין קצבה וגבול לעולם, היות כי החקירה לקוחה מן המורגש, ומנהג הטבע, ואנו רואים כי הגלגלים לא משתנים כלל מיום הבראם, וכן הארץ בכללה הולכת על מנהג אחד תמידי. אבל ידיעת רבותינו אינה אלא מצד הקבלה והמסורת מפי חכמיהם עם הוראות המקראות. וכל שהנבואה מנחה אותו, לא תנצחו החקירה, כי החקירה היא למטה מהנבואה. זה דבר ברור ללא ספק לכל אחד מבעלי הדתות וכל שכן לעם ישראל בעלי דת האמת. ולא יסתפק אחד מאתנו בקיום הנסים שנעשו לאבותינו כנגד הטבע, כקריעת ים סוף, והירדן, ועמידת השמש ליהושע ושאר הנסים שכנגד הטבע. ואף על פי שהמתפלספים מבטלים כל זה בכפירתם בדברי משה רבינו ושאר הנביאים, האמת כי לא יכזיב שום דבר המקובל בידי עמנו, והמבטלים כל מה שהוא נגד הטבע ואומרים שיש לכל הנמנעות טבע קיים, וחושבים שאין מדרגה מאומתת למעלה ממדרגת חקירתם, תימה עליהם, כי הם באמת מודים שאין חקירתם משגת להבין את טבע הדברים הנמצאים, וכל עסוקם הוא בחקירת חוקי הטבע כמות שהם אבל לא בשאלת מדוע ולמה קיים חוק טבע זה, כי יש לכל גוף נברא טבע סגולי שאינם יודעים סבתו, כדוגמת המגנט והמצפן. היש דבר יוצא מגדר הטבע יותר מזה שיתנענע גוף דומם (הברזל) בלי שיגע בו גוף אחר ויניעו, (המגנט) ושיהפוך הברזל (הממוגנט) פניו אל הצפון ללא הכוונה אנושית, באמת אם סופר דבר זה לאריסטו בגדר קבלה ומסורת היה מכזיבו בלי ספק לולי שאומת אצלו דבר זה, ואחר שאומת ענין זה אצלו חזר לבקש טענות ולהתחכם עליהם להסביר מדוע קורה כדבר הזה. ועל אלו המכזיבים את הנסים והאותות ונפתים אחר החקירה מצד ההרגש, אמר דוד המלך "עדות ה' נאמנה מחכימת פתי", וכוונתו לומר כי מי שהיה נפתה ללכת אחר החקירה ואחר כך עמד למשל במעמד ים סוף, וסיני, וראה בעיניו באמת קיום האותות ונתאמת אצלו הענין בלי ספק, יחזור להתחכם ולהבין כי ה' יתעלה הוא אדון על הטבע לשנותו כרצונו. (שו"ת הרשב"א ח"א סי' ט')

על הפלוסופיה והאליגוריא

הפסוקים שבתנ"ך, אפשר לפרשם כולם בדרך משל, אבל בדברים שיש בידינו קבלה שהם כפשוטם, אעפ"י שהחכמה הפלוסופית סותרת אותם, הקבלה תבטל החקירה. ואין משגיחין בה כנגד הקבלה, כי אין הקבלה מתפשטת בעמינו רק כשמקורה הוא הנבואה, או המציאות שנתגלתה לעיני כלל ישראל, ולכן אף על פי שהחקירה הפלוסופית מחייבת בטול הענין כקריעת ים סוף, ומעמד הר סיני ושאר האותות והמופתים שנעשו לאבותינו במצרים ובמדבר וכלל כל התורה

שידבר ה' עם האדם ויצוה על המצוות, כי זה כולו מן הנמנע אצלם, אין אנו משגיחים בדבריהם כי החקירה היא למטה מהנבואה, ועל מי שדן כלל דברים אלו בשכלו וחקירתו ומבטל כל מה שתבטל החקירה האנושית, עליו צווח הכתוב (ישעיהו פרק נ"ה) "כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי נאום ה', כי גבהו שמים מהארץ כן גבהו דרכי מדרכיכם ומחשבותי ממחשבותיכם". פירוש, כי גבהו מעלת השמים שהם פשוטים ולא מורכבים ואין בהם שנוי והפסד בטבעם ובמהותם, מהארץ ועניניה שהם מורכבים, ולכן הם נפסדים ומשתנים בגודלם ומהותם. וכשם שאין דמיון בין השמים והארץ עקב סבה זו כן אנו בעודנו בגוף הנתון לשינוי ולהפסד, לא נוכל לדון על מחשבותיו ודרכיו של אלקים כי הוא לא ניתן לשינוי, ומהותו לא בתחום השגתינו. ולא עוד אלא אף מצד החקירה אין לדון לבטל דבר שחקירת הפלוסופים והמדענים מחייבת ביטולו, כאשר יש בידינו קבלה ומסורת על קיומו. ולמה נסמוך על חקירתם ואולי כוזבת היא מצד מיעוט ידיעתם בענין ההוא, ואולי יעמוד חכם מהם לאחר זמן ויסתור דבריהם ויקיים מה שסתרו, וכמו שקרה לחכמים שקדמו לאפלטון עם אפלטון, ושקרה לאפלטון עם אריסטו תלמידו שאמר כי יש ריב לאמת עם רבו. ואיני אומר להכזיב כל מה שיאמרו חכמיהם, אך אני אומר כי במקום שיש מצוה או קבלה בידינו נגד החקירה, אין מדין האמת לבטל הקבלה מפני דברי החכם ההוא[1]. ועל כן כאשר אין קבלה בידינו, ודרך החקירה הפלוסופית ישרה בעינינו,

1. אביא שתי דוגמאות לדברי רבינו. הראשונה, כתב הר' חיים ויטאל בספר "מבא שערים" (שער ה' ח"א פ"ט) **"כי בחינת האויר תשקל ע"י משקל"**. ופלוסופי האומות היו צוחקים על המקובלים ואומרים איך תאמרו שיש לאויר כובד ולרוח משקל הלא ההגיון מוכיח שאין לאויר כובד ומשקל כי אם ישקל הרוח ויהי לאויר כובד, יחוייב שיפנו חלקיו על הארץ, ויחוייב שירגישו בני האדם וכל החיים משקלו, וכמשא כבד יכבדו ממנו עד כי ילאו כל הגופים לשאת אותו, ואחר שאין אנו מרגישין שום משא, איה כובדו. ואבותינו שבטחו בחכמת הקבלה לא שתו לבם אליהם ויאמינו בה' ובתורת אמת המקובלת בידם ולא דחו דבר אחד מן הקבלה מפני אלף חוכחות שכליים. והדבר ידוע כיום לכל כי האויר יש לו מקום ומשקל ואינו מכביד עלינו בגלל כובד המשיכה של כדור הארץ. והדוגמא השניה מהמציאות הברורה כיום לכל אחד כי גלי האתר נושאים את צלילי הקולות הנשמעים על פני כדור הארץ והמרחב הקוסמי, ובעזרת כלים מתאימים אפשר לבודדם ולקולטם. ברור כי קולות אלו נמצאים בחלל מאז הבריאה, ורק באחרונה החלו להאמין בהן ולהמציא כלים המתאימים לקליטתם. אבל אם היה אדם לפני כמה עשרות שנים מעיז לומר זאת, היו אנשים נדים לו וחושבים אותו למטורף בטענות "הגיוניות". (חכמי ישראל בכח קבלתם כתבו על כל התופעות המתגלות כיום ועל אשר טרם נתגלה ועל כך יבא מאמר בפני עצמו). ועל כן בדורנו דור התקשורת הלווינית והטלויזיה הצבעונית, אין מקום לכפירה המתבטאת בכך שאין להאמין במה שאין האדם רואה, שומע וחש. ומי ערב לנו שלא ימציאו בעוד כמה שנים כלים

כשנגיע לפסוקים הנראים כסותרים לחקירתם, נפרשם בדרך משל ועל כרחנו יש לנו להודות בהרבה מקומות שדברי הכתובים הם בדרך משל. ואינו מן הדעת שנאמין שיבראו לעתיד כפיים לעצים או שיושם פה לעצי היער ויהיו בעלי שכל ודבור עד שירננו, מפני שכתוב "וכל עצי השדה ימחאו כף" (ישעיה נ"ה, יב) "אז ירנו כל עצי יער" (תהלים צ"ו, י"ב) כי אין שמכריחנו על זה, ועל כן נאמר כי דברי הכתובים בדרך משל. אבל כשיהיה הדבר מקובל בידינו, למה נבטל קבלתנו מפני חכמת הפילוסופים, וכענין תחיית המתים שאין הכתובים מוכרחים בו הכרח גמור ויש לפרש כל המקראות בדרך משל, אלא שמכריחנו לפרש הכתובים כפשטן הכרח הקבלה המפורסמת באומה שכן יהיה במציאות, ועל זה וכיוצא בו נאמר שהקבלה תבטל החקירה ואין משגיחין בה לפי שחכמת השם למעלה מחקירתנו. (שו"ת הרשב"א, שם)

שאין הנסים מתמידים ללא סיבה

אף בדברים המקובלים בידינו שנעשו כנגד הטבע, אין הטבע נשאר בהתמדת שנויו, ולא נאמין לכל המספר – ללא טענה מספקת – שכן קורה אף בהווה. וכי מפני שנתאמת אצלנו שה' יתברך יכול לשנות את הטבעים כרצונו לשים במעמקי ים דרך לעבור וכדו', היתחייב מזה שנאמין שעל כל פנים ישתנו הטבעים תמיד בלא טענה, ואם יסופר לנו כי נראה באיזה מקום חמור מגיד עתידות, הנאמין ונחייב זה בגלל אמונתנו כי דברה האתון עם בלעם לצורך שעה ולפלא הענין. שו"ת הרשב"א שם)

על טעמי המצוות, קבלה, קבלה מעשית

על טעמי המצוות וסודם

אף המצוות שנתנה בהם התורה טעמים, אין הטעמים ההם תכלית הכוונה אלא הגם שהטעם ההוא אמת, הוא כנקודה מתועלתיה ומכוונותיה, והדברים הנעלמים הרמוזים בהם לאשר חננם השם יתברך, אין להם תכלה. והוא שאמר דוד "לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצוותך מאד". ועל זה אמר רבי עקיבא אילו היו שמים וארץ יריעות וכו'[2] והם הענינים הנכבדים הצפונים בתוך המצוות. וכמו שאמרו במדרש "בני אם תקח אמרי ומצוותי תצפון אתך" (משלי ב', א') אמר הקב"ה לישראל אם זכיתם להצפין תורתי אני משביע אתכם מטוב הצפון לעתיד לבא שנאמר "מה רב טובך אשר צפנת ליריאיך" (ראה ילקוט משלי שם) והנה מצות השבת שנתפרש בתורה

לראות שדים ונפשות מתים, ואף כלים מתאימים לשיחה אתם, ולמה נדחה אמונה זו המקובלת בידינו, מפני החקירה "ההגיונית", (ההאמינו לפני עשרות שנים ש"דמיונותיו" של ז'ול וורן יתאמתו) והבן זה מאוד. 2. לא מצאתי כן בשם ר' עקיבה אבל יש במסכת סופרים פרק ט"ז. על ר'

טעמא כי ששת ימים עשה ה' וגומר, ונראה כי זו תכלית הכוונה במצוה זו, כמו שבאר בסוף המקרא "על כן צווך ה' אלהיך לעשות את יום השבת". עם כל זה יש בענין השבת סוד נשגב מאד[3]. ואולם גם הטעם הזה הנגלה כולל ענינים לא יכילום ספרים למי שדעתו יפה, וראה איך לרמז מועט כלל השגחתו בעליונים ובשפלים ובפרטיהם, ויכולתו ית' לברוא נבראים רבים ונכבדים מן האפס הגמור, בשמים וכל אשר בם והארץ וכל אשר עליה, ולעשות שאינו, ישנו. וכשנחקור על חיוב מציאותו יתברך ועל השגחתו ועל יכולתו ואיך נבראו בריותיו כאשר יעורר טעם המצווה ההיא, יכלה הזמן, ולא יספיקו כל החכמים למצא כמעט אפילו כנקודה אחת כנגד הגלגל העליון כי זה כלל כל מעשה הבריאה. וכן במצות סוכה והדומין להן מן המצוות שנתן בהם הכתוב טעם לעשייתם, כל שכן את אשר לא נתפרש טעמם בתורה, ודע כי לכל אלו יש לבעלי סודות התורה טעמים נכבדים מאד אף כי בעון הדור נסתתמו מעיינות חכמה אחר שגרם החטא ונחרב בית קדשנו ותפארתנו שמשם היה משך הנבואה והחכמה נמשך לחכמים ולנביאים. (שו"ת הרשב"א ח"א סי' צ"ד)

על סוד השביעיות

ועל מה שאמרו חז"ל ששת אלפים שנה ינהג העולם כמנהג ובשביעי יחרב (סנהדרין צ"ז) דע כי יש בזה סוד ענין מקובל ביד מקצת מחכמי תורתינו, ויש להם רמז בעניני התורה, ואעידך עליהם. הנה שעם היות בריאת העולם בעשרה מאמרות, לא היו ימי המעשה רק ששה והמנוחה בסופן ביום השביעי והוא מכלל ימי ההקף, ובאמת כי לא נפל הענין כן דרך מקרה רק לרצון מכוון מאתו יתברך, וכן נבחרו בתורה השביעיות בימים, ובשבועות, ובשנים, ובשבועות השנים, גם בחגים, ובכלים הפנימיים שבמקדש כשבעה נרות המנורה. ופעמים ימנה הכתוב ששה ועושה השביעי בסופן מקודש ומכלל ההקף, ופעמים שימנה שבעה ימי הקף שלם ואחר המנין השלם יעשה השמיני מקודש ועומד בפני עצמו שומר ההקף. הנה בתחלת בריאת העולם מנה ששה וקדש השביעי שבת לה', ואחר עשה שבעה שבועות למנין שלם וקדש חג העצרת לאחר מלאת המנין, ואפשר כי על זה רמז באמרו בכתוב שבע שבתות תמימות תהיינה לפי שאין כן במספר הימים, וכן השמטה והיובל עשה שש שנים ימי עבודה, והשמטה והמנוחה בשנה השביעית כימי המעשה והשבת, ומפני שהשנה השביעית מכלל מספר ההקף אינה משמטת אלא בסופה[4]. והיובל כימי הספירות והחג, ששנת היובל זולתי מספר שני

יוחנן בן זכאי שאמר "אם יהיו כל השמים יריעות וכל האילנות קולמוסין וכל הימים דיו אין כדי לכתוב את חכמתי שלמדתי מרבותי ולא אצלתי מהם אלא כזבוב שטובל בים הגדול ומחסרו משהו". 3. ולכן אמר הכתוב כי "ששת" ימים, ולא "בששת" ראה שו"ת הרשב"א (ח"א סי' תכ"ג). 4. כוונתו לשמיטת הכספים, אבל שמיטת הקרקעות היא בתחילתה כמבואר בהלכה.

השבועים, ועל כן שדות חוזרין לבעליהן בתחלתו וכן העבדים, וכן בחגים בחג הפסח מנה ששה וקדש השביעי עצרת, והוא מכלל ההקף ואינו חג בפני עצמו. ובחג הסוכות עשה הקף שלם וביום השמיני קדש חג העצרת ולפיכך הוא חג בפני עצמו. וכן בימות העולם, ששת אלפים שנה עבודת העולם, ומנהג העולם נוהג, והאלף השביעי מנוחה והוא מכלל ההקף, סוף הזמנים כתחילתן כי ששת אלפים כנגד ששת ימי הבריאה והאלף השביעי כנגד יום השבת. וכמדומה שזה קבלה ביד מקצת חכמי ישראל כמפי הנביאים ויש להם בזה סוד עמוק מאד אלהים יראנו נפלאות מתורתו ואלהים אמן אלהי האמת יורנו דרך אמת ונדעה נרדפה לדעת את ה'. (שו"ת הרשב"א ח"א סי' ט')

בקבלה מעשית

במה שאמרו (קדושין ע"א) שם בן ארבעים ושתים אותיות היודעו אהוב למעלה ונחמד למטה. ודאי כי יש כוחות מופלאות לקריאת שמות הקדש בנקודם, ולא עוד אלא אפילו בכתיבתן, וכמו שנזכר בכמה מקומות בגמרא ובמדרשות, כאמרם לגבי משה והמצרי, הזכיר עליו את השם והרגו, (שמות רבה פרשה א', לד) ולגבי ישעיהו הנביא אמרו, "אמר שם ונבלע בארז". (יבמות מ"ט עמוד ב') וכן רבים אין להם מספר. ובכתיבה, הרי אמרו שבשבת יוצאין בקמיעין המומחין (שבת דף סא, עמוד א') ולגבי שיתין שכרה דוד אמרו, כתב שם על חרס וזרקו לתהום ושקט (סוכה דף נ"ג) וכן רבים. אבל מה שאמרו ביודעו שהוא אהוב למעלה ונחמד למטה, הדבר ברור שלא אמרו כן אלא במי שיודע סודו ויודע לכוון אל הקדש פנימה שהוא רומז אליו, כי מי שאינו יודע אלא קריאתו לבד ואינו יודע אלא קבוץ האותיות ונקודן ויעשה מעשה בזה ואפילו לא יעשה מעשה אלא שיזכירנו בשפתיו, אינו אהוב ונחמד אלא ההפך ושומר נפשו ירחק מזה. ועל סדר קריאת שם בן ארבעים ושתיים, נחלקו בארצות יש קורין אותו בארבעה עשר תיבות שלש שלש אותיות בכל התיבות, ויש קורין אותו בשבע תיבות של שש אותיות, וחכמי ארצנו ורבניה כן דעתם לקרותן בשבע תיבות לפי מה ששמענו, וכן הקבלה מן הגאון רב האיי ז"ל. ושמעתי שחכמי אשכנז אומרין אותן בארבעה עשר תיבות שלש שלש אותיות, גם יש חלוף קצת אותיות בין המקובל ביד חכמי ארצנו, ומקובל ביד חכמי אשכנז. ובבקשה המקובלת בידינו שעשה רבי נחוניא בן הקנה סדר האותיות כמקובל ביד חכמי ארצנו. (שו"ת הרשב"א ח"א סי' ר"כ)

סוד ברכת הלבנה

המברך ברכת הלבנה, מברך ליוצרה ברוך הוא, ואנו בברכה זו מקבלין פני השכינה, כדמיון הלבנה שברא ואינה משנה את תפקידה ומתחדשת לעינינו בכל חדש, ויש בזה ענין פנימי למי שזכהו ה' לעמוד עליו[5]. (שו"ת הרשב"א ח"ד סי' מ"ח)

סוד הברכה

זה שאנו מברכים לה' וכמו שכתוב (דברים ח', י') וברכת את ה' אלהיך, וכמו שאמרו (ברכות דף ז' ע"א) שאמר הקב"ה לר' ישמעאל ברכני בני, והשיבו יהי רצון שיכבשו רחמיך את כעסיך ויגולו רחמיך על מדותיך ותכנס עם בניך לפנים משורת הדין, ואמרו (חולין ס' עמוד ב') שהקב"ה מתאווה לתפלתן של ישראל. דע כי יש בברכות סוד עמוק, יבינהו מי שזיכה השם יתברך אותו לעמוד בסוד התורה, ולשון הברכה נגזר מן התוספת והרבוי וכענין ברכות המים, ואקרב לך ענין הסוד ואומר, כי הברכה ותוספת הברכה יראה משני צדדים. פעמים מצד המקבל ופעמים מצד הנותן והמשפיע ברכותיו. משל למלך הנותן ומשפיע מטובו לעבדיו, שנראית הברכה לעבדיו מצד שנתברכו בו ונתמלאו חסרונם, אבל המלך כבר נודע שיש לו את אשר נתן והיטיב ואין נראה בו התוספת והרבוי. אמנם אם המלך משפיע תמיד ומספק בלי הפסק מתנות גדולות לחיילותיו המרובים, באמת יראה שהוא עצמו מתברך עד שאינו פוסק אפילו רגע מלהספיקם ולא שהמלך מתרבה ממקום אחר ומקבל תוספת מהגדול ממנו שמספק לו, אלא הכל מברכין אותו פירוש נותנים הברכה ומודים שהוא אדון כל אותה הברכה ואוצרות טובו לא יכזבו לעולם. וכל שהוא מוסיף בטובו מוסיפים הכל להכיר ולדעת כי אין לברכתו שיעור וערך ולא הפסק. ואם בגלל מעשיהם יגרמו שיפסיק להיטיבם, יהיו מעבדיו שלא הכירו בגדולת המלך ולא הרגישו שבסיבתם אוצרותיהם חסרים ויחשבו שאין בידו לתת להם צרכיהם, אבל האמת כי הם היו סיבה לחסרונם ולא המלך, וכן ענין הברכות שאנו מודים לפניו על הטובות המגיעות לנו מאתו ומבקשים שיתמיד טובו לברכותיו כדי שידעו הכל שהוא ברוך, דהיינו מקור הברכה כולה, וכן באמרנו יתגדל ויתרומם ויתנשא, הכוונה שיתרומם ויתנשא לעיני הכל במעשיו ובנפלאותיו ובברכותיו עד שיכירו הכל שהוא המרומם והמתנשא מעל לכל. וכמו שאמר יתרו "עתה ידעתי כי גדול ד' מכל האלקים", וגם הוא רוצה שיתפללו אליו להרבות טובותיו על בריותיו, ושלא יגרמו חטאתם לחסר טובותיו מהם.ותקנו נוסח הברכה חלקו נמצא וחלקו נסתר, לסוד נשגב הנודע לבעלי החכמה. ועל דרך הנגלה יש לומר כי שני יסודות הם, האחד לדעת שהבורא יתעלה מחוייב המציאות והשני שמהותו נסתרת ונעלמת מעין כל חי, וכדי לקבוע בחינות אלו קבעו הנוסח בנגלה ובנסתר, ומתחיל כמדבר עם מי שהוא נמצא ומפורסם, והיות וכבוד ה' מלא את כל ההויה נמצא כמדבר עמו

5. מעט מסוד זה חשף הרשב"א בתשובתו ח"א סי' ס' שם הוא כותב, כי צורת הזכר והנקבה כענין השמש עם הירח שהיא אינה אלא ככלי להיות השמש פועל בה והיא מקבלת אורה ממנו, והוא שנרמזו ליוסף בחלומו יעקב ורחל לשמש וירח שהם כמותם בלי שום ספק, וכוונתו היא כי כאשר אנו מברכין ברכת הלבנה שהיא בבחינת השכינה כשמתחדשת ומאירה לנו את אור השמש שהושפעה וקבלה ממנו, נמצאים אנו בבחינת מקבלין פני השכינה.

פנים אל פנים, ואומר, ברוך אתה, וכדי שלא תשתבש המחשבה שהוא יתברך נמצא כמציאות שאר הנמצאים, ושיש יחס בין מציאותו למציאותם, קבעו בהמשך לשון נסתר אשר קדשנו וכדו', לקבוע בנפשותינו שלמרות פרסום עצם מציאותו, הנה מהותו נסתרת ונעלמת. (שו"ת הרשב"א ח"ה סימנים נ-נב)

על האסטרולוגיה - והמזל

אם משנה מקום משנה מזל

פעמים שהחטא גורם למנוע מהאדם, הטוב, וצריך הוא כפרה ואחד מדרכי הכפרה הוא שנוי מקום, לפיכך אמרו כי מי שאינו מצליח במקום אחד ישנה מקומו, (ר"ה ט"ז, עמוד ב') אולי החטא הוא שגרם וגלותו תכפר עליו. ועוד, פעמים שמזל המקום ההוא גורם, וכשיצא למקום אחר יצא מתוך ההפכה. אבל מי שנגזר עליו הסבל, אי אפשר לו להתחמק. ומכל מקום בידם של ישראל לשנותו, וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת קנ"ו) אין מזל לישראל, כי הם חלק ה' וחבל נחלתו ואינם מסורין למזלות השמים, וזהו שכתוב (ירמיהו י', ב') "מאותות השמים אל תחתו כי יחתו הגוים מהמה". אבל כשאינו עושה רצון השם אז הוא מסור למזל לפי שעונותיו הבדילו בינו ובין השם והשפיל עצמו ממעלות עליונות ובא וישב לו במדרגות תחתונות תחת המזלות, והוא שכתב (דברים ל"ב, כ') אסתירה פני מהם, אראה מה אחריתם. רוצה לומר אסלק השגחתי מהם ואניחם ביד המזלות ושאר משרתי השמים כשאר האומות, ואז אראה באחריתם מי יצילם מיד המקרים ההווים מתנועות הגלגלים והמזלות, אבל בצדיקים כתב גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי. (שו"ת הרשב"א ח"א סי' י"ט)

אם יש מזל לישראל

נחלקו חכמי ישראל בכמה מקומות בתלמוד, אם יש מזל לישראל אם אין. ונראה לי כי לא נחלקו אלא במקרה היחידים, ולא במה שישיג את הצבור. כי לדעת כלם כח הציבור גדול לידון על פי מעשיהם לטוב או למוטב ,והתורה שאמרה כי לפי המעשים תבא הברכה ולהפך, דברה על הכלל לא על הפרט. וזהו שסדרו לנו לומר בתפילת המוסף של ראש השנה, "ועל המדינות בו יאמר אי זו לשובע ואי זו לחיים", ואף על פי שתמצא בחזקיה שמעתי את תחנתך הנני יוסף על ימיך חמש עשרה שנה, המלך כצבור שהצבור וכל ישראל תלויין בו, וזו כדעת האומר יש מזל לישראל, אבל לדעת האומר אין מזל, התורה דברה בין על הכלל בין על הפרט וכן אנו עושין מעשים על פי הסברא הזו ומתפללין על החולים והמקרים האחרים.
(שו"ת הרשב"א ח"א סי' קמ"ח)

אסטרולוגיה – ותפלה

כבר נודע שמזלו של יום שבת הוא כוכב שבתאי, והוא המסבב ברצון הבורא ענינים קשים כידוע, לבעלי חכמה זאת. ואמר החכם ר' אברהם בן עזרא כי על כן נצטוו ישראל לנוח בו מכל מלאכה כדי שיתעסקו במלאכת שמים ובעבודת ה' ובזה ינצלו מפגעיו, מלבד הטעם המפורש בכתוב "כי בו שבת מכל מלאכתו". ונראה לי כי אחת הסבות שתקנו לומר בתפילת מנחה של שבת את הפסוק, ואני תפלתי לך ה' עת רצון וכו', שנתפלל ונתחנן לפניו בזה שתהיה תפילתנו ועבודתנו רצויה ומקובלת לפניו, למרות שליטת הכוכב הזה המונע השפע. (שו"ת הרשב"א ח"ה סי' א')

על עולם הבא ושכר ועונש

מדוע לא נכתבו בתורה השכר והעונש הרוחניים

אין תכלית תורה שבכתב לחבר ספר במהות הנפש, וספר נוסף בו נדע כיצד תתעדן הנפש בהשגת המושכלות, כי תורה שבכתב נמסרה לכל אחד מישראל ואפילו לתינוקות, ואין כל מח סובל למוד ענינים אלה, מה גם שדבר זה גובל בסתרי בראשית שאין לגלותם אלא לחכמים המשכילים ובעלי עצה עמוקה, ועל כן לא נתפרש בתורה ענין השכר והעונש הרוחני שבעולם הבא. אמנם פירוש התורה ומצוותיה וסודם נמסר לחכמים בעל פה, להסביר ענינם לכל אחד לפי שכלו ודעתו. וכבר ביארתי במקום אחר בהרחבה מפני מה לא דברה תורה בתגמול הנפש מפורש, כמו שדברה בתגמול גופני, ברבוי הפירות והשלווה וירידת המטר בעתו וההתגברות על האוייב, ואין זה מקומו כי יארך הסיפור[6]. (שו"ת הרשב"א ח"ד סי' ל"א)

על שכר המעשים

במעשה המצוות זוכה האדם לשכר רוחני בעולם התגמול, ולעיתים גם לשכר גשמי בעולם זה, עולם המעשה. השכר הגשמי יכול לעבור בתורשה אל הגשמיים, שהזוכה חפץ ביקרם, אבל השכר הרוחני הוא לנפש העושה והוא אישי לזוכה בלבד. ולכן מזכירים אנו תמיד זכות אבות, ומשה אדון הנביאים אמר "זכור לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך", כי בקשתנו היא על תגמול גשמי בעולם זה, ואלו בגלל מעשיהם הטובים אין אנו יכולים לבקש שכר לנפשנו בעולם הבא, כי הוא אישי כאמור. אמנם במעשים טובים הנעשים בעולם זה מכח האדם שמת, זוכה הוא ומקבל עליהם שכר אף כי נעשו לאחר מותו, שכן מכחו הם נעשו. ולכן אדם שמת והניח בן הגון העושה מעשים טובים לשמים ולבריות, מלבד שכרו הוא, הנה אביו המת זוכה לשכר רוחני לנפשו בגלל מעשה בנו, כי כן מכחו ומעשיו בהולידו את בנו גרם שייעשה המעשה הטוב ההוא, ועל זה אמרו חכמים, "בן מזכה אביו" (סנהדרין קד). וזה החפץ הנמרץ שהיה אברהם אבינו חפץ ומתאווה ומבקש מה'

שיתן לו זרע יעבדנו, לא להיות יורש עשרו ונחלתו, רק לכוונה שאמרנו כי זהו תכלית כל שכר האדם, שישאר ממנו בעולם הגשמי בן עובד אלקים ואז שכרו כאילו הוא עצמו העובד, ואינו מת אלא חי, אבל הבן לא יזכה במעשה האב שכן לא הוא גרם למעשיו. אמנם מי שעושה צדקה או מתפלל בעד נשמת המתים, היות ועבורם ולעלוי נשמתם נעשתה מצוה זאת הרי הוא כענין שגרם המת שיעשה החי מצוה, ועל כן מועילה להם זכות מצוה זאת. וזהו מה שנהגו ישראל בצדקות ואזכרות המתים בתפלתם. ומה שאמרו חז"ל "מי שטרח בערב שבת, יאכל בשבת (ע"ז דף ג'). כוונתם כי עולם הזה הוא עולם המעשה, ועולם הבא הוא מקום התגמול ואין שם מעשה שתתעסק בו הנפש לשנות תגמולה ולהוסיף ולגרוע כלל, וכל שהכינה לעצמה בעולם זה במעשיה יגרום לתגמולה בעולם הבא.

(שו"ת הרשב"א ח"ה סי' מ"ט)

על הנבואה ומעמד הר סיני ומשיחי השקר

מעמד הר סיני היה עיקרו בנבואה, ובחלקו במציאות גשמית. יציאת העם מהמחנה ועמידתם בתחתית ההר, והגבלת ההר, ועלית משה ואהרן, וחרדת ההר ועשנו, וקול השופר והברקים והלפידים, כל זה היה מציאותי ופלאי. והרגישו כולם כל זה בחושים ונעשה זה כדי שיתפרסם הענין וידעו אותו כולם, להגדיל מעלות מעמד נכבד זה. וגם תפלתנו בראש השנה מיוסדת על זה באמרנו "וגם כל העולם כולו חל מלפניך, ובריות בראשית חרדו ממך, בהגלותך מלכנו על הר סיני ללמד לעמך תורה ומצוות" אבל הדברות עצמן ומה שנמשך בזה, היה נבואי. והטעם כי אבותינו במצרים למרות עבודתם הקשה לא מהר האמינו למשה כשבשרם שבא לגאול אותם מסבלות מצרים וכמו שאמר "והן לא יאמינו לי... כי יאמרו לא נראה אליך ה' " (שמות ד', א') כי בחכמתם ופקחותם לא רצו להאמין רק בדבר אמיתי והכרחי ללא שום צד פקפוק ואפילו כשהגדיל ה' לעשות הנפלאות והנוראות במצרים וגאלם בזרוע נטויה ובמוראים גדולים, ויצאו ממצרים, לא האמינו במשה אמונה מוחלטת וחששו שמא משה הוא חרטום או אשף טוב יותר מחרטומי מצרים

6. לא מצאתי היכן כתב רבינו בזה, ונראה לי כי עונג וצער הנפש בעולם הבא הוא אישי, ותלוי במעשה האדם. ושכר ועונש המבואר בתורה הוא כללי ותלוי במעשה האומה, והתורה הרוצה שהאדם יקיים מצוותיה מתוך בחירה לא דברה על שכר ועונש פרטי שיגיע לאדם עקב מעשיו, כדי שיקיים המצוות מתוך בחירה ולא מתוך הכרח כדי לזכות בטוב המובטח. פרט לצדקה שבה הובטח שכר לעושיה כדי שהעניים ימצאו מזונם. ומה שנכתב בתורה שכר כבוד אב ואם באריכות ימים כוונתה לחיי נצח לאחר המות ולטוב הצפון שם. (מס' קדושין ל"ט, ב') אמנם כלפי האומה אין ענין של בחירה אלא רצון וחיוב שהעם יקיים מצוותיו, ולכן הובטחו שכר ועונש גשמיים אל העם, כי אין ענין עונש רוחניים לכלל, אלא לפרט.

ואשפיה, והצליח בחכמתו לעשות כל זאת, או שמא יד המקרה היתה במצרים, ורק בקריעת ים סוף נאמר "ויאמינו בה' ובמשה עבדו" ובנבואתו, כי זה נמלט מהטבע המקרי, כי אין הים נקרע בפתאומיות בלילה אחד ובבוקר ישוב לאיתנו מיד. וזה הוציא מהם הפקפוק לזמן קצר. ואמנם אף לאחר קריעת ים סוף חזרו לספקם הראשון, אולי משה עצמו הוא חכם גדול מכל מי שקדמו וידע לעשות מעשה כזה בחכמתו, ושאלו "היש ה' בקרבנו, אם אין" (שמות י"ז, ז') ומעתה לא נשאר להם שום בחינה להאמין בנבואת משה ללא חשש של תרמית וחכמות חצוניות, אלא שיגיעו הם עצמם למראה הנבואה , וזה יסיר כל פקפוק מלבם, ויתאמת הענין ונצדק קודש. וזה שאמר הכתוב "בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם בך יאמינו לעולם". ומן המפורסם הוא שאין החוש משיג דבר ה' בדברו עם נביאו, ואם דבר ה' בדברו אל משה היה נשמע להם בקול נברא נכבד ונורא למעלה מקול השופר והרעמים והלפידים, כל שהוא דרך שמיעה גשמית עדיין לא נמלט הוא מהפקפוקים הקודמים שמא משה מאחז את עיניהם ומשמיעם קולות אלה בחכמתו[7] והיה חייב הקול ההוא להיות נבואי כפי שנשמע למשה עצמו בשמיעת השכל ובהבנה על-חושית, ובזה הגיעו כולם למראה הנבואה בדרגות שונות כל אחד לפי מה שהוא, וסר מהם הפקפוק לנצח, ונתקיים דבר ה' "וגם בך יאמינו לעולם". וזה כוונת חכמינו באמרם אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום, ואין שמיעה מפי הגבורה אלא בדרך נבואי, ושפע נבואי זה ניתן כאמור לכל אחד מישראל בין איש בין אשה לפי דרגתו ומעלתו. ואעפ"י שאין הנבואה שורה אלא על חכם ובהקדמות ראויות, זה בדרך הראוי לנביאים להגיע למעלתם בדרך קבוע ותמידי, אבל לאיש אחד או רבים שרוצה הקב"ה שיתנבאו צורך שעה ולענין מסויים כבר מצאנו כזה אצל שאול שלא נודע בחכמה הראויה למדרגת הנבואה והתנבא, ואמרו "הגם שאול בנביאים" (שמואל א' י"ט, כ"ד) לומר הגם שאול שלא נתעסק בחכמה כבני הנביאים, עתה מתנבא עם הנביאים בלי הקדמות הראויות. ומאחר שיש בכח הנפש האנושית לעלות אל המדרגה הנבואית כאשר זכו אליה נביאי ישראל הקדושים, אינו מן הנמנע שיחכים ה' כרגע לכל העם שעמדו במעמד הנכבד ההוא, לצורך העניין.

(שו"ת הרשב"א ח"ד סי' רל"ד)

על הנבואה והמופתים

אודות האדם מעיר אבילה שידעתם בו מלפנים שלא היה יודע שום ספר וסיפור, והיה עם הארץ ולא עמד על שום ספר מדברי החכמה, וזה כארבע שנים אומר הוא כי רוח ה' החל לפעמו פעם בהקיץ ופעם בחלום ומלאך דובר בו ואת שמו הגיד לו, וכי כתב לו המלאך ספר גדול כ"ג ידות של נייר וקרא אותו "פלאות החכמה" ועוד התחיל לכתוב לו פירוש ארוך על כל תיבה ותיבה, ועל דף אחד מהספר כתב פירושו שתי ידות של נייר ושלח לי זכרון, חמישים פרקים. איני מאמין בנביאותו,

כי כבר מסרו לנו רבותינו חכמי האמת שאין הנבואה שורה אלא על חכם עשיר וגיבור וזה שילין בלי שום חכמה וכאור בוקר יקום בקרבנו נביא, זה רחוק. וכבר הורונו חכמים זכרונם לברכה הוראה גמורה שאינו כך, ואף אם יגיע שום דבור נבואי לאדם שאין בו שלשה התנאים האלה, וכמו שמצינו אצל לבן ואבימלך וגדעו ומנוח שאמרו עליו שעם הארץ היה, ואשתו. זה אינו אלא לשעה לצורך או לפלא, שאפילו אתון בלעם ראתה המלאך וגם דברה לשעה, אבל שיתמיד אליו הדבור ואפילו ברוח הקדש לא נודע ולא נתוודע ועוד שאין הדור ראוי לכך, ואף בתלמידי הלל הזקן שהיו קדושי עליון וגדולים בחכמה ובחסידות ואמרו עליהם חכמינו שהיו ראויים שתשרה עליהם שכינה כמשה, אלא שדורם לא היה ראוי לכך, וכיצד דור של הלל הזקן לא היה ראוי, ודורנו זה ראוי. ועוד כי אפילו בזמן הנביאים ובארצנו ארץ הקודש והנבואה, לא נשמע ולא נהיה כזה שיכתוב מלאך ספר בחכמה לשום אדם מימות אדם הראשון ועד עתה[8], וכל זה הפך מהמקובל בידינו מפי חכמינו שקבלו מהנביאים ואמרו, שמאז כניסת עם ישראל לארצו, אין הנבואה שורה בחוץ לארץ, אלא על אדם שכבר התחיל להנבא בארץ, ואף יחזקאל הנביא נבואתו התחילה בארץ ונמשכה בארץ בבל. ואיך נאמין במה שסותר לדבריהם, ונראה לי כי אדם זה בעל דמיון חזק ונפשו אינה שוקטת והוא מאלה הנקראים "כהין", ואנשים אלה רואים אף חזיונות אמיתיים וכחם בא בפתאומיות ונפסק אנשים ש"רוח" בהם וידבר ויודיע ענינים כמי שכפאם שד, ומאלו ראיתי אנשים נאמנים מגידים לי מפיהם דברים גדולים, ובעיר לארדה היה קטן אחד שאינו יודע ספר והיה אומר כמה מזמורים וכמה דברים, ואחר כך אמר להם הוא עצמו לעשות לו רפואות וכתבו מפיו ועשו לו ונתרפא, וכאלו נראה מאנשים הרבה, ויש מי

7. ראה תשובת הרשב"א ח"א סי' תקמ"ח, המובאת בסעיף הבא. 8. אמר מימות אדם הראשון ולא אמר מעולם, כי לאדם הראשון ניתן ספר ע"י רזיאל המלאך (זוהר פ' בראשית) וגם שם יש מפרשים שאדם הראשון כתב את ספר רזיאל ממה ששמע מפיו. 9. על אחד מאלו האנשים כתב דבר מענין ר' חיים מוואלוזין בהקדמתו לפירוש הגר"א על ספר "ספרא דצניעותא" וזה לשונו, נאמן עלי אבא שבשמים ששמעתי כי היה בווילנא איש חולם חלומות נוראים מבהילים כל שומעיו כי היה מגיד לכל אדם מה שמו ומעשיו בחדרי משכבו. ונפלה אימתו על הבריות מאד והובא לפני הגר"א ואמר לו, ר' תרשוני לומר דבר אחד לפניכם כי זה שבועיים ביום ה' ישבתם בזה המקום וחידשתם בפ' האזינו על אותם הפסוקים, וישב אצלכם רשב"י מימין והאריז"ל משמאל, והיה רבינו מתפלא מאד מאין ידע ילוד אשה מזה ואמר זכורני ששלחתי אז מקודם גם הגבאי שלי מביתי, ואמר לו רבינו אמת שחדשתי אז עניינים נוראים ומדי דברו זאת צהבו פניו מאד והמשמעות שהיו באמת עניינים נפלאים רזין עליוני עליונים שהיו ראוין לדורשן בפני רשב"י. אח"כ הציץ בפני החולם הנ"ל הבין והכיר שהוא בעל מרה שחורה ובעל מרה שחורה לפרקים חלומותיו צודקות ואמיתיים. ועכ"ז צוה להגבאי להסירו מלפניו.

שמשתמש בשמות הקודש, והגידו לי אנשים נאמנים שראו בארץ אשכנז אדם פשוט שדרש ברבים בפני גדולי תורה דברים נפלאים ודרשות שלא יעשו כן כל הגדולים אשר בארץ, ומשתמש הוא בכח השם הנקרא "שם הדורש". וראיתי אני איש מאשכנז ושמו אברהם דקולוניא והגיע עד מלך קאשטיליא אבי המלך המולך עכשיו, והיה עומד בבית הכנסת של קולוניא במערב, וקול יוצא כנגדו מן המזרח מעל גבי ארון הקודש ושואלין אותו בכל דבר והיה משיב, ואותו קול היה דורש מה שלא ידרוש חכם בישראל ואברהם זה היה אומר שאותו הקול היה קולו של אליהו הנביא. ורבני צרפת ואשכנז חקרו אותו ומתוך חקירתם נודעה להם האמת, וענין זה צריך חקירה גדולה לידע מנין כחו, כי גם לנביאי השקר המוזכרים בתנ"ך היה כח גדול עד שהיו המלכים והשרים נפתים אחריהם. גם היום בצרפת יש אחד לפי מה שהעידו לנו עליו, שלעיתים אומר דברים עתידים ומקצתם באים, והרבנים תקנו מה שתקנו בהנהגת העם עמו[10], וישראל נוחלי דת האמת בני יעקב איש אמת נח להם לסבול הגלות מלהאמין בדבר מפוקפק ואפי' במה שיראה להם אות ומופת עד שיחקור חקירה רבה, וחקירה אחר חקירה, והעד הנאמן לכך ענין משה עם ישראל שהיו פרוכי עבודה קשה ונצטווה משה לבשרם, ועם כל זה אמר הן לא יאמינו לי, והוצרך לכמה אותות ולא האמינוהו בשלימות, עד שהגיעו הם עצמם לנבואה במעמד הר סיני[11]. וזה אות האמת על עמנו עם ה' שלא להתפתות בדבר עד עמדם על האמת, בחקירה רבה וגמורה. ואלקי אמת יראנו מאתו אות אמת על ידי נביא אמת, אליהו הנביא אשר הבטיחנו בהבטחתו האמיתית בביאתו ככתוב הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא לפני בא יום ה' הגדול והנורא. (מלאכי ג')[12].

(שו"ת הרשב"א ח"א סי' תקמ"ח)

10. ומעין זה מביא החיד"א בשמחת הרגל לפסח, (רמז ב') מעשה שהיה בשאלוניקי כי הרב הקדוש ר' יוסף קובו כשהיה רב ראשי בשאלוניקי, אמרו על איש אחד פשוט שיש לו מגיד המגלה עתידות, והלכו אצלו מגדולי ישראל ורבניה, המה ראו ותמהו, שהיה אומר סודות ונסתרות, והן קדם לא היה מתאים לכך כלל, והגיע השמועה להר' הנזכר, וכה אמר להם, צאו וראו כיצד מתנהג איש זה באכילה ושתיה, והשיבוהו ידענו שהוא אוכל הרבה יותר משאר בני אדם, והשיבם אם כן אין אדם זה צריך בדיקה פיו מעיד עליו כי מעשיו ודבריו מצד הטומאה, כי הקדושה אינה שורה באדם שאוכל הרבה, ואני גוזר ששום אחד לא ילך אצלו וכן היה שפירשו ממנו ונתגלה כי היה מצד הטומאה. ובספרו פתח עינים (מגילה דף ג.) כתב כי בזמנו רשע מכשף השביע שד ונכנס בגופו של שור ודבר השור חצי שעה בשם ה' שישמעו לרשע. 11. ראה בתשובת הרשב"א שהבאתי בסעיף הקודם. 12. על תשובה זו הסתמך ר' יעקב ששפורטש והוכיח את כזביהם של נתן העזתי ושבתי צבי, בזמן שכמעט כולם האמינו באירופה בנבואתו ובמשיחותו בעינים עצומות (ראה "ציצית נובל צבי" אמשטרדם – תצ"ז, ירושלים – תשי"ד).

ר׳ חיים יוסף דוד אזולאי (החיד״א)

אחת הדמויות שהיו לחידה לעם ישראל בדורות האחרונים היה החיד״א, שלט הוא בכל מכמני היהדות בשלבו תלמוד ואגדה, הלכה ומשפט, דקדוק ומסורה, הסטוריה וספרות, קבלה, וקבלה מעשית, אסטרונומיה ואסטרולוגיה. ובאישיותו, חסיד ומקובל, ענו וצנוע, ודרשן נפלא, המקובל על הכל עקב מדותיו התרומיות, ובעל זכרון פלאי כשאלפי ספרים וכתבי יד היו מול עיניו, ובקריאתם פעם אחת היה מצלמם במוחו ומסתמך עליהם לאחר שנים ומצטטם בדיוק על סמך זכרונו.

האדם הגדול בענקים הזה, נולד בירושלים בשנת תפ״ד לאביו הרב רפאל יצחק זרחיה אזולאי, שהיה מזרע רבנים ומקובלים שמוצאם מקאשטיליא, ושלאחר גרוש ספרד נתיישבו במרוקו, ומשם עלה אבי המשפחה ר׳ אברהם אזולאי (מקובל נודע בספריו ״חסד לאברהם״ ו״זהרי חמה״ בקבלה, שנדפסו, ועוד ספרים הנמצאים בכת״י) לחברון. אמו שרה היתה בתו של המקובל ר׳ יוסף ביאלר מרבני האשכנזים שעלו עם ר׳ יהודה החסיד לירושלים. וכבר מילדותו נתגלה כנער כשרוני ושקדן המתמיד בלמודיו אותם קלט במהירות, בגיל שלש עשרה החל לכתוב תשובות הלכתיות בעינינים שנסתפק בהן או שנשאל על ידי רבו שהעריכו ורצה לחדדו (ראה שו״ת החיד״א נספח לספר יוסף אומץ ירושלים תשכ״א) ומגיל צעיר ישב כחבר בבית הדין בירושלים ועסק בדיני ממונות ואישות. בגיל שבע עשרה חבר את ספרו גדול הכמות והאיכות ״שער יוסף״ חדושים על מס׳ הוריות (ליוורנו תקי״ז) ומאז ועד יומו האחרון לא משה ידו מהקסת, כתב הוא בכל מקצועות היהדות, ובספריו שקע הוא חומר רב מספרי הקדמונים שהיו בכתב יד שראם במסעותיו בערי אירופה, טורקיה ותוניס בהם עבר כדי להתרים את יושביהם היהודים למען עניי חברון שסבלו מצוקת רעב, ויתן ה׳ את חנו בעיני כל רואיו יהודים וגויים כאחד, ואף מלך צרפת נטה לו חסד וקבל רשות לבקר בספרית פריז שהיו בה כחמישים אלף ספר ומתוכם למעלה מחמשת אלפים ספרים וכתבי יד של גדולי היהדות בכל מקצועותיה, ולקחת ספרים בהשאלה לביתו ולהעתיקם, דבר שלא ניתן בדרך כלל אפי׳ לגדולים ממקורבי המלוכה, ונשי השרים באו לבקש את ברכתו.

כהן ברבנות במצרים כחמש שנים ומאז עזבו את הרבנות לא שב אליה ולמרות לחצים כבדים מצד קהילות שונות להעמידו בראשם בחר הוא להתגורר בליוורנו כאחד מכלל התושבים, ולמרות אהבתו העמוקה לארץ ישראל מכורתו המתבטאת בספריו, נאלץ הוא להשאר בעיר זו, שבה היו בתי דפוס, בגלל ספריו המרובים שטרח להדפיסם בחייו מתוך חשש שאחרת ישארו הם גנוזים בכתב יד לנצח, וחששתו לא היתה שוא, כי מספריו הרבים שנשארו בכתב ידו לא נדפסו לאחר מותו כי אם בודדים ורובם עודנו מחכה לגואל. וחלקם הכולל פירוש מקיף על הזוהר שנקרא בשם ״זהב סגור״ קבור מתחת לעיי המפולת של העיר צפת שנגרמו

ע״י רעידת אדמה אדירה שקברה תחתיה את נכדו ר׳ ניסים זרחיה אזולאי ועמו את כתבי היד. נפטר בי״א אדר תקס״ו ונקבר בליוורנו, ובשנת תשי״ט הובא ארונו לירושלים ונטמן בה.

מנפלאותיו

בימי החורף בהיותו סובב הולך למען עניי חברון בערי צרפת הגיעו הוא ותלמידו שנהג את העגלה לשפת נחל שוטף ומצאו שם כמה עגלות מלאים בני אדם שהיו עומדים ומצפים לשעת השפל כדי לחצותו כי היו יראים לעבור בו משטף מים רבים, והחיד״א שהיה ממהר להגיע לעיר לפני כניסת השבת ופחד שאם יתעכב יצטרך לשבות על אם הדרך, הזכיר שם מסויים הנודע לו ואמר לתלמידו העגלון תמשיך בדרכך ותכנס לנהר ולא תפחד, ותלמידו ביודעו את קדושת הרב סמך על דבריו ונכנסו תוך הנהר עם העגלה והסוסים ועברו לשפתו השני בנחת ולא בצער, וכל שאר בעלי העגלות שעמדו שם תמהו מאוד ודרכם נתפרסם פלא זה.

היתה לו משרתת בביתו שהיתה רגילה להגיש לו בכל בוקר בעת למודו כוס קפה, ומכיון שהיו רגילים לבקרו מאנשי העיר ולהיוועץ עמו, היתה רגילה להביט דרך סדק הדלת ולראות אם יש אנשים נוספים כדי להגיש גם להם, ובוקר אחד הציצה וראתה שלשה אנשים נוספים יושבים עמו, והביאה לחדרו ארבעה ספלי קפה וכשנכנסה ראתה את הרב לבדו והתפלאה היכן נעלמו אורחיו וכיצד יצאו מהבית מבלי שהיא תרגיש, והרב שאלה למה הבאת יותר, והשיבה ראיתי שלשה אנשים נוספים והגשתי לך ולאורחיך, ואמר לה אשריך וטוב לך שזכית לראות.

פעם הפצירו בו כמה מידידיו שיגיד להם את מספרי הלוטו שצריכים לזכות בגורל, ולאחר לחץ גדול באמרם שאין חכמים בעלי רוח הקדש בישראל, והקבלה אין בכחה להשכיל את לומדיה בראית העתיד, אמר להם הרב אני אתן לכם את המספרים במכתב סגור ובשבועה שלא תפתחוהו עד לאחר ההגרלה. וכן עשו וכשפתחוהו ראו שכל חמשת ספרות הזכיה כתובות כולם כסדרן.

בהיותו בעיר פיסא הביאו לפניו תינוק בן שמונה חדשים לברכו שהיה מעט חולה. והסתכל בו הרב והתחיל ללמדו אל״ף בי״ת על הסדר ואח״כ להפך תשר״ק וכו׳ וכן עשה שלש פעמים והתינוק ענה אחריו כמוהו. ואח״כ אמר לו פסוק אחד ולא השיב התינוק והרב ז״ל טפח בידו על מצחו ויאמר שאוהו והוליכוהו. ובלילה בחצות נפטר אותו תינוק. ואחר ימים בסעודת מילה שהזמינו להרב ז״ל והיו מתווכחים הגבירים עם הרב ז״ל על עיכוב ביאת המשיח אמר להם הרב ז״ל יותר ממה שאנו רוצים ביאת המשיח זהו תאוותו, אבל עוונותינו מעכבים אותו. ומזמן קרוב נולד המשיח ובעוונות הדור נפטר בקטנותו והבינו שהיה התינוק הנז״ל.

לעת זקנתו בהיותו בליוורנו בא אליו אדם אחד חשוב בטענה על אשתו כי נסתרה עם איש אחר, והחיד״א עם דייני העיר המובהקים היו יושבים שם. ויאמר החיד״א אשר כפי מצות התורה מוכרח הוא לגרשה, ולא יכלו הדיינים להתאפק ויאמרו לו

ילמדנו רבינו מאין לו מקור דין זה לשפוט בלא עדים אין זה אלא דברי נביאות ולא בשמים היא. והחיד״א לא השיב להם מאומה, אך אמר פעם שנית לבעל שמע בקולי וגרש את האשה הזאת. ובראות הדיינים כי הרב לא התייחס לדבריהם, הקימו נגדו את כל הקהל. וכשמוע הרב ז״ל, דברי ריבות אלה ותהי עליו רוח ה׳ וישלח ויקרא את האשה ותבא לבית לימודו, וכראותו אותה ויקם מכסאו ויקח ס״ת ויקרא באזניה פרשת הסוטה בטעמי הנגינות, ויהי כהפנותה שכמה ללכת ויקרא עליה הרב בקול רם אם לא שטית וגו׳ ואת כי שטית וכו׳, וכאשר שמה רגלה על המעלה הראשונה לא הספיקה לרדת עד שפניה נהפכו לירקון ועינה בלטו וכל הכתוב בפ׳ סוטה (במדבר פרק ה׳.) נתקיים בה, ולקול צעקתה אשר צעקה בקול מר ויבהלו מאד ויקראו הוציאו את הארורה הזאת שלא תטמא את בית רבינו. ויאמרו איש לרעהו עתה ידענו כי איש אלהים קדוש הוא ודבר ה׳ בפיהו אמת. ומעת הזאת יראו לגשת אליו ויקר שמו מאד לאיש מופת זיע״א.

לקטתי כמה גרגרים מספריו בנושאים שונים והנני מגישם בזה ערוכות ומבוארות על ידי. **י. ש.**

גלגולים

א. הרב אריה יהודה ממודינא רב ונציא לא היה מאמין בגלגול, ושכנתו ילדה בן וחי ששה חדשים וקראוהו בשעת גסיסת הילד והלך לקרא פסוקים כמנהג, ובשעת הגסיסה פתח הילד בן ששת החדשים נגוע ומוכה ואמר ״שמע ישראל ה׳ אלקינו ה׳ אחד״ ומת. ועיניו ראו, ומהיום ההוא ואילך הודה בגלגול. (מעגל טוב, חשון תקל״ח, ושם הגדולים י, יד). רב זה אף כתב ספר בשם ״ארי נוהם״ טענות נגד הזוהר וגלגול הנשמות וראה בגודל זכותו שמשמים הראו לו טעותו בדרך מופת כדי שישוב משגיונותיו. שנ״י.

ב. אדם שבא בגלגול כדי לתקן את עוונותיו, ועשה והצליח לתקן אותם עוונות ופגמיהם, ומצד אחר חטא איזה חטאים, ונמצא כי העוון אשר בא עבורו הוא מתוקן, החטאים האחרים שעשה ופגם יענש עליהם כאשר ישית עליו יוצר בראשית. (בתי הנפש, הגדה של פסח)

ג. המספר לשון הרע מגביר קליפת הכלבים שנקרא חצי״ר, ואחר מותו יתגלגל בכלב. (בשם המקובלים). (פתח עינים פסחים קיח, פתח עינים מכות כ״ג)

ד. רבקה גלגול חוה. (מהרח״ו). (פני דוד תולדות) **ה. תרח בא בגלגול איוב.** ברית עולם אות שנ״ג, וחסדי אבות פ״ה) **ו. אמתלאי בת כרנבו אשת תרח, נתגלגלה בדינה בת יעקב.** (האריז״ל. (פני דוד, ויצא כסא רחמים, סופרים)

ז. אהרן גלגול הרן. אדה״ר בא בנחור, ונחור בחור. ועלי גלגול אהרן. (האריז״ל) (מראית העין זבחים קי״ח) ולפי זה מובנים דברי חז״ל שראה אהרן שחור בן מרים שנהרג בידי העם על שהוכיחם על רצונם לעבוד אלהים אחרים. והבין ועשה את העגל, (ראה רש״י שמות

ל"ב, ה) והכל נעשה בהשגחה נפלאה, כי נחור אברהם והרן היו אחים. נחור עבד עבודת אלילים, ואברהם כפר בהם והושלך לכבשן האש ויצא חי, והרן היה פוסח על שתי הסעיפים וכשראה שאברהם יצא חי מהכבשן אמר באלקי אברהם אני מאמין והשליכוהו לכבשן ונשרף, (ראה רש"י בראשית י"א, כ"ח) ושניהם חזרו בגלגול לתקן מעשיהם, נחור שחטא בפועל, בגלגולו השני תיקן בכך שנהרג על קדוש ה', ואהרון שהיה גלגול הרן שפסח על שתי הסעיפים כשראה את חור הרוג הבין כי הוא אחיו נחור וחשב כי לחור מגיע עונש מות, לתקן גלגולו, אבל הוא שכבר נשרף בגלגול קודם, פטור מזה. ולא עמד בנסיון שהיה מיועד אליו כדי לתקן את אשר פסח על שתי הסעיפים, ועשה את העגל ובגלל שלא זכה לתקן והכשיל את ישראל בעבודה זרה חזר פעם נוספת בגלגול לעלי הכהן הגדול כמו בגלגולו הקודם, ונהרג בסקילה בנפלו מעל הכסא ותשבר מפרקתו (שמואל א', ד') לכפר על מעשה העגל, כי עונש עובד עבודה זרה הוא בסקילה. שנ"י.

ח. נבוכדנצאר גלגול נמרוד. (פתח עינים חגיגה י"ג ע"א) ויתכן כי לכן חזר להיות מלך על רוב האנושות כמו בגלגולו הקודם בהיותו נמרוד. שנ"י.

ט. רות גלגול תמר. (פתח עינים סוטה דף י') **י. משה גלגול הבל.** (גאולת עולם הגדה של פסח) **יא. יהושע גלגול יוסף.** (מהרח"ו). (מראית העין ע"ז כה, כסא רחמים אבות דר"נ)

יב. כזבי נתגלגלה באשת טורנוסרופוס, ונתקנה כשנשאה ר' עקיבא. (מהר"י סרוק) (פתח עינים, נדרים נ, מראית העין שם **יג. אסתר גלגול יעל.** (האריז"ל) (מראית העין נזיר כ"ג)

יד. רבי אלעזר בן עזריה גלגול שמואל הנביא. (האר"י. כסא רחמים אבות, פתח עינים, ברכות כז:) ולכן כשהיה בן שמונה עשרה שנים ונתמנה לראש הישיבה אמר הרי אני כבן שבעים שנה, כי שמואל הנביא מת בן חמישים ושתיים ובצירוף שמונה עשרה שנותיו היה כבן שבעים, (ראה מס' ברכות דף כ"ח עמוד א').שנ"י.

טו. ירמיהו גלגול שלמה המלך, ונבוכדנצר זרע בתו, כי שלמה גייר את מלכת שבא ובא אליה וילדה בת ומן הבת נולד נבוכדנצר. (פתח עינים, תענית כ"ט.) **ונמצא ששלמה המלך עליו השלום בנה הבית והוליד זרע שיחריבנו. והם הם מפלאות תמים דעים.** (ברית עולם אות תתרי"ט)

טז. ברוריה היתה גלגול בת שבע ואותו תלמיד היה לו נפש אוריה בעלה הראשון והיא היתה סיבת מותו ועתה הוא היה סיבת מותה. (מהר"י סרוק) מראית העין ע"ז י"ז).

י"ז. שמואל האמורא, גלגול שאול המלך. (מהר"י סרוק) (פתח עינים ברכות יח.)

שכר ועונש

יח. כשאדם עובר עבירה, הבנים שהם בכוחו ועדיין לא הולידם, אח"כ כשיוולדו פוקד עוון האבות עליהם לפי שהם בעת שעבר היו בכחו עדיין, אבל אם הבנים כבר נולדו ואח"כ עבר עבירה, אז כתוב לא יומתו אבות על בנים וכו'. (גורי האריז"ל פתח עינים סנהדרין כ"ז)

יט. בשכר שלווה פרעה את שרה נשתעבדו ישראל למצרים. (בתי הנפש הגדה של פסח) כי גזירת בין הבתרים לא היתה הגזירה שישתעבדו לאומה מסוימת, וקבלה פרעה בשכרו. שנ"י.

כ. כיון שכזבה שרה ע"י יצחק ואמרה שלא צחקה, לפיכך מתה על ידי עקידתו. (ברית עולם אות רי"ז) ראה רש"י בראשית כ"ג, ב'. שנ"י.

כא. רחל מתה בגלל שצערה לאביה בגניבת התרפים, ולא זכתה לגדל את בנימין. (משם הזוהר). (פתח עינים ב"ק צ"ד)

כב. רשב"י היה במערה י"ג שנה לכפר על מה שחתם אחיה השלוני לירבעם. (פתח עינים סנהדרין קב:) ראה בגמרא סנהדרין ק"ב והבן. ואולי לכן ברר רשב"י את חלקו בגן עדן ליד אחיה השלוני כמבואר בזוהר.

כג. עד גיל פ' שנה, שימש יוחנן כ"ג בכהונתו, ובסוף נעשה צדוקי, והיה הטוב ההוא של שמונים השנים, ניתן לר' אלעזר בן דורדיא שחזר בתשובה בכל לבו. (גורי האר"י). (פתח עינים ע"ז י"ז, חסדי אבות פ"ג)

כוכבים וד' יסודות

כד. יש שלשה כוכבים רעים לבנה מאדים שבתאי, והקב"ה צוונו במצוות שבת חודש ומילה, לבטל ג' כוכבים רעים האמורים. (מאור עינים. כסא רחמים סופרים)

כה. השדים עשויים משלשה יסודות, בלי חלק העפר ולזה נקראים רוחות ויכולים להשתנות לכל דמות שירצו. (כסא רחמים אבות)

כו. הנחש בורח מהאש, כי הנחש מיסוד עפר כדכתיב ונחש עפר לחמו, ויסוד העפר רחוק מאש בתכלית הריחוק. (יערות דבש, זרוע ימין הגדה, פתח עינים, אבות פ"א מ"ה)

קבלה

כח. על ידי ביאת הנשמה לעולם הזה, מתקשרים העולמות, שמתחברים נפש רוח נשמה וד' יסודות, ועל ידי זה, מקשר כל העולמות וממשיך השפע לכולם. (פני דוד בראשית ל"א)

כט. מלבד נפש רוח ונשמה, יש עוד לבוש אחד שהוא אמצעי בין הנפש ובין הגוף. (מהרח"ו). (פתח עינים סנהדרין ק"ב)

ל. שתי חוות היו לאדה"ר, אחת נבראת עמו, ומרדה בו והפכה לילית, והשניה שנבראה מהצלע. (פני דוד בראשית ז')

לא. יוסף, לא שלח מכתב ליעקב שהוא חי משום שהחרימו אחיו ושתפו את השכינה. ולכן גם יצחק לא גילה ליעקב. (ברית עולם אות תקע"ה)

לב. ישראל במצרים הוציאו ר"ב נצוצות מרפ"ח. (האריז"ל). (זרוע ימין, הגדה של פסח)

לג. למשיח תהיה נשמה דיחידה מבחינת א"א, ויתוקנו כל העולמות. (פתח עינים סנהדרין צ"ד ע"א)

לד. תשר"ק באצילות ואבג"ד בבריאה. לה. ראיה היא באצילות. (כסא רחמים מס' סופרים) **לו. קדושה באצילות. טהרה בבריאה.** (פתח עינים מנחות כ"ט ע"א)

לז. השכינה נקראת שנה ונקראת שמחת עולם, המלכות מדת לילה. כל, הוא יסוד. (בתי הנפש הגדה של פסח)

לח. שם אלקים מורה על הדין, ושם אל בחסד. (פני דוד וישלח, מראית העין תמורה)

לט. שמעתי על מהר"ר יעקב כולי (מחבר הספר "מעם לועז") **שהיה שרוי בהפסקה שלשה ימים** פירוש בתענית של שלשה ימים רצופים ואם אכל ביום השלישי הפסיד צומו. שנ"י. **ויום השלישי לעת ערב אחר חצות הוצרך ללכת לבית אדם אחד וכבדוהו בכוס משקה וכדי שלא לפרסם מעשיו שתה. ויודע הדבר אח"כ מבני ביתו.** (שמחת הרגל, פסח, כסא רחמים אבות).

מ. גם שמענו לימים ראשונים בתוככי ירושלים עיה"ק ת"ו, בימי רבינו קלונימוס הקבור שם זלה"ה, שהישמעאלים הרגו נער ישמעאלי ובלילה השליכוהו בחצר בית הכנסת והיו רוצים לעשות כליה בשונאי ישראל. ורבינו קלונימוס עשה מה שעשה והתפלל לה' והנער ההרוג פתח את פיו ואמר כל המעשה מי הרגו ומי השליכו. ושמעו כל הגויים והמושלים ונצולו ישראל וכך קורין לו, רבינו קלונימוס בעל הנס. (שמחת הרגל הגדה של פסח)

מא. ויהי בדרך בא אלינו התנין הגדול ראש הבריונים "אבו גוש" עם מאתיים וחמישים רשעים עדת מרעים ורצה לבלענו חנם...ואחז אותי פלצות...ולזה הוצרכתי להזכיר שם קדוש משמירת הדרך ושבח לאל כי לא קרבו בארבע אמותינו. (מעגל טוב, שבט תקכ"ד)

מב. אף על פי ששם אלקים הוא דין, שם האלקים הוא רחמים.(כסא רחמים אדר'נ).

מג. הרבנים הגדולים ר' אברהם אזולאי מעיר מארקש, ור' שלמה עמר נחלקו בפירוש מאמר מספר הזוהר וכאשר נפטר ר' שלמה, בא הוא בחלום לר' אברהם ואמר לו שפירושו בזוהר אעפ"י שהענין הוא אמת לא לזה נתכוון ר' שמעון בן יוחאי, אלא כוונתו כדברי ר' אברהם. וכיוצא בזה שמענו שהגיד הגאון החסיד הר' שני לוחות הברית בחלום לבנו ר' שעפטל, דמה שפירש הרב העשל בדברי רבנו תם, הענין הוא אמיתי, אבל הוא שאל בגן עדן לרבינו תם, ואמר לו שהוא לא כוון לזה, אלא כך כוונתו... (בתי הנפש, הגדה של פסח)

מד. היהודים שבאפריקה לא היו תחת שלטון אחשורוש בזמן גזירת המן, ובכל זאת צריכים לחגוג את חג הפורים בגלל השמחה והאור האלהי הגדול המתגלה ביום זה

על עם ישראל. (מראית העין י"ז י'.)

מה. ישמעאל בחינת גמל, מעלה גרה, ואין גרים באים מזרעו. (האריז"ל, פני דוד, פרשת לך-לך).

בת ישראל

בת ישראל אלי הקשיבי, נכספה גם כלתה נפשי בי,
להעירך ולהאירך בתורת אל-חי, אשר בידו נפש כל חי.

תורתו אשר נתנה משמי גבהים, לנפשנו תאיר באור נגוהים,
ובעת בלות גופנו בעפר רפאים[1] תתעדן היא ותהנה בגן אלהים.

הן על שבת נצטווינו בטרם סיני[2] מתנה נפלאה היא מעת שוכן מעוני[3]
והמחללה בזדון, ובתאוות שגיוני, נבדל הוא מקהל המוני.

אסור הנדה ההופכך לגלמודה, מגשם אהובך בו נפשך התלכדה.
אך לא מרוחו אשר עמך נודדה, ושוכנת עלייך כי בך נלכדה.

חבוק ונשוק, אסרו אל-עליון, וגזר על העוברו, כליון.
עד אשר תטהרי במקוה המים, ושכינתו עלייך תשרה משמים.

רחצי, הזכי, ואחר יחדיו תפצחו בנגינה, והנפרדים בדמעה ישתלבו ברנה.
ועליכם יערה אל, רוח בינה, תחת אשר נפשכם עינה.

כלום בעד נוחיות ומנעמי הגוף, תכריתי נפשך ותהפכיהו נגוף,
והלא סוף אדם למיתה, אם בטרם זמן ואם בעתה.

ודין וחשבון יתן בן תמותה, ובו תבדל נפש מרעותה,
אם לחיי נצח, ועדן עלי יובל[4] או לחרפות, ודראון[5] תובל.

ולא כעונש על המעשה הנואל, אלא כתוצאה של הרוח המגואל,
אשר נכרת והפך לאביון, כי לא יוכל לאור, בעוז החביון[6]

אלהים לאשרנו, צוונו כל אלה , לתועלת נפשנו אשר היא חלקו.
ועומק חוקתו כל עט תלא, מכתוב עלי ספר גודלו וערכו

ואלמלא[7] תורתו למעצבה דמינו[8] ואלמלי[9] צל קורתו לשרפים דמינו.
ואף כי אין חכמה לאשה, אלא בפלך[10] עצמה בינתה ותגדל ותלך[11].

ובה גדלה היא מעל הגבר, ושרה, ושאר נביאות תוכחנה לכל עבר,
כי מעלתן גדלה משל הזכר, אשר נבא כמותן, לעם אל בחר[12].

וברכי בקול לאלהייך, על תנובתו הבאה למעייך,
כי נשמות עמו במאכל מתגלגלים, ומצפים לתקונם, ובברכה מתעלים.

וקלסי[13] לאל לך חיל נתן, וקלסי[14] יצרך המשיאך מעשותן,
וסקלי[15] מתעך באבני האמונה, וסקלי[16] נתיבך מנגף ומדמנה.

ועזבי[17] נפשך ואמצי כחך. ועזבי[18] שונאך המעוות רוחך,
ושרשי[19] כזביו בם הוגך מן המסילה ושרשי[20] שרשי אמת,
אשר בית אל דרכם סלולה.

ודשני[21] נפשך בספרי אמת. ודשני[22] מוחך מכתבי עמל ותורת המת.
אשר יסעפוך[23] מסעיפי עץ הדעת הטוב,
ויסעפוך[24] בסעיפי החטאת, ומהאמת יחטבוך חטוב.

ושעפייך ידבקו באלהי ישראל, ולנפשך וגופך יבוא גואל.

1. רפאים, מתים, וכמ"ש מתים בל יחיו, רפאים בל יקומו. 2. על שבת נצטוו ישראל במרה בעת ירידת המן עשרים ואחד יום לפני מ"ת. 3. אמר הקב"ה למשה מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה ורצוני ליתנה לישראל. (מסכת ביצה דף ט"ז). 4. יובל, פלג מים וכמ"ש ועל יובל ישלח שרשיו (ירמיהו י"ג). 5 דראון, תועבה וסבל, (ראה דניאל י"ב). 6. חביון, סודות רזי האלהות, וכמ"ש ושם חביון עוזו (חבקוק ג'). 7. אלמלא, אלו לא. 8. משרש דמם, נאלם נכרת. וכמ"ש ידמו זקני בת ציון (איכה ב'). 9. אלמלי, לולי כן. (ראה תוספות על מס' מגילה דף כ"א). 10. מס' יומא ס"ו: והכוונה שהפיכת עבודת הגבר לאשה, ועבודת האשה לגבר יוצרת משקעים ותסכולים תת הכרתיים בנפשם. 11. וכמאמרפ נתן הקב"ה בינה יתירה באשה, יותר מבאיש (מס' נדה דף מ"ה. 12. נבואת שרה גדלה משל אברהם (ראה רש"י בראשית כ"א, י"ב) ונבואת רבקה גדלה משל יצחק והבינה בטיב עשו. ונבואת חנה גדלה משל אלקנה, ונבואת דבורה גדלה משל ברק. 13. לשון שבח וקילוס. 14. לשון לעג וקלס. 15. לשון סקילה. 16. לשון נקיון ופינוי וכמ"ש סקלו מאבן (ישעיה ס"ב, י'). 17. לשון חזוק ועזרה וכמ"ש "עזוב תעזוב עמו" (שמות כ"ג, ה.). 18. לשון עזיבה ופרידה. 19. לשון כסוח השורש. 20. לשון נטיעה ושתילת השורש באדמה. 21. לשון הוספת דשן. 22. לשון הסרת דשן. 23. לשון קטיעת ענפים. 24 .לשון הארכת הענפים.

השבת ומנוחתה

"כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ את הים ואת כל אשר בם וינח ביום השביעי". (שמות כ' יא) השבת היא עיקר כל היהדות, עד שמי שלא שומר שבת דינו כגוי לרוב דבריו. ישראל נצטוו על השבת במרה לפני קבלת התורה. הגמרא שבת, דף י' אומרת, "אמר הקב"ה למשה, מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה. ואני רוצה לתת אותה לישראל, לך והודיעם". ויש להבין מה זה בגנזיו, ומה משמעות מתנה זו הרי היא כתובה בתורה למעלה מחמישים פעם בצווי גמור ככל המצוות, ואפילו בעונש כבד כסקילה למחלליה. איזו מתנה זו.

"וינח ביום השביעי". מתי התחיל היום השביעי, ומתי הסתיים היום הששי, ומאיפה, הרי העולם הוא כדורי ואין עשרים וארבע שעות שבת בכל הכדור בפעם

אחת, כשבהודו שזה המזרח נכנסת שבת, ומשם מתחילה השבת להלכה, בארץ ישראל עושים מלאכה. כי זה יום ששי בצהריים. וכשמקבלים שבת בארץ ישראל, באירופה ובאמריקה עוד עושים מלאכה. אז מתי ה׳ שבת ומאיפה התחיל לשבות. האם לפי אמריקה, או לפי ארץ ישראל או לפי הודו. כתוב **״וינח ביום השביעי״.** ממה הוא נח, ונח פירושו נח לגמרי ולא חלקית לפי המקום. ואיך זה יתכן.

ומה הפירוש שה׳ שבת ונח. וכי אפשר לומר מנוחה על אלהים, וכי הוא התעייף, **״הנה לא ייעף ולא יגע״** אומר עליו ישעיהו הנביא. ובתפילה אומרים, ״מנוחת אהבה ונדבה, מנוחת אמת ואמונה, מנוחת שלום השקט ובטח, מנוחה שלמה שאתה הוא רוצה בה״. ה׳ שבת והוא עדיין ממשיך לשבות וגם אנחנו שובתים איתו, ויש להבין הרי הקב״ה מוריד גשמים בשבת ומשקה את האדמה, והצמחים צומחים. ואם אדם זורע בשבת, זה צומח. האדמה עושה את שלה. ואם כן הבריאה לא שובתת. בערב שבת אנחנו אומרים ״בואי כלה בואי כלה״. מי היא כלה זו.

והענין הוא, כי מנוחת השבת היא חלק מכח ״אור שבעת הימים״ שהוא החלקיק הראשון שבו ברא ה׳ את הבריאה בששת ימי בראשית, ושעליו נאמר ״יהי אור ויהי אור״. ואור זה האיר בשבת ללא בריאה, רק כדי להשרות בבריאה מנוחה, וכל הבריאה נחה בשבת. ומה שאין הבריאה שובתת במציאות, כי אינה פועלת עתה מ״אור שבעת הימים״, אלא מאור השמש שנברא ביום רביעי שעליו לא נאמר מנוחה ופעל גם בשבת ראשונה והצמיח פירות וזרעים.

אור זה גורם בשבת למנוחת הנפש. ואפילו נפשות הרשעים בגהינם נחים בשבת והעלאת הנפש באוב לא יכולה להיות בשבת, וזו הוכחה לא רק על מנוחת הנפש בשבת אלא על עצם יום השבת שלא התחלף לאורך השנים ביום אחר.

כח הטבע הוא כח אלהי שנברא ע״י אור ששת ימי בראשית, ואמרו חז״ל שנתעטף ה׳ במעיל של אור וברא את העולם שנאמר ״עוטה אור כשלמה, נוטה שמים כיריעה״. ופירושו, שה׳ שהוא רוחני מאוד כשרצה לברא את הבריאה כולה ״יש מאין״ לבש בגד דהיינו הסתיר עצמו ומהותו, וגרם לבריאת מקום שבו על ידי מיעוט האור שהאיר מבעד ללבוש וההסתרה ברא את העולמות כולם. וקרא להסתרה זו בשם ״לבוש״ כי כשם שהלבוש מסתיר את הגוף כך הסתיר הבורא את מהותו ואורו הגדול והאיר דרך החרכים בהתאם לכח הנבראים לקבל ולהבראות. אור זה שמקורו מצד החכמה העליונה שעליה נאמר ״כולם בחכמה עשית״ נתן בשבת כח בבריאה לדעת את תכלית בריאתה, וזו המנוחה. כי כשאדם יודע מדוע הוא עובד ומה תכלית עבודתו ותוצאותיה החיוביות, העבודה לא מעייפת אותו ואפילו משרה עליו עונג ובוודאי שאינו מתרגש מהמאמץ הנצרך לה, וירים ארגזי בקבוקים לצורך חופתו ויתאמץ שעות רבות לכל הנצרך ללא לאות כי הגוף הוא שיתעייף אבל הנפש נחה ומרוצה.

המדע התקדם בצעדי ענק, ניוטון, איינשטיין ותורת היחסות, כל אחד בנסיונות שלו

הצליח, ולפי זה בונים כלים טכנולוגיים וטסים לירח ולכל גורמי השמים. ולמרות הכל תורת הפיזיקה עד היום היא מבולבלת. הפיזיקאים הגיעו להישגים גדולים מאוד על ידי התבוננות על כל שלב במעשה הבריאה, אבל את ה"קבלה" שזה המדע האמיתי של בריאת העולם אינם מכירים. עד היום המדענים לא יודעים, אם כל נקודה קטנה ביקום היא חלקיק או עיגול. הם ראו שחלקיק נראה פתאום עיגול. הם מבולבלים בזה, אז הם יצרו את תורת הקוונטים שגם היא מלאה סתירות.

הדבר הראשון שקבלנו בקבלה הוא, שכל חלקיק ביקום, בנוי גם מעיגול וגם מיושר. והמושג של "עיגולים ויושר". הוא מרכיב של כל הבריאה, ושכל חלקיק ביקום הוא גם חלקיק וגם עיגול, ומורכב משניהם. פעמים רואים את העיגולים, ופעמים את היושר, והיושר חודר לתוך העיגול ומאיר אותו. ויש גם מצב שהתרכובת ביניהם נעשית כצורת גליל.

מצב העיגולים והיושר יוצרים מצב של זמן בתוך חלל העיגול. לילה היא בחינת עיגולים, והיום בחינת יושר. קו ישר יוצר אור, אין מה שיגביל את האור מסביבו. והוא בעיקר בגדר נתינה כי אין לו כלי קיבול. כנגד זה העיגול יוצר חושך בתוכו והוא בעיקר בגדר מקבל בתוך חלל העיגול. תרכובת העיגול והיושר גורם שאור היושר כנוס בתוך העיגול וצריך "**דעת**" לגלות את האור הכנוס. ועל צווי השבת נאמר "**אך את שבתותי תשמורו כי אות היא ביני וביניכם לדורותיכם, לדעת כי אני ה' מקדישכם**". שמות ל"א, יג וידיעה זו באה על ידי **אור השבת**, והבנת ה"שבת".

גם הזווג בין אדם לאשתו הוא בחיבור העיגולים והיושר, רחם האשה הוא בבחינת העיגול המקבל ולכן האשה היא בסוד העיגולים. ולעומתה הזכר הוא בסוד "היושר" והוא המשפיע את האור שהוא הזרע היוצר את שורש חיי העובר, דרך אבר הברית שמתקשה כצורת גליל המורכב מהעגול השרשי שלו, עם אור היושר המגיע ממח **ה"דעת"** שלו המתגלה ומקשה את האבר לצורך העברת האור לעיגול הנקבה. ולזה כוונו חז"ל באמרם "אין קישוי אלא לדעת" יבמות נ"ג:

יסוד הבנין נקרא בעברית "שת". וכמ"ש "**כי השתות יהרסון**". תהילים י"א, נ וכמ"ש חז"ל על "אבן השתיה", שממנה הושתת העולם. יומא נ"ד: המושג של "שת" שתיה ו"הושתת", מראה על יסוד והתפתחות. בשבת מתגלה סוד הבריאה, כשבתוך יסוד הבריאה "**שת**", נכנס **הב'** של "**בראשית**" שהיא תחילת התורה ותחילת הבריאה. אות **א'**, זה המושג הרוחני, "**א**ור". ואות **ב'** הוא תחילת ההתגשמות כשהאור נכנס לתוך **ב**ית, ולכן בו מתחילה תיבת "**ב**ריאה". "שב**ת**" **ב'** באמצע, כי **ש' ות'** שהם יסוד נצמדים לו משני הצדדים. טיפת הזכר היא בחינת "**א**ור", והנקבה היא המפתחת את טיפת הזכר עד ל**ב**ריאה מושלמת בכל כ"ב האותיות שהיא מסתיימת באות **ת'**. והיא סוד אותיות "**בת**" של שבת, **ב'** של בראשית עם **ת'** של כ"ב האותיות. יש בה אות **ש'** שהוא תחילת "**ש**למות", ויש לה אות **ת'** שהוא תכלית השלמו**ת**. והופכת ל**בת**. לגבר יש רק אות ש' של "אי**ש**". אין לו ת', כי הוא לא יכול

לפתח רק להמציא. וכנגדו אשה לא יכולה להמציא היא רק יכולה לפתח. **"שת"** זה גם יסוד וגם פיתוח של הדברים. שתיה, הושתת העולם. הגבר הוא לא משתית את העולם. אבל הוא ממציא את הנקודה הראשונה, שזה הזרע. הגבר בדקה אחת של קשר עם אשה גמר את כל החלק שלו, הוא יצר אדם שלם. בטיפת זרע יש אדם שלם. עם **D.N.A** שלו, אלא שהוא לא מפותח. זאת נקודה קטנטנה, זאת **הי'** שבתיבת "איש" כשאות ש' של איש מורה על שלמות בכח ולא בפועל. האשה מפתחת את הטיפה בדרך כלל בתשעה חודשים. (זה יכול לקחת משבעה חודשים ועד שתים עשרה חודש. אבל הרוב המכריע זה תשעה חודשים.)

"בראשית" זה המאמר הראשון, לא נאמר בו **"ויאמר"** כי זו בחי' הטיפה הראשונה שממנה נברא העולם. "ראשית" זה בחי' חכמה, וכמ"ש **"ראשית חכמה יראת ה'"**. תהילים קי"א, י. וחכמה נרמזת באות י', שהיא תמונת נקודה קטנה אחת הכוללת את כל העשר. לאחריו יש תשעה "ויאמר", כנגד החודשים שלוקח להתפתח עד שהתינוק יוצא. כל "ויאמר" מפתח חלק עד שנאמר "ויאמר אלהים נעשה אדם", ויצא האדם המושלם.

האשה לא יכולה לפתח מעצמה תינוק, היא צריכה את אור הבראשית, אחרי שהיא מקבלת את האור, הבראשית עשה את חלקו הוא גמר את כל הבריאה. אם יהיה חסר איזו נקודה בתוך הזרע של הבראשית, הילד יצא פגום. היא לא תוכל לתת לו את החלק שחסר. כל תרי"ג האיברים כבר נמצאים בפוטנציאל בטיפה, היא לא יכולה לשתול לו איבר. היא רק יכולה לפתח את אותה טיפה לאדם גדול. כבר בשניה הראשונה שאדם נוצר בתור טיפה, התכנון כולו מסודר שכל אבר יהיה במקומו הנכון, האשה רק מפתחת את התכנון. עם הדם שלה היא מפתחת את העובר, והאדם מורכב מטיפה לבנה מצד הזכר, וטיפה אדומה מצד הנקבה. זה נקרא חסדים וגבורות בלשון הקבלה. דין ורחמים, ועיגולים ויושר, והתרכובת של שני בחינות אלו, יוצרים אדם גשמי כדוגמת הבריאה כולה שבנויה מהם.

את השבת כמצוה קבלנו עוד לפני מתן תורה, ושבנו ונצטווינו עליה במעמד הר סיני כחלק מתרי"ג מצוות, אבל לקראת הורדת הלוחות הראשונות "אמר ה' למשה מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה ורצוני ליתנה לישראל". מתנה זו היא השכינה סוד ליל שבת שדרכה אפשר לנפש האדם להתחבר אל מנוחת השבת, ובעוד שבעשרת הדברות רק הודיע לנו ה' כי הסיבה לצווי השבת היא בגלל מנוחה זו שהכתיב בבריאה, אמר למשה שעתה ברצונו להוריד את האור הגדול של הבריאה על ידי הלוחות שהיו מעשה ומכתב אלהים, ונתן לישראל את מתנת השבת שהוא אותו אור עצמו עם השכינה המקשרת את ישראל לאור זה. ודומה הדבר למחשב גדול ונורא המכיל כל הנמצא בעולם וכנגדו יש בעולם כח חשמל שיכול להפעיל את המחשב אבל האדם נשאר ריק מתוכן עד שיקבל את הכבל המחבר את המחשב לאור, ואת הצופן שבו אפשר להשתמש במחשב ולדלות את החכמה

הטמונה בו, וזו השכינה כשהיא בסוד **בת** שמחוברת אל האורות העליונים שהם בסוד **ש**' ונעשית **שבת,** והמקבלה במתנה יכול לזכות אל האור הגנוז במחשב והיא סוד ליל שבת, ששכינה זו בסוד "בת המלך" קבלנו אותה במתנה כדי שדרכה נתקשר אל אור ששת ימי בראשית בסוד המנוחה "לדעת כי אני ה' מקדישכם".

בבריאת העולם הוקדם היום ללילה וכמו שכתוב **"ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד".** שפירושו שבתחילת יום ב' הסתיים יום א'. גם בשבת נאמר **"ויהי ערב ויהי בוקר יום הששי".** דהיינו, שבשבת בבוקר נסתיים יום ששי, אבל ביום השביעי לא נאמר "ויהי ערב ויהי בוקר יום השביעי" כי בליל ששי קדש ה' את השבת והפכו לליל שבת כולל מנוחת השבת, ובמוצאי יום שבת הסתיימה מנוחת השבת והחל ליל חולין. אבל לאנשי העולם המשיך להחשב כליל שבת, וכך היה גם לישראל עד שקבלו את השבת מבערב שלפניו, **והפך להיות לישראל בלבד ליל שבת לפני יום שבת.** ולכן כשקבלו ישראל את הפסח במצרים דברה אתם תורה כמנהג הגוים שהלילה לפני היום וקראה לליל פסח "ארבעה עשר בערב", ולמוצאי פסח "יום העשרים ואחד בערב". אבל לאחר נתינת השבת, השתנה הנוסח ובכל התורה הלשון של ליל פסח "בחמישה עשר", וכן בשאר החגים. כי כולם כשבת הפכו להיות לילה לפני היום, אבל כל זה היה רק בגלל שה' שינה את הסדר והקדים את ליל השבת וקדשו, ועשו כן ישראל בתור צווי בלבד, ובשעת מתן הלוחות קבלו בליל שבת את השכינה כמתנה שדרכה אנחנו מתקשרים אל האור הגדול והמנוחה של השבת שרתה על ישראל החל מהלילה שלפניה.

כלה זו, היא השכינה שהיא ש' בת של שבת שער המצוות פ' בהר. שאותה אנו מזמנים ואומרים "בואי כלה", היא שבת המלכה, מקור הברכה. סוד אבן השתיה שממנה הושתת העולם הזה, את אותו י', של שורש הבריאה הרוחנית היא משתיתה אותו בשבת על עם ישראל במתנה.

כשה' שבת בשבת, הוא השרה בעולם את אור המאמר הראשון **"בראשית"** שהוא שורש הבריאה בלי לפתח אותו במלאכה גשמית, כדי שהאדם יתקשר לאור זה ויגיע לחקר הבריאה ותכליתה. ולכן נאסרנו בו בעשיית מלאכה. התקשרות זו נעשית על ידי השכינה שהיא בחינת הלבנה המקבלת אורה מהשמש ומקבלת ביום השביעי את אור בראשית בסוד אות ש' ראשונה של **ה**שמש, והיות והיא בחינת "בת" הופכת להיות "שבת" ונחה היא עלינו על ידי מנוחת השבת זו המתנה של השבת שאמר ה' למשה **"מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה"**, ולכן מנוחת השבת נקראת **"מנוחת מרגוע"** כי במנוחת הנפש עסקינן ולא רק במנוחת הגוף. וכשם שאדם שנהנה מפרח יפה שמפיץ ריח נעים, יגלה את צפונות השורש של הפרח ויגיע לכח הממציא של הצבעים והריח, ודאי ימצא את החכמה שיצרה את הפרח. כמו כן, בשבת אנחנו מתקשרים לשורש שפיתח את כל הבריאה. שהיא ספירת החכמה, וזוכים להתקשר אל העונג הרוחני העליון שהוא "עונג שבת".

המצוות ניתנו כדי להתקשר עם תקון הבריאה שהתפתחה בסוד "ויאמר", אבל להתקשר עם בחי' "בראשית" זו מתנה כדי לקשר אותנו עם אור בראשית הופכת השכינה לבחינת **"מלכה"** שמקבלת מהמלך ונותנת לבניה ונקראת **"שבת המלכה".** והיות ואין זה דבר שמתמיד וקבוע אלא מגיע רק משבת לשבת אז היא בבחינת **"כלה"** כדוגמת האשה שחוזרת מהמקוה לבעלה אחר ניתוק של כמה ימים והיא בעיניו כדוגמת **כלה** לכן אנו מקבלים פניה באמירת **"בואי כלה שבת מלכתא".**

מיבנה וחכמיה ועד חתימת התלמוד

ירושלים במצור ובמצוק, בית המקדש עוד עומד על תילו אך הפך לעמדת קרב. המלחמה נגד הרומאים נמשכת במלא עוזה, ענקי הרוח גדולי התורה מנהיגי העם וראשי הסנהדרין צופים את סוף הקרב כאבוד ומבקשים להשלים עם האוייב כדי להציל את אשר עוד ניתן להציל, אך ראשי המרד גבורים מלומדי קרב ועמהם אכרים פשוטים אשר לצורך השעה החליפו את האת והמזמרה בחנית ובחרב עמדו למולם ובסמאות כמו "טוב למות חפשיים מאשר לחיות כעבדים" לא נתנו להם להשלים עם הרומאים.

בין גדולי חכמי ישראל אלה היה רבן יוחנן בן זכאי שבשנות נעוריו היה סוחר ובגיל ארבעים נטש את המסחר והקדיש את חייו לתורה וזכה ללמוד וללמד, ואף קבע את ישיבתו בתוככי הר הבית בסמוך למקדש, ומשם הפיץ את אור התורה ומצוותיה לעם דרך תלמידיו המרובים.

וכשצפה רבן יוחנן את סופה הקרב של ירושלים ושל השלטון המדיני, חשש שגורל ישראל בעמים לא יהיה בדומה לגורל שאר העמים שנכבשו תחת רומא ונטשו את תורתם ותרבותם והחליפוה בתרבות הכובש הרומאי שינק משרידי תרבות יון ובמרוצת השנים נטמעו בין האומות ללא היכר, החליט להציל את השלטון הרוחני בכל מחיר ודרכו לחזק ולחשל את היהודים והיהדות בכל סערות הגלות המוכנה להם ואשר אחריתה מי ישורנו.

לאחר שגלה סודו לכמה מתלמידיו הם הבריחוהו מהעיר כמת הנלקח לקבורה מחוצה לה, וכך יצא רבן יוחנן את ירושלים הישר לעבר המחנה הרומאי, ולאחר שהובא לפני מפקד הצבא הזדהה כחבר הסנהדריה בירושלים ובקש לדבר עם המצביא העליון אספסינוס שהפך אח"כ לקיסר, ובקש ממנו את יבנה וחכמיה. ולאחר שהכיר אספסינוס בגדולתו ובקדושתו של רבן יוחנן הסכים למלא את בקשתו וצוה לא לפגוע בישיבה שבקש לפתוח רבן יוחנן ביבנה או בתלמידיה, וגדולה מזאת צוה לבנו טיטוס שנתמנה במקומו כמצביא עליון, כי כאשר יכבוש את ירושלים כל מי שירצה לעבור ליבנה תנתן לו האפשרות, וכך עשה. אמנם רק חצי יום בלבד נשתמרה פקודה זו עד אשר הקלגסים הרומאים שתאוות הדמים שלהם לא ידעה שבעה כשכורי נצחון הרסו ולא חמלו אף על אלה הרוצים לצאת

ליבנה, אך גם בשעות ספורות אלו נצלו כמה אלפים שיצאו מירושלים והצטרפו לקהילה ביבנה שם עסקו במסחר ובחקלאות והסתופפו לאורו של רבן יוחנן שלמדם כי דופק האומה והמשך קיומה תלוי לא בהיכלות מלכים ושלטון מדיני, וגם לא בעבודת המקדש שבירושלים למרות שהם דברים גדולים וחשובים, אלא בשלשלת התורה וקיום מצוותיה אשר בהם ורק בהם הכח לגבש את היהדות והעם, ולשמרו מפני טמיעה והתבוללות.

במבט לאחור רואים אנו כמה צדק כל כך רבן יוחנן בדרכו, ובזמן שהאמפריות האדירות בבל, אשור, יון ואף רומא הכובשת לא נשאר מהם ומתרבותם שום זכר חי פרט למצבות אלמות, הנה עם ישראל חי וקיים וממשיך בדרכו כמקדם וכל אותם רוחות וסערות וחשכת הגלות לא יכלו לו בכח תורתו ואמונתו.

רבי עקיבה ובר-כוכבא

רבן יוחנן המשיך ביבנה את מוסד הסנהדרין כמתכונתו בירושלים. הסנהדריה היתה כח עצום בליכוד העם על כל שכבותיו ופזורותיו בהמשיכה לקבוע את מועדי החגים לכל ישראל בארצות פזוריהם ובמנותה דיינים ורבנים לכל תפוצות ישראל. וכן בהיותה הסמכות הבלעדית המכריעה בכל דין ודת ונושא לאומי ודתי שעמד על הפרק. ורק בדבר אחד נגרע כחו מכפי שהיה בשבתו בשערי המקדש בירושלים והוא בדיני הנפשות אשר חדלו לדון בו הלכה למעשה כיון שהתורה הגבילה את כח הדיינים מלדון דיני נפשות כשאין הסנהדרין יושבים בלשכת הגזית שבמקדש שבירושלים. ומאז ארבעים שנה קודם החורבן עזבו הסנהדרין את מקומם שבלשכת הגזית ועברו לתוך ירושלים ובוטלו כל דיני הנפשות, שנהגו מאז מתן תורה ועד לאותה תקופה.

כן, תקן רבן יוחנן תקנות חשובות לזכר המקדש וירושלים שנקבעו ונתפשטו בכל ישראל ונשמרים עד היום בקפדנות אצל כל שומרי תורה ומצוות. ואף הקים דור חדש של תלמידי חכמים שהפכו למורי העם ומנהיגיו.

מבין התלמידים התבלטו שלשה שמלאו את מקומו אחריו, והם רבן גמליאל בנו של רבן שמעון הנשיא מזרע הלל הזקן, שהוצא להורג בידי הרומאים בזמן נפילת ירושלים, ר׳ אליעזר בן הורקנוס ור׳ יהושע בן חנניה.

רבן גמליאל הוכתר לנשיא יורש משרת אבותיו, אמנם תפקידיו המדיניים כמעט ובטלו מאז החורבן המדיני, והתבטאו רק ביצוג העם בפני השלטון הכובש, אך העם וחכמיו שמרו לו אמונים כנשיא עם כל הסמכויות שהיו לו בהיות העם חופשי במולדתו ומשוחרר מעול זרים ומנהו להיות גם נשיא הסנהדרין.

ר׳ אליעזר ור׳ יהושע הפכו להיות ראשי הישיבה ביבנה והרביצו תורה לאלפים שבאו ללמוד בישיבתם, ומתוכה המשיכו לצאת מורי וגדולי האומה שהתפזרו בכל מקום שהיה בו ישוב יהודי, בארץ ובגולה, והפיצו את תורת ה׳ בחנכם את העם על קיום המצוות, ובהפיחם בהם את העוז לעמוד נגד פתויי היצר שמשכם להתבולל

עם השלטון כדי לזכות בברק המסנוור של כבוד ועושר וכן להחזיק מעמד בגאון גם בזמני השמד והרדיפות שפרצו מדי פעם בערים מרכזיות בארץ ובגולה.
בין התלמידים היה ר׳ עקיבה בן יוסף שהחל ללמוד בגיל מבוגר בתנאי עוני קשים, ועשה חייל בלמודו עד שהפך לראשון ויחיד מכולם, ושמספר תלמידיו הגיע לעשרים וארבעה אלף ועיני העם היו נשואות למוצא פיו.
ר׳ עקיבה שיצא ובא בין העם בכל תפוצותיו וראה את התסיסה שבקרבם על היותם עבדים מושפלים בידי הרומאים ואת הסבל הגדול בו היו נתונים אף מבחינה רוחנית חשב על מרד ברומאים, ולאחר שנפגש עם שמעון בן כוסבא שהיה מזרע דוד המלך וחתנו של ר׳ אלעזר הכהן המודעי חבירם של רבותיו האמין בכשרו לנהל את המרד וחשבו למתאים להיות משיחם של ישראל, ושלח את תלמידיו לעמוד תחת פקודו במערכות המלחמה ברומאים, והוא עצמו היה נושא כליו של בן כוסבא שנקרא בהמלצת רבי עקיבה בשם בר-כוכבא שקרא עליו את הפסוק ״דרך כוכב מיעקב״. אמנם חבריו של ר׳ עקיבה שאומנו על ידי רבותיהם שלא למרוד ברומאים נסו להניאו מצעד זה בטענה שאין הזמן כשר משמים למרד זה אך ר׳ עקיבה עמד על דעתו.
בר כוכבא בתחילה שמע בעצת ר׳ עקיבה והצליח לכבוש את ירושלים ולהקים יסודות למקדש השלישי, ומינה את חמיו ר׳ אלעזר המודעי, לכהן גדול, ואף טבע מטבעות בהם הופיע מצד אחד שמו כנשיא ישראל ומצד שני שם חמיו אלעזר הכהן. אך אדריינוס קיסר בא עם צבאו לדכא את המרד, ובר-כוכבא בגלל שיקולים צבאיים החליט לפנות את ירושלים ולהחליפה בעיר המבוצרת ״ביתר״ ומשם נהג נשיאותו ונהל את המלחמה כשאת צבאו החזיק בחלקו בביתר ובחלקו במדבר יהודה, אך לפתע החלה רוח אחרת לקנן בלבו ושיקולים צבאיים הועדפו על ידו יותר מדעת הסנהדרין ור׳ עקיבה, אמנם בכל דרכיו הקפיד לקיים את כל מצוות התורה ואף בסערות הקרב ובמצור המלחמה דאג לאספקה סדירה של תשמישי קדושה וחפצי מצוה לו ולצבאו שהיו כולם שומרי תורה ומצוות ומדקדקים בקלה כבחמורה, אך כשעמדה בפניו ההחלטה אם לצרף את הכותים לצבאו לא שמע בקול חכמי ישראל שמנעוהו מכך, וצרפם.
במעשה זה הבאיש את ריחו בעיני רבי עקיבה שהבין שאין זה משיח בן דוד אלא סתם גבור ואיש צבא ששקולים צבאיים יקרים לו מהכרעת הסנהדרין ופרש מצבאו והסיר את ברכתו ממנו, מיד לאחר זאת אחד הכותים הצליח לסכסך בינו לבין חמיו ר׳ אלעזר, ותוך כדי וכוח בעט בר-כוכבא בר׳ אלעזר והרגו, לא עברו ימים מועטים עד שנפלה ביתר בידי אדרייאנוס קיסר וצבאו, נפילה זו גרמה להרס ואבדן אלפי כפרים בארץ שהיו מיושבים ביהודים, עקב מאורע זה שכמעט והכחיד את הישוב היהודי בארץ צוו חכמי ישראל שבאותה תקופה שלא למרוד במלכות הכובשת עד שיתגלה רצון האל להשיב את העם למולדתו ולהקים את מלכותו ומקדשו.

תקופת המשנה

גם לאחר נפילת ביתר והריגת גדולי ישראל, לא פסקו התורה וחכמיה מישראל. ר׳ עקיבה שהיה כבר קרוב לגיל מאה ועשרים וראה במות עשרים וארבעה אלף תלמידיו עקב מגיפה שפרצה, חשש לגורל התורה שלא תשתכח מישראל, ולמרות גזירת הרומאים שכל מי שיעסוק בתורה יהרג, לימד תורה לכל דורש והקים עולה של תורה.

בין תלמידיו היו ר׳ יוחנן הסנדלר, ור׳ שמעון בר-יוחאי, ור׳ מאיר (הידוע בכינויו בעל הנס) ור׳ יהודה בר אלעאי, ור׳ נחמיה, ור׳ אלעזר בן שמוע, שנסמכו על ידו להוראה והמשיך ללמדם עד שנהתפס בידי הרומאים והוצא להורג.

תלמידיו פתחו דף חדש ודרך חדשה בלמוד התורה. לא עוד ישיבה מרכזית אחת שמכל הפזורות מתקבצים אליה ללמוד, אלא בכל עיר מושב הרב, נוסדה ישיבה הלומדת את דעת הרב בעיקר ואת דעות החכמים החולקים עליו. ולא עוד הכרעה כללית של כל רבני הישיבה המשמשים גם כחברי הסנהדרין והכרעתם מתקבלת ע״י כל ישראל, אלא כל רב בעירו וכהכרעתו מנהיג את בני עירו בלבד, ובהרבה מקרים כשחכמים נחלקו בדעתם נהגו בכל עיר כדעת רב אותו המקום ונעשתה התורה ככמה תורות, אך לא לזמן רב יכלו להתקיים ישיבות אלו שכן עם מות הרב נסגרה הישיבה ותלמידיה פוזרו בין הישיבות האחרות שלא תמיד השתוו בסדרי הלימוד ובצורת ההכרעה והפסיקה עם מה שלמדו בישיבתם הראשונה, דבר שגרם לתוספת סברות ודעות ומחלוקות לא רק בין רב לחבירו אלא בין שני תלמידים בדעת רבם.

מצב זה נמשך עד שקם ר׳ יהודה הנשיא הידוע בכנויו ״רבינו הקדוש״ או ״רבי״, שניצל את קשריו הטובים עם אנטונינוס קיסר והחזיר את התורה למתכונתה הקודמת בישיבה גדולה שיסר בצפורי הסמוכה לטבריה שהיתה אז מקום תורה ושאף הסנהדרין קבעו בה את משכנם. וזה לשון הרמב״ם בהקדמתו לספר משנה תורה, ״וכשראה רבינו הקדוש שהתלמידים מתמעטים והולכים, והצרות מתחדשות ובאות ומלכות רומי פושטת בעולם ומתגברת, וישראל מתגלגלים והולכין לקצוות, קבץ כל השמועות וכל הדינים וכל הביאורים והפירושים ששמעו ממשה רבינו ושלמדו בבית דין שבכל דור ודור בכל התורה כולה וחבר מהכל ספר המשנה להיות ביד כולם כדי שילמדוהו במהרה ולא ישכח, ושננו לחכמים ברבים ונגלה לכל ישראל וכתבוהו כולם ורבצו בכל מקום כדי שלא תשתכח תורה שבעל פה מישראל, וישב כל ימיו הוא ובית דינו ולמדו המשנה ברבים״.

עם ישראל ופזורו בעמים

עוד בזמן שהמקדש הראשון עמד על מכונו החל להתקיים בהם הפסוק ״אם לא

תשמעו לי ... ואתכם אזרה בגויים", (ויקרא כ"ו) והפיץ ה' אתכם בעמים (דברים ד'). ולאחר שתוכחות הנביאים לא השפיעו על העם שחשב שיחוד עם ישראל יכול להסתפק בלאומיותו בלבד ללא שמירת דתו, נוצח העם בקרבות וגלה מארצו. "ויהי כי חטאו בני ישראל לה' אלהיהם וילכו בחוקות הגויים... ויעד ה' בישראל וביהודה ביד נביאי כל חוזה לאמר שובו מדרכיכם הרעים... ולא שמעו ויגל ישראל מעל אדמתו אשורה ויושב אותם בחלח ובחבור נהר גוזן וערי מדי". (מלכים ב' י"ז) ושלשים ושש שנים קודם חרבן המקדש שלח יאשיהו המלך את ירמיהו הנביא להחזירם לארץ ומכל שבט חזרו חלק אך לא כולם. כך נותרו יהודים באשור (כורדיסתאן, בוכרה, פקיסטאן, ואפגניסטן והסביבה, וחצי האי ערב) ובפרס ובמצרים ובבבל ובתימן, שמקום מגוריהם הקבוע היה בארצות נכר אך בשבועת הגולים אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני וכו' (תהלים) שמרו על הקשר עם אחיהם בירושלים ושמרו את כל מצוות התורה ככל אשר הורו הסנהדרין שבמקדש.

בימי הבית השני התפזרו ישראל גם בארצות אירופה ודרך איטליה הגיעו הם לצרפת (גליה) ולספרד ושמרו על קשר הדוק עם ירושלים וחכמיה והמקדש, וכשלאחר החרבן גלו ישראל למקומות אלה מצאו שם קהילות מבוססות על פי ההלכה והמסורת שקיימו קשר הדוק עם הסנהדרין שביבנה.

ר' יהודה הנשיא מחבר המשנה הכניס לתוך המשנה חלק מתוך דברי התנאים שדבריהם נשנו בבית המדרש, והחלק שלא הוכנס נקרא בשם "ברייתות" שאותם המשיכו לשנות בעל פה, היו אלה מאמרים רבים שהיו פזורים לאורך ורוחב לימוד התורה בעל פה כל דבר בהתאם למקומו ועניינו, והיו גם ספרים שלמים שחוברו על ידי התנאים ונשנו בבית המדרש, וכלשון הרמב"ם. "וחיברו חכמי המשנה חיבורים אחרים, לפרש דברי התורה: רבי הושעיה תלמידו של רבנו הקדוש, חיבר ביאור ספר בראשית. ורבי ישמעאל פירש מאלה שמות עד סוף התורה, והוא הנקרא מכילתא. ורבי עקיבה חיבר מכילתא. וחכמים אחרים אחריהם חיברו מדרשות".

עוד בימי ר' יהודה הנשיא מחבר המשנה הוצרכו דברי המשנה שנכתבו בתמצית להסבר נרחב ולהכרעת ההלכה בין הדעות השונות. דבר זה נעשה בישיבה הגדולה שבראשות הסנהדרין במקומות בו היא היתה שוכנת בגליל, לאחר שחכמיה עקב רדיפות הרומאים עברו ל"אושא", ומשם ל"שפרעם" ופעמים ב"ציפורי" או "בבית שערים" ורוב הזמן בטבריה, ולאחר שתי דורות מפטירת ר' יהודה הנשיא עמד בראש הישיבה בטבריה ר' יוחנן שכנס את עיקר המשא ומתן שנאמר בישיבה והעלהו על הכתב בשם "התלמוד הירושלמי".

חכמי המשנה עד סוף ימיו של ר' יהודה הנשיא נקראו "תנאים" דהיינו השונים בעל פה את דברי קודמיהם שנמסרו דור אחר דור ממשה רבינו ועד זמנם בדיוק נמרץ ושסמכותם לחלוק על תנאים אחרים נתונה לשיקול דעתם. והבאים אחריהם

שהמשנה היתה במרכז מעיינם ושהגו בעיקר בפירושה לפי המסורת שקבלו גם הם דור אחר דור ועד משה רבינו נקראו "אמוראים" שפירושו מפרשי המשנה, ולמרות גדולתם והשתלבותם במסורת מקבלי התורה איש מפי איש עד משה רבינו, אין בכח שיקול דעתם לחלוק על דברי התנאים ללא אסמכתא של אחד מהתנאים המסכים לדעה זו.

בנוסף לישיבה הגדולה שבגליל, היו בבבל עוד שני מרכזי תורה שהוקמו על ידי תלמידיו של ר' יחודה הנשיא והם "רב", ו"שמואל". ישיבתו של "רב" היתה בעיר "סורא", וישיבתו של שמואל היתה בעיר "נהרדעא" ושניהם היו בקשר רציף עם הישיבה שבארץ ישראל.

לאחר כמה דורות משנסתעפו הלימודים והסברות בבתי המדרש שבבבל, עמד "רב אשי" וכנס את כל הנלמד בישיבות אלו והעלם על הכתב בשם "התלמוד הבבלי", והיות ולאחר פיזור הסנהדרין וביטולה על ידי הרומאים רוב הגולה היתה בבבל וסביבותיה, ועיני ישראל היו צופיות לקבל תורה מחכמיה, הפך התלמוד הבבלי להיות הסמכות ההלכתית היחידה המחייבת כל יהודי בעולם לקבל את דבריו כדברי משה רבינו בסיני. וזה לשון הרמב"ם (בהקדמתו לספר משנה תורה)

"נמצא מרב אשי עד משה רבנו, ארבעים איש, ואלו הן: (א) רב אשי קיבל מרבא, (ב) שקיבל מרבה, (ג) שקיבל מרב הונא, (ד) שקיבל מרבי יוחנן ורב ושמואל, (ה) שקיבלו מרבנו הקדוש, (ו) שקיבל מרבן שמעון אביו, (ז) שקיבל מרבן גמליאל אביו, (ח) שקיבל מרבן שמעון אביו, (ט) שקיבל מרבן גמליאל הזקן אביו, (י) שקיבל מרבן שמעון אביו, (יא) שקיבל מהלל אביו ושמאי, (יב) שקיבלו משמעיה ואבטליון, (יג) שקיבלו מיהודה בן טבאי ושמעון בן שטח, (יד) שקיבלו מיהושוע בן פרחיה וניתאי הארבלי, (טו) שקיבלו מיוסף בן יועזר ויוסף בן יוחנן, (טז) שקיבלו מאנטיגנוס, (יז) שקיבל משמעון הצדיק, (יח) שקיבל מעזרא, (יט) שקיבל מברוך בן נריה, (כ) שקיבל מירמיהו הנביא, (כא) שקיבל מצפניה, (כב) שקיבל מחבקוק, (כג) שקיבל מנחום, (כד) שקיבל מיואל, (כה) שקיבל ממיכה, (כו) שקיבל מישעיה, (כז) שקיבל מעמוס, (כח) שקיבל מהושע, (כט) שקיבל מזכריה, (ל) שקיבל מיהוידע, (לא) שקיבל מאלישע, (לב) שקיבל מאליהו, (לג) שקיבל מאחיה השילוני, (לד) שקיבל מדוד המלך, (לה) שקיבל משמואל, (לו) שקיבל מעלי, (לז) שקיבל מפינחס, (לח) שקיבל מיהושע בן נון, (לט) שקיבל ממשה רבנו רבן של כל הנביאים, (מ) שקיבל מעם ה' אלהי ישראל.

כל אלו החכמים, הם גדולי הדורות, מהם ראשי ישיבות, ומהם ראשי גלויות, ומהם מסנהדרי גדולה. ועמהם בכל דור ודור אלפים ורבבות ששמעו מהם.

רבינא ורב אשי, הם סוף חכמי התלמוד; ורב אשי הוא שחיבר התלמוד הבבלי בארץ שנער, אחר שחיבר רבי יוחנן התלמוד הירושלמי בכמו מאה שנה.

ועניין שני התלמודים הוא, פירוש דברי המשנה וביאור עמוקותיה, ודברים שנתחדשו בכל בית דין ובית דין מימות רבנו הקדוש ועד חיבור התלמוד. ומשני התלמודים, ומן התוספתא, ומספרא ומספרי, ומן התוספתות. מכולם יתבאר האסור והמותר, והטמא והטהור, והחייב והפטור, והכשר והפסול, כמו שהעתיקו איש מפי איש מפי משה מסיני.

גם יתבאר מהם דברים שגזרו חכמים ונביאים שבכל דור ודור, לעשות סייג לתורה, כמו ששמעו ממשה בפירוש "ושמרתם את משמרתי" (ויקרא יח,ל), שאמר עשו משמרת למשמרתי.

וכן יתבאר מהם המנהגות והתקנות שהתקינו או שנהגו בכל דור ודור, כמו שראו בית דין של אותו הדור, לפי שאסור לסור מהם, שנאמר "לא תסור, מכל הדבר אשר יגידו לך, ימין ושמאל" (ראה דברים יז,יא).

וכן משפטים ודינים שלא קיבלו אותם ממשה, ודנו בהן בית דין הגדול של אותו הדור במידות שהתורה נדרשת בהן, ופסקו אותם הזקנים, וגמרו שהדין כך הוא. הכל חיבר רב אשי בתלמוד, מימות משה ועד ימיו.

נמצא רבינא ורב אשי וחבריהם, סוף גדולי חכמי ישראל המעתיקים תורה שבעל פה, ושגזרו גזירות והתקינו תקנות והנהיגו מנהגות ופשטו גזירותם ותקנותם ומנהגותם בכל ישראל, בכל מקומות מושבותיהם.

כל הדברים שבתלמוד הבבלי, חייבים כל בית ישראל ללכת בהם; וכופין כל עיר ועיר וכל מדינה ומדינה לנהוג בכל המנהגות שנהגו חכמים שבתלמוד, ולגזור גזירותם וללכת בתקנותם. הואיל וכל אותן הדברים שבתלמוד הסכימו עליהם כל ישראל, ואותן החכמים שהתקינו או שגזרו או שהנהיגו או שדנו דין ולמדו שהמשפט כך הוא הם כל חכמי ישראל או רובן, והם ששמעו הקבלה בעיקרי התורה כולה, איש מפי איש עד משה רבנו". (עד כאן לשונו)

שבתי אליך אלהי, מרשעי, ושאר מזימותי,
נקיתי נפשי בדמעותי, וגופי אף רוחי, בתעניותי.

נמנעתי שוב מחטוא, ולבי, בכה על משבתו,
וצדקה נתתי לכפרתו, לך פרשתי את כפי.

השב לי צור, ישעך. אשמח לבא ביתך,
וללמוד את תורתיך, עם כל בני עדתיך.

* * *

תקות שני

תורת הנפש ורזיה, לפי השקפת תורת ישראל(והמדע) הרגש ומהות הנפש, מטרת חיי האדם, החיים שלאחר המות, גלגול נשמות, מסע הנפש, תופעות החלום, ועוד.

חמדת שני

הערות והארות למחשבה ועיון.
בנושא: ההשגחה, הבחירה, ושכר ועונש.

חוט השני

הסבר לטעמי המצוות בכלל
ומצות פרישות הנדה בפרט

המחבר

יוסף שבתאי (שני)

בני ברק תשע"ו

כתובת המחבר

JOSEPH SHABTAI (SHANI)	יוסף שבתאי (שני)
P.O.B. 3200	ת.ד. 3200
BENEI BERAK ISRAEL	בני ברק ישראל

כל הזכויות שמורות

ALL RIGHTS RESERVED

מותר להעתיק מאמרים בודדים
לצורך זיכוי הרבים,
אבל לא לצורך מסחר.

נדפס בארץ ישראל

PRINTED IN ISRAEL LAND

מבא

נוטים בני אדם לחשוב שעולם זה על כל הסובב אותו מונהג בדרך טבע ללא הכוונה והשגחה מסויימת, אלא על פי חוקים וכללים טבעיים. והעולם הזה התהווה והתפתח לפני מליוני שנים מאליו. וקשה על השקפה זו, מאיפה בא הכח שגרם להתהוות העוה"ז. אותה נקודה ראשונה של התהוות ממה נעשתה. איך נתהווה יש מאין. או במלים מופשטים יותר מי יצר את הטבע. דרך משל אם יבוא אדם ויראה לנו ציור יפה ויאמר לנו שציור זה לא נכתב בידי אדם אלא " במקרה" היה מונח על השולחן בקבוק דיו וניר ונשפך הדיו על הניר ומאליו יצא ציור זה, ללא ספק שנחשבהו לבלתי שפוי בדעתו[1] ומדוע לגבי הציור הגדול והמופלא של העוה"ז, על הדומם, הצומח והחי אשר בו, נאמר שנתהווה מאליו ללא שום כח. (ואף אם ימצא אדם שינסה להוכיח שאפשרי דבר כזה, תישאל השאלה: מניין התהוו אותם דף ודיו" ראשונים שגרמו ליצירת ציור זה)[2].

נכון הוא שהעולם מונהג על פי הטבע, אך בהכרח הוא שיש יוצר לטבע זה אשר ברצונו ישנה את טבע העולם אשר יצר, כחומר ביד היוצר. והגיוני הוא שכח זה של יוצר הטבע אינו גוף שכן בהיותו גוף, הוא הופך להיות מוגבל. דבר שלא ניתן להאמר על יוצר העולם וכל אשר בו[3] ואף לא דמות הגוף. ואיננו מסוגלים להבין אותו מחמת החומר הגשמי (הגוף) המגביל את חושינו להבחין בדברים גשמיים בלבד. אך מוכרחים אנו כנאמר להאמין במציאותו. והוא הנקרא בפי הנביאים בשם אלהי עולם, מלך הגויים, מלך ישראל, אלהי ישראל, אדון כל הארץ. יוצר השמיים והארץ וכל אשר בם, כמוזכר בספר בראשית. והוא אשר משגיח על כל ברואיו מביצי כינים ועד קרני ראמים והוא מסר את העולם בידי הטבע על כל חוקיו הקיימים ועל כל השפעות כוכבי הלכת על עולמינו. ועליו אמרה חנה: ה' ממית ומחיה מוריד שאול ויעל, ה' מוריש ומעשיר משפיל אף מרומם. מקים מעפר דל מאשפות ירים אביון... כי לה' מצוקי ארץ וישת עליהם תבל[4] כי אעפ"י שדברים אלה הם תופעות טבע, הרי הטבע כולו נוצר ומונהג על ידו. ולכן הוא העושה זאת. וברצותו שינה את הטבע למען אהוביו, כקריעת ים סוף לפני אבותינו במדבר[5]. והורדת המן למאכלם[6], חצית הירדן[7], הפלת חומות יריחו[8] ועוד. ולא רק זה אלא לכל אדם המאמין במציאותו וקורא אליו בעת צרתו נעזר על ידו ולפעמים אף שלא כדרך הטבע, כענין שמשון והלחי[9], ומנשה[10], ועוד. ואף עוד היום קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת[11].

1. חובות הלבבות שער היחוד פ"ו. 2. מדרש רבה בראשית פ"א י"ב 3. רמב"ם יסודי התורה פ"א. 4. שמואל א' פ"ב . 5. שמות י"ד. 6. שם פרק ט"ז. 7. יהושע פ"ג. 8. שם פרק ו'. 9. שופטים פרק ט"ו .10. דברי הימים ל"ג 11. תהילים קמ"ה.

בעת ברא יוצר העולם את עולמו יצר בו את האדם מארבע יסודות גשמיים אש, רוח, מים ועפר[12] בצלמו, בצלם דמות תבניתו[13], והלא אמרנו למעלה שאין לו דמות וצלם שכן אינו גוף, אלא שכוונת הכתוב הוא שהאציל בו מחכמתו והטביע בו באדם חלק רוחני נוסף על ארבע יסודותיו הגשמיים. אותו חלק מוזכר בספר בראשית פרק ב׳ בשם "נשמת" חיים ויהי אדם "לנפש חיה", שעל ידו נבדל האדם משאר בהמות, חיות ועופות, למלך ומושל בבריאה כולה. ומותר האדם מן הבהמה אין כי הכל הבל[14] לבד הנשמה הטהורה.

אדם זה לרום מעלותו בהיותו נברא ראשון בעל דעה והשכל וכוח ביצוע ללא מעצורים ובעל בחירה מלאה, ידע והכיר בחכמתו הגדולה את הכח המופלא אשר בראו, בידיעה ברורה ומושלמת כאדם שתמיד רואה את המלך ומכירו ואת מראהו, אך לאחר עברו את ציווי ה׳ ואכילתו מעץ הדעת, גופו התגשם יותר והפך להיות יודע גם רע[15] ואז נסתלקה ממנו אותה הכרה בידיעת הבורא ונשארה בו ההכרה שיש מציאות כזו ללא ספק כלל, אבל לא כראיית חברו שיודע גם את מראהו ונשאר ערום מהכרתו הקדומה, וזה כוונת הכתוב "וידעו כי ערומים הם"[16]. ומאז אין אדם יכול לזכות להכרה גבוהה בידיעת הבורא בהיותו תוך גופו הגשמי יותר מידיעת עצם מציאותו. והיות וחלק ממטרת הבריאה הוא שאדם יכיר במציאותו של בוראו בהכרה ברורה ושלמה, נגזר על בני האדם מות. שכן לאחר מותו והתנתקותו מהגוף יזכה להכרה זו, וזה כוונת הכתוב "כי לא יראני האדם וחי"[17], ראיה מלשון הבנה, שכן עיקר הראיה היא במח. והעין היא רק מצלמה המעבירה את התמונה למח המבין אותו כידוע. ופירושו כי לא יבינני האדם וחי, בחיי אינו יכול אבל לאחר מותו יכול.

דעתו זו ואמונתו במציאות הבורא העביר האדם הראשון לזרעו אחריו והם בחכמתם הבינהו. כמובן שלא כולם באותו דרגה אך כל אחד לפי הבנתו הכיר והאמין במציאות הבורא עד דורו של אנוש אשר טעו לאחר השפעת כוכבי הלכת ועשאום אלוהות[18] ונטשו את האמונה באלקים אחד חי וקיים בורא עולם מלואו. ואך נח ובניו נשארו נאמנים להכרה זו. ולכן בכעוס הבורא על הדור ההוא על מעלליהם, ביקש להשמידם אולם לא רצה לפגוע גם בנח המאמין במציאותו, אמר לו בנבואה שמבול עומד לפרוץ ובצורך לבנות תיבה כדי להנצל, וכן עשה. ולאחר המבול יצאו נח ובניו ובני ביתם מהתיבה, ומהם נתרבה העולם ונתיישב מחדש אך לא הכירו את בוראם, פרט לשם בן נח אשר העבירה לעבר נכדו והם ניסו ללמד את בני האדם אמונה זו ולהכיר בה, אך רוב ההמון הנבער אשר נמשך

12. רמב״ם מדע יסודי התורה פ״ד. רמב״ן על התורה בפסוק בראשית ברא אלוקים. וראה עץ חיים להאריז״ל שער מ״ב, פ״א. 13. בראשית פרק א׳. 14. קהלת פרק ג׳, וההמשך הוא מסידור התפילות. 15. בראשית פרק ג׳. 16. שם. 17. שמות ל״ג. 18. רמב״ם הלכות עכו״ם פ״א.

בטפשותו אחרי כוכבי הלכת אשר נראה בחוש השפעתם על הארץ (על ידי חכמת האסטרולוגיה) ועבדם בכל מיני צורות שונות הנקראים בשם אלהים אחרים לא נטה להאמין בדברי שם ועבר וחבריהם וילכו אחרי ההבל ויהבלו, עד אשר קם אברהם אבינו ובחן בכל מיני צורות את כל עבודת האלילים והכוכבים שהיו בימיו, וראה כי גם הם נבראים ויש גבוה מעל גבוה שומר, הגיע למסקנה כי שם ועבר הם הצודקים, והלך ללמוד תורה זו מפיהם. ולאחר שנתיישבה בלבו הלך והקהיל קהילות ברבים והסביר להם ושכנעם במציאות בורא העולם.

בשבת אברהם בבית מדרשם של שם ועבר הגיע להכרה ברורה בבורא העולם וממציא הטבע ובמטרת בריאתו את עולמנו, ובדרך בה נבראו העולמות הרוחניים שמעלינו ומטרתם, כפי הקבלה והמסורת שהייתה נחלת יחידים בדורו שקבלו מדורות קודמים, משם ועד אדם הראשון שידע זאת מכח היותו הנברא המושלם ביותר בידיעות אלו. וכתב אברהם אבינו ספרים בנושא זה המדברים בהשתלשלות כל העולמות הרוחניים מהמאציל העליון יוצר הכל ועד עולמינו הגשמי, על כל היקום אשר בו[19] ודעה זו הנחיל אברהם אבינו ע״ה לבנו אהובו יצחק אשר מסרה ליעקב ועשו בניו, ועשו זנח למוד זה ונשאר לנחלה בידי יעקב אבינו.

תורת אמת זו הנחיל יעקב לכל שנים עשר בניו שקבלוה ברצון ובהבנה, והנחילוה לבניהם אחריהם ונשאר בידיהם כמאה ושלושים שנה בערך ולאחר מכן קושי השעבוד במצרים, השכיח רוב תורה זו מהם, ורק בין בני לוי שלא נשתעבדו לפרעה, נשארה אמונה זו באותה להט שקבלוה מיעקב אבינו, וממנה למד משה רבינו הלוי, להכיר את בורא ויוצר העולם והאדם. ועל ידה נתגדל וזכה להגיע לדרגת הנבואה, שבכחה יצא עם ישראל ממצרים, ונחל את יעודו הלאומי, ארצו ותורתו על כל מצוותיה ותולדותיה.

פרק א׳

במהות הנפש

רגילים אנו לומר כי יש לאדם נשמה וכן מתבטאים אנו במילים כגון: יציאת הנשמה, ציפור הנפש וכדו׳. אך ללא מושג כלשהוא במהות הנפש והיכן שוכנת היא בגוף האדם.

השקפת תורת ישראל היא, כי האדם כמו כל שאר הבריאה נוצר מארבעה יסודות גשמיים והם: אש, רוח, מים ועפר. יסודות אלו הם שיצרו את גולמו של האדם

19. רמב״ם שם. אחד מספריו המהוה בסיס לחדרי הקבלה נקרא בשם ״ספר יצירה״ ראה לעיל שער יוסף עמוד רפ״ד.

בשרו דמו ועצמותיו אך חסרה בו עדיין כח החיות, אותה רוח המפעילה את עצבי המח וכלי הדם אשר על ידם הופך האדם מגולם, לגוף חי הנע ומדבר ויוצר ועושה. והנה בשעת בריאתו של האדם שרתה רוח זו הידועה בשם "נפש", על רביעית (87 גרם) דמו הזך ביותר והפעילה את מוחו ודמו והפכתו לאדם "חי". וכן הדבר כיום, שבטיפת זרעו של אדם נמצאים המרכיבים של אש, רוח ומים וכאשר הוא קולח בחוזק משתתפת עם יסודות אלו גם חלק מנפשו שלו, המחיה אותם שלא יסריחו, והגורם אחר כך להתפתחות העובר, אך כל זה לא שווה אם חסר לו המרכיב הרביעי העפר, שבלעדיו אין אפשרות ליצור גוף אדם. עפר זה נמצא בביצית האשה וכאשר מתערב זרע הזכר בביצית האשה במדת חום ידועה (הנגרמת על ידי הביוץ) מתחברים ארבעת המרכיבים, וחלקי נפש אלו מהוריו מפתחת אותם לצורת עובר ושומרת עליו עד הווצרות רביעית דם בגופו, ואז שורה עליו נפש העובר עצמו, בקשר חזק המפתח את העובר, התינוק, הילד, המבוגר, ומלווה אותו עד מותו.

נפש זו יש לה אברים וגידים רוחניים כדוגמת הגוף הגשמי, וכל אבר נפשי שוכן על כנגדו הגשמי ומפעילו כעין חיכוך חשמלי שיוצר אנרגיה לגוף, כך שהנפש נמצאת בכל הגוף. אך בכל זאת יש לה נקודת מוקד עיקרית אשר אף אם היא בחסרונה בשאר מקומות (כגון קטיעת איבר או התאבנותו) יכולה להתקיים, הרי בחסרונה במקום מוקדה אין לה אפשרות קיום בחיבור עם הגוף. מיקוד זה הוא לנפש – בכבד, לרוח – בלב, ולנשמה – במוח. וכאשר יבואר בהמשך מאמר זה. בימינו צלמו המדענים את הנפש הזו האתרית ועל כך בנקודה המדעית של נושא זה להלן.

נפש זו כשלעצמה היא בעלת חושים חזקים ומפותחים מאוד, אשר בידה לראות ולחוש בדברים שנעשו או הנעשים ברגע זה במרחק של אלפי קילו-מטרים או אפילו בדברים שעתידים להעשות אי פעם, והיא בעלת כח הבנה חזקה והכרה במהות העולמות כולם והמתרחש בהם. אך לאחר הכנסה לגוף מוגבלת היא בהתאם לכח סבל יכולת הגוף ולכן אם כי בכח יכולה היא כבר ביום הראשון להוולדה להלך ולדבר, הנה בפועל כלי הגוף הקטנים והחלשים אשר על ידם היא צריכה לבצע זאת מונעים ממנה דבר זה. ולפי התפתחות גוף האדם ושכלו כן מופעלת בו נפשו בהדרגה טבעית ומובנת.

נפש זו היות והיא רוחנית לא ניתן להרכיבה יחד עם יסודות גשמיים ולכן מתלבשת היא בלבוש דקיק הנוצר מחלקי הנפש של הוריו שנקשרו בשעת הזווג אל הזרע ושגרמו להפראתו ולבוש זה הוא המתחבר אל הגוף.

הרכבה של נפש זו כינוה פילוסופי יון הקדמונים בשם "היולי", דהיינו חומר הכולל את כל שאר החומרים בתוכו אך לא נכרים בו מחמת פשטות הרכבו, ועל ידה זוכה גוף האדם לראות ולהכיר גם דברים גשמיים ולמששם, וגם דברים רוחניים ידיעה, זכרון וכדו'.

נפש זו לאחר תרכובת הנשמה בה הופכת לחמישה חלקים רוחניים לפי הסדר הבא: נפש, רוח, נשמה, חיה, יחידה, שנכנסים באדם בהדרגה.

הדרגה הנמוכה ביותר היא הנפש, והיא נמצאת הגוף כל אדם ובעל חי כלשהוא. ולא עוד אלא שנקודה קטנה ממנה נמצאת גם בצומח ואפילו בדומם. והוא המאחד את הדומם מעפר, לגוש סלע, ומגדל הצומח וכדו׳, אלא שבאדם היא מפותחת יותר מאשר בבעלי החיים. וזה כוונת הפסוק[1] כי מקרה בני האדם ומקרה הבהמה מקרה אחד להם כמות זה כן מות זה ו״רוח״ אחד לכל״. רוח זו אינה אלא הנפש ושנקראת לפעמים בלשון זה מחמת הקשר שבין הנפש לרוח.

שניה בדרגה היא ה״רוח״, אשר אדם הזוכה לשלמות נפשו במדות ומעשים והתרחקות מתאוות אכילה ממון וכיוצא, מסוגל לקבלה. אמנם בלעדיה חיי הנפש והגוף לא חסרים מאומה, ולרבים מאתנו אין אלא נפש בלבד, בכל זאת האדם המקבלה זוכה להגיע להכרה מושלמת במהות בריאת העולמות הגשמיים והרוחניים בצורה יותר מוחשית. ומעליה דרגת ה״נשמה״, שאף היא לאדם המתקדש יותר וזוכה לה (ואין אפשרות לזכות לה ללא למוד תורתינו הקדושה)[2] נכנסת בגופו ומורכבת על רוחו ונפשו ומעלה את האדם לדרגה גבוהה מאוד בהכרת סודות העולמות הגשמיים והרוחניים כאחד, ובפענוחם בעודו בגופו.

התחברות נשמה לרוח או רוח לנפש נעשים דווקא בשעת שינתו של האדם, וזה כוונת הכתוב באיוב **נפשי** איויתיך **בלילה** אף **רוחי** בקרבי **תשחריך**[3].

מעליהם בדרגה ״חיה ויחידה״, שהן הכרת הבריאה ובוראה בידיעה ברורה וגדולה כדרגת אדם הראשון לפני חטאו בעץ הדעת ולרוב מעלתם וכוחם אין גופו של אדם יכול לסובלם ולכן אדם הזוכה לדרגתם לא ימות, שכן המות הוא פועל יוצא מאכילת עץ הדעת שמנעה ראיה זו ואין זוכה להן אדם רגיל, רק לאחר מותו והתנתקותו מגופו. וזה הזוכה להן בחייו מדוע ימות, ואכן רק בודדים זכו לה. ביניהם חנוך בן ירד ולכן יחד עם גופו עלה לעולם המלאכים, ככתוב ״ויתהלך חנוך את האלוהים ואיננו כי לקח אותו אלהים״[4] וכן אליהו הנביא זכה לדרגה זו ולכן לא מת ויעל אליהו בסערה השמימה[5] וכן האגדה[6] מספרת על אשה שזכתה להגיע לדרגה זו ולא מתה, והיא סרח בתו החורגת של אשר בן יעקב אבינו[7].

הנפש עצמה מתפרטת להרבה חלקים קטנים, ולכן אעפ״י שאמרתי שלכולנו יש נפש אין הכוונה אלא על השם הכולל, ולא על מדת החלקים, אשר לא נמצאים אצל בני האדם במדה שווה אלא פי אישיותו ומעשיו של אדם נחסרת ונשלמת דרגת נפשו.

1. קהלת פ״ג 2. זוהר ויקרא כ״ה, ע״ב3. שער הגלגולים הקדמה ג׳ 4. בראשית פרק ה ׳5. מלכים פרק ב׳. 6. ספר הישר פרשת ויגש, ועוד. 7. המוזכרת בספר במדבר פרק כ״ו.

פרק ב

כבר אמרנו שבעת המצאות הנפש בתוך גוף היא מוגבלת בתכונותיה ובכוחה המופלא ואינה מתרוממת לפי כמות וכוח הכלים דהיינו הגוף שהיא נמצאת בתוכו. אך בכל זאת בעת אשר תשומת הלב לגוף פוחתת, מיד גוברת נפש זו ומאירה את האדם בכחה הרוחני. לכן אדם המתבודד מחברת אנשים יכול להגיע להארה קטנה שבנפש כגון הגדת עבר או עתיד. ואם אדם מגיע ל"התרוממות הנפש" מתוך שירה ושמחה גדולה, שמחה אמיתית ולא אוילית, זוכה לידע לא רק עתידות וצפונות סתרי עולם ומלואו, אלא אם בעל נשמה הוא, אף כוונת בורא עולם ומעשיו וזו היא הנקראת בשם "נבואה". ולכן בני הנביאים ברצותם לקבל שפע נבואיי היו מביאים עצמם לידי התרוממות הנפש בדברי תורה וניגונים המשמחים ובכל כלי שיר כנזכר בתנ"ך[1], "ויהי כנגן המנגן ותהי עליו רוח ה'"[2].

לפעמים בעת שאדם ישן מתוך שלוה ושקט פנימי חולם הוא חלומות העומדים להתרחש. וזאת משום כי בעת שהנפש רגועה מעלה היא למח גלים המנותקים ממציאות ההווה, ומחדירים לה צפונות ומסתורי בני האדם, ועל זה נאמר: "בחלום אדבר בו"[3]. לפעמים החלומות באים מההבל שמעלה האוכל בגופו ומזרים גלים למח, ואז כל חלומותיו הם דברים בטלים, ועל זה נאמר: "כי ברוב חלומות והבלים ודברים הרבה"[4]. גם כאשר אדם נמצא במתח מרוכז לנושא מסויים והוא נרדם או מתנמנם יכול להגיע להכרה קטנה ולחלום חלום שיש בו גם קצת מהאמת. וזה כוונת הכתוב[5]" בחלום חזיון לילה בנפול תרדמה על אנשים בתנומות עלי משכב אז יגלה אוזן אנשים ובמוסרם יחתום".

לפעמים בשעת שינה יוצאת הנפש מהגוף אך קשורה בו בכל זאת בקשר רוחני דק לטבורו, ומרחפת בחלל אויר העולם מעל למדינות שונות, אף נראה שם למכיריו כדמותו בצלמו ואח"כ חוזרת לגוף, והאדם נדמה לו שבחלומו הוא רחף וראה זאת.

אדם שהגיע לדרגת רוח יכול לשלוח את נפשו בעת שינתו לכל מקום ואף לעולמות העליונים. פירוט נושא זה להלן בנקודה המדעית של תורת הנפש.

נפש זו גם חולה לפעמים, זאת אומרת לא יציבה בגוף, הן מחמת עצבים ומתח גבוהים או התעסקות בדברים הגבוהים מרמת המשכל השכלי, או מחמת חוסר התפתחותה הנורמאלית והשארותה במצב הילדות. ויש בני אדם שבהיותם קטנים נפגעה איזו נקודה רגשית בנפשם ואף כי בשאר דברים נפשם גדלה והתפתחה יפה, בנקודה (או נקודות רבות) זו, היא עמדה על מקומה. ובגיל מבוגר יותר האדם נתקל במעצורים נפשיים מחמת דברים הנוגעים אצלו באותה נקודה.

1. שמואל א' פ"י. 2. מלכים ב' פ"ג. 3. במדבר י"ב. 4. קהלת פ"ה 5. איוב ל"ג.

אותה אנרגיה חשמלית שהנפש מפעילה בהתחברותה לגוף כנזכר לעיל, מפעילה לפי רמת התפתחותה גלים המועברים למוח ומרטטים את מיתריו, ונותנים בו את הכח להפעיל את כל הגוף. (כיון שהנפש היא מופשטת בכל הגוף כנזכר, הגלים הם המרטטים את כל חלקי המוח אשר כל חלק מכוון אבר מסוים בגוף האדם). ולכן יכולים אנו להכיר אישיותו של אדם או מחלתו לפי אלקטרודות המחוברות למוחו וקולטות גלים אלה וכן על ידי חכמת הכתב (גרפולוגיה), ושרטוטי היד, שאין מקומם כאן.

פרק ג׳

החיים שלאחר המוות

״כי הולך האדם אל בית עולמו וסבבו בשוק הסופדים וישוב העפר על הארץ כשהיה, והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה״[1]. במלים אלו ביטא החכם מכל אדם שלמה המלך את השקפתו השקפת תורת ישראל על חיי הנצח והישארות הנפש.

כלל ידוע הוא, שאין דבר שאובד לגמרי. לדוגמא, העץ לאחר השרפו הופך בחלקו לפחמן וכדו׳, זאת אומרת שבשריפת העץ רק נשתנה אותו חומר, לחומר אחר אך לא אבד כלל. כן הוא באדם, לאחר מותו מתפורר גופו בתהליך איטי וכל יסוד מארבעת יסודותיו חוזר למקורו. ובהיות ורוב גוף האדם מורכב מיסוד העפר נאמר בתורה ״כי עפר אתה ואל עפר תשוב״[2], אך גם שאר היסודות חוזרים לקדמותם, פרט לעצם מסוימת בערפו של האדם שנשארת לעולם בהרכב ד׳ היסודות וממנה יקום האדם בתחיית המתים נושא שאין כאן מקומו

תורת ישראל רואה את חיי הנצח לא רק כהמשך לחיי הגוף אלא כתכליתו. לפני הוולדות האדם הנפש מופרדת מהרוח והרוח מהנשמה, חיה ויחידה הנזכרים למעלה. ואין יכולת לנפש ולרוח להתחבר רק על ידי מעשיהם בהיותם בעלי בחירה ואמצעים של התקדמות בעשיית טוב והתדרדרות במעשה רע. לכן נכנסת היא בגוף האדם לתקופה מוגבלת שהוקצבה לה מראש (ושניתנת לפעמים לקיצור ואריכות גם בהיותה בעולם הזה), כדי להתקדם ולזכות לחבור ואיחוד חמשת כוחות רוחניים אלה לחטיבה אחת. זכה אדם והשלים את מטרתו ויעודו למענה נוצר, והגיע לדרגת נשמה, חוזרת נפשו המושלמת להגיע לאחר צאתה מגוף האדם בעת מותו לעולמות הגבוהים וליהנות מזיו אושר החכמות והידיעות הטהורות והזכות של מעלה, והוא נקרא בשם ״גן העדן העליון״ וגופו שהוא אינו אלא מלבוש לנפש האדם נשאר בעולם הזה אם בשלמות, ואם בהתפוררות החומר שבו עד לזמן תחיית המתים, בה

1. קהלת י״ב. 2. בראשית פ״ג.

יתאחדו כל יסודותיו מחדש ויחיה האדם הפעם לנצח ויחוש בכל אותם עידונים גם בתוך גופו המחודש, אשר יצטרך להברא כדי להעשות רצון האלהים המקורי, והוא שהאדם בגופו יגיע לכל הנרח"י כאדם הראשון לפני חטאו, ועל אותה תקופה נאמר "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים"[3] שכן כולם יגיעו לדרגה מסוימת של נרנח"י בתוך גופם ולהבנת הכוחות העליונים ואז יקוים "בלע המות לנצח ומחה ה' אלהים דמעה מעל כל פנים"[4].

העליה וההנאה מהעולמות הרוחניים העליונים, היא מדרגת "רוח" ומעלה, אך "הנפש" היות והיא מורכבת גם מזוך החומר הגשמי (רביעית דם הנזכר למעלה), לאחר הפרדתה מהגוף נכנסת לגן עדן התחתון שהיא ארץ אתירית כדוגמת ארצנו ומתענגת שם מטוב הנראה כגשמי, אילנות ופרחים וכדו'. ויש לה קשר טלאפתי עם רוחה ונשמתה ומקבלת מהם את ידיעת החכמות העליונות.

אם לא זכה האדם להגיע בעודו בגופו לשלמות זו, יש כמה צורות בהם תמצא הנפש לאחר מותו.

כלל הוא, שאין מעשה רע מוחק או מאפיל על מעשה טוב שיעשה האדם או להיפך. ולכן אדם שהטיב מעשיו וזכה לרוח ואפילו לנשמה, ואח"כ חטא, בשעת חטאו חלקים אלו נפגמים בכתמים רוחניים המעיבים על אורם הנוצץ וטחים את עיני האדם מלחוש בכוחות האדירים השוכנים בקרבו. ולכן אדם כזה לאחר מותו עוברת נפשו תהליך ניקוי יסודי כדוגמת כיבוס, שטיפה ומריקה, עד שתתנקה מכתמיה, ותוכל לחזור ולהאיר כשאר נפשות מעלה.

צורת כיבוס זו נקראת בשם גיהנם התחתון שכן בהיות והנפש נוטה גם לגשמיות מחמת הרכבה (רביעית הדם), היא חשה כאדם חי בגופו את יסורי מירוק אלה, אשר באים לצורך תקון הנפש. ויכול האדם גם בהיותו בעולם הזה לנקות את נפשו על ידי "תשובה" וחרטה אמיתית על חטאיו.

כל זה ב"נפשו". אך רוחו ונשמתו של החוטא מחמת רוחניותם הגבוהה לא שייך בהם ניקוי וזיכוך כדוגמת הנפש, אלא סוג סבל רוחני יותר וקשה יותר. יסורי רוח ונשמה אלו נקראים בשם גיהנם עליון[5], ובהמשך הזמן (לפי גודל וחוזק הכתם, כן אורך הזמן) מתנקים "רוח ונשמה" אלה מחטאיהם, ומתחילים להבין ולחוש בהנאת המדעים והאורות הסובבים אותם, בגן העדן העליון.

צורות ניקוי אלו פעמים שמספיקות שיגיע האדם למנוחתו, ופעמים שאינה נתנת לאדם מיד עם מותו אלא לאחר שובו לעוה"ז בגלגול נשמות, ופעמים שנתנת לאדם ולמרות זאת אינה מספקת ונצרך הוא לשוב אח"כ בגלגול נשמות.

3. ישעיהו י"א ט. 4. ישעיהו כ"ה ח'. 5. ראה ספר חסידים סי' תק"ל.

פרק ד׳

מהו יהודי

אין אדם המסוגל להגיע לדרגת ״רוח״ וכל שכן לדרגת ״נשמה״ האמורים למעלה, אלא אם כן שומר הוא את תרי״ג מצוות תורת משה וענפיהם, מתוך חיובו בהם, ולכן אומות העולם אשר אינם מחויבים בשמירתה, אינם יכולים לזכות לדרגות אלו עד שיעברו תהליך גיור ושמירת מצוות התורה. במדה ולא עשו כן, יכולים הם לזכות לדרגות גבוהות ורמות, אבל בתחום בחינת ה״נפש״, ולא יותר. ובכל אופן גם לנפשם יש שכר ועונש על מעשיהם שעשו עלי אדמות, אלא בעוד שהעונש הוא שטיפה ומירוק לנפשם כדוגמת נפשות עם ישראל, הרי ששכרם לא יכול להשתוות מחמת מיעוט כליהם הרוחניים ואי יכולתם לזכות לרוח ונשמה כאמור. ולכן חסידי אומות העולם, שאמרו חז״ל שיש להם חלק לעולם הבא, הכוונה היא שלאחר מותם נכנסת נפשם לעולם הדמיון ושם רואים הם את עצמם כמתענגים בכל תענוגות העולם הזה, כדוגמת האדם הרואה בחלומו את עצמו מתענג בתענוגות אלו ובזה הם באים על סיפוקם, מחוסר הכרה בזיו נועם הספירות העליונות בהעדר הרוח והנשמה[1]. וזה כוונת הכתוב[2] ״ועתה אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגולה מכל העמים. ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש״. וזה כוונתינו באמרינו בתפילות החגים **אתה בחרתנו מכל העמים.**

גלגול נשמות

אדם שבהיותו עלי אדמות הטיב מעשיו מחד, והרע מצד שני ולא תקן מעשיו על ידי תשובה והוצרך לחזור לעולם זה ע״י הוולדות מחודשת כדי לתקן מעשיו, בזמן התחיה תחולק הנשמה בין אותן גופות שבהם גולגל האדם וכולם יקומו בתחיה בכל אברי גופם ונשמתם, אך ברמת משכל המתאימה לפי חלק הנפש, הרוח והנשמה שנתקנה בכל גוף. פרט למקרים נדירים בהם לא תקום אחת הגופות כלל כגון: הכופר בתחיית המתים או המלווה בריבית שמתו ללא תשובה, ועוד אי אלו סבות בודדות. ואז בשעת צאת נפשו, הרי הוא כמי שלא היה כלל בעולם ואותו הגוף לא יעמוד בתחיית המתים בעתיד. ונפש זו חוזרת לעולם בהוולדות חוזרת, בו ניתן לה הזדמנות להתחיל הכל מחדש ולהתקדם. ואם גם בפעם זו לא נתקנה הנפש, וחזרה לאחר מות הגוף לאותו מצב בו היתה קודם ניתן לה פעם שלישית ואחרונה להוולד ולתקן עצמה, ואם גם אז לא התקדמה אפילו מעט, שוב אין לה זכות קיום כיישות עצמית והופכת להיות גרורה לנפש אחרת שהטיבה דרכיה

1. ראה ספר ״שער יוסף״ במאמר ״גלגול נשמות״. 2. שמות י״ט.

בעולם זה. לנפש זו כיוון הנביא באומרו "והנפש החוטאת תמות". סוד שלוש הזדמנויות אלו הניתנים לנפש נרמזו בפסוק:[3] "הן אלה יפעל אל פעמיים שלש עם גבר". (ואף אומות העולם באים בגלגול, ולא עוד אלא שיתכן ונפש הישראלי לאחר מותו תתגלגל בגוי)[4].

וכאן אנו מגיעים לנקודה גבוהה אשר על ידה מתורצים הרבה שאלות וסתירות בעניני האמונה שכר ועונש, יסורי צדיקים, ושלות רשעים. שכן לפי אמונתינו, זה כאלפים שנה שאין נשמות חדשות בעולם וכמעט כולנו גלגולים של נשמות אנשים שהיו פעם בעולם זה ובאנו לתקן אשר חטאנו באותה תקופה הן לאלקים והן לאנשים אשר אף הם חזרו אתנו ב"גלגול" לעולם זה[5]. אף צדיקים חוזרים לפעמים בגלגול, אם כדי להוסיף על מעשיהם הטובים, או להדריך את בני האדם בדרך הטוב והישר, או כדי לעזור ללבבות נדכאים וכדו'[6].

אדם שחטא וקלקל מעשיו בצורות שפילות, לפני תקונו המושלם בדרכים שהזכרתי צריך להכנס בגוף בעל חי, ולסבול שם כגודל חטאו אשר פגם. (אני מצטט כאן לשונו של גדול המקובלים באלף וחמש מאות השנים האחרונות הידוע בכינוי "האר"י" מצפת, ר' יצחק לוריא זצ"ל. חי בשנים רצ"ה-של"ב לאלף השישי. וזה לשונו) :המאכיל נבילות לישראל מתגלגל בעלה האילן והוא הצומח ואז ענשו הוא שהרוח מכה בעלה ההוא ומחזירתו לכאן ולכאן ואין לו מנוחה, וכשנשלם זמן הקצוב לו נעקרת העלה ההיא מן האילן ונובלת ונופלת בארץ וזהו בדוגמת מיתה ממש אצלו. מי ששפך דמים (רצח בכוונה תחילה, (שנ"י) מתגלגל במים. הבועל אשת איש (אם פיתה אותה, שנ"י) מתגלגל ברחיים הטוחנים, או בחמור (אם פותה על ידה, שנ"י) (שער הגלגולים הקדמה כ"ב. על גלגול אדם בבעלי חיים, המדע במחקרו נמצא עדיין בחיתוליו). כן יש חטאים שלפני שתתגלגל הנפש בגוף האדם מחדש להיטיב מעשיה, צריכה היא לשוטט בחלל אויר העולם תקופה מסויימת ואין לה מנוחה ורגיעה בהיותה מוטרדת ונדה ממקום למקום ומלאכי חבלה רודפים ומכים אותה וגומרים לה לייסורי נפש נוראים. וזה הוא הנקרא בשם"כף הקלע". ועליו התכוונה אביגיל באמרה "והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים את ה' אלהיך, ואת נפש אויביך יקלענה בתוך כף הקלע"[7]. ואז שואפת נפש זו ולפעמים גם מצליחה מסיבות כל שהן לחדור לאיזה גוף אדם ולשכון בקרבו כדי לנוח מטרדתה, ועל ידה האדם נבעט ומצטער בפיצול האישיות (סיכזופרניה), עד שתצא מגופו. ברור כי דברים אלה רק כאשר אדם מת ברשעו, אבל אם נחם על הרעה אשר עשה הרי שחטאו נמחל, ושב ורפא לו וע"ז אמר הנביא "כי לא אחפוץ במות הרשע כי אם בשובו מדרכו וחיה".

3. איוב. ועיין בדקדוק בשער הגלגולים הקדמה ד' ד"ה ונבאר, ובספר שער יוסף ח"ב בנושא "גלגול נשמות בקבלה". 4. שעה"ג הקדמה כ"ב. 5. ועיין להלן בחוברת "חמדת שני" למחבר.
6. זהר ויקרא דף פ"ח. ושער הגלגולים הקדמה ח' . 7. שמואל א' , פרק כ"ה

הנני להעיר כי היות ואמונת גלגול לא נמצא מפורש בכתבי היהדות הבסיסיים תנ״ך תלמוד ומדרשי ח״זל, ורוב התבססותו הוא עפ״י ספר הזוהר אשר בו מובא ענין גלגול הנשמות בפירוש. וספר זה על אף עתיקותו (מיוחס לתנא ר׳ שמעון בן יוחאי ותלמידיו,) נתגלה רק לפני כשמונה מאות שנה, היו כמה מחכמי ישראל שפקפקו על זהות הספר ותכנו, ואם כי במסורת בעל פה שמעו על גלגול הנשמות, שללו את זה וטענו כי לאחר מות האדם, נפשו, רוחו ונשמתו נידונים רק בעולמות העליונים (האתריים), ולא חוזרים לעולם זה, אך כאשר עמד גדול מקובלי צפת, האר״י, לפני כארבע מאות שנה ואישר את הספר מחברו ותכנו נסתמו פיות המפקפקים.

אם כי אין זו מטרת החיבור לעסוק בסיפורי מעשיות אצטט כאן רק מעשה אחד מספר ״מנחת יהודה״ בשל צורת ההמחשה שבו לנאמר, וזה לשונו:
בשנת התרע״ט ביום ו׳, בה׳ באב נסעתי ברכבת אל כפר בעקובה הסמוכה לעיר בבל. ובבואי שמה נתארחתי בבית הר׳ ראובן דוד נסים קצאב הי״ו, וביום השבת א״ל בעל הבית הנז׳ ימחול כבודו לבוא עמי לבית משה שאשא הכהן הי״ו, לנחמו על הריגת בנו יחידו מנשה שנהרג ע״י הארמל הערלים אשר באו לגנוב את ממונו בשבוע שעבר. ולבסוף לא השיגה ידם לגנוב מאומה. ולמשה שאשא הנז׳ אין עוד בן או בת. גם מנשה הנהרג לא הניח אחריו בן או בת. ובבואי לבית משה שאשא הנז׳ התחילו הוא ואשתו לבכות כי זקנים המה לימים כמו בני ע׳ שנה. ואמרו לי אולי יכול כבודו להגיד לנו סיבת הריגת מנשה על מה נהייתה. ואם הוא מגולגל ומחוייב בגלגול הא׳ הרג, אנחנו מה פשענו שאנחנו סבלנו את כל הצער הגדול הזה. וכדי להפיג צערם ויגונם אמרתי להם, בשובי בשלום לעיר בבל שם אבינה בספרים ואחזור להם תשובה על זה. וביום ב׳ בשבת, בח׳ לחודש אב חזרתי לבבל. וביום ט׳ באב שחרית כאשר היינו אומרים קינות בביהכ״נ נתנמנמתי בעת אמירת הקינות וראיתי כי נער א׳ הלך מעיר בבל עד כפר בעקובה ועמו מאה דינרי זהב לישא וליתן בהם שם כדי לפרנס את אביו ואמו הזקנים שהניח בעיר בבל. ובבואו לבעקובה שכר חדר אחד בפונדק. ואיש אחד זקן הרגיש שיש להנער ההוא ק׳ דינרי זהב ורצה לגנוב אותם ממנו. אבל לפי שהוא זקן ותש כח לא יוכל לעשות דבר זה, ולכן הלך וגילה סוד זה לגנב אחר יהודי בחור והתנו ביניהם שהבחור יגנוב והזקן יעמוד לו למשמר והזקן יקח לו חלק מן הגניבה ההיא, והזמינו מפתח לפתוח בו את החדר שהשכיר לו אותו הנער. ויהי בלילה ההוא והנער היה ישן והדלת סגורה עליו מבפנים, ובאו ב׳ גנבים הנז׳ ופתח גנב הבחור את הדלת בלט, וקודם כל דבר נעץ סכין בלב הנער הישן ושפך את דמו ארצה, וכאשר היה מחפש אחר כך על הק׳ דינרים, באה שיירא גדולה אל הפונדק וייראו הגנבים על נפשם ויברחו להם ולא נטלו מאומה. וכאור היום נמצא הנער הרוג לא נודע מי הכהו. וסוף דבר קברו את נער ושלחו את הק׳ דינרים לאביו ואמו לבבל. וזה הנער היה בן יחיד לאביו ולאמו

והיה מכלכל את שיבתם. ואותו החדר שנהרג בו אותו הנער היו יראים בני אדם לשכור אותו ונסגר על מסגר שנים רבות. ואחר שנקבר הנער עלתה נשמתו לבי״ד של מעלה ותתבע את דמה מן הרוצח ומן אותו הזקן ואמר כי כאשר שעה לי כן יעשה לו, שגם הוא ייהרג ולא יטלו ממונו, וגם יהיה מכלכל את שיבת אביו ואמו וגם לא יניח זרע אחריו. והבי״ד של מעלה שאלו את פי הנהרג: האם אינו רוצה למחול להם, והשיב: שאינו מוחל להם על כל מאומה. והבי״ד עשו כדבריו, כי אחרי מות גנב הזקן גלגלו אותו במשה שאשא הנזכר, שהיה דר בבבל ולא נפקד בזרע עד היותו בן חמישים שנה. ובהיותו בן חמישים שנה הלך הוא ואשתו לכפר בעקובה הנז׳, ובא ללון באותו פונדק עצמו, ונזדמן כי בלילה ההוא היו אורחים רבים בפונדק ונשכרו כל החדרים ולא נשאר בלתי אם אותו החדר הסגור שבו נרצח הנער. ואותו החדר היה בנין ישן נושן כי לא חששו בעלי הפונדק לבנותו כשאר החדרים מאחר שאין אדם רוצה לשכור אותו, ואמר הפונדקי בליבו עד מתי יהיה החסר הזה סגור, מוטב לפתוח אותו עתה ולהשכירו למשה שאשא ולאשתו הנז״ל לפי שהם אינם יודעים שנהרג בו אדם ואינם מקפידים, ופתח להם את החדר ולנו בו. ובלילה ההוא קראו הבי״ד של מעלה לנער הנהרג ואמרו לו: הגיע העת שתוולד נפש ההורג בעולם. האם אתה מוחל לו או לא. אמר איני מוחל לו כלל, אמרו לו: א״כ רד ועמוד בפתח החדר אשר נהרג בו, וירד הנהרג ועמד שם עד ששמש הזקן ההוא את מטתו ובאה נשמת ההורג ופחדה וחרדה מלהכנס בטיפת הזווג ההוא. ועמד הנהרג והכה אותה ואמר לו: רשע הכנס בטיפה זו כדי לקבל עונשך, ועל כרחה של אותה נשמה נכנסה בטיפה ההיא וזהו בן משה שאשא אשר נהרג על ידי הארמל ולא נטלו מממונו כלום. ע״כ ראיתי בעת היותי מתנמנם בעת אמירת הקינות. וכל דברים אלו הראו לי בעיני כאילו הייתי עומד ורואה את כל הנעשה מתחילה ועד סוף. וכתבתי דברים אלו להר׳ משה שאשא הנז׳ תשובה על שאלתו הנז׳.

פרק ה׳

השארת הנפש לאור המדע

ידוע הוא כי חושינו מוגבלים לתדירות מסויימת שמתחתתה ומעליה איננו חשים מאומה, כגון הראיה, ראייתנו מתהווית על ידי העין המצלמת את הגוף שלפניה ומחדירתו למח שם הופך הדבר לגבינו לנראה. אין העין הרגילה יכולה לקלוט ולצלם דבר הנמצא מתחת לצבע העכור ביותר **אדום**, ולא יותר מהצבע הבהיר והזך **סגול .**

התרשים המוצג בזה מבהיר מה מוגבלת היא ראייתנו בכל הסובב אותנו.

בלתי ידוע קרני X	---------- מעל לאולטרא סגול
----------	אולטרא סגול 27000 גלים לס"מ.
העולם הגשמי	גלים נראים לעין 14000 גלים לס"מ.
גלי חום כהים	אינפרא אדום
גלים בלתי ידועים	אינפרא אדום
גלים חשמליים ארוכים	מתחת לאינפרא אדום

בלתי ידוע

ההמצאות האחרונות באמצעי צילום לאינפרא אדום העשירו במעט את ידיעתנו על עולם מופלא זה ולא בנושאים הנאמרים בחבורינו היות והם ברובם באולטרא סגול ומעליו. אך ברוסיא, בשנת 1961, המציא מר סמיון קרילאן מכשיר הקולט תנודות שבאולטרא סגול, (המצלמה הקיריליאנית.) והמדענים שם המתייחסים באופן חיובי ביותר לפראפסיכולוגיה וענפיה, ואף הקימו פקולטה לביו אנפורמציה, הצליחו לצלם את ה"אורה" אנרגית הנפש המפעילה את הגוף, בלשונם "ביו פלאזמה".

כן, יש אנשים המסוגלים במצלמה פשוטה לצלם רוחות ונפשות אנשים שהלכו מעולמינו ולזהותם ברור (בתמונות ללא ליטוש. ראה בזה באורך לטום פטרסון, אנגליה, בספרו "צילום רוחני").

הגבלתנו בשמיעה מתבטאת בכך שאיננו יכולים לקלוט גלי קול אלא בתדירות של 16 תנודות ועד 20,000 תנודות לשניה. הכלבים מחמת שמיעתם הטובה מ-7 תנודות לשניה מאומנים ומופעלים בצבאות העולם ע"י משרוקית המפעילה פחות מ-16 תנודות בשניה כך שהאדם כלל לא שומע, אך הכלב מגיב לפי קול המשרוקית באופן חיובי בהחלט.

ובלונדון בשנת 1968 המציאו מערכת אזעקה המשמיעה הרבה למעלה מ-20 אלף תנודות לשניה, והאדם המפעילו בביתו ישן בשקט ובמנוחה ללא שום שמיעת קול רעש. אך העכברים הקולטים תדירות זו משתגעים מהרעש ובורחים מהבית. וכן בקנדה המציאו בזמן האחרון אמצעי דומה בשם "רודקס" **Rodkees**.

מגבלותינו אלו מונעים מאתנו לראות ולהאזין לרוחות הנמצאים מתחת או מעבר לגבול זה, אך הם נמצאים.

לעתים רחוקות כאשר איזו רוח נמצאת בגבול הדק שבין הסגול לשמעליו, רואה האדם איזו דמות מת, או כאשר מתגדלת לפעמים כח ראייתו לשניה אחת או שתיים מעבר לנורמאל הוא רואה אותם וחש בהם. בעיקר מצוי הדבר אצל חולי רוח שכח שכלם שאינו פועל עובר למח המפעיל את העיניים או האוזניים והם שומעים או רואים דברים שאנו לא יכולים לראותם. וכן בשעת חלום כאשר המח פועל ללא הגוף נתן למח לראות ולשמוע בתדירות גבוהה יותר ואז "חולם" האדם דברים שאין באפשרותו לראות ולשמוע בעודו בגופו.

המדענים מסתמכים במחקריהם רק על מה שעיניהם רואות או לפחות מה שחושם מרגיש בכך, והיות ותופעות הנפש וכחה, רוחניות הן ביסודן ואינן נתפשות עם תחושות גופינו המוגבל, קשה היה להם זמן רב להאמין במציאות זו. אך בזמן האחרון ובעיקר לאחר יסוד החברה לחקר הנפש[1] החלו להמציא שיטות הבחנה לתופעות רוחניות אלו בדרכי מחקר שונים. מחקרם התבסס על עשרות תופעות רוחניות שאין להם עם הגוף הפיסי ולא כלום.
אציין כאן (בקיצור נמרץ) שתי תופעות עיקריות והם, מסע הנפש, וגלגול נשמות.

מסע הנפש

כתבות מפורטות בנושא זה לא נכתבו אלא בידי סופרים בודדים, ביניהם יש לציין את גב' איילין גארט (מדיום ידועה) שיחד עם הפראפסיכולוגים ד"ר סוונסון וד"ר מאבל מניו יורק חקרו תופעה זו ואף ערכו כמה מסעות כאלו והגיעו לדייקנות מפתיעה במחקריהם. דרך אגב: המהופנט בשעת הפנוטו אם נשאל הוא על מקום פלוני ובית פלוני, ברוב המקרים יש בכוחו לערוך מסע נפש זה לשם, לראות את המתרחש ולמסור פרטים מדוייקים. וכבר היה בלונדון שבנו של פרופסור ידוע הופנט ונשאל מה מעשי אביו שנמצא אז בניו יורק כרגע, והוא תיאר בפרוטרוט את מעשיו ושלאחר ברור נמצא כי לא שינה כלל בשום פרט. או על נערה שהופנטה ונשלחה לבית הוריה (דרך מסע נפש) שדרו בעיר אחרת לספר על מעשיהם ולאחר זמן מה צלצל הטלפון ועל הקו היה אביה ששאל לשלומה. כאשר נשאל מה פתאום הוא שואל הרי רק אתמול הם התקשרו ושוחחו, הוא ענה כי לפני כמה דקות הבחין בדמותה הנמצאת בביתו ורצה לדעת אם אונה לה רע או שדמיונו הטעהו.

1. בשנת 1882, לונדון ארץ הטירות העתיקות ורוחות הרפאים המהלכות בהן עד עצם היום הזה. ובחלקן מהוות אטרקציה לתיירים ומקומן נדפס במדריך התיירות המקומי, שם החברה הוא **Society For Psycnical Research** .

חכמי הקבלה בישראל היו משתמשים במסע נפש זה לעתים קרובות ובפרט לצרכי לימוד. ידוע על ר׳ חיים ויטאל, תלמידו הגדול של האר״י הקדוש מצפת שכמה פעמים ראו ערביי ירושלים את מראהו מעל הר הבית ובתוך מסגד עומר, וכשנשאל על כך, אמר להם כי היות וליהודים בימינו לפי תורת ישראל אסורה הכניסה להר הבית, והוא מעוניין להכנס כדי לוודא דברים מוסיימים אז הוא שולח את נפשו שתמסור לו פרטים על כך.

אסיים נושא זה במעשה הלקוח מתוך ספרו של ש״י עגנון ״ימים נוראים״, וזה לשונו.האחים הקדושים ר׳ אלימלך מליזנסק ור׳ זושא מהאניפולי היו משוטטים בעולם כעניים ומחזרי פתחים. ערב יום כיפורים אחד באו לעיר אחת, נכנסו וישבו בבית מדרש, ולא הזמינם אדם לאכול עמו. התחילו מצטערים, בא אברך אחד ושאל אותם: כלום סעדתם היום? אמרו לו לא, אמר להם, אם אתם רוצים בעוגות ויין שרף אתן לכם. ושמחו שמחה גדולה. לשנה האחרת חזרו ובאו לאותה עיר, ושוב הזמינם אותו אברך לסעודה המפסקת של ערב יום הכפורים. לשנה השלישית חזרו ובאו לאותה עיר נכנסו לבית המדרש ולא הזמינם אדם לאכול עמו. ומאחר שכבר פעמיים נזדמן להם אותו אברך, סבורים היו שאף עכשיו יבוא, כיון שלא בא אמר אחד לחבירו בא ונשוט בעולם (מסע נפש) ונראה היכן הוא. הלכו ושטו ולא מצאוהו. אמר אחד לחבירו: אחי, נבקש אותו בעולם העליון (מסע נפש בספירות העליונות), בקשוהו ולא מצאוהו. עד שהם מתעסקים לבקשו ראוהו עומד בראש המגדל של בית יראתם (כנסיה). אמר אחד לחבירו: אחי, מאחר שנתגלגלה לנו זכות על ידו שלא צמנו בערב יום הכפורים (בשנים קודמות) נעשה לו טובה ונוציאנו משם, עמדו והוציאוהו. (הצליחו לחצו בכח המחשבה על ידי שעוררו בלבו רגשי חרטה ורצון לחזור ליהדותו – פיסיכוקינטיקה).

סיכומו של דבר תופעה זו מראה על קיום הנפש והנאותיה מחוץ למסגרת הגוף דבר השווה עם תיאורי למעלה בהרכב הנפש והרגשה בדברים גשמיים.

גלגול נשמות

רבות נכתב בנושא זה ובמחקריו, כבר ציינתי לעיל כי אף בין חכמי ישראל היו שפקפקו באמונה זו וחשבוה לכפירה במושגי הגמול למעשי האדם בעוה״ז. הנודע ביותר ביניהם הוא ר׳ יהודה אריה ממודינא אשר אף פרסם בנושא זה חיבור גדול בשם ״ארי נהם״, בו נהם כארי המשחר לטרף מאמיני הגלגול, ואשר אף הוא בסוף ימיו חזר להאמין בגלגול נשמות מחמת מעשה שהיה אתו שפעם אחת כאשר טיפל בילד חולה בן ששה חדשים (הרב היה גם רופא מוסמך מאוניברסיטאות באיטליה), לפתע קם הילד ואמר פסוק ״שמע ישראל״ וכו׳ ונפטר, ואז נחרד הרב מנין תינוק זה ידע לומר כן ולא נח עד שהגיע למסקנה המחייבת את גלגול הנשמות.

חכמי אומות העולם בתקופה האחרונה החלו להאמין בזה ואף להפנט אנשים ולהחזירם למצב של טרום לידתם וחייהם בגלגול קודם. הראשון שבכולם היה אדגר קייסי מניו-יורק[1] , ואחריו מוריי ברינשטיין מלונדון (ראה ספרו של האחרון "בעקבות ריידי מרפי").

וראה בספרו של ק.ג. יונג (תלמידו של פרויד אבי תורת הפיסיכונליזה) **Memories, Drems. Reflections** ובכתבה של היומון האיטלקי הנפוץ "קוריירה דלה סרה" (משנת 1968), לגבי תינוק הפלא אנטוניו מורביטו שהיה אז בן שנתיים ושהתמצא להפליא בגיאוגרפיה של כל כדור הארץ ובמסקנתו שאין זה אלא "גלגול נשמות".

ובספרו של פרופסור איאן סטיבנסון מהחוג לפסיכיאטריה בפקולטה לרפואה באוניברסיטת וירג'יניה "20 גלגול נשמות מרומז", ובהם מקרים מאלפים ומוכחים בצורה מדעית על גלגול נשמות באלסקה ועוד. (נדפס ב 1965), וברבעון הפארפסיכולוגי הגרמני **Der Wisscnschaft nzgebeite** (גבול המדע).

אגב אוסיף, כי מה שגילה פרופסור ז. פרויד כי תוצאות של מקרי חרדות הם מחמת תת הכרתו של אדם שנחרטה על ידי מקרים חורגים, כבר נאמרה בספר הגלגולים על ידי האר"י מצפת שהוסיף שאף מקרים חורגים מגלגול קודם משפיעים על גלגול זה. ולכן תלמידו ר' חיים ויטאל, כשהיה רואה סכינים היה רוטט כולו מחמת שבגלגולו הקודם הוא נרצח על ידי סכינים.

בין הדרוזים, אמונת הגלגול לא רק ידועה אלא הם חיים וחשים אותה. רבים מהם יודעים פרטים על גלגולם הקודם והולכים ומוסרים למשפחתם הקודמת פרטים מדוייקים ולרוב אף אינטימיים, ומבקרים בביתם לאחר מכן בתמידות ומכנים אותם

1.עשרות ספרים נכתבו עליו (ראה לדוגמא **Edgar Ceycethe " by Jess Steh. Sleeping prophet**") כשלשים אלף מקרי ריפוי, נבואה, פתרון חלומות ראית הנסתר וראית העבר הרחוק ואלפי סיפורי גלגולים המזעזעים באמיתותם נעשו על ידו. קייסי נפל לטראנס ע"י אוטו-הפנוזה (הפנוזה עצמית). ובמצב זה הבחין בשורש המחלה ונתן דיאגנוזות מדוייקות במונחים לאטיניים. והמליץ על טיפול רצוי לחולה ואף רשם תרופות בלאטינית (כשהיה במצב הפנוט בלבד). למרות שמימיו לא למד רפואה ולא את השפה הלטינית. אלפי פרוטוקולים של מעשיו שמורים בארכיונים בווירג'יניה ביץ', ונחקרים ע"י פסיכולוגים רופאים ואנשי מדע. מרגוט קלאוזנר מספר כעדת ראיה, על מקרה בה תרופה שרשם קייסי לאחד החולים לא ניתן כבר להשיגה, כי המפעל הפסיק את ייצורה. כששמע קייסי על כך נכנס לטראנס ובעיני רוחו ראה בקבוק יחיד ואחרון שנותן לרוקח באותה העיירה, הוא תיאר בדיוק את מקום המצאו במחסן התרופות באצטבא התחתונה תחת ערימת עתונים ישנים. ואכן לאחר חפוש נמצאה התרופה בדיוק במקום בו נראתה לקייסי בהיותו בטראנס.

דרך אגב: קייסי זיהה את האטלנטיק האבודה (אשר אפלאטון מזכיר אותה בכתביו. וחז"ל הזכירוה ברמז. עיין רש"י בראשית ו' פסוק ד') בסביבות ים סראגסו ומזרחית לאיים האזוריים.

בשמות קודמים, אבא, אמא וכדו׳. (וראה עוד בזה במחקרה של גב׳ מ. קלאוזנר ״הדרוזים וגלגול הנשמות)[2].

המסקנא המתקבלת מכל האמור: שמשה אמת ותורתו אמת, והמקיימה מגיע ליעוד העיקרי של הבריאה, לחיי נצח.

2. דוגמאות נוספות: 1. לפני מספר שנים הובא לקליניקה של ד״ר קוסאנילה, ברומא, חשמלאי שנפגע ממכת חשמל. הרופא וצוות עוזריו הפעילו את כל האמצעים שעמדו לרשותם, כדי להחזיר את האיש לחיים. לאחר שכל מאמציהם עלו בתוהו, החליט הרופא להפעיל את שיטת ״ההלם הנגדי״. הוא הצמיד אלקטרודות על גבו וחזהו של הנפגע, והעביר זרם חשמלי דרך לבו. הפעם, היתה התוצאה מיידית. לאחר מוות קליני שנמשך קרוב לשלש שעות, התעורר האיש לחיים ואמר באנחת רווחה: ״כמה טוב שהתעוררתי. חלמתי חלום נורא״. להלן סיפורו כפי שנרשם על ידי ד״ר קוסאנילה: ״אני זוכר שברגע בו נגעתי בחוט המתח-הגבוה חשתי, כאילו אפפוני להבות. אולם עד כמה שזה יישמע מוזר, לא הרגשתי כל כאב. באותה שניה עברו נגד עיני, בזו אחר זו – לא, דומה שראיתי הכל בבת אחת, את כל תמונת חיי... לא, בעצם לא ראיתי ממש. היה זה כאילו חייתי את חיי מחדש. ״ואז קרה משהו מוזר מאוד. לפתע מצאתי את עצמי בביתי. אשתי הגישה את ארוחת הצהריים. הילדים ישבו סביב השולחן. דיברתי אליהם, אך הם, כנראה, לא שמעו אותי. לא זו בלבד שלא ענו לי אלא אף התעלמו לגמרי מנוכחותי, כאילו לא הייתי שם. הדבר גרם לי רוגז רב. במשיכה אחת הטלתי את הצלחות על הרצפה. הסרתי תמונה שהיתה תלויה על הקיר וזרקתי גם אותה ארצה. יצאתי נרגז מהבית, ואינני יודע איך קרה, שלפתע מצאתי את עצמי כאן. הבחנתי בגופי המוטל על שולחן הניתוחים. מראה זה הפחיד אותי עד כדי כך, שהתעוררתי. אני בטוח, שכל זה היה חלום בלהות״. ד״ר קוסאנילה שהינו גם פאראפסיכולוג איטלקי ידוע, לא נטה לחשוב שאכן היה זה ״חלום״. לדעתו, נמצא האיש במשך שלש השעות, שבהן נחשב למת מבחינה קלינית מעבר לגבול החיים. אבל, איך לוודא זאת? הוא נזכר בצלחות ששבר האיש ב״חלומו״, ובתמונה שהוסרה מהקיר, מבלי להסס קפץ למכוניתו ודהר לבית האיש. אשת החשמלאי, שלא ידעה עדיין על תאונה שקרתה לבעלה, אישרה כי שעתיים קודם לכן אמנם הועפו לפתע הצלחות מהשולחן, ותמונה גדולה נפלה מהקיר...

2. המקרה המפורסם על הילדה ההודית, שאנטה דווי, שנבדק בקפדנות, בשנות השלושים, על ידי חוקרי הפאראפסיכולוגיה! שאנטה דווי היתה ילדה בריאה, עליזה ושובבה. היא לא הצטיינה בדמיון רב ולא נבדלה מאלפי ילדות אחרות בנות גילה. רק כאשר מלאו לה חמש שנים קרה דבר מפתיע: פתאום, ללא כל סיבה החלה לדבר על עיר בשם מוטרה, עיר קטנה ונידחת, השוכנת חמש מאות מילין מניו-דלהי. תחילה לא שמו הוריה לב ל״קישקושים של שאנטה״, אולם משהחלה הילדה לתאר את חייה במוטרה – את בעלה, את בנה בן ה-15 ואף הזכירה את קופסת התכשיטים שהחביאה לפני ״מותה״, פנו ההורים המודאגים לרופאים ולאנשי דת, אלה ואלה החליטו לבדוק את המקרה ביסודיות. מבלי לגלות לילדה דבר, נסעו עימה למוטרה, שבה, אגב, לא היתה מעולם. בהתקרבם לעיר החלה שאנטה להצביע בהתרגשות על בנינים וסימני דרך

שונים,והובילה אותם ללא היסוס דרך מרכז העיר וסימטאות עקלקלות לחלקה הצפוני, שהיה מעין שיכון צמרת. בהתרגשות גוברת והולכת נקשה הילדה בדלת אחת החוילות. המשרת, שפתח את הדלת הופתע לשמוע את הילדונת הזרה קוראת לו בשמו ומבקשת לראות את האדון ואת בנו. הגבר בן הארבעים סרב בתחילה להאמין כי הילדונת בת ה-5 אותה לא ראה מעולם אינה אלא אשתו שנפטרה לפני חמש שנים. האיש ובנו לא יכלו לעמוד בפני שפע הפרטים שסיפרה שאנטה. אולם הדבר ששיכנע אותם, את הרופאים ואת אנשי הדת שנתלוו לשאנטה כי לפניהם מקרה שאין לו הסבר אחר מלבד זה של גלגול נשמות, היתה קופסת התכשיטים: מסתבר כי בעלה קנה לה בימי חייה תכשיטים רבים והיא החזיקה אותם בקופסה יקרה, אותה טמנה במקום מחבוא, שהיה ידוע רק לה. אולם מאחר ונפטרה באופן פתאומי בטרם הספיקה לגלות את מקום המחבוא, לא הצליחו בעלה ובנה לגלות את אבני החן היקרות. מה רבה היתה הפתעתם, בראותם את הילדונת הזרה, צועדת לה בצעדים בטוחים לעבר חדר המיטות, מזיזה את הכורסה – ובעזרת מספריים מזיזה מרצפת גדולה שמתחתיה נתגלתה לעיניהם קופסת אבני החן.

3) סגן באטיסטה ורעייתו היו מאושרים בבתם. הזוג הצעיר, שהתגורר ברומא, היה מספיק אמיד כדי להעסיק אומנת שוייצרית. האומנת, שבאה ממחוזה "הצרפתי" של שוויץ, לימדה את הילדה צרפתית והיתה שרה לה שירים צרפתיים. אחד מהם היה אהוב על הילדה, בלאנש. כאשר חלתה בלאנש בדיפטריה, עשו הרופאים מאמצם נואשים כדי להציל את חייה – אולם מאמציהם לא נשאו פרי – הילדה נפחה את נשמתה. שלוש שנים אחרי מותה , נכנסה גב' באטיסטה להריון. בחודש הרביעי להריונה היה לה ספק חלום ספק הזיה. לדבריה היתה ערה לגמרי, כאשר לפתע הופיעה לנגד עיניה בלאנש, והודיעה לה בקולה הילדותי, "אמא'לה, אני חוזרת". האם הנרגשת לא הצליחה לשכנע את בעלה באמיתות חוויתה. אולם כאשר נולדה התינוקת, בפברואר 1906, הסכים הבעל לקרוא לה בשמה של בתם הראשונה. תשע שנים לאחר מותה של בלאנש הראשונה, בהיות בלאנש השנייה בת שש, קרה משהו בלתי – רגיל, אנו מצטטים את עדותו של האב, הסגן באטיסטה, מתוך ארכיוני החברה הבריטית לפאראפסיכולוגיה, שהופיעה ב- " OF THE PROBIEM REBIRTH " "ישבתי עם אשתי בחדר עבודתי, כאשר לפתע הגיעו לאזנינו, מחדרה של בלאנש, צלילי שיר הערש. היתה זו שעת ערב מאוחרת, והיינו משוכנעים כי ילדתנו ישנה. אולם כאשר נכנסנו לחדרה, מצאנו אותה יושבת במטתה, ומזמרת לה בעליזות ובהיגוי צרפתי מובהק, את אותו שיר ערש שהיה כה אהוב על בלאנש הראשונה. קפאנו מרוב תדהמה. אשתי לא זימרה מעולם את הנעימה הזאת ובשום מקום אחר ברומא לא יכלה הילדה לשמוע את השיר, המוכר רק לכפריי המחוז הצרפתי בשוויץ. מי לימד אותך את השיר? שאלתי את בלאנש. אף לא אחד, אני הרי יודעת אותו, ענתה הילדה, - והמשיכה לשיר אותו בהנאה. איני יודע לאיזה מסקנות יגיעו החוקרים. אני יכול רק להישבע כי הפרטים שמסרתי נכונים, ומתארים בדיוק את אשר קרה. אשר לעצמי – המסקנה אשר אני מסיק, היא כי המתים חוזרים, כדי להיות בינינו." עד כאן דברי האב. ספורים מעין אלה יש רבים. אך דומני שדוגמאות אלו מספיקות כדי להוכיח את מה שמסורת עם ישראל ודברי חכמינו ז"ל בכלל, וכלפי החיים שלאחר המות בפרט ומוצאיהם מצא חיים.

חמדת שני

הקדמה

לאחר שב"ה, הקונטרסים "תקות שני" ו"חוט השני" נתקבלו בברכה ובאהדה בין הצבור הרחב על גווניו השונים, נתבקשתי לפתוח חוג למבקשים ומחפשים את האמת הצרופה, אשר בדורנו זה זכינו, והנהייה לדת ולערכיה פושטת וחודרת אף לקבוצות אשר עוד לפני זמן קצר עמדו על נפשם בדרכים שונות להשכיח שם ה', מפיהם ומפי כתבם. וכל דבר אשר זיקתו לדת היתה אפי' רופפת, נדוה והרחיקוה מקהלם, ועכשיו ב"ה, הננו עומדים בתחילת תקופה של התגשמות חזון ישעיהו בן אמוץ, "וידעו תועי רוח בינה" (ישעיהו כ"ט כ"ד). ואכן נענתי ברצון ועונג לבקשתם, והחוגים נתנים ומתרחבים. את תכנם של השיחות הנתנות בחוגים אלו, רציתי להביא על הכתב לתועלת אלה אשר מה שלבם חושק, זמנם עושק. ואינם יכולים להשתתף בחוגים אלו למרות רצונם. אך דבר כזה נבצר הוא אף מגדולים וטובים ממני, וכדברי הרמב"ם בפתיחתו למורה נבוכים "ואל ידרוש ממני הנבון, ואל יתלה תקוותיו שבכל מקום שאזכיר ענין מסוים שאני אשלימנו, או אם התחלתי לבאר ענין משל מן המשלים, שאני אסיים כל מה שנאמר באותו המשל, כי דבר זה א"א לשום משכיל לעשותו בלשונו למי שהוא משוחח עמו, כ"ש לקבעו בספר". אך פטור בלא כלום א"א, לכן חברתי וערכתי את החוברת הנוכחית "חמדת שני" בענין ההשגחה, הבחירה, ושכר ועונש. אך אין מטרת החוברת להפוך לספר הדן בעומק הנושא על כל צדדיו, אלא לעורר רעיונות בנושא האמונה, אשר גבושם יתהווה בחוגים ושיחות, בבחינת תורה שבע"פ.

תקוותי שאף חוברת זו תתקבל ברצון על כל שכבות הצבור.

ירושלים, תשרי תשל"ח. י. שני

מבוא

לא הרי הבנת נושא בכל מקצוע שהוא כשהנשוא מוצג לפנינו ואיננו צריכים אלא להבין את פשרו, לבין נושא אשר כל האמור עליו אינו אלא תיאוריה של דבר אשר יכול להתבצע לאחר תכנון מחושב. ולא הרי שניהם כהרי נושא אשר אינו אלא מחשבה המבקשת להבין את הנשוא ללא שרטוטים וחשבונות, וללא שום התגלמות גשמית דקה מן הדקה, ואין הבנת הענין תלויה אלא ברצון וחפוש מתמיד וכושר חשיבה מעמיק, כנושא אשר לפנינו. אשר לא רק שמגבלותינו כשוכני בתי חומר אשר בעפר יסודם, גורמים לקוצר שכלנו להבין זאת, אלא אף עומק המושג אשר נסתר הוא מענין כל, ואין יכולת לשום נברא להבין הדברים על בורים

ושלימותם, ואף מלאכי השרת זה לזה שואלים "איה מקום כבודו, להעריצו". וה' אמר לשכון בערפל[1] , ויושב בסתר עליון[2] ואדרבה יופי וגדלות האלקות נכרת בחוסר יכולתינו להבין אותו ואת דרכיו, יותר מאשר עם הכל היה מובן ומוסבר לנו. וכדברי ר' נחמן מברסלב[3] "בענין הקושיות שמקשים על הקב"ה והנהגתו, אדרבה כך ראוי להיות שתהיינה לאדם קושיות על השי"ת, וכן נאה ויפה לו לפי גדלותו ורוממותו, שהוא מרומם מאוד מדעתינו, ובוודאי אי אפשר שנבין ונשיג בשכלנו הנהגתו ית', ועל כן בהכרח שיהיו עליו קושיות.. ואם היתה הנהגתו כפי חיוב דעתינו א"כ היתה דעתו כדעתינו". וכהגדרת צייטלין[4], "הרמב"ם משיב על שאלות הידיעה והבחירה בפסוק "כי לא כמחשבותי מחשבותיכם, ולא דרכיכם דרכי". ואולם ר' נחמן משיב, "אינך יכול להשיג והנך מתמרמר, מכלל שאם היית יכול להשיג היה נוח ויפה לך, אדרבה ידידי, אם היית יכול להשיג, היה מקום עוד יותר להתמרמרות, לפי שאז לא היינו רואים עוד דעת אלהית רמה ונשגבה, כי אם דעת אנושים פשוטה". דברים אלו יפים הם למאמין החי בדרך האמונה, אך לבא מרחוק ונפשו שואפת להבין דברים אלו לפי קוצר שכלנו, הנה חובתנו למצא בדברי חז"ל וחידותם, את ההבנה "הכללית" לנושא ההנהגה, כשאנו מודעים מראש שלהגיע להבנה ברורה ומושלמת לא נוכל בעודינו שוכני גוף. בבחינת "כי לא יראני האדם וחי"[5] , שמשמעותו כי לא יבינני האדם בעודו חי. כי גופו העכור ותכונות נפשו הטבעיות, מונעים ממנו את ההבנה השלמה בדברים רוחניים, ואף גם עקב עומק המושג, הנסתר גם ממלאכי מרום.

מטבעו של אדם נמשך הוא אל האמת ולחיי רוח, אף האדם הנמצא בשפל המדרגה אם מחמת סביבתו, ואם בגלל תכונות נפשו, עדיין טבע משיכתו אל האמת ולחיי רוח קיימים בו, וגם מתבטאים במעשה לפי דרגת הכרתו בהם. ואף אדם אשר בצע רצח בקור רוח, אלמלא היה שלם עם עצמו ומזדהה באמת עם מעשהו, היה נמנע מעשותו. אלא את אשר הוא חושב כ"אמת" בכל מיני טצדקי למעשיו, אשר הוא מאמין בצדקת טענותיו, לגבי האמת של יסודות החברה הרי הוא מטבע פסול.

עדים אנו לתופעה שהפכה כ"שגרתית", בה נראים מדי שבת בשבתו אלפי בני אדם העוזבים את בני ביתם האהובים אליהם, ואת ביתם על כל הרהוט אשר כה עמלו לרכשו, כדי להנות ממנו. והנה הכל היה כלא היה, יוצאים הם כולם ועומדים חשופים ללהט השמש הקופחת על ראשם בקיץ, ולרוח וגשם בחורף, כדי לצפות במשחקי ספורט על המגרש הפתוח. ונשאלת השאלה, מה ממריץ אותם לעשות זאת, האם בריחה מבני ביתם הטורדניים, לאו בהכרח. האם רהיטיהם המכוערים והדלים, והלא את מיטב אונם והונם הם השקיעו במערכת רהיטים

1. מלכים א' ח' יב'. 2. תהילים צ"א א'. 3. ליקוטי מהר"ן תנינא. 4. על גבול שני עולמות, דף 300. 5. שמות ל"ג, כ'.

מודולרית כשהישיבה בכורסה שבביתם משרה עונג ומכבדת כל בית בעצובה המיוחד.
התשובה היא כמובן, השאיפה לחיי רוח, אשר לפי דרגתם נותנת את בטויה במשחק על המגרש הפתוח, ולמען הנאה רוחנית זו אשר לא רק שאין לה עם ההנאות הגשמיות ולא כלום, אלא אף עומדת בסתירה להם, מוותרים הם על הנאותיהם הגשמיות אשר כה עמלים הם להשיגם, כדי לחוש בהנאה הרוחנית המתאימה לדרגתם בהשגתה. לכשנתבונן בזה נווכח כי הנפש מנסה להתרומם מעל להנאות הגוף, בכל אדם ובכל מקום.

בקרבו של אדם נמצאים שני כוחות מנוגדים, החומר והרוח הנמשכים לשרשם ומושכים את האדם בחבליהם. החומר המושך לרכושניות וחומריות, ומשם גם לכעס, רוגז, עצבות, הוללות וכדו׳. וכנגדו הרוח המושך לחיים נעלים, לאידיאלים בעלי תוכן דק ועדין, קריאה, ספרות, ציור וכדו׳. ומשם גם לזוך, כנות, אהבה וסליחה לזולת, וכדו׳. והם הם היצר הטוב והיצר הרע, שכוונו חז״ל באמרם[6] ״שני יצרים ברא הקב״ה, אחד יצה״ט ואחד יצה״ר״.
נפש זו השוכנת בקרבו היא היא המושכת את כל האדם אל האמת והצדק מחד, ולהנאות רוחניות גם על חשבון צער הגוף מאידך, וכנ״ל. אכן, אמת וצדק זה הם יחסיים ומשתנים לפי הלך רוחו וסביבתו של האדם, והכרת האמת מסתלפת היא לעיתים קרובות בקרבנו במונחים מעוותים שנרכשו מספרות או חברה לא מתאימים. ואמנם, כל הגויים ילכו איש בשם אלהיו ״באמת״ ובתמים, אך התבוננות מעמיקה בחקר האמת על חיי האדם ובחירתו בין טוב לרע, ותכלית הבריאה, סופה תביאהו להכרת האמת הנצחית הנובעת מהשקפת היהדות בנושאים אלו. ואדרבה, ככל שירבה אדם להעמיק בזה, כן תגדל יותר אמונתו, אהבתו, ומסירותו לחקר מצוות היהדות ודרכיה, וקיומם, בהגלותם עליו. וכמו שמצינו ביתרו שאמרו חז״ל עליו שלא הניח ע״ז בעולם שלא עבדה, וכשהכיר ביהדות קם ואמר ״עתה ידעתי כי גדול ה׳ מכל האלהים״[7]

.

6. ברכות ס״א, א׳. וע״ע במס׳ סוכה, דף נ״ב, א׳. 7. שמות י״ח, יא׳. וראה רש״י שם. ואף אריסטו גדול פלוסופי יוון, כשנפגש בסוף ימיו עם שמעון הצדיק (שהיה הכהן הגדול בתקופתו, ומראשי הסנהדרין בירושלים), חזר בו מדעותיו שלמד ולימד, והתגייר. והנני מעתיק בזה את מכתבו של אריסטו, לתלמידו אלכסנדר המלך כפי שתורגם מיוונית לערבית ע״י בן רשד והביאה בספרו ״הפלת ההפלה״, והובא בקצרה בתרגום עברי בהקדמת ספר המדות לר׳ יוסף שם טוב, וזה תכנו. ראיתי בעיר אלקהרא (קהיר הישנה) ספר אחד מאריסטו שחיבר בסוף ימיו מכל מה שכתב בתחילה בין בענין ההשגחה, בין בענין השארת הנפש וחדוש העולם, והיה אומר בכל דבר מאלו ובכמה דברים, והחזירני השמעוני. (הכוונה לשמעון הצדיק) מזאת הסברא במופת וטענות כך וכך, וכתב לאלכסנדר תלמידו, ברוך אלקים פוקח עוורים, מורה חטאית בדרך, ישתבח שבח

פרק א׳

הבחירה

״ראה נתתי לפניך היום, את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע.... ובחרת בחיים״ (דברים ל׳ ט״ו).

רעיון הבחירה נראה במבט ראשון כסותר את האמונה הפשוטה בבורא ב״ה, שהוא יודע הכל טרם שיעשה, ושהוא המנחה ומכוון את מעשה האדם, אם טוב, ואם רע. והנה חז״ל כללו את שני הרעיונות של הבחירה, והאמונה הפשוטה, והפכום למרכיב אחד באמרם[1], ״הכל בידי שמים, חוץ מיראת שמים״. ולכאורה הדבר תמוה, אם כל מעשי האדם הם בידי שמים, ואף מעשיו והתנהגותו הנובעים מחוסר, או מעודף יראת שמים, הם בידי שמים, בבחינת ״הכל״ בידי שמים. ואלו הבחירה בין יראת שמים לכשנגדה, הם בידי האדם בבחינת ״חוץ״ מיראת שמים. לכאורה פארדוקס. אכן, אמת כי הבחירה, וידיעת אלקים בכל אשר יעשה האדם, בד בבד יהלכו ורצון אלקים ייעשה, ואין בידי האדם אלא המחשבה שבעשיה, ובעבורה יתעלה לדרגת עובד אלהים, או ירד לדרגת אשר לא עבדו. לדוגמא, באם נגזר על האדם עוד בטרם לידתו שבחייו יצטרך לאכול בשר איסור[2], הנה יגולגל הדבר

הראוי לו, אשר גמלני ברוב רחמיו וחסדיו והוציאני מן הסכלות הגמורה אשר הייתי בה כל ימי חיי, בהתעסקי בחכמת הפלוסופיא והייתי דן כל הדברים על דעת השכל וחברתי בזה ספרים, עד שבסוף ימי נתווכחתי עם חכם אחד מחכמי ישראל, והראני את ידו החזקה בתורה מורשה להם מסיני, והמשיך לבי בדברי תורתו בהראותו לי אותות ומופתים בשמות קדושים אמיתיים, ונגלים לחוש. ואני בער בלתי יודע כי רוב הדברים הם למעלה מן השכל, וכאשר ראיתי זה, נתתי לבי להתבונן בכל כחי בדת יהודיים, והנה כולה מיוסדת על אבנים שלימות, לא כחכמת הפלוסופיא, לכן תלמידי הנעים אלכסנדר המלך הגדול, אל יטעוך ספרי גם לך גם לחבריך, כי אילו יכולתי לקבץ ספרי הייתי שורפם בל ישאר אחד לעיני השרים והסגנים, כדי שלא ישתבשו בהם הדיעות. כי ידעתי שאקבל עונש גדול מאת האל כי חטאתי והחטאתי את הרבים, לכן בני אלכסנדר אני מודיע לך ולכל באי עולם, שרוב היודעים עפ״י השכל הם בדאים כי גבוה מעל גבוה שומר.... ושלום לך מאת מלמדך אריסטו לאלכסנדר המלך הגדול. 1. ברכות ל״ג ב, נדה ט״ז ב׳, ובמס׳ כתובות (ל׳, א׳,) לגבי מאורעות האדם אמרו ״הכל בידי שמים חוץ מצינים פחים״, פירש״י הכל בידי שמים, אם באים פורעניות על האדם גזירת המלך הוא, חוץ מצינים פחים, קור וחום שפעמים שבאין בפשיעה. ובמס׳ חולין (ז׳, ב׳,) אמרו על כללות מעשי האדם, ״אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אא״כ גזרו עליו מלמעלה״, וכתב בספר חסידים (לר׳ יהודה החסיד, חי בשנים ד״א תתק״י-תתקע״ז, 1150-1217 למספרם, מבעלי התוספות ומגדולי הוגי הדיעות בימי הבינים). סי׳ תרע״א, אם אדם מת בפשעו, כגון שמתקוטט עד שהורגים אותו, עתיד ליתן את הדין שגרם לעצמו מיתה, וכן אם הולך למקום סכנה״. 2. ויתכן דבר כזה לפי רוב

משמים ויאכל אותו אדם את בשר האיסור. שכן "הכל בידי שמים", אך "בדרך שאדם רוצה לילך, בה מוליכין אותו"[3], "והבא ליטמא פותחין לו, והבא ליטהר מסייעין בעדו"[4]. והנה כיצד יאכל אותו אדם את בשר האיסור, הדבר תלוי בבחירתו. אם הוא הסיר לבו מדרכי התורה ומואס בטוב, אז בפשטות הוא יקח את האיסור ויאכלנו תוך ידיעת האיסור וללא נקיפת מצפון, ויענש על אכילתו זאת. אך כנגד זה אם אותו אדם בוחר בטוב, והנו בגדר עובד אלקים, הנה בכמה צורות תתכן אכילתו זאת, לפי דרגת התעלות וקדושת נשמתו.א.יתכן שיחלה אותו אדם במחלה שיש בה משום פקוח נפש ורפואתו תהיה אכילת האיסור, ואז תוך ידיעה שאכילתו היא דבר איסור יקבל הוא אף שכר על אכילתו זאת, שכן מצות שמירת בריאות הגוף שעליה הוזהרנו בתורה "ונשמרתם מאוד לנפשותיכם"[5] ובא פירושו בקבלה[6] שהכוונה לשמירת גופו, היא המתרת לו במקרה זה את אכילת האיסור. ב. ההלכה קובעת שדבר איסור שנתערב בהיתר ואי אפשר לזהותו, לעיתים ברוב כנגדו, ולעיתים בכמות המכילה פי שישים מהאיסור, נתרת אכילת כל המזון לרבות האיסור שאינו מזוהה הנמצא בו. ואותו אדם אשר נגזרה עליו אכילת איסור זו, יאכלנה בהיתר ע"י נפילתה לקדירת היתר כאמור, ויקיים בו מצות מלך ועוד כמה מצוות כאחד, כי אכילה רגילה שכוונתו לבריאות, מצוה היא[7] ואם זה בשבת או בחג יתוסף עליו מצות עונג שבת או שמחת יו"ט, וברכות האכילה לפניה ואחריה יתבצעו על האיסור בשלמות, כבשר כשר ומהודר לכל פרטיו, והרי שכרו אתו ופעולתו לפניו תבוא, על צדקתו כי רבה גם בעת אכילת האיסור, וזה כבר בידי האדם בבחינת חוץ מיראת שמים.

דוגמא ב; לפני יצירת האדם כבר נגזר עליו את מי ישא או למי תנשא, וכמאמרם ז"ל[8], "אמר רב יהודה משם רב, ארבעים יום קודם יצירת הוולד, בת קול יוצאת ואומרת בת פלוני לפלוני, בית פלוני לפלוני, שדה פלוני לפלוני". ועוד הביאו ראיה לדבריהם מן התורה, הנביאים והכתובים, והאריכו בענין זה[9]. ואם נגזר על האדם שישא גויה לבת זוג, אז היות ויש קשר נפשי בין בני הזוג אף טרם שיכירו זה את זו, הנה בעת מחשבתו מחשבות קדושה ויראת שמים, ישפיע הדבר באופן טלפאתי על הגויה ולא תשקוט עד שתכיר את היהדות ותתגייר וישאנה בהיתר, ושכינה תשכון בתוכם. ואם לא זכה ומחשבותיו מחשבות אוון, אז ישאנה בעודנה גויה ויעבור על איסורי תורה[10] . ומצינו זה מפורש בתנ"ך אצל שמשון[11] שהתאהב בגויה

השגחתו ית' בידיעת חיוב אותה נשמה באותה אכילת איסור כתקון לנפש המגולגלת באותה בשר איסור, וכאשר יבואר להלן. 3. מכות י' ב'. 4. שבת ק"ד א'. 5. דברים ד' טו. 6. ברכות ל"ב, ב'. 7. ראה ויקרא רבה, פרשה ל"ד אות ג. 8. סוטה ב', א'. 9. מו"ק י"ח, ב, וראה גם ויקרא רבה, פרשה ח'. 10. וזה לשון ספר חסידים, סי' שפ"ג. "אפי' גויה לפי שהיא נגזרה אליו, זכה, היא מתגיירת וכשלא זכה לוקח לו גויה". ובסי' קס"ז כתב, ואם יאמר אדם, ארבעים יום קודם יצירת הוולד

"ויאמר שמשון אל אביו אותה קח לי כי היא ישרה בעיני, ואביו ואמו לא ידעו כי מה' היא". וכתב הרמב"ם[12] "אל יעלה על דעתך ששמשון המושיע את ישראל, או שלמה מלך ישראל שנקרא ידיד ה' נשאו נשים נכריות בגיותן, אלא שגייר שלמה נשים ונשאן, וכן שמשון גייר ונשא". וכעין זה מצינו לר' עקיבא שכאשר נסתה רופינא, אשת טורנוס-רופוס נציב יהודה לפתותו למשכב איסור, הוא נמנע מחטוא, וצחק, כי ידע שהיא עתידה להתגייר ולהנשא לו בהיתר, וכן היה[13].

וכן במצוות העשה, גלוי וידוע לפניו יתב' שאותו אדם יקיים את המצוה, אך הפניה האישית שתהפוך את עושיה מצדיק לרשע, הוא בידי האדם בגדר "חוץ מיראת שמים". לדוגמא; מצות נתינת צדקה שקולה כנגד הרבה מצוות אחרות[14], אך אם האדם נותן אותה שלא במקומה או מתוך כוונה להתגדל ולהתפאר הרי זה חוטא. וכמאמרם ז"ל[15] על הפסוק בקהלת[16] "כי את מעשה האלקים יביא במשפט על כל נעלם, אם טוב ואם רע. מהו אם טוב ואם רע, אמרו משם ר' ינאי, זה הנותן צדקה לעני בפרהסיא, (פירוש, כשהעני מתבייש ומעדיף לקבל בצנעה) ומעשה בר' ינאי שראה לאותו אדם שנתן צדקה לעני צנוע בפרהסיא, אמר לו מוטב לו לא היית נותן לו ממה שביישתו בנתינתך הגלויה. ר' שילא אמר, זה הנותן צדקה לאשה עניה בסתר, שמביא עצמו לידי חשד". וכן אמרו[17] שנים שצלו פסחיהם, אחד אכלו לשם מצוה, ואחד אכלו לשום אכילה גסה, זה שאכלו לשם מצוה עליו נאמר "צדיקים ילכו בם", וע"ז שאכלו לשם אכילה גסה נאמר, "ופושעים יכשלו בם". דהיינו אפילו ששניהם קנו קרבן פסח והעלוהו לירושלים והקריבוהו במקדש שבהר הבית, לשם קרבן פסח כהלכתו, הרי הכוונה שבאכילה, הופכתו מצדיק, לפושע. וכיוצא בזה מצינו לרשב"ג שראה עבודת כוכבים נאה ביותר ואמר "מה רבו מעשיך ה'", ושאלו בתלמוד[18], איך הביט רשב"ג באשה זרה. ותירצו, בקרן זוית פגש בה שלא בכוונה, וכשראה אותה שבח לה'. הוי אומר שהראיה נגזרה עליו, אך צורת הראיה נגרמה לפי מעשיו. וכאלה בתלמוד ובמדרשי חז"ל, רבים[19].

גוזרים עליו איזו אשה יקח, ומה פשע אם לקח אשה שאינה הוגנת לו, והלא נגזר עליו? א"כ לא יהיה אדם חייב על העריות אלא הרשות ביד כל אדם על העריות, ע.כ. וראה ריטב"א מו"ק יח. שכתב שע"י תפילה יכול לבטל זה. תתכן גם דרך נוספת, שאם האדם שלם במעשיו, אותה חלק של נפש הגויה הקשורה אל אדם זה, תצא ממנה ואפילו בעודה בחיים ותתעבר בגוף יהודיה, ואז ישא הוא את היהודיה בלבד. 11. שופטים י"ד ג-ד. 12. בספר יד החזקה פי"ג מהלכות איסורי ביאה הלכות יד-טז. 13. מ"ס ע"ז כ' א', וראה להלן בענין ר"ע וגלגוליו, קשר נשמתו עם רופינא. 14. ראה מסכת בבא בתרא י' א'. 15. חגיגה ה', א'. 16. פרק י"ב, יד. 17. נזיר כ"ג א'. 18. ע"ז כ', א'. 19. וכבר נאמר מה' מצעדי גבר כוננו. (תהילים ל"ז כג'.) ואמר איוב (ל"א ד') הלא הוא יראה דרכי, וכל צעדי יספור. וכתב בספר חסידים (סי' קס"ב) "כי הכל גוזר הקב"ה, כמה פסיעות יש לו ללכת וכמה בנ"א יראה, וכמה ראיות יראה וכן לידי כמה מעשים יבא, ומה יש לו לעשות, וכן

זאת ועוד, הנה טרם לידתו של אדם כבר נגזר עליו את אשר יתנסה, ואילו נסיונות יהיו מכריעים כלפי עתידו[20] , וגזירות אלו נובעים מידיעתו יתברך במהות נפש האדם בידיעה מוחלטת שאין למעלה ממנה, אך הבצוע ישאר בהחלטת האדם אם לבצע, אם לאו. ואם כי אנחנו שוכני בתי חומר איננו יכולים להבדיל בין ידיעתינו לבין המציאות, הנה יוצר העולם והאדם, ידיעתו אינה נובעת מהמאורעות, אלא מופשטת בהם. והוא עצמו החכמה והמדע. והדברים עמוקים לא נוכל הבינם בשכלנו הקצר. וע"ז כוונו חז"ל באמרם[21] "הכל צפוי והרשות נתונה"[22] .

לפה כמה דברים ידבר... והכל לפי הלב , שהרי אם אדם רוצה לא יסתכל בנשים, כי ניתן רשות לאדם ולפי מנהגו גוזרים לו. 20. וראה להלן גבי משה. 21. אבות פ"ג משנה ט"ו. 22. וביאר הרמב"ם בפירושו, הכל צפוי ולא תחשוב שבהיותו יודע המעשים, יתחייב ההכרח. כלומר שיהיה האדם מוכרח במעשיו על מעשה מן המעשים, אין הענין כן אבל הרשות ביד האדם במה שיעשה, והוא אמרו הרשות נתונה ר"ל רשות כל אדם נתונה. ור' יונה גרונדי בפרושו כתב, הכל צפוי כמש"כ (תהילים) ה' חקרתני ותדע, אתה ידעת שבתי וקומי, בנת לרעי מרחוק. והרשות נתונה שנתן רשות ביד בנ"א לעשות כל אשר יחפוץ אם טוב ואם רע כמו שנא' "ראה נתתי לפניך" וכו' ואמר ר' משה ז"ל כי זה הדבר הוא מן הפלאים שאעפ"י שהרשות נתונה לו לאדם לעשות רצונו הקב"ה יודע מה שיש לו לעשות קודם המחשבה וקודם המעשה, ולא בהכרח יעשה האדם את הטוב ואת הרע, כי אם ברצון לבו. וה' י"ת יודע תחילה מה יהיה רצונו, ואפי' המעשים השקולים שאפשר שיהיו ואפשר שלא יהיו את הכל יודע תחילת המעשה, והוא פלא. וב"מדרש שמואל" כתב שידיעת השי"ת הוא כצופה ומביט העשיה שעושה האדם, והרי אין ראית האדם למעשה זולתו מכרחת המעשה ההוא, ואין שייך לומר שאעפ"י שיודע מה שעתיד שיעשה האדם, מוכרח שיעשה. כי לפניו יתברך אין קדימה ואיחור, שאינו בחוק הזמן. וזה לשון הרמב"ם (בסוף שמונת פרקיו שהקדים למס' אבות). "לגבי הטענה שיטענו עלינו בה החושבים שהאדם מוכרח על המצוה ועל העבירה ושכל פעולות האדם אין לו בחירה בהם, אחר שבחירתו תלויה בבחירת האלקים. ואשר גרם לזאת האמונה הוא שישאל השואל, זה האיש ידע הבורא בו אם יהיה צדיק או רשע, או לא ידע. ואם תאמר ידע יתחייב מזה שיהיה מוכרח על הענין ההוא אשר ידעו השי"ת טרם היותו, או תהיה ידיעתו בלתי אמיתית, ואם תאמר שלא ידע מקודם יתחייבו מזה הרחקות עצומות ויהרסו חומות נשגבות בענין הדת. לכן שמע ממני מה שאומר לך והסתכל בו מאוד כי הוא האמת בלא ספק. וזה כבר התבאר בחכמת האלהות שה' יתברך אינו יודע במדע ולא חי בחיים עד שיהיה הוא והמדע שני דברים כהאדם וידיעתו, שהאדם בלתי המדע, והמדע בלתי האדם. וכיון שכן הוא, הם שני דברים. ואלו היה השי"ת יודע במדע, היה מתחייב מזה הריבוי, והיו הנמצאים הקדמונים רבים עם השי"ת, והמדע אשר בו ידע, והחיים אשר בו חי, והיכולת אשר בו יכול. וכן כל תואריו ית', ואמנם זכרתי לך תחילה טענה קרובה, וקלה להבין אותה ולהשכילה להמון, כי הטענות והראיות אשר יתירו ספק זה הם חזקות מאוד, ומופתיות אמיתיות, והתבאר שהוא יתב' שמו, תוארו. ותואריו, הוא. עד שיאמר עליו, שהוא

וכדי לשבר את האזן נוכל לדמותו בדמיון רחוק, למחנך המבין ומכיר בנפש תלמידו, ויודע את מהלכו ודרכו אשר בו הוא ילך לפי תכונות נפשו אך בכל זאת הרשות נתונה היא ביד התלמיד, ולא בגלל שתכונות נפשו, יובילוהו לכיוון מסוים ואשר מחנכו חזה זאת, יפטר הוא ממעשיו אשר שגה בהם. והדברים צריכים עיון דק בהבחנתם. וכיוצא בזה כתב הרמב"ם[23] "שמא תאמר והלא הקב"ה יודע כל מה שיהיה, וקודם שיהיה ידע שזה יהיה צדיק או רשע, אם ידע שהוא יהיה צדיק, א"א שלא יהיה צדיק... דע, שתשובת שאלה זו ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים ... וכבר ביארנו שהקב"ה אינו יודע מדיעה שהיא חוץ ממנו, כבנ"א שהם ודעתם שונים, אלא הוא יתעלה, שמו ודעתו אחד, וכשם שאין כח באדם להשיג ולמצא אמתת הבורא שנאמר כי לא יראני האדם וחי, כך אין כח באדם להשיג ולמצא דעתו של בורא. הוא שהנביא אומר כי לא מחשבותיכם מחשבותי ולא דרכיכם דרכי, וכיון שכך הוא, אין בנו כח לידע היאך ידע הקב"ה כל הברואים והמעשים, אבל נדע בלי ספק שמעשה האדם ביד האדם ואין הקב"ה מושכו ולא גוזר עליו לעשות כך, ולא מפני קבלת הדת בלבד נודע דבר זה, אלא בראיות ברורות מדרכי החכמה"[24].

המדע, והוא היודע. והוא החי, והוא החיים. והוא הממשיך לעצמו החיים, וכן שאר התוארים. ואלו הענינים הקשים, ולא תקוה להבינם הבנה שלימה משתים או משלש שורות מדברי, ואמנם יעלה בידך מהם סיפור דברים בלבד, ולזה העיקר הגדול לא התיר הלשון העברי לומר חי ה' צבאות כמ"ש חי פרעה, חי נפשך, ר"ל שם מצורף כי המצורף והמצטרף אליו, שני דברים חלוקים, ולא יצטרף הדבר לעצמו. ולפי שחיי ה' הם עצמו, ועצמו הוא חייו ואינו דבר אחר זולתו ולא הזכירוהו בצירוף אך אמר חי ה' צבאות, חי ה' אשר עשה לנו את הנפש הזאת, הכוונה בזה שהוא וחייו אחד. וכבר התבאר בספר הנקרא "מה שאחר הטבע" שאין יכולת בדעתינו להבין מציאותו יתברך על השלמות, וזה לשלמות מציאתו וחסרון דעתנו, שאין למציאותו סיבות שיוודע בהם, ושקצר דעתינו מהשיגו כקוצר אור הראות, מהשיג אור השמש שאינו לחולשת אור השמש, אבל להיות אור השמש יותר חזק מאור הראות שירצה להשיגו. וכבר דברו בזה הענין הרבה, והם כולם מאמרים אמיתיים מוארים. ואם ישאל השואל איך הוא מדעו, נאמר לו אנחנו לא נשיג זה כמו שלא נשיג מציאותו אל השלמות, וכבר הרחיק כל מי שישתדל לדעת אמיתת ידיעתו ית' ונאמר לו (איוב י"א) "החקר אלוה תמצא, אם עד תכלית שדי תמצא". והבן כל מה שאמרנו שפעולות האדם מסורות אליו, וברשותו להיות צדיק או רשע מבלתי הכרחת השי"ת אליו, על אחד משני הענינים. ומפני זה היה ראוי הצווי והלימוד, וההבנה והגמול, והעונש. ואין בכל זה ספק. ע"כ. וראה גם במורה נבוכים ח"ג פרק כ'. 23. הלכות תשובה פ"ה ה"ח. 24. והר"מ אלמושנינו (הובא במדרש שמואל על פרקי אבות) ביאר דעת הרמב"ם והשווה אותו לדעת הרס"ג (בספר "האמונות והדעות" מאמר ד') באמרו שהבדיל האל ידיעתו מידיעתינו, ורק אנו בני תמותה המוגבלים בזמן מחלקים את מימד הזמן לעבר הווה ועתיד, אך האמת שהחיים וכל אשר בהם הם כבר התהוו בכח ולא בפועל עם בריאת העולם, ואנו מתקדמים לקראת כל מקרה אשר

פרק ב

שכר - ועונש

"אם בחוקותי תלכו.... ונתנה הארץ יבולה". (ויקרא כ"ו ג'). פעולת שכר ועונש בעולם הזה הוא חלק בלתי נפרד מהבחירה, ולכן אנו רואים צדיק ורע לו, בצד צדיק וטוב לו. וכן רשע וטוב לו, בצד רשע ורע לו. שכן כדי שתהיה הבחירה שבידי האדם שלימה ואמיתית לא יתכן שיקבל הצדיק את שכרו או הרשע את חובו בעוה"ז, בקביעות. כי אז זכות הבחירה תתערער. כאשר יראו כולם כי העושה מצוה טוב לו, והחוטא רע לו, בהכרח שיטו כולם לדרך הטוב לא בגלל בחירתם הרצונית, אלא מפאת התוצאה הנראית לעין. ולכן הבדיל הקב"ה בין המעשה לשכרו או חובו.וכמאמרם ז"ל[1] על הפסוק "אשר אני מצוך היום לעשותם"[2] , אמר ר' יהושע בן לוי, "היום לעשותם, ולמחר (בעוה"ב) לקבל שכרם"[3] ולכן נקבע מזלו של אדם וגורלו עוד טרם שיוולד וללא קשר למעשיו אשר ייעשו, וכמאמרם ז"ל[4] "בעת הורתו של אדם גוזר עליו הקב"ה אם יהיה גבור או חלש, חכם או טפש, עשיר או עני, אבל רשע או צדיק לא גוזר, שכן הכל בידי שמים, חוץ מיראת שמים". והגורל הנגזר לאדם גורם לו שיוולד באותה שעה שהמזל התואם לגורלו שולט במערכת כוכבי השמים ומשפיע על הנולדים בו. וגדול המקובלים האר"י הקדוש, פירש את הפסוק "ויאמר אלקים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו", "שלכוכבי הלכת אמר הקב"ה כן, כי הוא יתברך מסר העולם בידם, שהם מערכת השמים"[5]. וזה חלק בלתי נפרד מהבחירה הכללית הקבועה בפסוק "ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע... ובחרת בחיים"[6]. כי היות ששניהם נתנים הן לצדיק והן לרשע, הבחירה נשארת באזון מוחלט בידי האדם. ולכן נמנעה התורה מלכתוב על עולם הגמול, גן עדן – וגיהנם, במפורש, כיון שהאדם מטבעו חושש מהבלתי נודע, שמא הבחירה ההגיונית תפגע אצלו, ויעבוד את אלקיו לא מתוך הכרה, אלא מחששו מהבלתי נודע. אך רמוזה היא בהסתר בין הפסוקים הן בפסוק הנאמר לעיל, "היום" לעשותם ולמחר לקבל שכרם, או כענין מאמרו של ר' יעקב[7]

כבר ישנו במימדו הרוחני. לדוגמא ; אנו נוסעים מעיר לעיר, ובדרך אנו רואים עצים, בתים, וכדו' אין הם נבראו ברגע בו נגלו לעינינו, אלא אנו הגענו אל מה שהיה במציאות, אלא שלגבינו עד עכשיו היה כל זה בכח ולא בפועל, ועתה בראותינו אותם לראשונה, הפכו למציאות מוגשמת לעינינו, והבן זה. שנ"י] אלא הכל הווה, וכמו שבערכינו ידיעת ההווה אינה מכרחת, כן ידיעתו תמידי בהווה ואינה מכרחת. אבל הספק שביד הבריות בזה, לפי שאין אנו יכולים לצייר איך תהיה ידיעתו תמיד בהווה. אף מה שהוא בעתיד בערכינו, ולכן השריש הרמב"ם שאין ידיעתו כידיעתינו, ושלא נשתבש בזה. 1. עירובין כ"ב א'. 2. דברים ז' י"א. 3. וראה עוד לרב נסים, הובאו דבריו בספר חסידים סי' תר"ו. 4. נדה ט"ז ב'. 5. ליקוטי תורה דף ז'. 6. דברים ל' ט"ו.

"בכבוד או"א כתוב למען יאריכון ימיך ולמען ייטב לך, ובמצות שלוח הקן נאמר למען ייטב לך והארכת ימים, הרי שאמר לו אביו עלה לבירה והבא לי גוזלות, ועלה ושלח את האם ונטל את הבנים ובחזרתו נפל ומת, היכן טובת ימיו ואריכות ימיו של זה, אלא למען יאריכון ימיך לעולם שכולו ארוך, ולמען ייטב לך בעולם שכולו טוב"[8]. דהיינו בחיים שלאחר המות. וכל זה כדי ליתן פתחון פה למפקפק, ומשקל נגד לספק, כדי שהאדם יגיע לבחירה עצמית בריאה ועניינית. ואף הנביא בראותו את ישראל עובדים את השי"ת ומקיימים את תורתו, אך מתוך הרגל ומעשה אבותם בידיהם ולא מתוך חשיבה עצמית, צווח עליהם באמרו[9] "ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלומדה"[10]. ולכן התורה בבואה להבטיח משהו למקיימיה, נתנה הבטחות גשמיות ומופשטות מאוד המלובשים בטבע ולא ע"י נס מוגדר, וכדו'. ככתוב "אם בחוקותי תלכו, ואת מצוותי תשמרו ועשיתם אותם. ונתתי גשמיכם בעתם, ונתנה הארץ יבולה, ועץ השדה יתן פריו... ונתתי שלום בארץ"[11]. או לגבי שנת השמיטה ושמירתה, "וצויתי את ברכתי לכם בשנה השישית, ועשת את התבואה לשלש השנים"[12]. ואין כוונת התורה להבטיח זו כשכר על קיום מצוות התורה ולמודה אשר "יקרה היא מפנינים וכל חפצים לא ישוו בה"[13]. אלא כוונת התורה היא שהעוסק בה ועמל בה, משמים יסייעוהו ויאפשרו לו ללמוד ולקיים, ללא דאגות וטרדות הפרנסה וכדו', וכמאמרם ז"ל "רבי נחוניה בן הקנה אומר כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ"[14]. אך הנביאים כבר רמזו יותר על השכר הרוחני באמרם[15] "עין לא ראתה אלהים זולתך, יעשה למחכה לו". ואמרו[16], "והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים, את ה' אלהיך, ואת נפש אויביך יקלענה בתוך כף הקלע", וכאלה רבים.

גם הבטחה טבעית ופשוטה זו, לא תמיד נתקיימה במציאות. ואף בין גדולי חכמי ישראל שעמלו בתורה, היו שחיו בתנאים קשים ונפטרו מתוך עוני ודוחק בלתי נסבלים לא מחמת אי יכולת קיום ההבטחה בהם חלילה, אלא מחמת נשמותיהם שבאו לעוה"ז על מנת לסבול, ולכן שעת לידתם תוכננה ע"י יוצר בראשית לשעת מזל המורה על העוני, וכנ"ל[17].

7. קדושין ל"ט'. 8. כוונתו שבעוה"ז אין טוב גמור ולא אריכות ימים אמיתית, כי אם יחיה אדם אלף שנים, במותו ירגיש צער כאדם צעיר, והטובה, היא דבר יחסי המשתנה מעת לעת. 9. ישעיה כ"ט י"ג. 10. ואמנם כתבה התורה תוכחה קשה למבטלי מצוותיה, אך זה לאומה בכללות, כדי להכריח את בחירת האומה, ופעמים גם ליחידים כשמעשיהם נוגעים לכלל עם ישראל. 11. ויקרא כ"ו ג-ו. 12. ויקרא כ"ה כא. 13. משלי ג' ט"ו. — וראה גם משלי י"ח י"א. 14. אבות פ"ג מ"ה. ופירש הברטנורא "עול מלכות", משא מלך ושרים. "ועול ארץ ארץ", עמל וטורח הפרנסה, לפי שמלאכתו מתברכת. וע"ע ברכות ל"ב ב' לגבי חסידים הראשונים. 15. ישעיה ס"ד ג' וראה מס' ברכות ל"ד ב'. 16. שמואל א' כ"ה כט'. 17. והתבונן תענית כ"ה א', והבן.

טעם לגזירה מוקדמת זו של בריאות עושר והפכיהם, אינו שרירותי חלילה, אלא נובע הן מחמת טיב הנשמה, אשר בהבדליה מכיר יותר בראשית בלבד בבחינת דברי הנביא18 "כי רוח מלפני יעטוף, ונשמות אני עשיתי", אם מחמת גדלות אותה הנשמה הראויה לסבול את צער הכלל, ובמקום אשר יסבלו עשרות משפחות בחטאם, סובל נקי כפים זה תמורתם. בבחינת "אכן חליינו הוא נשא, ומכאובינו סבלם"[19]. ואם בגלל שתזדכך נשמה זו יותר למרות צדקותה, ע"י היסורים. וכמאמרם ז"ל[20] "אמר רב הונא, כל שהקב"ה חפץ בו, מדכאו ביסורין של אהבה, שנאמר וה' חפץ דכאו, החלי". ואם בגלל מעשי הנשמה בעוה"ז בגלגולה הקודם. וכמאמרם ז"ל[21] "בקש משה לדעת דרכיו של הקב"ה שנאמר[22] הודיעני נא את דרכיך, אמר לפניו, רבש"ע מפני מה יש צדיק וטוב לו ויש צדיק ורע לו, יש רשע וטוב לו ויש רשע ורע לו. אמר לו, משה, צדיק וטוב לו, צדיק בן צדיק, צדיק ורע לו, צדיק בן רשע, רשע וטוב לו, רשע בן צדיק, רשע ורע לו, רשע בן רשע, ופירשו המקובלים[23], שאין הכוונה כאן לבנים בפועל, שכן אנו מוצאים צדיקים בני צדיקים ורע להם, ולהיפך. אלא כל גלגול נקרא לגבי גלגולו הקודם, בן. ורשע שבא בגלגול ועתה הוא צדיק הרי הוא צדיק בן רשע ובהכרח יהיה רע לו כדי לכפר על מעשיו בגלגולו הקודם, ולהיפך, צדיק שחזר לעולם זה כדי להשלים מעשיו או מסיבות אחרות[24], ועכשיו הרשיע מעשיו, הנה הוא רשע בן צדיק ולכן יעשיר איש וירבה כבור ביתו. ומצינו כדוגמת זה אצל ר' חנינה בן דוסא שהיה גדול בתורה ובקדושה וקרוב ויקר לפני הקב"ה, ותפלותיו על בני דורו היו מקובלות, והנה בביתו, אף לחם צר ומים לחץ לא היה בנמצא, ונאלץ להסתפק בחרובים מן ההפקר, עד שיצאה בת קול ואמרה, "כל העולם נזון בזכות חנינה בני, וחנינה בני די לו בקב חרובים מע"ש לערב שבת"[25]. וכתב גדול המקובלים האר"י הקדוש[26] שהטעם הוא היות ובגלגולו הקודם לא קיים ר' חנינה מצוות פריה ורביה, למרות שיכל לקיים מצוה זו אם היה מתאמץ. והוצרך לחזור בגלגול לתקנו, ולכן היה חייב לחיות בעוני חמור זה על התרשלותו במצוה זו בגלגולו הקודם. וזה כוונת התנא באמרו[27] "כל המקיים את התורה מעוני, סופו לקיימה מעושר. וכל המבטל את התורה מעושר סופו לבטלה מעוני". והנה אנו רואים בפועל כי הרבה מבטלים את התורה

18. ישעיה נ"ז ט"ז. 19. שם נ"ג ד'. ואמרו בב"ר (פמ"ד ו') אמר הקב"ה לאברהם, בשעה שיהיו בניך באים לידי עבירות ומעשים רעים, אני רואה צדיק אחד שבהם, ומכריעו עליהם, שהוא יכול לומר למדת הדין די, אני נוטלו ומכפר עליהם. 20. ברכות ה' א'. 21. ברכות ז' א. 22. שמות ל"ג י"ג. 23. וזה לשון החיד"א בספרו "דבש לפי" מערכת ג' אות ט"ז "גלגול ראשון נקרא אב וגלגול שני נקרא בן, כ"כ רבינו האריז"ל, ובהקדמה זו יתישבו כמה כתובים ומאמרי חז"ל. 24. שער הגלגולים הקדמה ח'. 25. מס' תענית כ"ד ב'. 26. שער מאמרי רשב"י פרשת פנחס. 27. אבות פ"ד מ"ה.

מעושר ועל משכבם ימותו עשירים, ואינם באים בסוף ימיהם לידי ביטולה מעוני, אך היות ובטלו את התורה, סופם לחזור בגלגול נשמות כדי לעסוק בה, ואז יעסקו בה רק בעוני, לכפר על בטולם ממנה בגלגולם הקודם[28].

פרק ג׳

התפלה – וימי הדין

בעת מתן תורה יצאו ישראל מתחת שלטון הכוכבים[1] לא בתכונות אופיים שנקבע עפ״י המזל, ואף בגורלם לא לגמרי כדי שלא ישתנה אזון הבחירה כאמור, אך בדברים שלא ישנו את האזון ויפרו את עקרון הבחירה, נחתכים הדברים למעלה עפ״י גזר דין מיוחד, ואפי׳ נגד המזל. ולכן בתפלה הבוקעת מנבכי הלב, או בכח זכות גדולה נתן לשנות גורלו של אדם אף בנגוד למזלו הקשה[2], ולכן אמרו חז״ל[3] ״אין מזל לישראל״, דהיינו שיש בידם כח לשנות את המזל הקשה ע״י תפלה או זכות מיוחדת[4], וכמאמרם ז״ל[5], ״ג׳ דברים מבטלין גזירות רעות, ואלו הן, תפלה,

28. אעפ״י שאין דרכי לספר מעשיות, אביא כאן מעשה להבנת האמור בלבד. לר׳ ישראל בעל שם טוב, היו תלמידים מסורים שישבו ועסקו בתורה יומם ולילה וחיו בתנאי צמצום ודוחק, והנה פעם אחת ביום גשום כשקור אימים שלט בחוצות נכנס המקורב אצל הבעל שם טוב בבכי ואמר, רבי התפלל עלי שאמות כי קצתי בחיי, לשאלת הרב איך יהודי מאמין ות״ח יכול להתבטא כך, ענה לו שזה כמה ימים שאין פחמים בצריפו להסקה, ואף המזון הדל כלה מביתו, והוא חולני ואינו מסוגל לעבודת כפים ואשתו ובניו שואלים לחם ופורש אין להם, והוא אינו מסוגל יותר לראות בסבלם, ימות הוא ואל יראה ברעתם. הבין הרב שאין הזמן עתה כשר לדברי עדוד ונוחם, אלא למעשים, הוציא מכיסו סכום כסף ונתן לו כדי שיתקן בביתו את הטעון תיקון ויסדר את עניני ב״ב בכלכלה ובגוד, ובקשו להכנס למחרת. וכאשר חזר למחרת, רגוע ושליו, בקשו הרב שיסע לעיר מסוימת ויברר שם פרטים על עשיר מסוים וישיבהו דבר, התלמיד נסע לאותו עיר והחל לשאול עוברים ושבים אודות העשיר, וכולם השיבו שכלל לא מוכר להם אדם כזה. התפלא התלמיד והחליט לשוב לביתו, כצאתו מן העיר פגש בקבוצת זקנים ששוחחו ביניהם נגש ושאלם אודות העשיר, וכשמעם את שם העשיר החלו לקללו ולגדפו. לשאלת התלמיד מדוע הם כה שונאים אותו, השיבו, כי עשיר זה מת לפני למעלה משלשים שנה והיה עשיר מופלג שעשה את רכושו משוד עניים ואנקת אביונים וכדו׳. התלמיד הופתע ולא הבין את מטרת שליחותו, אך בבואו לפני הרב ובספרו לו את דברי הזקנים פנה אליו הרב בקריאה, השמעת את אשר אמרו על מעשיך בגלגולך הקודם, ומה לך עוד כי תלין על ענייך ועל התנהגותו יתברך. 1. זוהר פרשת פנחס רי״ט. 2 הדברים אמורים בעיקר כלפי האדם היהודי אשר נשמתו זכה יותר ותפלתו מקובלת יותר, וכאשר יבואר להלן. אך הדברים נכונים במדה מסוימת גם בנכרי המאמין באלהותו יתב׳ ומתפלל אליו. וראה מלכים א׳ ח׳ פסוקים מ״א – מ״ג. 3. מס׳ שבת קנ״ו א׳.

צדקה ותשובה. ושלושתן נאמרו בפסוק אחד, הוא שהכתוב אומר[6] ויכנעו עמי אשר נקרא שמי עליהם, ויתפללו, זו תפלה, ויבקשו פני, הרי צדקה וכן הוא אומר, אני בצדק אחזה פניך[7] וישובו מדרכיהם הרעים, זו תשובה. ואח"כ ואסלח לחטאתם וארפא את ארצם". ועוד אמרו[8] "אמר ר' יצחק, ארבעה דברים מקרעין גזר דינו של אדם. צדקה, תפלה, שינוי שם, ושינוי מעשה. וי"א אף שינוי מקום"[9]. ולכן אמרו[10] שלמרות שאדם נדון בר"ה על כל אשר ייעשה עמו במשך השנה בכללות, הוא גם נדון בכל יום בפרטות לאותו יום שמא נקרע רוע גזר דינו.

בר"ה נדונים כל בני האדם אומות ויחידים, "על המדינות בו ייאמר, איזו לחרב איזו לשלום, איזו לרעב איזו לשבע, ובריות בו יפקדו להזכירם לחיים ולמות, מי לא נפקד כהיום הזה"[11]. ובדין זה נחתכים הדברים עפ"י התנהגות האדם בעת שנדון, ולא נדון על העתיד למרות שהכל גלוי וצפוי לפני ה' אלקינו, צופה ומביט עד סוף כל הדורות. וכמאמרם ז"ל[12], "אמר ר' יצחק, אין דנין את האדם אלא לפי מעשיו של אותה שעה שנאמר, כי שמע אלקים אל קול הנער באשר הוא שם"[13]. ואמרו[14], "בר"ה נדונים רשעים לאלתר למיתה, צדיקים לאלתר לחיים, בינוניים ממתינים להם עד יום הכפורים. שאל ר' חנינא, ואין הקב"ה רואה את הנולד, וכיון שהוא יודע מי יעשה תשובה בין ר"ה ליום הכפורים, ידין גם את הבינוניים בר"ה, לפי מה שעתידין לעשות בעשי"ת. אמר ר' סימון בשם ר' יהושע בן לוי, אין הקב"ה דן את האדם אלא בשעה שהוא עומד בה, כמו שנאמר "באשר הוא שם". וכן הוא אומר[15], "כי הוא ידע מתי שוא, וירא און ולא התבונן"[16]. ובדין זה יוצאים הרבה צדיקים

4. ראה בתוספות שם, ולכן נצטווינו להתפלל לפניו כענין שנאמר ולעבדו בכל לבבכם (דברים י"א י"ג) ודרשוהו חז"ל (תענית ב' א') שהכוונה לתפלה, וראה רמב"ם הלכות תפלה (פ"א ה"א). וכתב בספר חסידים סי' שפ"ז "תפלות אעפ"י שלא נתקבלו לענין שבקש, מועילין לו לדבר אחר". ועיין עוד ירושלמי ברכות פ"ד ה"א. 5. בראשית רבה פמ"ד הט"ו. 6. דברי הימים – ב', ז' י"ד. 7. תהילים י"ז ט"ו. 8. ר"ה ט"ז ב'. 9. וכתב בספר חסידים סי' שכ"א, "הרי אמרו בני חיי ומזוני, לא בזכות תלוי הדבר. ואם יקשה בעיניך הלא כתוב את מספר ימיך אמלא, למען יאריכון ימיך, למען ירבו ימיכם וימי בניכם, וצדקה תציל ממות. ואמרו זכות תולה במים המרים, הרי חיים בזכות, וכן במזונות בזכות, ממעשה דטבח שכבד את השבת (שבת קי"ט). ושינוי השם ושינוי מקום גורמים מזל אחר טוב, אעפ"י שאין המזל נותן, אלא אין מזל לישראל. 10. ר"ה ט"ז. 11. מתוך מחזור התפלה. 12. ר"ה ט"ז: 13. ורש"י בראשית כ"א י"ז פירש, לפי מעשים שהוא עושה עכשיו, הוא נדון, ולא לפי מה שהוא עתיד לעשות, לפי שהיו מלאכי השרת מקטרגים ואומרים רבש"ע, מי שעתיד זרעו להמית בניך בצמא, אתה מעלה לו באר, והוא משיבם, עכשיו מה הוא צדיק או רשע, אמרו לו צדיק. אמר להם לפי מעשיו של עכשיו אני דנו, וזהו "באשר הוא שם 14. ירושלמי ר"ה פ"א ה"ג. 15 איוב י"א יא'. 16 ואמרו, הרי שהיו ישראל כשרין בר"ה ונגזרו להם גשמים מרובים, ובסוף חטאו וכו'. עיין בבלי תענית י"ז ב'. וירושלמי ר"ה פ"א ה"ג.

כחייבים, למות, עוני ויסורין. והרבה רשעים יוצאים לזכות, בריאות, אושר, ועושר[17]. דהיינו הצדיק אשר בכללותו הוא ישר בדרכו אך יש בידו דברים קטנים שדש בעקביו ושאינם רצויים, הרי נגזר עליו להענש בעוה"ז כדי להכנס לעוה"ב נקי מכל חוב, בבחינת "יש צדיק אובד בצדקו"[18], ובבחינת "אשר יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים"[19]. ואלו רשע אשר רוב מעשיו הם תוהו והבל, רשע וחמס, אך יש בידו גם מעט מעשים טובים, אזי מקבל הוא את שכרו מושלם בעוה"ז כדי להאבידו בעוה"ב, כי "אין הקב"ה מקפח שכר כל בריה, אפי' שכר שיחה נאה"[20]. ונאמר[21] "ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו, לא יאחר לשונאו, אל פניו ישלם לו", ופירשוהו חז"ל[22] שהכוונה לתשלום טוב בעוה"ז, כדי להאבידו לעוה"ב. וכמאמרם ז"ל[23] "כל שזכויותיו מרובין מעוונותיו מריעין לו ודומה כמי ששרף כל התורה כולה ולא שייר ממנה אפי' אות אחת, וכל שעוונותיו מרובין מזכויותיו מטיבין לו ודומה כמי שקיים כל התורה כולה ולא חיסר ממנה אפילו אות אחת"[24]. ואמרו[25], "כשחלה ר' אליעזר, נכנסו תלמידיו לבקרו, אמר להם חמה עזה יש בעולם, התחילו הם בוכים ור' עקיבה משחק. אמרו לו למה אתה משחק, אמר להם וכי מפני מה אתם בוכים? אמרו לו אפשר ס"ת (הכוונה לר' אליעזר) שרוי בצער ולא נבכה, אמר להם לכך אני משחק, כל זמן שאני רואה את רבי, שאין יינו מחמיץ ואין פשתנו לוקה, ואין שמנו מבאיש, ואין דובשו מדביש, אמרתי שמא ח"ו קבל רבי עולמו, ועכשיו שאני רואה רבי בצער, אני שמח. אמר לו, עקיבא, כלום חיסרתי מן התורה כולה, אמר לו, למדתנו רבינו[26], "כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא"[27].

17 כעין זה כתב הרמב"ן בדרשתו לר"ה שנדפס בסוף ספר שער הגמול. 18. קהלת ז' ט"ו. 19. שם ח' ט"ו. 20. ב"ק ל"ח ב'. 21. דברים ז' י'. 22. עירובין כ"ב א', וירושלמי פאה פ"א ה"א, וראה גם תרגום אונקלוס, ורש"י על פסוק זה. 23. קדושין ל"ט ב'.24. ועיין רש"י על הפסוק וישב יעקב (בראשית ל"ז א') משם המדרש "בקש יעקב לישב בשלוה קפץ עליו רוגזו של יוסף, צדיקים מבקשין לישב בשלוה, אמר הקב"ה לא דיין לצדיקים מה שמתוקן להם לעוה"ב אלא שמבקשים לישב בשלוה בעוה"ז, וכו'". והטעם הוא, או כדי לצרפם, או בבחינת יסורים של אהבה, להרבות שכרם בעוה"ב. 25. סנהדרין ק"א א'. 26 קהלת ז' כ'. 27. ראה רש"י בראשית ז' כ"ג, וכתב בספר חסידים סי' שכ"ב "אם תשאל למה יש צדיק ורע לו, כדי שלא יאמרו אם לא היה בטובה לא היה צדיק, כמו שאמר השטן (איוב א' ט') החנם ירא איוב אלקים, וכדי שלא יאמרו קבל עולמו". ובסי' שפ"ו כתב "לפי שזה העולם מהנים ממנו לרעים אפי' בלא תפלה ובלא צער, אבל לצדיק אין רוצים להנות לו עד שיצטער, כי הקב"ה חפץ שלא יהיה לצדיק שמחה שלמה בעוה"ז". ובסי' תק"ל כתב "אל יאמר אדם אני צדיק ופלוני רשע, אני יורד והוא עולה, הוא עשיר ואני עני, למה אשתמרה מעווני, והוא עושה מה שלבו חפץ וכל דרכיו מצליחים, לפי שהקב"ה רוצה לטורדו מהעוה"ב, אינו ממהר ליפרע ממנו. אבל הצדיקים הקב"ה

פרק ד׳

הנשמה – וגלגוליה

״מי פעל ועשה, קורא הדורות מראש, אני ה׳ הוא ראשון, ואת אחרונים אני הוא״[1]. ״הראהו הקדוש ברוך הוא לאדם הראשון דור דור ודורשיו, דור דור וחכמיו. הראה לו את רבי עקיבה, שמח בתורתו ונתעצב במיתתו״[2]. ולמעלה משלש מאות שנים טרם לידת רות המואביה, כבר זכו בני מואב להגנה ממלחמות ישראל בזכותה, וכמו שדרשו חז״ל[3] על הפסוק ״אל תצר את מואב ואל תתגר בם במלחמה״[4] ״אמר הקב״ה למשה שתי פרדות טובות יש לי להוציא מעמון ומואב רות המואביה ונעמה העמונית״. ולא עוד אלא בועז שהיה ראש הסנהדרין[5] חי שנים רבות[6] והמתינו משמים לרוח המואביה שתתגייר וישאנה ואח״כ ימות, שכן היא היתה בת זוגו שיועדה לו מששת ימי בראשית. ולכן ביום בא נעמי ורות לבית לחם, מתה אשתו של בועז ויצאו ללוותה לבית עולמים, ובחזרתם פגעו ברות ונעמי השבות משדה מואב[7]. ועוד אמרו[8] שנשמות הגרים עמדו על הר סיני. דברים אלה מלבד הסברם עפ״י האמור לעיל בענין ההשגחה, יש בהם ענין עמוק מאוד הרמוז בדברי הנביא[9] ״ונשמות אני עשיתי״. ורק אלהים הבין דרכה, והוא ידע את מקומה של כל נשמה מאין חוצבה ומה ענינה ותפקידה בעולם הזה.

דרגות הנשמות שונות הן ומגוונות, אך בכללות דרגות הנפש והרוח[10] נמשלים לזהב הנמצא בגוש שרובו סיגים, ואלו הנשמה היא כזהב הנקי והזך. דרגות נשמות אלו ומדת זכותם נקבע עוד לפני יצירת האדם[11].

נפרע מהם מעבירה קלה, כדי שלא יפרע לעוה״ב. ועוד שמא הרשע נולד במזל שהוא עשיר, וצדיק נולד במזל שהוא עני, ועתה הוא לא יאבד ממונו בדבר קל, והצדיק אם נברא במזל עני, כמה זכויות צריך עד שיבטל המזל... ויש שיסורין ופורעניות הבאים עליו, לפי ששמח לאיד חבירו״. ובסי׳ תרצ״ה כתב, ״ואם ראית רשע מאריך, או שהשעה משחקת לו, דע לך שיש בידו דבר של זכות ומשלמין לו בעוה״ז. או ביד אביו ואמו היה זכות, ואם אין זכות בידו ולא ביד אבותיו, דע שלרעתו היא, כדי להגביהו תחילה ואח״כ להשפילו, ויותר יצטער מפני הבושת״.1. ישעיהו מ״א ד׳. וכתב בספר חסידים סי׳ תקמ״ט, ״הקב״ה רואה איזה דור חייב ואיזה דור זכאי, ולפי שעתיד להיות עושה, מקדים, שנאמר קורא הדורות מראש, ולפי המעשה שרואה באדם. ולכך בעת ההריון אינו אומר צדיק או רשע, אלא לפי מה שרואה יצרו אם יעשה כך, יהיה לו כך...״. 2. סנהדרין ל״ח א׳, ע״ז ה׳ א׳. 3. ב״ק ל״ח א-ב. 4. דברים ב׳ ט׳. 5. רות רבה פ״ד ז׳, ופ״ה י׳. 6. רות רבה פ״ו ד׳. (ת׳ שנים). 7. בבלי ב״ב צ״א א׳, ירושלמי כתובות פ״א ה״א. 8. ראה שבת קמ״ו א׳. 9. ישעיהו נ״ז ט״ז. 10. הדרגות הקודמות לנשמה, ראה ״תקות שני״. 11. ראה בראשית רבה פ״א ה׳, ובמס׳ פסחים נ״ד א׳ אמרו, שתשובה, וגן עדן, וגיהנם קדמו לעולם.

כשחטא אדה"ר בעץ הדעת ואכל ממנו וערב טוב ברע, אף נשמות כל באי עולם שהיו כלולות בו בכח ולא בפועל, שכן, הוא אביהם של כל בני האדם, נפגמו על ידו. ובחטאו זה, ערב הוא את נשמות הזוך עם הסיגים, מחד. ועם הקליפה שכולה רע החופה עליהם מלמעלה, מאידך. ואברהם אבינו ע"ה, במעשיו הטובים והישרים, ובאמונתו באל חי ויחיד כי רבה, התחיל לברר ולהפריד בין נשמות הזוך, לשאר נשמות[12]. וזכה שמזרעו יצאו אמנם שני סוגי הנשמות, אבל בנפרד. הטוב לבד ביצחק בנו אהובו בן שרה הגבירה, והרע בנפרד בבנו ישמעאל ובבני קטורה. וכן יצחק למרות שהיתה נשמתו מבחינת הטוב והזוך בלבד, הנה על קחתו את רבקה הצדקת, אבל אחות לבן הארמי לו לאשה, אשר כידוע מאמרם ז"ל[13] "רוב בנים דומים לאחי האם". יצאו ממנו שני סוגי הנשמות בנפרד. הטוב ביעקב, והרע בעשו. ואך יעקב שנשא את רחל ולאה שלא היו להן אחים (ורק לאחר נשואיהן ליעקב נשא לבן אשה אחרת ונולדו לו בנים)[14] יכל להביא את הטוב היוצא ממנו ללא דופי, ונקרא בחיר שבאבות, על אשר בניו כולם קבלו את מרותו של אל עליון אחד יחיד ומיוחד ונצרפו בכור הברזל במצרים[15] וזכו למעמד הנשגב של מתן תורה בהר סיני. אבל ערב רב שעלו אתם, בזמן מתן תורה עמדו מנגד להר, ולא לקחו חלק פעיל במתן תורה[16] , אך נתערבו בגלגולים הבאים עם נשמות בני ישראל, ואלה יצאו במשך הזמן ונשרו מעם ישראל.

גם נשמותיהם הזכות של ישראל שבכל הדורות העתידים, היו במעמד הר סיני, וכמאמרם ז"ל על הפסוק "כי את אשר ישנו פה עמנו היום"[17] וחלק מאותם נשמות זכות נעשקו ונפלו בידי הקליפה אשר כולה רע, עקב חטא ישראל בעגל. ואשר קליפה זו נבראה ג"כ ע"י יוצר העולם והאדם כמשקל נגד לכח הקדושה, למען אזון כח הבחירה בידי האדם. ולכן נתן כח בידה להיטיב כביכול למאמיניה[18] ונולדו נשמות אלו כגויים[19] ואך זוהר נשמתם תמשכם אל היהדות שהיא מקורם, ושעמדו אף הם על הר סיני. ואמנם יודע הקב"ה חשבון כל נשמה ומעמדה, ומתי תצא מתוך הטומאה שם היא עשוקה. אך אין ידיעתו מחייבת המעשה, ללא רצונו החפשי של האדם שהוא בעל הבחירה, אלא ידיעתו נותנת מקום הדרכה והכוונת קרן האור הגנוז בה, לכוון הנכון. אביא כאן כהדגמה לנאמר, מה שאירע בבנו של רב מפורסם בצפת, שבבחרותו נטה להתאסלם. ובא אביו הרב, לבית האר"י הקדוש שגר בשכנותו ובקש רחמים על בנו שיחזור בו מצעד חמור זה, ושישוב אל היהדות. ונתן לו הקדוש מצפת סדר תפלה הכוללת כוונות ויחודי שמות הקודש[20] לכוון בהם

12. ראה החיד"א ב"דבש לפי" מערכה א' י"ד. 13 ב"ב ק"י א'. 14. ראה רש"י בראשית ל' כ"ז, ורש"י בראשית כ"ט י"ב. 15. דברים ד' כ'. 16. עיין זוהר פרשת נשא דף קכ"ה ע"ב ודוק. 17. דברים כ"ט יד'. וראה זוה"ק פ' משפטים. 18. ע"ז נ"ה א'. 19. ועל נשמות אלה הסבירו בזוהר פרשת משפטים את הפסוק "ואראה את כל העשוקים אשר נעשים תחת השמש" (קהלת ד' א').

ארבעים יום. ולאחר ארבעים יום שב הבן אל היהדות כבעל תשובה "מלב ונפש", אז חזר הרב אל האר"י ז"ל בשאלה, איך יתכן שתפילתי שינתה את בחירתו של בני אשר רק בידו היא נמצאת ואפי' לא בידי שמים, ענה לו הקדוש מצפת, שאין התפלה יכולה לפעול שינוי בדעתו, אלא לגרום לו שיתבונן מחדש ויחקור בדקדוק את שתי הדרכים שלפניו, היהדות והאסלאם, אך ההחלטה היתה תמיד רק בידי בנו, ואמנם בנו חזר מעצמו בתשובה אל היהדות. אך הרצון לחקור את דרכו מחדש ובעיון, היה כתוצאה מתפלת אביו, ודוק בזה[21]. ואמנם מצינו אצל ירבעם בן נבט[22] שאמר לו הקב"ה חזור בך ושוב בתשובה והווה מטייל עם בן ישי בגן עדן, ובגאוותו לא הסכים לזה נגד רצונו המושלם של יתברך שמו, והדברים עמוקים ועתיקים בחון בהם וחקור בהם. וכן מצינו אצל אלישע בן אבויה חבירו של התנא רבי עקיבא, שכפר בתורה וכשאמרו לו שוב בתשובה אמר ששמע בת קול שאומרת, שובו בנים שובבים חוץ מאחר[23]. ואעפ"י שלא רצה הקב"ה בתשובתו, מסורת בידינו שאם היה שב היתה תשובתו מתקבלת[24].

דברים אלה לא יובנו על בורים, אלא לאחר שנתבונן בדרכי פעולתו יתברך במעשה השכר והעונש. ואשר אחת מהן היא ע"י גלגול נשמתו של אדם להוולדות מחודשת בגוף, ואז מקבל הוא חלק מאשר פעל ועשה בגלגולו הקודם. ולמעשה רוב ככל בני האדם כיום, הם גלגולים של דורות קדומים, "ומה שהיה הוא שיהיה"[25]. ונקודות התורפה של נפש האדם בגלגולו הקודם, הם הם אשר באים בכור המבחן בגלגולו הנוכחי. ובהם טמונה נקודת הבחירה והרצון החפשי, בבחינת חוץ מיראת שמים. והמעמיק בזה ימצא תשובה לשאלותיו ופקפוקיו בהשגחת רבון כל העולמים, "גדול העצה ורב העליליה אשר עיניו פקוחות על כל דרכי בני אדם, לתת לאיש כדרכיו וכפי מעלליו"[26]. ובה נחה ושקטה חמתו וכעסו של איוב לאחר שחבריו נסו לתרץ את דרכי אלהים בהבנה פשוטה ובהסכמתם כי האלהים הענישו על חטאיו באותו גוף, ולכן טען כנגדם את טענותיו. אך בבוא אליהוא עם טענת הגלגול באמרו "זכור כי תשגיא פעלו אשר שוררו אנשים. כל אדם חזו בו אנוש יביט מרחוק. הוא שגיא ולא נדע, מספר שניו ולא חקר"[27], ואף אלהים ענהו מן הסערה ברוח זו באמרו[28], "איפה היית ביסדי ארץ, הגד אם ידעת בינה, וכו'"[29]. ועל ידי זה

20. ועד היום העתקם מצוי בספר רוח הקודש לר' חיים ויטאל. 21. וזה כוונת חז"ל באמרם (קדושין ל') בכל יום יצרו של אדם מתגבר עליו ואלמלא הקב"ה עוזרו, אין יכול לו. וכתב בספר חסידים סי' ק"ס "נאמר (דהי"ב ל"ב) כי עזבו האלהים לנסותו. עזבו מכלל שהכל בידו. לכן בקש דוד מלפניו שנאמר, (תהילים פ"ו) יחד לבבי ליראה שמך, ואמר, (שם נ"א) ורוח נכון חדש בקרבי". (וכוונתו שיזכהו ה' למצוא את הכוון הנכון ללכת בה. שנ"י). 22. סנהדרין ק"ב א'. 23. חגגה ט"ו א'. 24. ירושלמי חגיגה פ"ב ה"א. 25. קהלת א' ט'. 26. ירמיהו ל"ב י"ט. 27. וכיוצא בזה למתבונן בפרקים ל"ו ל"ז, וראה מגיד מישרים לר' יוסף קארו פ' תזריע. 28. איוב פרק ל"ח.

שב איוב מדבריו הראשונים והסכים לקבל את ייסוריו באהבה[30]. וביאור הענין הוא, שעולם זה הוא כסרט גדול הנראה על הבד, אשר אנו מכסכים בו בדמויות שונות, ואדם אשר יראה חלק מהסרט לא יבינהו, אלא יתמרמר למעשה הנראה בעיניו כעוול ופשע. אך הרואה את כל הסרט מתחילה ועד הסוף יבין כי ישר הענין ואין בו נפתל ועקש. לדוגמא, אם יראו על הבד רוצח שהמשטרה מחפשת אחריו ובלשים בבגדים אזרחים עוקבים אחר צעדיו ומצליחים להרגו, הנה האדם שצפה מתחילה, יבין ואף יזדהה עם הבלשים שהרגוהו. אך אם יכנס אדם באמצע הסרט ויראה אנשים הורגים בן אדם, והצופים שמחים ומוחאים כף, הוא ישתאה ויראם כאכזריים, אך הטעות היא בו בראותו רק חלק מהסרט. אף אנו רואים בחיינו הקצרים רק חלק קטן מהסרט בו מנהיג ה׳ את עולמו, "להגיד כי ישר ה׳, צורי ולא עוולתה בו"[31]. והוא המחזיר נשמות לגופים מחודשים, לקבל ולהבחן בכור החיים הארציים, על מעשיהם בגלגולים קודמים.

כשנתבונן בזה, נבין הרבה דברים הנראים כסותרים, בדברי חכמינו אשר דבריהם,דברי אלקים חיים וממקור האמת חוצבו.

כדוגמא אל האמור נתבונן במשה אבינו ע"ה, ובמסכת חייו. טרם לידתו של משה כבר נגזר עליו שיכשל במי הסלע, וכמאמרם ז"ל[32], "ראו אצטגניני פרעה שמושיען של ישראל במים הוא לוקה, ועמדו וגזרו כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו, והם אינם יודעים שעל מי מריבה הוא לוקה[33].
ולכאורה מדוע נענש משה אח"כ על דבר שהיה ידוע ונגזר לפי חכמתו יתברך עוד לפני לידתו, ולא עוד אלא שמפורש בתורה שלא נכנס משה לא"י אלא בגלל מי מריבה וכנאמר[34] "ומות בהר אשר אתה עולה שמה והאסף אל עמיך, כאשר מת אהרן אחיך בהר ההר ויאסף אל עמיו. על אשר מעלתם בי בתוך בני ישראל, במי מריבת קדש מדבר צין, על אשר לא קדשתם אותי בתוך בני ישראל, כי מנגד תראה את הארץ ושמה לא תבא אל הארץ אשר אני נותן לבני ישראל". והנה חז"ל[35] אמרו שבגלל דבריו הקשים כלפי הקב"ה בהיותו עוד במצרים נגזר עליו שלא יראה בכבוש א"י, וז"ל "אמר רבי אלעזר בן רבי יוסי, על דבר זה נענש משה רבינו שנאמר ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה והצל לא הצלת את עמך. אמר לו הקב"ה למשה, אתה מהרהר אחר מדותי, **עתה** תראה אשר אעשה למצרים, ואין אתה רואה במלחמת שלשים ואחד מלכים"[35]. וזה נאמר למשה כארבעים שנה לפני חטא מי מריבה, אכן, לפי האמור יובנו הדברים. כי לפני לידתו של אדם כבר

29. ואכן איוב נבחר לנסיון עקב חטאו בגלגולו הקודם בהיותו תרח אבי אברהם. (האריז"ל ליקוטי תורה איוב פ"א). 30. איוב פרק מ"ב. 31. תהילים צ"ב ט"ז. 32. סוטה י"ב ב׳. 33. הובא בקצרה ברש"י שמות א׳ כ"ב. 34. דברים ל"ב נ׳. 35. סנהדרין קי"א א׳. 35. הובא בקצרה ברש"י שמות ו׳ א׳.

נגזר עליו היכן ובמה יתנסה, וניתן לו אזון מסוים בין העמידה בנסיון לבין הכשלון. ואח"כ ע"י מעשיו הטובים הוא ממשיך לחזק את הכח המונע מחטא, בבחינת "מצוה גוררת מצוה"[36]. ואם הוא חוטא, הנה הוא מגביר את כח היצר ומפר את האזון לכוון החטא. בבחינת "עבירה גוררת עבירה"[37]. ואצל משה כבר הוכרע שהנסיון הקשה שיקבע את גורלו אם לחיות ולהכנס לא"י, או למות במדבר טרם עתו[38], יהיה ע"י מי הסלע[39]. ואצטגניני פרעה ראו שסכויי נפילתו, ע"י מים יבואו. גזרו על טביעתם של ילדי ישראל במים. ומשה עקב קדושתו ומעשיו, היה נוטה לעמוד גם בנסיון המים, אלא שדבורו הקשה כלפי הקב"ה, לגבי עדינות נשמת משה היה חמור, וגרם שהאזון ינטה לכוון השלילה. ולכן אמר לו הקב"ה עתה תראה אשר אעשה לפרעה.

ואסיים בהדגמה נוספת לכל האמור, שיתבטא בביאור שרשרת גלגולי התנא הקדוש ר' עקיבה, ושעל ידם יובנו כמה ממאמרי חז"ל בתלמוד. והנה הקדמנו בראש הפרק את מאמרם ז"ל[40], על אשר נגזר עליו עוד טרם לידתו. ועוד אמרו[41] שבשעה שעלה משה למרום הראהו הקב"ה את ר"ע ותורתו. אמר לפניו, רבש"ע, הראיתני תורתו הראני שכרו. הראה לו ששוקלין בשרו במקולין. (פירש"י הרוג במקום השייך לקצבים. דהיינו שסרקו את בשרו במסרקות של ברזל) אמר לפניו, רבש"ע, זו תורה וזו שכרה, אמר לו שתוק, כך עלה במחשבה לפני. ומסורת בידינו שהיה בן יוסף הגר מבני בניו של סיסרא[42]. ובמס' ברכות[43] אמרו, שבשעה שהוציאו את ר' עקיבא להריגה זמן קריאת שמע היה והיו סורקים את בשרו במסרקות של ברזל, והיה מקבל עליו עול מלכות שמים, אמרו לו תלמידיו רבינו עד כאן, אמר להם כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה **בכל נפשך** אפילו נוטל את נשמתך, אמרתי מתי יבא לידי ואקיימנו, ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו, היה מאריך באחד עד שיצאה נשמתו באחד, יצאה בת קול ואמרה, אשריך ר"ע שאתה מזומן לחיי העוה"ב". והנה לא מצינו לאחד מגדולי קדמוננו שיתאווה למיתה כזו, פרט לר"ע, ונשאלת השאלה מדוע. ועוד אמרו[44] שכשראה ר"ע את אשת טורנוס-רופוס, ירק, צחק ובכה. ובמס' נדרים[45] פירשו המפרשים בשם המדרש, שהיה אדון אחד ששמו רופוס[46] שהיה מתווכח עם ר"ע, והיה ר"ע מנצחו בכל פעם. והיה אותו אדון בא לביתו סר וזעף, אמרה לו אשתו מפני מה פניך זועפים, אמר לה מפני ר"ע שמקנטר אותי בכל יום בדברים.

36. אבות פ"ד מ"ב. 37. שם . 38. כתב בספר חסידים סי' שנ"ה. "למה מת משה פחות בשנים מכל אבותיו, אמר לישראל מה שאמרתי כי הוא חייך ואורך ימיך, לא כתבתי אלא בעולם שכולו ארוך. שהרי מי הוא שעסק ונצטער בה יותר ממנו, הכל למדו ממנו, ועל ידו נתנה תורה וקצר ימיו. 39. וסיבת נסיונו במים היתה בגלל שהיו בו נצוצות מנשמת נח. שגרם למבול ע"י שלא התפלל על דורו שינצלו ממבול המים ומדה כנגד מדה נתנסה במים. 40. סנהדרין ל"ח ב'. ע"ז ה' א'. 41. מנחות כ"ט ב'. 42. נרמז במס' סנהדרין צ"ו ב'. 43. ס"א ב'. 44. ע"ז כ' א'. 45. נ. ע"ב.

אמרה לו אלהיהם של אלו שונא זימה הוא, תן לי רשות ואכשילנו בדבר עבירה, לפי שהיתה יפת תואר ביותר, באה אצלו וגלתה שוקה כנגדו, ורק שחק ובכה, אמרה לו מדוע עשית כן, אמר לה שנים אפרש, שלישי לא אפרש. ירקתי על שבאת מטיפה סרוחה, **בכיתי,** על יופייך שסופו לבלות בעפר הארץ. והוא שחק מפני שצפה ברוח הקודש, שעתידה להתגייר ולהנשא לו, ולא רצה להודיעה. אמרה לו כלום יש תשובה, אמר לה הן. הלכה ונתגיירה ונשאת לו לר״ע. ובמס׳ יבמות.[47] אמרו, ששנים עשר אלף זוגות תלמידים היו לו לר״ע, וכולם מתו בין פסח לחג השבועות. דבר מוזר ומתמיה שימותו כולם בשנה אחת בתקופה כ״כ קצרה, אלמלא בדבר או מגיפה[48]. והנה להבנת הדברים נשוב אחורה לתקופת יעקב אבינו ע״ה[49], עת שכם בן חמור ואנשי עירו, עקב רצונו בדינה בת יעקב, נמולו. ואח״כ באו שמעון ולוי בני יעקב והרגו את כל יושבי העיר שמנו עשרים וארבעה אלף איש ואשה,[50] ולאחר מותם חזרו כולם בגלגול בבני שבט שמעון אשר נשא את דינה אחותו לאחר שנאנסה ע״י שכם,[51], והיות ושרשם היה מבני כנען, לא עמדו בנסיון של בנות מואב וחטאו בשיטים, ונגפו[52]. ויהיו המתים במגפה, ארבעה ועשרים אלף,[53] ובראשם זמרי בן סלוא גלגול שכם עצמו. וחזרו כולם לבא כדי לתקן עצמם. ונצוץ מנפש זמרי, בא בגלגול ר״ע, ולכן היה בן גרים כפי שורש נשמתו המקורית. ועמו עשרים וארבעה אלף תלמידיו שהיו בני שבטו במדבר, ועתה כתלמידיו נתקנו ונפטרו במגפה בפרק זמן שבין פסח לעצרת. ולכן ר״ע ציפה למות מחריד על קידוש ה׳ כתיקון למותו במדבר על חילול ה׳, בידי פנחס. ורופינא אשת טורנוס-רופוס, היתה גלגול כזבי בת צור והיה חייב להשלים תיקונו אתה, או ליפול ע״י מחדש,[54] וכשעמד בפעם הזאת וכבש את יצרו, מצעות שהציעה לו באיסור, חזרה והציעה לו בהיתר, ובזה נשלם תיקונם[55].

סוף דבר הכל נשמע, את האלהים ירא ואת מצוותיו שמור כי זה כל האדם[56].

46. בירושלמי סוטה פ״ה ה״ז מתבאר שטורנוס-רופוס היה הנציב הרומאי ביהודה. 47. ס״ב ב׳. 48. א״א לומר שמתו בקרב תחת פקודו של בר כוכבא , כי בט״ב נכבשה ביתר ונפל בר כוכבא. ועד אז הוא היה עטור נצחונות. ואלו תלמידי ר״ע נפטרו בין פסח לשבועות. 49. בראשית פרק ל״ד. 50. כן כתב בספר עמק המלך דף מ׳ ע״ב. ומבואר שם שהם נתגלגלו בחוטאי בנות מואב, בשיטים. וכ״כ הרמ״ע מפאנו, בספרו ״עשרה מאמרות״. 51. ראה רש״י בראשית מ״ו י׳. 52. ראה רש״י במדבר כ״ו י״ג. 53. במדבר כ״ה, ט׳-י״ד. 54. עיין לעיל פרק א׳. 55. השוה = ״חסד לאברהם״ (להמקובל ר׳ אברהם אזולאי, מגורי האריז״ל) מעין ה׳ נהר כ״ה. וז״ל, וגלגול נפש זמרי, הוא ר״ע, והוא תקונו. וכזבי היא אזבל, ותקונה היתה אשת טורנוס-רופוס שלקח ר״ע, ואזבל היתה רודפת את אליהו שהוא פנחס, להנקם ממנו. וכ״ד אלף שהומתו משבט שמעון, היו כ״ד אלף תלמידי רבי עקיבא. 56. סוף קהלת.

חוט השני

הקדמה

מערכת המצוות היא תחיקה אלהית, ומן ההגיון שלא נוכל לרדת לעומק רצונו יתברך, אך עלינו להשתדל להבין לפחות בצורה כללית את כוונתו יתעלה, במצוותיו, אם לא את תכליתן.

ואמרו רבותינו[1] "לא נתנו המצוות, אלא לצרף בהם את הבריות". פירוש, בקבלת מרותו יתברך בכל שטחי החיים ע"י קיום מצוותיו, יעקרו הטבעים הרעים שבנו "כי יצר לב האדם רע מנעוריו"[2] , ועל ידי צירוף זה נגיע ליעוד של "והייתם לי סגולה מכל העמים, ממלכת כהנים וגוי קדוש[3] . וזה כוונת מאמרם[4] "ר' חנניה בן עקשיא אומר, רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות". וכוונתו כי כיון שרצה הקב"ה לזכך את ישראל מהטבעים הרעים הדבוקים בנפש האדם, לכן הרבה להם תורה ומצוות. תורה שבה גבור, הוא הכובש את יצרו[5]. ולא הבורח ממנו. שלא כנצרות שחליטה שקדוש הוא המתנזר מכל טובות והנאות העוה"ז, היא היהדות שאינה פוסלת את הנאות העוה"ז. דוגמא, מצוות פריה ורביה היא חיוב קדוש בתנאי שתיעשה ע"י נשואין כדין וכדת ולאחר טהרת האשה במקוה לאחר המחזור וכמו שיתבאר, שהפורש ממנה נקרא חוטא[6] ולא עוד אלא שבליל שבת אם טהורה היא, יש בו מצוה נוספת של עונג שבת[7], דהיינו עלית ההנאה המינית לקדושת ומצוות עונג השבת, ולא הבדלות ממנה. וכן אכילת בשר ומעדנים בסעודות מצוה, שבתות וחגים, הוא דבר רצוי ומחויב. אך אכילת מעדנים לשם תאוה, הוא חטא. ואמרו חז"ל[8], שמה שחייבה תורה את הנזיר להביא בהשלמת ימי נזירותו קרבן חטאת, הוא על שבימי נזירותו נצטערה נפשו במניעתה משתיית יין, כי רצון התורה הוא שישתלט האדם על יצרו ויכבוש אותו, ולא שיברח ממנו, ובוודאי שלא יכבש הוא ע"י יצרו.

שלש תאוות הן היסוד שעל ידן מסוגל אדם לרדת לשפל המדרגה, אם לא ינהג בהם בריסון ומשמעת עצמית. והן תאוות האכילה, המין, והרכושניות. תאוות האכילה היא הראשונה שבהן ומתחדשת בכל עת ואעפ"י שנפש שבעה תבוס נופת[9], לאחר זמן קצר חוזר הוא לתיאבונו ולתאוותו. ולכן הצווי הראשון של הקב"ה לאדם הראשון, היה על אכילת עץ הדעת, וכדי לרסן תאוה זו נצטווינו על כמה סוגי מאכלות אסורות. א. מאכל האסור בצורה החלטית כמאכל עופות, בהמות חיות

1. בראשית רבה פרשה מ"ד. 2. בראשית ח' כ"א. 3. שמות י"ט. 4. משנה סוף מס' מכות. 5. אבות פרק ד'. 6. שו"ע אבה"ע סי' א'. 7. שו"ע או"ח סי' ר"פ. 8. תענית י"א. 9. משלי כ"ז.

ודגים טמאים. ב. מאכל המותר בעקרו אבל נאסר בזמן או מצב מסוים כגון חמץ בפסח, אכילה ביום הכפורים, איסור בשר וחלב, ופירות בשנות הערלה וכדו׳[10]

אחריה היא תאוות המין שריסונה ע״י מערכת דינים שמרה על שלמותה הנפשית של המשפחה ועצבה לה דפוס מיוחד של חיי קדושה, אהבה וטוהר.

היצר הרכושני נבלם על ידי מצוות כמעשר, פאה, לקט ושכחה, צדקה וכדו׳. הסוציאליזם לבדו פשט את הרגל מכבר, עדות לכך הן המדינות כרוסיה או שאר המפלגות הסוציאליסטיות כשהן גם מפלגת השלטון בארצם. וכן הקאפיטאליזם אינו אלא התנהגות בלתי הולמת ואף אכזרית כלפי הפועלים, האריסים, וכדו׳. תורתינו הקדושה משלבת את שתי הגישות ע״י מערכת מצוות המאפשרת הן צבירת רכוש דבר המעודד את בני האדם למעוף של יצירה ומעש, והן לגישה מכובדת והומאנית ביותר כלפי צבור העובדים[11] והעניים[12] .

יש גם מצוות שמטרתם היא להדריך ולכוון את האדם לחיי קדושה והבנת האלהות, ואף כי תמצית גדולתו יתברך ניכרת בתופעות הטבע וחוקיה הנעשים באופן מתמשך וקבוע על ידו יתברך, מתוך הרגל אליהם אין אנו נותנים דעתינו על גדלותו יתברך דרכם. ומצוות אלו מזככות את נפש האדם להביט ולשור אף מעבר לאופק הגשמי. בסוג מצוות זה נכללים הקרבנות, הנחת תפילין, מצוות ציצית וכן התפילה הגורמת ליצור מגע עם אלקים ולהסרת האנוכיות.

ויש מצוות כשבתות וחגים שתפקידם הוא להחדרת ההכרה שהקב״ה הוא יוצר העולם וכל אשר בו ושהוא אלהי ההסטוריה ועל ידם מזדהים אנו עם העבר המפואר של עמנו. ואין צורך להאריך בנושא המצוות המהווים מערכת משפטית מסודרת להנהגת חיי חברה מתוקנים.

מבוא

״ויברא אלהים את האדם בצלמו, בצלם אלהים ברא אותו ויקרא שמו אדם״. ונשאלת השאלה מה הכוונה לצלם אלהים, וכי צלם ודמות יש לו והלא אחת מעיקרי האמונה היא כי לבורא יתברך אין גוף ולא דמות הגוף ולא ישיגוהו משיגי

10. מדוע נאסר דבר פלוני ולא אלמוני, זה תלוי בצווי וגזירת מלך הן מחמת שאם היה הפוך גם היינו שואלים זאת, והן בגלל ההשפעה הנפשית שהנאכל משפיע על האוכל. ועוד סיבות שאין אנו עתה בביאורן. 11. לדוגמא: שבע עשרה מצוות עשה ולא תעשה צוותה תורה רק בענין הלנת שכר שכיר. 12. הן ע״י המצוות הנ״ל צדקה מעשות וכדו׳. וכן צורת נתינתן בדרך כבוד כפי שמעוגן בהלכה. ולדוגמא נוספת היא מצוות ההלוואה ללא ריבית לאדם מישראל ומצות שמיטת חובות כספיים לאחר שנת השמיטה ואיסור המניעה מהלוואה עקב מצות השמיטה, ומצוות החזרת קרקעות ביובל, ועוד.

הגוף. וכן הוא אומר[1] "כי לא ראיתם כל תמונה", והנביא אומר[2] "ואל מי תדמיון אל ומה דמות תערכו לו", וכמו שכתב הרמב"ם שמההגיון הפשוט לא יתכן ליחס לאל אשר הוא בשמים ממעל ובארץ מתחת כאחד, גוף או חומר גשמי אחר ח"ו. וברור הוא ש"צלם אלהים" אין הכוונה כפשוטו ח"ו.

תשובה לשאלה זו נמצאת בתוך הפסוק בהכפילו ואומרו: "ויברא אלהים את האדם בצלמו", וחזר ואמר "בצלם אלהים ברא אותו", זאת אומרת לא בצלמו שלו אלא בצלם השייך לו, דהיינו בצלם דמות הספירות העליונות. ופירושו בצלם השייך לאלהים ברא את האדם, וכן הוא נוסח הברכה, "אשר יצר את האדם בצלמו, בצלם דמות תבניתו". חזרו חז"ל וכפלו את הלשון כדי להוציא מלב הטועים ופירשו "בצלמו" הכוונה לא לצלם דמותו ח"ו, אלא דמות תבניתו אשר הוא הקדים וברא את אותו תבנית, וכוונת הפסוק הוא להבהיר שלא כבריאת חיות ובהמות נברא האדם לא רק בצורתו אלא אף ברוחניותו, שכן תבנית האדם הרומז לדמות הספירות העליונות נעשה כדי שיהיה משכן למשכל הרוחני הגבוה הנמצא בספירות. וזה כוונת חז"ל באמרם, "וייצר ה' אלהים את האדם, שני יודין יש בוייצר, לומר לך שתי יצירות, יצירה לעוה"ז ויצירה לתחיית המתים, אבל בבהמה שאינה עומדת לדין לא נכתב ביצירתה שני יודין"[3]. דהיינו שתי כוחות נבראו באדם אחת כבהמה וחיה לצרכי הגוף, ונוסף בו כח המחשבה הדיעה והדבור שמקורם בספירות העליונות ואשר מסוגל הוא להם כיון שגופו מסומל ובנוי כמתכונתם.

וברצונו יתברך שנדע ונשכיל אמיתותו יתברך, נתן לנו את תורתו הקדושה וקדשנו במצוותיו, כדי שעל ידם נזכה להגיע להבנת מציאותו יתעלה, שכן נאמר לעיל שהאדם הוא ברוא במתכונת הספירות העליונות וכשעושה איזו מצוה המרמזת לאותו אבר וספירה עליונה, ממשיך לעצמו אור חכמה דקדושה מאותו אור עליון השוכן שם. וכשנמנע מעבירה מחטוא באיזה אבר גורם למנוע את טשטוש וסילוק אור הקדושה השוכן באותו אבר, שכן תורתינו הקדושה היא המכוונת את האדם אל הרוחניות הטהורה, והבנת הבריאה כולה על ספירותיה ועולמותיה.

תורה זו היתה בתחילה נחלת כל בני האדם ללא הבדל גזע, אומה ולשון, ובכל דור ודור קמו יחידים שהשכילו בה והלכו לאורה, והגיעו אל תכלית היעוד והמטרה אשר עבורה נבראו ונוצרו, ולאחר מותם זכו לאור באור החיים. כקינן, ירד וחנוך, ונח, ושם בנו, ועבר ועוד, ואף היו בין אומות העולם אשר לא רק ששמרו על תורתו ומצוותיו אלא אף עמדו בנסיונות קשים עבורה גם יכולו, ובראשם איוב, שעמד בכבוד בנסיון, והגן בזכותו על כל ארצו[7], אך עם כל גדלותם ומעלתם לא השכילו להנחיל תורה זו לבניהם שילכו בדרכם זו הם וזרעם. לכן הקב"ה שרצה להנחיל

1. דברים ד', ט"ו. 2 ישעיהו מ. י"ז. 3. רש"י, בראשית ב' ז'. 7. ראה רש"י ספר במדבר פי"ד , ט'.

תורה זו לאומה שלמה לא בחר בהם ובזרעם, אלא באברהם אבינו, לא מחמת עמדו בעשר נסיונות אשר לשיא הגיע בעקידתו את יצחק בנו אהובו על גבי המזבח, אלא מחמת שהשכיל להנחיל תורה זו לבנו אחריו, עד שמרצונו הסכים להעקד על גבי המזבח, וכמו שדרשו חז"ל על הפסוק "וילכו שניהם יחדיו" שאע"פ שהבין יצחק שהולך הוא להשחט הלכו יחדיו בלב שוה[8], הוא שהכתוב אומר[9] "כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט". ואף יצחק זכה לברכת אלהים[10] בברכת"והרביתי את זרעך" מחמת השכילו להעביר תורה זו לבניו יעקב ועשו, ואשר נשארה בידי יעקב לנחלה לאחר שעשו בעט בה ויבז אותה. אך לשיא הגיע יעקב שנקרא בחיר שבאבות לא מחמת נסיונות גדולים וקשים, אלא כיון שהצליח לחנך את כל יוצאי חלציו בדרך האמונה באל חי יחיד ומיוחד ובעול תורותיו ומצוותיו, ולכן בחר בנו בני אברהם יצחק ויעקב וקרבנו להר סיני ונתן לנו את תורתו תורת חיים אשר יעשה אותם האדם וחי בהם.

פרק א

בכלל מצוות ה' שקדשנו בקדושה של מעלה, היא מצוות זהירות מקרבה אל אשה נדה כמ"ש[1] "ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב לגלות ערותה", וחזר וכתב ענשו באמרו[2] "ואיש אשר ישכב את אשה דוה וכו' ונכרתו שניהם מקרב עמם". ויש להבין טעם איסור זה וחומרתו, והנה יש כמה דרגות במצוות עשה ולא תעשה, מהם ב"כרת" אם נמנע מעשותם, ומהם שאם לא עשאם נקרא פושע ישראל בגופו, ומהם רק איסור עשה ללא תוספת. והלאווין יש שענשם בארבע מיתות בית דין, סקילה, שריפה, הרג וחנק, ומהם ב"כרת", ומהם במיתה בידי שמים, ומהם שאף אם יהרג לא יעבור עליהם ועוד. וכשנתבונן יגדל התימה מדוע איסור אכילת חלב הוא ב"כרת" ואילו נבילות וטריפות איסור אכילתם אינו אלא בלאו בלבד, ומדוע מי שנמנע ולא מל עצמו נענש ב"כרת", והנמנע ולא הניח תפילין אין בו כרת אבל נקרא "פושע ישראל בגופו", ואלו נמנע מאכילה בסוכה לא נאמר עליו לא זה ולא זה אלא איסור עשה בלבד. מה מקום לחילוקים אלו כאשר הכל הוא מאת אדון אחד, ומה הבדל אם המרה את פי המלך בדבר פלוני או אלמוני לכאורה כל שנעשה במזיד אחת דינו, ואם במלך בשר ודם עוד ניתן איך שהוא לחלק בין מעשה שהסכנה למלכות נשקפת ממנה לבין סתם מעשה שנאסר עפ"י המלכות, הרי במלך חי וקיים אשר לא זקוק לנו ומלכותו מלכות עולם ועד, ואין מקום לסכנות מיצורים קטנים כמותינו, מה מקום לחילוקים אלו.

.אכן לפי דברינו יובנו חילוקים אלו על בוריים. כי לפי מדת הפסק אור הקדושה

8. הובא ברש"י בראשית כ"ב ח. 9. בראשית י"ח יט. 10. שם כ"ו כד.

הנמשך מן הספירות בהמנעו מעשיית מצוה כלשהיא כך חומרת העונש, ולפי טשטוש נפשו ופגמו בהמשכת נפש הבהמית עליו ובהרחקת רוח ונפש הקדושה ע"י עברו את צווי ה' במצוות אשר לא תעשינה, וחטא ואשם. ולכן האוכל חלב וגורם לעצמו עיכור הרוח העליונה עד לבלי הכר, וכמו שכתוב[4] "טפש כחלב לבם", הרי בהכרח נכרתת נפשו הגשמית מרוחו הטהורה שלא יכולה לשרות על חומר גס ועכור כחלב הבהמה, ואלו האוכל נבלות וטריפות אשר בעקרם אינם אלא בשר הראוי למאכל אדם ורק מחמת סיבות חיצוניות נאסרו והוא מחמת שריית רוח טומאה עליהם, והמביאה לידי כך שהאוכלם מטשטשת אצלו ההכרה האלוהית אבל לא נמחקת כלל אז ענשו "מלקות" ולא "כרת". וכן ע"י המילה נכרת התקשרות הבורא עם יצוריו ושמירת בריתו אתנו, הנה המתכחש לזה דינו "כרת", שכן כופר הוא בעצם רעיון האלהות, ואילו מצות תפילין אשר ביסודה היא משיכת כח וחיזוק לאות הברית ולכן אף היא מכונה בשם אות, הנה המסלקה, היות ומהול הוא אין התכחשותו גדולה עד כדי כרת, אבל הוויתור על קדושתו הקודמת בה נכלל, ע"י המנעו מהנחתם הופכתו ל"פושע ישראל **בגופו**". ואילו מצות ישיבת סוכה אינה אלא כדי תוספת רוח כללית שבקדושה על גופו, הנה המוותר עליה עוד קשור ליסוד ע"י המילה והתפילין, וענשו שונה בהתאם. יש עוד להרחיב בזה, ובחילוקים שבין דם בהמה שאסור, לדם דגים שמותר. ובין חלב האסור, לשומן המותר ועוד, אך קצר המצע מהשתרע, ורק בכללות אומר שאף בין ענשי ה"כרת" עצמם יש דרגות שונות.

ועתה נבוא לאיסור הנדה והבהרת פגמה. והנה, אחד היצרים החייתיים של האדם הזקוקים לריסון הוא תאוות בשרים אשר לא ידע בהם שבעה, ובעוד שבתאוות מאכל שבע אדם שוב אין לו חשק בהם, הרי בתאוות הבשרים מטרתו אך ורק לשם תאוה עצמה, ולמרות אשר מחלישה היא מאוד את האדם הנה שוגה הוא בה תמיד, ואפילו בשעה שמתו מוטל לפניו מסוגל הוא לחשוב ואף לבצע בכיוון זה, וברור שהנותן פורקן ליצרו ונשמע לקולו בכל עת אשר תאוה נפשו כבהמה וחיה, לא עליו תנוח הרוח הטהורה, אך מאידך גם דברים מועילים וטובים יש במעשה זה כהמשך קיום המין האנושי בעולם, ורפואה היא לגוף לעתים מזומנות, לכן לא אסרתו תורה אלא בימי נדתה של אשה שהם ימי חולשתה ומתיחות עצביה. ואף לאחר מכן לא התירתו מיד שכן האדם חייב לרסן את יצרו גם כאשר חזרה האשה לימי בריאותה ותנאי גופה הנורמליים, ועיכבתו תורה מלבעול שבעה ימים נקיים. ואסרה תורה אף לאחר מלאת לה שבעת ימים נקיים מלקרב אליה עד שתטבול במקוה מים בו יכולה אשה לעמוד כל גופה במצב תנוחה נוחה, ומים יגיעו לכל מקום בגופה כאחד ואף זה רק במים שאינם שאובים בידי אדם אלא מוקוים

4. תהילים קי"ט ע.

במקורם ומקומם הראשון בו הם כונסו, כדי שתשרה עליה הטהרה האלקית אשר אין להשיגה אלא בדרך זו בלבד. ולאחר טבילתה, הרי שזוג זה שברו את מסגרת התאוה החומרית ואז מצוה עליהם להתקרב זה לזו הן כדי קיום המין האנושי, והן כדי לשמור על אונם ורעננותם הפיסית והנפשית כאחד.
אכן, אדם אשר יפותה ע"י תאוותיו הגשמיות וחטא בעוון זה הרי בהכרח שלגביו מותר האדם מן הבהמה אין, ולכן נכרת הוא מן הקדושה והמושכל הרוחני שהיא מטרתו ויעודו בעולם זה.

פרק ב'

מובן שאף תמונת גוף אשה נברא בצלם אלהים, וכן הוא אומר "ויברא אלהים את האדם בצלמו, זכר ונקבה ברא אותם". ומבנה גופה הנבדל מהגבר אף הוא דמות וצורת אותם ספירות אלהיות הנחות עליה, והיכן יכולה לשרות יותר קדושה וטוהר מאשר באותו שינוי שבה, הגורם להתחברותה עם בן זוגה והיו לבשר אחד, על כל ערכיה הנעלים של מושגי האושר וההרגשה כי היא עצם מעצמיו ובשר מבשרו ולזאת יקרא אשה והוא הדבר המשכין שלום בין זוגות, והמפריד ביניהם כאשר אינם שומרים על מצב תקין בחייהם המיניים. הרי שקדושה נעלה שורה על האשה בבואה לעזר לבעלה לשמרו מן החטא, ולהקים דור ישרים בנין עדי עד. והנה כל מקום שם שורה קדושה יותר גבוהה כן אורבים כוחות הנגד יותר ומשתוקקים לצודה ברשתם, וכמו שאמרו חז"ל "כל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו", ולכן האדם היהודי חייב בכל בוקר בקומו משנתו ליטול ידיו עם כלי במים נקיים, שכן נשמת האדם היא חלק אלוה ממעל ובהסתלק חלק מנשמה זו מהגוף בשעת השינה, תופסת את מקומה הכח הנגדי, ובקום האדם בבוקר חייב להסירה ע"י נטילת ידיו. ומכאן ההבדל בין קברי יהודים שמטמאים את המתקרבים אליהם, שכן בהסתלק הנשמה הטהורה משתדלים כחות הנגד להתחבר לאותו גוף, משא"כ קברי גויים, שכן אין טעם זה שייך בהם, ואף כאן בהיות וכאמור שורה קדושה בענין הזווג הרי בעת קבלת המחזור החדשי שאז מתרחקת קדושה זו בגלל מצבה הפיסי של האשה, מיד כח שלילי חמור שכנגד אותה קדושה, תופס את מקומה. ולכן לאחר סיום המחזור צריכה היא להמתין שבעה ימים נקיים ולבדוק בהם את רחמה להבטיח את נקיונה ולטבול אחר כך במקוה מים, שכן זו הדרך לדחות את הכח השלילי הנקרא טומאה ולהחזיר את הקדושה העליונה למקומה, ואם ח"ו נכשלו שניהם, וחיו יחדיו בזמן שטומאתה בשוליה, הרי בהכרח שאותה טומאה תפעל בנפשם העליונה ותכרת אותה ממקורה העליון, ואילו אם נשמרו שניהם הרי בזמן טהרתה בחיותם יחד מתוספת להם רוח קדושה וטהרה, אשר סופה להנחותם אל ארץ החיים.

פרק ג

טרם אכלה, רואה אני לנכון להביא כאן את דעת חכמי המדע והרפואה בנושא זה. אמנם במבט ראשון נראה הדבר כמפחית מערך הנאמר לעיל, אבל היות ועבודה זרה חדשה נהייתה בארץ הנקראת בשם "מדע", אשר למעשה אף היא נוצרה כדי לשרת את תורתינו הקדושה כשפחה את גבירתה, בבחינת "שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה". אך לצערנו הפכה האדם לע"ז מודרנית וכל להג והבל אשר יאמר איזה מדען, כבר נלקט ונקלט בפי ההמונים כאמת שאין להרהר אחריה, ושיבוש כיון שנכנס קשה להוציאו, והיות ומטרתינו להבהיר אף לאותו המון הסוגד לאלילת המדע ומכוון דרכו כלפיה, את זיו נועם דיני תורתינו הקדושה, אשר צווינו בה למען היטיב לנו ולהחיותינו, אביא בקצרה את דברי כמה מחכמי ישראל ומחכמי אומות העולם בנושא זה. אך ברצוני להקדים את דברי הר' מ.ד. טנדלר, פרופסור לביולוגיה, נ.י. (בספרו פרדס רימונים) וז"ל, תורה זו נתנה מאת אלהים, ודרך ביצועה נתבארה ע"י חכמינו, אין סיבה חשובה או מכרעת יותר לשמירתה של תורה זו מאשר העובדה דלעיל. קבלתה ע"י יהודי למן עמדו בהר סיני ועד היום, היא קבלתה של הוראה מלכותית מאת מלך מלכי המלכים שאת מרותו ומלכותו אנו מקבלים בשמחה.

לאורך ההיסטוריה הנפתלת והמופלאה שלנו לימדה תורה זו את דורותינו כולם את האמיתות אודות מקומם הראוי של יחסי האישות במכלול יחסי המשפחה. יחסי האישות כוללים משטחים פסיכולוגיים, סבוכים של האישות, רגשות אהבה, אנוכיות, בושה, תענוג ואחריות מתלכדים לתבנית התנהגותית אחת, רבים אינם משיגים את שווי המשקל הראוי בין כוחות נפשיים אלה וכך משפילים את החוויה האנושית הטמירה ביותר. תורת הנדה בכללותה מציגה אורח חיים יחיד במינו, בהיותו אורח חיים יהודי, האומה אשר "בחרה להיות נבחרת" כעם אלוקים, כרתה עמו ברית להנהיג כך את חיי המשפחה. זוהי תורתינו שמן השמים, אלה אורחות המוסר ואורחות החיים שלנו.

אבל היהודי נדרש לחקור ולנסות לעמוד על כוונתה של החכמה האלקית, לימוד התורה הוא העיסוק הנכבד ביותר על היהודי, בזמן ההכנה לקבלת התורה בהר סיני הכריז עם ישראל והצהיר עוד פעם "כל אשר דבר ה' נעשה", אבל רק כאשר אמרו "כל אשר דבר ה' נעשה **ונשמע**" (נבין), השלים משה את הברית הנצחית בין עם ישראל לבורא עולם. ברית זו מחייבתנו לשמור את מצוות התורה בהיותן דבר מלך, ונוסף לכך לעשות כל שביכלתנו להבין את האמת, היופי והנחיצות שבחוקים הללו, בהדרכתם את ההתנהגות האנושית

לכל מצוות ה' יש סיבות, בכולן תועלת לאדם, ואף אחת מהן אינה חסרת טעם, אלא שהמוח האנושי, המוגבל ביכולתו ובכמות הזמן העומדת לרשותו אינו

מכשיר מספיק לחקירת החכמה האלקית, ענווה, מסיבה אובייקטיבית זו, חייבת ללוות חקירה וחיפוש אלה.

מוח הנבוך בקלות על ידי משוואות כימיות, ההלום מן המסתורין של הביולוגיה המולקולרית, והניצב חסר ישע לנוכח נבכי הפיסיקה הגרעינית, חייב לגשת לחקירה זו בהיסוס ובפקפוק. אנו יכולים להציע רק השקפות אנושיות, אם השקפות אלה תוספנה להערכתן של מצוות ה׳, יהיה המאמץ כדאי. והיה אם ההסברים שנציע לא יביאו יתר הבנה והערכה, ישקף הדבר את כשלונו של החוקר האנושי, ולא יפחות כלל מתוקף התורה ושלמותה, ע״כ.

והרי דברי ד״ר ת. ון דה ולדה מחכמי אומות העולם, מנהל הקליניקה לנשים בהרלם (הולנד,בספרו ״נשואין מושלמים״. מתורגם לעברית מהמהדורה השבעים ושמונה בגרמנית ע״י א.כהנא.).

האם גם המושג הקדוש של טומאה הקשורה בווסת עתידה לזכות באישורו הנסיוני המדוקדק של המדע, אין ספק, מעוררת מחשבה היא העובדה כי עמים רבים כ״כ, ודתות רבות האמינו בזמנים שונים ומאמינים עד היום בטומאת הווסת, ואף מעולם הנשים עוד לא נעקרה כליל האמונה כי עוגה אפוייה בידי אשה בנדתה, אינה עולה יפה או כי לפתן שבשלה סופו להסתאב. בתור רופאים אין אנו יכולים כמובן אלא להיות פקפקנים גמורים, ואף אין אנו גמולים עדיין לגמרי מן ההרגל לחשוב כי דברים שאין בפינו הסבר להם אינם קיימים כלל. הלכך השלכנו את כל המסורות האלו אחרי גוונו והפטרנו, דברים בטלים הם. ברם, בזמן האחרון שוב התחיל להשמע ברמה קולם של כמה רופאים הקוראים לנו, על יסוד נסיונות שערכו שלא לזלזל כ״כ באמונות ודיעות אלו שבפי העם, אין הם כה בלתי מבוססים כמו ששיערנו. הרעלים שמוציא הגוף ביחד עם הפרשות הווסת אינם נפלטים בדרך זו בלבד אלא גם בכמה דרכים אחרות כמו למשל בעד בלוטות הזיעה... התוצאות שהשיגו חוקרים עד כה אינן למעלה מכל ספק, עוד צריך להוסיף לחקור בצורות שונות ועפ״י שיטות שונות , עכ״ל.

ואלו דברי הרופא היהודי המהולל ד״ר י. סמיטליין וזה לשונו. (בספרו ״הגיינה מינית מבחינה מדעית״. תרגום לעברית ע״י צוד. הרכבי.)

״המשיכה המינית היא מן היצרים החזקים בכל יצור חי, בה היסוד הגשמי של האמוציה היפה שבאהבה. בה, בעיקר נעוצים רגשי הכבוד והאהדה, זהות השאיפות, אחידות הטעם, המביאים בהדרגה לאהבה אמיתית המאחד את שני האינדיוודיומים לאחדות אמיתית. היצר המיני הוא מן המניעים החזקים למלחמת הקיום, ממנו – לעתים – מחשבות עדינות, הוא מן הגורמים המושכים והמאחדים שני יצורים אנושיים להקים דור חדש כדמותם, הוא מן המעוררים לשאיפות וליצירות באמנות, בשירה ובמוסיקה. זהו היצר היוצר המתגבר והולך בכל יצור חי, בלעדיו יפסקו החיים... נפלאים חוקי ה׳ שבתורה הקדושה, והמדע מאשר

כביכול כי מרוממים חוקים אלו את חיי האדם, בורא העולם ציווה עלינו כי חיי שיתוף של איש ואשה לא יהיו חיי הפקר כמו אצל חיות אלא ילופפו בטהרה. גם רגעי תאוות-בשרים מוארים אצלנו בזוהר נשמתם ממעינות התורה הקדושה, שלא מעולם זה. דיני טהרת המשפחה, אינם דברים שבנוהג, שבאופנה, שחל עליהם מושג של שינוי, אלה חוקים אלקיים שנתנו בתורה מן השמים, שאין לשנותם ואין להחליפם. **מדע הרפואה מעיד גם הוא כי הפוגע בחוקי טהרת המשפחה נענש בתחלואים רעים, האשה במיוחד, בסרטן הרחם.** הרואה נכוחה מודה כי חוקי התורה נצחיים הם ותמיד נראים לנו כחדשים, התורה מגינה על שומריה מכל צרה וצוקה. ולהלן כותב הוא, קשר מיני בשבעה הנקיים (תקופת התרקמותו מחדש של הקרום הרירי שבפנים הרחם) יגרום להפרעת התהליך הטבעי של ריפוי הרחם. הרחם עשוי במקרה זה של קשר מיני להפגע בדלקת, וזיבת הדם עלולה להתחדש, גירוי זה של הרחם עשוי להיות יסוד לדעת בני סמכא רבים להתהוות סרטן הרחם. דיני טהרת המשפחה לפי ההלכה הפסוקה מונעים את יחסי המין בימי נדתה של האשה היינו מיום שתרגיש את זיבת הדם מגופה עד שתטבול לאחר שבעת הנקיים. בתיאום גמור, ובכל אופן ללא סתירה, לדברים שאמרנו מקודם מבחינה מדעית, רפואית, פיסיולוגית, של זמננו. המשך כל הימים האלה אסורים האיש והאשה בנישוק, בחיבוק ובקרבה כל שהיא ביניהם ואפילו בנגיעה ובמסירת דבר מיד ליד, בימים הללו על בני הזוג לישן במיטות מבודדות אחת מחברתה, כי כל אלה מגרים את התאווה ועלולים להביא לידי יחסי מין. פרישה זו מחזקת את האהבה בין בני הזוג, ומגדילה את נאמנותן זה לזו, ומקטינה עד לאפס את האפשרות של בגידה. ובהמשך מביא הוא את דעת הרופאים על סרטן הרחם:

פרופ׳ ל. דונקן בולקלי (**L. Duncan Bulkley**) המנוח, שהיה רופא ראשי בבית החולים בניו-יורק למחלות עור וסרטן, כתב בספרו על הטיפול הבלתי חירורגי של הסרטן (**Non-Surgical Treatment of Cancer, 1921**) את הדברים הללו:
״אכן רואים אנו, כי למרות הקביעות החוזרות בנוגע לאחוז הגדול באופן יחסי של התמותה מסרטן בין היהודים לעומת הבלתי יהודים, נוכחו לדעת מתוך נסיון בלתי פוסק, כי סרטן הרחם מועט הוא אצל היהודים לעומת הבלתי יהודים. יתר על כן: יש להדגיש את העובדה שהם – היהודים מאריכים ימים, שבחלקם הגדול נשואים הם, שהילודה מוצלחת אצלם, ושאחוז מקרי מות מחלות רחם קטן הוא אצלם״. (להלן הוא אומר) ״נראית כדעה מוסכמת כי נשים מחוג שומרי תורה (**Orthodox ews**), המתנהגות לפי תורת משה, נגועות בסרטן (של הרחם) פחות מן האוכלוסיה בדרך כלל״.

פרופ׳ ס. הווקין ז״ל (**Waldemar M. Haffkine**) היה אחד מחלוצי הבקטריולוגיה הראשונים , שהניח את היסוד לריפוי בווקציניזציה (**Vaccinotherapy**) ותפס מקום בכותל המזרחי של הרפואה המודרנית של יד קוך (**Koch**), פון-ברינג (**Von**

(Behring ואחרים. הווקין היה האסיסטנט הראשון של מכון פסטר בפריס, ודירקטור של מכון הווקין (Haffkine Institute) בהודו. פרופ׳ הווקין ז״ל כתב במכתבו הפרטי לד״ר סמיטליין את הדברים האלה: ״חן-חן על חוברתך בנוגע לטבילה במקוה ועל מכתבך הרצוף אליה ששלחת אלי. יחד אתך מייחס אני חשיבות גדולה לענין הנדון ואין לי ספק, כי ההיגיינה של המשפחה היהודית שומרת תורה (Jewish Orthodox Family) תלויה בדבר זה.

פרופ׳ האווארד קלי (Howard Kelly) גניקולוג – מומחה למחלות נשים מהאוניברסיטה על שם ג׳ונס הופקינס, בלטימור, מדינת מרילנד- כתב לד״ר סמיטליין (ב-15 לספטמבר 1930):

״תמיד יחסתי את מצב הבריאות הטוב של בני גזעך המצויין במידה מרובה לחיי המין המתוקנים, לריסון ביחסים האינטימיים, לקוטן העירבוביא המינית (היינו: הזדווגות עם יותר משותף אחד באותו פרק זמן – Promiscuity) ; ומכאן חוסר נטיה ל״מילוי דם״ (Congestions) באברים המיניים. מעניין מאד היה להשיג רשימה של מספר הלידות אצל נשים יהודיות, שבהן השתמשו בצבת, רשימה כזאת היתה מראה בודאי את האחוז הקטן של נטיה לפצעים (Trauma). כהוכחה לאותו ענין היתה בודאי מראה רשימה דומה של נתוחים של Pelvic Outlet.

״בודאי תזכור, כי העבריות הקדמוניות היו ידועות בכוח חיוניותן, בשבתן על האבנים, לעומת נשים המצריות, כך שהמילדות לא הספיקו להגיע אל היולדות לפני לידתן, כה מהירה וקלה היתה הלידה, ככתוב בתורה שמות א׳, י״ט ״כי לא כנשים המצריות העבריות: כי חיות הנה, בטרם תבוא אליהן המילדת וילדו״.

ברבעון של מחלקת הבריאות של עיר ניו-יורק, Quarterly Bulletin, New York City Department of Health VolIII, 1935

אומר המנהל ד״ר ג׳ון ל׳. רייסס John L. Rice M.D., Commissioner דברים אלה בנוגע לתמותה מסרטן:

״בקשר עם הויכוח ביחס לתמותה מסרטן הרחם, אני הסוקר, הייתי רוצה להפנות את תשומת הלב לעובדא, כי בשעה שהתמותה מכל מיני סרטן גדולה היא אצל היהודים ביחס לבלתי יהודים, הרי ברור, שהתמותה מסרטן-הרחם אצל נשים יהודיות פחותה היא, לעומת נשים בלתי יהודיות. עובדא זו ראויה שהסטודנטים העוסקים בסרטן ישימו במיוחד את לבם אליה״.

ד״ר חירם מ. ווינברג מי שהיה ראש המרפאה והמחלקה לנשים בבית חולים ״הר-סיני״ בניו-יורק, הדפיס מספרים סטטיסטיים מעניינים מאוד, הנוגעים לענין (ב-12 ביולי 1919) בחוברת ששמה: The Relative Infrequency of Cancer of the Uterus in Women of the Hebrew Race (״הנדירות היחסית של סרטן הרחם אצל נשים יהודיות״).

בחוברת זו קבע הרופא, שהוא בדק 19,800 נשים שבקרו במרפאתו במשך 13 שנים (1893-1906) . מתוך סיכום זה היו 18,810 – 95% , יהודיות ו – 990 בלתי יהודיות. מקרי סרטן בצואר הרחם היו 18 במספר. 9 (מתוך 18 מקרים אלו) היו מתוך 18,810 נשים היהודיות ; ו-9 הנותרות היו מתוך 990 הנשים הבלתי יהודיות. הסטטיסטיקה מוכיחה את הכלל, שסרטן ממין זה (של הרחם דוקא) נמצא בין נשים יהודיות בפרופורציה: באחת מתוך 2,090, היינו כ-20 פעם שכיח יותר בנשים בלתי יהודיות מבנשים יהודיות.

ד"ר ויינברג ממשיך ואומר, כי עוזרו וחברו ד"ר ס.צ. רובין אסף מספרים סטטיסטיים בין השנים 1909- 1918 , המראים שמתוך 30,000 נשים – 28,000 יהודיות ו 2,000 בלתי יהודיות – סרטן נמצא ב – 13 נשים יהודיות, היינו: מקרה אחד בתוך כל 2,154 נשים יהודיות; ב-7 נשים בלתי יהודיות, היינו: מקרה אחד בתוך כל 285 בלתי יהודיות.

כמו כן בדק ד"ר רובין את כל הרשימות של מקרי מחלות נשים באותו בית חולים בין השנים 1911-1918, החולות האלו נבדקו בקפדנות יתרה מן הרגיל במרפאה, כאן שוב היה מספר של 30,000 מקרים: 28,000 יהודיות, והשאר בלתי יהודיות. מתוך 28,000 נשים יהודיות 32 היו נגועות בסרטן הרחם; בה בשעה שמתוך 2,000 הבלתי יהודיות, 33 היו נגועות בסרטן הרחם. היינו: בנשים יהודיות חל מקרה אחד של סרטן הרחם על כל 61 חולות. שכיחות סרטן הרחם בנשים בלתי יהודיות היתה יותר מפי 13 מבנשים יהודיות.

בגמרו את חוברתו, מביע ד"ר ויינברג את פליאתו על חיסונה של האשה היהודית, באופן יחסי בפני מחלות אברי המין הפנימיים. לדעתו נובעת הפלייה לטובה זו מתוך כך, שהנשים היהודיות חיות לפי התורה ומקיימות את דיני טהרת המשפחה.

יש להעיר כי הנשים היהודיות הנזקקות לבית חולים "הר-סיני" רובן ככולן הן מחוגי האורתודוקסיה, עכ"ל.

בדורות האחרונים כשהמדע הפך יותר ויותר למדע של מחקר והתחילו לחקור גם את הנושא הזה נוכחו לדעת כי לדיני נדה, שאמותינו וסבתותינו קיימו מתוך נאמנות לציווי הבורא בלבד, יש גם בסיס רפואי ופסיכולוגי.

פרופסור שיק מוינה, היה הראשון שהרצה ב-1920 על הנושא "ארס הנידות – המנוטוכסין". אחריו חקר ואשר את הדבר פרופסור מאכט מבלטימור. הם גילו שדם האשה מכיל בימי נידתה רעל מסוים, ויתכן שהוא עלול להזיק לגבר ולעובר[4] רעל זה משפיע על חמרים שיש להם תכונות תסיסה כגון עיסת שמרים, יינות, החמצת מלפפונים, תעשיית בשמים וכו'. והדברים ידועים. והרי תמצית דבריהם.

פרופ' דוד י. מכאט (David J. Macht) מאוניברסיטת ג'ונס הופקינס (Johns Hopkins University) בבלטימור, כותב במאמרו "מחקר פרמקולוגי של רעל הוסת" (A Pharmacological Study of Menstrual Toxin) בכתב עת לפרמקולוגיה

וריפוי נסיוני (Journal of Pharmacological and Experi-mental Therapeutics, 1924, Vol. 22.(pp. 413-466.

״אמונה רווחת בין העמים מכל הגזעים, בימי קדם, בימי הביניים ועכשיו, כי האשה בימי וסתה בלתי נקיה היא, מזהמת ומטמאה. ״לפי אמונת ההמון, מטמאה אשה נידה ברעל את האנשים ואת החפצים שבהם היא נוגעת. מקובל שאשה בשעת וסתה בנגעה בפרחים גורמת לקמילותם; בקחתה בידה פרי – ירקב ; עיסה שנילושה בידיה – לא תתפח. בתי חרושת ידועים נועלים את דלתם בפני נשים בשעת נידתן; כגון בתי חרושת לתמרוקים. כמובן, דעות אלו נחשבות כאמונות תפלות אצל המשכילים, לדעת אלו בדותות הן שבדו מוחות חשוכים. ברם עובדה היא, כי אמונות אלו יסודם במציאות לאמיתה כהיום הזה. ענין רעל הנידה המצוי בכל הספרות הקלסית של הזמן העתיק, ימי הביניים, ועקבותיו התגנבו גם לתוך הספרות המודרנית של ימינו. התנ״ך מדבר על כך דברים ברורים. שקספיר, רמיג (Remig) ואחרים מזכירים כי האשה בשעת נידתה השפעתה רעה על כל סביביה.

פרופ׳ ב. שיק (B.Schick) מגרמניה, עורר מחדש את ההתענינות בדבר. בשנת 1920 הדפיס הוא מאמר קצר בשם ״רעל הוסת״ .(Das Menstruationsgift) ״התענייניותו של איש-מדע זה התעוררה על ידי מקרה במעבדתו. וכך מתאר הוא את המקרה: ״פעם שלחה לו חולה אסירת תודה צרור ורדים אדומים. הפרופסור ביקר את עוזרתו במעבדה להכניס את הפרחים לתוך אגרטל, והנה הפתעה בלתי נעימה: זמן קצר לאחר כך נמצאו הפרחים קמולים. הוא שואל לסיבת הדבר ועוזרתו – אשה צעירה – משיבה לו – כי הדבר אינו תמוה בעיניה, כי בשעת וסתה נובלים הפרחים שבהם היא נוגעת. פרופסור שיק התעניין בדבר ועשה שורה של ניסויים עם אשה זו ועם נשים אחרות. הוא נוכח לדעת, כי יש רעל – טוכסין – בהפרשה של נידה; והפרשה זו גורמת לקמילת הפרחים, וראייה לכך: הפרחים לא קמלו כשאותה אשה נגעה בשעת נדתה בפרחים באמצעותן של כסיות סטריליות.

מחקרים מדוייקים שנעשו בידי פרופסור מאכט באוניברסיטת ג׳ונס הופקינס הוכיחו , כי רעל הוסת, שנקרא ע״י פרופ׳ מאכט בשם מנוטוכסין (Menotoxin), נמצא בדם, בעיקר בנסיוב (Serum) הדם ובכדוריות האדומות. פרופ׳ מאכט המשיך במחקרו הנסיוני ומצא, כי הפרשת בלוטי הזיעה (sweat glands) חלב האשה ושאר הפרשותיה מכילות בשעת נידתה חומר מרעיל, המאופיין בסגולות פרמקולוגיות-כימיות, המיוחדות לו בלבד. (ע״כ מספרו של י. סמיטליין).

והרי בקצרה דברי עוד כמה מומחי רפואה וחכמי מדע מאומות העולם:

המומחה הגדול פרופ׳ א. פורל (J.LEX B.IV.P. 484)

דיני הטהרה הישראליים, המחייבים פרישה יחסית בחיי המין מעלים את חיי הנישואין למדרגה מוסרית גבוהה, שכל הבעיות הקשורות בחיי המין של האדם

מוצאות על ידה את פתרונן הרצוי ביותר.

(ד"ר גסטון קוטה (Gaston Cotte) בספרו "Troublle Function be
IAppareil Genit de Ia Femme P.178

הבעיה של התקרבות מינית בימי הנידות מיותר הוא להלחם נגדה בהוכחות פיסיולוגיות ולא כדאי להתווכח על הצד המחפיר והבלתי נורמלי שבהתקרבות זו המעמידה בסכנה את שני המינים. העברים השכילו להתקדש ולהיזהר מזה באופן ממשי על פי חוקי תורת משה, באוסרם חיי המין במשך ימי הנידות והליבון ובחייבם את האשה לטבול אחרי כן במקוה.

פרופ' לומברוזי. מחלות המין, חרפת החברה המודרנית, אינן שכיחות בין הנשים העבריות השומרות על חוקי הטהרה. מחלות הלידה מצויות אצל הנשים היהודיות הרבה פחות מאשר אצל לא יהודיות. גם מקרי מוות[5] ממחלות לידה פחותים אצלן. כמו כן עובדה היא, שהילד היהודי מחונן מלידה בכוח התנגדות למחלות שונות במידה יותר מרובה מאשר ילדים לא יהודים. הגורם לכך הוא התנהגותה המיוחדת של האם היהודיה, השומרת את דיני טהרת המשפחה.

(Dr. Marie C. Stopse בספרה married Love)

כדאי לציין את חוקי תורת משה בנוגע לקשרי נישואין. לא בלבד שכל קשר עם האשה בימי הווסת שלה נענש חמורות, אלא שתורה זו אוסרת את המשגל גם כמה ימים אחרי הווסת. תוצאות שנתקבלו מחקירותי מוצאות סעד בחכמה עתיקה זו. חוק שני האומר שיש לחכות מהתחלת הווסת שנים עשר יום לפני ההזדווגות הבאה, עולה גם בד בבד עם מחזור הגאות המינית של האשה. הטבע – עבד אלקים – נפרע מן העבריינים באופן אוטומטי בדרך תכופה או איטית. בעניין רב גיליתי, שאלה שסידרו את חייהם בדרך זו מאושרים הם.

ואסיים פרק זה שוב בדברי הרב פרופסור ד.מ. טנדלר נ.י. וזה לשונו: למצוות רבות נודעים יתרונות בריאותיים ברורים למרות שהיתרון הבריאותי אינו הנימוק לשמירתן. ליהודי האסור באכילת בשר החזיר והצדפה, פחות סיכויים לחלות בטריכינוסים מחלות השערוניות[1] או להדבק בחיידקי הסלמונלה[2], בישול נאות, או גידול הצדפות והחזירים בסביבה סטרילית נקיה ממחלות אינה גורעת בשום אופן מתקפו או מחומרתו של האיסור. כל יתרון בריאותי הנוסף למשפחה השומרת את תורת הנדה צריך להיראות כתוצאה רגילה של חיים לאור התורה – לא כסיבה לשמירתה. הסתייגות זו חשובה במיוחד היות ומדע הרפואה נמצא בהתפתחות מתמדת, התקדמות הרפואה מחייבת תמיד התאמה מחדש של הבסיס המדעי. עם כל ההגבלות שכופה עלינו האמת היחסית בלבד של המחקר המדעי, אפשר להבחין ביחס ברור בין אורח חיי המשפחה היהודית והשכיחות הנמוכה, באופן מפתיע, של סרטן צואר הרחם. חוקרים רבים של אפידמיולוגיה[3] ואטיולוגיה[4] של

הסרטן נמשכו לתופעה זו בתקוה למצוא רעיונות חדשים בדבר התהוות המחלה, דרכי הטיפול בה ודרכי מניעתה.

במשך שנים רבות יוחסה ההעדרות היחסית של מחלה זו בין נשים יהודיות לעובדה שהבעלים נימולים. העדרו של גורם גירוי, לחנה[5] הנמצא אצל הגבר הערל נראה כהסבר מספיק לתוצאות הסטטיסטיות. אף על פי כן מחקר שנעשה ב-1967[6] בנשים מוסלמיות הבאות במגע רק עם גברים נימולים גילה שכיחות של סרטן צואר הרחם הדומה לזו שבין הנוצרים שאינם נוהגים למול. השוני במוצא ובתכונות הגופניות שבין קהלות האשכנזיות, המזרחיות, והספרדיות מבטל את האפשרות שהתנגדות, תורשתית או גזעית, למחלה זו, מהווה גורם בעל משמעות. אמנם מצטברת עדות מעציבה שהיהודיה מאבדת את "עליונותה" במהירות. במשך חמישים השנים האחרונות ירד היחס שבין שכיחות סרטן צואר הרחם אצל נשים לא-יהודיות לבין זו אצל נשים יהודיות מ-1:20 ל-1:5 לערך. היות ושכיחות מחלה זו באוכלוסיה הכללית לא השתנתה באופן משמעותי בתקופה הנדונה הרי לפנינו עדות לעליה פי ארבע בשיעור מקרי סרטן צואר הרחם אצל נשים יהודיות. במחקר מדוייק באפידימולוגיה שנעשה לאחרונה הוצגו הוכחות שבזמנים מסויימים בחיי האשה רגישה חפית צואר הרחם (רקמת התאים החופה את צואר הרחם) באופן מיוחד, לפוטנציאל יצירת סרטן שבזרע, הדבר אמור ביחוד לגבי שלבי ההתבגרות המוקדמים ומיד לאחר הריון. המסגרת הכללית של יחסי האישות של היהודי המחייבת הפסקתם לאחר לידה, המתעבת יחסים ללא אבחנה, ולקח ההתאפקות שלה נחשבים עתה לגורם עיקרי בהגנת היהודיה מפני סרטן צואר הרחם[7].

"ההבדל הפוחת והולך בשכיחות סרטן צואר הרחם בין נשים יהודיות ונכריות עשוי להיות נגרם מחמת ליברליזציה של היחס לחוקים דתיים עתיקים יחד עם ירידה בשמירתם. **A. Singer et al 1968, Editorial Med. J. Australia, p. 1138.**

מחקר איטנסיבי של תופעה זו נמצא עדיין בהתפתחותו. נלמדות ההשפעות ההורמונליות והמקומיות של יחסי האישות בהתייחסם למצב המחזור החדשי.

מן המסקנה, מכל מקום, אי אפשר להתחמק. דרכנו היא דרך טובה, היא ממלאת אחרי הברית שבין ה' לישראל. היא מובילה לבריאות טובה וחיים של נחת רוח.

1. מחלת מעיים הנגרמת בדרך כלל כתוצאה מאכילת בשר חזיר נגוע שלא בושל כל צרכו. 2. חיידקים הנישאים בבעלי חיים וגורמים למחלות מעיים
3. תורת המגפות. 4. תורת סיבת המחלה. 5. **Smegma** הפרשה עבה שומנית מתחת לערלה.
6. **K.T.Abu Daud 1967 Cancer 20: 1706 .**
7. **M. Coopelson 1969 British J. Hospital Med. PP. 961-980 .**

סיפור מופלא ביותר מפי בעלת המעשה

לפני מספר חודשים נסעתי ברכבי לכיוון גוש עציון שם אני מתגוררת, הכביש היה עמוס כתוצאה מתאונת דרכים. מתוך סקרנות הצצתי לראות מה קרה ,ונחרדתי לראות כי גופה מוטלת על הכביש מכוסה בסדין, לך תדע מיהו הנפטר חשבתי לעצמי גבר או אשה, רווק או נשוי, בעל משפחה או אדם בודד, עולמם של מי יכול להיחרב כשישמעו את הבשורה.

ירדתי מרכבי, הוצאתי ספר תהלים והתפללתי בדמעות ובכוונה ענקית לבורא עולם על אדם זה שמוטל שם.

לאחר כשבועיים אני יושבת בביתי ולפתע מצלצל הטלפון מעברו השני של הקו נשמע קולה של בחורה בלתי מוכרת ושאלה, האת היית זו שעצרה ביום שלישי לפני שבועיים בצד הדרך וקראת תהילים. השבתי כן, כשאני תמהה לפשר השאלה.

הצעירה המשיכה בקול חנוק מדמעות, תשמעי, אני הבחורה שהייתה מוטלת על הכביש, כולם חשבו שאני מתה וכסו אותי בסדין, וחכו לאמבולנס . עברתי מה שנקרא מוות קליני. שכבתי שם נשמתי כאילו פרחה מגופי, והתחלתי לראות את כל הנעשה במבט על, את האנשים המתרוצצים סביבי, ראיתי את מכוניתי המעוכה, את טור המכוניות הארוך מסביב. אפילו את גופי המכוסה בסדין ראיתי שוכב לו על הכביש. כשאת קראת תהלים כל האותיות מהספר עפו לי סביב ערפלו אותי וכאילו משכו אותי למטה. באותו רגע הגיע אמבולנס ואנשיו החליטו לנסות לתת לי סיכוי נוסף וניסו להנשים אותי ולעסות את לבי, כשטיפלו בי שוב ושוב שיחל לבי לפעום. כל אותו הזמן הייתי חשה כיצד אותיות התהלים עוטפות אותי באור נעים ומשיבות את רוחי.

בזכות קריאת התהלים הצלת את חיי, עכשיו אני מתקשרת להודות לך.

הייתי בהלם .לא דימיתי בנפשי עד כמה מגיע כוחה של התפילה -של קריאת התהלים

עדיין לא הבנתי מניין אותה בחורה אלמונית יודעת מי אני. לאחר דקות נוספות הצעירה סיפרה שלאחר האירוע וחזרתה לחיים, היא ניסתה לברר ושאלה הרבה מכרים שהיו במקום התאונה מי ראה מי שעמדה מחוץ לרכב וקראה תהילים, אחד מהם שהכיר אותי ונכח במקום מסר לה את שמי וכתבתי.

היא הייתה בחורה חילונית לחלוטין לאחר האירוע שעברה, היא חזרה בתשובה

*

נשמות המתאבדים ממשיכות לסבול גם לאחר המוות

מכון רוסי מכובד בדק את ההילה שמקרין גוף האדם ומצא כי היא לא נעלמת לאחר המוות, החוקרים גילו הבדל בין גופות נרצחים לאלה של מתאבדים, הפרופסור גנאדי דולצב במכון המכאניקה המדויקת של פטרבורג, חקר מה בדיוק קורה עם נשמות המתים.

מספר אחד מאנשי הצוות, ד"ר לפיסיקה קונסטנין קורוטקוב. "משימתנו היתה לפתח ציוד לאיבחון מוקדם של מחלות, בעזרת שדה המידע האנרגטי של האדם. אבל במהלך הניסויים מצאנו תגליות מרעישות".

החלטנו לנצל את התופעה הפיזית של ההילה האלקטרומגנטית, שמקרין גוף האדם. באמצעות מכשירים מיוחדים אפשר לגלות בהילה זו מספר מרכיבים, המתארים את בריאות אברי הגוף. המדענים פתחו תוכנת מחשב, המאבחנת את מצב בריאותו של האדם בהתאם לטיב ההילה, עוצמתה, וצורתה החיצונית.

במהלך העבודה הציע פרופ' דולצב לבדוק בתוך כמה זמן נעלם "שדה המידע האנרגטי", כשאדם מת. הניסוי היכה את המדענים בהלם: התברר שהוא לא נעלם לגמרי.

המדענים איתרו שלשה סוגים שונים של הילה. זו של קשישים שמתו מסיבות טבעיות וללא ייסורים, נחלשה בהדרגה במשך יומיים ואחר כך התייצבה. גופות של צעירים שמתו בפתאומיות עקב תאונה או רצח הקרינו זוהר משתנה: בשעה הראשונה אחרי המוות ההילה התחזקה ונחלשה בקפיצות תלולות, ואחרי כ-6 שעות של "פירפורים" היא התייצבה. הקבוצה השלישית היתה מורכבת מגוויות אנשים, שמתו בייסורים קשים- גופניים או נפשיים (כולל מתאבדים). ההילה לא התייצבה כלל, לפחות במשך תשעת הימים הראשונים אחרי המוות- והיא התחזקה ונחלשה לסירוגין.

פרופ' דולצב למד גם להבדיל בין "פירפורים" של גופת מתאבד לשל מי שהומת בידי אחרים. גילוי זה מאפשר לקרימינולוגים לקבוע אם אדם שלח יד בנפשו או נרצח, והרוצח ביים את נסיבות הרצח כהתאבדות.

עוד גילו החוקרים, שההילה של הגוויות מתחזקת בלילה, אבל בצורות שונות. בלילה הראשון נרשמה התחזקות הזוהר סביב כל הגופות, בלילה השני- רק אצל גופות בודדות מהקבוצות 1 ו-2. אצל מתאבדים ואנשים שמתו משתייה מופרזת מתחזקת ההילה כל לילה, כאילו הנשמה ממשיכה להתענות גם אחרי מות הגוף.

* * *